KRŠNA

ČÁST PRVNÍ

ŠRÍ ŠRÍMAD A.Č. BHAKTIVÉDANTA SWAMI PRABHUPÁDA

Zakladatel-ácárja Mezinárodní společnosti pro uvědomování si Kršny

KRIŠNA, Nejvyšší Osobnost Božství

A Summary Study of Śrīla Vyāsadeva's Śrīmad-Bhāgavatam, Tenth Canto

by His Divine Grace A. C. Bhaktivedanta Swami Prabhupāda
Founder-*Ācārya* of the International Society for Krishna Consciousness

Věnování

Věnováno mému otci, Gour Móhanovi De (1849-1930), čistému oddanému Krišny, který mě od začátku mého života vychovával tak, abych si byl vědom Krišny. V dětství mě naučil hrát na mridangu a dal mi také Božstva Rádhy a Krišny, abych Je mohl uctívat, a vůz pro Pána Džagannátha, abych mohl pořádat svou dětskou Ratha-játru. Byl ke mně laskavý a od něho jsem získal myšlenky, jež později upevnil můj duchovní učitel, věčný otec.

A.C. Bhaktivedanta Swami

Úvodní slova George Harrisona

Každý hledá KRIŠNU.
Někteří lidé o tom nevědí, ale je to tak.
KRIŠNA je BŮH, Zdroj veškeré existence, Příčina všeho, co je, bylo a kdy bude.
Jako BŮH je neomezený a má mnoho Jmen.
Alláh—Buddha—Jahve—Ráma: Všichni jsou KRIŠNA, všichni jsou JEDNA OSOBA.
Bůh není abstraktní; Jeho osobnost, která je SVRCHOVANÁ, VĚČNÁ, BLAŽENÁ a plná POZNÁNÍ, má jak neosobní, tak osobní aspekty. Tak jako má jediná kapka vody stejné vlastnosti jako celý oceán vody, tak i naše vědomí má vlastnosti BOŽÍHO vědomí ... ale jelikož se ztotožňujeme s hmotnou energií a jsme k ní připoutaní (v podobě fyzického těla, smyslových radostí, hmotného vlastnictví, ega a tak dále), naše pravé TRANSCENDENTÁLNÍ VĚDOMÍ je znečištěné a jako špinavé zrcadlo nedokáže odrážet čistý obraz.
V průběhu mnoha životů zesílilo naše spojení s POMÍJIVÝM. Toto pomíjivé tělo, které je pytlem masa a kostí, mylně považujeme za své skutečné já a tuto pomíjivou situaci pokládáme za konečnou.
Velcí SVĚTCI všech dob jsou žijícím důkazem toho, že nepomíjivý a trvalý stav VĚDOMÍ BOHA je možné obnovit u všech živých Duší. Každá Duše je potenciálně božská.
Krišna říká v *Bhagavad-gītě* (6.28): “Jógí, který je stálý, protože se zbavil všeho hmotného znečištění, dosahuje nejvyššího stádia dokonalého štěstí ve styku se Svrchovaným Vědomím.”
JÓGA (vědecká metoda, jak poznat BOHA nebo VLASTNÍ JÁ) je procesem, pomocí něhož očistíme své vědomí, zabráníme dalšímu znečištění a dospějeme na úroveň Dokonalosti, úplného POZNÁNÍ a úplné BLAŽENOSTI.
Jestliže Bůh existuje, chci Ho vidět. Nemá smysl věřit v něco, co se nedá dokázat, a vědomí Krišny a meditace jsou metody, pomocí kterých můžete skutečně vnímat BOHA. Můžete Ho skutečně vidět, můžete Ho slyšet a hrát si s Ním. Možná to zní bláznivě, ale On je skutečně tady, přímo s vámi.

Je mnoho jógových Cest — Rádža, Gjána, Hatha, Krijá, Karma, Bhakti — a *všechny* jsou svými MISTRY prohlašovány za správné. SVÁMÍ BHAKTIVÉDÁNTA je, jak už jeho titul říká, BHAKTI Jógí, následující cestu ODDANOSTI. Sloužením BOHU každou myšlenkou, slovem a SKUTKEM a zpíváním JEHO Svatých Jmen oddaný rychle vyvine vědomí Boha. Zpíváním

Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa
Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare
Hare Rāma, Hare Rāma
Rāma Rāma, Hare Hare

člověk nevyhnutelně dospěje k vědomí KRIŠNY. (Chuť pudinku poznáme jedině tehdy, když ho ochutnáme!)

Prosím vás, abyste využili této knihy KRIŠNA a pohroužili se do jejího obsahu. Také vás prosím, abyste se nyní připravili na schůzku s Bohem prostřednictvím sebeosvobozujícího procesu JÓGY (SPOJENÍ), a abyste DALI ŠANCI MÍRU.

George Harrison
Apple Corps Ltd
3 Savile Row
London W1
Gerrard 2772/3993
Telex Apcore London

Předmluva

nivṛtta-tarṣair upagīyamānād
bhavauṣadhāc chrotra-mano-'bhirāmāt
ka uttamaśloka-guṇānuvādāt
pumān virajyeta vinā paśu-ghnāt
(*Śrīmad-Bhāgavatam* 10.1.4)

Když někdo v západních zemích vidí obal takové knihy, jako je *Krišna*, hned se ptá: “Kdo je to Krišna? Kdo je ta dívka s Krišnou?” a podobně.

Okamžitá odpověď zní, že Krišna je Nejvyšší Osobnost Božství. Jak to? Protože do nejmenších podrobností odpovídá popisu Nejvyšší Bytosti, Boha. Krišna je Bůh, protože je dokonale přitažlivý. Slovo Bůh by nemělo význam, kdyby nezahrnovalo princip dokonalé přitažlivosti. A jak může být někdo dokonale přitažlivý? V prvé řadě je pro lidi všeobecně přitažlivý ten, kdo je hodně bohatý a má spoustu majetku. Dále je přitažlivý ten, kdo je hodně mocný, ten, kdo je slavný, a také ten, kdo je krásný či moudrý nebo nepřipoutaný k vlastnictví všeho druhu. Takže z praktické zkušenosti vidíme, že člověka činí přitažlivým (1) bohatství, (2) moc, (3) sláva, (4) krása, (5) moudrost a (6) odříkání. Ten, kdo projevuje všech těchto šest vznešených atributů zároveň a v neomezené míře, je považován za Nejvyšší Osobnost Božství. Tyto znaky Boha popsal Parášara Muni, velká védská autorita.

Známe mnoho bohatých či mocných osobností, mnoho slavných i krásných osob, mnoho vzdělanců a učenců i mnichy ve stavu odříkání, nepřipoutané k hmotnému vlastnictví. Ale nikdy jsme se v dějinách lidstva nesetkali s někým, kdo je v neomezené míře bohatý, mocný, slavný, krásný, moudrý a současně nepřipoutaný tak jako Krišna. Krišna, Nejvyšší Osobnost Božství, se jako historická postava zjevil se na této Zemi před 5 000 lety. Pobyl zde 125 let a vystupoval jako lidská bytost, ale Jeho činnosti neměly obdoby. Hned od okamžiku svého příchodu na tento svět až po okamžik, kdy jej opustil, jednal neustále způsobem, který ve světových dějinách nemá obdoby, a proto každý, kdo ví, co míníme slovem Bůh, přijme

Krišnu za Nejvyšší Osobnost Božství. Nikdo se Bohu nevyrovná a nikdo Ho nepředčí. To je smysl známého rčení, že “Bůh je velký”. Na světě žijí různé skupiny lidí, které o Bohu říkají různé jiné věci, ale všechna védská písma a velcí áčárjové, autorizovaní učitelé poznání o Bohu všech dob, jako Šankara, Rámánudža, Madhva, Višnu Svámí, Pán Čaitanja i všichni jejich následovníci v učednických posloupnostech, se jednomyslně shodují, že Krišna je Nejvyšší Osobnost Božství. My jakožto následovníci védské civilizace uznáváme védský popis dějin celého vesmíru, který se skládá z různých planetárních soustav: Svargalóky tvoří vyšší, Martjalóky střední a Pátálalóky nižší planetární systém. Moderní historici, zkoumající dějiny Země, nejsou schopni podat historické důkazy ani pro události, které se odehrály před 5 000 lety, a antropologové tvrdí, že před 40 000 lety se *Homo sapiens* na této planetě vůbec nevyskytoval, protože evoluce ještě nedospěla do příslušného stádia. Védské historické knihy, jako jsou Purány a *Mahābhārata*, však líčí dějiny lidstva sahající milióny a miliardy let do minulosti.
Z těchto spisů se můžeme také mimo jiné dozvědět, jak sem před milióny a miliardami let Krišna přicházel a jak odsud odcházel. Ve čtvrté kapitole *Bhagavad-gīty* říká Krišna Ardžunovi, že On i Ardžuna se již narodili mnohokrát předtím a On si všechny tyto životy pamatuje, kdežto Ardžuna ne. To ukazuje rozdíl mezi Krišnovým a Ardžunovým poznáním. Ardžuna byl sice velký válečník a vzdělaný člen kuruovské dynastie, ale přesto byl jen obyčejnou lidskou bytostí, zatímco Krišna, Nejvyšší Osobnost Božství, je vlastníkem neomezeného poznání, a díky tomu Jeho paměť nemá hranic.
Krišnovo poznání je tak dokonalé, že si pamatuje všechny události spojené s Jeho příchody na tento svět před milióny a miliardami let, ale Ardžuna má paměť a poznání omezené časem a prostorem, protože je obyčejný člověk. Ve čtvrté kapitole Krišna říká, že si pamatuje, jak o několik miliónů let dříve vykládal *Bhagavad-gītu* bohu Slunce Vivasvánovi.

V současné době je mezi ateisty v módě snaha stát se Bohem pomocí nějakého mystického procesu. Obyčejně tvrdí, že se stali Bohem díky své představivosti nebo svým meditativním schopnostem. Krišna není takovýto Bůh. Nestává se Bohem tak, že by si vymyslel nějaký mystický proces meditace, ani tak, že by podstupoval přísnou askezi spojenou s mystickými jógovými cviky. Přesněji řečeno, nikdy se Bohem *nestává,* protože On *je* Bohem za všech okolností.
Ve vězení Kansy, Jeho strýce z matčiny strany, kde byli Jeho otec a matka zavřeni, se Krišna zjevil vně matčina těla jako čtyřruký Višnu-Nárájan. Potom se proměnil v novorozeně a řekl svému otci, aby Ho odnesl do domu Nandy Mahárádže a jeho ženy Jašódy. Když byl Krišna ještě malé dítě, pokusila se Ho zabít obrovská démonice Pútaná, ale když sál mléko z jejího prsu, vysál z ní i její život. To je rozdíl mezi skutečným Bohem a nějakým Bohem vyrobeným v mystické továrně. Krišna neměl ani možnost praktikovat mystickou jógu, ale přesto se v každém okamžiku projevoval jako Nejvyšší Osobnost Božství—jako kojenec, dítě, chlapec až po dosažení mladistvého věku. V této knize jsou popsány všechny Jeho činnosti v lidské podobě. Krišna vystupuje jako lidská bytost, ale přitom si neustále uchovává svou totožnost Nejvyšší Osobnosti Božství.
Jelikož je Krišna dokonale přitažlivý, měli bychom vědět, že právě k Němu by měly směřovat všechny naše touhy. V *Bhagavad-gītě* je řečeno, že individuální osoba je vlastníkem či pánem svého těla, ale Krišna, který je Nadduší sídlící v srdcích všech bytostí, je svrchovaným vlastníkem a pánem všech individuálních těl. Soustředíme-li tedy své sklony milovat pouze na Krišnu, automaticky tím ihned dosáhneme všeobjímající lásky, jednoty a klidu. Když zaléváme kořen stromu, automaticky tím dodáme vláhu větvím, výhonkům, listům i květům, a když skrze ústa zásobíme jídlem žaludek, uspokojí to všechny části těla.
Umění zaměřovat pozornost na Nejvyššího a věnovat Jemu svou lásku se nazývá vědomí Krišny. Založili jsme hnutí pro vědomí Krišny, aby mohl každý uspokojit své sklony milovat druhé jednoduše tím, že bude svou lásku směřovat ke Krišnovi. Celý svět

si přeje uspokojovat svou vnitřní potřebu milovat druhé, ale všechny vynalezené metody, jako je socialismus, komunismus, altruismus, humanismus, nacionalismus — a cokoliv dalšího, co se ještě dá vymyslet pro mír a blahobyt světa — jsou marné a přinášejí jen zklamání kvůli naší naprosté neznalosti umění milovat Krišnu. Lidé si obvykle myslí, že budou šťastní podporováním morálních zásad a náboženských obřadů. Jiní si možná myslí, že štěstí lze dosáhnout ekonomickým rozvojem, a další, že jim štěstí přinese pouhé uspokojování smyslů. Skutečností však je, že lidé mohou být šťastní jen tehdy, když budou milovat Krišnu.
Krišna dokáže dokonale opětovat naši lásku v různých vztazích, jež se nazývají *rasa*. V podstatě existuje dvanáct láskyplných vztahů. Krišnu lze milovat jako nejvyššího neznámého, jako nejvyššího pána, nejlepšího přítele, dokonalé dítě či nejlepšího milence. To je pět základních vztahů. Můžeme také milovat Krišnu nepřímo v sedmi dalších vztazích, které se od pěti základních navenek liší. Může to být jakkoliv, ale důležité je, abychom svůj vnitřní sklon milovat zasvětili Krišnovi — pak bude náš život úspěšný. To není výmysl, ale skutečnost, kterou si můžeme ověřit tím, že to prakticky vyzkoušíme. Můžeme sami pozorovat, jaké účinky má láska ke Krišnovi na náš život.
V deváté kapitole *Bhagavad-gīty* je tato věda o vědomí Krišny nazvána královským poznáním, královským tajemstvím a nejvyšší vědou zabývající se transcendentální realizací. Přesto můžeme výsledky této vědy přímo pocítit, neboť ji lze velmi snadno praktikovat a je to velice příjemné. Každé procento vědomí Krišny, které jsme schopni uvést do svého života, přispěje k našemu věčnému dobru, protože vědomí Krišny nezaniká za žádných okolností. Nyní se již prakticky ukazuje, jak dnešní zmatená a zklamaná mladší generace v západních zemích může bezprostředně na sobě vnímat účinky toho, když zaměří své sklony milovat výhradně na Krišnu.
Je řečeno, že pokud člověk provádí ve svém životě přísnou askezi, pokání a oběti, ale nepodaří se mu probudit svou spící lásku ke Krišnovi, má být veškerá jeho askeze považována za zbytečnou.

Když na druhou stranu někdo již probudil svou spící lásku ke Krišnovi, k čemu by mu potom ještě bylo zbytečné podstupování askeze?
Hnutí pro vědomí Krišny je jedinečný dar Pána Čaitanji pokleslým duším tohoto věku. Předkládá velice jednoduchou metodu, která je v průběhu posledních čtyř let prakticky uplatňována v západních zemích, a není pochyb o tom, že toto hnutí dokáže uspokojit vnitřní potřebu lidstva milovat. Kniha *Krišna* je dalším dílem, které má napomoci hnutí pro vědomí Krišny v západním světě. Vydáváme tento transcendentální text doplněný bohatou obrazovou přílohou. Lidé rádi využívají svého času a energie ke čtení různých příběhů a nyní lze tento sklon nasměrovat ke Krišnovi. Výsledkem bude nepomíjivé uspokojení duše, jak individuální, tak kolektivní.
V *Bhagavad-gītě* je řečeno, že dokonce i malé úsilí vynaložené na cestě vědomí Krišny může zachránit člověka před tím největším nebezpečím. Mohli bychom uvést stovky a tisíce příkladů lidí, kteří unikli největšímu nebezpečí díky nepatrnému rozvoji vědomí Krišny. Proto Vás všechny prosíme, abyste využili této vznešené transcendentální literatury. Zjistíte, že když budete číst stránku za stránkou, otevře se před vámi obrovská pokladnice poznání zahrnující umění, vědu, literaturu, filosofii i náboženství a nakonec Vám přečtení této jedné knihy přinese ovoce v podobě lásky k Bohu.
Na tomto místě chci poděkovat Šrímánovi Georgi Harrisonovi — který nyní také zpívá Hare Krišna — za jeho velkorysý dar 19 000 dolarů, jimiž pokryl veškeré náklady na vytištění této knihy. Nechť Krišna požehná tomuto hodnému chlapci dalším pokrokem v rozvoji vědomí Krišny.
Na závěr dávám s potěšením požehnání Šrímánovi Šjámasundarovi dásovi Adhikárímu, Šrímánovi Brahmánandovi dásovi Brahmačárímu, Šrímánovi Hajagrívovi dásovi Adhikárímu, Šrímánovi Satsvarúpovi dásovi Adhikárímu, Šrímatí Dévahúti-déví dásí, Šrímatí Jadurání-déví dásí, Šrímánovi Muralídharovi dásovi Brahmačárímu, Šrímánovi Bháradvádžovi dásovi Adhikárímu, Šrímánovi Pradjumnovi dásovi Adhikárímu a dalším, kteří svou

obětavou prací různými způsoby přispěli k tomu, aby se podařilo tuto publikaci vydat.

Hare Krišna.

A. C. Bhaktivedanta Swami
26. února 1970,
u příležitosti dne zjevení
Šríly Bhaktisiddhánty Sarasvatího
ISKCON, 3764 Watseka Avenue
Los Angeles, Kalifornie

Úvod

kṛṣṇa! kṛṣṇa! kṛṣṇa! kṛṣṇa! kṛṣṇa! kṛṣṇa! kṛṣṇa! he
kṛṣṇa! kṛṣṇa! kṛṣṇa! kṛṣṇa! kṛṣṇa! kṛṣṇa! kṛṣṇa! he
kṛṣṇa! kṛṣṇa! kṛṣṇa! kṛṣṇa! kṛṣṇa! kṛṣṇa! rakṣa mām
kṛṣṇa! kṛṣṇa! kṛṣṇa! kṛṣṇa! kṛṣṇa! kṛṣṇa! pāhi mām
rāma! rāghava! rāma! rāghava! rāma! rāghava! rakṣa mām
kṛṣṇa! keśava! kṛṣṇa! keśava! kṛṣṇa! keśava! pāhi mām
Caitanya-caritāmṛta (*Madhya* 7.96)

Zatímco se pokouším napsat tuto knihu *Krišna*, dovolte mi, abych se nejdříve s úctou poklonil svému duchovnímu učiteli, Óm Višnupádovi 108 Šrí Šrímad Bhaktisiddhántovi Sarasvatímu Gósvámímu Mahárádžovi Prabhupádovi. Dále mi dovolte, abych se s úctou poklonil oceánu milosti, Pánu Šrí Krišnovi Čaitanjovi Maháprabhuovi. Je Nejvyšší Osobnost Božství, samotný Krišna, který se zjevil jako oddaný, aby šířil svrchované zásady oddané služby. Pán Čaitanja zahájil své kázání v zemi zvané Gaudadéš (Západní Bengálsko). A jelikož náležím k Madhva-gaudíja-sampradáji, musím složit uctivé poklony učednické posloupnosti tohoto jména, která je také známá jako Brahma-sampradája, neboť začala u Brahmy. Brahmá předal poznání mudrci Náradovi, Nárada poučil Vjásadévu a Vjásadéva Madhvu Muniho neboli Madhváčárju. Šrí Mádhavéndra Purí, který započal Madhva-gaudíja-sampradáju, byl sannjásí (odříkavý mnich) patřící k Madhváčárjově učednické posloupnosti. Měl mnoho významných žáků, mezi něž patřili Nitjánanda Prabhu, Advaita Prabhu a Íšvara Purí. Íšvarovi Purímu bylo dáno stát se duchovním učitelem Pána Čaitanji Maháprabhua. Pokloňme se tedy s úctou Íšvarovi Purímu, Nitjánandovi Prabhuovi, Šrí Advaitovi Áčárjovi, Šrívásovi Panditovi a Šrí Gadádharovi Panditovi. Dále se uctivě pokloňme Svarúpovi Dámódarovi, který působil jako osobní tajemník Pána Čaitanji Maháprabhua, dále Šrí Vásudévovi Dattovi a věrnému osobnímu služebníkovi Pána Čaitanji, Šrí Góvindovi, jakož i Jeho věčnému příteli Mukundovi a také Murárimu Guptovi. S úctou se pokloňme šesti Gósvámím z Vrindávanu: Šrí Rúpovi Gósvámímu, Šrí Sanátanovi Gósvámímu,

Šrí Raghunáthovi Bhattovi Gósvámímu, Šrí Gópálovi Bhattovi Gósvámímu, Šrí Džívovi Gósvámímu a Šrí Raghunáthovi dásovi Gósvámímu.

Krišna sám vysvětlil v *Bhagavad-gītě*, že je Nejvyšší Osobnost Božství a že se zjevuje na planetě Zemi, když dochází k porušování usměrňujících zásad náboženského života lidí a k nárůstu bezbožných činností. To znamená, že když Pán Šrí Krišna přišel na tento svět, bylo třeba zmenšit břímě hříšných činností nahromaděných na této planetě a v tomto vesmíru.

O dění v oblasti hmotného stvoření se stará Pán Mahá-Višnu, úplná část Krišny. Když tedy Pán sestupuje, vychází Jeho inkarnace z Višnua. Mahá-Višnu je původní příčinou hmotného stvoření a z Něho expanduje Garbhódakašájí Višnu a potom Kšíródakašájí Višnu. Všechny inkarnace přicházející do hmotného světa jsou obvykle úplné expanze Kšíródakašájí Višnua. Úkol zmenšit břímě hříšných činností na této Zemi tedy není určen pro Nejvyšší Osobnost Božství, Krišnu samotného. Když se však Krišna zjeví, zjeví se všechny Višnuovy expanze společně s Ním. Krišnovy různé expanze — Nárájan, čtveřice expanzí tvořená Vásudévou, Sankaršanem, Pradjumnou a Aniruddhou, rovněž částečné expanze, jako je Matsja (inkarnace v podobě ryby), *yuga-avatārové* (inkarnace pro daný věk) a *manvantara-avatārové* (inkarnace doprovázející vládu jednotlivých Manuů) — se všechny spojí a zjeví se v těle Krišny, Nejvyšší Osobnosti Božství. Krišna je úplný celek, a všechny Jeho expanze a inkarnace tedy žijí stále v Něm.

Když se tedy zjevil Krišna, Pán Višnu byl s Ním. Krišna ve skutečnosti přichází, aby předvedl své vrindávanské zábavy, a tak upoutal požehnané podmíněné duše a vybídl je k návratu domů, zpátky k Bohu. Zabíjení démonů ve Vrindávanu prováděla vždy jen Višnuova část Krišny.

Pánovo sídlo je popsáno ve dvacátém verši osmé kapitoly *Bhagavad-gīty*, kde stojí, že existuje ještě jiná, věčná příroda, duchovní nebe, které je transcendentální vůči této projevené i neprojevené hmotě. Projevený svět můžeme vidět v podobě mnoha

hvězd a planetárních soustav, jako je Slunce a Měsíc, ale za nimi leží neprojevená část světa, ke které se nikdo v tomto těle nedokáže přiblížit. A za touto neprojevenou hmotou se rozkládá duchovní království. To je v *Bhagavad-gītě* popsané jako svrchované a věčné, nikdy nepodléhající zániku. Hmotná příroda prochází opakovaným tvořením a ničením, ale duchovní příroda zůstává věčně beze změn. Svrchované sídlo Osobnosti Božství Krišny je rovněž vylíčeno v *Brahma-saṁhitě* jako svět tvořený drahokamy čintámani. V tomto Krišnově sídle zvaném Gólóka Vrindávan se tyčí mnoho paláců postavených ze zázračného kamene. Rostou tam stromy, kterým se říká stromy přání, a tamní krávy se nazývají surabhi. Pánu tam slouží stovky a tisíce bohyní štěstí. Jeho jméno je Góvinda, Prvotní Pán, a je příčinou všech příčin. Hraje na flétnu, Jeho oči jsou jako okvětní lístky lotosu a barvou svého těla připomíná krásný mrak. Na hlavě nosí paví pero a je tak přitažlivý, že se Mu nevyrovnají ani tisíce Amorů. V *Gītě* se Pán Krišna zmiňuje jen několika slovy o svém sídle, které je nejvyšší planetou duchovního království.
Ve *Śrīmad-Bhāgavatamu* však Krišna vystupuje přímo i s veškerým svým doprovodem a předvádí své činnosti ve Vrindávanu, potom v Mathuře a nakonec ve Dvárace. V této knize budou všechny tyto činnosti postupně vyjeveny.
Rod, ve kterém se Krišna zjevil, se nazývá jaduovská dynastie. Je součástí rodu pocházejícího od Sómy, boha planety Měsíce. Existují dva kšatrijské rody králů: jeden tvoří potomci krále Měsíce a druhý potomci krále Slunce. Když se zjevuje Nejvyšší Osobnost Božství, činí tak obvykle v rodu kšatrijů, protože musí prosadit náboženské zásady a počestný život. Podle védského systému jsou kšatrijové ochránci lidstva. Když se Nejvyšší Pán zjevil jako Šrí Rámačandra, bylo to v rodu boha Slunce zvaném Raghu-vanša; když se potom zjevil jako Pán Krišna, učinil tak v rodu zvaném Jadu-vanša.
Dvacátá čtvrtá kapitola devátého zpěvu *Śrīmad-Bhāgavatamu* obsahuje dlouhý seznam králů Jadu-vanši. Všichni to byli velcí a mocní králové. Krišnovým otcem se stal Vasudéva, syn Šúraség, narozený v jaduovské dynastii. Nejvyšší Pán, Osobnost Božství, ve skutečnosti nepatří k žádné dynastii hmotného světa, ale

rod, ve kterém se zjeví, se Jeho milostí stane slavným. Například santálové dřevo se těží v Malajsku. Má přitom své charakteristické vlastnosti, které s Malajskem nijak nesouvisí, ale vzhledem k tomu, že je produkováno hlavně zde, nazývá se malajský santál. Podobně Krišna, Nejvyšší Osobnost Božství, patří všem, ale tak jako slunce vychází na východě, přestože existuje více stran, na kterých by mohlo vycházet, Pán se rozhoduje pro zjevení v určitém rodě, a tento rod se tím proslaví.
Jak již bylo vysvětleno dříve, když se Krišna zjevuje, všechny Jeho úplné expanze se zjevují s Ním. Krišna se zjevil společně s Balarámou (Baladévou), jenž je známý jako Jeho starší bratr. Balaráma je zdrojem Sankaršana, čtveřice expanzí, a sám je také úplnou expanzí Krišny. V této knize se pokusíme ukázat, jak se Krišna zjevil v rodu Jaduovců a jak předvedl své transcendentální vlastnosti. Velice živě to líčí *Śrīmad-Bhāgavatam*, zvláště ve svém desátém zpěvu, a z něj proto bude tato kniha vycházet.
O zábavách Pána obvykle s potěšením naslouchají osvobozené duše. Podmíněné duše mají zájem číst příběhy o hmotném počínání nějakého obyčejného člověka. *Śrīmad-Bhāgavatam* a jiné Purány obsahují podobná vyprávění pojednávající o transcendentálních činnostech Pána, ale podmíněné duše dávají přednost obyčejným povídkám. Studium vyprávění o zábavách Pána, Krišny, je tolik nezajímá. Popisy Krišnových zábav jsou přesto tak přitažlivé, že je mohou vychutnávat lidé všech druhů. V tomto světě žijí tři druhy lidí: osvobozené duše; ti, kdo usilují o osvobození, a materialisté. Ať už někdo osvobozený je, snaží se být, nebo je naopak naprostý materialista, zábavy Pána Krišny stojí za to, aby je studoval. Osvobozené duše se nezajímají o materialistické činnosti. Neosobní teorie, podle níž se duše stane po osvobození nečinnou a nepotřebuje nic poslouchat, nijak nedokazuje, že osvobozená osoba je skutečně nečinná. Živá duše nemůže být nečinná. Je činná buď v podmíněném, nebo v osvobozeném stavu. Například nemocný člověk je také činný, ale všechny jeho činnosti mu přinášejí utrpení. Když se tentýž člověk uzdraví, bude činný i nadále, ale ve zdravém stavu mu jeho činnosti přinášejí požitek. Impersonalisté se pouze

snaží oprostit se od chorobných, podmíněných činností, ale nevědí nic o činnostech ve zdravém stavu. Ti, kdo jsou skutečně osvobození a mají úplné poznání, se věnují naslouchání o zábavách Krišny, a to je čistá duchovní činnost.

Pro skutečně osvobozené osoby je nezbytné naslouchat o Krišnových zábavách. Je to ten nejlepší námět, o kterém může živá bytost ve stavu osvobození s potěšením naslouchat. A pokud taková vyprávění, jaká obsahuje *Bhagavad-gītā* a *Śrīmad-Bhāgavatam*, poslouchají ti, kdo se snaží osvobození dosáhnout, jejich cesta bude velice jasná. *Bhagavad-gītā* podává předběžnou látku, kterou je třeba studovat před *Śrīmad-Bhāgavatamem.* Díky studiu *Gīty* si člověk začne být plně vědom postavení Pána Krišny, a když zaujme své místo u Jeho lotosových nohou, porozumí vyprávěním o Krišnovi, jak jsou uvedena ve *Śrīmad-Bhāgavatamu.* Proto Pán Čaitanja nabádal své následovníky, aby šířili *kṛṣṇa-kathā.*

Kṛṣṇa-kathā znamená “vyprávění o Krišnovi”. Existují dva druhy *kṛṣṇa-kathā:* vyprávění pronesená Krišnou a vyprávění o Krišnovi pronesená někým jiným. *Bhagavad-gītā* je vyprávění či filosofické pojednání o vědě o Bohu, které pronesl samotný Krišna. *Śrīmad-Bhāgavatam* je pojednání o Krišnových činnostech a transcendentálních zábavách. Obojí je *kṛṣṇa-kathā.* Pán Čaitanja nařídil, aby se *kṛṣṇa-kathā* šířila po celém světě, protože budou-li podmíněné duše, trpící v hmotném světě, naslouchat o Krišnovi, jejich cesta k osvobození bude přímá a jasná. Hlavním smyslem této knihy je vést lidi k pochopení Krišny či *kṛṣṇa-kathā,* protože tak se mohou vysvobodit z hmotného zajetí.

Toto *kṛṣṇa-kathā* osloví i ty nejmaterialističtější lidi, protože Krišnovy zábavy s gópími (pasačkami krav) jsou úplně stejné jako milostné poměry mladých dívek a chlapců v hmotném světě. Sexuální požitek v lidské společnosti není ve skutečnosti nepřirozený, protože stejný sexuální požitek prožívá i původní Osobnost Božství. Energie blaženosti se jmenuje Šrímatí Rádhárání. Přitažlivost milostných poměrů na základě sexuálního požitku je původní charakteristikou Nejvyšší Osobnosti Božství a my,

podmíněné duše, jakožto nedílné části Nejvyššího cítíme stejný požitek, ale ve zvrácené podobě a vždy jen po omezenou dobu. Budou-li tedy lidé posedlí touhou po sexuálním životě v hmotném světě naslouchat o Krišnových zábavách s gópími, budou i oni zakoušet transcendentální požitek, i když vypadá jako materialistický. Výhodou je, že se budou postupně dostávat na duchovní úroveň. V *Bhāgavatamu* je řečeno, že pokud člověk naslouchá o zábavách Pána Krišny s gópími *pokorně* a *od autorit*, bude povýšen na úroveň transcendentální láskyplné služby Pánu a hmotná nemoc v podobě chtíče v jeho srdci bude zcela vyléčena. Řečeno jinými slovy, takové naslouchání potlačí hmotnou sexuální touhu.

Tato kniha *Krišna*, která je plná *kṛṣṇa-kathā*, bude tedy stejnou měrou přitahovat osvobozené duše, ty, kdo usilují o osvobození, i zatvrzelé podmíněné materialisty. Podle slov Mahárádže Paríkšita, jenž naslouchal o Krišnovi od Šukadévy Gósvámího, se *kṛṣṇa-kathā* hodí pro všechny lidi, bez ohledu na postavení, ve kterém se nacházejí. Každý toto vyprávění ocení. Mahárádž Paríkšit však také upozorňoval, že těm, kdo zabíjejí zvířata nebo také sami sebe, se *kṛṣṇa-kathā* pravděpodobně příliš líbit nebude. Jinak řečeno, obyčejní lidé, kteří se řídí usměrňujícími morálními zásadami písem, budou přitahováni, ať jsou v jakémkoliv postavení, ale ne ti, kdo zabíjejí sami sebe. Slovo přímo použité ve *Śrīmad-Bhāgavatamu* je *paśu-ghna*, což znamená “zabíjející zvířata nebo sám sebe”. Lidé, kteří nejsou seberealizovaní a ani se nezajímají o duchovní realizaci, se zabíjejí, páchají sebevraždu. Lidský život je především určený k seberealizaci, a proto člověk, který zanedbává tuto důležitou část svých činností, jednoduše promarňuje čas jako zvířata. Je tedy *paśu-ghna*. Ve svém druhém významu toto slovo označuje lidi, kteří zvířata skutečně zabíjejí. To zahrnuje ty, kdo jedí zvířata (dokonce i psy), neboť ti všichni se podílejí na jejich zabíjení mnoha způsoby, jako jsou hony a otevírání jatek. Takové osoby nemohou projevit zájem o *kṛṣṇa-kathā*.

Král Paríkšit měl mimořádný zájem poslouchat *kṛṣṇa-kathā*, protože věděl, že jeho předkové — především jeho děd Ardžuna — zvítězili

ve velké bitvě na Kurukšétře jedině díky Krišnovi. Tento hmotný svět můžeme také považovat za bojiště na Kurukšétře. Každý na tomto bojišti těžce zápasí o přežití a na každém kroku hrozí nebezpečí. Podle Mahárádže Paríkšita bylo Kuruovské bitevní pole jako velký oceán hemžící se nebezpečnými zvířaty. Jeho děd Ardžuna musel bojovat s tak velkými hrdiny, jako byli Bhíšma, Dróna, Karna a mnozí další, kteří nebyli obyčejní bojovníci. Tito válečníci jsou přirovnáni k mořským rybám zvaným timingily, jež dovedou snadno spolknout i mohutnou velrybu. Velcí bojovníci na Kurukšétře byli schopni snadno spolknout mnoho Ardžunů, ale jen díky Krišnově milosti je Ardžuna dokázal všechny zabít. Tak jako bez zvláštního úsilí snadno překročíme trošku vody v otisku telecího kopýtka, byl i Ardžuna milostí Krišny schopen snadno překonat oceán, kterým bylo Kuruovské bitevní pole.

Mahárádž Paríkšit si velmi cenil Krišnových činností z mnoha dalších důvodů. Krišna zachránil nejen jeho děda, ale i jeho samotného. V době, kdy bitva na Kurukšétře končila, byli již všichni členové kuruovské dynastie, jak synové a vnuci na straně Dhritaráštry, tak i ti na straně Pánduovců, po smrti; padli v boji. S výjimkou pěti synů Pándua všichni na Kurukšétře zemřeli. Mahárádž Paríkšit byl tehdy ještě v lůně své matky. Byl pohrobek, neboť jeho otec Abhimanju, syn Ardžuny, také padl na bojišti. Když byl Mahárádž Paríkšit v matčině lůně, Ašvatthámá vypustil zbraň zvanou *brahmāstra*, aby dítě zabil. Jakmile se Uttará, Paríkšitova matka, obrátila na Krišnu o pomoc, Krišna vstoupil jako Nadduše do jejího lůna, aby zabránil potratu a jejího syna zachránil. Jiným jménem Mahárádže Paríkšita je Višnuráta, protože ho samotný Pán Višnu zachránil již v lůně jeho matky.

Každý, v jakémkoliv životním postavení, by měl se zájmem naslouchat o Krišnovi a Jeho činnostech, neboť Krišna je Nejvyšší Absolutní Pravda, Osobnost Božství. Je všeprostupující; uvnitř žije v srdci každého a vně žije ve své vesmírné podobě. Přesto, jak je popsáno v *Bhagavad-gītě*, se navíc ještě zjevuje takový, jaký je, v lidské společnosti, aby všechny pozval do svého transcendentálního sídla, zpátky domů, zpátky k Bohu. Každý by měl mít zájem poznat

Krišnu, a za tím účelem vydáváme tuto knihu: aby se lidé mohli dozvědět o Krišnovi a získat dokonalý prospěch ze svého lidského života.

V devátém zpěvu *Śrīmad-Bhāgavatamu* je Šrí Baladéva popsán jako syn Róhiní, manželky Vasudévy. Krišnův otec Vasudéva měl šestnáct manželek a jednou z nich byla Róhiní, matka Baladévy. Zároveň je však Baladéva popsán také jako syn Dévakí. Jak tedy mohl být synem Dévakí i Róhiní? To byla jedna z otázek, které Mahárádž Paríkšit položil Šukadévovi Gósvámímu, a bude na patřičném místě zodpovězena. Mahárádž Paríkšit se také Šukadévy Gósvámího ptal, proč byl Krišna hned po svém příchodu na svět jako syn Vasudévy přenesen do domu Nandy Mahárádže ve Vrindávanu, do Gókuly. Chtěl také vědět, co Pán Krišna dělal během svého pobytu ve Vrindávanu a Mathuře. Kromě toho se zvláště zajímal, proč Krišna zabil svého strýce z matčiny strany, Kansu. Jako bratr Jeho matky byl Kansa pro Krišnu velice blízkou společensky výše postavenou osobou — jak ho tedy mohl Krišna zabít? Dále se Mahárádž Paríkšit ptal, kolik let Krišna pobýval v lidské společnosti, kolik let vládl dvárackému království a s kolika ženami se tam oženil. Pro kšatrijského krále je běžné mít víc než jednu manželku; proto se Mahárádž Paríkšit dotazoval na počet Krišnových žen. V této knize najdeme odpovědi Šukadévy Gósvámího na tyto a další otázky Mahárádže Paríkšita.

Postavení Mahárádže Paríkšita a Šukadévy Gósvámího je jedinečné. Mahárádž Paríkšit je ideální osobou pro naslouchání o transcendentálních zábavách Krišny a Šukadéva Gósvámí je ideální osobou pro jejich líčení. Dojde-li k takovému šťastnému spojení, *kṛṣṇa-kathā* se okamžitě projeví, a lidé mohou z takového rozhovoru čerpat nejvyšší možný prospěch.

Šukadéva Gósvámí vyprávěl tyto příběhy v době, kdy byl Mahárádž Paríkšit připraven opustit své tělo a držel půst na břehu řeky Gangy. Aby ujistil Šukadévu Gósvámího, že ho poslech *kṛṣṇa-kathā* neunavuje, otevřeně prohlásil: “Obyčejné lidi nebo i mne může trápit hlad a žízeň, ale příběhy o Krišnovi jsou tak pěkné, že je člověk může poslouchat stále, aniž by se unavil, neboť toto

naslouchání ho povznáší na transcendentální úroveň.” Člověk musí mít velké štěstí, aby dokázal poslouchat *kṛṣṇa-kathā* tak soustředěně jako Mahárádž Paríkšit. Ten projevil o toto naslouchání neobyčejný zájem, protože každým okamžikem očekával smrt. Všichni bychom si měli být stále vědomi toho, že nás čeká smrt. Nikdo nemá zaručený život, můžeme umřít kdykoliv a nezáleží na tom, zda jsme mladí nebo staří. Proto dřív, než smrt přijde, si musíme být *plně* vědomi Krišny.

Král Paríkšit poslouchal *Śrīmad-Bhāgavatam* od Šukadévy Gósvámího na sklonku svého života. Když vyjádřil svou neutuchající touhu naslouchat o Krišnovi, velmi ho tím potěšil. Šukadéva byl největší z přednašečů *Bhāgavatamu*, a proto začal hovořit o Krišnových zábavách, jež ničí všechny nepříznivé vlivy tohoto věku Kali. Poděkoval králi za jeho dychtivost naslouchat o Krišnovi a povzbudil ho slovy: “Můj milý králi, jsi velice inteligentní, když si tolik přeješ naslouchat Krišnovým zábavám.” Řekl mu, že naslouchání a přednášení o Krišnových zábavách jsou tak příznivé činnosti, že očišťují tři druhy zúčastněných lidí: toho, kdo transcendentální vyprávění o Krišnovi přednáší, toho, kdo těmto příběhům naslouchá, a toho, kdo se na Krišnu dotazuje. Tyto zábavy jsou jako voda Gangy, jež vytéká od palce na noze Pána Višnua — očišťují tři světy: vyšší, střední i nižší planetární systém.

1. KAPITOLA

Příchod Pána Krišny

Kdysi byl svět přetížen nadměrnou vojenskou silou různých králů, kteří byli ve skutečnosti démony, ale vydávali se za představitele vládnoucí třídy. Celý svět byl tehdy neklidný a Bhúmi, bohyně vládnoucí Zemi, šla za Pánem Brahmou, aby mu vylíčila pohromy, které démonští králové způsobovali. Vzala na sebe podobu krávy a předstoupila před Pána Brahmu se slzami v očích. Byla nešťastná a nářkem se dovolávala jeho soucitu. Když Pán Brahmá slyšel o neblahé situaci na Zemi, zarmoutilo ho to a okamžitě se vydal na cestu k Mléčnému oceánu, kde sídlí Pán Višnu. Doprovázeli ho všichni polobozi v čele s Pánem Šivou a Bhúmi kráčela za nimi. Jakmile dospěli na pobřeží Mléčného oceánu, Brahmá se začal modlit k Pánu Višnuovi, který už dříve zachránil planetu Zemi tak, že přijal transcendentální podobu kance.

Mezi védskými mantrami existuje určitý druh modlitby zvaný *Puruṣa-sūkta*. Jejím recitováním obvykle polobozi vzdávají úctu Višnuovi, Nejvyšší Osobnosti Božství. Z tohoto popisu je zřejmé, že když na jakékoliv planetě nastanou těžkosti, může její vládnoucí božstvo navštívit svrchovaného pána tohoto vesmíru, Brahmu. Brahmá se pak může obrátit na Nejvyššího Pána Višnua; i když ne tak, že by šel přímo za Ním, ale přijde na břeh Mléčného oceánu. V tomto vesmíru existuje planeta zvaná Švétadvíp a na ní je oceán mléka. Z různých védských písem se můžeme dozvědět, že stejně jako je na této planetě oceán slané vody, jsou na jiných planetách různé jiné druhy oceánů. Někde je oceán mléka, někde oceán oleje a někde jsou oceány alkoholu a mnoha jiných tekutin. *Puruṣa-sūkta* je klasická modlitba, kterou polobozi recitují, aby potěšili Nejvyššího Pána, Osobnost Božství, Kšíródakašájí Višnua. Kšíródakašájí Višnu se jmenuje proto, že leží na oceánu mléka. Je podobou Nejvyšší Osobnosti Božství a všechny inkarnace přicházejí do tohoto vesmíru skrze Něho.

Když polobozi přednesli *Puruṣa-sūktu*, modlitbu k Nejvyšší Osobnosti Božství, patrně neslyšeli žádnou odpověď. Pán Brahmá se

proto sám pohroužil do meditace a obdržel vzkaz od Pána Višnua, který pak tlumočil polobohům. Tímto způsobem se přijímá védské poznání. Nejprve je obdržel Brahmá od Nejvyšší Osobnosti Božství prostřednictvím svého srdce. Totéž stojí na začátku *Śrīmad-Bhāgavatamu: tene brahma hṛdā ya ādi-kavaye* — transcendentální poznání Véd bylo předáno Pánu Brahmovi do srdce. Podobně i zde pouze Brahmá porozuměl vzkazu Pána Višnua a předal ho polobohům, aby mohli okamžitě jednat. Vzkaz zněl: Nejvyšší Pán, Osobnost Božství, velice brzy přijde na Zemi i se svými svrchovaně mocnými energiemi, a dokud bude pobývat na této planetě a plnit své poslání — ničit démony a podporovat oddané — polobozi by tam měli být také a pomáhat Mu. Měli by se okamžitě všichni narodit v jaduovské dynastii, do níž sestoupí i Pán, až přijde Jeho čas. Samotný Krišna, Nejvyšší Osobnost Božství, se osobně zjeví jako syn Vasudévy. Ještě před Jeho příchodem by se všichni polobozi měli i se svými manželkami zjevit na světě v různých zbožných rodinách, aby Mu pomohli naplnit Jeho poslání. Zde je použito slova *tat-priyārtham,* což znamená, že polobozi mají sestoupit na Zem pro Pánovo potěšení. Každá živá bytost, která žije pouze proto, aby uspokojovala Pána, je polobůh. Polobozi byli dále poučeni, že před Krišnou se na Zemi také zjeví Ananta, Jeho úplná část, jenž na svých miliónech hlav drží planety tohoto vesmíru. Zároveň jim bylo vysvětleno, že na příkaz Nejvyššího Pána se zjeví i Višnuova vnější energie (Māyā), jež okouzluje všechny podmíněné duše, aby splnila Jeho záměr.

Poté, co Pán Brahmá, otec všech Pradžápatiů neboli ploditelů obyvatelstva vesmíru, poučil a sladkými slovy uklidnil všechny polobohy i s Bhúmi, odebral se do svého sídla, na nejvyšší hmotnou planetu zvanou Brahmalóka.

Vůdce jaduovské dynastie, král Šúraséna, vládl kraji zvanému Máthura, ve kterém leží město Mathurá, a rovněž kraji zvanému Šúraséna, který byl pojmenován podle něj. Díky jeho panování se Mathurá stala hlavním městem všech jaduovských králů. Stala se jím též proto, že Jaduovci byli velice zbožní a věděli, že Mathurá je místem, kde věčně žije Pán Šrí Krišna, stejně jako ve Dvárace.

Šúrasénův syn Vasudéva jel v kočáře se svou novomanželkou Dévakí domů ze svatebního obřadu. Jelikož Dévakin otec Dévaka svou dceru velice miloval, obdaroval ji bohatým věnem, k němuž patřily stovky kočárů ozdobených zlatem. Kansa, syn Ugrasény, chtěl při té příležitosti potěšit svou sestru Dévakí, dobrovolně se chopil otěží Vasudévova kočáru a řídil koně. Takový je zvyk ve védské civilizaci — když se dívka vdá, bratr odveze svou sestru a švagra do jejich domu. Nevěsta někdy příliš teskní po rodině svého otce, a proto jede bratr s ní až k tchánovu domu.
Celé věno, které Dévaka své dceři věnoval, čítalo: čtyři sta slonů bohatě ozdobených zlatými girlandami, patnáct tisíc ozdobených koní a osmnáct set kočárů. Rovněž vypravil dvě stě půvabných dívek, aby jeho dceři tvořily doprovod. Kšatrijský způsob uzavírání sňatku, který je v Indii dodnes běžný, vyžaduje, aby do domu krále přišlo s nevěstou i několik tuctů jejích mladých přítelkyň. Tyto dívky se nazývají služebné, ale ve skutečnosti jsou to královniny přítelkyně. Tento zvyk se dodržuje od nepaměti a lze jej vysledovat minimálně do doby předcházející příchodu Pána Krišny před pěti tisíci lety. Vasudéva si tedy kromě své ženy Dévakí přiváděl domů ještě dvě stě dalších krasavic.
Všude, kudy nevěsta a ženich na kočáře projížděli, zněly různé hudební nástroje, které ohlašovaly příznivý okamžik. Zvuky lastur, trubek, bubnů a kotlů společně vytvářely příjemnou atmosféru. Průvod radostně pokračoval ve své cestě a Kansa řídil kočár, když tu se náhle z nebe ozval podivuhodný hlas, který Kansu oslovil: “Kanso, ty jsi takový hlupák! Řídíš kočár své sestry a švagra, a přitom nevíš, že tě osmé dítě této ženy zabije.”
Kansa byl synem Ugrasény z bhódžské dynastie. Je řečeno, že byl nejdémonštějším za všech bhódžských králů. Hned, jak uslyšel proroctví z nebe, chytil Dévakí za vlasy a chystal se ji zabít svým mečem. Vasudéva užasl nad jeho chováním, a aby svého krutého a nestoudného švagra upokojil, začal mu předkládat pádné argumenty a fakta: “Můj drahý švagře Kanso, jsi nejslavnější král bhódžské dynastie a lidé tě znají jako nejlepšího válečníka a udatného krále. Jak jsi mohl propadnout takové zuřivosti, že se chystáš zabít ženu,

která je tvou vlastní sestrou, a ještě k tomu v příznivou dobu jejího sňatku? Proč by ses měl tolik bát smrti? Tvá smrt se narodila již s tvým zrozením. Od prvního dne, kdy ses narodil, jsi začal umírat. Dejme tomu, že je ti pětadvacet let — to znamená, že máš již dvacet pět let umírání za sebou. Umíráš každou vteřinou, každým okamžikem. Proč by ses tedy měl smrti tolik bát? Nikdo se jí nevyhne. Můžeš zemřít dnes, nebo za sto let, ale smrti tak jako tak neunikneš. Proč by ses měl tolik bát? Smrt ve skutečnosti znamená zánik současného těla. Jakmile současné tělo přestane fungovat a smísí se s pěti prvky hmotné přírody, živá bytost, která v něm přebývala, přijme další tělo podle svých stávajících akcí a reakcí. Je to, jako když jde člověk po ulici — jednou nohou udělá krok, a když si je jistý, že touto nohou stojí na pevné zemi, zvedne druhou nohu. Tímto způsobem se těla jedno po druhém střídají a duše transmigruje. Všimni si, jak se housenky opatrně přemisťují z jedné větvičky na druhou! Stejně tak mění živá bytost své tělo, jakmile vyšší autority rozhodnou, jaké bude to příští. Dokud je živá bytost podmíněná v hmotném světě, musí přijímat jedno hmotné tělo za druhým. Příslušné příští tělo jí poskytnou přírodní zákony podle jejích akcí a reakcí z tohoto života.
Toto tělo je úplně stejné jako jedno z těl, která vždy vidíme ve snech. Když spíme a sníme, vytváříme si mnoho těl představami své mysli. Viděli jsme zlato a také jsme viděli horu. A ve snu se nám tyto dva vjemy spojí dohromady, a můžeme vidět zlatou horu. Někdy se nám může zdát, že máme tělo, jež létá po obloze, a v tu chvíli na své současné tělo úplně zapomeneme. Stejně se mění naše těla. Když máš nové, zapomeneš na staré. Ve snech přijdeme do styku s mnoha novými druhy těl, ale když se probudíme, na všechna zapomeneme. Tato hmotná těla jsou ve skutečnosti výtvory našich mentálních činností, ale nyní si na svá minulá těla nevzpomínáme. Mysl je přelétavá. Někdy určitou věc přijme, a pak ji hned zase zavrhne. Přijímání a odmítání jsou činnosti mysli ve styku s pěti předměty smyslového požitku — podobou, chutí, vůní, zvukem a dotekem. Mysl se svým spekulativním způsobem spojí s předměty smyslového požitku, a když živá bytost touží po určitém druhu těla,

dostane ho. Tělo tedy přidělují zákony hmotné přírody. Živá bytost ho přijme a vyjde znovu do hmotného světa užívat si či trpět podle stavby těla. Dokud nemáme příslušný druh těla, nemůžeme si užívat či trpět s ohledem na naše mentální sklony zděděné z minulého života. Určité tělo je nám vlastně poskytnuto podle našeho mentálního stavu v době smrti.
Svítící planety, jako je Slunce, Měsíc nebo hvězdy, se odrážejí v různých nádržích, například s vodou, olejem či ghí. Pohyby odrazu odpovídají pohybům tekutiny. Zčeřená voda způsobuje, že Měsíc, který se na ní odráží, se zdánlivě také vlní, ale ve skutečnosti se vůbec nehýbe. Podobně získává živá bytost svými mentálními výmysly různé druhy těl, i když s nimi ve skutečnosti nemá žádné spojení. Kvůli iluzi, jelikož je okouzlena vlivem *māyi*, si však myslí, že k určitému tělu náleží. Tak probíhá podmíněný život. Dejme tomu, že nyní je živá bytost v lidském těle. Myslí si, že patří k lidské společnosti, k určité zemi nebo určitému místu. Tímto způsobem chápe svoji totožnost a zbytečně si připravuje další tělo, které nemá zapotřebí. Takové touhy a mentální výmysly jsou příčinou různých druhů těl. Zahalující vliv hmotné přírody je tak mocný, že se živá bytost spokojí s jakýmkoliv tělem, jež dostane, a s potěšením se s ním ztotožňuje. Proto tě prosím, aby ses nenechal unášet příkazy své mysli a těla.”
Vasudéva takto požádal Kansu, aby nepáchal zlo vůči své sestře, která se právě vdala. Člověk se nemá dopouštět zla na nikom, neboť zlo je příčinou strachu jak v tomto světě, tak v příštím, kdy bude postaven před Jamarádže, jenž rozhoduje o trestu po smrti. Vasudéva naléhal na Kansu jménem Dévakí a zdůrazňoval, že jde o jeho mladší sestru. Také se odvolával na šťastný den její svatby. Mladší sourozence má člověk chránit jako své vlastní děti. “Celá ta věc je po všech stránkách natolik ožehavá,” argumentoval Vasudéva, “že pokud ji zabiješ, poškodíš svou dobrou pověst.”
Takto se Vasudéva snažil uklidnit Kansu dobrými radami i filosofickými úvahami, ale nedařilo se mu to, protože Kansa se sdružoval s démonskými osobami. Tyto styky z něj udělaly démona, přestože pocházel z urozeného královského rodu. Démon nikdy

nedbá na dobré rady. Je jako odhodlaný zloděj—můžete mu dávat mravní ponaučení, ale nebude to nic platné. Podobně i lidé démonské či ateistické povahy stěží přijmou nějakou dobrou radu, i kdyby byla sebevíce oprávněná. To je rozdíl mezi polobohem a démonem. Ti, kdo jsou schopni přijmout dobré rady a snaží se podle nich žít, se nazývají polobozi a ti, kdo to nedovedou, se nazývají démoni.

Vasudéva začal uvažovat, jak ochrání svou ženu Dévakí, neboť jeho pokus uklidnit Kansu ztroskotal. Hrozí-li bezprostřední nebezpečí, inteligentní člověk by se ho měl všemi prostředky snažit odvrátit. Pokud se mu to však navzdory veškerým snahám nepodaří, chyba není na jeho straně. Člověk se má snažit vykonávat své povinnosti, jak nejlépe dovede, ale když ve svém úsilí neuspěje, není to jeho vina.

Vasudéva uvažoval o své ženě takto: “Nyní bych měl zachránit život alespoň Dévakí; později se budu snažit zachránit děti, pokud se nějaké narodí.” Dále uvažoval: “Jestliže v budoucnu budu mít dítě, které ho zabije, jak si Kansa myslí, pak budou Dévakí i to dítě zachráněni, neboť zákon prozřetelnosti je nevyzpytatelný. Nyní musím za každou cenu zachránit Dévakí.”

Není vůbec jisté, s jakým druhem těla přijde živá bytost do styku, stejně jako není jisté, s jakým druhem dřeva přijde do styku oheň v lese. Při lesním požáru se někdy stává, že oheň hnaný větrem jeden strom vynechá a přeskočí na druhý. Podobně může živá bytost pečlivě vykonávat své povinnosti, ale přesto bude stěží vědět, jaké tělo dostane v příštím životě. Mahárádž Bharata svědomitě plnil své povinnosti v zájmu seberealizace, ale shodou okolností vyvinul dočasnou náklonnost k jelínkovi, a v příštím životě musel přijmout tělo jelínka.

Poté, co Vasudéva promyslel, jak zachránit svou ženu, začal ke Kansovi promlouvat s velkou úctou, přestože byl Kansa největší hříšník. Někdy nastává taková situace, že i ctnostný člověk, jako byl Vasudéva, musí lichotit neřestnému člověku, jako byl Kansa. To je součástí diplomacie. Vasudéva se hluboce rmoutil, ale navenek se usmíval. Kansa byl totiž velice krutý. Vasudéva mu řekl: “Drahý

švagře, uvaž prosím, že od své sestry se nemáš čeho obávat. Očekáváš nějaké nebezpečí, protože jsi slyšel prorocký hlas z nebe. Ale to nebezpečí má hrozit od jejích synů, kteří tu teď nejsou. A kdo ví, možná se nám ani žádní nenarodí. Vzhledem k tomu všemu jsi prozatím v bezpečí. Své sestry se nemusíš obávat. A pokud se jí nějací synové narodí, slibuji, že ti je všechny přinesu, abys mohl učinit nezbytná opatření.”

Kansa znal váhu Vasudévova čestného slova a jeho argumenty ho přesvědčily. Alespoň pro danou chvíli upustil od hanebného činu zabití své vlastní sestry. Vasudévu to potěšilo a pochválil Kansovo rozhodnutí. Pak se vrátil do svého domu.

Potom se každý rok v příslušnou dobu narodilo Dévakí jedno dítě. Tak porodila osm chlapečků a také jednu dívku. Když se narodil první syn, Vasudéva dostál svému čestnému slovu a okamžitě přinesl dítě Kansovi. Vasudéva byl velice vznešený a proslulý tím, že drží své slovo, a chtěl si tuto pověst uchovat. I když pro něj bylo bolestivé se novorozeněte vzdát, Kansa ho přijal s radostí. Později však vzhledem k Vasudévovu chování pocítil určitý soucit. To je typické. Velká duše jako Vasudéva nepokládá nic za bolestné, když plní svou povinnost. Učený člověk, jako Vasudéva, koná své povinnosti bez váhání. Na druhou stranu démon jako Kansa se nikdy nezdráhá dopustit jakéhokoliv ohavného činu. Proto se říká, že svatý člověk dokáže snášet jakkoliv těžké životní podmínky, učený člověk je schopný plnit své povinnosti, aniž by čekal na příznivé okolnosti, podlý člověk jako Kansa dokáže jednat jakkoliv hříšným způsobem a oddaný umí obětovat vše pro uspokojení Nejvyšší Osobnosti Božství.

Kansu uspokojilo Vasudévovo jednání. Divil se, když viděl, jak plní svůj slib. Potěšen se nad ním slitoval a promluvil takto: “Můj milý Vasudévo, toto dítě mi nemusíš dávat. Od něho mi nebezpečí nehrozí. Slyšel jsem, že mě zabije osmé dítě, které s Dévakí přivedeš na svět. Proč bych ti zbytečně bral toto dítě? Vezmi si je zpátky.”

Když se Vasudéva vracel se svým prvorozeným synem domů, měl sice radost z toho, jak se Kansa zachoval, ale přesto mu nevěřil, protože věděl, že se nedovede ovládat. Ateista neumí držet čestné

slovo. Člověk, který nedokáže ovládat své smysly, nemůže být pevný ve svém odhodlání. Velký politik Čánakja Pandit říkal: "Nikdy nevěř diplomatovi a ženě." Lidé, kteří propadli neomezenému uspokojování smyslů, nemohou být pravdomluvní a nelze jim důvěřovat.

Tehdy navštívil Kansu velký mudrc Nárada. Dozvěděl se, jak se Kansa slitoval nad Vasudévou a vrátil mu jeho prvorozené dítě. Nárada si přál co nejvíce urychlit sestoupení Pána Krišny, a proto sdělil Kansovi, že obyvatelé Vrindávanu, jako Nanda Mahárádž a ostatní pastevci krav se svými manželkami, a také Vasudéva, jeho otec Šúraséna a všichni jeho příbuzní z rodu Vršniovců v jaduovské dynastii jsou i se všemi svými přáteli a dobrodinci ve skutečnosti polobozi. Nárada varoval Kansu, aby si na ně dal pozor, protože Kansa a všichni jeho přátelé a rádci byli démoni. Démoni se vždy bojí polobohů. Jakmile Kansa uslyšel Náradovu zprávu, že se polobozi zjevili v různých rodinách, ihned se velice polekal. Věděl, že když se zjevili polobozi, jistě brzy přijde i Pán Višnu. Okamžitě svého švagra Vasudévu i Dévakí zajal a vsadil je za mříže.

Ve vězení, spoutáni železnými řetězy, přivedli Vasudéva a Dévakí každý rok na svět jednoho chlapečka a Kansa je jednoho po druhém zabil, neboť je považoval za inkarnace Višnua. Obával se hlavně osmého dítěte, ale po Náradově návštěvě došel k závěru, že kterékoliv z nich může být Krišna. Pro jistotu tedy zabil všechny děti, které se Vasudévovi a Dévakí narodily.

Kansovo jednání není těžké pochopit. Ze světové historie známe mnoho případů, kdy osoby královského původu pro dosažení vlastních cílů zabily svého otce, bratra, nebo i celou rodinu se všemi přáteli. To není žádné překvapení, neboť členové démonské, hamižné vládnoucí třídy jsou schopni zabít kohokoliv, aby uskutečnili své zločinné záměry.

Náradovou milostí se Kansa dozvěděl o svém předchozím vtělení. Dozvěděl se, že v minulém životě byl démonem, který se jmenoval Kálanémi, a že ho zabil Višnu. Když se nyní narodil v bhódžském rodě, rozhodl se stát úhlavním nepřítelem jaduovské dynastie — v ní

se měl narodit Krišna, a Kansa se velice bál, že ho zabije, tak jako ho zabil v minulém životě.

Ze všeho nejdříve uvěznil svého otce Ugrasénu, neboť byl vůdčím králem jaduovské, bhódžské a andhakské dynastie. Potom obsadil království Vasudévova otce Šúrasény a prohlásil sám sebe za krále všech těchto zemí.

Takto končí Bhaktivédántův výklad 1. kapitoly knihy Krišna, nazvané "Příchod Pána Krišny".

2. KAPITOLA

Modlitby polobohů k Pánu Krišnovi v lůně

Nejenže král Kansa okupoval království Jaduovců, Bhódžů, Andhaků a království Šúraseny, ale ještě se spojil se všemi ostatními démonskými králi: démony Pralambou, Bakou, Čánúrou, Trinávartou, Aghásurou, Muštikou, Arištou, Dvividou, Pútanou, Kéším a Dhénukou. Džarásandha byl tehdy králem magadhské provincie (v současnosti známé jako stát Bihár) a Kansa svou diplomacií sjednotil nejmocnější říši té doby pod Džarásandhovou ochranou. Kromě toho uzavřel spojenectví s králi, jako byli Bánásura a Bhaumásura, až se stal nejmocnějším panovníkem. Pak začal vystupovat velice nepřátelsky vůči jaduovské dynastii, v níž se měl narodit Krišna.
Králové jaduovské, bhódžské a andhakské dynastie, které Kansa neustále sužoval, začali hledat útočiště v jiných státech, jako například u Kuruovců a Paňčálů a ve státech Kékaja, Šálva, Vidarbha, Nišadha, Vidéha a Kóšala. Kansa narušil jednotu království jaduovského, a stejně tak i bhódžského a andhakského. Vybudoval si nejsilnější postavení na celém rozlehlém území, které se tehdy nazývalo Bhárata-varša.
Když Kansa zabíjel jedno po druhém šest dětí Dévakí a Vasudévy, mnoho jeho přátel a příbuzných ho žádalo, aby s těmito hrůznými činy přestal. Všichni však nakonec Kansu uctívali.
Jakmile Dévakí otěhotněla posedmé, zjevila se v jejím lůně úplná expanze Krišny zvaná Ananta. Dévakí zaplavila radost i smutek. Radovala se, protože věděla, že se do jejího lůna uchýlil Pán Višnu, ale zároveň se trápila myšlenkou, že hned jak dítě přijde na svět, Kansa Ho zabije. Tehdy se Krišna, Nejvyšší Osobnost Božství, slitoval nad příslušníky jaduovské dynastie, kteří byli nuceni žít ve strachu před Kansovými ukrutnostmi, a nařídil, aby se zjevila Jógamájá, Jeho vnitřní energie. Krišna je Pánem vesmíru, ale především je Pánem jaduovské dynastie.
Jógamájá je základní energie Osobnosti Božství. Ve Védách je řečeno, že Pán, Nejvyšší Osobnost Božství, má mnoho různých

energií: *parāsya śaktir vividhaiva śrūyate.* Všechny tyto energie jednají vnitřně nebo navenek a Jógamájá je hlavní z nich. Pán jí nařídil, aby se zjevila ve vradžské zemi, ve Vrindávanu, který je vždy vyzdobený a plný krásných krav. Tam, v domě krále Nandy a královny Jašódy přebývala Róhiní, jedna z Vasudévových manželek. Nejen ona, ale i mnoho dalších členů jaduovské dynastie se ze strachu před Kansovými ničemnostmi rozprchlo po celé zemi. Někteří dokonce žili v horských jeskyních.

Pán tedy sdělil Jógamáji: “Kansa vězní Dévakí a Vasudévu a v Dévakině lůně je nyní Moje úplná expanze Šéša. Postarej se o Jeho přemístění do lůna Róhiní. Až to zařídíš, sám sestoupím do lůna Dévakí se všemi svými energiemi. Pak se zjevím jako syn Dévakí a Vasudévy a ty jako dcera Nandy a Jašódy ve Vrindávanu.

Jelikož se zjevíš jako Moje sestra a budeš rychle uspokojovat touhy po smyslovém požitku, lidé na Zemi tě budou uctívat různými cennými předměty: vonnými tyčinkami, svíčkami, květy a oběťmi. Lidé toužící po materialistické dokonalosti tě budou uctívat v různých podobách tvých expanzí, jež dostanou jména Durgá, Bhadrakálí, Vidžajá, Vaišnaví, Kumudá, Čandiká, Krišná, Mádhaví, Kanjaká, Májá, Nárájaní, Íšání, Šáradá a Ambiká.”

Krišna a Jógamájá se zjevili jako bratr a sestra — Nejvyšší Mocný a nejvyšší moc. Mezi Mocným a mocí sice není vyhraněný rozdíl, ale přesto je moc vždy podřízena Mocnému. Materialisté uctívají moc, ale transcendentalisté uctívají Mocného. Krišna je Nejvyšší Mocný a Durgá je nejvyšší moc v hmotném světě. Ve védské kultuře lidé ve skutečnosti uctívají jak Mocného, tak i moc. Existují stovky a tisíce chrámů Višnua a Déví a někdy jsou oba dva uctíváni společně. Uctívači moci, tedy Durgy neboli Krišnovy vnější energie, mohou snadno dosáhnout různých hmotných úspěchů, ale každý, kdo se chce povznést transcendentálně, musí s vědomím Krišny uctívat Mocného.

Pán také Jógamáji sdělil: “Má úplná expanze Ananta Šéša je v lůně Dévakí. Vzhledem k tomu, že bude zvláštní mocí přemístěn do lůna Róhiní, bude znám jako Sankaršan. Bude zdrojem veškeré duchovní síly, *bala*, pomocí které může člověk dosáhnout nejvyšší životní

blaženosti, zvané *ramaṇa*. Proto bude úplná expanze Ananta po svém příchodu na svět znám buď jako Sankaršan, nebo jako Balaráma.”

V Upanišadách stojí: *nāyam ātmā bala-hīnena labhyaḥ*. To znamená, že nikdo nemůže dosáhnout nejvyšší úrovně seberealizace, aniž by obdržel dostatečnou přízeň Balarámy. Slovem *bala* se neoznačuje fyzická síla. Nikdo nemůže získat duchovní dokonalost fyzickou silou. Člověk musí mít duchovní sílu, kterou mu dá Balaráma neboli Sankaršan. Ananta či Šéša je zdrojem síly, která udržuje všechny planety na svých místech. Z hmotného pohledu je tato nosná síla známa jako gravitace, ale ve skutečnosti se jedná o ukázku Sankaršanovy síly. Balaráma neboli Sankaršan je zdrojem duchovní síly, původní duchovní učitel. Proto je i Pán Nitjánanda Prabhu, jenž je také inkarnací Balarámy, původní duchovní učitel. A duchovní učitel je zástupcem Balarámy, podoby Nejvyšší Osobnosti Božství, jenž dodává duchovní sílu. V *Caitanya-caritāmṛtě* je potvrzeno, že duchovní učitel je projevem Krišnovy milosti.

Po vyslechnutí pokynů Jógamájá Nejvyššího Pána uctivě obešla a pak se zjevila v hmotném světě, poslušna Jeho nařízení. Když tato svrchovaná moc svrchovaně mocné Osobnosti Božství přemisťovala Pána Šéšu z lůna Dévakí do lůna Róhiní, byly Dévakí i Róhiní omámeny jejím vlivem, který se nazývá *yoga- nidrā*. Lidé si mysleli, že Dévakino sedmé těhotenství skončilo potratem. Balaráma byl tedy synem Dévakí, ale byl přemístěn do lůna Róhiní a narodil se jako její syn. Poté Krišna, Nejvyšší Osobnost Božství, který je vždy připraven pomáhat svým čistým oddaným, vstoupil i se všemi svými nepochopitelnými energiemi jako Pán celého stvoření do mysli Vasudévy. V této souvislosti se rozumí, že Pán Krišna se nejprve projevil v čistém srdci Vasudévy a potom byl přenesen do srdce Dévakí. Nebyl umístěn do jejího lůna vypuštěním semene. Nejvyšší Pán, Osobnost Božství, se pomocí své nepochopitelné energie může zjevit jakýmkoliv způsobem. Nemusí to být obyčejným způsobem, tedy vstříknutím semene do lůna určité ženy.

Když Vasudéva přechovával v srdci podobu Nejvyšší Osobnosti Božství, vypadal jako žhnoucí slunce, jehož oslňující paprsky jsou

vždy nesnesitelné a spalující pro obyčejné lidi. Podoba Pána přebývající v čistém srdci Vasudévy se neliší od Krišnovy původní podoby. Zjevení Krišnovy podoby kdekoliv, a hlavně v srdci, se nazývá *dhāma*. *Dhāma* se nevztahuje pouze na Krišnovu podobu, ale i na Jeho jméno, Jeho vlastnosti a vše, co s Ním souvisí. Všechno se projeví současně.

Věčná podoba Nejvyšší Osobnosti Božství se všemi energiemi byla přemístěna z Vasudévovy mysli do mysli Dévakí stejně, jako se paprsky zapadajícího slunce přenášejí na vycházející úplněk. Krišna, Nejvyšší Osobnost Božství, vstoupil do těla Dévakí z těla Vasudévy, aniž by podléhal jakýmkoliv podmínkám, jež působí na obyčejnou živou bytost. Když tam byl Krišna, rozumí se, že všechny Jeho úplné expanze, jako Nárájan, a inkarnace, jako Pán Nrsimha či Varáha, tam byly s Ním a také nepodléhaly podmínkám hmotné existence. Tak se Dévakí stala sídlem Nejvyššího Pána, Osobnosti Božství, který je jeden jediný a je příčinou všeho stvoření. Dévakí se stala sídlem Absolutní Pravdy, ale jelikož přebývala v domě Kansy, připomínala zakrytý oheň nebo zneužité vzdělání. Když se oheň udržuje uvnitř nějaké nádoby, nedá se příliš využít jeho paprsků světla. Podobně ani zneužité poznání, které neslouží ku prospěchu všech, nikdo příliš neocení. Dévakí tedy byla držena za vězeňskými zdmi Kansova paláce a nikdo nespatřil její transcendentální krásu, která byla výsledkem toho, že počala Nejvyšší Osobnost Božství. Kansa však viděl transcendentální krásu své sestry a okamžitě dospěl k závěru, že Nejvyšší Pán, Osobnost Božství, vstoupil do jejího lůna. Nikdy předtím nebyla tak krásná. Bylo mu jasné, že v jejím lůně je něco úžasného. To ho znepokojilo, neboť si byl jistý, že nyní přišel Nejvyšší Pán, který ho v budoucnosti zabije. Začal uvažovat: “Co teď mám s Dévakí udělat? Určitě nosí ve svém lůně Višnua či Krišnu, takže je jisté, že Krišna již přišel na pomoc polobohům. I když ji okamžitě zabiji, Jeho misi není možné zmařit.” Kansa velice dobře věděl, že nikdo nedokáže zmařit Višnuovo poslání. Každý inteligentní člověk ví, že Boží zákony nelze porušovat. Bůh dosáhne svého cíle navzdory všem překážkám, které Mu démoni uchystají. Kansa dále přemýšlel: “Když nyní Dévakí

zabiji, Višnu prosadí svou svrchovanou vůli s ještě větším důrazem. Zabít Dévakí nyní by byl velice odporný čin. Nikdo nechce ani v ožehavé situaci ztratit svou dobrou pověst, a kdybych ji teď zabil, mou pověst to poškodí. Dévakí je žena, je pod mou ochranou, navíc je v jiném stavu, a když ji zabiji, s mou slávou, výsledky mých zbožných činností i délkou mého života bude okamžitě konec.”
Dále uvažoval: “Příliš krutý člověk je již v podstatě mrtvý, i když ještě žije. Během života ho nikdo nemá rád a po smrti ho lidé zatratí. Kvůli tomu, jak se ztotožňuje s tělem, degraduje a bude svržen do nejtemnějšího pekla.” Takto Kansa meditoval o všech pro a proti, jež se týkala zabití Dévakí.
Nakonec se rozhodl, že ji hned nezabije, ale počká na nevyhnutelnou budoucnost. Jeho mysl však naplnilo nepřátelství vůči Osobnosti Božství. Trpělivě čekal, až se dítě narodí, aby Ho mohl zabít, stejně jako se zbavil Dévakiných předchozích dětí. Takto ponořen v oceánu nenávisti k Osobnosti Božství začal myslet na Krišnu či Višnua, když seděl, spal, procházel se, jedl nebo pracoval—za každé životní situace. Byl tak pohroužen do myšlenek na Nejvyšší Osobnost Božství, že nepřímo kolem sebe viděl jen Krišnu či Višnua. Naneštěstí ho navzdory jeho neustálému myšlení na Višnua nelze považovat za oddaného, protože na Krišnu myslel jako na svého nepřítele. Mysl velkého oddaného je také stále pohroužena v myšlenkách na Krišnu, ale oddaný na Něho myslí s kladným, nikoliv záporným postojem. Myslet na Krišnu příznivě je projevem vědomí Krišny, ale myslet na Krišnu nepříznivě vědomí Krišny není.
Tehdy se do Kansova paláce neviditelně dostavili Pán Brahmá a Pán Śiva, doprovázeni velkými mudrci, jako je Nárada, a mnoha dalšími polobohy. Začali se modlit k Nejvyšší Osobnosti Božství vybranými verši, které těší oddané a vedou ke splnění jejich přání. Nejprve prohlásili, že Pán je věrný svému slovu. Jak je řečeno v *Bhagavad-gītě*, Krišna sestupuje do hmotného světa, aby chránil zbožné a ničil neznabohy. Takový je Jeho slib. Polobozi věděli, že se Pán usídlil v lůně Dévakí, aby svůj slib splnil, a měli velkou radost, že se zjevuje, aby vykonal své poslání.

Dále Pána oslovili jako *satyaṁ param*, Nejvyšší Absolutní Pravdu. Všichni hledáme pravdu. To je filosofická součást života. Polobozi poskytují informaci, že Nejvyšší Absolutní Pravda je Krišna. Ten, kdo rozvine plné vědomí Krišny, může dosáhnout Absolutní Pravdy. Krišna je Absolutní Pravda, protože na rozdíl od relativní pravdy je Pravdou ve všech třech fázích věčného času. Čas se dělí na minulost, současnost a budoucnost. Krišna je Pravdou vždy — v minulosti, současnosti i budoucnosti. Svrchovaný čas v podobě minulosti, současnosti a budoucnosti vládne všemu v hmotném světě. Krišna však existoval před stvořením, v průběhu stvoření v Krišnovi vše spočívá a po stvoření bude Krišna tím, kdo zůstane. Proto je Absolutní Pravdou za všech okolností. Existuje-li v tomto hmotném světě jakákoliv pravda, pak pochází z Nejvyšší Pravdy, Krišny. Existuje-li v hmotném světě jakékoliv bohatství, jeho příčinou je Krišna. Existuje- li v hmotném světě jakákoliv sláva, její příčinou je Krišna. Existuje-li v tomto světě jakákoliv síla, pak pochází od Krišny. Existuje-li zde jakákoliv moudrost a vzdělání, jejich původem je Krišna. Krišna je zdrojem všech relativních pravd.
Tento hmotný svět se skládá z pěti základních hmotných prvků: země, vody, ohně, vzduchu a éteru, a ty všechny pocházejí od Krišny. Materialističtí vědci uznávají tyto základní prvky za příčinu hmotného projevu, ale ve skutečnosti vytváří prvky v jejich hrubém i jemném stavu Krišna. Živé bytosti, které jednají v hmotném světě, jsou výtvory Jeho okrajové energie. V sedmé kapitole *Bhagavad-gīty* je jasně řečeno, že celý vesmírný projev je kombinací dvou Krišnových energií, vyšší a nižší. Živé bytosti náležejí k vyšší energii a neživé hmotné prvky patří k Jeho nižší energii. V neprojeveném stavu spočívá vše v Krišnovi.
Polobozi pokračovali ve svých uctivých modlitbách ke svrchované podobě Osobnosti Božství, Krišnovi, analytickým rozborem hmotného projevu. Co je tento hmotný projev? Je jako strom. Strom stojí na zemi a strom hmotného projevu stojí na zemi tvořené hmotnou přírodou. Hmotný projev je přirovnán ke stromu, protože strom bývá nakonec poražen. Strom se nazývá *vṛkṣa*, což znamená “to, co bude nakonec skáceno”. Tento strom hmotného projevu tedy

nelze uznat za Konečnou Pravdu, protože je ovlivněný časem. Krišnovo tělo je však věčné; Krišna existoval před hmotným stvořením, existuje po dobu, kdy je hmotný svět projeven, a bude existovat nadále i po jeho zničení. Jedině Krišnu je proto možné uznat za Absolutní Pravdu.
Kaṭha Upaniṣad také uvádí tento příklad se stromem hmotného projevu, stojícím na zemi hmotné přírody. Tento strom nese plody dvou druhů, štěstí a neštěstí. Ti, kdo žijí na stromě těla, jsou jako dva ptáci. Jedním ptákem je lokalizovaný aspekt Krišny, známý jako Paramátmá, a druhým je živá bytost. Ta pojídá plody tohoto hmotného projevu. Někdy zobe plody štěstí a jindy plody neštěstí. Druhý pták však nemá zájem krmit se plody štěstí a neštěstí, protože je spokojený sám v sobě. *Kaṭha Upaniṣad* prohlašuje, že jeden pták na stromě těla jí jeho plody, zatímco druhý pouze přihlíží. Kořeny tohoto stromu se rozrůstají do tří směrů, což znamená, že představují tři kvality hmotné přírody: dobro, vášeň a nevědomost. Stejně jako se rozrůstají kořeny stromu, tak živá bytost stykem s kvalitami hmotné přírody (dobrem, vášní a nevědomostí) prodlužuje trvání své hmotné existence. Plody hmotného projevu mají chutě čtyř druhů: náboženství, hospodářský rozvoj, smyslový požitek a konečně osvobození. Podle různých styků s kvalitami hmotné přírody živé bytosti ochutnávají různé druhy náboženství, různé druhy hospodářského rozvoje, různé druhy smyslového požitku a různé druhy osvobození. Prakticky všechny hmotné činnosti jsou prováděny v nevědomosti, ale celkem existují tři kvality, a proto je někdy kvalita nevědomosti překryta dobrem nebo vášní. Chuť hmotných plodů je vnímána prostřednictvím pěti smyslů. Pět smyslových orgánů, skrze něž získáváme poznání, je bičováno šestero důtkami: nářkem, klamem, neduživostí, smrtí, hladem a žízní. Toto hmotné tělo neboli hmotný projev pokrývá sedm vrstev: kůže, maso, krev, morek, kosti, tuk a semeno. Větví stromu je osm a tvoří je země, voda, oheň, vzduch, éter, mysl, inteligence a falešné ego. Tělo má devět bran: dvě oči, dvě nosní dírky, dvě uši, ústa, genitálie a konečník. Uvnitř těla proudí deset druhů vzduchů: *prāṇa*, *apāna*, *udāna*, *vyāna*, *samāna* a tak dále. Jak již bylo vysvětleno

výše, dvěma ptáky sedícími na tomto stromě jsou živá bytost a lokalizovaná Nejvyšší Osobnost Božství, Paramátmá.
Základní příčinou zde popsaného hmotného projevu je Nejvyšší Osobnost Božství. Nejvyšší Pán se osobně expanduje, aby se ujal tří kvalit hmotného světa. Višnu se stará o kvalitu dobra, Brahmá o kvalitu vášně a Śiva o kvalitu nevědomosti. Brahmá pomocí kvality vášně tvoří tento projev, Pán Višnu ho kvalitou dobra udržuje a Pán Śiva ho kvalitou nevědomosti zničí. Celé stvoření v konečném smyslu spočívá v Nejvyšším Pánu. On je příčinou stvoření, udržování a zničení, a když je celý projev zničen, spočívá ve své subtilní podobě v těle Nejvyššího Pána jako Jeho energie.
Polobozi ve své modlitbě říkali: “Nyní se zjevuje Nejvyšší Pán Krišna, aby udržoval tento projev. Svrchovaná Příčina je ve skutečnosti jedna, ale méně inteligentní lidé, ošálení třemi kvalitami hmotné přírody, vidí hmotný svět jako projev různých příčin. Zato inteligentní lidé vědí, že příčina je jedna—Krišna.” V *Brahma-saṁhitě* stojí: *īśvaraḥ paramaḥ kṛṣṇaḥ ... sarva-kāraṇa-kāraṇam* — “Krišna, Nejvyšší Osobnost Božství, je příčinou všech příčin.” Brahmá je zástupce pověřený stvořením, Višnu je Krišnova expanze určená k udržování a Pán Śiva je Krišnovou expanzí, jež všechno zničí.
“Náš milý Pane,” pokračovali polobozi, “je velmi obtížné pochopit Tvoji věčnou podobu či osobnost. Lidé jí obvykle nedokáží porozumět; proto osobně sestupuješ, abys jim svoji původní věčnou podobu ukázal. Tvé různé inkarnace nějak dovedou pochopit, ale věčná podoba Krišny se dvěma rukama, pohybující se mezi lidskými bytostmi jako jedna z nich, je pro ně záhadou. Oddaným tato Tvoje věčná podoba skýtá stále rostoucí transcendentální blaženost, ale pro neoddané je velice nebezpečná.” Jak je řečeno v *Bhagavad-gītě*, sádhuům přináší Krišna potěšení (*paritrāṇāya sādhūnām*). Pro démony je však tato podoba velice nebezpečná, jelikož Krišna sestupuje také proto, aby démony zabíjel. Je tedy potěšením pro oddané a zároveň hrozbou pro démony.
“Náš milovaný Pane s lotosovýma očima, jsi zdrojem čistého dobra. Žilo mnoho velkých mudrců, kteří jednoduše

prostřednictvím *samādhi*, to znamená transcendentální meditace o Tvých lotosových nohách a pohroužení se do myšlenek na Tebe, snadno proměnili velký oceán nevědomosti tvořený hmotnou přírodou v pouhou loužičku v otisku kopýtka telete.” Účelem meditace je zaměřit mysl na Pána, Osobnost Božství, počínaje Jeho lotosovýma nohama. Pouhým meditováním o lotosových nohách Pána překročí velcí mudrci bez potíží rozlehlý oceán hmotné existence.
“Ó Ty, jenž vydáváš svou vlastní záři, velcí světci, kteří se přeplavili přes oceán nevědomosti na transcendentální lodi Tvých lotosových nohou, nevzali tuto loď s sebou. Je zakotvena stále na této straně.” Když se člověk převeze na lodi přes řeku, loď se s ním přemístí ke druhému břehu. Jak tedy může být i poté, co dosáhl svého cíle, stejná loď k dispozici těm, kdo jsou stále ještě na původní straně? Tuto nejasnost vysvětlují polobozi ve svých modlitbách tak, že loď Pánových lotosových nohou nikdo nikam neodváží. Oddaní, kteří jsou ještě na této straně, mají možnost překonat oceán hmotné přírody, neboť čistí oddaní loď vůbec k plavbě nepoužijí. Když se k lodi pouze přiblíží, celý oceán hmotné nevědomosti se scvrkne do velikosti loužičky v otisku telecího kopýtka. Proto oddaní nepotřebují brát loď na druhou stranu; jednoduše oceán okamžitě překročí. Jelikož jsou velké svaté osoby soucitné vůči všem podmíněným duším, loď kotví stále na této straně. Člověk může kdykoliv meditovat o lotosových nohách Pána, a tak překonat širý oceán hmotné existence.
Meditovat znamená soustředit se na Pánovy lotosové nohy. Lotosové nohy poukazují na Nejvyšší Osobnost Božství. Avšak impersonalisté neuznávají lotosové nohy Pána, a proto je předmětem jejich meditace cosi neosobního. Polobozi vyslovují svůj zralý úsudek, že ti, kdo chtějí meditovat o něčem prázdném nebo neosobním, nemohou oceán nevědomosti překonat. Tito lidé si pouze představují, že dosáhli osvobození. “Ó Pane s lotosovýma očima! Inteligence impersonalistů je znečištěná, protože opomíjejí meditaci o Tvých lotosových nohách. I když se možná dočasně povznesou na úroveň neosobní realizace, výsledkem tohoto zanedbání bude, že

znovu poklesnou do hmotného podmíněného života.” Impersonalisté se podrobují přísné askezi, aby splynuli se září Brahmanu neboli s neosobní existencí, avšak jejich mysl se nezbavila hmotného znečištění; pouze se pokusili potlačit hmotný způsob myšlení. To však neznamená, že dosáhli osvobození. Proto poklesnou.

V *Bhagavad-gītě* je řečeno, že impersonalista musí projít velkými strastmi, aby dosáhl svého konečného cíle. Na začátku *Śrīmad-Bhāgavatamu* rovněž stojí, že bez oddané služby Nejvyšší Osobnosti Božství se nikdo nemůže vysvobodit ze zajetí plodonosných činností. Tvrzení z *Bhagavad-gīty* vyslovil Pán Krišna, tvrzení ve *Śrīmad-Bhāgavatamu* pochází z úst velkého mudrce Nárady a zde totéž potvrzují polobozi. “Ti, kdo se nezačali věnovat oddané službě, nepochopili, jaký je konečný cíl poznání, a nedostává se jim Tvé milosti.” Impersonalisté si pouze *myslí,* že jsou osvobození, ale ve skutečnosti nemají žádný vztah k Osobnosti Božství. Myslí si, že když Krišna přichází do hmotného světa, přijímá hmotné tělo. Proto transcendentální tělo Krišny přehlížejí. To je také potvrzeno v *Bhagavad-gītě: avajānanti māṁ mūḍhāḥ.* Impersonalisté opět poklesnou, navzdory tomu, že překonali hmotný chtíč a dospěli na úroveň osvobození. Pokud se zabývají poznáním jen pro samotné poznání a nezačnou se věnovat oddané službě Pánu, nemohou docílit kýženého výsledku. Jediné, co z toho mají, jsou těžkosti, které podstupují, nic víc.

V *Bhagavad-gītě* je jasně řečeno, že poznat svou příslušnost k Brahmanu není vším. Ztotožnění se s Brahmanem může člověku pomoci k dosažení úrovně vyrovnanosti, na níž je radostný a zbavený hmotné připoutanosti i odporu, ale po dosažení této úrovně musí začít s oddanou službou. Začne-li poté, co dospěl k realizaci Brahmanu, vykonávat oddanou službu, je mu otevřen vstup do duchovního království, aby žil věčně ve společnosti Nejvyšší Osobnosti Božství. To je výsledek oddané služby. Oddaní Nejvyšší Osobnosti Božství nikdy nepoklesnou tak jako impersonalisté. Dokonce i když oddaní poklesnou, zůstanou ke svému Pánu citově připoutáni. Mohou se na cestě oddané služby setkávat s překážkami mnoha druhů, ale dokáží je snadno a beze strachu překonat. Díky

své odevzdanosti jsou si jisti, že je Krišna vždy ochrání. Krišna to slibuje v *Bhagavad-gītě:* “Moji oddaní nejsou nikdy poraženi.”

“Náš milovaný Pane,” pokračovali polobozi, “zjevil ses ve své původní čisté podobě, věčné podobě dobra, pro blaho všech živých bytostí v tomto hmotném světě. Pokud využijí Tvého zjevení, mohou nyní všechny velice snadno pochopit povahu a podobu Nejvyšší Osobnosti Božství. Všichni lidé náležející do čtyř společenských stavů (brahmačárí, grihasthové, vánaprasthové a sannjásí) mohou využít Tvého zjevení.

Drahý Pane, manželi bohyně štěstí! Oddaní, kteří jsou zapojeni do služby Tobě, nikdy ze svého vznešeného postavení nepoklesnou jako impersonalisté. Pod Tvojí ochranou dokáží přejít přes hlavy mnoha vojevůdců Máji, kteří mohou neustále klást překážky na cestě osvobození. Milý Pane, zjevuješ se ve své věčné transcendentální podobě ve prospěch živých bytostí, aby Tě mohly vidět tváří v tvář a nabízet Ti své uctivé oběti v podobě védských obřadů, mystické meditace a oddané služby podle pokynů písem. Milý Pane, kdyby ses nezjevil ve své věčné transcendentální podobě plné blaženosti a poznání — podobě, která dovede odstranit jakýkoliv druh spekulativní nevědomosti ohledně Tvého postavení — pak by o Tobě všichni lidé pouze spekulovali podle toho, které kvality hmotné přírody je ovlivňují.”

Zjevení Krišny je odpovědí na veškeré smyšlené zpodobňování Nejvyšší Osobnosti Božství. Každý si představuje podobu Nejvyšší Osobnosti Božství v závislosti na kvalitě hmotné přírody, kterou je ovládán. V *Brahma-saṁhitě* je řečeno, že Pán je nejstarší osoba. Určitá skupina nábožensky smýšlejících lidí si tedy představuje, že Bůh musí být velice starý, a proto zpodobňují Pána jako starého muže. V téže *Brahma-saṁhitě* je však toto popřeno — i když je Pán nejstarší ze všech živých bytostí, má věčnou podobu svěžího mladíka. Ve *Śrīmad-Bhāgavatamu* v této souvislosti doslova stojí: *vijñānam ajñāna-bhidāpamārjanam. Vijñānam* znamená “transcendentální poznání Nejvyšší Osobnosti Božství”.

Dále *vijñānam* znamená také “zažité poznání”. Transcendentální poznání je nutné přijmout sestupným způsobem prostřednictvím

učednické posloupnosti tak, jak Brahmá popisuje Krišnu v *Brahma-saṁhitě. Brahma-saṁhitā* je *vijñānam,* které Brahmá realizoval svým transcendentálním zážitkem, na základě něhož představil Krišnovu podobu a zábavy v transcendentálním sídle. Toto poznání je *ajñāna-bhidāpamārjanam,* “to, co dokáže potřít spekulace všeho druhu založené na nevědomosti”. Lidé si představují Pánovu podobu: někdy je bez podoby a jindy má podobu vytvořenou jejich fantazií. Avšak popis Krišny v *Brahma- saṁhitě* je *vijñānam* — vědecké poznání vycházející ze zkušenosti, které předložil Pán Brahmá a přijal Pán Čaitanja. Proto stojí mimo všechny pochyby. Krišnova podoba, Krišnova flétna, barva Krišnovy pleti — to vše je skutečnost. Zde je řečeno, že toto *vijñānam* překoná každé spekulativní poznání. Polobozi se modlili: “Kdyby ses nezjevil jako Krišna ve své vlastní podobě, nebylo by možné poznat ani *ajñāna-bhidāpamārjanam* (zničení nevědomosti spekulativního poznání), ani *vijñānam.* Jinými slovy, když se zjevíš, potřeš nevědomost spekulativního poznání a bude přijato pravé, zkušeností ověřené poznání autorit, jako je Pán Brahmā. Lidé ovlivnění třemi kvalitami hmotné přírody si představují svého vlastního Boha v závislosti na těchto kvalitách. Proto je Bůh popisován různými způsoby, ale Tvoje zjevení ukáže, jak Bůh skutečně vypadá.”

Největší chybou, které se dopouštějí impersonalisté, je myslet si, že když přichází inkarnace Boha, přijímá hmotnou podobu tvořenou kvalitou dobra. Ve skutečnosti je podoba Krišny či Nárájana transcendentální vůči jakýmkoliv hmotným představám. Dokonce i největší impersonalista Šankaráčárja přiznal: *nārāyaṇaḥ paro 'vyaktāt* — příčinou hmotného stvoření je *avyakta,* neosobní projev hmoty neboli nerozlišený celkový souhrn hmoty, ale Krišna je vůči tomuto hmotnému pojetí transcendentální. To je vyjádřeno ve *Śrīmad-Bhāgavatamu* výrazem *śuddha-sattva,* což znamená “transcendentální dobro”. Pán nepatří na úroveň hmotné kvality dobra, je stále nad ní. Patří do transcendentálního, věčného stavu, oplývajícího blažeností a poznáním.

“Milý Pane, když přicházíš ve svých různých inkarnacích, přijímáš různá jména a podoby podle různých situací. Jmenuješ se Krišna,

protože jsi dokonale přitažlivý; pro Tvou transcendentální krásu se Ti říká Šjámasundara. *Śyāma* znamená “načernalý”, ale přesto se říká, že jsi krásnější než tisíce Amorů (*kandarpa-koṭi-kamanīya*). I když se zjevuješ s barvou, která připomíná načernalý mrak, jsi Transcendentální Absolutní Pravda, a proto je Tvá krása nesčíslněkrát přitažlivější než jemné tělo Amora. Někdy se Ti říká Giridhárí, protože jsi zvedl kopec zvaný Góvardhan. Jindy Ti říkají Nanda-nandana, Vásudéva nebo Dévakí-nandana, protože přicházíš na svět jako syn Mahárádže Nandy nebo Vasudévy či Dévakí. Impersonalisté si myslí, že Tvých mnoho jmen a podob je Ti dáno podle určitých činností a vlastností, protože se na Tebe dívají z hmotného hlediska.

Náš drahý Pane, poznat Tě není možné zkoumáním Tvé absolutní povahy, podoby a činností pomocí mentální spekulace. Člověk se musí zapojit do oddané služby, a pak porozumí Tvé absolutní povaze, Tvé transcendentální podobě, jménu a vlastnostem. Tvou transcendentální povahu, podobu a vlastnosti může ve skutečnosti poznat pouze ten, kdo chce sloužit Tvým lotosovým nohám. Ostatní mohou spekulovat po milióny let, ale nepochopí ani jediný zlomek Tvého skutečného postavení.” Neoddaní nemohou poznat Krišnu, Nejvyšší Osobnost Božství, protože závoj Jógamáji zahaluje Krišnovy skutečné rysy. To potvrzuje *Bhagavad-gītā: nāhaṁ prakāśaḥ sarvasya.* Pán říká: “Neukazuji se každému.” Když Krišna sestoupil, byl osobně přítomný na kuruovském bitevním poli a všichni Ho viděli, ale ne každý poznal, že je Nejvyšší Osobností Božství. Přesto všichni, kdo zemřeli v Jeho přítomnosti, dosáhli úplného vysvobození z hmotného zajetí a byli přemístěni do duchovního světa.

“Ó Pane, impersonalisté či neoddaní nemohou pochopit, že Tvé jméno je totožné s Tvojí podobou.” Jelikož je Pán absolutní, není mezi Jeho jménem a Jeho skutečnou podobou rozdíl. V hmotném světě se od sebe podoba a jméno liší. Plod manga se liší od názvu manga. Mango nemůžeme ochutnat tím, že si budeme pouze opakovat: “mango, mango, mango”. Ale oddaný, který ví, že jméno a podoba Pána se od sebe neliší, zpívá *Hare Kṛṣṇa*, *Hare Kṛṣṇa*,

Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare / Hare Rāma, Hare Rāma, Rāma Rāma, Hare Hare a realizuje, že je neustále s Krišnou.
Pán Krišna vyjevuje své transcendentální zábavy pro ty, kdo nejsou příliš pokročilí v absolutním poznání Nejvyššího. Stačí, když budou myslet na Pánovy zábavy, a získají z toho dokonalý prospěch. Jelikož není rozdíl mezi transcendentálním jménem a podobou Pána, není rozdíl ani mezi Jeho transcendentálními zábavami a podobou. Pro méně inteligentní lidi (jako jsou ženy, dělníci a obchodníci) sepsal velký mudrc Vjásadéva *Mahābhāratu*, v níž je Krišna zachycen při svých různých činnostech. *Mahābhārata* jsou příběhy z dějin a stačí, aby tito méně inteligentní lidé studovali Krišnovy transcendentální činnosti, naslouchali o nich a ukládali si je do paměti, a také se mohou postupně povznést na úroveň čistých oddaných.
O čistých oddaných, kteří jsou neustále pohrouženi v myšlenkách na transcendentální lotosové nohy Krišny a kteří se s dokonalým vědomím Krišny stále věnují oddané službě, bychom si nikdy neměli myslet, že se nacházejí v hmotném světě. Šríla Rúpa Gósvámí vysvětlil, že ti, kdo svými činy, myslí a slovy neustále jednají na úrovni vědomí Krišny, mají být považováni za osvobozené i v tomto těle. To je rovněž potvrzeno v *Bhagavad-gītě:* ti, kdo se zaměstnávají oddanou službou Pánu, již překonali hmotné postavení.
Krišna se zjevuje proto, aby dal oddaným i neoddaným příležitost dosáhnout konečného smyslu života. Oddaní Ho mohou přímo vidět a uctívat. Těm, kteří nejsou na této úrovni, umožňuje, aby se seznámili s Jeho činnostmi, a tak dospěli na stejnou úroveň.
“Náš milovaný Pane, ó svrchovaný vládce, až se zjevíš na Zemi, všichni démoni, jako Kansa a Džarásandha, budou přemoženi a na světě zavládne štěstí. Až budeš kráčet po zemi, Tvé lotosové nohy do ní otisknou znaky z Tvých chodidel, jako je prapor, trojzubec a blesk. Tímto způsobem budeš žehnat Zemi i nám na nebeských planetách, kteří tyto znaky uvidíme.
Ó milý Pane,” pokračovali polobozi, “jsi nezrozený, a proto nenacházíme žádný jiný důvod, proč sestupuješ, než aby ses oddával

svým radostným zábavám.” I když je důvod Pánova zjevení uveden v *Bhagavad-gītě* (sestupuje proto, aby ochránil oddané a porazil neoddané), ve skutečnosti Pán sestupuje, aby vychutnával radostná setkání s oddanými, a ne kvůli porážení neoddaných. Na to stačí jeden úder hmotné přírody. “Akce a reakce hmotné přírody (stvoření, udržování a zničení) jsou prováděny automaticky. Oddaní jsou však dostatečně ochráněni už tím, že přijímají útočiště u Tvého svatého jména, protože Tvé svaté jméno a Tvá osobnost se od sebe neliší.” Ochrana oddaných a zničení neoddaných nejsou ve skutečnosti úkoly Nejvyšší Osobnosti Božství. Když sestoupí, činí tak jen pro své transcendentální potěšení. Žádný jiný důvod neexistuje.

“Náš milý Pane, zjevuješ se jako nejlepší z jaduovské dynastie a my se s úctou pokorně klaníme Tvým lotosovým nohám. Před tímto zjevením jsi sestoupil také jako ryba, kůň, želva, napůl člověk a napůl lev, kanec, labuť, král Rámačandra, Parašuráma a mnoho jiných inkarnací. Sestoupil jsi, abys chránil své oddané, a my Tě prosíme, abys nám i nyní, když se zjevuješ přímo jako Nejvyšší Osobnost Božství, poskytl podobnou ochranu ve všech třech světech a odstranil všechny překážky, které nám brání žít v pokoji.

Milá matko Dévakí, v tvém lůně se nachází Nejvyšší Osobnost Božství, zjevující se se všemi svými úplnými expanzemi. Je původní Osobností Božství a zjevuje se pro naše blaho. Nemusíš se proto obávat svého bratra, bhódžského krále. Tvůj syn Pán Krišna, původní Osobnost Božství, se zjeví, aby ochránil zbožnou jaduovskou dynastii. Nezjevuje se sám, ale v doprovodu své bezprostřední úplné části, Baladévy.”

Dévakí měla ze svého bratra Kansy velký strach, protože již zabil tolik jejích dětí. Proto měla o Krišnu velké obavy. Ve *Viṣṇu Purāṇě* je uvedeno, že polobozi společně se svými manželkami Dévakí často navštěvovali, aby ji uklidnili a povzbudili, aby se neobávala, že Kansa jejího syna zabije. Krišna, který byl v jejím lůně, se měl zjevit nejen proto, aby zmenšil břímě světa, ale právě proto, aby ochránil zájmy jaduovské dynastie a s nimi i Dévakí a Vasudévu. Rozumí se, že Krišna byl přemístěn z Vasudévovy mysli

do mysli Dévakí a odtud do jejího lůna. Proto všichni polobozi Dévakí, Krišnovu matku, uctívali.
Po tomto uctívání transcendentální podoby Pána se všichni polobozi s Pánem Brahmou a Pánem Śivou v čele vrátili do svých nebeských sídel.
Takto končí Bhaktivédántův výklad 2. kapitoly knihy Krišna, nazvané "Modlitby polobohů k Pánu Krišnovi v lůně".

3. KAPITOLA

Narození Pána Krišny

V *Bhagavad-gītě* Pán říká, že Jeho zjevení, narození a činnosti jsou transcendentální a že ten, kdo jim skutečně porozumí, se může okamžitě přemístit do duchovního světa. Pán nepřichází na svět jako obyčejný člověk, který je donucen přijmout hmotné tělo podle svých minulých činů. Pánovo zjevení je vysvětleno ve druhé kapitole — přichází z vlastního rozhodnutí. Když doba uzrála pro příchod Pána, bylo postavení hvězd velice příznivé. Převládal také astrologický vliv hvězdy zvané Róhiní, která je spojována se šťastným osudem a je pod přímým dohledem Brahmy. Podle astrologických výpočtů existují kromě správného postavení hvězd také příznivé a nepříznivé doby dané různým rozmístěním různých planetárních soustav. V době Krišnova narození byly planetární soustavy automaticky uspořádány tak, aby vše bylo příznivé.

V té době zavládl na všech světových stranách — na východě, západě, jihu, severu — mír a blahobyt. Na nebi byly vidět příznivé hvězdy a na zemi se ve všech městech a vesnicích či na pastvinách, jakož i v myslích všech objevily známky štěstí. V řekách teklo dostatek vody a jezera byla nádherně ozdobená lotosovými květy. V lesích poletovali krásní ptáci a pávi. Všichni lesní ptáci sladce zpívali a pávi tančili se svými družkami. Větřík příjemně vál, nesl vůně různých květů a jemně hladil. Bráhmanové, kteří byli zvyklí obětovat do ohně, shledali, že se jejich domovy opět staly příhodným místem pro obětování. Zásahem démonských králů obětní ohně z domů bráhmanů téměř vymizely, ale nyní nastala příležitost je znovu v klidu zažehnout. Jelikož měli bráhmanové zakázáno obětovat, byli v mysli, inteligenci a při svých činnostech velice sklíčení, ale v okamžiku Krišnova zjevení se jejich mysli automaticky naplnily radostí, neboť z nebe slyšeli transcendentální zvuky oznamující zjevení Nejvyšší Osobnosti Božství.

Obyvatelé planet Gandharva a Kinnara začali zpívat a obyvatelé Siddhalóky a planet Čáranů začali modlitbami opěvovat Nejvyšší

Osobnost Božství. Na nebeských planetách začali andělé i Vidjádharové tančit společně se svými manželkami.
Velcí mudrci a polobozi, potěšeni sledem událostí, shazovali z nebe květy. Na mořském pobřeží jemně šuměly vlny a nad mořem visely mraky, ze kterých se začalo ozývat příjemné hřmění.
Když byly takto připraveny podmínky, Pán Višnu, jenž sídlí v srdci každé živé bytosti, se zjevil jako Nejvyšší Pán, Osobnost Božství, v temnotě noci před Dévakí, která byla krásná jako polobohyně.
Příchod Pána Višnua v tuto dobu lze srovnat s východem úplňku na východním obzoru. Někdo může namítnout, že Pán Krišna přišel na tento svět osmého dne ubývajícího měsíce, takže nemohl vycházet úplněk. Na to lze odpovědět, že se Pán Krišna zjevil v dynastii pocházející od Měsíce. I když té noci Měsíc nebyl v úplňku, protože měl nesmírnou radost, že se Pán zjevuje v dynastii, kde je on sám původní osobou, milostí Krišny se mohl ukázat jako úplněk.
V astronomickém pojednání nazvaném *Khamaṇikya* je postavení hvězd v době Krišnova zjevení velice dobře popsáno. Potvrzuje, že dítě, které se v tento příznivý okamžik narodilo, je Nejvyšší Brahman neboli Absolutní Pravda.
Vasudéva žasl, že překrásné novorozeně má čtyři ruce, v nichž drží lasturu, kyj, disk a lotosový květ. Bylo ozdobené znakem Šrívatsa, na krku mělo náhrdelník s drahokamem Kaustubha a na sobě šaty ze žlutého hedvábí. Vypadalo jako zářící tmavý mrak, na hlavě neslo korunu ozdobenou drahokamem Vaidúrja, celé Jeho tělo zdobily cenné náramky, náušnice a jiné šperky a krásu umocňovaly ještě dlouhé husté vlasy. Vasudéva byl ohromen neobyčejnými rysy tohoto dítěte. Jak jen mohlo být takto ozdobené? Pochopil, že se před ním právě zjevil Pán Krišna, a byl tím zcela přemožen.
Vasudéva pokorně uvažoval, že i když je obyčejnou živou bytostí podmíněnou hmotnou přírodou a navíc je po vnější stránce vězněm Kansy, přesto se jako dítě v jeho domě zjevil Višnu neboli Krišna, všeprostupující Osobnost Božství, ve svém původním postavení.
Žádné pozemské dítě se nerodí se čtyřma rukama, ozdobené šperky a v pěkných šatech, dokonale vybavené všemi znaky, jež náleží Nejvyšší Osobnosti Božství. Se zrakem upřeným na své dítě

Vasudéva přemýšlel, jak by mohl tento příznivý okamžik oslavit: “Když se narodí chlapec, lidé obvykle událost slaví radostným obřadem. I když jsem uvězněný, v mém domě se narodil Nejvyšší Pán. Tím spíše bych měl tento příznivý obřad uspořádat, a to s miliónkrát větší honosností!”
Když se Vasudéva, nazývaný též Ánakadundubhi, díval na své novorozeně, měl takovou radost, že chtěl darovat mnoho tisíc krav bráhmanům. Védský systém je takový, že kdykoliv probíhá v paláci kšatrijského krále nějaký příznivý obřad, šťastný král rozdá mnoho darů. Bráhmanové a mudrci bývají obdarováni kravami ozdobenými zlatem. Vasudéva chtěl také provést dobročinný obřad na oslavu Krišnova zjevení, ale jelikož byl za mřížemi Kansova vězení, nebylo to možné. Daroval tedy bráhmanům tisíce krav alespoň ve své mysli. Jakmile byl přesvědčený, že novorozené dítě je samotný Nejvyšší Pán, hluboce se poklonil a se sepjatýma rukama se k Němu začal modlit. V té chvíli byl Vasudéva na transcendentální úrovni a úplně zbavený strachu z Kansy. Novorozeně také ozařovalo místnost, v níž se zjevilo.
“Můj milý Pane,” začala Vasudévova modlitba, “vím, kdo jsi. Jsi Nejvyšší Osobnost Božství, Nadduše všech živých bytostí a Absolutní Pravda. Zjevil ses ve své věčné podobě, kterou můžeme přímo vnímat. Vím, že jsi sestoupil proto, že se bojím Kansy, a Tys mě chtěl zbavit mého strachu. Nepatříš do hmotného světa; jsi tatáž osoba, která způsobuje projevení vesmíru jednoduše tím, že pohlédne na hmotnou přírodu.”
Někdo může namítat, že Nejvyšší Pán, jenž pouhým pohledem tvoří celý vesmírný projev, přece nemůže vstoupit do lůna Dévakí, manželky Vasudévy. Proti této námitce Vasudéva řekl: “Můj milý Pane, není překvapující, že ses zjevil v lůně Dévakí, protože podobný byl i vznik stvoření. Ležel jsi na Příčinném oceánu jako Mahā-Višnu a Tvým dýcháním vznikly nespočetné vesmíry. Potom jsi do každého z nich vstoupil jako Garbhódakašájí Višnu. Pak ses opět expandoval na Kšíródakašájí Višnua a vstoupil jsi do srdcí všech živých bytostí, a dokonce i do atomů. Tvé vstoupení do lůna Dévakí lze chápat stejným způsobem. Zdánlivě jsi tam vstoupil, ale

zároveň jsi všeprostupující. Jak do něčeho vstupuješ i nevstupuješ, můžeme pochopit na hmotných jevech. Celková hmotná energie se rozdělí na šestnáct prvků, ale i poté zůstává netknutá. Hmotné tělo není nic jiného než kombinace pěti hrubohmotných prvků — země, vody, ohně, vzduchu a éteru. Jakmile vznikne nějaké hmotné tělo, zdá se, že jsou tyto prvky nově stvořeny, ale ve skutečnosti existují neustále vně tohoto těla. Ty existuješ také vně, přestože ses zjevil jako dítě v lůně Dévakí. Neustále přebýváš ve svém sídle, ale současně se dokážeš expandovat do miliónů podob.

Člověk musí použít hodně inteligence, aby porozuměl Tvému zjevení, neboť hmotná energie vychází také z Tebe. Jsi jejím původním zdrojem, tak jako je slunce zdrojem sluneční záře. Sluneční záře nemůže zahalit planetu Slunce, a stejně tak nemůže hmotná energie — která je Tvojí emanací — zahalit Tebe. Zdá se, jako bys jednal na úrovni tří kvalit hmotné energie, ale ve skutečnosti Tě tyto tři kvality nemohou zakrýt. To chápou velcí filosofové. Jinými slovy — hmotná energie Tě nikdy nezahalí, i když se zdá, že jsi v oblasti jejího působení."

Z Véd se dozvídáme, že Nejvyšší Brahman projevuje svou záři, a tou je vše osvětleno. Z *Brahma-saṁhity* chápeme, že *brahmajyoti* neboli záře Brahmanu vychází z těla Nejvyššího Pána, a z této záře vzniká veškeré stvoření. V *Bhagavad-gītě* rovněž stojí, že Pán je základem neosobní záře. Pán je tedy hlavní příčinou všeho. Méně inteligentní lidé si však myslí, že když Nejvyšší Osobnost Božství přichází do hmotného světa, přijímá hmotné kvality. K takovým nemoudrým závěrům docházejí lidé s omezenou inteligencí.

Nejvyšší Osobnost Božství existuje všude přímo a nepřímo; je mimo hmotné stvoření a je také v něm. Uvnitř hmotného světa dlí nejen jako Garbhódakašájí Višnu, ale i v každém atomu. Atomy existují díky Jeho přítomnosti. Nic se nedá od Jeho existence oddělit. Védy nás vybízejí, abychom nalezli Nejvyšší Duši, základní příčinu všeho, neboť nic neexistuje nezávisle na ní. Proto je i hmotný projev přeměnou Pánovy energie. Jak neživá hmota, tak živá síla — duše — emanují z Něho. Jen pošetilci mohou dojít k závěru, že když se

Nejvyšší Pán zjevuje, přijímá podmínky hmoty. I když se zdá, že má hmotné tělo, nepodřizuje se žádné hmotné situaci. Proto se Krišna zjevil a vyvrátil všechny chybné závěry o příchodu a odchodu Nejvyšší Osobnosti Božství.

“Můj Pane, Tvůj příchod, existence a odchod jsou mimo vliv hmotných kvalit. Jelikož jsi Nejvyšší Brahman a vládneš všemu, není v Tobě nic nemyslitelného či protikladného. Jak jsi sám řekl, hmotná příroda jedná pod Tvým dohledem, stejně jako vládní úředníci jednají podle pokynů hlavního představitele státu. Nižší činnosti Tě nemohou ovlivnit. Jelikož jsi Nejvyšší Brahman, vše existuje v Tobě, a jelikož ovládáš všechny činnosti hmotné přírody, žádná z nich Tě nemůže poznamenat.

Říká se Ti *śuklam. Śuklam* neboli ‚bělost` je symbolickým zastoupením Absolutní Pravdy, neboť je nedotčená hmotnými kvalitami. Pán Brahmá je nazýván *rakta* neboli červený, neboť zastupuje kvalitu vášně potřebnou pro tvoření. Temnota je svěřena Pánu Šivovi, protože on ničí celý vesmír. Stvoření, zničení a udržování tohoto vesmírného projevu vykonávají Tvé energie, ale Tebe se tyto kvality nikdy nedotýkají. To potvrzují Védy: *harir hi nirguṇaḥ sākṣāt* — ‚Nejvyšší Osobnost Božství stojí vždy mimo vliv hmotných kvalit.` Rovněž je řečeno, že v osobě Nejvyššího Pána se kvality vášně a nevědomosti nenacházejí.

Můj Pane, jsi svrchovaný vládce, Osobnost Božství, největší z velkých a udržovatel vesmírného pořádku. Navzdory tomu, že jsi nejvyšší vládce, ses laskavě zjevil v mém domě. Účelem Tvého zjevení je zabít stoupence démonských panovníků světa, kteří si oblékají královská roucha, ale ve skutečnosti jsou to démoni. Jsem si jistý, že je všechny zabiješ, i s jejich stoupenci a vojáky.

Chápu, že jsi přišel, abys zabil necivilizovaného Kansu a jeho následovníky. On však věděl, že se máš zjevit, abys ho zabil, a proto již usmrtil všechny Tvé starší bratry. Nyní jen čeká na zprávu o Tvém narození. Jakmile se o něm doslechne, ihned sem přijde s různými zbraněmi, aby Tě připravil o život.”

Po této Vasudévově modlitbě se začala modlit Dévakí, Krišnova matka. Byla vystrašená ohavnostmi, které její bratr napáchal. Řekla:

“Můj milý Pane, Tvoje věčné podoby, jako Nárájan, Pán Ráma, Hajašírša, Varáha, Nrsimha, Vámana, Baladéva a milióny podobných inkarnací vycházející z Višnua, jsou popsány ve védských písmech jako původní. Jsi původní, protože všechny podoby Tvých inkarnací existují mimo hmotné stvoření. Tvoje podoba existovala před stvořením tohoto vesmírného projevu. Tvé podoby jsou věčné a všudypřítomné. Vydávají svou vlastní záři, jsou neměnné a neznečištěné hmotnými kvalitami. Tyto věčné podoby jsou vždy plné poznání a blaženosti; setrvávají na úrovni transcendentálního dobra a stále se věnují různým zábavám. Nejsi omezený jen na jednu určitou podobu; všechny tyto transcendentální, věčné podoby jsou soběstačné. Chápu, že jsi Nejvyšší Pán Višnu.
Po mnoha miliónech let, když Pán Brahmá dokončí svoji životní pouť, nastává zničení vesmírného projevu. Pět prvků (země, voda, oheň, vzduch a éter) tehdy vstoupí do *mahat-tattvy.* Ta je pak silou času nucena vstoupit do neprojeveného souhrnu hmotné energie, jenž vstoupí do energetické *pradhāny* a tato *pradhāna* vstoupí do Tebe. Po zničení celého vesmírného projevu tedy zůstáváš jen Ty se svým transcendentálním jménem, podobou, vlastnostmi a příslušenstvím.
Můj Pane, s úctou se Ti klaním, protože jsi vládcem neprojevené celkové energie a místem, kde se nakonec soustředí hmotná příroda. Můj Pane, celý vesmírný projev se nachází pod vlivem času, okamžikem počínaje a celým rokem konče. Všichni jednají pod Tvým vedením. Jsi původní vládce všeho a zdroj všech mocných energií.
Všechny podmíněné duše neustále prchají z jednoho těla do druhého a z jedné planety na druhou, ale přesto se nezachrání před útoky zrození a smrti. Když ale některá z těchto vystrašených živých bytostí vyhledá ochranu u Tvých lotosových nohou, může uléhat bez obav, že by na ni obávaná smrt mohla zaútočit.” Tento Dévakin výrok potvrzuje samotný Krišna v *Bhagavad-gītě,* kde říká, že ani ten, kdo procestoval celý vesmír, od Brahmalóky po Pátálalóku, nemůže uniknout útokům rození, smrti, nemoci a stáří. Zato ten, kdo

vejde do Božího království, říká Pán, se již nikdy nemusí vrátit do hmotného světa.
“Proto Tě žádám, můj Pane, abys mě zachránil z krutých rukou Kansy, syna Ugrasény. Modlím se k Tobě, abys mě vysvobodil z této hrůzostrašné situace, protože Ty jsi neustále připravený chránit své služebníky.” To potvrdil Pán Krišna v *Bhagavad-gītě*, když ujistil Ardžunu: “Můžeš oznámit celému světu, že Můj oddaný nebude nikdy poražen.”
Matka Dévakí se sice modlila k Pánu o záchranu, ale vyjádřila i svou mateřskou lásku: “Vím, že tuto transcendentální podobu obvykle vnímají velcí mudrci při meditaci, ale i tak mám strach, neboť jak se Kansa dozví o Tvém zjevení, mohl by Ti ublížit. Proto Tě žádám, staň se na čas našim hmotným zrakům neviditelný.” Jinými slovy, žádala Pána, aby přijal podobu obyčejného dítěte. “Tvé zjevení je jedinou příčinou, proč se bojím svého bratra Kansy. Můj Pane Madhusúdano, Kansa možná ještě neví, že ses narodil. Proto Tě prosím, skryj tuto svou podobu se čtyřma rukama, ve kterých držíš symboly Višnua—lasturu, disk, kyj a lotosový květ. Můj milý Pane, na konci zničení vesmírného projevu uložíš celý vesmír do svého břicha, a přesto ses ze své čisté milosti zjevil v mém lůně. Žasnu, jak napodobuješ činnosti obyčejné lidské bytosti jen proto, abys potěšil svou oddanou.”
Po vyslechnutí Dévakiných modliteb Pán odpověděl: “Moje milá matko, ve věku Svájambhuvy Manua žil Můj otec Vasudéva jako jeden z Pradžápatiů. Tehdy se jmenoval Sutapá a tys byla jeho ženou Prišni. V té době si Pán Brahmá přál zvýšit počet obyvatel světa a požádal vás, abyste plodili potomstvo. Ovládali jste smysly a prováděli přísnou askezi. Díky praktikování dechových cvičení podle jógového systému jste byli oba schopni snášet všechny vlivy hmotných zákonů — období dešťů, nápory větru i žár slunečních paprsků. Zároveň jste dodržovali všechny náboženské zásady. Tak jste dokázali očistit své srdce a odolávat vlivům hmotné přírody. Při své askezi jste jedli pouze listy spadlé ze stromů. S ustálenou myslí a ovládnutou pohlavní touhou jste Mě pak uctívali s přáním získat ode Mne nějaké pěkné požehnání. Oba jste podstupovali přísnou askezi

po dobu dvanácti tisíc nebeských let. V průběhu této doby byla vaše mysl neustále pohroužena ve Mně. Byl jsem s vámi spokojen, když jste prováděli oddanou službu a ve svých srdcích vždy mysleli na Mne. Ó bezhříšná matko, tvé srdce je proto vždy čisté. I tenkrát jsem se před vámi zjevil v této podobě, připraven splnit vaše přání, a vyzval jsem vás, abyste Mě požádali o cokoliv. Přáli jste si, abych se narodil jako váš syn. Přestože jste Mě viděli na vlastní oči před sebou, nechtěli jste ode Mě úplné vysvobození z hmotného zajetí, ale pod vlivem Mé energie jste Mě požádali, abych se stal vaším synem.”

Jinými slovy, Pán si vybral matku a otce — Prišni a Sutapu — aby se mohl zjevit v hmotném světě. Kdykoliv Pán přichází jako lidská bytost, musí mít matku a otce, a proto si vybral Prišni a Sutapu za své věčné rodiče. Kvůli tomu Ho nemohli požádat o osvobození. Osvobození není tak důležité jako transcendentální láskyplná služba Pánu. Pán jim mohl udělit osvobození okamžitě, ale dal přednost tomu, že je ponechá v hmotném světě kvůli svým různým zjevením, jak bude vysvětleno dále. Jakmile Prišni a Sutapá dostali od Pána požehnání, že se stanou Jeho rodiči, zanechali askeze a začali žít manželským životem, aby zplodili dítě, kterým bude samotný Nejvyšší Pán.

Za nějaký čas Prišni otěhotněla a porodila děťátko. “Tehdy jsem se jmenoval Prišnigarbha,” řekl Pán Dévakí a Vasudévovi. “V dalším věku jste se narodili jako Aditi a Kašjapa a Já jsem se stal vaším dítětem jménem Upéndra. Měl jsem trpasličí podobu, a proto se Mi také říkalo Vámanadéva. Dal jsem vám požehnání, že se narodím jako váš syn třikrát. Nyní, do třetice, jsem se vám, Dévakí a Vasudévo, narodil jako Krišna. Zjevil jsem se v této podobě Višnua, abych vás přesvědčil, že jsem stejný Nejvyšší Pán, Osobnost Božství, který znovu přišel na tento svět. Mohl jsem se zjevit jako obyčejné dítě, ale potom bys nevěřila, že se z tvého lůna narodil Nejvyšší Pán. Můj milý otče a matko, již mnohokrát jste Mne vychovali s velkou láskou a náklonností a Já z toho mám velkou radost a jsem vám zavázán. Ujišťuji vás, že tentokrát se vrátíte domů, zpátky k Bohu, protože jste již dokonale splnili své poslání.

Vím, že si o Mně děláte starosti a bojíte se Kansy. Proto vám nařizuji, abyste Mě okamžitě odnesli do Gókuly a vyměnili za dceru, která se právě narodila Jašódě.”
Poté, co Pán takto promluvil ke svému otci a matce, proměnil se v jejich přítomnosti v obyčejné dítě a již nepromluvil.
Zatímco se Vasudéva na pokyn Nejvyšší Osobnosti Božství chystal odnést svého syna z místnosti, kde se narodil, v tu samou dobu se Nandovi a Jašódě narodila dcera. Byla to Jógamájá, vnitřní energie Pána. Pod jejím vlivem upadli všichni obyvatelé Kansova paláce, zvláště stráže, do hlubokého spánku a všechny palácové brány, zavřené na závory a zajištěné železnými řetězy, se otevřely. Noc byla velice tmavá, ale jakmile vzal Vasudéva Krišnu do náruče a vyšel ven, viděl všechno jako za denního světla.
V *Caitanya-caritāmṛtě* je řečeno, že Krišna je jako sluneční světlo, a kdekoliv je přítomný, tam nemůže zůstat iluzorní energie, která se přirovnává k temnotě. Když Vasudéva nesl Krišnu, temnota noci zmizela. Všechny vězeňské brány se samy od sebe otevřely. Zároveň začalo hustě pršet a z nebe se ozývalo hřmění. Když Vasudéva nesl syna Krišnu, Pán Šéša v podobě hada ho chránil před deštěm tím, že mu nad hlavou roztáhl svou kápi. Vasudéva došel ke břehu Jamuny a viděl, že její vody jsou rozbouřené vlnami a v celé její šířce je plná pěny. Běsnící živel se však rozestoupil a umožnil mu projít, stejně jako se velký Indický oceán nechal přemostit Pánem Rámou. Tak Vasudéva překonal řeku Jamunu a zamířil do Gókuly, kde bydlel Nanda Mahárádž. I tam všichni pastevci krav tvrdě spali. Vasudéva využil příležitosti a tiše vstoupil do domu Jašódy, kde bez potíží vyměnil svého syna za děvčátko, které se tam před chvílí narodilo. Pak se vrátil do Kansova vězení a potichu položil dívenku Dévakí do klína. Nasadil si znovu okovy, aby Kansa nepoznal, co všechno se mezitím odehrálo.
Matka Jašódá věděla, že se jí narodilo dítě, ale protože byla po porodu velice unavená, tvrdě usnula. Když se probudila, nepamatovala si, zda to byl chlapeček nebo holčička.
Takto končí Bhaktivédántův výklad 3. kapitoly knihy Krišna, nazvané “Narození Pána Krišny”.

4. KAPITOLA

Kansovo pronásledování začíná

Poté, co Vasudéva uvedl vše do stejného stavu, v jakém to bylo předtím, než odnesl Krišnu do Gókuly, a všechny dveře a brány se rovněž zavřely, probudily se stráže a uslyšely pláč novorozeněte. Kansa očekával zprávu o jeho narození, a strážní ho hned běželi informovat, že je dítě na světě. Kansa rychle vyskočil z postele a zvolal: “Krutá smrt mého života se narodila!” Byl zmatený, protože jeho smrt se blížila, a s rozcuchanými vlasy se bez meškání vydal na místo, kde se dítě narodilo.

Když Dévakí viděla přicházet svého bratra, poníženě ho začala prosit: “Můj milý bratře, prosím tě, neubližuj té holčičce. Slibuji ti, že se stane manželkou tvého syna; nezabíjej ji tedy. Věštba neříkala, že tě zabije dívka. Má tě zabít chlapec, tak ji prosím nech naživu. Můj milý bratře, již jsi zabil tolik mých novorozených dětí, které zářily jako slunce. Není to tvoje chyba, k tomu tě naváděli tvoji démonští přátelé. Nyní tě ale prosím, abys aspoň tu dívku ušetřil. Nech moji dceru žít.”

Kansa byl tak krutý, že žalostné modlitby své sestry Dévakí vůbec neposlouchal. Obořil se na ni, násilím jí vytrhl novorozeně z náručí a pokusil se s ním nemilosrdně udeřit o kámen. To názorně ukazuje, jak dokáže krutý démon obětovat všechny vztahy svému osobnímu uspokojení. Dítě mu však okamžitě vyklouzlo z rukou, vzneslo se do vzduchu a zjevilo se s osmi rukama jako mladší sestra Višnua. Byla oděna do krásných šatů, ozdobena květinovými girlandami a šperky a v rukách držela luk, kopí, šípy, meč, lasturu, disk, kyj a štít. Všichni polobozi z různých planet, jako je Siddhalóka, Čáranalóka, Gandharvalóka, Apsarolóka, Kinnaralóka a Uragalóka, ji zahrnuli dary a začali se k ní s úctou modlit. Bohyně z výšky Kansu oslovila: “Ty darebáku, jak bys mě mohl zabít? To dítě, které tě usmrtí, se již narodilo přede mnou někde jinde na tomto světě. Nebuď tak krutý ke své nebohé sestře.” Po tomto zjevení dostala bohyně Durgá v různých částech světa různá jména.

Kansy se po jejích slovech zmocnil velký strach. Ihned Vasudévovi a Dévakí s pocitem lítosti sejmul pouta a zdvořile je oslovil: “Moje drahá sestro a švagře, jednal jsem jako démon, když jsem zabíjel své vlastní synovce — vaše děti—a vůbec jsem se neohlížel na náš blízký vztah. Nevím, jaká odplata mě za tyto ohavné činnosti čeká. Asi se dostanu do pekla, kam jsou posíláni vrazi bráhmanů. Divím se však, že se nevyplnilo nebeské proroctví. Šíření falešných zpráv už není běžné jen v lidské společnosti. Nyní se zdá, že i nebešťané lžou. Věřil jsem jejich slovům, a proto jsem se dopustil mnoha hříchů, neboť jsem zabíjel děti své sestry. Moji drazí Vasudévo a Dévakí, oba jste velké duše. Nemohu vás nijak poučovat, ale přesto vás žádám, abyste nelitovali smrti svých dětí. Všichni jsme pod vládou vyšší moci, a ta nám nedovolí zůstávat pohromadě. Postupem času jsme nuceni se odloučit od svých přátel a příbuzných, ale musíme s jistotou vědět, že i po zmizení různých hmotných těl zůstává duše věčně netknutá. Z jílu země se například vyrábí mnoho nádob, které vznikají a také se rozbíjejí. Země však navzdory tomu zůstává stále stejná. Podobně i duše navždy zůstává, i když její těla za různých okolností vznikají a zanikají. Není tedy nad čím naříkat. Každý by měl vědět, že hmotné tělo se liší od duše, a dokud to někdo neví, je jisté, že se bude muset převtělovat z jednoho těla do druhého.

Má milá sestro Dévakí, jsi tak jemná a laskavá. Prosím tě, odpusť mi — nermuť se smrtí svých dětí, kterou jsem způsobil. Ve skutečnosti jsem to neudělal já, protože jsou to všechno předurčené činnosti. Člověk musí jednat, byť nechtěně, podle předem daného plánu. Lidé se mylně domnívají, že vlastní já umírá se zánikem těla, nebo si myslí, že je možné zabít někoho druhého. Všechny takové mylné představy nutí živou bytost přijímat podmínky hmotné existence. Jinými slovy, dokud člověk není pevně přesvědčený o věčnosti duše, bude vystaven trýzni z toho, že někoho zabíjí nebo je zabit. Má milá sestro Dévakí a švagře Vasudévo, promiňte mi prosím ohavnosti, kterých jsem se proti vám dopustil. Jsem bídník a vy jste tak šlechetní — smilujte se nade mnou a odpusťte mi.”

Zatímco Kansa ke svému švagrovi a sestře takto hovořil, nahrnuly se mu slzy do očí a padl jim k nohám. Uvěřil slovům Durgádéví, kterou se pokoušel zabít, a okamžitě je propustil. Osobně jim sejmul železná pouta a dával jim najevo srdečné přátelství jako svým příbuzným.
Když Dévakí viděla bratra takto se kát, také se uklidnila a zapomněla na všechny brutální činy, které spáchal na jejích dětech. I Vasudéva zapomněl na minulé události a s úsměvem ke svému švagrovi promluvil: “Můj požehnaný švagře, to, co říkáš o hmotném těle a duši, je pravda. Každá živá bytost se rodí nevědomá a mylně považuje hmotné tělo za své vlastní já. Toto životní pojetí je způsobené nevědomostí, kvůli níž vyvíjíme nepřátelství či přátelství. Nářek, radost, strach, nenávist, chamtivost, iluze a šílenství jsou různé rysy našeho hmotného pojetí života. Jen kvůli hmotnému tělu se takto ovlivněný člověk chová nepřátelsky. Když se věnujeme takovým činnostem, zapomínáme na náš věčný vztah s Nejvyšší Osobností Božství.”
Vasudéva využil Kansova dobrého rozpoložení a sdělil mu, že jeho ateistické jednání se také zakládá na mylném pochopení života — na tom, že považuje hmotné tělo za vlastní já. Jeho vysvětlení Kansu uklidnilo a již necítil tak velkou vinu za to, že zabil své synovce. Se svolením své sestry Dévakí a švagra Vasudévy se s klidnou myslí vrátil domů.
Na druhý den však svolal všechny své rádce a vylíčil jim události, které se minulou noc přihodily. Kansovi rádci byli démoni a věční nepřátelé polobohů, takže je zprávy jejich pána sklíčily. Přestože nebyli příliš zkušení ani vzdělaní, začali mu radit: “Drahý pane, postarejme se, aby byly zahubeny všechny děti, které se narodily během posledních deseti dnů ve všech městech, krajích, vesnicích i na pastvinách. Neberme přitom na nikoho ohledy. Myslíme si, že když budeme páchat tyto hrůzné činy, polobozi proti tomu nic nezmůžou. Vždy mají strach proti nám bojovat, a i kdyby našim činnostem chtěli zabránit, neodváží se. Tvá síla je nezměrná a oni se bojí tvého luku. Vždyť jsme na vlastní oči viděli, že kdykoliv ses jim postavil a zaplavil je deštěm svých šípů, ihned se rozutekli na

všechny strany, jen aby si zachránili holý život. Mnozí polobozi nebyli schopni s tebou bojovat a ihned se ti vzdali tak, že si uvolnili turbany i vlasy svázané do uzlu. Se sepjatýma rukama tě prosili, abys je ušetřil, a říkali: ‚Obáváme se tvé síly, pane. Nech nás prosím odejít z tohoto nebezpečného boje.` Mnohokrát jsme také viděli, žes nikdy nezabil takové bojovníky, kteří se vzdali, když měli strach a jejich luky, šípy i kočáry byly rozlámané, když zapomínali válečné umění a nebyli schopni s tebou bojovat. Polobohů se tedy nemusíme bát. Když je mír a nestojí na bitevním poli, pyšně si o sobě myslí, že jsou velcí bojovníci, ale ve skutečné bitvě nedovedou projevit žádný talent či bojového ducha. Pán Višnu, Pán Šiva a Pán Brahmá jsou sice vždy připraveni pomáhat polobohům, jimž velí Indra, ale není důvod, proč bychom se jich měli obávat. Co se týče Pána Višnua, schoval se v srdcích všech živých bytostí a nemůže vyjít ven. Pán Šiva se zřekl všech činností a odešel do lesa a Pán Brahmá se neustále věnuje různým druhům askeze a meditace. A Indra? Ve srovnání s tvou silou neznamená nic. Ani od jednoho z těchto polobohů se tedy nemáme čeho bát. Nesmíme je však ani podceňovat, protože jsou našimi zarytými nepřáteli. Musíme myslet i na obranu. Nyní ti budeme jen sloužit a budeme vždy poslušni tvého rozkazu, abychom je zcela vyhladili."
Démoni pokračovali: "Je-li v těle nějaká nemoc, která se neléčí, bude se jen zhoršovat a může se stát nevyléčitelnou. Podobně, nesnaží-li se člověk krotit smysly a nechá-li jim volnost, je velice těžké je ovládnout. Proto se nyní musíme s polobohy důkladně vypořádat, než budou příliš silní a nepřemožitelní. Jejich síla pochází od Pána Višnua, neboť konečným cílem všech náboženských zásad je Jeho uspokojení. Védské pokyny, bráhmanové, krávy, askeze, oběti, dobročinnost a rozdávání majetku — to vše má uspokojit Pána Višnua. Začněme tedy tím, že okamžitě zabijeme všechny bráhmany, kteří pečují o védské poznání, jakož i velké mudrce, kteří provádějí obětní obřady. Zabijme všechny krávy, které poskytují máslo, tak nezbytné k vykonávání obětí. Dovol nám prosím zabít všechny tyto tvory.

Údy transcendentálního těla Pána Višnua jsou ve skutečnosti bráhmanové, krávy, védské poznání, askeze, pravdivost, ovládání smyslů a mysli, víra, dobročinnost, snášenlivost a provádění obětí. Pán Višnu sídlí v srdci každého a je vůdcem všech polobohů, včetně Pána Šivy a Pána Brahmy. Myslíme si tedy, že pronásledováním velkých mudrců a bráhmanů Pána Višnua zabijeme."

Kansa, který byl už od samého narození největší ničema, spoutaný okovy věčného všepohlcujícího času se na toto doporučení svých démonských ministrů rozhodl potírat bráhmany a vaišnavy. Nařídil démonům, aby pronásledovali všechny svaté osoby, a pak odešel do svého domu. Všichni Kansovi přívrženci byli nejen ovlivněni kvalitou vášně, ale i pomateni kvalitou nevědomosti, a jejich jedinou starostí bylo podněcovat nepřátelství vůči svatým osobám. Takové činnosti jen zkracují svému původci délku života. Démoni urychlili tento proces a zvali smrt, aby si pro ně přišla co nejdříve. Za pronásledování svatých osob člověka nečeká jen předčasná smrt. Toto jednání je tak špatné, že viník postupně také ztratí svou krásu, slávu a náboženské zásady, a tak si znemožní přístup na vyšší planety. Pod vlivem různých mentálních výmyslů se démoni připravují o veškeré příznivé vyhlídky. Přestupek u lotosových nohou oddaných a bráhmanů je závažnější než přestupek u lotosových nohou Nejvyšší Osobnosti Božství. Civilizace, která se dopouští těchto hříšných činností, postupně zcela ztrácí víru v Nejvyššího Pána a její bezbožnost se stává zdrojem všemožných pohrom v lidské společnosti.

Takto končí Bhaktivédántův výklad 4. kapitoly knihy Krišna, nazvané "Kansovo pronásledování začíná".

5. KAPITOLA

Nandovo setkání s Vasudévou

Přestože byl Krišna ve skutečnosti synem Vasudévy a Dévakí, kvůli Kansovu nelidskému jednání se Vasudéva nemohl podílet na obřadu při Jeho narození. Nanda Mahárádž, Krišnův pěstoun, však s velkou radostí uspořádal náležitý obřad. Na druhý den bylo oznámeno, že se Jašódě narodil chlapeček. Podle védského zvyku pozval Nanda Mahárádž učené astrology a bráhmany, aby vykonali obřad. Jakmile se narodí nějaké dítě, vypočítají astrologové podle času narození horoskop a zjistí jeho budoucnost.

Rodinní členové se vykoupou, slavnostně se obléknou do pěkných šatů, ozdobí se a potom se shromáždí před dítětem i astrologem, aby vyslechli, jaká budoucnost je očekává. Nanda Mahárádž a ostatní členové rodu se ustrojili a usedli před kolébkou. Bráhmanové, kteří se tam při této příležitosti shromáždili, recitovali příznivé mantry náležící k obřadním úkonům, zatímco astrologové prováděli obřad. Během této události jsou také uctíváni všichni polobozi i rodinní předci. Nanda Mahárádž rozdal bráhmanům 200 000 ozdobených krav s nádhernými přehozy. Kromě toho jim daroval hromady zrní pokryté drahokamy a zlatem vyšívanými látkami.

V hmotném světě shromažďujeme bohatství různými způsoby a někdy je získáme ne právě čestným či zbožným způsobem, protože taková je povaha shromažďování věcí. Podle védských pokynů by proto měl člověk očistit své bohatství tím, že daruje krávy a zlato bráhmanům. I novorozené dítě se očistí, je-li bráhmanům darováno zrní. Měli bychom vědět, že v hmotném světě žijeme vždy ve znečištěném stavu. Musíme proto očistit své životy, své jmění i sami sebe. Život očistíme každodenní koupelí, čištěním těla zevnitř i zvenčí a přijetím deseti očistných obřadů. Askezí, uctíváním Pána a rozdáváním milodarů můžeme očistit bohatství. Sebe můžeme očistit, když budeme studovat Védy, abychom poznali Absolutní Pravdu a dosáhli seberealizace. Ve védských písmech je řečeno, že se každý člověk rodí jako śúdra, ale přijetím očistného procesu se stane dvojzrozeným. Studováním Véd se stane viprou, což je

přípravné stádium, aby se mohl stát bráhmanou. Když potom dokonale pozná Absolutní Pravdu, nazývá se bráhmana. Jakmile bráhmana dosáhne další dokonalosti, stane se vaišnavou neboli oddaným.

Během obřadu pořádaného u příležitosti Krišnova narození pronášeli všichni shromáždění bráhmanové různé védské mantry, aby zajistili dítěti štěstí. Existují různé druhy zpěvů, jako je *sūta, māgadha, vandī* a *virudāvalī.* Zároveň se zpěvem manter a písní zněly před domem trubky a kotle a projevy radosti se rozléhaly po všech pastvinách a byly slyšet ve všech domech. Uvnitř i vně domů byly rýžovou moukou vytvořeny různé umělecké obrazce a vše bylo pokropeno vonnou vodou, dokonce i cesty a ulice. Ze stropů a na střechách visely různé vlajky, girlandy a zelené listy. Byly vztyčeny brány ozdobené zelenými listy a květy. Všechny krávy, býci a telata byli potřeni směsí oleje a kurkumy a pomalováni minerály, jako je červený krevel, žlutý jíl či mangan. Měli na sobě věnce z pavích per, pěkné barevné přehozy a zlaté řetězy kolem krku.

Když pastevci krav slyšeli, že Nanda Mahárádž, otec Krišny, pořádá obřad k narození svého syna, všichni byli nadšení a začali se spontánně radovat. Oblékli se do drahocenných šatů, svá těla ozdobili různými náušnicemi a náhrdelníky a na hlavy si nasadili velké turbany. Poté, co se takto honosně oblékli, se s různými dary vydali k domu Nandy Mahárádže.

Jakmile se pasačky doslechly, že matka Jašódá povila dítě, velice je to potěšilo, a proto si i ony na sebe vzaly drahé šaty a ozdoby a těla si potřely vonnými kosmetickými přípravky.

Tak jako pyl na lotosu zdůrazňuje úžasnou krásu květu, všechny gópí (pasačky krav) si na své lotosu podobné tváře nanesly kunkumový prášek. Půvabné gópí vzaly své dary a pospíchaly do domu Nandy Mahárádže. Měly tak široké boky a plná ňadra, že nemohly běžet, ale z extatické lásky ke Krišnovi přesto kráčely, jak nejrychleji mohly. Uši jim zdobily perly, na krku měly medailonky z drahokamů, rty a oči zkrášlovaly různé druhy rtěnek a líčidel a ruce měly ozdobené hezkými zlatými náramky. Jak tak spěchaly po kamenité cestě, květinové girlandy krášlící jejich těla padaly na zem

a vypadalo to, jako by z nebe pršely květy. Ozdoby na jejich tělech se pohupovaly, a to ještě umocňovalo jejich krásu. Jakmile došly do domu Nandy a Jašódy, požehnaly dítěti: “Milé dítě, žij dlouho a ochraňuj nás.” Zatímco takto malému Krišnovi žehnaly, kropily Ho směsí kurkumového prášku, oleje, jogurtu, mléka a vody. Touto směsí pokropily nejen Krišnovo tělo, ale i těla všech ostatních přítomných. Během celé příznivé události také hrály různé skupiny výtečných hudebníků.
Když pastevci viděli, jak se jejich ženy baví, rozveselili se a na oplátku začali na gópí stříkat jogurt, mléko, přepuštěné máslo a vodu. Potom po sobě oba tábory házely máslem. Nanda Mahárádž šťastně pozoroval zábavy pastevců a jejich žen a štědře obdarovával různé zpěváky, kteří se slavnosti zúčastnili. Někteří pěvci recitovali významné verše z Upanišad a Purán, někteří opěvovali rodinné předky a jiní zpívali sladké písně. Bylo tam také mnoho učených bráhmanů a Nanda Mahárádž, velice spokojený s oslavou, jim daroval oděvy, klenoty a krávy.
V této souvislosti je důležité si všimnout, jak bohatí byli obyvatelé Vrindávanu díky pouhému chovu dobytka. Všichni pastevci náleželi ke třídě vaišjů a jejich prací byla ochrana krav a pěstování obilí. Z jejich oblečení, ozdob a chování se dá usoudit, že i na malé vesnici měli hojnost hmotného majetku. Měli takový nadbytek mléčných produktů, že nešetřili a házeli po sobě máslo bez jakéhokoliv omezení. Jejich bohatství spočívalo v mléce, jogurtu, přepuštěném másle a mnoha jiných mléčných výrobcích. Výměnou za zemědělské produkty pak získávali spoustu drahokamů, klenotů a drahých oděvů. Nejenže všechny tyto věci vlastnili, ale mohli je i štědře rozdávat, jako to činil Nanda Mahárádž.
Takto Nanda Mahárádž, pěstoun Pána Krišny, uspokojil touhy všech lidí, kteří přišli na slavnost. Uctivě je přivítal a daroval jim, cokoliv si přáli. Učení bráhmanové, kteří neměli žádný jiný zdroj příjmu, záviseli ohledně obživy zcela na společenství vaišjů a při takovýchto slavnostních příležitostech, jako bylo narození a svatby, vždy dostávali dary. Zatímco Nanda Mahárádž uctíval Pána Višnua a snažil se uspokojit všechny návštěvníky, jeho jedinou touhou bylo,

aby děťátko Krišna bylo šťastné. Netušil, že toto dítě je původem Višnua — modlil se k Pánu Višnuovi, aby Ho ochraňoval.
Róhinídéví, matka Balarámy, byla Vasudévovou nejpožehnanější manželkou. Byla sice odloučena od manžela, ale přesto se oblékla do pěkných šatů, aby mohla poblahopřát Nandovi Mahárádžovi k narození jeho syna Krišny. Vzala si na sebe girlandu, náhrdelník a další ozdoby, a když přišla na slavnost, bylo ji vidět všude. Podle védských pravidel se žena, jejíž manžel je mimo domov, obléká jednoduše, ale k této příležitosti se Róhiní oblékla pěkně i přesto, že její muž byl pryč.
Bohatost obřadu spojeného s Krišnovým narozením jasně ukazuje všeobecný blahobyt, který tehdy ve Vrindávanu panoval. Jelikož se v domě krále Nandy a matky Jašódy narodil Pán Krišna, bohyně štěstí byla zavázána ve Vrindávanu projevit své bohatství. Vypadalo to, jako kdyby se Vrindávan stal místem zábav bohyně štěstí.
Po obřadu se Nanda Mahárádž rozhodl odjet do Mathury zaplatit výroční daň Kansově vládě. Před odjezdem svolal všechny schopné pastevce z vesnice a požádal je, aby během jeho nepřítomnosti dohlíželi na Vrindávan. Když přijel do Mathury, doslechl se o tom Vasudéva a zatoužil svého přítele pozdravit. Ihned se vydal na místo, kde se Nanda Mahárádž ubytoval. Jakmile Nanda spatřil Vasudévu, vlil se mu do žil nový život. Naplněn radostí okamžitě vstal a objal ho. Vřele ho přivítal a nabídl mu pohodlné místo k sezení. Vasudéva se obával o své dva syny, kteří byli svěřeni Nandovi do ochrany, aniž o tom Nanda věděl, a proto se na Ně starostlivě dotazoval. Jak Balaráma, tak Krišna byli synové Vasudévy. Balaráma byl přemístěn do lůna Róhiní, Vasudévovy manželky, jež setrvávala pod ochranou Nandy Mahárádže. Krišnu obdržela Jašódá výměnou za svou dceru. Nanda Mahárádž věděl, že Balaráma je Vasudévův syn, ale nevěděl, že je tomu tak i s Krišnou. Vasudéva si toho byl samozřejmě vědom a dychtivě se na Krišnu i Balarámu vyptával.
Potom řekl Nandovi: “Můj milý bratře, byl jsi již starý, a přestože sis toužebně přál mít syna, žádného jsi neměl. Nyní se na tebe milostí Pána usmálo štěstí a narodil se ti moc pěkný syn. Myslím, že to je pro tebe velice příznivé. Milý příteli, mě věznil Kansa, ale teď

jsem na svobodě; je to pro mě, jako kdybych se znovu narodil. Už jsem nedoufal, že tě ještě někdy spatřím, ale Boží milostí tě teď vidím." Tímto způsobem Vasudéva nepřímo vyjádřil svou starost o Krišnu. Krišna byl potají zanesen k matce Jašódě a Nanda poté, co uspořádal okázalý obřad k Jeho narození, odjel do Mathury. Vasudévu to velice potěšilo a řekl: "Připadá mi, jako kdybych se znovu narodil." Vůbec neočekával, že bude Krišna žít, protože všechny jeho ostatní syny Kansa zabil.

Vasudéva pokračoval: "Můj milý příteli, je velice těžké zařídit, abychom mohli žít pohromadě. I když máme rodiny a příbuzné, syny a dcery, chod světa nás většinou odděluje. Je to způsobeno tím, že všechny živé bytosti sem na Zem přicházejí pod tlakem plodonosných činností. Přestože se setkávají, není jisté, že spolu zůstanou delší dobu. Podle své *karmy* musí lidé jednat různě, a následkem toho se musí rozejít. Například na vlnách oceánu plave mnoho vodních řas a někdy se k sobě přiblíží, zatímco jindy se navždy rozdělí; jedna řasa odplave jedním směrem a druhá zase druhým. Podobně mohou mít členové našich rodin k sobě blízko, když žijeme pohromadě, ale po určité době nás od sebe vlny času odloučí."

Vasudévova slova měla tento význam: i když mu Dévakí porodila celkem osm synů, všechny nešťastně ztratil. Nemohl si ponechat ani jediného syna Krišnu. Cítil od Něho odloučení, ale tuto skutečnost nemohl dát najevo. "Řekni mi prosím, jak prospívá Vrindávan? Máte hodně zvířat — jsou šťastná? Mají dostatek trávy a vody? Pověz mi také, zda je místo, kde nyní žijete, klidné." Vasudéva se takto dotazoval, protože si dělal starosti o Krišnovo bezpečí. Věděl, že se Kansa a jeho přívrženci snaží Krišnu zabít tak, že na Něho posílají různé démony. Již se usnesli, že je třeba zahubit všechny děti, které se narodily v rozpětí deseti dnů okolo Krišnova narození. Vasudéva měl o Krišnu obavy, a proto se ptal, jak bezpečné je místo, kde Krišna přebýval. Ptal se také na Balarámu a Jeho matku Róhiní, kteří byli Nandovi Mahárádžovi svěřeni do péče. Vasudéva rovněž Nandovi připomněl, že Balaráma nezná svého pravého otce. "Pro Něho jsi otcem ty. A nyní máš další dítě, Krišnu. Myslím, že se

budeš o oba chlapce dobře starat.” Významné také je, že se Vasudéva dotazoval na blaho zvířat Nandy Mahárádže. Zvířatům a zvláště krávám byla poskytována stejná ochrana jako vlastním dětem. Vasudéva byl kšatrija a Nanda Mahárádž vaišja. Povinností kšatrijů je chránit občany a povinností vaišjů je chránit krávy. Krávy jsou stejně důležité jako občané. Tak jako se má lidem dostávat veškeré ochrany, krávy by ji měly mít zajištěnou také.
Vasudéva dále řekl, že udržování náboženských zásad, ekonomický rozvoj a náležité uspokojování tělesných potřeb závisí na spolupráci mezi příbuznými, národy a celým lidstvem. Proto je povinností každého dbát na to, aby se jeho bližní a krávy neocitali v nesnázích. Každý má dohlížet na klid a pohodlí blízkých lidí a zvířat; pak lze rozvoje náboženských zásad, ekonomického pokroku i uspokojování smyslů docílit bez potíží. Vasudéva vyjádřil zármutek nad tím, že nedokázal ochránit své syny narozené Dévakí. Myslel si, že pro něho jsou náboženské zásady, ekonomický rozvoj i smyslový požitek ztraceny.
Když to Nanda Mahárádž vyslechl, odpověděl: “Můj milý Vasudévo, vím, že tě nesmírně trápí smrt všech tvých a Dévakiných synů, kterou způsobil krutý král Kansa. I když poslední dítě byla dcera, Kansa ji nedokázal zabít a odešla na nebeské planety. Můj milý příteli, nermuť se; všechny nás ovládají naše činy z minula, o kterých už ani nevíme. Každý je podmíněný svým dřívějším jednáním a ten, kdo zná filosofii *karmy* a jejích reakcí, je skutečně moudrý. Takového člověka nepoznamená žádná událost, ať už příjemná, či nepříjemná.”
Vasudéva na to odpověděl: “Můj milý Nando, pokud jsi již zaplatil vládě daně, vrať se rychle do své vesnice, protože mám takové tušení, že se v Gókule může dít něco neblahého.”
Po přátelské rozmluvě se Vasudéva vrátil domů. I Nanda Mahárádž a ostatní pastevci, kteří přijeli do Mathury splatit daň, se vydali na zpáteční cestu.
Takto končí Bhaktivédántův výklad 5. kapitoly knihy Krišna, nazvané “Nandovo setkání s Vasudévou”.

6. KAPITOLA

Zabití Pútany

Při návratu domů Nanda Mahárádž uvažoval o Vasudévově varování, že v Gókule může docházet k nějakým nepokojům. Jeho rada byla určitě přátelsky míněná a nebyla bezdůvodná. Nanda si myslel: “Na tom musí být něco pravdy.” Ze strachu se proto začal obracet na Nejvyšší Osobnost Božství. Pro oddaného je naprosto přirozené, že v nebezpečí myslí na Krišnu, protože nemá jiné útočiště. Když je dítě v nebezpečí, hledá ochranu u matky nebo otce. Oddaný je podobně vždy pod ochranou Nejvyšší Osobnosti Božství, ale když vidí nějakou přímou hrozbu, velice rychle si vzpomene na Pána.

Po poradě se svými démonskými ministry poručil Kansa čarodějnici Pútaně, která ovládala černé umění zabíjet hroznými hříšnými způsoby malé děti, aby usmrtila všechny děti ve městech, vesnicích a na pastvinách. Takové čarodějnice jsou schopné provádět své černé umění jen tam, kde se nezpívá nebo neposlouchá svaté jméno Krišny. Je řečeno, že kdekoliv, kde se Krišnovo svaté jméno zpívá, dokonce i nevědomě, všechny špatné vlivy — čarodějnice, duchové a nebezpečné pohromy — okamžitě zmizí. Určitě to platí o místě, kde se svaté jméno Krišny zpívá s upřímností — zvláště ve Vrindávanu, kde byl Nejvyšší Pán osobně přítomný. Pochyby Nandy Mahárádže tedy pramenily jen z jeho lásky ke Krišnovi. Ve skutečnosti od Pútany žádné nebezpečí nehrozilo, navzdory jejím schopnostem. Těmto čarodějnicím se říká *khecarī*, což znamená, že umějí létat po nebi. V odlehlých oblastech severozápadní Indie některé ženy tuto černou magii dodnes provozují; dokáží se přemisťovat z jednoho místa na druhé na větvi z vyvráceného stromu. I Pútaná ovládala toto čarodějnické umění, a proto je v *Bhāgavatamu* popsána jako *khecarī*.

Pútaná vstoupila do Gókuly, sídla Nandy Mahárádže, aniž by se kohokoliv ptala. Proměnila se v půvabnou ženu a vešla do domu matky Jašódy. Byla překrásná, měla vyvinuté boky, pěkná plná ňadra, náušnice a květy ve vlasech a její krásu zvláště zvýrazňoval

útlý pas. Svými svůdnými pohledy a úsměvem okouzlila všechny obyvatele Vrindávanu. Nevinné pastevkyně si myslely, že se tam s lotosovým květem v ruce zjevila samotná bohyně štěstí. Připadalo jim, že přichází osobně navštívit Krišnu, svého manžela. Jelikož byla neobyčejně krásná, nikdo jí nebránil v pohybu, a proto nerušeně vstoupila do domu Nandy Mahárádže. Pútaná, vražednice mnoha dětí, našla děťátko Krišnu ležícího v postýlce a okamžitě poznala, že toto nemluvně skrývá své síly, které nemají obdoby a připomínají oheň přikrytý popelem. V duchu si řekla: "Toto dítě je tak mocné, že by mohlo okamžitě zničit celý vesmír."
Pútanino uvažování je významné. Nejvyšší Osobnost Božství, Krišna, sídlí v srdcích všech. V *Bhagavad-gītě* stojí, že Krišna dává potřebnou inteligenci a také způsobuje zapomenutí. Pútaná si byla okamžitě vědoma toho, že dítě, na které se dívá v domě Nandy Mahárádže, je samotný Nejvyšší Pán. Ležel tam jako malé dítě, ale to neznamená, že byl méně mocný. Materialistická teorie, že uctívání Boha je antropomorfní, je nesprávná. Žádná živá bytost se nemůže stát Bohem tak, že se podrobí askezi či meditaci. Bůh je Bohem vždy. Krišna je stejně úplný, ať má podobu děťátka, nebo dospělého mladíka. Májávádská teorie se zakládá na domněnce, že živá bytost byla původně Bůh, ale nyní je přemožena *māyou*. Proto *māyāvādī* říkají, že v současnosti živá bytost není Bůh, ale že se opět Bohem stane, jakmile bude vliv *māyi* odstraněn. Tuto teorii však na nepatrné živé bytosti nelze uplatnit. Živé bytosti jsou drobnými nedílnými částmi Nejvyšší Osobnosti Božství; jsou to nepatrné částečky neboli jiskry původního ohně. Tyto jiskry může vliv *māyi* zahalit, ale původní oheň, Krišnu, zahalit nemůže. Krišna je Nejvyšší Osobnost Božství již od samého počátku svého zjevení v domě Vasudévy a Dévakí. Krišna předvedl přirozenost malého dítěte a zavřel oči, jako by se chtěl vyhnout pohledu na Pútanin obličej. Oddaní si toto zavření očí vysvětlují různými způsoby. Někteří tvrdí, že Krišna zavřel oči, protože se nechtěl dívat Pútaně do tváře, neboť již zabila mnoho dětí a nyní přišla zabít i Jeho. Jiní říkají, že jí vnitřní hlas našeptával něco neobyčejného, a aby ji Krišna ujistil v jejím záměru a ona se nebála,

zavřel oči. Další to vykládají takto: Krišna se zjevil, aby zabíjel démony a ochraňoval oddané, jak je řečeno v *Bhagavad-gītě* (*paritrāṇāya sādhūnāṁ vināśāya ca duṣkṛtām*). Prvním démonem, kterého měl zabít, byla žena. Védská pravidla přísně zakazují zabíjení žen, bráhmanů, krav a dětí. Krišna byl nucen zabít démonici Pútanu, ale vzhledem k zákazu ve védských *śāstrách*, nemohl jinak než zavřít oči. Další výklad uvádí, že Krišna zavřel oči, protože jednoduše považoval Pútanu za svou kojnou. Pútaná přišla, aby Ho nakojila, a Krišna je tak milostivý, že ji přijal jako svou chůvu či matku, i když věděl, že Ho přichází zabít. Védy rozlišují sedm druhů matek: vlastní matku, ženu učitele nebo duchovního mistra, manželku krále, bráhmanovu ženu, krávu, chůvu a matku Zemi. Krišna přijal Pútanu jako jednu ze svých matek, protože si Ho posadila na klín a nabízela Mu své mateřské mléko. To je považováno za další důvod, proč zavřel oči — měl zabít kojnou, tedy jednu ze svých matek. Když ale Krišna zabije svou matku nebo kojnou, neliší se to od lásky, kterou prokazuje své pravé matce nebo své pěstounce Jašódě. Z jiných védských textů víme, že i Pútaně se dostalo stejného přijetí jako matce a byla odměněna stejně jako Jašódá. Stejně jako Jašódě jí bylo dáno vysvobození z hmotného světa. Když malý Krišna zavřel oči, Pútaná si Ho posadila na klín. Nevěděla, že drží v náručí zosobněnou smrt. Když člověk omylem považuje hada za provaz, zemře. Pútaná zabila před svým setkáním s Krišnou již mnoho dětí, ale nyní se ujímala hada, který měl brzy zabít ji.
Když si Pútaná brala Krišnu do klína, Jašódá i Róhiní tam byly také, ale nebránily jí, protože vypadala krásně a projevovala vůči Krišnovi mateřské city. Nemohly vědět, že byla mečem v ozdobené pochvě. Pútaná měla ňadra potřená velice silným jedem, a jakmile si posadila Krišnu na klín, hned Mu vsunula svou prsní bradavku do úst. Doufala, že zemře, hned jak začne sát. Malý Krišna ale zlostně uchopil prs a společně s jedovatým mlékem vysál z démonice i její životní vzduch. Jinými slovy, Krišna sál mléko z jejího prsu a zároveň s ním z ní vysál i život, a tak ji zabil. Krišna je velice milostivý a splnil Pútanino přání — jelikož Ho přišla nakojit, přijal

ji jako matku. Aby jí však zabránil v dalších ohavných činnostech, okamžitě ji usmrtil. A jelikož ji zabil osobně, získala osvobození. Když Krišna nelítostně mačkal její prs a sál z ní její dech, Pútaná padla na zem, rozhodila ruce a nohy a začala volat: "Pusť mě, dítě, nech mě!" Hlasitě křičela a celé tělo jí zvlhlo potem.

Když s křikem umírala, strašlivé zvuky se ozývaly jak na zemi, tak na nebi, na vyšších i nižších planetách a na všech světových stranách. Lidé si mysleli, že létají blesky. A to byl konec hrůzného působení čarodějnice Pútany a ona teď znovu projevila svou skutečnou podobu velké démonice. Když spadla na zem s krutými ústy otevřenými dokořán, rozhozenýma rukama a nohama a rozcuchanými dlouhými vlasy, připomínala Vritrásuru zasaženého Indrovým bleskem. Její padlé tělo se zvětšilo do délky dvaceti kilometrů a rozdrtilo všechny stromy na kusy. Všichni byli pohledem na toto gigantické tělo ohromeni. Její zuby vypadaly jako pluhy a nosní dírky jako horské jeskyně. Její prsa byla jako malé kopce a vlasy jako bujné zrzavé křoví. Její oční důlky vypadaly jako prázdné studně a stehna jako dva říční břehy. Ruce připomínaly dva dobře stavěné mosty a břicho vyschlé jezero. Všichni pastevci a jejich ženy pocítili bázeň a úžas, když to viděli. Ohlušující pád jejího těla jimi otřásl a způsobil, že jim zalehlo v uších a rozbušila se jim srdce.

Když gópí spatřily malého Krišnu, jak si nebojácně hraje na Pútanině hrudi, rychle přiběhly a snesly Ho dolů. Matka Jašódá, Róhiní a jiné starší gópí okamžitě provedly ochranný obřad tak, že vzaly kravskou oháňku a ovívaly Ho. Celého Ho umyly a Jeho tělo poprášily prachem zvířeným kravskými kopyty. To vše jen proto, aby malého Krišnu ochránily před dalšími nehodami. Tato událost jasně ukazuje, jak je kráva důležitá pro rodinu, společnost a všechny živé bytosti. Krišnovo transcendentální tělo nevyžadovalo žádnou ochranu, ale pro naše ponaučení o důležitosti krav byl Pán pomazán kravským trusem, umyt kravskou močí a poprášen prachem, který zvířily pohybující se krávy.

Po této očistě zpívaly gópí v čele s Jašódou a Róhiní jména Višnua, aby zaručily Krišnovu tělu plnou ochranu před všemi zlými vlivy.

Omyly si ruce a nohy a třikrát usrkly vodu, jak je zvykem před pronášením mantry. Zpívaly takto: “Můj milý Krišno, nechť Pán známý pod jménem Adža chrání Tvoje nohy, nechť Pán Manimán chrání Tvá kolena, nechť Pán Jagja chrání Tvoje stehna a Pán Ačjuta horní část Tvého pasu. Nechť Pán Hajagríva chrání Tvoje břicho, Pán Kéšava Tvoje srdce, Pán Íša Tvoji hruď a Pán Súrja Tvoji šíji. Nechť Pán Višnu chrání Tvoje paže, Pán Urukrama Tvoji tvář a Pán Íšvara Tvoji hlavu. Nechť Tě Pán Čakradhara ochraňuje zepředu a Pán Gadádhara zezadu, Pán Madhusúdana, jenž drží v ruce luk, nechť ochraňuje Tvůj pravý bok a Pán Adžana Tvůj levý bok, nechť Tě Pán Urugája se svou lasturou chrání na všech stranách. Osobnost Božství Upéndra nechť Tě chrání zeshora, Pán Tárkšja na zemi, Pán Haladhara ze všech stran, Osobnost Božství jménem Hršíkéša nechť ochraňuje všechny Tvoje smysly a Pán Nárájan Tvé životní vzduchy. Nechť Pán Švétadvípu, Nárájan, chrání nitro Tvého srdce, Pán Jógéšvara Tvoji mysl, Pán Prišnigarbha Tvoji inteligenci a Nejvyšší Osobnost Božství Tvoji duši. Když si hraješ, nechť Tě chrání Pán Góvinda ze všech stran, nechť Tě Pán Mádhava chrání před veškerým nebezpečím když spíš, nechť Tě Pán Vaikunthy chrání před pádem když kráčíš, nechť Ti Pán Nárájan poskytuje naprostou ochranu když sedíš a nechť Ti Pán všech obětí poskytne veškerou ochranu, když jíš.”

Takto zpívala matka Jašódá různá jména Višnua, aby ochránila různé části Krišnova těla. Byla pevně přesvědčená, že by měla své dítě ochránit před různými zlými duchy a čarodějnicemi, jako jsou Dákiní, Játudhání, Kušmándy, Jakšové, Rákšasové, Vinájakové, Kótary, Révatí, Džjéšthy, Pútany, Mátriky, Unmádové a další zlí duchové, kteří způsobují, že lidé zapomínají svou vlastní existenci, a sužují jejich životní vzduchy a smysly. Někdy se zjevují ve snech a způsobují velké rozrušení, jindy přicházejí jako stařeny a sají krev malých dětí, ale žádní zlí duchové nemohou zůstat tam, kde se zpívá svaté jméno Boha. Matka Jašódá pevně věřila védským pokynům o důležitosti krav a svatého jména Višnua, a proto veškerou ochranu pro své dítě Krišnu vyhledávala u krav a Višnuova jména. Recitovala všechna svatá jména Višnua, aby dítě zachránil. Védská

kultura využívá chovu krav a zpívání svatého jména Višnua již od počátku dějin a lidé, kteří stále ještě žijí védským způsobem, zvláště hospodáři, chovají alespoň tucet krav a uctívají Božstvo Pána Višnua na oltáři ve svých domovech. Ti, kdo se věnují rozvoji vědomí Krišny, by se měli z této zábavy poučit a také mít krávy a svaté jméno Višnua ve středu svého zájmu.
Starší gópí z Vrindávanu byly tak pohroužené ve své lásce ke Krišnovi, že Ho chtěly chránit, i když to nebylo potřeba, protože se již ochránil sám. Nemohly pochopit, že Krišna je Nejvyšší Osobnost Božství hrající si jako dítě. Po vykonání obřadů určených na ochranu Krišny Ho matka Jašódá vzala do náruče a nakojila Ho. Jakmile bylo dítě pod ochranou *viṣṇu-mantry*, matka Jašódá cítila, že je v bezpečí. Mezitím se vrátili domů všichni pastevci, kteří odjeli do Mathury zaplatit daně, a byli velice překvapeni, když viděli obrovskou mrtvolu Pútany.
Nanda Mahárádž si vzpomněl na předpověď Vasudévy a považoval ho za velkého mudrce a mystického jógího. Jak jinak by dokázal předpovědět, co se odehraje ve Vrindávanu během jeho nepřítomnosti? Poté všichni vesničané z Vradži rozsekali obrovské Pútanino tělo na kousky a pokryli je dřívím, aby je spálili. Když hořelo, kouř, který z ohně vycházel, nesl příjemnou vůni aguru. To bylo tím, že ji zabil Krišna. To znamená, že démonice Pútaná byla očištěna od všech svých hříšných činností a získala nebeské tělo. Je to pěkný příklad toho, jak je Nejvyšší Pán všedobrý: Pútaná přišla Krišnu zabít, ale protože pil mléko z jejího prsu, byla okamžitě očištěna a její mrtvé tělo nabylo transcendentálních vlastností. Jediné, co dělala, bylo zabíjení malých dětí, bažila jen po krvi, ale navzdory tomu, že nenáviděla Krišnu, získala osvobození, protože Ho nakojila svým mlékem. Co potom říci o těch, kdo k Němu cítí náklonnost mateřského vztahu, kdo Krišnovi, Nejvyšší Osobnosti Božství a Nadduši všech živých bytostí, vždy slouží s láskou a náklonností?
Proto je řečeno, že i trocha energie věnovaná službě Pánu přinese člověku nesmírný transcendentální zisk. To vysvětluje *Bhagavad-gītā: sv-alpam apy asya dharmasya trāyate mahato bhayāt.* Oddaná

služba konaná s vědomím Krišny je tak vznešená, že i nepatrná služba Krišnovi, vědomá či nevědomá, poskytuje největší transcendentální prospěch. Když je Krišna uctíván květy z nějakého stromu, je to prospěšné i pro živou bytost, která je odsouzená žít v těle stromu. Obětujeme-li Krišnovi květy a ovoce, strom, který je nesl, tím nepřímo také velice získává. *Arcana* neboli uctívání je tedy prospěšné pro všechny. Velcí polobozi, jako je Brahmá a Pán Šiva, Krišnu uctívají a Pútaná měla to štěstí, že si stejný Krišna hrál na jejím klíně jako malé dítě. Krišnovy lotosové nohy, jež uctívají velcí mudrci a oddaní, se dotýkaly jejího těla. Lidé uctívají Krišnu a obětují Mu jídlo s velkou úctou a oddaností, ale On sám sál její mléko. Oddaní se proto modlí: “Kdo může změřit prospěch, který získáme uctíváním Krišny s láskou a oddaností, když Pútaná, která Mu něco nabídla jen jako nepřítel, získala tolik?” A proto by měli lidé uctívat jedině Krišnu, protože je čeká taková odměna.
Pútaná byla zlá čarodějnice, a přesto byla povýšena do postavení matky Nejvyšší Osobnosti Božství. Je zřejmé, že krávy a starší gópí, které dávaly Krišnovi mléko, byly také povýšeny na transcendentální úroveň. Krišna může dát komukoliv cokoliv — od osvobození po jakoukoliv hmotnou věc. Proto nemůže být pochyb o Pútanině osvobození, když Krišna tak dlouho sál její mléko. A jak by někdo mohl pochybovat o osvobození gópí, které Krišnu tolik milovaly? Všechny gópí, pasáčkové, krávy a všichni ostatní, kdo sloužili Krišnovi ve Vrindávanu s láskou a oddaností, byli nepochybně vysvobozeni ze strastiplných podmínek hmotné existence.
Když obyvatelé Vrindávanu ucítili příjemnou vůni kouře vycházejícího z hořící Pútany, ptali se jeden druhého: “Odkud se tady ta vůně bere?” a po chvilce dohadování došli k závěru, že je to dým z hořícího Pútanina těla. Velice Krišnu milovali, a jakmile se dozvěděli, že to byl Krišna, kdo zabil démonici Pútanu, z náklonnosti Mu žehnali. Když Pútaná shořela, Nanda Mahárádž se vrátil domů, okamžitě vzal dítě do náruče a čichal k Jeho hlavě. Byl velice spokojený, že jeho děťátko bylo zachráněno před velkou pohromou. Šríla Šukadéva Gósvámí požehnal všem, kdo naslouchají

vyprávění o tom, jak Krišna zabil Pútanu: Góvinda jim určitě projeví svou přízeň.

Takto končí Bhaktivédántův výklad 6. kapitoly knihy Krišna, nazvané "Zabití Pútany".

7. KAPITOLA

Trinávartovo vysvobození

Nejvyšší Osobnost Božství, Pán Krišna, vždy vlastní šest vznešených atributů: úplné bohatství, úplnou sílu, úplnou slávu, úplné poznání, úplnou krásu a úplné odříkání. Pán se zjevuje v různých úplných, věčných podobách inkarnací. Podmíněná duše má mnoho příležitostí naslouchat o transcendentálních činnostech, které Pán v těchto různých inkarnacích vykonává. V *Bhagavad-gītě* je řečeno: *janma karma ca me divyam.* Zábavy a činnosti Pána nejsou hmotné, přesahují hmotné pojetí, a podmíněná duše může z naslouchání o těchto neobyčejných činnostech získat prospěch. Naslouchání je příležitost, jak se sdružovat s Pánem; samotný poslech vyprávění o Jeho činnostech člověka přemístí na transcendentální úroveň. Podmíněná duše má přirozenou chuť poslouchat o jiných podmíněných duších ve formě povídek, divadelních her a románů, a tento sklon poslouchat o druhých se dá využít k naslouchání o zábavách Pána. Tím se okamžitě povýšíme na duchovní úroveň. Krišnovy zábavy jsou nejen krásné, ale také neobyčejně těší mysl.

Pokud někdo využije naslouchání o Pánových zábavách, hmotné znečištění prachem, který se nahromadil v srdci během dlouhého styku s hmotnou přírodou, bude okamžitě odstraněno. Pán Čaitanja také učil, že pouhé poslouchání transcendentálního jména Pána Krišny může očistit srdce od veškeré hmotné špíny. Existují různé metody seberealizace, ale tato metoda oddané služby — v níž je naslouchání nejdůležitější činností — podmíněnou duši okamžitě očistí a umožní jí poznat své skutečné postavení. Podmíněný život je způsobený pouze tímto znečištěním, a jakmile je znečištění odstraněno, spící poslání živé bytosti — služba Pánu — se přirozeně probudí. Rozvíjení věčného vztahu s Nejvyšším Pánem nám umožňuje navazovat přátelství s oddanými. Mahárádž Paríkšit na základě vlastní zkušenosti doporučil, aby se každý snažil naslouchat o transcendentálních zábavách Pána. Tato kniha *Krišna* je určena k

tomuto účelu a čtenáři jí mohou využít k dosažení nejvyššího cíle lidského života.
Pán sestupuje do hmotného světa ze své bezpříčinné milosti a předvádí své činnosti jako obyčejný člověk. Impersonalisté a ateisté bohužel považují Krišnu za obyčejného člověka, jako jsou oni sami, a proto se Mu vysmívají. Pán to osobně odsuzuje v *Bhagavad-gītě*, když říká: *avajānanti māṁ mūḍhāḥ*. *Mūḍhové* neboli darebáci mají Krišnu za obyčejného člověka nebo trochu mocnějšího muže; kvůli svému obrovskému neštěstí Ho nedovedou přijmout jako Nejvyšší Osobnost Božství. Někdy se tito nešťastníci falešně vydávají za Krišnovy inkarnace, bez odkazu na autorizovaná písma.
Když Krišna trochu povyrostl, neležel již stále jen na zádech, ale začal se i obracet na bříško. A brzy přišla doba, kdy Jašódá a Nanda Mahárádž uspořádali další obřad: Krišnovy první narozeniny. Začaly přípravy ke Krišnovým narozeninám, slavnosti, kterou všichni následovníci védských zásad oslavují dodnes. (V Indii slaví Krišnovy narozeniny všichni hinduisté bez ohledu na různá sektářská pojetí.) Všichni pastevci byli i se ženami pozváni, aby se zúčastnili radostných oslav. Skupina výborných hudebníků svou hrou přispívala k dobré náladě hostů. Byli pozváni také všichni učení bráhmanové, a ti recitovali védské hymny, aby Krišnovi zaručili příznivou budoucnost. Během pronášení védských hymnů a hudebního doprovodu matka Jašódá Krišnu koupala. Tento obřad se nazývá *abhiṣek* a na den oslav narození Pána Krišny, zvaný Džanmáštamí, se dodnes provádí ve všech vrindávanských chrámech.
Při této příležitosti matka Jašódá zařídila, aby bylo rozdáno velké množství obilnin, a prvotřídní krávy byly ozdobeny zlatem a připraveny k předání učeným a úctyhodným bráhmanům jako milodary. Jašódá se vykoupala, slavnostně se oblékla, vzala si umytého a pěkně oblečeného Krišnu do náruče a usedla, aby poslouchala védské hymny, které bráhmanové pronášeli. Zatímco naslouchala jejich recitaci, malý Krišna jako by usínal; proto Ho opatrně položila do postýlky a věnovala se vítání přátel, příbuzných a obyvatel Vrindávanu, kteří se přišli tohoto svatého obřadu

zúčastnit. Krišna začal po chvíli plakat, protože měl hlad a matka Ho zapomněla nakojit. Kvůli všemu hluku kolem však Jašódá Jeho nářek neslyšela. Chlapeček se ale rozzlobil, protože byl hladový a Jeho matka Mu nevěnovala pozornost. Zvedl své lotosu podobné nožky a začal jimi kopat jako obyčejné dítě. Jašódá uložila Krišnu pod ruční vozík, a když kopal, náhodou se dotkl kola vozu, a ten se ihned rozsypal. Různé nářadí a nádobí z mosazi a jiných kovů naložené na vozíku spadlo s rachotem na zem. Kolo se oddělilo od nápravy, jeho paprsky se polámaly a rozletěly kolem. Matka Jašódá a ostatní gópí a také Nanda Mahárádž a pastevci byli překvapeni a nemohli pochopit, jak se mohl vozík sám od sebe rozbít. Všichni muži a ženy podílející se na posvátném obřadu se shlukli kolem a začali se dohadovat, jak se to stalo. Nikdo nemohl najít příčinu, až nějaké malé děti, které měly dovoleno si s Krišnou hrát, oznámily, že to způsobil Krišna kopnutím do kola. Ujišťovaly dav, že na vlastní oči viděly, jak se to stalo, a neústupně trvaly na svém. Někteří dospělí poslouchali jejich tvrzení, ale jiní říkali: “Jak těm dětem můžete věřit?” Pastevci a pastevkyně nemohli pochopit, že všemocný Pán, Osobnost Božství, tam ležel jako dítě a mohl udělat cokoliv. Vše možné i nemožné bylo v Jeho moci.
Zatímco se takto dohadovali, malý Krišna plakal. Matka Jašódá bez řečí dítě vzala a posadila si Ho na klín. Přizvala učené bráhmany, aby recitovali svaté védské hymny na ochranu před zlými duchy, a přitom Ho kojila. Jestliže dítě pokojně pije mateřské mléko, dá se z toho usoudit, že je mimo veškeré nebezpečí. Poté silnější pastevci opravili rozbitý vůz a urovnali rozházené věci do původního stavu. Bráhmanové pak obětovali do obětního ohně a s jogurtem, máslem, trávou kuša a vodou uctívali Nejvyšší Osobnost Božství, aby zajistili dítěti štěstí.
Všichni bráhmanové, kteří byli tehdy přítomní, byli kvalifikovaní, protože nebyli závistiví, byli vždy věrní pravdě, nikdy nebyli pyšní, nedopouštěli se násilí a nikdy se nepovyšovali. Všichni byli pravými bráhmany a nebylo důvodu si myslet, že by jejich požehnání vyzněla naprázdno. S pevnou vírou v kvalifikované bráhmany si Nanda Mahárádž vzal své dítě na klín a omýval Ho vodou smíchanou s

různými bylinami, zatímco bráhmanové pronášeli hymny z *Ṛg*, *Yajur* a *Sāma Vedy*.
Je řečeno, že pokud člověk není kvalifikovaným bráhmanou, neměl by číst mantry z Véd. Zde je důkaz, že bráhmanové projevovali všechny bráhmanské vlastnosti. Mahárádž Nanda jim také plně důvěřoval, a proto jim bylo dovoleno provádět obřady zpíváním védských manter. Existuje mnoho různých obětních obřadů určených pro různé účely, ale mantry by měli zpívat pouze kvalifikovaní bráhmanové. Vzhledem k tomu, že v současném věku Kali takoví bráhmanové neexistují, jsou všechny védské oběti zakázány. Šrí Čaitanja Maháprabhu proto doporučil pro tento věk pouze jeden druh oběti, a to *saṅkīrtana-yajñu* neboli zpívání mahá-mantry: *Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare / Hare Rāma, Hare Rāma, Rāma Rāma, Hare Hare.*
Když bráhmanové zpívali védské hymny a provedli obřad podruhé, Nanda Mahárádž jim opět daroval velké množství obilí a krav. Všechny darované krávy byly pokryty krásnými, zlatem vyšívanými látkami a rohy jim zdobily zlaté kroužky. Měly postříbřená kopyta a na krku jim visely květinové girlandy. Nanda Mahárádž daroval tolik krav jen proto, aby zajistil blaho svému překrásnému dítěti, a bráhmanové dali na oplátku Krišnovi svá srdečná požehnání. Požehnání udělená schopnými bráhmany nepřijdou nikdy nazmar.
Jednoho dne, krátce po obřadu, když se matka Jašódá laskala s Krišnou na klíně, pocítila, že je velice těžký, a jelikož Ho nemohla unést, ač nerada, položila Ho na zem a začala se věnovat domácím povinnostem. V té době se jeden z Kansových služebníků, Trinávarta, objevil v podobě větrného víru, jak mu Kansa poručil. Posadil si dítě na záda a nad celým Vrindávanem rozpoutal velkou písečnou bouři, která všechny zaslepila. Během několika málo okamžiků padla na celou vrindávanskou oblast tak hustá tma, že nikdo neviděl sebe ani ostatní. V té chvíli matka Jašódá ztratila své dítě, které odnesl větrný vír, z očí a začala žalostně naříkat. Padla na zem jako kráva, která právě ztratila své telátko. Když takto žalostně naříkala, všechny pastevkyně okamžitě přiběhly a začaly Krišnu hledat, ale ke svému velkému zklamání Ho nemohly najít.

Démon Trinávarta s malým Krišnou na zádech vylétl vysoko do nebe, ale dítě ho najednou začalo tak tížit, že nemohl pokračovat v letu a musel přestat vířit vzduch. Krišna byl tak těžký, že začal stahovat démona dolů. Chytil ho za krk a Trinávartovi se zdálo, že dítě váží tolik jako velká hora, a snažil se vymanit z Jeho sevření. To však nedokázal a oči mu vylezly z důlků. Se strašným řevem spadl na vrindávanskou zem a zahynul. Spadl stejně jako Tripurásura, kterého probodl svým šípem Pán Šiva. Narazil na velký balvan, zpřerážel si údy a všichni obyvatelé Vrindávanu mohli vidět jeho tělo.
Když gópí uviděly mrtvého démona a malého Krišnu, jak si vesele hraje na jeho těle, okamžitě Ho s velkou láskou vzaly do náruče. Pastevci a jejich ženy se velice zaradovali, že mají své milované dítě Krišnu zase zpátky. Začali se bavit o tom, jak to bylo úžasné, že démon Krišnu unesl, aby Ho sežral, ale nepodařilo se mu to, a místo toho sám zahynul. Někteří nahlas schvalovali, co se stalo: “Tak to má být, protože velké hříšníky zabijí reakce za jejich hříšné jednání, zatímco děťátko Krišna je zbožné, takže ze všech hrozivých situací vyvázne bez úhony. My jsme také jistě v minulých životech prováděli velké oběti, uctívali Nejvyšší Osobnost Božství, rozdali mnoho milodarů a konali dobročinné skutky pro blaho všech. Díky těmto zbožným činnostem je dítě ochráněno před každým nebezpečím.”
Shromážděné gópí si navzájem říkaly: “Jaký druh askeze jsme musely podstoupit v našich minulých životech! Musely jsme jistě uctívat Nejvyšší Osobnost Božství, provádět různé oběti, rozdávat milodary a konat mnoho veřejně prospěšných činností, jako je pěstování banyánů a kopání studní. Odměnou za tyto zbožné činnosti jsme dostaly naše dítě zpátky, přestože mělo zemřít. Krišna se nyní vrátil, aby rozveselil své příbuzné.” Když Nanda Mahárádž viděl tyto podivuhodné události, znovu a znovu přemýšlel o Vasudévových slovech.
Když pak jednou po této události Jašódá chovala své dítě a něžně se s Ním mazlila, z ňader jí začalo hojným proudem prýštit mateřské mléko. Jakmile prsty otevřela Krišnovu pusinku, najednou v ní

spatřila celý vesmírný projev. Viděla v Krišnově puse celé nebe a na něm svítící tělesa, hvězdy na všech stranách, slunce, měsíc, vzduch, moře, ostrovy, hory, řeky, lesy a všechny ostatní pohyblivé i nehybné bytosti. Když to matka Jašódá uviděla, srdce se jí rozbušilo a v duchu si říkala: “To je přece úžasné!” Nedokázala nic říci, jen zavřela oči a pohroužila se do krásných myšlenek. To, že Krišna ukázal vesmírnou podobu Nejvyšší Osobnosti Božství, i když ležel na klíně své matky, dokazuje, že Nejvyšší Osobnost Božství je vždy Nejvyšší Osobností Božství, bez ohledu na to, zda se jeví jako dítě na klíně své matky, nebo jako vozataj na Kuruovském bitevním poli. Tím se potvrzuje, jak nesprávná je smyšlenka impersonalistů, že se člověk může stát Bohem meditací nebo nějakými nepřirozenými hmotnými činnostmi. Bůh je Bohem vždy, v jakémkoli postavení, a živé bytosti jsou vždy nedílnými částmi Nejvyššího Pána. Nikdy se nemohou vyrovnat nepochopitelné a nadpřirozené síle Nejvyšší Osobnosti Božství.

Takto končí Bhaktivédántův výklad 7. kapitoly knihy Krišna, nazvané “Trinávartovo vysvobození”.

8. KAPITOLA

Zjevení vesmírné podoby

Po této události požádal Vasudéva rodinného kněze Gargu Muniho, aby navštívil Nandu Mahárádže a astrologicky vypočítal Krišnovu budoucnost. Garga Muni byl velký světec, který podstoupil mnoho askeze a byl vybrán za kněze jaduovské dynastie. Když přišel do domu Nandy Mahárádže, Nandu setkání velmi potěšilo, okamžitě povstal se sepjatýma rukama a s úctou se mu poklonil. Přivítal Gargu Muniho s pocity člověka, který právě uctívá Nejvyšší Osobnost Božství. Nabídl mu pohodlné místo k sezení, a jakmile usedl, poskytl mu vřelé přijetí. Zdvořile ho oslovil: “Můj milý bráhmano, účelem tvých návštěv je, abys osvítil hospodáře. Neustále jsme zabraní do domácích povinností a zapomínáme na svou pravou povinnost — seberealizaci. Přišel jsi do našeho domu, abys nás osvítil v duchovním životě. Nemáš jiný důvod, proč bys hospodáře navštěvoval.” Světec či bráhmana nemá ve skutečnosti žádný zájem navštěvovat hospodáře, kteří se zajímají jen o peníze. Chodí za nimi pouze proto, aby je osvítil. Pokud se někdo zeptá: “Proč nechodí hospodáři sami za světcem či bráhmanou pro osvícení?”, odpovědí je, že jsou velice chudí na duchu. Hospodáři si obvykle myslí, že rodinné záležitosti jsou jejich hlavní povinností a že seberealizace či osvícení duchovním poznáním je druhotné. Pouze ze soucitu navštěvují světci a bráhmanové domovy hospodářů.
Nanda Mahárádž také oslovoval Gargu Muniho jako jednoho z největších znalců astrologické vědy. Astrologické předpovědi, jako například kdy dojde k zatmění slunce či měsíce, se zakládají na složitých výpočtech, a pomocí této vědy může člověk jasně porozumět budoucnosti. Garga Muni byl v tomto oboru mistrem. Takové poznání umožňuje pochopit, jaké byly naše minulé činnosti, které určují, nakolik si budeme užívat, nebo trpět v tomto životě. Nanda Mahárádž oslovil Gargu Muniho i jako nejlepšího z bráhmanů. Bráhmana je ten, kdo rozumí poznání o Nejvyšším. Ten, kdo nemá poznání o Nejvyšším Absolutnu, nemůže být prohlašován za bráhmanu. V této souvislosti bylo použito slova *brahma-*

vidām, které označuje ty, kdo znají Nejvyššího velmi dobře. Zkušený bráhmana je schopný zajistit nižším třídám, jmenovitě kšatrijům a vaišjům, příležitosti k očistě. Šúdrové se žádným očistným obřadům nepodrobují. Bráhmana je považován za duchovního učitele či kněze pro kšatriji a vaišji. Nanda Mahárádž byl vaišja a považoval Gargu Muniho za prvotřídního bráhmanu; proto mu svěřil své dva nevlastní syny, Krišnu a Balarámu, aby je očistil. Prohlásil, že nejen tito dva chlapci, ale všichni lidé by měli přijmout kvalifikovaného bráhmanu za duchovního učitele.
Garga Muni v odpověď na jeho žádost řekl: “Vasudéva mě poslal, abych zajistil očistné obřady pro tyto chlapce, zvláště pro Krišnu. Pokud je však vykonám, může to vypadat, že Krišna je synem Dévakí, protože jsem Vasudévovým rodinným knězem.” Garga Muni z astrologických výpočtů pochopil, že Krišna je synem Dévakí, což Nanda nevěděl. Garga Muni tak nepřímo prohlásil, že Krišna i Balaráma jsou syny Vasudévy. O Balarámovi se to vědělo, protože Jeho matka Róhiní bydlela u Nandy Mahárádže, ale o Krišnovi to Nanda Mahárádž nevěděl. Garga Muni nepřímo prozradil, že Krišna byl synem Dévakí. Také Nandu Mahárádže varoval, že když provede očistný obřad, hříšný Kansa si domyslí, že Krišna je synem Dévakí a Vasudévy. Podle astrologického výpočtu se Dévakí nemohla narodit holčička, i když si všichni mysleli, že její osmé dítě bylo ženského pohlaví. Tímto způsobem Garga Muni naznačil Nandovi Mahárádžovi, že holčička se narodila Jašódě a Krišna se narodil Dévakí a že děti byly zaměněny. Také to děvčátko, Durgá, dalo Kansovi na srozuměnou, že dítě, které ho má zabít, se již narodilo někde jinde. Garga Muni pokračoval: “Jestliže dám tvému dítěti jméno a jestliže je tím, kdo plní předpověď, kterou Kansa dostal od onoho děvčátka, pak se může stát, že sem ten hříšný démon po obřadu přijde a zabije Ho. Já ovšem za takové budoucí pohromy nechci nést zodpovědnost.”
Na tato slova Nanda Mahárádž odpověděl: “Hrozí-li takové nebezpečí, pak bude lepší, když nebudeme plánovat žádný velkolepý obřad. Stačí, když jen předneseš védské hymny a provedeš očistný obřad. Náležíme do třídy dvojzrozených a rád bych využil tvé

přítomnosti. Proto tě prosím, vykonej celý obřad skromně.” Nanda Mahárádž chtěl uchovat obřad v tajnosti, ale zároveň využít příležitosti, aby ho provedl Garga Muni.
Po této naléhavé žádosti vykonal Garga Muni obřad udělení jména v chlévu Nandy Mahárádže tak nenápadně, jak jen to bylo možné. Sdělil Nandovi, že syn Róhiní bude svým příbuzným přinášet mnoho radosti, a proto se Mu bude říkat Ráma. Bude neobyčejně silný, a proto se bude jmenovat Baladéva. Garga Muni dále řekl: “Také se Mu bude říkat Sankaršan, protože tak důvěrně spojuje tvůj rod s rodem Jaduovců.” Garga Muni dal tedy synovi Róhiní tři jména: Balaráma, Sankaršan a Baladéva. Dal si však pozor, aby neprozradil, že i Balaráma pochází z lůna Dévakí a že byl později přemístěn do lůna Róhiní. Krišna a Balaráma jsou vlastní bratři, neboť oba jsou původně syny Dévakí.
Garga Muni dále řekl Nandovi Mahárádžovi: “Co se týče tvého syna, v různých jugách (věcích) měl různé barvy pleti. Nejdříve měl bílou, potom červenou a pak žlutou, ale nyní má černou barvu. Kromě toho byl původně synem Vasudévy, a proto se bude jmenovat nejen Krišna, ale také Vásudéva. Měl bys však vědět, že tvůj syn má ještě mnoho jiných jmen podle svých různých činností a zábav.” Garga Muni dále naznačil Nandovi Mahárádžovi, že jeho syna budou lidé také nazývat Giridhárí kvůli Jeho neobyčejné zábavě, při které zvedne kopec Góvardhan. Garga Muni jako astrolog znal minulost i budoucnost, a proto řekl: “Vím vše o Jeho činnostech a jménech, ale ostatní lidé to nevědí. Toto dítě bude dělat radost všem pastevcům a kravám. Bude ve Vrindávanu velice oblíbené a bude vám přinášet veškeré štěstí. Díky Jeho přítomnosti překonáte všechny hmotné pohromy, navzdory nepříznivým vlivům.”
Garga Muni pokračoval: “Můj milý králi Vradži, ve svých předešlých životech toto dítě mnohokrát ochránilo poctivé lidi před darebáky a zloději v dobách politických rozkolů. Tvoje dítě je tak mocné, že toho, kdo se stane Jeho oddaným, nebudou sužovat nepřátelé. Tak jako jsou polobozi neustále pod ochranou Pána Višnua, bude Nárájan, Nejvyšší Osobnost Božství, neustále chránit oddané tvého syna. Toto dítě vyroste co do síly, krásy a bohatství—

všeho — až na úroveň Nárájana, Nejvyšší Osobnosti Božství. Proto ti radím, abys Ho pečlivě ochraňoval, aby mohl v klidu vyrůstat.”
Garga Muni tímto sdělil Nandovi Mahárádžovi, že Pán Nárájan mu dal syna, který se Mu vyrovná, neboť Nanda byl velkým oddaným Nárájana. Zároveň naznačil, že život jeho syna budou znepříjemňovat mnozí démoni, a že proto musí být Nanda opatrný a chránit Ho. Takto přesvědčil Nandu Mahárádže, že samotný Nárájan se stal jeho synem. Různými způsoby popsal transcendentální vlastnosti jeho syna a pak se vrátil do svého domu. Nanda Mahárádž se považoval za nejšťastnějšího člověka a byl rád, že dostal takové požehnání.
Krátce poté začali jak Balaráma, tak Krišna lézt po čtyřech. Nesmírně tím těšili svoje matky. Zvonečky, které měli připevněné u pasu a na kotnících, pěkně cinkaly a hošíci lezli kolem k radosti všech. Někdy se lekli cizích lidí a rychle hledali ochranu u svých matek jako obyčejné děti. Někdy spadli do vrindávanského bláta a vraceli se ke svým maminkám pomazaní hlínou a šafránem. Původně je matky potřely šafránem a santálovou pastou, ale protože lezli v blátě, na Jejich tělech přibyla ještě hlína. Jakmile přilezli ke svým maminkám, Jašódá a Róhiní si Je vzaly na klín, přikryly Je vrchní částí svého sárí a nakojily. Když děťátka pila mateřské mléko, Jejich maminky viděly malé prořezávající se zoubky a pohled na to, jak jim děti rostou, zvětšoval jejich radost. Někdy oba nezbedové dolezli do kravína, chytli se ocasu nějakého telátka a s jeho pomocí se postavili. Telátka se polekala a začala okamžitě pobíhat sem a tam a táhla děti za sebou blátem a hnojem. Jašódá a Róhiní tehdy přizvaly sousedky, aby se přišly podívat na tu zábavu. Když gópí viděly Krišnovy dětské zábavy, zaplavovala je transcendentální blaženost a hlasitě se smály.
Krišna i Balaráma byli tak neposední, že se Je Jejich matky snažily ochraňovat před krávami, býky, opicemi, vodou, ohněm a ptáky, i když se věnovaly domácím pracem. Nikdy neměly klid, neboť pořád myslely na to, že musí dávat pozor na děti a zároveň zastat své ostatní povinnosti. Zanedlouho se Krišna a Balaráma dokázali postavit na nohy a dělali své první krůčky. Když začali chodit,

kamarádi stejného věku se k Nim přidali a společně poskytovali nejvyšší transcendentální potěšení gópím, zvláště Jašódě a Róhiní. Všechny pastevkyně milovaly Krišnovy a Balarámovy dětské nezbednosti ve Vrindávanu. Aby ještě zvětšily svou transcendentální blaženost, vydaly se společně za matkou Jašódou, aby si na neposedné hošíky postěžovaly. Krišna seděl u své matky a všechny starší gópí si na Něj začaly stěžovat tak, aby to také slyšel. Řekly: “Milá Jašódo, proč nejsi na svého zlobivého Krišnu trochu přísnější? Spolu s Balarámou chodí do našich domů a každé ráno a večer před dojením pustí telátka, která krávám vypijí všechno mléko. Když pak chceme dojit, krávy už nemají žádné mléko a my se musíme vrátit s prázdnými vědry. Když Jim pohrozíme, aby toho nechali, jenom se roztomile smějí, a my jim nemůžeme nic udělat. Krišna a Balaráma také s velkým potěšením kradou z našich zásob jogurt a máslo, ať ho schováme kamkoliv. Když Je při kradení chytneme, řeknou: ‚Proč Nás obviňujete z krádeže? Myslíte si, že máme doma jogurtu a másla málo?` Někdy ukradnou máslo, jogurt a mléko a rozdají je opicím. A když jsou opice tak přejedené, že už víc nechtějí, tvoji chlapci si stěžují: ‚Tohle mléko a máslo ani jogurt nestojí za nic — ani opice to nechtějí!` Pak rozbijí nádoby a rozházejí je všude kolem. Schováme-li jogurt, máslo a mléko na tmavé místo v koutě, Krišna a Balaráma je přesto najdou díky záři vycházející z klenotů a drahokamů na Jejich tělech. Když náhodou schované máslo a jogurt nenajdou, přikradou se k našim miminkům a začnou je štípat, až se rozbrečí, a pak utečou. Když v obavách před těmi uličníky pověsíme máslo a jogurt vysoko ke stropu, aby na ně nemohli dosáhnout, vylezou si na hmoždíř, na který si naskládali různá prkna. Když ani to nepomůže, udělají do hrnce díru. Myslíme si proto, že bys měla raději sundat svým dětem z těla všechny ozdoby.”
Když to Jašódá slyšela, odpověděla: “Dobrá, sundám Krišnovi všechny šperky, aby neviděl máslo schované ve tmě.” Na to však gópí namítly: “Ne, ne, nedělej to! Čeho bys docílila, kdybys Mu ty klenoty vzala? Nevíme, co je to za kluky, ale Oni i bez nich vydávají jakousi záři, takže vidí všechno i ve tmě.” Matka Jašódá jim pak řekla: “Tak tedy dejte máslo a jogurt tam, kam se za nimi

nedostanou.” Gópí odpověděly: “Vždyť to děláme, ale protože jsme často zaměstnány domácími pracemi, tito neposlušní hoši se nějak vloudí do našich domů a zničí, co se dá. Když se Jim někdy nepodaří máslo a jogurt ukrást, ze zlosti se vyčůrají na čistou podlahu nebo na ni naplivou. Jen se na Něho podívej, jak ten tvůj chlapeček poslouchá naše výčitky. Celý den vymýšlí, jak by ukradl máslo a jogurt, a teď se tváří jako neviňátko. Jenom se podívej na Jeho obličej!” Po vyslechnutí všech stížností chtěla Jašódá svého synka potrestat, ale když uviděla Jeho žalostnou tvářičku, usmála se a ani Mu nevyhubovala.
Jednoho dne, když si Krišna a Balaráma hráli s přáteli, se všichni chlapci spojili s Balarámou a stěžovali si matce Jašódě, že Krišna jedl hlínu. Jakmile to uslyšela, chytla Krišnu za ruku a řekla: “Proč, můj milý Krišno, jíš někde v ústraní hlínu? Jen se podívej, jak si na Tebe všichni Tvoji kamarádi včetně Balarámy stěžují.” Krišna ve strachu před svou matkou odpověděl: “Moje milá maminko, všichni hoši, i Můj starší bratr Balaráma, lžou, aby Mi uškodili. Žádnou hlínu jsem nejedl. Balaráma se na Mě dnes při hře rozzlobil a s ostatními hochy se na Mě domluvili. Všichni se dali dohromady a přišli si stěžovat, aby ses na Mě rozzlobila a potrestala Mě. Pokud si myslíš, že mluví pravdu, tak se Mi podívej do pusy a uvidíš, zda jsem jedl hlínu nebo ne.” Jeho matka odpověděla: “Dobrá, jestli jsi opravdu žádnou hlínu nejedl, otevři pusu a já se podívám.”
Když Mu takto nakázala, Krišna, Nejvyšší Osobnost Božství, okamžitě otevřel ústa jako obyčejný chlapec a Jašódá v nich uviděla úplné vesmírné stvoření. Viděla celý meziplanetární prostor rozpínající se do všech stran, hory, ostrovy, moře, planety, vzduch, oheň, měsíc a hvězdy. Spou s měsícem a hvězdami viděla také všechny prvky: vodu, nebe, rozsáhlou éterickou existenci a souhrnné ego i s jeho výtvory, to znamená smysly, vládci smyslů, všemi polobohy a předměty smyslového vnímání, jako jsou zvuk a vůně. Viděla v ústech také tři kvality hmotné přírody, všechny živé bytosti, věčný čas, hmotnou přírodu, duchovní podstatu, činnosti, vědomí a různé formy stvoření. Jašódá mohla v ústech svého dítěte najít vše, co je nezbytné pro existenci vesmírného projevu. Kromě toho viděla

v ústech sama sebe, jak drží Krišnu v náručí a kojí Ho. Po zhlédnutí toho všeho pocítila bázeň a začala uvažovat, zda se jí to zdá, nebo zda se skutečně dívá na něco velice zvláštního. Dospěla k závěru, že buďto sní, nebo sleduje působení matoucí energie Nejvyšší Osobnosti Božství. Myslela si, že se zbláznila, pomátla na rozumu, když vidí všechny tyto úžasné věci. Pak přemýšlela: “Možná, že moje dítě má nějakou nesmírnou mystickou moc, a proto jsem zmatena tím, co vidím v Jeho ústech. S úctou se klaním Nejvyššímu Pánu, Osobnosti Božství, jehož nelze postihnout vlastním vědomím, myslí, slovy či filosofickou spekulací a jehož různé energie vytvářejí vše projevené i neprojevené. Působením Jeho energie je vnímáno tělesné já a vlastnictví náležící tělu.” Potom řekla: “S úctou se klaním Jemu, jehož matoucí energie způsobuje, že si myslím, že Nanda Mahárádž je můj manžel a Krišna můj syn, že všechen majetek Nandy Mahárádže patří mně a že všichni pastevci a pastevkyně jsou moji podřízení. Všechny takové mylné představy vznikají pod vlivem matoucí energie Nejvyššího Pána. Modlím se tedy, ať mě Pán vždy opatruje.”
Zatímco matka Jašódá uvažovala tímto vysoce filosofickým způsobem, Pán Krišna opět rozvinul svou vnitřní energii, aby ji znovu zmátl mateřskou náklonností. Matka Jašódá okamžitě zapomněla na veškerou filosofickou spekulaci a přijala Krišnu jako své dítě. Posadila si Ho na klín a zaplavena mateřskými city začala o Nejvyšším Pánu, Osobnosti Božství, který je poznáván prostřednictvím Upanišad a *Vedānta-sūtry*, praktikováním mystické jógy a studiem sánkhjové filosofie, uvažovat jako o svém vlastním dítěti.
Matka Jašódá jistě vykonala velké množství zbožných činností, jejichž výsledkem bylo, že dostala Absolutní Pravdu, Nejvyšší Osobnost Božství, za syna, který pil mléko z jejích prsou. Nanda Mahárádž musel také vykonat mnoho velkých obětí a zbožných činů, aby se Pán Krišna stal jeho synem a říkal mu “tati”. Překvapující však je, že Vasudéva a Dévakí nezakusili transcendentální blaženost z Krišnových dětských zábav, přestože byli Jeho skutečnými rodiči. Mnoho mudrců a světců dodnes

opěvuje Krišnovy dětské zábavy, ale Vasudéva a Dévakí se z nich sami těšit nemohli. Šukadéva Gósvámí vysvětlil Mahárádžovi Paríkšitovi, proč tomu tak bylo.

Když Brahmá požádal nejlepšího z Vasuů, Drónu, a jeho ženu Dharu, aby zvyšovali počet obyvatelstva, Dróna mu řekl: “Milý otče, prosíme tě, dej nám požehnání. Až se znovu narodíme v tomto vesmíru, ať Nejvyšší Pán Krišna poutá veškerou naši pozornost svou nejpřitažlivější dětskou podobou. Ať naše jednání s Krišnou má tu moc, že každý, kdo bude jenom naslouchat o Jeho dětských činnostech, snadno překoná nevědomost zrození a smrti.” Pán Brahmá jim toto požehnání dal a následkem toho se Dróna zjevil jako Nanda Mahárádž ve Vrindávanu a Dhará se zjevila jako matka Jašódá, jeho žena.

Tímto způsobem vyvinuli Nanda Mahárádž a jeho žena Jašódá ryzí oddanost Nejvyššímu Pánu, kterého dostali za svého syna. I všechny gópí a pastevci, kteří se stýkali s Krišnou, k Němu přirozeně vyvinuli různé láskyplné vztahy.

Pán Krišna se tedy zjevil se svou úplnou expanzí, Balarámou, aby splnil požehnání Pána Brahmy, a předváděl různé dětské zábavy, aby zvětšoval transcendentální radost všech obyvatel Vrindávanu.

Takto končí Bhaktivédántův výklad 8. kapitoly knihy Krišna, nazvané “Zjevení vesmírné podoby”.

9. KAPITOLA

Matka Jašódá svazuje Pána Krišnu

Jednou matka Jašódá viděla, že její služebná je zaneprázdněna různými domácími pracemi, a proto začala sama stloukat máslo. Zpívala přitom písně o Krišnových dětských zábavách a radovala se z myšlenek na svého syna.

Konec sárí měla pevně utažený kolem těla. Když oběma rukama usilovně stloukala máslo, její ňadra se pohupovala a byla vlhká od mléka, které z nich samo od sebe vytékalo díky její silné lásce ke Krišnovi. Přívěšky a náramky na jejích rukách o sebe navzájem cinkaly a náušnice i ňadra se houpaly. Na tváři se jí objevily kapky potu a květinový věnec, který měla na hlavě, se roztrhl a rozsypal kolem. V tu chvíli se před ní objevil Pán Krišna ve své dětské podobě. Byl hladový, a aby zesílil její mateřskou lásku, snažil se jí zabránit v práci. Naznačil, že její první povinností je Ho nakojit, a až pak, někdy později, může stloukat máslo.

Matka Jašódá si posadila syna na klín a vsunula Mu prsní bradavku do pusy. Usmívala se, když sál její mléko, a těšila se pohledem na krásnou tvářičku svého dítěte. Najednou začalo kypět mléko na plotně. Aby nepřeteklo, matka Jašódá postavila Krišnu na zem a utíkala ke kamnům. Krišnu velice rozzlobilo, že Ho tam jen tak nechala, a rtíky i oči Mu zrudly zlostí. Zaťal zuby a kusem kamene rozbil nádobu s máslem. Trochu si z ní nabral a s falešnými slzami v očích začal v ústraní máslo pojídat.

Matka Jašódá mezitím odstavila přetékající mléko a vrátila se na místo, kde předtím stloukala smetanu. Tam uviděla rozbitý hrnec, a jelikož nemohla najít svého syna, došla k závěru, že to byla Jeho práce. Usmála se a v duchu si říkala: “To dítě je ale mazané! Nejdřív rozbije hrnec a pak se někde schová, aby se vyhnulo trestu.” Hledala Ho všude, až Ho našla, jak sedí na velkém dřevěném hmoždíři, který stál dnem vzhůru. Z nádoby zavěšené u stropu Krišna vytahoval máslo a rozdával ho opicím. Úzkostlivě se rozhlížel na všechny strany, protože věděl, že dělá něco, co by neměl. Jakmile Ho Jašódá našla, potichu se k Němu zezadu přiblížila. Krišna ale zahlédl, jak k

Němu přichází s proutkem v ruce, okamžitě seskočil z hmoždíře a ve strachu se dal na útěk. Matka Jašódá se rozběhla za Ním a snažila se chytit Nejvyššího Pána, Osobnost Božství, ke kterému se nemohou přiblížit ani velcí jógí ve své meditaci. Jinými slovy: Krišna, Nejvyšší Osobnost Božství, jehož nemohou postihnout jógí a spekulanti, hrál pro svou velkou oddanou, matku Jašódu, roli malého dítěte. Ani pro matku Jašódu však nebylo snadné Ho chytit, protože utíkal rychle a ona měla útlý pas a těžké tělo. Přesto za Ním běžela, jak nejrychleji mohla. Vlasy se jí rozpustily a květy zdobící její hlavu padaly na zem. Už byla unavená, ale nakonec se jí nějak podařilo svého darebu dohonit a chytit. Dopadený Krišna měl slzy na krajíčku. Rukama si mnul oči a roztíral okolo černé líčidlo, kterým je měl nalíčené. Díval se do tváře své matky, která nad ním stála, a bojácně uhýbal očima.
Matka Jašódá viděla, že Krišna má zbytečné obavy, a chtěla zmírnit Jeho úzkost. Vždyť přála svému dítěti jen to nejlepší, a proto si myslela: “Má-li ze mne příliš velký strach, kdo ví, jaké následky by to na Něm mohlo zanechat.” Zahodila tedy proutek, ale rozhodla se, že Mu za trest sváže ruce nějakými provazy. Netušila, že ve skutečnosti nemůže svázat Nejvyšší Osobnost Božství. Matka Jašódá považovala Krišnu za své malé dítě; nevěděla, že její dítě nemá meze. Krišna nemá vnitřek ani vnějšek, počátek ani konec. Je neomezený a všeprostupující, ve skutečnosti je celým vesmírným stvořením. Matka Jašódá si přesto myslela, že je Krišna její dítě, a přestože je mimo dosah všech smyslů, snažila se Ho připoutat k dřevěnému hmoždíři. Když se o to ale pokoušela, zjistila, že provaz je o dva palce kratší, než potřebovala. Přinesla z domu víc provazů, které na něj navázala, ale i potom jí stále stejný kousek chyběl. Tak pospojovala všechny provazy, které byly v domě, ale když udělala poslední uzel, stále ještě chyběly dva palce. Matka Jašódá se usmívala, ale přitom se divila. Jak je to možné?
Ve snaze spoutat svého syna se unavila. Potila se a věnec jí spadl z hlavy na zem. Tehdy Pán Krišna ocenil těžkou práci své matky a slitoval se nad ní; dovolil jí, aby Ho svázala provazem. Krišna, který si hrál jako lidské dítě v domě matky Jašódy, předváděl zábavy,

které sám chtěl. Je jasné, že nikdo nedokáže ovládat Nejvyšší Osobnost Božství. Čistý oddaný se odevzdává lotosovým nohám Pána, jenž ho může buď ochránit, nebo zničit, nikdy však nezapomíná na své podřízené postavení. Také Pán cítí transcendentální štěstí, když se svěří pod ochranu oddaného. To Krišna ukázal tím, jak se odevzdal matce Jašódě.
Krišna je svrchovanou osobou, která dává svým oddaným všechny druhy osvobození, ale takové požehnání, jaké dostala matka Jašódá, nikdy nezískal ani Pán Brahmá nebo Pán Šiva či bohyně štěstí. Jogí a spekulanti nikdy nemohou takto úplně poznat Nejvyššího Pána, Osobnost Božství, jenž je známý jako syn Jašódy a Nandy Mahárádže, ale pro oddané je snadno dostupný. Jogí a spekulanti také nedovedou Pána rozpoznat jako nejvyšší zdroj veškeré radosti. Jašódá přivázala svého syna k dřevěnému hmoždíři a věnovala se domácím povinnostem. Krišna před sebou viděl dvojici stromů, kterým se říká ardžuna. Zdroj radosti, Pán Šrí Krišna, si pomyslel: “Moje máma Mě nejdřív opustila, aniž by Mě dostatečně nakojila, a proto jsem rozbil hrnec s jogurtem a rozdával máslo opicím. A teď Mě přivázala k dřevěnému hmoždíři. Provedu tedy ještě větší nezbednost než předtím.” Tak se Krišna rozhodl, že vyvrátí dva vysoké ardžunové stromy.
S těmito dvěma stromy se pojí následující příběh. V předešlém životě se narodily jako lidé, synové Kuvéry, kteří se jmenovali Nalakúvara a Manigríva. Měli to štěstí, že upoutali pozornost Pána. Velký mudrc Nárada je v jejich předešlém životě proklel, aby se jim dostalo nejvyššího požehnání a mohli vidět Pána Krišnu. Prokletí, které se ukázalo být požehnáním, jim bylo uděleno za jejich zapomnětlivost způsobenou opilostí. Tento příběh bude vylíčen v příští kapitole.
Takto končí Bhaktivédántův výklad 9. kapitoly knihy Krišna, nazvané “Matka Jašódá svázuje Pána Krišnu”.

10. KAPITOLA

Vysvobození Nalakúvary a Manigrívy

Zde bude popsán příběh o prokletí Nalakúvary a Manigrívy a o tom, jak je Krišna podle milostivého přání velkého mudrce Nárady vysvobodil.
Dva velcí polobozi Nalakúvara a Manigríva byli syny strážce nebeských pokladů Kuvéry, který byl velkým oddaným Pána Šivy. Milostí Pána Šivy nemělo Kuvérovo hmotné bohatství konce. Synové bohatých otců často propadají vínu a ženám, a právě to se stalo těmto dvěma synům Kuvéry. Jednou tito bratři zatoužili po požitku a vstoupili do zahrady Pána Šivy v oblasti Kailásu, na břehu Mandákiní Gangy. Tam hodně pili a naslouchali zpěvu krásných dívek, které je do této zahrady plné voňavých květů doprovázely. Oba polobozi pak opilí vstoupili do Gangy, v níž rostlo mnoho lotosů, a tam začali ve společnosti mladých dívek dovádět, stejně jako ve vodě dovádějí sloni se slonicemi.
Zatímco si užívali ve vodě, procházel tamtudy najednou velký mudrc Nárada. Bylo mu jasné, že polobozi Nalakúvara a Manigríva jsou příliš opilí na to, aby si všimli jeho příchodu. Dívky však nebyly tolik opilé jako oni; ihned se zastyděly, že jsou před velkým mudrcem Náradou nahé, a začaly se co nejrychleji oblékat. Oba synové Kuvéry však byli tak opilí, že Náradovu přítomnost nedokázali vzít na vědomí, a proto se ani nesnažili zahalit svá těla. Když Nárada viděl polobohy, jak jsou pitím zbaveni veškeré důstojnosti, projevil jim svoji bezpříčinnou milost a pro jejich dobro je proklel.
Velký mudrc s nimi měl soucit, a proto chtěl ukončit jejich iluzorní požitek z pití a společnosti mladých dívek a chtěl, aby se setkali s Pánem Krišnou tváří v tvář. Proto formuloval jejich prokletí následovně. Řekl, že pouto k hmotnému požitku vzniká kvůli nárůstu kvality vášně. Je-li člověk v hmotném světě obdařen hmotným bohatstvím, propadne obvykle třem neřestem: omamným látkám, sexu a hazardování. Hmotně bohatí lidé jsou pyšní na to, jaký nahromadili majetek, a stávají se tak nemilosrdnými, že se dají

na zabíjení zvířat a otevírají jatka. Myslí si, že sami nikdy nezemřou. Takoví hlupáci zapomínají na přírodní zákony a nadměrně se zamilují do svého těla. Zapomínají, že i vysoce civilizované hmotné tělo, až po úroveň polobohů, se nakonec promění ve výkaly či popel. A po dobu života, ať už je vnější postavení těla jakékoliv, jsou v něm jen výkaly, moč a různí červi. Materialisté, ponoření v zášti a páchající násilí na jiných tělech, tak nemohou znát konečný cíl života, a jelikož ho neznají, v příštím životě obvykle poklesnou do pekelných podmínek. Takoví hlupáci se dopustí jakékoliv hříšné činnosti pro uspokojení pomíjivého těla a nejsou schopni se ani zamyslet, zda jim to tělo skutečně patří. Běžně se říká, že tělo patří tomu, kdo ho živí. Můžeme tedy zvážit, zda toto tělo patří nám osobně, nebo pánu, kterému sloužíme. Otrokář si nárokuje vlastnické právo na těla otroků, protože jim dává jídlo. Můžeme se také ptát, zda tělo nenáleží otci, který je jeho pánem, protože dal semeno, z něhož vzniklo, nebo matce, která tělo dítěte vyvinula ve svém lůně.
Hlupáci se dopouštějí všech možných hříchů kvůli tomuto špatnému pochopení, se kterým hmotné tělo považují za vlastní já. Měli bychom však být natolik inteligentní, abychom chápali, komu toto tělo náleží. Hlupák zabíjí zvířata, aby udržel tělo při životě, ale nezamýšlí se nad tím, zda toto tělo patří jemu, nebo jeho otci či matce či prarodičům. Někdy otec provdá svou dceru s nadějí, že obdrží syna v podobě dceřina dítěte. Tělo může také patřit někomu silnějšímu, který ho nutí, aby pro něj pracoval. Těla otroků se někdy prodávají a ode dne koupě patří jejich tělo novému pánovi. Na konci života patří tělo ohni, protože jemu je dáno, aby ho spálil na popel, nebo je vyhozeno na ulici, kde ho sežerou supi či psi.
Než se pro zachování těla budeme dopouštět všemožných hříchů, měli bychom vědět, komu patří. Konečným závěrem je, že tělo je výtvorem hmotné přírody a nakonec s hmotnou přírodou splyne; proto bychom měli usoudit, že patří hmotné přírodě. Nikdo by se neměl mylně domnívat, že tělo patří jemu. Proč bychom se měli oddávat zabíjení, abychom si udrželi něco, co ve skutečnosti ani

nevlastníme? Proč bychom měli pro udržování těla zabíjet nevinná zvířata?
Když je člověk omámený pýchou na své bohatství, nedbá na žádné morální zásady, ale holduje vínu, ženám a zabíjení zvířat. Za těchto okolností je na tom chudý člověk často lépe, neboť o sobě uvažuje ve vztahu k jiným tělům. Chudák často nechce jiným tělům ubližovat, protože sám dobře ví, co znamená bolest. Velký mudrc Nárada proto uvažoval, že by polobozi Nalakúvara a Manigríva, kteří byli tak opojení falešnou slávou, měli být uvedeni do životních podmínek, ve kterých nebudou mít žádné bohatství.
Ten, kdo se píchl trnem, nepřeje druhým, aby se také píchli. Ohleduplný člověk, který žije chudě, nepřeje druhým, aby se také dostali do podobné situace. Je běžné, že ten, kdo se z chudoby dopracoval k bohatství, na konci života založí nějaké dobročinné zařízení ve prospěch jiných chudých lidí. Jinými slovy, chudý soucitný člověk se dokáže vcítit do strastí a radostí druhých. Je zřídka nafoukaný a může být oproštěný od jakéhokoliv zaslepení. Dokáže se spokojit s čímkoliv, co pro svoji obživu dostane milostí Pána.
Žít v chudobných podmínkách je určitým druhem askeze. Pro bráhmany ve védské kultuře je běžnou praxí žít chudě, aby se ochránili před pýchou na hmotné bohatství. Pýcha vznikající z rozvoje hmotného blahobytu je velkou překážkou na cestě duchovního osvobození. Chudý člověk nemůže nepřirozeně ztloustnout ze zbytečného přejídání. A jelikož nemůže jíst víc, než kolik potřebuje, jeho smysly jsou umírněné, a následkem toho nemá násilné sklony.
Další výhodou chudoby je, že do domu chudáka mohou snadno přijít světci, a on tak může využít jejich společnosti. Boháči nechtějí do svých domů nikoho pustit, a proto je světci nemohou navštívit. Védský systém je takový, že světci přijímají úlohu potulných mnichů, aby pod záminkou žebrání mohli vstupovat do domů hospodářů. Pro hospodáře, který obvykle pro samé starosti o rodinu zapomněl na vše, co se týká duchovního pokroku, je jejich společnost velice prospěšná. Chudý člověk má díky společnosti

světců velkou možnost získat osvobození. K čemu jsou dobří lidé, kteří jsou nafoukaní kvůli hmotnému bohatství a slávě, když jsou připraveni o společnost světců a oddaných Nejvyšší Osobnosti Božství?

Velký mudrc Nárada tedy považoval za svou povinnost uvést tyto polobohy do situace, ve které se nebudou moci pyšnit svým hmotným bohatstvím a slávou. Měl s nimi soucit a chtěl je zachránit z jejich pokleslého stavu. Byli pod vlivem kvality nevědomosti, a proto nedokázali ovládat své smysly a nezřízeně holdovali pohlavnímu životu. Povinností světce, jako je Nárada, bylo zachránit je z takového nízkého postavení. Zvířata nemohou pochopit, že jsou nahá. Ale Kuvéra byl pokladník polobohů, velice zodpovědná osoba, a Nalakúvara a Manigríva byli jeho synové. Přesto se z nich stali tak zvířecí, nepříčetní jedinci, že v opilosti nechápali, že jsou nazí. Zahalovat si spodní část těla je zásadou civilizované lidské společnosti, a když muži či ženy na tuto zásadu zapomínají, nejsou o nic lepší než zvířata. Nárada proto usoudil, že nejlepším trestem pro ně bude přeměnit je v nehybné živé bytosti — stromy. Stromy se podle přírodních zákonů nemohou hýbat. A přestože jsou zahaleny kvalitou nevědomosti, nemohou nikomu ubližovat. Velký mudrc Nárada dále považoval za vhodné, aby si i poté, co budou potrestáni, oba bratři jeho milostí pamatovali, za co takový trest dostali. Živá bytost po změně těla obvykle zapomene na svůj předešlý život, ale ve zvláštních případech — jako tomu bylo v případě Nalakúvary a Manigrívy — si milostí Pána může paměť zachovat.

Mudrc Nárada dále plánoval, že by oba polobozi měli zůstat v podobě stromů po dobu sta nebeských let a že pak budou požehnáni možností vidět Nejvyššího Pána, Osobnost Božství, Jeho milostí tváří v tvář. Tak budou znovu povýšeni na úroveň polobohů a stanou se Pánovými velkými oddanými.

Poté se velký mudrc Nárada vrátil do svého sídla, zvaného Nárájanášram, a oba polobozi se proměnili ve stromy, známé jako ardžunové stromy. Ze své bezpříčinné milosti daroval Nárada polobohům možnost růst na Nandově dvoře a setkat se s Pánem Krišnou tváří v tvář.

I když byl malý Krišna přivázán k dřevěnému hmoždíři, vydal se ke dvěma stromům, aby splnil předpověď svého velkého oddaného Nárady. Pán Krišna věděl, že Nárada je Jeho velký oddaný a že ardžunové stromy, které před Ním stojí, jsou ve skutečnosti Kuvérovi synové. “Nyní musím vyplnit slova Mého velkého oddaného Nárady,” myslel si. Pak se pokusil projít mezerou mezi oběma stromy. Sám sice prošel, ale velký dřevěný hmoždíř se vzpříčil mezi kmeny. Pán Krišna toho využil a začal mocně tahat za provaz, kterým byl k hmoždíři přivázaný. Jakmile zatáhl, oba stromy se všemi listy a větvemi se s rachotem zřítily k zemi a ze spadlých, polámaných stromů vystoupily dvě velké osobnosti, zářící jako oheň. Celé okolí osvítily svou krásnou přítomností. Oba polobozi v očištěných tělech okamžitě předstoupili před děťátko Krišnu, poklonili se Mu na projev úcty a modlili se následovně:
“Milý Pane Krišno, jsi původní Osobnost Božství, Pán všech mystických sil. Učení bráhmanové dobře vědí, že tento vesmírný projev je expanzí Tvých energií, které jsou někdy projevené a někdy ne. Jsi původním dárcem života, těla a smyslů všech živých bytostí. Jsi věčný Bůh, Pán Višnu, všudypřítomný a nikdy neslábnoucí vládce všeho, a jsi věčný čas. Jsi původní zdroj vesmírného projevu, který funguje pod vlivem tří kvalit hmotné přírody — dobra, vášně a nevědomosti. Žiješ jako Nadduše ve všech tělech živých bytostí a dobře víš, co se odehrává v jejich tělech a myslích. Jsi proto svrchovanou osobou řídící všechny jejich činnosti. Avšak i když jsi uprostřed všeho, co ovlivňují hmotné kvality přírody, jejich znečišťující vliv na Tebe nepůsobí. Nikdo z těch, kdo podléhají hmotným kvalitám, nemůže rozumět Tvým transcendentálním vlastnostem, jež existovaly i před stvořením; proto jsi nazýván Nejvyšší Transcendence. Skládáme uctivé poklony lotosovým nohám Tebe, Pane Vásudévo, Nejvyšší Brahmane, jehož neustále opěvují Tvé osobní vnitřní energie.
V tomto hmotném světě se necháváš poznat pouze prostřednictvím svých různých inkarnací. I když přijímáš různé druhy těl, tato těla nejsou částí hmotného stvoření. Jsou vždy plná transcendentálních energií — neomezeného bohatství, síly, krásy, slávy, moudrosti a

odříkání. V hmotném světě je rozdíl mezi tělem a majitelem těla, ale Tebe se takový rozdíl netýká, protože se zjevuješ ve svém původním duchovním těle. Když se zjevíš, Tvoje neobyčejné činnosti ukazují, že jsi Nejvyšší Osobnost Božství. Takové činnosti nemůže provádět nikdo v hmotném těle. Ty, Nejvyšší Osobnost Božství, způsobuješ zrození a smrt i osvobození živých bytostí. Máš v sobě všechny své úplné expanze. Můžeš každému poskytnout veškerá požehnání. Ó Pane! Ó zdroji štěstí a dobra, s úctou se Ti klaníme. Jsi všeprostupující Nejvyšší Osobnost Božství, svrchovaný zdroj klidu a míru a nejslavnější potomek dynastie krále Jadua. Ó Pane, náš božský otec Kuvéra je Tvůj služebník. Také velký mudrc Nárada je Tvým služebníkem, a pouze jejich milostí jsme se s Tebou mohli osobně setkat. Modlíme se proto, abychom mohli být vždy zapojeni do transcendentální láskyplné služby Tobě tak, že budeme mluvit jen o Tvé slávě a naslouchat o Tvých transcendentálních činnostech. Nechť jsou naše ruce a ostatní části těla zaměstnané službou Tobě, naše mysli nechť se neustále soustředí na Tvoje lotosové nohy a naše hlavy nechť se vždy klaní před Tvou všeprostupující vesmírnou podobou.”

Poté, co polobozi Nalakúvara a Manigríva dokončili své modlitby, dítě Šrí Krišna, Pán a majitel Gókuly, jenž byl provazy matky Jašódy připoután k dřevěnému hmoždíři, se usmál a řekl: “Již dávno jsem věděl, že vám Můj velký oddaný Nárada Muni projevil bezpříčinnou milost a zachránil vás před ohavnou pýchou, která vás ovládla jakožto neobyčejně krásné a bohaté členy rodiny polobohů. Zachránil vás před poklesnutím do nejnižších podmínek pekelného života. To vše jsem již věděl. Máte velké štěstí, že vás nejen proklel, ale že jste měli i možnost ho vidět. Podaří-li se někomu náhodou se setkat s velkým světcem, jako je Nárada, který je vždy vyrovnaný a milostivý ke všem, pak je tato podmíněná duše okamžitě vysvobozena. Je to stejné, jako když se stojí na přímém slunečním světle — nic nebrání očím, aby viděly. Vaše životy, ó Nalakúvaro a Manigrívo, jsou nyní úspěšně naplněné, protože jste ke Mně vyvinuli extatickou lásku. Toto je vaše poslední zrození v hmotném světě. Nyní se můžete vrátit do sídla svého otce na nebeských

planetách, a díky tomu, že si uchováte postoj oddané služby, budete osvobození i během tohoto života.”
Poté polobozi Pána uctivě obešli a s opakovanými poklonami se vzdálili. Krišna zůstal přivázaný provazy k hmoždíři.
Takto končí Bhaktivédántův výklad 10. kapitoly knihy Krišna, nazvané “Vysvobození Nalakúvary a Manigrívy”.

11. KAPITOLA

Smrt démonů Vatsásury a Bakásury

Když oba ardžunové stromy spadly na zem, znělo to, jako kdyby zahřmělo. Všichni obyvatelé Gókuly včetně Nandy Mahárádže okamžitě přiběhli na místo. Nesmírně se divili, jak mohly dva velké stromy zničehonic spadnout. Jelikož neviděli důvod, byli zmateni. Když spatřili Krišnu přivázaného provazy matky Jašódy k dřevěnému hmoždíři, mysleli si, že to jistě způsobil nějaký démon. Jak jinak se to mohlo stát? Zároveň je to znepokojilo, protože takové neobyčejné nehody potkávaly malého Krišnu stále. Zatímco starší pastevci takto uvažovali, malé děti, které si tam hrály, jim řekly, že stromy spadly kvůli tomu, že Krišna za sebou táhl dřevěný hmoždíř, ke kterému byl přivázaný. “Krišna se dostal mezi ty dva stromy,” vysvětlovaly děti, “a dřevěný hmoždíř se mezi nimi vzpříčil. Krišna zatáhl za provaz a stromy spadly. Jakmile spadly, vyšli z nich dva oslnivě zářící muži a něco Krišnovi říkali.”
Většina pastevců tvrzení dětí nevěřila. Nemohli uvěřit, že by se takové věci mohly stát. Někteří muži jim však věřili a řekli Nandovi Mahárádžovi: “Tvoje dítě je jiné než všechny ostatní. Mohlo to udělat.” Nanda Mahárádž se usmál, když slyšel o neobyčejných schopnostech svého syna. Přistoupil ke svému zázračnému dítěti a odvázal Ho. Starší gópí pak vzaly Krišnu do náruče, zanesly Ho na dvorek a začaly tleskat a opěvovat Jeho úžasné činnosti. Krišna tancoval podle toho, jak tleskaly, jako obyčejné dítě. Nejvyšší Pán Krišna, zcela ovládaný gópími, zpíval a tancoval jako loutka v jejich rukách.
Někdy matka Jašódá žádala Krišnu, aby jí přinesl dřevěnou stoličku na sezení. Přestože byla na dítě příliš těžká, Krišnovi se nějak podařilo ji svojí matce přinést. Jindy Ho otec požádal, když sám uctíval Nárájana, aby mu přinesl dřevěné sandály, a Krišna si je s velkou námahou položil na hlavu, a tak mu je donesl. Když po Něm někdy chtěli, aby zvedl nějaký těžký předmět, a On ho nebyl schopen zvednout, pouze krčil rameny. Tímto způsobem den za dnem každým okamžikem přinášel svým rodičům nesmírné

potěšení. Pán předváděl tyto dětské hry s obyvateli Vrindávanu proto, že chtěl ukázat velkým filosofům a mudrcům hledajícím Absolutní Pravdu, jak je Nejvyšší Absolutní Pravda, Osobnost Božství, ovládána a podmaněna touhami svých čistých oddaných.
Jednoho dne přišla k domu Nandy Mahárádže prodavačka ovoce. Jakmile malý Krišna uslyšel její volání: “Kdo chce koupit ovoce, pojďte sem!” okamžitě vzal do svých dlaní trochu zrní a utíkal je vyměnit za ovoce. V těch dobách byl běžný výměnný obchod; Krišna si asi všiml, jak Jeho rodiče vyměňují ovoce a jiné věci za obilniny, a proto je napodoboval. Jeho dlaně však byly malé a On ani nedával příliš pozor na to, aby je pořádně sevřel, a tak Mu zrní padalo z rukou. Prodavačka ovoce to viděla a úplně ji okouzlila Krišnova krása. Bez váhání přijala zrní, které Mu zbylo v dlaních, a naplnila Jeho náruč ovocem. Vtom uviděla, že celý její koš s ovocem se naplnil drahokamy. Pán je dárce všech požehnání — jestliže Mu někdo něco daruje, nic neztratí; spíše miliónkrát získá.
Jednou si Pán Krišna, osvoboditel dvou ardžunových stromů, hrál s Balarámou a ostatními dětmi na břehu Jamuny, a poněvadž bylo již pozdní dopoledne, Balarámova matka Róhiní je šla zavolat domů. Balaráma a Krišna byli ale tak pohroužení do hry se svými kamarády, že domů jít nechtěli a hráli si dál. Když se Róhiní nepodařilo přivést hochy zpátky, vrátila se sama a poslala pro Ně matku Jašódu. Jašódá svého syna tak milovala, že jakmile Ho vyšla zavolat, její ňadra se naplnila mlékem. Hlasitě volala: “Moje milé dítě, prosím Tě, vrať se domů! Už je dávno čas na oběd! Můj milý Krišno, mé milované dítě s lotosovýma očima, pojď sem, chci Tě nakojit. Už sis hrál dost dlouho. Musíš mít hrozný hlad, můj miláčku. Určitě jsi unavený, když si tak dlouho hraješ.” Oslovila také Balarámu: “Můj milý Rámo, pýcho svojí rodiny, mé milé dítě, prosím, hned se se svým mladším bratrem Krišnou vrať. Hrajete si už od časného rána a musíte být velice unaveni. Prosím Vás, pojďte domů na oběd. Váš otec Nandarádž na Vás čeká. Musí jíst, takže si pospěšte, aby mohl začít.”
Jakmile Krišna a Balaráma zaslechli, že Nanda Mahárádž na Ně čeká a nemůže bez Nich jíst, rozběhli se domů. Jejich kamarádi byli

mrzutí: “Krišna jde pryč zrovna, když je hra v nejlepším. Příště Ho nenecháme odejít!”
Potom Mu začali vyhrožovat, že už si s Ním víckrát nebudou hrát. Krišna se zalekl, a místo aby se vrátil domů, utekl zpátky za hochy. Matka Jašódá je za to vyhubovala a Krišnovi řekla: “Můj milý Krišno, Ty si myslíš, že jsi kluk z ulice? Že nemáš žádný domov? Prosím Tě, vrať se domů! Vidím, že jsi celý špinavý, protože si hraješ od samého rána. Pojď se teď domů vykoupat. Kromě toho máš dnes narozeniny; měl by ses vrátit domů a darovat krávy bráhmanům. Nevidíš, jak Tvé kamarády jejich maminky pěkně oblékly a ozdobily? I Ty by ses měl vykoupat a pěkně obléci. Vrať se prosím domů, umyj se, pěkně se oblékni, a pak si můžeš jít zase hrát.”
Tak matka Jašódá domlouvala Pánu Krišnovi a Balarámovi, které uctívají polobozi, jako je Pán Brahmá a Pán Šiva. Jašódá Je však považovala za svoje děti.
Když se Jašódiny děti, Krišna a Balaráma, vrátily domů, důkladně Je vykoupala, oblékla a ozdobila. Potom pozvala bráhmany a přes své děti je u příležitosti Krišnových narozenin obdarovala velkým množstvím krav. Takto vykonala doma narozeninový obřad pro Krišnu.
Poté se sešli všichni starší pastevci a pod vedením Nandy Mahárádže začali diskutovat, jak ukončit nepokoje v Mahávanu, způsobované démony. Setkání se zúčastnil také Nandův bratr Upananda. Byl to moudrý a zkušený člověk a byl ochráncem Krišny a Balarámy. Všichni ho považovali za vůdce. Oslovil shromáždění takto: “Moji milí přátelé! Měli bychom se odsud odstěhovat někam jinam, protože sem neustále přicházejí velcí démoni a ruší náš klid. Zvláště se snaží zabíjet malé děti. Jen si vzpomeňte na Pútanu a Krišnu. Jedině díky milosti Pána Hariho se Krišna zachránil z rukou té velké démonice. Potom démon v podobě větrného víru vynesl Krišnu vysoko na oblohu, ale milostí Pána Hariho byl Krišna zachráněn a démon spadl na velký kámen a zahynul. Nedávno si toto dítě hrálo mezi dvěma stromy, které se najednou zřítily, ale Jemu se nic nestalo. Takže Ho Pán Hari opět ochránil. Jen si představte tu

hrůzu, kdyby Krišna nebo jiné dítě, které si s Ním hrálo, bylo rozdrceno padajícím stromem! Když zvážíme všechny tyto nehody, musíme dojít k závěru, že toto místo již není bezpečné. Odejděme odsud. Milostí Pána Hariho jsme byli zachráněni před různými pohromami. Měli bychom se teď mít na pozoru, odejít odsud a najít nové místo, kde budeme moci žít v klidu. Myslím, že bychom měli jít do lesa zvaného Vrindávan, kde právě raší různé rostliny a byliny. Jsou tam vhodné pastviny pro naše krávy a my i naše rodiny, gópí s dětmi, tam budeme moci klidně pobývat. Poblíž Vrindávanu je nádherný kopec Góvardhan a bude tam spousta čerstvé trávy i píce pro zvířata, takže tam budeme moci žít bez problémů. Navrhuji tedy, abychom se okamžitě vydali na toto krásné místo a neztráceli zbytečně čas. Jestliže souhlasíte, připravme vozy, krávy nažeňme dopředu a vydejme se na cestu."
Pastevci okamžitě souhlasili s Upanandovým návrhem: "Ano, jeďme hned!" Všichni pak naložili svůj nábytek a výbavu domácnosti na vozy a přichystali se vyrazit do Vrindávanu. Všechny děti, ženy a starci z vesnice usedli do vozů a pastevci se vyzbrojili luky a šípy, aby je doprovázeli. Všechny krávy a býci byli i s telátky nahnáni dopředu a ozbrojení muži obklopili stádo i vozy a zatroubili na rohy a trubky. S hlasitým troubením se vydali na cestu do Vrindávanu.
A kdo může popsat vradžské dívky? Seděly na vozech a měly na sobě nádherné ozdoby a drahocenná sárí. Jako obvykle se bavily o Krišnových zábavách. Matka Jašódá a matka Róhiní seděly na zvláštním voze s Krišnou a Balarámou na klíně. Za jízdy si s Nimi povídaly, což jim působilo veliké uspokojení, a díky tomu vypadaly neobyčejně krásně.
Takto přijeli do Vrindávanu, kde všichni žijí věčně, mírumilovně a šťastně. Postavili vozy do půlkruhu těsně k sobě, a tak si vytvořili provizorní sídlo. Když Krišna a Balaráma viděli krásnou vrindávanskou krajinu, kopec Góvardhan a břehy řeky Jamuny, byli nadšení. Jak rostli, začali dětským jazykem mluvit se svými rodiči a dalšími obyvateli Vrindávanu, a tak všem dělali velkou radost.

Brzy Krišna a Balaráma dospěli do takového věku, že už mohli dostat na starosti telátka. Pasáčkové se už od malička učí pečovat o krávy a jejich první povinností je hlídat telátka. Krišna a Balaráma se tedy vydali společně s ostatními pasáčky na pastviny, kde se starali o telátka a dováděli se svými druhy. Oba bratři někdy hráli na flétny, jindy si hráli s ovocem *āmalaka* a bél, jako si obyčejné děti hrají s míčem. Někdy tancovali a rolničky na Jejich kotnících zvonily. Jindy se přestrojili za býky a krávy tak, že přes sebe přehodili přikrývky. Tak se Krišna s Balarámou bavili. Někdy také napodobovali bučení býků a krav a býčí souboje. Často napodobovali hlasy různých zvířat a ptáků. Takto se radovali z dětských zábav jako obyčejné pozemské děti.
Jednou, když si Krišna a Balaráma hráli na břehu řeky Jamuny, přiblížil se k Nim démon jménem Vatsásura, aby oba bratry zabil. Vzal na sebe podobu telátka, a tak mohl vniknout mezi ostatní telata. Krišna si toho ale všiml a okamžitě Balarámu na démona upozornil. Oba se za ním začali plížit. Potom ho Krišna uchopil za zadní nohy a za ocas, mocně s ním zatočil a vyhodil ho do koruny stromu. Démon vypustil duši a spadl z vrcholu stromu na zem. Když ležel mrtvý na zemi, všichni pasáčci Krišnovi blahopřáli: “Výborně! Bravo!” a polobozi s velkým zadostiučiněním shazovali z nebe květy. Takto Krišna a Balaráma, udržovatelé celého stvoření, každý den od samého rána pečovali o telátka a užívali si dětských zábav jako pasáčkové krav ve Vrindávanu.
Jednoho dne šli všichni pasáčkové k řece Jamuně napojit telátka vodou. Jak telata pila, chlapci pili také. Poté, co se napili, usedli na břehu řeky, když tu najednou spatřili obrovské zvíře, které vypadalo jako volavka, bylo velké jako hora a na vrcholku silné jako blesk. Jakmile toto neobyčejné zvíře uviděli, dostali z něho stach. Tato nestvůra se jmenovala Bakásura a byla přítelem Kansy. Bakásura se objevil neočekávaně. Okamžitě zaútočil na Krišnu špičatým zobákem a rychle Ho spolkl. Když se to stalo, všem chlapcům v čele s Balarámou se skoro zastavil dech, jako kdyby zemřeli. Jak ale démon Bakásura Krišnu polykal, cítil, že ho v krku pálí jako oheň. To způsobovala Krišnova planoucí záře. Démon proto Krišnu

okamžitě vyzvrátil a snažil se Ho zabít zobákem. Bakásura nevěděl, že i když hrál Krišna roli dítěte Nandy Mahárádže, přesto byl původním otcem Pána Brahmy, stvořitele vesmíru. Syn matky Jašódy, který je zdrojem radosti polobohů a Pánem světců, chytil obrovskou volavku za obě půlky zobáku a před svými přáteli jí roztrhl tlamu vedví, jako dítě, které snadno rozpůlí stéblo trávy. Obyvatelé nebeských planet shazovali jako své blahopřání květy zvané malliká, nejvoňavější ze všech květů. Společně s deštěm květů se ozývaly zvuky rohů, bubnů a lastur.
Chlapce ohromila záplava květů a nebeské zvuky, a když viděli Krišnu zachráněného ze chřtánu velkého démona Bakásury, všichni včetně Balarámy měli takovou radost, že se jim zdálo, jako by znovu nalezli pramen svého života. Jakmile viděli Krišnu, jak jde k nim, jeden po druhém objali Nandova syna a přitiskli si Ho k hrudi. Poté shromáždili všechna telátka, která měli v péči, a vydali se na cestu domů.
Doma hned vyprávěli o úžasných činnostech Nandova syna. Když gópí a pastevci slyšeli jejich příběh, byli šťastní, protože měli Krišnu přirozeně rádi a nasloucháním o Jeho slávě a vítězstvích svoji lásku k Němu ještě zvětšovali. Mysleli na to, že Krišna byl zachráněn ze chřtánu smrti, a hleděli Mu do tváře s velkou láskou a náklonností. Celí zkoprnělí nemohli z Krišny odtrhnout oči. Gópí i muži si začali navzájem říkat, jak je to úžasné, že malého Krišnu mnohokrát a různými způsoby napadali mnozí démoni, ale vždycky sami zahynuli a Krišnovi se nic nestalo. Dále si říkali, jak velcí démoni ve strašných podobách na Krišnu útočili, aby Ho zabili, ale milostí Hariho Mu nedokázali způsobit ani sebemenší zranění; naopak sami umírali jako mušky v ohni. Všichni proto vzpomínali na slova Gargy Muniho, který na základě své důkladné znalosti Véd a astrologie předpověděl, že tohoto hocha bude ohrožovat mnoho démonů. Nyní viděli, že se každé jeho slovo stává skutečností.
Všichni starší pastevci včetně Nandy Mahárádže si často povídali o podivuhodných činnostech Pána Krišny a Balarámy a byli do těchto hovorů vždy tak pohroužení, že zapomínali na trojí utrpení hmotné existence. Takový je účinek vědomí Krišny. To, z čeho se těšil

Nanda Mahárádž před pěti tisíci lety, může i dnes přinášet radost těm, kdo mají vědomí Krišny, jednoduše prostřednictvím vyprávění o transcendentálních zábavách Krišny a Jeho společníků.
Jak Balaráma, tak i Krišna se vyžívali ve svých dětských radovánkách. Napodobovali opice Pána Rámačandry, které stavěly most přes oceán, a Hanumána, který skočil přes vodu na Cejlon. Napodobovali tyto zábavy se svými kamarády, a tak Jim dětství radostně ubíhalo.
Takto končí Bhaktivédántův výklad 11. kapitoly knihy Krišna, nazvané "Smrt démonů Vatsásury a Bakásury".

12. KAPITOLA

Smrt démona Aghásury

Jednou Pán zatoužil jít se svými přáteli pasáčky do lesa časně ráno a potom tam společně poobědvat. Hned, jak vstal z postele, zatroubil na buvolí roh a svolal své kamarády. Vydali se do lesa ve velkém průvodu a před sebou hnali telátka. Takto Pán Krišna shromáždil tisíce pasáčků. Každý z nich měl hůl, flétnu a roh a také uzlíček s jídlem a každý se staral o tisíce telátek. Všichni chlapci byli veselí a šťastní, že jdou na výlet. Každý hoch, včetně Krišny, dával dobrý pozor na svá telátka, která pásli v různých částech lesa. Chlapci měli na sobě různé zlaté ozdoby, ale přesto ještě začali pro zábavu v lese trhat květy, lístky, větvičky a sbírat paví péra a červené hlinky, a tím vším se zdobili. Když procházeli lesem, jeden hoch ukradl druhému uzlíček s jídlem a hodil ho dalšímu. Když to chlapec, kterému uzlíček patřil, zjistil, snažil se ho získat zpátky, ale hoši si ho mezi sebou házeli dál. Tak se bavili dětskými hrami.
Když Pán Krišna někdy hochy předběhl, aby si prohlédl nějaké místo, snažili se Ho dohonit a soutěžili, kdo se Ho dotkne první. Jeden říkal: “Já za Ním poběžím a dotknu se Ho,” a jiný řekl: “Ne, ty nemůžeš. Já se dotknu Krišny dřív.” Někteří hráli na flétny nebo troubili na trubky zhotovené z buvolího rohu. Někteří se plížili za pávy nebo napodobovali zvukomalebné kukání kukačky. Chlapci též běhali za stíny ptáků letících po obloze a snažili se je přesně následovat. Také se přibližovali k opicím a potichu usedali vedle nich, anebo napodobovali tanec pávů. Někteří chytali opice za ocas a hráli si s nimi, a jakmile opice vyskočily na strom, hoši je následovali. Když na ně některá opice vycenila zuby, zašklebili se jako ona a také na ni vycenili zuby. Jiní chlapci si hráli se žábami na břehu řeky Jamuny, a když žáby ze strachu naskákaly do vody, hoši tam skočili za nimi. Potom zase vyšli na břeh a dívali se na své odrazy ve vodě, smáli se a dělali různé obličeje. Rovněž křičeli do prázdných studní a nadávali a vysmívali se vracející se ozvěně.
Nejvyšší Pán říká osobně v *Bhagavad-gītě*, že transcendentalisté Ho mohou poznat úměrně svému postoji buď jako Brahman,

Paramátmu, nebo Nejvyšší Osobnost Božství. Zde Pán Krišna, který impersonalistům poskytuje svou tělesnou záři potěšení z realizace Brahmanu, potvrzuje svůj výrok a těší oddané jako Nejvyšší Osobnost Božství. Ti, kdo jsou pod vlivem vnější energie zvané *māyā*, Ho považují jen za krásné dítě. Avšak pasáčkům, kteří si s Ním hráli, skýtal dokonalé transcendentální potěšení. Až po vykonání mnoha zbožných činností byli tito hoši povýšeni na úroveň, kdy se mohli osobně sdružovat s Nejvyšší Osobností Božství. Kdo dokáže změřit transcendentální štěstí obyvatel Vrindávanu? Osobně vídali tváří v tvář Nejvyššího Pána, jehož mnozí jógí nedokáží nalézt ani poté, co se podrobili přísné askezi, přestože sídlí v jejich srdcích. To je potvrzeno v *Brahma-saṁhitě:* člověk může hledat Krišnu, Nejvyšší Osobnost Božství, na stránkách Véd a Upanišad, ale je těžké Ho tam najít. Má-li však někdo to štěstí, že se setká s oddaným, pak může spatřit Nejvyšší Osobnost Božství tváří v tvář. Po vykonávání zbožných činností v mnoha předešlých životech viděli pasáčkové Krišnu tváří v tvář a hráli si s Ním jako přátelé. Nechápali, že Krišna je Nejvyšší Osobnost Božství, ale hráli si s Ním jako důvěrní přátelé, kteří Ho mají velice rádi.
Když Pán Krišna skotačil se svými kamarády, démon Aghásura se již nedokázal ovládat. Nesnesl pohled na to, jak si Krišna šťastně hraje, a objevil se před chlapci, aby je všechny zabil. Aghásura byl tak nebezpečný, že i obyvatelé nebeských planet z něho měli strach. I když denně pili nektar, aby si prodloužili život, báli se Aghásury a ptali se: “Kdy toho démona někdo konečně zabije?” Nebešťané pili nektar, aby byli nesmrtelní, ale ve skutečnosti si svou nesmrtelností nebyli jistí. Naproti tomu hoši, kteří si hráli s Krišnou, se žádných démonů nebáli. Vůbec neměli strach. Jakékoliv hmotné opatření na ochranu před smrtí je vždy nejisté, ale pokud si je člověk vědomý Krišny, má nesmrtelnost zaručenou.
Démon Aghásura se zjevil před Krišnou a Jeho přáteli. Byl to mladší bratr Pútany a Bakásury a myslel si: “Krišna zabil mého bratra a sestru. Teď zabiju já Jeho i se všemi Jeho přáteli a telaty.” Aghásura přišel velice odhodlaný, neboť ho Kansa důkladně vyprovokoval.

Také si myslel, že když obětuje obilí a vodu na počest svých zesnulých sourozenců a když zabije Krišnu a všechny pasáčky, pak automaticky všichni vrindávanští obyvatelé zahynou žalem. Pro hospodáře jsou obvykle děti životní silou. Když všechny zemřou, kvůli silnému citovému poutu pak zemřou i jejich rodiče.

Aghásura se tedy rozhodl, že zabije všechny obyvatele Vrindávanu, a zvětšil své tělo pomocí jógové *siddhi* zvané *mahimā*. Démoni obvykle dokáží získat téměř všechny druhy mystických sil. Pomocí dokonalosti zvané *mahimā- siddhi* může jógí nabýt libovolných rozměrů. Démon Aghásura se proměnil v obrovského, tlustého hada, dlouhého skoro třináct kilometrů. Jakmile měl toto úžasné tělo, otevřel svou tlamu tak, že vypadala jako horská jeskyně. S touhou spolknout všechny chlapce najednou, včetně Krišny a Balarámy, čekal na cestě.

Démon v podobě velkého tlustého hada měl tlamu otevřenou od země až k obloze. Jeho dolní pysk se dotýkal země a horní mraků, jeho čelisti připomínaly velkou jeskyni a zuby vypadaly jako vrcholky hor. Jeho jazyk byl jako široká cesta a dech jako hurikán. Z očí mu sršel oheň. Hoši si zpočátku mysleli, že je to nějaká socha, ale po pečlivějším prohlédnutí zjistili, že před nimi na cestě leží velký had s otevřenou tlamou. Začali se mezi sebou dohadovat: “Vypadá jako velké zvíře a leží tu tak, aby nás mohl všechny spolknout. Jen se podívejte — není to obrovský had, který otevřel tlamu, aby nás všechny sežral?”

Jeden z hochů řekl: “Ano, co říkáš, je pravda. Horní pysk tohoto zvířete se podobá červenému mraku při západu slunce a jeho dolní pysk je jako odraz červené sluneční záře na zemi. Milí přátelé, jen se podívejte do pravého a levého koutku jeho tlamy. Celá ta tlama připomíná obrovskou jeskyni, jejíž hloubka se nedá odhadnout. Také jeho brada se zvedá jako vrcholek hory. Ta dlouhá cesta je vlastně jeho jazyk a uvnitř té tlamy je tma jako v jeskyni. Ten horký vítr, který vane jako hurikán, je jeho dech a rybí zápach vycházející z jeho tlamy je smrad z jeho střev.”

Hoši pak pokračovali v rozhovoru: “Jak nás ten velký had dokáže všechny spolknout, pokud vejdeme do jeho tlamy všichni najednou?

A i kdyby to dokázal, nedokáže spolknout Krišnu. Krišna ho okamžitě zabije, jako to udělal s Bakásurou.” Když takto chlapci mluvili, všichni se zadívali na krásný, lotosu podobný Krišnův obličej, začali tleskat a smát se. Potom vešli do tlamy gigantického hada.

Mezitím Krišna, který je Nadduší v srdci každého, pochopil, že tato velká postava podobná soše je démon. Chlapci to ale nevěděli, a tak zatímco Krišna plánoval, jak zabránit záhubě svých blízkých přátel, všichni i se svými telátky vpochodovali do hadovy tlamy. Krišna je však nenásledoval. Démon čekal, až do něho vstoupí Krišna, a uvažoval: “Všichni už jsou uvnitř kromě Krišny, který zabil mého bratra a sestru.”

Krišna je zárukou bezpečí pro každého, ale když viděl, že Jeho přátelé jsou mimo Jeho dosah a leží v břiše velkého hada, na okamžik se ho zmocnil zármutek. Také Ho ohromilo, jak podivuhodně může jednat vnější energie. Potom začal přemýšlet, jak by mohl démona zabít a zároveň zachránit chlapce a telátka. Ačkoliv se ve skutečnosti neměl čeho obávat, uvažoval tímto způsobem. Nakonec po chvíli uvažování také vstoupil do démonovy tlamy. V tom okamžiku všichni polobozi, kteří se shromáždili schovaní za mraky, aby viděli tuto zábavu, vyjadřovali své pocity slovy: “Běda! Běda!” Všichni Aghásurovi přátelé, zvláště Kansa, kteří měli ve zvyku jíst maso a pít krev, zároveň dávali najevo své nadšení, neboť věděli, že i Krišna vstoupil do démonovy tlamy.

Zatímco se démon snažil Krišnu a Jeho druhy rozdrtit, Krišna slyšel naříkání polobohů a okamžitě se začal v démonově hrdle zvětšovat. I když měl démon obrovské tělo, začal se dávit. Divoce koulel svýma velkýma očima a zakrátko se udusil. Jeho životní vzduch z něho nemohl nikudy uniknout, až nakonec prorazil otvorem v horní části lebky. Po jeho smrti přivedl Krišna svým pouhým transcendentálním pohledem všechny chlapce a telátka znovu k životu a vyšel s nimi z démonovy tlamy. Dokud byl Krišna uvnitř, Aghásurova duše visela na nebi a ozařovala všechny světové strany jako jasné světlo. Jakmile Krišna vyšel s telátky a přáteli z jeho tlamy ven, toto zářící

světlo před očima všech polobohů okamžitě splynulo s Krišnovým tělem.
Polobohy zaplavila radost. Shazovali na Krišnu květy, a tak Ho, Nejvyšší Osobnost Božství, uctívali. Nebešťané radostně tancovali a obyvatelé Gandharvalóky pronášeli různé modlitby. Bubeníci tloukli na bubny, bráhmanové recitovali védské hymny a oddaní Pána volali: “*Jaya! Jaya!* Sláva Nejvyšší Osobnosti Božství!”
Když Pán Brahmá slyšel tyto příznivé vibrace, které se rozléhaly po vyšším planetárním systému, okamžitě sestoupil, aby se podíval, co se děje. Uviděl zabitého démona a byl ohromen neobyčejnými a slavnými zábavami Osobnosti Božství.
Gigantická tlama démona zůstala po mnoho dnů otevřená a postupně vyschla. Zůstala místem zábav pro všechny pasáčky.
Krišna zabil Aghásuru v době, kdy Jemu a Jeho přátelům bylo necelých pět let. Děti mladší než pětileté se nazývají *kaumāra.* Věku mezi pátým a desátým rokem se říká *paugaṇḍa* a věku od deseti do patnácti let se říká *kaiśora.* Chlapci staří více než patnáct let se nazývají mladíci. Po celý jeden rok se ve vradžské vesnici o události s Aghásurou nikdo nezmínil. Když ale hoši dorostli do věku šesti let, s úžasem o této příhodě vyprávěli svým rodičům.
Pro Šrí Krišnu, Nejvyšší Osobnost Božství, který je mnohem větší než polobozi, jako je Pán Brahmá, není vůbec nic těžkého někomu umožnit, aby splynul s Jeho věčným tělem. Takto odměnil Aghásuru. Aghásura byl zajisté velice hříšná bytost a hříšníci nemohou splynout s Absolutní Pravdou, ale v tomto zvláštním případě se démon očistil od všech reakcí za své hříšné jednání tím, že Krišna vstoupil do jeho těla. Ti, kdo neustále myslí na věčnou podobu Pána ve formě Božstva nebo v mentální formě, dostávají transcendentální požehnání, díky němuž mohou vstoupit do Božího království a sdružovat se s Nejvyšší Osobností Božství. Můžeme si tedy jen představit vznešené postavení někoho takového, jako byl Aghásura, do jehož těla Nejvyšší Osobnost Božství Krišna osobně vstoupil. Velcí mudrci, jógí a oddaní neustále uchovávají Pánovu podobu v srdci nebo se dívají na Pána v podobě Božstva v chrámech; tímto způsobem se zbavují všech hmotných nečistot a po zániku těla

vstoupí do Božího království. Této dokonalosti je možné dosáhnout jednoduše uchováváním Pánovy podoby v mysli. V případě Aghásury však Nejvyšší Pán osobně vstoupil do jeho těla, a proto bylo jeho postavení vyšší než postavení obyčejného oddaného či největšího jógího.

Mahárádž Paríkšit, který naslouchal o transcendentálních zábavách Pána Krišny (jenž mu zachránil život, když byl ještě v lůně své matky), měl čím dál větší zájem naslouchat. Proto mudrci Šukadévovi Gósvámímu, který mu vyprávěl *Śrīmad-Bhāgavatam*, položil další otázky.

Krále Paríkšita poněkud překvapila skutečnost, že o Aghásurově smrti celý rok nikdo nemluvil — až do doby, kdy hoši dosáhli věku *paugaṇḍa*. Chtěl se o tom dozvědět více, neboť si byl jistý, že příčinou bylo působení různých Krišnových energií.

Kšatrijové neboli členové vládnoucí třídy jsou obvykle stále zaneprázdněni politickými otázkami a mají jen malou možnost naslouchat o transcendentálních zábavách Pána Krišny. Paríkšit Mahárádž se však považoval za velice požehnaného, neboť mohl naslouchat popisům těchto zábav, a navíc z úst Šukadévy Gósvámího, největší autority na *Śrīmad-Bhāgavatam*. Na jeho žádost pokračoval Šukadéva Gósvámí v líčení transcendentálních zábav Pána Krišny, Jeho podoby, vlastností, slávy a všeho, co s Ním souvisí.

Takto končí Bhaktivédántův výklad 12. kapitoly knihy Krišna, nazvané “Smrt démona Aghásury”.

13. KAPITOLA

Jak Brahmá ukradl pasáčky a telátka

Když se Mahárádž Paríkšit ptal, proč pasáčkové celý rok nemluvili o Aghásurově smrti, Šukadévu Gósvámího to velice povzbudilo. Prohlásil: “Můj milý králi, díky tvým dotazům je vyprávění o Krišnových transcendentálních zábavách ještě poutavější.”

Je řečeno, že přirozeným sklonem oddaného je neustále používat svou mysl, energii, slova, uši a tak dále k naslouchání a vyprávění o Krišnovi. To se nazývá vědomí Krišny. Pro toho, kdo naslouchá a zpívá pozorně, vyprávění o Krišnovi nikdy nezevšední ani nezestárne. To je zvláštní hodnota transcendentálních námětů oproti hmotným. Hmotné příběhy se omrzí a člověk nedokáže naslouchat stále jen o tom samém delší dobu; zatouží po změně. Ale co se týče transcendentálních námětů, nazývají se *nitya-nava-navāyamāna*. To znamená, že o Pánu můžeme zpívat a naslouchat donekonečna a nikdy se neunavíme. Spíše naopak — zůstaneme svěží a budeme chtít poslouchat víc a víc.

Povinností duchovního učitele je vyjevit zvídavému a upřímnému žákovi všechny důvěrné skutečnosti. Šukadéva Gósvámí tedy začal vysvětlovat, proč se o Aghásurově smrti celý jeden rok nemluvilo. Řekl králi: “Pozorně si vyslechni to tajemství. Poté, co Pán Krišna zabil Aghásuru a zachránil své přátele z jeho tlamy, přivedl je na břeh řeky Jamuny a oslovil je takto: ‚Milí přátelé, prohlédněte si toto místo. Hodí se výborně k tomu, abychom zde poobědvali, a v jemném písku na břehu Jamuny si můžeme hrát. Jen se podívejte, jak ve vodě krásně kvetou lotosy a šíří svou vůni po celém okolí. Štěbetání ptáků a křik pávů smíšené se šuměním listí na stromech vytvářejí zvuky, které se navzájem doplňují. A to vše dodává tomuto háji na kráse. Poobědvejme zde, už je stejně pozdě a máme hlad. Telátka tady mohou být blízko nás a pít vodu z Jamuny. Zatímco budeme obědvat, mohou spásat měkkou trávu, která tu roste.`”

Všichni chlapci Krišnův návrh uvítali a řekli: “Ano, posaďme se tady a poobědvejme!” Potom pustili telátka na svěží trávu. Posadili se na zem s Krišnou ve svém středu a začali rozbalovat uzlíčky s

jídlem, které si přinesli z domova. Všichni hoši si sedli do kruhu obličejem k Pánu Šrí Krišnovi. Jedli a stále se těšili z toho, že hledí na Pána tváří v tvář. Krišna vypadal jako lůžko lotosového květu a chlapci kolem jako jeho okvětní lístky. Hoši si nasbírali květy, listy a kůru stromů, položili to pod své jídlo místo talířků, a tak začali v Krišnově společnosti obědvat. Při jídle vyjevovali své různé vztahy s Krišnou a vesele bavili jeden druhého. Takto Pán Krišna jedl se svými druhy. Za pasem měl na pravé straně zastrčenou flétnu a nalevo svůj roh a hůlku. V levé ruce držel trochu jídla připraveného z jogurtu, másla, rýže a kousků ovoce, jež bylo vidět mezi Jeho prstíky připomínajícími okvětní lístky. Nejvyšší Pán, Osobnost Božství, jenž přijímá výsledky všech velkých obětí, se smál a žertoval, a tak se těšil z oběda se svými přáteli ve Vrindávanu. Polobozi pozorovali tento výjev z nebe. Pokud jde o chlapce, ti pouze prožívali transcendentální blaženost ve společnosti Nejvyšší Osobnosti Božství.

Telátka, která se pásla v jejich blízkosti, mezitím s vidinou nové trávy vešla do hlubokého lesa a ztratila se jim z očí. Když hoši zjistili, že nejsou nikde nablízku, dostali strach o jejich bezpečí a okamžitě vykřikli: “Krišno!” Krišna dokáže zabít zosobněný strach. Všechny živé bytosti se obávají zosobněného strachu, ale zosobněný strach se bojí Krišny. Voláním slova “Krišna” chlapci okamžitě svůj strach překonali. Krišna cítil k hochům velkou náklonnost a nechtěl, aby vstávali od chutného oběda a chodili hledat telátka. Proto řekl: “Klidně pokračujte v jídle, Moji milí přátelé, podívám se po telátkách sám.” A tak se Pán Krišna, v levé ruce držící ještě pořád hrst jídla z jogurtu a rýže, vydal hledat telátka v jeskyních a křovinách. Hledal je na kopcích a v lesích, ale nikde je nemohl najít. Když Krišna zabil Aghásuru a polobozi s velkým údivem přihlíželi, Brahmá, jenž se narodil na lotosovém květu rostoucím z pupku Višnua, se přišel také podívat. Překvapilo ho, že tak malý chlapec, jako byl Krišna, mohl jednat takovým podivuhodným způsobem. I když mu bylo řečeno, že ten malý pasáček krav je Nejvyšší Osobnost Božství, chtěl zhlédnout další Pánovy úžasné zábavy, a proto ukradl všechna telátka i pasáčky a odnesl je na jiné místo. To

byl důvod, proč je Pán Krišna navzdory všemu hledání nemohl najít, a dokonce ztratil i své přátele na břehu Jamuny, kde obědvali. Jako pasáček krav byl Krišna ve srovnání s Brahmou nepatrný, ale protože je Nejvyšší Osobnost Božství, okamžitě pochopil, že Brahmá všechna telátka i chlapce ukradl. Krišna si pomyslel: “Brahmá odnesl všechny chlapce a telátka. Jak se mohu sám vrátit do Vrindávanu? Jejich matky budou nešťastné!”

Aby tedy uklidnil matky svých kamarádů a zároveň přesvědčil Brahmu o svrchovanosti Osobnosti Božství, okamžitě se expandoval na pasáčky a telátka. Ve Védách je řečeno, že Nejvyšší Pán, Osobnost Božství, se prostřednictvím svojí energie kdysi expandoval na mnoho živých bytostí. Nebylo pro Něho tudíž těžké se znovu rozšířit do mnoha chlapců a telátek. Vytvořil ze sebe chlapce, kteří vypadali úplně stejně jako Jeho kamarádi, kteří měli různé rysy, obličeje a tělesnou stavbu, na sobě měli různé šaty a ozdoby a navzájem se lišili v chování i osobních činnostech. Jinak řečeno, přestože měl každý chlapec jakožto individuální duše naprosto rozdílné záliby, činnosti a chování, Krišna ze sebe vytvořil přesně ty samé individuální chlapce v jejich různých postaveních. Také se proměnil v telátka různých velikostí, barev a různého chování. Bylo to možné proto, že všechno je expanzí Krišnovy energie. Ve *Viṣṇu Purāṇě* stojí: *parasya brahmaṇaḥ śaktiḥ*. Vše, co vidíme ve vesmírném projevu, ať už hmotu, nebo činnosti živých bytostí, je pouze expanze energií Pána, tak jako jsou teplo a světlo různé expanze ohně.

Když se takto Krišna proměnil ve chlapce a telátka se všemi jejich individuálními vlastnostmi, vstoupil do vesnice Vrindávanu, obklopen expanzemi sebe samotného. Vesničané nevěděli, co se stalo. Telátka vběhla po návratu domů do svých kravínů a chlapci se rozešli za svými maminkami.

Matky slyšely zvuky flétén svých synů a vyšly před domy, aby je na uvítanou objaly. Z mateřské náklonnosti jim mléko vytékalo z prsou a ony dovolily hochům, aby se ho napili. Ve skutečnosti ho však nedávaly svým synům, ale Nejvyššímu Pánu, který se v jejich syny proměnil. Všechny matky ve Vrindávanu tak dostaly příležitost

nakojit Nejvyšší Osobnost Božství svým vlastním mlékem. Pán Krišna tedy nedal tuto příležitost jen Jašódě, ale tentokrát i všem ostatním starším gópím.
Chlapci jednali se svými matkami jako obvykle a ony také s příchodem večera své děti vykoupaly, ozdobily tilakem a šperky a po celodenní práci je nakrmily. Rovněž krávy, které se večer vrátily z pastvin, přivolávaly svá telátka. Telata okamžitě přiběhla ke svým matkám, které začaly olizovat jejich těla. Tyto vztahy krav a gópí k telátkám a chlapcům se nezměnily, přestože tam původní telátka a chlapci nebyli. Ve skutečnosti náklonnost krav k telátkům a náklonnost starších gópí ke svým synům bezpříčinně vzrostla. Jejich láska vzrostla přirozeně, i když telátka a chlapci nebyli jejich vlastní. Dříve cítily krávy a gópí větší náklonnost ke Krišnovi než ke svým potomkům, ale po této události jejich láska k vlastním dětem vzrůstala bez omezení, stejně jako jejich láska ke Krišnovi. Celý rok zůstal Krišna v podobě telátek a pasáčků a chodil na pastviny.
Jak uvádí *Bhagavad-gītā*, Krišnova expanze sídlí v srdci každého jako Nadduše. Nyní se Krišna místo jako Nadduše expandoval na dobu jednoho roku jako telátka a pasáčkové.
Jednoho dne, několik dní předtím, než rok uplynul, vedli Krišna s Balarámou telátka do lesa a uviděli krávy pasoucí se na vrcholku kopce Góvardhanu. Krávy měly výhled dolů do údolí na telátka s pasáčky. Jakmile spatřily telata, najednou se k nim rozběhly. Skákaly cvalem z kopce dolů. Byly tak rozněžnělé láskou k telatům, že kamenité cestě z vrcholku kopce dolů k pastvinám vůbec nevěnovaly pozornost. Běžely k telátkům s plnými vemeny a se zdviženými ocasy. Když sbíhaly z kopce, z hluboké mateřské lásky k telatům jim mléko vytékalo z vemen na zem, přestože tam nebyla jejich vlastní telata. Tyto krávy měly svá telátka a ta, která se pásla pod kopcem Góvardhanem, již byla větší a nepotřebovala pít mléko z vemene; stačila jim tráva. Přesto všechny krávy okamžitě přiběhly a začaly olizovat jejich těla a také telata začala sát mléko z vemen. Bylo zřejmé, že mezi krávami a telátky bylo velké pouto lásky.
Když krávy utíkaly z vrcholku kopce Góvardhanu, muži, kteří se o ně starali, se je snažili zastavit. Starší krávy hlídali muži a telátka

měli v péči chlapci. Telátka jsou pokud možno držena odděleně od krav, aby nevypila všechno mléko, a proto se pastevci snažili krávy zadržet, ale nepodařilo se jim to. Jelikož neuspěli, cítili se zahanbeně a zlobili se. Mrzutě sestupovali dolů, ale pak uviděli svoje děti hlídající telátka a najednou k nim pocítili velkou náklonnost. Bylo to velmi neobvyklé. Přicházeli vyvedení z míry, zklamaní a rozzlobení, ale jakmile uviděli své děti, jejich srdce změkla něhou. Jejich zlost, nespokojenost a špatná nálada okamžitě zmizely. Začali projevovat rodičovskou lásku ke svým dětem a s velkým zalíbením je zvedali ze země a tiskli v náručí. Čichali k jejich hlavám a nesmírně se radovali z jejich přítomnosti. Poté, co je objali, zahnali krávy zpátky na vrchol kopce Góvardhanu. Cestou mysleli na své děti a z očí jim tekly slzy lásky.
Když Balaráma viděl tyto neobvyklé výměny lásky mezi krávami a telátky a mezi otci a jejich dětmi, ačkoliv ani telata, ani děti tolik péče nepotřebovaly, vrtalo Mu hlavou, proč se to stalo. S údivem pozoroval, že všichni obyvatelé Vrindávanu projevovali vůči svým dětem stejnou lásku jako dříve vůči Krišnovi. Rovněž krávy měly ta telata nějak raději — stejně jako Krišnu. Balaráma proto došel k závěru, že tyto neobyčejné projevy lásky jsou něco mystického, co je dílem buď polobohů, nebo nějakého mocného člověka. Jak jinak by mohla taková podivuhodná změna nastat? Usoudil, že tuto mystickou změnu musel způsobit Krišna, kterého považoval za svého Pána, Osobnost Božství. Myslel si: “To zařídil Krišna, a ani Já jsem nedovedl Jeho mystické síle vzdorovat.” Tak Balaráma pochopil, že všichni tito chlapci a telátka jsou pouze Krišnovy expanze.
Potom se Balaráma zeptal Krišny, co se to vlastně děje: “Milý Krišno, zpočátku jsem si myslel, že tato telátka a pasáčkové jsou buď velcí mudrci a světci, nebo nějací polobozi, ale nyní vidím, že jsou ve skutečnosti Tvými expanzemi. Oni jsou Ty; Ty sám si hraješ jako telátka a chlapci. Jaké tajemství se za tím skrývá? Kam se ztratili ti druzí chlapci a telátka? Proč se proměňuješ v telátka a pasáčky? Můžeš Mi to laskavě vysvětlit?” Na Balarámovu žádost Krišna stručně vysvětlil celou situaci: jak Brahmá ukradl telátka a

chlapce a jak to Krišna utajil tím, že se sám expandoval, aby lidé nepoznali, že původní telátka a chlapci zmizeli.
Zatímco spolu Krišna a Balaráma takto rozmlouvali, Brahmá se vrátil. Pro něho mezitím uplynul jeden okamžik (z hlediska délky jeho života). V *Bhagavad-gītě* máme informace o tom, jak je život Pána Brahmy dlouhý: tisícinásobek doby trvání čtyř věků neboli 1 000 x 4 320 000 let tvoří dvanáct Brahmových hodin. Podle těchto počtů se jeden okamžik Brahmova času rovná našemu jednomu slunečnímu roku. Brahmá se tedy po jednom svém okamžiku vrátil zjistit, jaký rozruch způsobil, když ukradl pasáčky a telátka. Zároveň se také obával, že si hraje s ohněm. Krišna byl jeho Pán a Brahmá tím, že pro zábavu unesl Jeho telátka a chlapce, stropil neplechu. Neměl klid, a proto nebyl pryč dlouho; vrátil se za jediný okamžik (podle své míry). Viděl, že všichni chlapci a telátka si hrají s Krišnou úplně stejně, jako když si pro ně přišel; i když byl přesvědčený, že je unesl a vlivem své mystické síly uspal. Brahmá začal uvažovat: “Všechny chlapce a telátka jsem unesl a vím, že stále ještě spí. Jak to, že si tady podobní chlapci a telátka hrají s Krišnou? Cožpak se nedostali pod vliv mé mystické moci? To si hráli s Krišnou celý rok?” Brahmá se snažil pochopit, kdo jsou a jak je možné, že nejsou ovlivněni jeho mystickou silou, ale nedokázal na nic přijít. Sám upadl pod vliv své vlastní mystické síly. Vliv jeho mystické síly byl jako sníh ve tmě nebo světluška za bílého dne. V temné noci může světluška vydávat trochu světla a sníh na vrcholku kopce nebo na zemi ve dne může trochu zářit, ale v noci sníh nevydává žádný stříbrný lesk a ani světluška nemá ve dne schopnost svítit. Když byla Brahmova nepatrná mystická síla projevena před Krišnovou mystickou silou, byla jako sníh v noci nebo světluška ve dne. Chce-li člověk s malou mystickou silou ukázat svou moc v přítomnosti někoho s větší mystickou silou, jen tím oslabí svůj vliv; jistě ho nezvětší. Dokonce i Brahmá, tak velká osobnost, se zesměšnil, když chtěl ukázat svou mystickou sílu před Krišnou. Byl proto zmatený a nevěděl, co si má o své vlastní mystické síle myslet.
Aby Brahmovi bylo jasné, že telátka a chlapci, kteří si hráli s Krišnou, nejsou ti původní, proměnili se všichni tito pasáčkové a

telátka v podoby Višnua. Původní telátka a chlapci ve skutečnosti spali pod vlivem Brahmovy mystické síly, ale ti, které Brahmá viděl, byli bezprostředními expanzemi Krišny neboli Višnua. Višnu je Krišnova expanze, a tak se před Brahmou objevily Višnuovy podoby. Všechny měly namodralou barvu pleti a byly oděny do žlutých šatů; všechny měly čtyři ruce, ve kterých držely kyj, disk, lotosový květ a lasturu. Na hlavách Jim zářily zlaté helmice posázené diamanty a Jejich těla byla ozdobena perlami, náušnicemi a překrásnými květinovými girlandami. Na hrudích měly znak Šrívatsa, Jejich paže zdobily náramky a jiné klenoty. Jejich krky připomínaly lastury, na nohách měly zvonky, kolem pasů zlaté pásy a na prstech prsteny s drahými kameny. Brahmá také viděl, že celé tělo každého Pána Višnua bylo od lotosových nohou až po vrcholek hlavy pokryto čerstvými lístky a poupátky tulasí. Dalším důležitým rysem těchto Višnuů bylo, že všichni vypadali transcendentálně krásně. Jejich úsměvy připomínaly měsíční svit a Jejich pohledy vycházející slunce. Už jen z Jejich pohledů bylo vidět, že jsou stvořiteli a udržovateli kvalit vášně a nevědomosti. Višnu zastupuje kvalitu dobra, Brahmá kvalitu vášně a Pán Šiva kvalitu nevědomosti. Jako udržovatel všeho ve vesmírném projevu je tedy Višnu i stvořitelem a udržovatelem Brahmy a Pána Šivy.
Po tomto projevení Pána Višnua Brahmá viděl, jak mnoho jiných Brahmů, Šivů, polobohů, a dokonce i nepatrných živých bytostí, až po mravence a drobná stébla trávy — všechny pohyblivé i nehybné živé bytosti — okolo Pána Višnua tancují. Jejich tanec byl doprovázen hudbou a všichni Pána Višnua uctívali. Brahmá poznal, že všechny tyto Višnuovy podoby vlastní veškeré mystické síly, počínaje dokonalostí *aṇimā*, což je schopnost být malý jako atom, až po schopnost být nekonečně velký jako celý vesmírný projev. Všechny mystické síly Brahmy, Šiva, všichni polobozi a dvacet čtyři prvků vesmírného projevu byli v osobě Višnua plně zastoupeni. Díky Jeho vlivu Ho všechny nižší mystické síly uctívaly. Uctíval Ho čas, prostor, vesmírný projev, očista, touha, činnosti a tři kvality hmotné přírody. Brahmá také poznal, že Pán Višnu je zdrojem veškeré pravdy, poznání a blaženosti. Je kombinací tří

transcendentálních rysů — věčnosti, poznání a blaženosti — a je předmětem uctívání následovníků Upanišad.
Brahmá pochopil, že všichni chlapci a telátka, kteří se proměnili v podoby Višnua, se neproměnili mystickým způsobem, jaký by mohli předvést jógí nebo polobozi obdaření zvláštní mocí. Telátka a chlapci, kteří se proměnili ve *viṣṇu- mūrti* neboli podoby Višnua, nebyli projevem *viṣṇu-māyi*, Višnuovy energie, ale byli Višnu samotný. Višnu a *viṣṇu-māyā* jsou jako oheň a žár. Žár má tu vlastnost ohně, že hřeje, ale přesto není ohněm. Podoby Višnua projevené chlapci a telátky nebyly jako žár, ale přímo jako oheň — byly skutečný Višnu. Višnu je úplná pravda, úplné poznání a úplná blaženost. Jiným příkladem mohou být hmotné předměty odrážející se v mnoha podobách. Například slunce se odráží v mnoha nádobách s vodou, ale tyto odrazy nejsou skutečná slunce. Slunce v nádobách nevydávají teplo a světlo, i když jako slunce vypadají. Každá z podob, které přijal Krišna, však byla úplným Višnuem. V této souvislosti je použité slovo *satya-jñānānantānanda* — *satya* znamená "pravda", *jñāna* "úplné poznání", *ananta* "neomezené" a *ānanda* "úplná blaženost".
Sláva Nejvyšší Osobnosti Božství je tak nesmírná, že neosobní následovníci Upanišad nemohou dospět k poznání, se kterým by ji mohli pochopit. Zvláště transcendentální podoby Pána jsou mimo dosah impersonalistů, kteří mohou studováním Upanišad pochopit pouze to, že Absolutní Pravda není hmota a že není hmotou omezená. Z toho, jak se Krišna expandoval do podob Višnua, Pán Brahmá se svými omezenými schopnostmi pochopil, že existence všeho pohyblivého i nehybného ve vesmírném projevu je umožněna expanzí energie Nejvyššího Pána.
Brahmova omezená moc byla pokořena. Když tak zmateně stál, vědom si omezených schopností svých jedenácti smyslů, uvědomil si, že on sám je také stvořením hmotné energie; že je jako loutka. Stejně jako loutka nemůže tancovat sama od sebe, ale závisí na vedení loutkáře, tak jsou i polobozi a všechny živé bytosti podřízené Nejvyšší Osobnosti Božství. Jak je uvedeno v *Caitanya-caritāmṛtě*, Krišna je jediný Pán a všichni ostatní jsou Jeho

služebníci. Celým světem hýbou vlny hmotné iluze a bytosti na nich plují jako stébla ve vodě. A tak pokračuje jejich zápas o existenci. Jakmile si však uvědomí, že jsou věčnými služebníky Nejvyšší Osobnosti Božství, tato *māyā* neboli iluzorní zápas o existenci okamžitě skončí.

Pán Brahmá, který je vládcem bohyně učenosti a je považován za největšího znalce védského poznání, byl zmatený a nemohl pochopit neobyčejnou moc projevenou Nejvyšší Osobností Božství. V hmotném světě ani osobnost, jako je Brahmá, není schopná porozumět mystické síle Nejvyššího Pána. Nejenže jí Brahmá nerozuměl, ale byl tak zmatený, že ani neviděl tu podívanou, kterou před ním Krišna projevil.

Krišna se slitoval nad Brahmou kvůli tomu, že nebyl schopen vidět, jak Krišna ukazoval podoby Višnua a proměňoval se v telátka a pasáčky, a tak zatímco plně projevoval Višnuovy expanze, náhle před scénou zatáhl oponu *yogamāyi*. V *Bhagavad-gītě* stojí, že Nejvyšší Osobnost Božství nelze vidět kvůli oponě, kterou tvoří *yogamāyā*. To, co zakrývá skutečnost, je *mahāmāyā* neboli vnější energie, která nedovoluje podmíněné duši poznat Nejvyšší Osobnost Božství přesahující vesmírný projev. Ale ta energie, která částečně projevuje Nejvyššího Pána a částečně Ho zakrývá, se nazývá *yogamāyā*. Brahmá není obyčejná podmíněná duše. Je na mnohem vyšší úrovni než všichni ostatní polobozi, a přesto nemohl porozumět tomu, co Nejvyšší Pán předvedl; proto Krišna přestal s dalšími ukázkami své moci. Podmíněná duše je nejen zcela zmatená, ale také zcela neschopná porozumět. Opona *yogamāyi* byla zatažena, aby Brahmá nebyl ještě zmatenější.

Když se Brahmá vzpamatoval, bylo to skoro jako kdyby vstal z mrtvých. S námahou otevřel oči a viděl vnější vesmírný projev obyčejným zrakem. Kolem sebe viděl krásnou krajinu Vrindávanu s mnoha stromy, dávající život všem živým bytostem. Vnímal krásu transcendentální vrindávanské země, kde jsou všechny živé bytosti transcendentální vůči obyčejné přírodě. Ve vrindávanském lese dokonce i dravá zvířata, jako jsou tygři, žijí mírumilovně vedle jelenů a lidí. Uvědomil si, že díky přítomnosti Nejvyšší Osobnosti

Božství je Vrindávan transcendentální vůči všem ostatním místům, a že zde neexistuje chamtivost a chtíč.
Pak Brahmá uviděl Šrí Krišnu, Nejvyšší Osobnost Božství, jako pasáčka krav. Viděl to malé dítě s trochou jídla v levé ruce, hledající své přátele a telátka právě tak, jak to dělalo před rokem, když zmizeli.
Brahmá okamžitě sestoupil ze své velké labutě a padl před Pánem jako zlatá tyč. Vaišnavové používají pro vzdávání úcty slovo *daṇḍavat*, které znamená “padnout jako tyč”. Pokročilejším vaišnavům bychom měli vzdát úctu tak, že před nimi padneme na zem s celým tělem nataženým jako tyčka. Brahmá tedy padl před Pánem jako tyč, aby Mu projevil úctu, a jelikož má zlatou pleť, vypadal jako zlatá tyčka ležící před Pánem Krišnou na zemi. Všechny čtyři helmice na jeho hlavách se dotýkaly Krišnových lotosových nohou. Radostí se mu nahrnuly slzy do očí a jimi tyto lotosové nohy omýval. Vstával a znovu padal, jak vzpomínal na Pánovy podivuhodné činnosti. Když takto po dlouhou dobu skládal poklony, nakonec vstal a utřel si slzy. Hleděl na Pána, který před ním stál, a s velkou úctou, pokorou a soustředěním se začal modlit.
Takto končí Bhaktivédántův výklad 13. kapitoly knihy Krišna, nazvané “Jak Brahmá ukradl pasáčky a telátka”.

14. KAPITOLA

Modlitby Pána Brahmy k Pánu Krišnovi

Brahmá řekl: “Můj milý Pane, jsi jediný Nejvyšší Pán, Osobnost Božství, kterého by měli všichni uctívat; proto se před Tebou pokorně klaním a modlím se k Tobě, abych Tě potěšil. Tvoje tělo má barvu mraků obtěžkaných vodou. Záříš stříbrnou elektrizující aurou, jež vychází z Tvých žlutých šatů.

S úctou se znovu a znovu klaním synovi Nandy Mahárádže, který přede mnou stojí s náušnicemi z lasturek a pavím perem ve vlasech. Jeho tvář je překrásná, na hlavě má korunu, na krku girlandu z lesních květů a v ruce drží hrst jídla. U sebe má hůlku, trubku z buvolího rohu a flétnu. Stojí přede mnou na malých lotosových nohách.

Můj milý Pane, lidé mohou tvrdit, že jsem znalcem všeho védského poznání, a pokládají mě za stvořitele tohoto vesmíru, ale nyní se ukázalo, že nejsem schopen porozumět Tobě, který tu přede mnou stojíš jako dítě. Hraješ si se svými přáteli a telátky, což by mohlo znamenat, že ani nemáš řádné vzdělání. Vypadáš jako vesnický kluk, který s trochou jídla v ruce hledá svá telátka, a přitom je tak velký rozdíl mezi Tvým a mým tělem, že nedokážu odhadnout Tvoji moc. Jak jsem již prohlásil v *Brahma-saṁhitě*, Tvoje tělo není hmotné.”

V *Brahma-saṁhitě* stojí, že tělo Pána je naprosto duchovní — neexistuje rozdíl mezi Jeho tělem a Jím samotným. Každá část Jeho těla může zastávat funkci kterékoliv jiné části. Pán se může dívat rukama, může poslouchat očima, může přijímat oběti nohama a může tvořit svými ústy.

Brahmá pokračoval: “Zjevil ses jako pasáček krav pro dobro svých oddaných, a přestože jsem se dopustil přestupku u Tvých lotosových nohou, když jsem ukradl Tvoje telátka a chlapce, vím, že jsi mi dal svou milost. To je Tvoje transcendentální vlastnost: jsi velice nakloněný svým oddaným. Ale navzdory nesmírné náklonnosti, kterou mi projevuješ, nedokáži odhadnout moc Tvých činností. Když ani já, Pán Brahmá, nejvyšší osobnost tohoto vesmíru, nedokáži ocenit tělo Nejvyšší Osobnosti Božství s podobou dítěte,

co potom říci o ostatních? Nedokáži-li odhadnout duchovní moc Tvého dětského těla, co mohu pochopit z Tvých transcendentálních zábav? Proto platí, co uvádí *Bhagavad-gītā*—že kdokoliv, kdo trochu porozumí Pánovým transcendentálním zábavám, Jeho zjevení a Jeho odchodu z tohoto světa, se okamžitě kvalifikuje k tomu, aby po opuštění hmotného těla vstoupil do Božího království. To se potvrzuje ve Védách, kde je řečeno, že pouhým pochopením Nejvyšší Osobnosti Božství se člověk může vymanit z koloběhu opakovaného zrození a smrti. Proto doporučuji, aby se Tě lidé nesnažili pochopit pomocí svého spekulativního poznání. Nejlepší metodou, jak Tě pochopit, je pokorně zanechat spekulace a snažit se o Tobě naslouchat buď od Tebe samotného, jak promlouváš v *Bhagavad-gītě* a mnoha podobných védských textech, nebo od realizovaného oddaného, který přijal útočiště u Tvých lotosových nohou. Je třeba naslouchat oddanému a nespekulovat přitom. Člověk ani nemusí měnit své společenské postavení; stačí, když bude naslouchat Tvému poselství. I když Tě není možné poznat hmotnými smysly, pouhým nasloucháním o Tobě může člověk postupně zvítězit nad nevědomostí. Jen svou milostí se zjevíš svému oddanému; jinak Tě žádným způsobem nikdo nedobude. Snaha najít Tě pomocí spekulativního poznání, ve které není ani náznak oddané služby, je jen zbytečnou ztrátou času. Oddaná služba je tak důležitá, že i nepatrné úsilí v tomto směru může člověka posunout na nejvyšší úroveň dokonalosti. Nikdo by proto neměl opomíjet tuto příznivou metodu oddané služby a věnovat se spekulaci. Spekulací lze získat částečné poznání o Tvém vesmírném projevu, ale nelze poznat Tebe, který jsi původem všeho. Snaha lidí, kteří se zajímají pouze o spekulativní poznání, je jen zbytečná námaha, stejně jako práce člověka, který se snaží vymlátit zrno z prázdných slupek. Neloupaná rýže se dá vyloupat ve mlýně a i z malého množství se získají nějaká zrna, ale pokud jsou slupky již vymlácené, pak ani z velkého množství se dalším mlácením nic nezíská. Je to jen zbytečná dřina. Můj milý Pane, v dějinách lidstva najdeme mnoho příkladů, kdy se člověk, který nedospěl na transcendentální úroveň, začal věnovat oddané službě tělem, myslí a slovy, a tak dosáhl nejvyšší

dokonalosti a vstoupil do Tvého sídla. Spekulace nebo mystická meditace nepovede k Tvému pochopení, pokud se nepojí s oddanou službou. Proto by měl každý zapojit i své světské činnosti do oddané služby Tobě a neustále by se měl udržovat ve Tvé blízkosti nasloucháním a vyprávěním o Tvé transcendentální slávě. Stačí vyvinout zálibu v naslouchání o Tobě a opěvování Tvé slávy, a člověk může dospět na nejvyšší úroveň dokonalosti a vstoupit do Tvého království. Jestliže se tedy někdo snaží být v Tvojí blízkosti tak, že o Tobě naslouchá, opěvuje Tě a obětuje výsledky svých činností jen pro Tvoje uspokojení, pak snadno a radostně získá vstup do Tvého svrchovaného sídla. Poznat Tě mohou ti, kdo zbavili svá srdce všeho znečištění. A takto očistit srdce je možné zpíváním a nasloucháním o Tvé slávě."

Pán je všudypřítomný. Krišna sám to potvrzuje v *Bhagavad-gītě:* "Všechno udržuji, ale zároveň nejsem ve všem." Jelikož je Pán všeprostupující, neexistuje nic, o čem by nevěděl. Všeprostupující povaha Nejvyšší Osobnosti Božství se nikdy nevměstná do omezeného poznání živé bytosti; ten, kdo ustálil mysl tím, že ji soustředí na lotosové nohy Pána, tedy může porozumět Nejvyššímu Pánu do určité míry. Činností mysli je, že hloubá nad různými možnostmi smyslového požitku. Proto pouze člověk, který neustále zaměstnává smysly službou Pánu, může ovládnout mysl a upnout se k Jeho lotosovým nohám. Toto soustředění mysli na lotosové nohy Pána se nazývá *samādhi*. Dokud člověk nedospěje do stádia *samādhi* neboli transu, nemůže povaze Nejvyšší Osobnosti Božství porozumět. Možná, že se najdou filosofové či vědci, kteří dokáží studovat atomové složení vesmíru. Mohou být tak pokročilí, že spočítají všechny atomy v tomto vesmíru nebo všechny planety a hvězdy na nebi či zářící molekuly vycházející ze slunce, hvězd a dalších svítících nebeských těles, ale nedokáží spočítat vlastnosti Nejvyšší Osobnosti Božství.

Na začátku *Vedānta-sūtry* je Nejvyšší Pán popsán jako původ všech vlastností. Obvykle se nazývá *nirguṇa*, což znamená "jehož vlastnosti jsou nepostižitelné". *Guṇa* znamená "vlastnosti" a *nir* znamená "nepostižitelné". Impersonalisté však interpretují

slovo *nirguṇa* jako “nemající vlastnosti”. Jelikož nejsou schopni poznat vlastnosti Pána transcendentální realizací, docházejí k závěru, že Nejvyšší Pán je bez vlastností. Jenže skutečnost je jiná. Skutečné postavení Pána je takové, že je původním zdrojem všech vlastností. Všechny vlastnosti vycházejí neustále z Něho. Jak tedy může omezený člověk spočítat vlastnosti Pána? Může ohodnotit Jeho vlastnosti v určitém okamžiku, ale v příštím okamžiku jejich počet vzroste; takže transcendentální vlastnosti Pána není možné postihnout. Proto se nazývá *nirguṇa*, “ten, jehož vlastnosti jsou nepostižitelné”.

Člověk by se neměl zbytečně namáhat, aby poznal Pánovy vlastnosti mentální spekulací. Není třeba spekulovat nebo provádět tělesné cviky pro dosažení dokonalosti v mystické józe. Člověk má vědět, že strasti a radosti těla jsou předurčené; je zbytečné snažit se vyhnout strastem tělesné existence nebo usilovat o štěstí různými cviky. Nejlepší je odevzdat se Nejvyššímu Pánu tělem, myslí a slovy a vždy Mu sloužit. Taková transcendentální činnost povede k cíli, zatímco jiné snahy poznat Absolutní Pravdu nebudou nikdy úspěšné. Proto se inteligentní člověk nesnaží pochopit Absolutní Pravdu teoretickým bádáním nebo mystickou silou. Místo toho se pohrouží do oddané služby a závisí na Nejvyšší Osobnosti Božství. Ví, že vše, co se děje s tělem, je způsobeno jeho dřívějším plodonosným jednáním. Žije-li někdo tímto jednoduchým životem zaměřeným na oddanou službu, pak automaticky zdědí transcendentální sídlo Pána. Každá živá bytost je ve skutečnosti nedílnou částí Nejvyššího Pána, synem Boha. Každý má přirozené právo zdědit transcendentální radosti Pána a podílet se na nich, ale kvůli styku s hmotou byly podmíněné živé bytosti prakticky vyděděny. Přijme-li člověk jednoduchou metodu oddané služby, je automaticky způsobilý být osvobozen od hmotného znečištění a povýšen do transcendentálního postavení ve společnosti Nejvyššího Pána.

Pán Brahmá se Pánu Krišnovi představil jako ta nejdomýšlivější živá bytost, protože chtěl vyzkoušet, jak podivuhodné má schopnosti. Ukradl Krišnovi kamarády a telátka, aby viděl, jak je získá zpátky. Nyní přiznal, že to byl velice drzý pokus, neboť se pokoušel

porovnat svoje schopnosti s osobou, která je zdrojem všech schopností. Pán Brahmá přišel k rozumu a viděl, že i když je v očích všech ostatních živých bytostí v hmotném světě velice mocným tvorem, ve srovnání s mocí a schopnostmi Nejvyšší Osobnosti Božství není ničím. Vědci hmotného světa vynalezli divy, jako jsou atomové zbraně, a jsou-li tyto mocné zbraně vyzkoušeny na nějakém velkoměstě nebo bezvýznamném místě této planety, způsobí nějakou tu zkázu. Ale co napáchají, vyzkouší-li se na Slunci? Tam by bylo jejich působení zanedbatelné. Podobně může být Brahmův únos telátek a pasáčků podivuhodnou ukázkou mystické síly, ale když Šrí Krišna ukázal svou schopnost expandovat se do všech telátek a chlapců a udržoval je bez jakéhokoliv úsilí, Brahmá si uvědomil, že jeho moc je nepatrná.
Brahmá oslovil Pána Krišnu jako Ačjutu, protože Pán nikdy nezapomíná ani na malou službu, kterou pro Něho Jeho oddaný vykoná. Je ke svým oddaným tak laskavý a milostivý, že jejich malou službu považuje za velký čin. Brahmá jistě prokázal velkou službu Pánu. Jako nejvyšší osobnost, která má na starosti tento vesmír, je bezpochyby Krišnovým věrným služebníkem, a proto se s Ním mohl znovu smířit. Požádal Pána, aby ho bral jako podřízeného služebníka, jehož malá chyba a opovážlivost se dá prominout. Přiznal, že byl pyšný na své mocné postavení Pána Brahmy. Jelikož je v tomto hmotném světě inkarnací kvality vášně, bylo to pro něho přirozené, a proto se dopustil omylu. Doufal však, že se nad ním Pán slituje a promine mu jeho hrubou chybu; je koneckonců stále podřízeným Pána Krišny.
Pán Brahmá si uvědomil své skutečné postavení. Je zajisté nejvyšší učitel tohoto vesmíru, který zodpovídá za vytvoření hmotné přírody, skládající se z celkové hmotné energie, falešného ega, prostoru, vzduchu, ohně, vody a země. Tento vesmír může být obrovský, ale přesto se dá změřit, stejně jako naše tělo. Výška lidského těla se obvykle rovná sedmi loktům. Tento vesmír se může podobat nesmírně velkému tělu, ale pro Pána Brahmu neměří víc než sedm jeho loktů. Kromě tohoto vesmíru existuje nekonečné množství jiných vesmírů, kam již moc tohoto Brahmy nesahá. Stejně jako

nespočetné nepatrné částečky procházejí sítí v okně, tak také milióny a bilióny vesmírů vycházejí v podobě semínek z pórů těla Mahá-Višnua, a tento Mahá-Višnu je pouze částí části úplné expanze Krišny. I když je Pán Brahmá nejvyšším tvorem v tomto vesmíru, jaká je za těchto okolností jeho důležitost v přítomnosti Pána Krišny?
Pán Brahmá se proto přirovnal k malému dítěti v lůně matky. Když dítě v lůně pohybuje ručičkama a nožičkama a přitom naráží do matčina těla, považuje to matka za urážku? Samozřejmě, že ne. Pán Brahmá může být velká osobnost, a přesto nejen on, ale vše, co existuje, se nachází v lůně Nejvyšší Osobnosti Božství. Pánova energie je všeprostupující a neexistuje místo ve stvoření, kde by nepůsobila. Všechno spočívá v energii Pána, a proto i Brahmá z tohoto vesmíru a Brahmové z ostatních miliónů a biliónů vesmírů existují v Pánově energii. Pán je tedy považován za matku a vše, co je v lůně matky, je považováno za dítě. Dobrá matka se nikdy na své dítě nezlobí, ani když ji kope.
Pán Brahmá potom řekl, že se narodil z lotosového květu, který vyrostl z pupku Nárájana po zničení tří světů neboli tří planetárních systémů zvaných Bhúrlóka, Bhuvarlóka a Svarlóka. Vesmír se dělí na tři části: Svargu, Martju a Pátálu. V době zničení jsou tyto tři planetární systémy zaplaveny vodou. Tehdy na vodu ulehne Nárájan, úplná část Krišny, a z Jeho pupku postupně vyroste lotosový květ, na kterém se narodí Brahmá. Z toho přirozeně plyne, že Brahmovou matkou je Nárájan. Pán se nazývá Nárájan, protože v Něm po zničení vesmíru spočinou všechny živé bytosti. Slovo *nāra* znamená “souhrn všech živých bytostí” a *ayana* znamená “místo spočinutí”. Garbhódakašájí Višnu se nazývá Nárájan, protože spočívá na této vodě. Kromě toho je místem spočinutí všech živých bytostí. Navíc je Nárájan také přítomný v srdci každého, jak potvrzuje *Bhagavad-gītā*. V tomto smyslu je Pán také Nárájanem, neboť *ayana* znamená jak “místo spočinutí”, tak i “zdroj poznání”. V *Bhagavad-gītě* je také potvrzeno, že živá bytost si pamatuje díky přítomnosti Nadduše v srdci. Po změně těla živá bytost všechno z minulého života zapomene, ale protože Nárájan, Nadduše, je v srdci, připomene jí,

aby jednala podle svých dřívějších tužeb. Pán Brahmá chtěl dokázat, že Krišna je původní Nárájan, že je zdrojem Nárájana a že Nárájan není projevem vnější energie, *māyi*, ale expanzí duchovní energie. Činnosti vnější energie neboli *māyi* se projevují po stvoření vesmíru a původní duchovní energie Nárájana jednala před stvořením. Expanze Nárájana — nejprve do Káranódakašájí Višnua, z Něho do Garbhódakašájí Višnua, z Něho do Kšíródakašájí Višnua a z Něho do srdcí všech — jsou ve skutečnosti Krišnovými expanzemi, projevy Jeho duchovní energie. Nejsou řízeny hmotnou energií, a proto nejsou dočasné. Vše, co řídí hmotná energie, je dočasné, ale vše, co vykonává duchovní energie, je věčné.
Pán Brahmá ještě jednou potvrdil své prohlášení, že Krišna je původní Nárájan. Řekl, že Pánovo obrovské vesmírné tělo spočívá na vodě zvané Garbhódaka. Brahmá řekl: “Tato gigantická vesmírná podoba je dalším projevem Tvé energie. Vzhledem k tomu, že spočívá na vodě, je také Nárájanem a my všichni jsme v lůně této Nárájanovy podoby. Vidím Tvoje různé podoby Nárájana všude. Vidím Tě na vodě, cítím Tě ve svém srdci a nyní Tě také vidím před sebou. Ty jsi původní Nárájan.
Můj milý Pane, v této inkarnaci dokazuješ, že jsi svrchovaný vládce *māyi*. Přebýváš uvnitř vesmírného projevu, a přesto je celé stvoření v Tobě. Toto jsi již dokázal, když jsi své matce Jašódě ukázal celé vesmírné stvoření ve svých ústech. Pomocí své nepochopitelné síly zvané *yogamāyā* můžeš dělat takové věci bez vnější pomoci.
Můj milý Pane Krišno, celý vesmírný projev, který nyní vidíme, je ve Tvém těle. Přesto Tě vidím vně a Ty mne také vidíš vně. Jak by se něco takového mohlo dít bez působení Tvojí nepochopitelné energie?”
Pán Brahmá zde zdůraznil, že nikdo nemůže vysvětlit věci tak, jak jsou, aniž by uznal existenci nepochopitelné energie Nejvyšší Osobnosti Božství. Potom pokračoval: “Můj milý Pane, pokud pominu všechno ostatní a uvážím jen to, co se stalo dnes, co jsem viděl — není to snad dílem Tvých nepochopitelných energií? Nejprve jsem Tě viděl samotného; potom ses proměnil ve své

přátele pasáčky, telátka a veškerou existenci Vrindávanu; potom jsem viděl Tebe a všechny chlapce i telátka jako čtyřruké Višnuy uctívané všemi prvky a všemi polobohy včetně mne samotného. Pak opět zmizeli a Ty jsi zůstal sám jako předtím. Neznamená to snad, že jsi Nejvyšší Pán Nárájan, původ všeho, že vše vychází z Tebe a znovu do Tebe vstoupí, zatímco Ty zůstáváš stejný jako dřív?
Ti, kdo si nejsou vědomi Tvojí nepochopitelné energie, nemohou pochopit, že Ty sám se expanduješ jako stvořitel (Brahmá), udržovatel (Višnu) a ničitel (Šiva). Lidé, kteří neznají skutečnost, si myslí, že já, Brahmá, jsem stvořitel, Višnu je udržovatel a Pán Šiva ničitel. Ty sám jsi ve skutečnosti všechno—stvořitel, udržovatel i ničitel. Podobným způsobem se expanduješ do různých inkarnací: mezi polobohy inkarnuješ jako Vámanadéva, mezi velkými mudrci jako Parašuráma, mezi lidskými bytostmi se zjevuješ jako Ty sám, Pán Krišna, nebo jako Pán Ráma, mezi zvířaty se zjevuješ v inkarnaci kance a mezi vodními živočichy v inkarnaci ryby. Přesto se nikdy nerodíš a neumíráš, jsi věčný. Tvůj příchod na tento svět a odchod z něho umožňuje Tvá nepochopitelná energie jen proto, abys ochraňoval věrné oddané a hubil nevěřící démony. Ó můj Pane, ó všeprostupující Nejvyšší Osobnosti Božství, ó Nadduše, vládce všech mystických sil, nikdo nerozumí Tvým transcendentálním zábavám, které předvádíš v těchto třech světech. Nikdo nechápe, jak projevuješ svoji *yogamāyu* a své inkarnace a jak jednáš prostřednictvím své transcendentální energie. Můj milý Pane, celý tento vesmírný projev je jako snový záblesk a jeho dočasná existence jenom rozrušuje mysl. Následkem toho jsme v tomto životě jen naplněni úzkostí; žít v hmotném světě znamená trpět a zakoušet samé strádání. Přesto se tato dočasná existence hmotného světa zdá být příjemná a milá, protože pochází z Tvého těla, které je věčné a plné blaženosti a poznání.
Můj závěr proto je, že jsi Nejvyšší Duše, Absolutní Pravda a svrchovaná původní osoba. Přestože ses pomocí svých nepochopitelných transcendentálních sil expandoval do tolika podob Višnua a také živých bytostí a dalších energií, jsi svrchovaný vládce, jemuž není rovno, jsi nejvyšší Nadduše. Nespočetné živé bytosti

jsou pouze jako jiskry původního ohně, Tebe. Neosobní pojetí Nadduše je mylné, protože vidím, že jsi původní osoba. Lidé s chabým poznáním si mohou myslet, že jako syn Mahárádže Nandy nejsi původní osoba, že ses narodil jako obyčejná lidská bytost. Velice se mýlí. Ty jsi skutečně původní osoba. To je můj konečný soud. Jsi původní osoba i přesto, že jsi synem Nandy, o tom není pochyb. Jsi Absolutní Pravda a nepocházíš z této hmotné temnoty. Jsi zdrojem původní *brahmajyoti* i hmotných svítících těles — Slunce, Měsíce a hvězd. Tvoje transcendentální záře je s *brahmajyoti* totožná. Jak je popsáno v *Brahma- saṁhitě, brahmajyoti* není nic jiného, než záře vycházející z Tvého těla. Existuje mnoho inkarnací Višnua a inkarnací Tvých různých vlastností, ale tyto inkarnace nejsou na stejné úrovni. Ty jsi původní svíce. Další inkarnace mohou svítit stejně jako původní svíce, ale původní svíce je začátkem všeho světla. A Tvoje existence neskončí ani po zničení hmotného světa, protože nejsi jedním z jeho výtvorů. Jelikož jsi původní osoba, jsi v *Gopāla-tāpanī Upaniṣadě* i v *Brahma-saṁhitě* popsán jako *govindam ādi-puruṣam.* Góvinda je původní osoba, příčina všech příčin. Také v *Bhagavad-gītě* je řečeno, že jsi zdrojem záře Brahmanu. Nikdo by si neměl myslet, že Tvoje tělo má stejné vlastnosti jako obyčejné hmotné tělo. Tvoje tělo je *akṣara,* nezničitelné. Hmotné tělo vždy podléhá trojímu utrpení, ale Tvoje tělo je *sac-cid-ānanda-vigraha* — plné blaženosti, poznání a věčnosti. Jsi také *nirañjana,* protože Tvoje zábavy jako malý chlapec matky Jašódy nebo milenec gópí nejsou nikdy znečištěné hmotnými kvalitami. Přestože ses proměnil v tolik pasáčků a telátek, Tvoje transcendentální síla se nezmenšila. Jsi vždy úplný. To je také popsáno ve védských písmech: i když je od úplného celku, Nejvyšší Absolutní Pravdy, úplný celek odebrán, Nejvyšší Absolutní Pravda zůstává úplná. I když je vidět mnoho expanzí úplného celku, úplný celek zůstává jeden jediný. Jelikož jsou všechny Tvé zábavy duchovní, není možné, aby byly znečištěny kvalitami hmotné přírody. Když přijmeš podřízené postavení vůči svým rodičům, Nandovi a Jašódě, nijak to nezmenší Tvou moc; je to výraz Tvého láskyplného vztahu k Tvým oddaným. Neexistuje nikdo, kdo by s

Tebou mohl soupeřit. Člověk s chabými vědomostmi soudí, že Tvoje zjevení a zábavy jsou jen hmotná označení. Jsi vůči transcendentální nevědomosti i poznání, což potvrzuje i *Gopāla-tāpanī Upaniṣad*. Podle Véd jsi původní *amṛta*, nektar nesmrtelnosti: *amṛtaṁ śāśvataṁ brahma*. Brahman je věčný, svrchovaný původ všeho, který se nerodí ani neumírá.
V Upanišadách se říká, že Nejvyšší Brahman září jako slunce a je původem všeho a ten, kdo pochopí tuto původní osobu, se vysvobodí z podmíněného hmotného života. Kdokoliv, kdo se k Tobě připoutá prostřednictvím oddané služby, může znát Tvoje skutečné postavení, zrození, příchod na tento svět a odchod z něho i další činnosti. V *Bhagavad-gītě* se potvrzuje, že stačí, aby člověk pochopil Tvoje přirozené postavení, zjevení a zmizení, a může být po opuštění současného těla okamžitě povýšen do duchovního království. Ten, kdo je inteligentní a chce překonat oceán hmotné nevědomosti, proto vyhledá útočiště u Tvých lotosových nohou a snadno dosáhne přemístění do duchovního světa.
Je mnoho lidí, kteří provádějí takzvanou meditaci, a přitom nevědí, že Ty jsi Nejvyšší Duše. V *Bhagavad-gītě* se říká, že jsi Nejvyšší Duše sídlící v srdcích všech. Není tedy třeba meditovat o ničem jiném než o Tobě. Ten, kdo je stále pohroužený do meditace o Tvé původní podobě Krišny, snadno překoná oceán hmotné nevědomosti, avšak lidé, kteří nevědí, že jsi Nejvyšší Duše, zůstanou v hmotném světě, navzdory své takzvané meditaci. Když někdo díky společnosti Tvých oddaných pochopí, že Pán Krišna je původní Nadduše, pak může překonat oceán hmotné nevědomosti. Pokud například člověk omylem pokládá provaz za hada, má velký strach, ale jakmile pochopí, že je to provaz, a ne had, pak se všeho strachu zbaví. Když Tě tedy někdo pozná buď z toho, co sám učíš v *Bhagavad-gītě*, nebo z učení Tvých čistých oddaných, jak je uvedené ve *Śrīmad-Bhāgavatamu* a ostatních védských textech; když pochopí, že Ty jsi konečným cílem poznání, pak už se nemusí bát hmotné existence. Takzvané osvobození nebo zajetí v hmotném světě pro toho, kdo Ti oddaně slouží, nic neznamená, stejně jako provaz nenahání strach člověku, který ví, že to není had. Oddaný ví, že hmotný svět náleží

Tobě, a proto zaměstnává všechno ve transcendentální láskyplné službě Tobě. Proto není v zajetí. Toho, kdo již stojí přímo na planetě Slunci, se netýká východ a západ slunce udávající den a noc. O Tobě, Krišno, se také říká, že jsi jako slunce, a *māyā* je jako temnota. Tam, kde je slunce, nemůže být tma; takže pro ty, kdo jsou neustále ve Tvé přítomnosti, neexistuje zajetí či osvobození. Ti již jsou osvobození. Na druhou stranu lidé, kteří se mylně považují za osvobozené, aniž by přijali útočiště u Tvých lotosových nohou, poklesnou, protože jejich inteligence není čistá.
Proto je politováníhodné postavení toho, kdo si myslí, že Nadduše je něco odlišného od Tvojí osobnosti, a kdo tedy hledá Nadduši či Nejvyšší Brahman někde jinde, v lesích nebo himálajských jeskyních. V *Bhagavad-gītě* učíš, že člověk má zanechat všech ostatních způsobů seberealizace a jednoduše se Ti odevzdat, neboť to je úplné. Jelikož Ty jsi Nejvyšší ve všech ohledech, ti, kdo hledají záři Brahmanu, hledají také Tebe. I ti, kdo chtějí poznat Nadduši, hledají Tebe. V *Bhagavad-gītě* říkáš, že Ty sám jsi prostřednictvím svého částečného zastoupení jako Nadduše vstoupil do tohoto hmotného vesmírného projevu. Jsi přítomný v srdci každého a není třeba hledat Nadduši někde jinde. Pokud to někdo dělá, je jednoduše pod vlivem nevědomosti. Ten, kdo je transcendentální vůči takovému postavení, chápe, že jsi neomezený; jsi jak uvnitř, tak i vně, jsi všudypřítomný. Oddaný nehledá Nadduši nikde jinde a jen soustředí mysl na Tebe ve svém nitru. Ve skutečnosti Tě může hledat jen ten, kdo je osvobozený od hmotného pojetí života, a nikdo jiný. Příklad s provazem a hadem se dá vztáhnout jen na lidi, kteří neznají Tvoje postavení. Pokud někdo mylně považuje provaz za hada, pak tento had existuje jen v jeho mysli. Podobně i existence *māyi* je jenom v mysli. *Māyā* není nic jiného než neznalost Tvé osobnosti. Když někdo zapomene na Tvou osobnost, znamená to, že je podmíněn *māyou*. Proto ten, kdo se vnitřně i vnějšně upíná k Tobě, není pod vlivem iluze.
Každý, kdo získá nějaký výsledek oddané služby, může pochopit Tvou slávu, ale ani ten, kdo usiluje o realizaci Brahmanu či Paramátmy, nemůže porozumět různým rysům Tvé osobnosti, dokud

ho neobdaříš alespoň nepatrným výsledkem oddané služby. Člověk může být duchovním učitelem mnoha impersonalistů nebo odejít do lesa či jeskyně v horách a jako poustevník meditovat po mnoho a mnoho let, ale Tvé slávě nedokáže porozumět, aniž by se ho dotklo požehnání oddanou službou. Také realizace Brahmanu či Paramátmy není možné dosáhnout ani po mnohaletém úsilí, dokud na člověka nezapůsobí podivuhodné účinky oddané služby.

Proto se modlím, můj milý Pane, aby se mi dostalo toho štěstí, abych v tomto životě nebo v dalším, bez ohledu na to, kde se narodím, mohl být počítán mezi Tvé oddané. Ať už jsem kdekoliv, modlím se, abych Ti mohl oddaně sloužit. Ani mě nezajímá, jaké tělo v budoucnu dostanu, protože vidím, že i v tělech krav a telat a pasáčků mohou být oddaní neustále zapojení do transcendentální láskyplné služby Tobě a mít Tvoji společnost. Proto si přeji být raději jedním z nich než takovou vznešenou osobou, jakou jsem nyní, neboť jsem plný nevědomosti. Gópí a krávy z Vrindávanu mají takové štěstí, že Ti mohou poskytovat své vlastní mléko. Lidé, kteří provádějí velké oběti a obětují mnoho cenných koz, nemohou dosáhnout dokonalosti a porozumět, kdo jsi, zato jednoduše díky oddané službě Tě mohou tyto prosté vesničanky a krávy uspokojovat svým mlékem. Jejich mléko jsi pil k plné spokojenosti, ale ti, kdo provádějí oběti, Tě nikdy tolik neuspokojí. Proto se jen divím, jak požehnané je postavení Mahárádže Nandy, matky Jašódy, pastevců a gópí, protože Ty, Nejvyšší Osobnost Božství, Absolutní Pravda, žiješ s nimi a jsi předmětem jejich nejdůvěrnější lásky. Můj milý Pane, nikdo nedokáže skutečně docenit štěstí těchto obyvatel Vrindávanu. My jsme polobozi, ovládající všechny smysly živých bytostí, a jsme pyšní na své výsady, ale ve skutečnosti se naše postavení a postavení těchto požehnaných obyvatel Vrindávanu nedají srovnávat, protože oni přímo vychutnávají Tvoji přítomnost a pomocí svých smyslů se těší ze Tvé společnosti. My můžeme být pyšní na to, že jsme vládci smyslů, ale obyvatelé Vrindávanu jsou tak transcendentální, že nejsou pod naší vládou. Oni zakoušejí pravý smyslový požitek tím, že Ti slouží. Proto se budu považovat za šťastného, bude-li mi v

některém z mých budoucích životů umožněno narodit se v této vrindávanské zemi.
Můj milý Pane, proto mě nezajímá ani hmotné bohatství, ani osvobození. Pokorně se k Tobě modlím u Tvých lotosových nohou, abys mi laskavě daroval jakékoliv zrození v tomto vrindávanském lese, abych mohl být požehnán prachem z nohou některého z vrindávanských oddaných. Bude-li mi dána možnost růst na této zemi jako bezvýznamné stéblo trávy, bude to pro mne slavné zrození. Nebudu-li mít však tolik štěstí, abych se narodil ve vrindávanském lese, prosím, abych se mohl narodit v bezprostřední blízkosti Vrindávanu, aby oddaní, kteří vyjdou z této oblasti, po mně šlapali. I to by pro mne bylo veliké štěstí. Toužím po zrození, ve kterém bych mohl být pomazán prachem z nohou těchto oddaných, protože vidím, že tady všichni oplývají vědomím Krišny. Nikdo tu nezná nic jiného než lotosové nohy Krišny, Mukundy, které hledají samotné Védy."
V *Bhagavad-gītě* je potvrzeno, že cílem védského poznání je najít Krišnu. A v *Brahma-saṁhitě* stojí, že je velice těžké najít Krišnu, Nejvyšší Osobnost Božství, systematickým čtením védských textů. Lze Ho však snadno získat milostí čistého oddaného. Čistí oddaní z Vrindávanu jsou požehnaní, protože Mukundu (Pána Krišnu) mohou vidět neustále. Slovo *mukunda* se dá chápat dvěma způsoby. *Muk* znamená "osvobození". Pán Krišna může dát osvobození, a tím i transcendentální blaženost. Slovo se rovněž vztahuje na Jeho usměvavý obličej (*mukha* znamená "obličej"), který je jako květ zvaný *kunda*. Tento květ je velice krásný a vypadá, jako by se usmíval. Odtud tedy to přirovnání.
Rozdíl mezi čistými oddanými z Vrindávanu a oddanými na jiných místech je, že obyvatelé Vrindávanu netouží po ničem jiném než po Krišnově společnosti. Krišna je ke svým oddaným velice milostivý a plní jejich přání; jelikož chtějí mít stále Jeho společnost, Pán je připraven jim ji dát. Oddaní ve Vrindávanu také projevují spontánní lásku. Nemusí přísně dodržovat usměrňující zásady, protože již vyvinuli přirozenou transcendentální lásku ke Krišnovi. Usměrňující zásady jsou nutné pro ty, kdo ještě k takové spontánní lásce

nedospěli. Brahmá je také oddaný Pána, ale je to obyčejný oddaný, který se musí řídit usměrňujícími zásadami. Modlí se ke Krišnovi, aby mu umožnil narodit se ve Vrindávanu, aby mohl být povýšen na úroveň spontánní lásky.

Pán Brahmá pokračoval: “Můj Pane, někdy je mi záhadou, jak se odměníš těmto vrindávanským obyvatelům za jejich oddanou službu. Vím, že jsi svrchovaným zdrojem všech požehnání, ale není mi jasné, jak je odměníš za veškerou službu, kterou Ti prokazují. Myslím na to, jak jsi laskavý a velkomyslný—i Pútaně, která Tě chtěla oklamat tím, že se vydávala za milující matku, jsi daroval osvobození a postavení skutečné matky. A další démoni ze stejné rodiny, Aghásura a Bakásura, byli také požehnáni osvobozením a dosáhli Tebe. Proto jsem zmaten. Obyvatelé Vrindávanu Ti dali všechno — svá těla, své mysli, svou lásku, své domovy, své vlastnictví. Všechno používají pro Tebe. Jak jim tedy splatíš svůj dluh? Sám sebe jsi již dal Pútaně! Mám takové podezření, že jejich láskyplnou službu nebudeš schopný splatit a zůstaneš jejich věčným dlužníkem.

Můj Pane, rozumím, že služba vrindávanských obyvatel je tak jedinečná proto, že v ní spontánně používají všechny své přirozené instinkty. Je řečeno, že pouto k hmotným předmětům a domovu vzniká pod vlivem iluze, která podmiňuje živou bytost v hmotném světě. To se však týká jen těch, kdo si nejsou vědomi Krišny. V případě vrindávanských obyvatel neexistují takové překážky, jako pouto k domácímu krbu. Jejich náklonnost směřuje k Tobě, z jejich domovů se díky Tvé trvalé přítomnosti staly chrámy a pro Tvé blaho zapomněli na všechno ostatní, takže jim ve službě Tobě nic nebrání. Pro osobu vědomou si Krišny neexistují překážky dané připoutaností k domovu a neexistuje pro ni iluze.

Chápu také, že Tvé zjevení jako malý pasáček, dítě pastevců, není vůbec hmotnou činností. Tak se Ti zavděčili svou náklonností, že jsi sem přišel, abys je inspiroval k větší láskyplné službě svou transcendentální přítomností. Ve Vrindávanu není rozdíl mezi hmotným a duchovním, protože vše je určeno k láskyplné službě Tobě. Můj milý Pane, Tvoje vrindávanské zábavy mají jediný cíl —

dát inspiraci Tvým oddaným. Považuje-li někdo Tvoje zábavy ve Vrindávanu za hmotné, ocitne se na scestí.

Můj milý Pane Krišno, osoby, které se Ti vysmívají a tvrdí, že máš hmotné tělo jako obyčejný člověk, popisuje *Bhagavad-gītā* jako démony a hlupáky. Ty jsi vždy transcendentální. Neoddaní jsou ošáleni, protože Tě považují za hmotné stvoření. Ve skutečnosti jsi přijal toto tělo, které připomíná tělo obyčejného pasáčka krav, jenom proto, abys prohloubil oddanost a transcendentální blaženost svých oddaných.

Můj milý Pane, nevím, co říci o lidech, kteří prohlašují, že již poznali Boha nebo že se svou realizací sami stali Bohem. Pokud jde o mne, já upřímně přiznávám, že Tě nejsem schopen poznat pomocí svého těla, mysli a slov. Co o Tobě mohu říci nebo jak Tě mohu poznat svými smysly? Ani svou myslí, která je pánem smyslů, o Tobě nedokáži dokonale přemýšlet. Nikdo v hmotném světě nemůže pochopit Tvé vlastnosti, Tvé činnosti a Tvé tělo. Pouze Tvou milostí lze do určité míry pochopit, kdo jsi. Můj milý Pane, jsi Nejvyšším Pánem celého stvoření, i když se někdy mylně domnívám, že pánem tohoto vesmíru jsem já. Já sice mohu vládnout tomuto vesmíru, ale existuje nespočetně mnoho vesmírů a nespočetně mnoho Brahmů, kteří jim vládnou. Ty jsi však vládce všech. Jako Nadduše v srdci každého víš vše. Prosím Tě proto, abys mě přijal jako odevzdaného služebníka. Doufám, že promineš můj přestupek, že jsem Tě vyrušil při zábavě s Tvými přáteli a telátky. Nyní, pokud mi laskavě dovolíš, se okamžitě vzdálím, aby sis s nimi mohl užívat bez mojí přítomnosti.

Můj milý Pane Krišno, už Tvoje jméno vyjadřuje, že jsi všepřitahující. Půvab slunce a měsíce pochází z Tebe. Půvabem slunce zkrášluješ samotnou existenci jaduovské dynastie. Půvabem měsíce zvyšuješ sílu země, polobohů, bráhmanů, krav a oceánů. Kvůli Tvé svrchované přitažlivosti jsou zahubeni démoni jako Kansa a další. Po dobrém zvážení jsem tedy došel k závěru, že jsi jediné Božstvo v tomto stvoření, které je hodné uctívání. Přijímej moje pokorné poklony až do zničení tohoto hmotného světa. Dokud slunce svítí v tomto světě, přijímej prosím moje pokorné poklony.”

Poté, co se Brahmá, pán tohoto vesmíru, hluboce a uctivě poklonil Krišnovi, Nejvyšší Osobnosti Božství, třikrát Ho obešel a připravil se k návratu do svého sídla, známého jako Brahmalóka. Nejvyšší Pán Brahmovi pokynul, že může odejít.
Jakmile Brahmá odešel, Pán Šrí Krišna se okamžitě vrátil na břeh Jamuny a znovu se přidal ke svým telátkům a přátelům pasáčkům, kteří byli na stejném místě jako toho dne, kdy zmizeli. Krišna opustil své přátele na břehu Jamuny, když obědvali, a ačkoliv se vrátil přesně o jeden rok později, pasáčkové si mysleli, že je zpátky za vteřinu. Tak působí Krišnovy různé energie. V *Bhagavad- gītě* je řečeno, že Krišna osobně sídlí v srdcích všech a způsobuje vzpomenutí i zapomnění. Všechny živé bytosti jsou pod vládou svrchované energie Pána, a někdy si vzpomenou a jindy zapomenou na své věčné přirozené postavení. Jeho přátelé, kteří byli tímto způsobem ovládáni, nemohli pochopit, že po dobu celého roku nebyli na břehu Jamuny a že byli pod vlivem Brahmova kouzla. Když se před nimi Krišna objevil, pomysleli si: “Ten Krišna se ale rychle vrátil!” Začali se smát v domnění, že se Krišnovi nechtělo odejít z jejich pikniku. Měli velkou radost a řekli Mu: “Milý Krišno, Ty ses tak rychle vrátil! Ještě jsme ani nezačali jíst, nesnědli jsme ani sousto. Tak pojď a najez se s námi!” Krišna se usmál, přijal jejich pozvání a s chutí začal jíst ve společnosti svých přátel. Zatímco jedl, myslel si: “Ti chlapci mají dojem, že jsem se za vteřinu vrátil, ale nevědí, že jsem se celý rok účastnil mystických činností Pána Brahmy.”
Když Krišna a Jeho přátelé doobědvali, vydali se i s telátky na cestu zpátky do svých vradžabhúmských domovů. Cestou se radovali z pohledu na mrtvolu Aghásury v podobě obrovského hada. Když se Krišna vracel domů do Vradžabhúmi, dívali se na Něj všichni obyvatelé Vrindávanu. Paví péro měl zastrčené v čelence, kterou zdobily také lesní květy. Na krku Mu visela květinová girlanda a Jeho tělo bylo pomalované barevnými hlinkami nasbíranými v jeskyních na kopci Góvardhanu. Kopec Góvardhan je slavný tím, že se na něm nacházejí přírodní červené oxidy, a Krišna i Jeho přátelé jimi po sobě malovali. Každý z pasáčků měl trubku z buvolího rohu,

hůlku a flétnu a každý volal na svoje telátka jejich jmény. Pasáčkové byli tak pyšní na Krišnovy podivuhodné činnosti, že Ho při vstupu do vesnice opěvovali. Všechny gópí z Vrindávanu viděly, jak nádherný Krišna přichází. Chlapci složili pěkné písně o tom, jak je Krišna zachránil ze chřtánu obrovského hada a jak ho Krišna zabil. Někteří popisovali Krišnu jako syna Jašódy a jiní jako syna Mahárádže Nandy. “Krišna je tak báječný, že nás zachránil ze spárů velkého hada a zabil ho,” zpívali. Neměli však ani ponětí o tom, že od doby, kdy Krišna zabil Aghásuru, uplynul jeden rok.

V této souvislosti se Mahárádž Paríkšit zeptal Šukadévy Gósvámího, jak je možné, že obyvatelé Vrindávanu najednou vyvinuli ke Krišnovi tolik lásky, přestože nepatřil do jejich rodin. Mahárádž Paríkšit se ptal: “Proč měli rodiče pasáčků Krišnu raději než své vlastní syny, když se v ně v době jejich nepřítomnosti proměnil? A proč krávy projevovaly tolik lásky těmto telátkům, víc než svým vlastním?”

Šukadéva Gósvámí řekl Mahárádžovi Paríkšitovi, že každé živé bytosti ve skutečnosti nejvíce záleží na ní samotné. Vnější okolnosti, jako je domov, rodina, přátelé, vlast, společnost, bohatství a dobrá pověst, jsou pro uspokojení živé bytosti až druhotné. Těší jenom proto, že přinášejí radost vlastnímu já. Z toho důvodu je člověk egocentrický a má své tělo a sám sebe raději než příbuzné, jako je manželka, děti a přátelé. Hrozí-li někomu bezprostřední nebezpečí, ze všeho nejdřív se snaží zachránit sám sebe, a pak teprve ostatní. To je přirozené. Znamená to, že své vlastní já miluje víc než cokoliv jiného. Dalším důležitým objektem náklonnosti po vlastním já je vlastní hmotné tělo. Člověk, který neví nic o duši, velice lpí na svém hmotném těle; až do té míry, že i ve stáří ho chce mnoha umělými způsoby uchovat při životě v naději, že se jeho staré, nemohoucí tělo dá zachránit. Všichni ve dne v noci těžce pracují, aby uspokojili vlastní já, ať už s tělesným, nebo duchovním pojetím života. Lpíme na hmotném vlastnictví, protože poskytuje potěšení smyslům či tělu. Připoutanost k tělu existuje jen proto, že je v něm duše, naše vlastní já. Když potom někdo udělá ještě další pokrok, ví, že duše dává potěšení proto, že je nedílnou částí Krišny. Nakonec je to Krišna,

kdo poskytuje potěšení a je všepřitahující. On je Nadduší všeho, a aby nás o tom poučil, sestupuje a říká nám, že všepřitahujícím středem všeho je On sám. Nic nemůže být přitažlivé, aniž by to bylo expanzí Krišny.
Je-li ve vesmírném projevu něco přitažlivé, je to díky Krišnovi. Krišna je tedy zdrojem veškeré radosti. Krišna je činnou složkou všeho a vysoce pokročilí transcendentalisté vidí všechno ve spojení s Ním. V *Caitanya-caritāmṛtě* je řečeno, že *mahā-bhāgavata* neboli velice pokročilý oddaný vidí Krišnu jako činnou složku ve všech pohyblivých i nehybných živých bytostech. Proto vidí vše ve vesmírném projevu ve vztahu ke Krišnovi. Požehnaný člověk, pro něhož je útočiště u Krišny vším, již dosáhl osvobození a nežije už v hmotném světě. To je potvrzeno v *Bhagavad-gītě:* Ten, kdo se věnuje oddané službě Krišnovi, je na duchovní úrovni zvané *brahma-bhūta.* Samotné jméno Krišna připomíná zbožnost a osvobození. Každý, kdo vyhledá útočiště u Krišnových lotosových nohou, vstoupí na loď určenou k překonání oceánu nevědomosti. Nesmírný hmotný projev se pro něho stane tak nepatrným, jako je loužička v otisku telecího kopýtka. Krišna je útočištěm všech velkých duší i útočištěm hmotných světů. Pro toho, kdo je na úrovni vědomí Krišny, Vaikuntha neboli duchovní svět není daleko. Taková osoba nežije v hmotném světě, kde hrozí nebezpečí na každém kroku.
Když Šukadéva Gósvámí přednášel Mahárádžovi Paríkšitovi výroky a modlitby Pána Brahmy, vyložil mu přitom dokonale nauku o vědomí Krišny. Tyto popisy zábav Pána Krišny s Jeho přáteli pasáčky, toho, jak s nimi jedl na břehu řeky Jamuny a jak se k Němu modlil Pán Brahmá, jsou transcendentální. Každému, kdo je poslouchá, přednáší nebo zpívá, se splní všechna jeho duchovní přání. Tak byly popsány Krišnovy dětské zábavy, Jeho hry s Balarámou a pasáčky krav ve Vrindávanu.
Takto končí Bhaktivédántův výklad 14. kapitoly knihy Krišna, nazvané "Modlitby Pána Brahmy k Pánu Krišnovi".

15. KAPITOLA

Zabití Dhénukásury

Tímto způsobem trávili Šrí Krišna a Jeho starší bratr Balaráma dětský věk zvaný *kaumāra* a pak vstoupili do věku *pauganda*, který trvá od šestého do desátého roku. V té době všichni pastevci po poradě došli k závěru, že chlapci starší pěti let dostanou na starost pasení krav. Takto pověřeni péčí o krávy procházeli Krišna a Balaráma křížem krážem Vrindávanem a očišťovali zemi otisky svých lotosových nohou.

Krišna v doprovodu pasáčků a Balarámy hnal krávy a hrál na flétnu ve vrindávanských lesích, které byly plné květů, zeleně a pastvin. Vrindávanský les byl posvěcený jako čistá mysl oddaného a plný včel, květů a ovoce. Zpívali tam ptáci a jezírka s čistou vodou poskytovala úlevu od únavy. Neustále tam vál příjemně vonící vánek, který osvěžoval mysl i tělo. Krišna se svými přáteli a Balarámou vstoupil do lesa, a když viděl, jak je tam krásně, z celého srdce se radoval z příjemné atmosféry. Viděl, jak se všechny stromy s čerstvými výhonky a obtěžkané ovocem, sklánějí k zemi, jako by Ho chtěly uvítat tím, že se dotknou Jeho lotosových nohou. Chování stromů, ovoce a květů Ho velice potěšilo a usmíval se, neboť pochopil jejich touhy.

Potom Krišna takto promluvil ke svému staršímu bratrovi Balarámovi: “Milý bratře, jsi nám všem nadřízený a polobozi uctívají Tvé lotosové nohy. Jen pohleď, jak se tyto stromy plné ovoce a květů klaní, aby Tvým lotosovým nohám vzdaly úctu. Zdá se, že se snaží dostat z temnoty, která je donutila přijmout podobu stromů. Stromy, které se narodí ve vrindávanské zemi, ve skutečnosti nejsou obyčejné živé bytosti. Ve svých minulých životech zastávaly neosobní názor a nyní byly umístěny do tohoto životního postavení bez možnosti pohybu. Zároveň však dostaly příležitost vidět Tě ve Vrindávanu a modlí se, aby prostřednictvím Tvé osobní společnosti udělaly další pokrok v duchovním životě. Těla stromů obvykle dostávají živé bytosti podléhající kvalitě temnoty. Neosobní filosofové se nacházejí v této temnotě, ale mohou

ji odstranit, pokud plně využijí Tvé přítomnosti. Myslím si, že včely, které kolem Tebe krouží, musely být v minulých životech Tvoji oddaní. Nemohou Tě opustit, protože není lepšího, laskavějšího Pána, než jsi Ty. Jsi svrchovaná a původní Osobnost Božství a tyto včely se snaží neustálým opěvováním šířit Tvoji slávu. Myslím, že některé z nich musely být velcí mudrci, Tvoji oddaní, a nyní se vydávají za včely, neboť se ani na okamžik nedokáží vzdát Tvojí společnosti. Můj milý bratře, jsi Nejvyšší Bůh hodný uctívání. Jen se podívej, jak před Tebou pávi tancují ve velké extázi. Jeleni, kteří se chovají jako gópí, Tě vítají se stejnou náklonností a kukačky hnízdící v tomto lese Tě vítají radostným, líbezným kukáním, protože chápou, že Tvůj příchod do jejich domova přináší štěstí. Tito obyvatelé Vrindávanu Tě opěvují, i když jsou to zvířata a stromy. Chtějí Tě přivítat, jak nejlépe dovedou, jak je u velkých duší obvyklé, když vítají jinou velkou duši ve svých domovech. Co se týče zdejší země, je velice zbožná a požehnaná, neboť její tělo značí otisky Tvých lotosových nohou.

Pro tyto obyvatele Vrindávanu je zcela přirozené, že takto vítají velkou osobnost, jako jsi Ty. I byliny, liány a další rostliny mají to štěstí, že se mohou dotýkat Tvých lotosových nohou. Tyto rostliny budou také slavné, neboť se nehty na svých rukou dotýkáš jejich výhonků. Kopce a řeky jsou nyní proslaveny tím, že se na ně díváš. A vradžské dívky, gópí, jsou nejslavnější, protože Tě přitahují svojí krásou a Ty je objímáš svými silnými pažemi."

Tímto způsobem se Pán Krišna a Balaráma, pasoucí telátka a krávy na březích řeky Jamuny, těšili z obyvatel Vrindávanu ke své plné spokojenosti. Na některá místa Je doprovázeli Jejich přátelé. Chlapci zpívali, napodobovali bzučení včel a drželi se blízko Krišny a Balarámy, kteří měli na krku girlandy z lesních květů. Cestou chlapci někdy napodobovali kvákavé zvuky labutí na jezerech nebo před Krišnou tancovali jako pávi, které předtím viděli. Také Krišna hýbal krkem, a napodoboval tak tanec, čímž své přátele rozesmál. Krávy, o které se Krišna staral, měly různá jména a Krišna je s láskou volal. Jakmile Ho uslyšely, okamžitě odpovídaly bučením a chlapcům se tato výměna vztahů nesmírně líbila. Všichni

napodobovali hlasy různých ptáků, zvláště čakórů, pávů, kukaček a bháradvádžů. Někdy viděli, jak slabší zvířata utíkají ve strachu z řevu tygrů a lvů, a tehdy chlapci, i s Krišnou a Balarámou, z legrace utíkali s nimi. Když se cítili unaveni, posadili se a Balaráma si položil hlavu do klína některého z hochů, aby si odpočinul. Krišna okamžitě přiběhl a začal masírovat Balarámovi nohy. Jindy vzal Krišna palmový list a ovíval Balarámovo tělo, čímž vytvářel příjemný vánek, který zahnal Jeho únavu. Zatímco Balaráma odpočíval, jiní chlapci občas tančili nebo zpívali a jindy spolu zápasili nebo skákali. Když se takto bavili, Krišna se k nim okamžitě přidal; chytil je za ruce a radoval se z jejich společnosti, smál se a vychvaloval jejich činnosti. Když se Krišna unavil, využil kořenu velkého stromu nebo klína některého chlapce a lehnul si. Když odpočíval s pasáčkovým klínem nebo kořenem stromu místo polštáře, někteří z hochů Mu přišli masírovat nohy a jiní Ho ovívali vějířem z listů. Ti hoši, kteří uměli pěkně zpívat, Ho těšili sladkým zpěvem, a Krišnova únava tak rychle zmizela. Krišna, Nejvyšší Osobnost Božství, o jehož nohy pečuje bohyně štěstí, expandoval svou vnitřní energii, aby vypadal jako vesnický chlapec, a sdílel společnost pasáčků jako jeden z nich. Ale navzdory tomu, že vypadal jako vesnický kluk, se naskytly situace, kdy prokázal, že je Nejvyšší Osobnost Božství. Někdy se lidé vydávají za Nejvyšší Osobnost Božství a podvádějí nevinné lidi, ale jediné, co dokáží, je podvádět; nedokáží projevit moc Boha.
Zatímco se Krišna takto věnoval svým transcendentálním zábavám, při kterých ve společnosti nejpožehnanějších pasáčků krav projevoval svou vnitřní energii, dostal další příležitost k tomu, aby předvedl své božské nadlidské síly. Jeho nejdůvěrnější přátelé Šrídámá, Subala a Stóka Krišna oslovili Krišnu a Balarámu s velkou láskou a náklonností: “Milý Balarámo, jsi velice mocný, máš nesmírně silné paže. Milý Krišno, Ty umíš skvěle zabíjet různé démony, kteří nás obtěžují. Víte, že nedaleko odsud je velký les jménem Tálavan, ve kterém roste mnoho palem obtěžkaných ovocem? Některé ovoce už spadlo na zem a jiné visí zralé na stromech. Je to nádherné místo, ale kvůli velkému démonovi

Dhénukásurovi není jednoduché se tam dostat. Nikdo se nedokáže přiblížit ke stromům, aby to ovoce posbíral. Milý Krišno a Balarámo, ten démon tam pobývá v podobě osla a má kolem sebe ještě další démonské přátele ve stejných tělech. Všichni jsou velice silní, a proto je těžké se na to místo dostat. Milí bratři, Vy jediní dokážete ty démony zabít. Kromě Vás se tam nikdo nevydá ze strachu, že přijde o život. Ani zvířata tam nechodí a ptáci tam nehnízdí; všichni to místo opustili. Jediné, z čeho se můžeme těšit, je sladká vůně, která odtamtud přichází. Zdá se, že sladké ovoce, které tam visí na stromech a leží na zemi, doposud nikdo neochutnal. Milý Krišno, upřímně řečeno, ta sladká vůně nás velice láká. Milý Balarámo, chceš-li, pojďme tam a najezme se toho ovoce. Jeho vůni už je cítit všude. Copak Vy ji tu necítíte?”
Když Balaráma a Krišna vyslechli tuto žádost svých blízkých přátel, chtěli je potěšit, a s úsměvy na tvářích se v doprovodu všech kamarádů vydali k lesu. Hned jak do Tálavanu vstoupili, začal Balaráma třást stromy silou slona, a všechno zralé ovoce spadlo na zem. Jakmile démon Dhénukásura, který tam žil v podobě osla, uslyšel zvuk padajícího ovoce, rozběhl se rychle k Balarámovi. Otřásal přitom celou zemí, takže se stromy kymácely jako při zemětřesení. Démon se objevil před Balarámou a zadníma nohama Ho kopl do hrudi. Balaráma zpočátku nic neříkal a démon Ho kopl znovu s ještě větší zuřivostí. Tentokrát Balaráma okamžitě chytil osla jednou rukou za nohy, zatočil s ním nad hlavou a vyhodil ho do korun stromů. A jak s ním Balaráma točil ve vzduchu, démon přišel o život. Balaráma ho vyhodil na vrcholek nejvyšší palmy a démonovo tělo bylo tak těžké, že se palma skácela na další stromy a ještě několik jich vyvrátila. Stromy se kácely jeden za druhým a vypadalo to, jako by lesem letěl mocný hurikán. Taková ukázka neobyčejné síly není překvapivá, protože Balaráma je Osobnost Božství, Pán známý jako Ananta Šéša-nága, který drží všechny planety na kápích svých miliónů hlav. Udržuje celý vesmírný projev stejně, jako osnova a útek drží tkanou látku.
Poté, co Balaráma vyhodil démona na strom, se seběhli všichni Dhénukásurovi společníci a přátelé a s velkou silou zaútočili na

Balarámu a Krišnu. Byli odhodláni pomstít smrt svého přítele. Krišna a Balaráma však chytali osly za zadní nohy a stejným způsobem s nimi točili ve vzduchu. Každého z nich zabili a vyhodili do korun stromů. Mrtvá těla oslů vytvořila neobvyklou podívanou. Vypadalo to, jako by se ve stromoví seskupily mraky různých barev. Jakmile se o této události doslechli polobozi, začali z vyšších planet shazovat na Krišnu a Balarámu déšť květů, tloukli do bubnů a přednášeli oddané modlitby.
Za několik dní po zabití Dhénukásury začali lidé chodit do lesa Tálavanu sbírat ovoce a zvířata se beze strachu vrátila a spásala měkkou trávu, která tam rostla. Pouhým nasloucháním či vyprávěním o těchto transcendentálních činnostech a zábavách Krišny a Balarámy může člověk nahromadit zbožné zásluhy.
Když Krišna a Balaráma vcházeli společně se svými přáteli do vesnice Vrindávanu, hráli na flétny a chlapci opěvovali Jejich neobyčejné činnosti v lese. Na Jejich tilakem ozdobených obličejích ulpíval prach, který zvířily krávy, a Krišna měl ve vlasech paví pero. On i Balaráma hráli na flétny a mladé gópí se radovaly, že vidí Krišnu vracet se domů. Všechny gópí ve Vrindávanu trápila Krišnova nepřítomnost. Celý den myslely na Krišnu v lese nebo na to, jak pase krávy na pastvinách. Když viděly, že se vrací, jejich úzkost okamžitě zmizela a dívaly se na Jeho obličej stejným způsobem, jako když včely krouží nad medem v lotosovém květu. Když Krišna vstupoval do vesnice, mladší gópí se usmívaly. Krišna hrál na flétnu a těšil se z jejich krásných usměvavých tváří.
Potom Krišnu a Balarámu přivítaly Jejich milující matky, Jašódá a Róhiní, které hned začaly s ohledem na daný čas plnit touhy svých milujících synů. Sloužily svým transcendentálním synům a zároveň Jim dávaly požehnání. Staraly se o své děti tak, že Je umyly a velice pěkně oblékly. Krišna dostal žluté šaty a Balaráma modré a dále na sobě měli různé ozdoby a květinové girlandy. Poté, co z Nich spadla únava z celodenní práce na pastvinách, vypadali svěže a velice krásně.
Jejich matky Jim předložily lahodná jídla a Oni všechno s chutí snědli. Po jídle Je uložily do čisté postele a začaly zpívat různé písně

o Jejich činnostech. Jakmile si lehli, rychle usnuli. Takto se Krišna a Balaráma těšili ze života ve Vrindávanu jako pasáčkové krav.
Někdy Krišna chodíval se svými přáteli a Balarámou, jindy pouze s přáteli k Jamuně pást krávy. Pomalu přišlo léto a jednoho dne, když byli venku na louce, dostali chlapci a krávy velkou žízeň a začali pít vodu z Jamuny. Řeku však otrávil svým jedem velký had jménem Kálija.
Jelikož voda byla velice jedovatá, zapůsobila na chlapce a krávy okamžitě po napití. Náhle padli k zemi, jako by byli mrtví. Krišna, který je životem všeho živého, na ně upřel svůj milostivý pohled a všichni chlapci i krávy se probrali z bezvědomí a překvapeně hleděli jeden na druhého. Pochopili, že po napití vody zemřeli a že je Krišnův milostivý pohled přivedl zpátky k životu. V duchu tedy děkovali mystické síle Krišny, který je známý jako Jógéšvara, Pán všech mystických jógích.
Takto končí Bhaktivédántův výklad 15. kapitoly knihy Krišna, nazvané "Zabití Dhénukásury".

16. KAPITOLA

Zkrocení Káliji

Jakmile Pán Krišna porozuměl, že černý had Kálija otrávil vodu z Jamuny, zakročil proti němu a donutil ho, aby Jamunu opustil a odstěhoval se jinam; tak se voda opět pročistila.
Když Šukadéva Gósvámí vyprávěl tento příběh, Mahárádž Paríkšit projevil touhu slyšet víc o Krišnových dětských zábavách. Zeptal se Šukadévy Gósvámího, jak Krišna potrestal Káliju, který žil ve vodě již po mnoho let. Mahárádž Paríkšit chtěl naslouchat víc a víc o Krišnových transcendentálních zábavách a kladl otázky s velkým zájmem.
Šukadéva Gósvámí vyprávěl příběh takto: V řece Jamuně bylo velké jezero, ve kterém bydlel černý had Kálija. Celá oblast byla tak znečištěná jeho jedem, že tam dvacet čtyři hodin denně unikaly jedovaté výpary. Pokud náhodou přes toto místo přeletěl pták, okamžitě zahynul a spadl do vody. Vlivem jedovatých výparů z Jamuny uschly i všechny stromy a tráva podél jejích břehů. Pán Krišna viděl, co způsobil hadí jed: celá řeka, která tekla před Vrindávanem, byla mrtvá.
Krišna, který sestoupil, aby zahubil všechny nežádoucí živly tohoto světa, se okamžitě vyšplhal na velký kadambový strom stojící na břehu Jamuny. Tento strom roste obvykle jen ve vrindávanské oblasti a má kulaté žluté květy. Jakmile se Krišna vyšplhal na vršek stromu, utáhl si opasek, poplácal se po pažích jako zápasník a skočil doprostřed otráveného jezera. Kadambový strom, ze kterého skočil, byl jediný strom, který nebyl mrtvý. Někteří komentátoři tvrdí, že díky doteku Krišnových lotosových nohou strom znovu ožil. V jiných Puránách je řečeno, že Garuda, věčný přepravce Višnua, věděl, že Krišna v budoucnu takto zakročí, a proto pokropil strom nektarem, aby ho zachoval. Když Pán Krišna skočil do vody, řeka se vylila z břehů stovky metrů daleko, jako kdyby do ní spadlo něco obrovského. Tato ukázka Krišnovy síly není vůbec neobyčejná, neboť Krišna je zdrojem veškeré síly.

Když Krišna plaval ve vodě jako velký silný slon, dělal nesmírný hluk, aby Ho velký černý had Kálija uslyšel. Ten hluk byl pro Káliju nesnesitelný a bylo mu jasné, že se někdo pokouší zaútočit na jeho domov. Okamžitě se proto vynořil před Krišnou. Kálija zjistil, že stálo za to Krišnu spatřit, neboť Jeho tělo bylo velice krásné a jemné; mělo barvu jako mrak a Jeho nohy vypadaly jako lotosové květy. Zdobil Ho znak Šrívatsa, drahokamy a žluté šaty. Na Jeho pěkném obličeji zářil úsměv a hrál si v řece Jamuně s velkou silou. Navzdory Jeho krásným rysům však Kálija v srdci cítil velkou zlost, obtočil se kolem Krišny a mocně Ho sevřel.
Milující pasáčkové a další obyvatelé Vrindávanu zkameněli hrůzou, když uviděli Krišnu v neuvěřitelném hadím sevření. Zasvětili Krišnovi všechno: své životy, majetek, náklonnost, činnosti — všechno bylo určené pro Krišnu, a když Ho viděli v této situaci, přemohly je obavy a zhroutili se na zem. Všechny krávy, býky i malá telátka zaplavila lítost a hleděli na Krišnu s velkou úzkostí. Ze strachu mohli pouze bolestně naříkat a stát na břehu, neschopni svému milovanému Krišnovi pomoci.
Zatímco se na břehu Jamuny odehrávala tato scéna, objevila se zlověstná znamení. Země se třásla, z nebe padaly meteory, lidem se rozechvěla levá strana těla. To vše naznačovalo, že hrozí velké nebezpečí. Když pastevci včetně Nandy Mahárádže pozorovali ta nepříznivá znamení, byli znepokojeni a dostali strach. Zároveň se dozvěděli, že Krišna odešel na pastviny bez svého staršího bratra Balarámy. Jakmile Nanda a Jašódá a ostatní pastevci slyšeli tyto zprávy, zneklidněli ještě více. Neznali míru Krišnových sil a z velké náklonnosti k Němu je zaplavil zármutek a úzkost, protože neměli nic, co by jim bylo dražší, a protože všechno věnovali Jemu — svůj život, majetek, lásku, mysl i činnosti. Kvůli tomu, jak byli ke Krišnovi připoutáni, si mysleli: “Krišna dnes určitě zahyne!”
Všichni obyvatelé Vrindávanu vyšli z vesnice, aby Krišnu viděli. V davu byly děti, staří muži, ženy, zvířata a všechny živé bytosti; věděli, že Krišna je jediný, kdo je udržuje při životě. Po celou tu dobu Balaráma, který je Pánem všeho poznání, stál mezi nimi a usmíval se. Věděl, jak je Jeho mladší bratr Krišna silný a že není

třeba se ničeho obávat, když bojuje s obyčejným hadem z hmotného světa. Sám se tedy nijak nezúčastnil jejich truchlení. Naproti tomu ostatní obyvatelé Vrindávanu začali plní neklidu hledat Krišnu podle Jeho stop na zemi, a tak se kvapem blížili k Jamuně. Když následovali otisky Jeho nohou, označené vlajkou, lukem a lasturou, došli nakonec až ke břehům řeky a tam uviděli, jak všechny krávy a chlapci naříkají, neboť Krišna byl v sevření černého hada. To je ještě více zarmoutilo.
Zatímco Balaráma se usmíval nad jejich lítostí, všichni vradžabhúmští obyvatelé tonuli v oceánu smutku, protože si mysleli, že to je Krišnův konec. Obyvatelé Vrindávanu toho o Krišnovi mnoho nevěděli, ale jejich láska k Němu se nedala s ničím srovnat. Jakmile spatřili Krišnu v řece Jamuně ovinutého hadem Kálijou a naříkající chlapce a krávy, začali myslet na Krišnovo přátelství, Jeho usměvavou tvář, Jeho sladká slova a Jeho jednání s nimi. Když mysleli na to všechno a viděli, že jejich Krišna je nyní v sevření Káliji, okamžitě jim všechny tři světy připadaly prázdné. Pán Čaitanja také říkal, že bez Krišny vidí ve třech světech jen prázdnotu. To je nejvyšší úroveň vědomí Krišny. Téměř všichni obyvatelé Vrindávanu projevovali nejvyšší extatickou lásku ke Krišnovi.
Jakmile přišla matka Jašódá, chtěla vstoupit do řeky Jamuny, a když jí v tom zabránili, omdlela. Její přítelkyně, které byly stejně zarmoucené jako ona, prolévaly slzy jako přívaly deště nebo vlny na řece, ale aby probudily matku Jašódu z bezvědomí, začaly hlasitě mluvit o Krišnových transcendentálních zábavách. Jašódá se nehýbala, jako by byla mrtvá, protože její vědomí bylo soustředěné na obličej Krišny. Nanda a ostatní pastevci, kteří odevzdali Krišnovi všechno včetně svých životů, se chystali vstoupit do vody, ale Pán Balaráma je zadržel, protože dobře věděl, že Krišnovi žádné nebezpečí nehrozí.
Dvě hodiny zůstal Krišna v Kálijově sevření jako obyčejné dítě, ale když viděl, že všichni obyvatelé Gókuly — včetně Jeho matky a otce, gópí, chlapců a krav — skoro umírají a že je nic nemůže zachránit před hrozící smrtí, okamžitě se vyprostil. Začal zvětšovat

svoje tělo a had Ho držel jen s velkou námahou. Pnutí hada donutilo povolit své sevření; neměl jinou možnost, než pustit Nejvyšší Osobnost Božství, Krišnu, ze svých smyček. Nato se Kálija rozzuřil a roztáhl své velké hadí kápě. Nozdrami vydechoval jedovaté plyny, oči mu žhnuly jako oheň a plameny šlehaly ze všech jeho tlam. Had se chvíli nehýbal a díval se na Krišnu. Olizoval si pysky rozeklanými jazyky a zpod svých dvojitých kápí pozoroval Krišnu pohledem plným jedu. Krišna na něho okamžitě skočil, jako když se Garuda vrhne na hada. Napadený Kálija hledal příležitost, jak by mohl Krišnu uštknout, ale Krišna se mrštně uhýbal. Jak se oba točili dokola, had se postupně unavoval a očividně mu ubývalo sil. Krišna okamžitě stlačil dolů jeho kápě a vyskočil na ně. Lotosová chodidla Pána zčervenala odrazem paprsků z drahokamů na hadových hlavách. Ten, který je původním mistrem všeho krásného umění, jako je i tanec, potom začal tancovat na hadových kápích, přestože se pohybovaly sem a tam. Když to viděli obyvatelé vyšších planet, shazovali květy, tloukli na bubny, hráli na různé druhy fléten a zpívali různé modlitby a písně. Tímto způsobem nebešťané, jako jsou Gandharvové, Siddhové a polobozi, dávali najevo velkou radost.

Zatímco Krišna tancoval na hadových kápích, Kálija se Ho snažil některou svou jinou hlavou shodit dolů. Měl přibližně sto hlav, ale Krišna si je všechny podmanil. Začal Káliju kopat svýma lotosovýma nohama, a to už bylo na hada příliš. Jeho boj se pomalu měnil ve snahu o záchranu holého života. Vydechoval oheň a zvracel jedovaté zvratky, čímž snižoval množství svých hříchů. Ve velké zlosti se vzepjal k boji o přežití a snažil se zvednout jednu ze svých hlav, aby Pána zabil. Pán okamžitě na tuto hlavu vyskočil a ovládl ji kopanci a tancem na ní. Ve skutečnosti to vypadalo jako uctívání Nejvyšší Osobnosti Božství Višnua; jedy vycházející z hadích tlam vypadaly jako květinové oběti. Kálija pak začal místo jedu zvracet krev; byl už úplně vyčerpán. Celé tělo měl polámané od Krišnových kopanců. V mysli si však konečně pozvolna uvědomil, že Krišna je Nejvyšší Osobnost Božství, a odevzdal se Mu. Poznal, že Krišna je Nejvyšší Pán, vládce všeho.

Hadovy manželky, známé jako Nágapatní, viděly, že jejich manžel byl pokořen Pánovými kopanci a že pod tíhou Pána, v jehož břiše spočívá celý vesmír, téměř hyne. Chtěly Pána uctít, a ve spěchu si ani nestačily upravit šaty, vlasy a ozdoby. I ony se odevzdaly Nejvyššímu Pánu a začaly se modlit. Předstoupily před Něho, před sebe postavily své děti a plné úzkosti Mu složily uctivé poklony tak, že padly na zem na břehu Jamuny. Nágapatní věděly, že Krišna je útočištěm všech odevzdaných duší, a chtěly vysvobodit svého manžela z bezprostředního nebezpečí tím způsobem, že potěší Pána modlitbami.

Své modlitby začaly takto: "Ó milý Pane, jsi nestranný. Neděláš rozdíly mezi svými syny, přáteli či nepřáteli. Trest, který tak laskavě udílíš Kálijovi, je tedy naprosto přiměřený. Ó Pane, sestoupil jsi hlavně proto, abys zničil různé rušivé živly v tomto světě, a jelikož jsi Absolutní Pravda, není rozdíl mezi Tvou milostí a trestem. Myslíme si proto, že toto zdánlivé potrestání Káliji je ve skutečnosti nějakým požehnáním. Považujeme Tvůj trest za Tvou velkou milost vůči nám, neboť když někoho potrestáš, je zřejmé, že jsou vymazány následky jeho hříšných činností. Je jasné, že tento tvor v těle hada musel být přetížený hříchy všeho druhu; proč by měl jinak hadí tělo? Tvůj tanec na Jeho kápích zmenšil všechny výsledky hříšných činností, které v tomto hadím těle napáchal. Je proto velmi příznivé, že ses rozzlobil a takto ho potrestal. Žasneme, když vidíme, jakou radost Ti udělal tento had, který jistě ve svých minulých životech vykonával různé náboženské činnosti, těšící všechny. Určitě podstoupil různé druhy askeze, pokorně projevoval úctu druhým a vykonal mnohé dobročinné skutky ve prospěch všech živých bytostí."

Nágapatní potvrzují, že nikdo nemůže přijít do styku s Krišnou, aniž by ve svých předešlých životech vykonával zbožné činnosti spojené s oddanou službou. Pán Čaitanja radil ve své *Śikṣāṣṭace,* aby se každý zaměstnal oddanou službou tak, že bude pokorně zpívat mantru Hare Krišna, bude se považovat za nižšího než tráva na ulici, nebude očekávat úctu pro sebe, ale bude vzdávat veškerou úctu druhým. Nágapatní překvapilo, že ačkoliv měl Kálija hadí tělo jako

výsledek ohavných hříšných činností, zároveň se dostal do tak úzkého styku s Pánem, že se Pánovy lotosové nohy dotýkaly jeho kápí. To zajisté nemohl být obyčejný výsledek zbožných činností. Tyto dvě protikladné skutečnosti je udivily, a proto pokračovaly ve svých modlitbách: “Ó milý Pane, divíme se, že náš manžel má takové štěstí, že získal prach z Tvých lotosových nohou na svou hlavu. To je požehnání, o které se ucházejí velcí světci. Dokonce i bohyně štěstí se podrobila přísné askezi, aby byla požehnána prachem z Tvých lotosových nohou; jak je tedy možné, že Kálija tak snadno obdržel tento prach na svou hlavu? Slyšely jsme z autoritativních zdrojů, že ti, kdo jsou požehnáni prachem z Tvých lotosových nohou, nemají zájem ani o nejvyšší postavení ve vesmíru, postavení Pána Brahmy, nebo o království na nebeských planetách či vládu nad touto planetou. Takové osoby netouží vládnout ani planetám, které jsou výš než Země, například Siddhalóce, ani se neucházejí o mystické síly, kterých se dá nabýt prostřednictvím jógy. Čistí oddaní rovněž netouží po osvobození splynutím s Tebou. Můj Pane, i když se tento král hadů narodil v druhu, který ovládají ty nejohavnější kvality hmotné přírody a hněv, dosáhl něčeho nesmírně vzácného. Živé bytosti, které putují po tomto vesmíru v různých tělesných podobách, mohou jedině Tvojí milostí snadno obdržet největší požehnání.”

Také v *Caitanya-caritāmṛtě* je potvrzeno, že živé bytosti putují po vesmíru v různých formách života, ale milostí Krišny a duchovního učitele mohou získat semínko oddané služby, a tak se jim otevře cesta k osvobození.

Nágapatní pokračovaly: “Proto Ti skládáme uctivé poklony, náš drahý Pane, protože jsi Nejvyšší Osoba, žijící jako Nadduše v každé živé bytosti; i když jsi transcendentální vůči vesmírnému projevu, vše spočívá v Tobě. Jsi zosobněním nepřemožitelného věčného času. Veškerá síla času existuje v Tobě, a proto jsi ten, kdo vše vidí a kdo ztělesňuje celkový čas v podobě minulosti, přítomnosti a budoucnosti, měsíce, dne, hodiny, okamžiku — všeho. Jinými slovy, ó Pane, můžeš dokonale vidět vše, co se děje každý okamžik, každou hodinu, každý den, každý měsíc, každý rok, v minulosti,

přítomnosti i budoucnosti. Ty sám jsi vesmírnou podobou, a přesto se od tohoto vesmíru lišíš. Jsi s ním totožný a současně od něho odlišný; proto Ti skládáme uctivé poklony.
Ty sám jsi celým vesmírem, ale zároveň jsi jeho stvořitelem. Jsi vládce a udržovatel tohoto vesmíru a jsi jeho původní příčina. I když jsi v tomto vesmíru přítomný prostřednictvím svých tří kvalitativních inkarnací: Brahmy, Višnua a Mahéšvary, jsi transcendentální vůči hmotném stvoření. I když jsi příčinou zjevení všech druhů živých bytostí, jejich smyslů, jejich životů, jejich myslí, jejich inteligence, poznat Tě lze jedině prostřednictvím Tvé vnitřní energie. S úctou se proto klaníme Tobě, který jsi neomezený, jemnější než nejjemnější, střed celého stvoření a znalec všeho. Různí filosofičtí spekulanti se snaží k Tobě dospět. Jsi konečným cílem všeho filosofického úsilí a ve skutečnosti jenom Tebe popisují všechny filosofie a různé doktríny. S úctou se Ti klaníme, protože jsi původem všech písem a zdrojem všeho poznání. Jsi podstatou všech důkazů a Nejvyšší Osobou, která nás může obdařit svrchovaným poznáním. Jsi příčinou veškerých tužeb a veškerého uspokojení. Jsi zosobněnými Védami, a proto se Ti s úctou klaníme.
Náš milý Pane, jsi Nejvyšší Osobnost Božství, Krišna, a jsi také nejvyšší příjemce požitku. Nyní ses zjevil jako syn Vasudévy, jenž je projevem stavu čistého dobra. Jsi vládnoucími Božstvy mysli a inteligence, Aniruddhou a Pradjumnou, a Pánem všech vaišnavů. Tím, že se expanduješ jako *catur-vyūha:* Vásudéva, Sankaršan, Pradjumna a Aniruddha, jsi příčinou rozvoje mysli a inteligence. Jedině díky Tvým činnostem jsou živé bytosti buď zahaleny zapomnětlivostí, nebo objevují svou skutečnou totožnost. To je potvrzeno v *Bhagavad-gītě* (v patnácté kapitole): Pán sídlí jako Nadduše v srdcích všech a díky Jeho přítomnosti živá bytost buď zapomíná, kdo je, nebo obnovuje svou původní totožnost. Částečně chápeme, že jsi v našich srdcích jako svědek všech našich činností, ale je velmi obtížné vnímat Tvoji přítomnost, i když každý z nás toho do určité míry je schopen. Jsi svrchovaný vládce hmotné i duchovní energie; proto jsi nejvyšší vůdce, přestože se lišíš od

tohoto vesmírného projevu. Jsi svědek a stvořitel a samotná podstata vesmírného projevu, a proto se Ti s úctou klaníme.
Náš milý Pane, co se týče stvoření vesmíru, Ty osobně nemusíš vynakládat žádné úsilí; expandováním svých různých energií — jmenovitě kvality vášně, dobra a nevědomosti — tvoříš, udržuješ a ničíš tento vesmírný projev. Jako vládce věčné síly času jen pohlédneš na hmotnou energii, a tak stvoříš tento vesmír a aktivuješ kvality hmotné přírody, které pak působí různě v různých bytostech. Nikdo proto nedokáže posoudit, jak probíhají Tvoje činnosti v hmotném světě.
Náš milý Pane, ačkoliv ses za účelem stvoření, udržování a zničení expandoval do tří hlavních božstev tohoto vesmíru: Pána Brahmy, Pána Višnua a Pána Šivy, Tvoje zjevení jako Pán Višnu přináší skutečný prospěch živým bytostem. Těm, kdo jsou mírumilovní a chtějí dosáhnout nejvyššího klidu a míru, se proto doporučuje, aby uctívali Tvoje zjevení plné míru — Pána Višnua.
Ó Pane, přicházíme za Tebou s prosbou. Můžeš vidět, že tento ubohý had umírá. Víš, že pro nás ženy je manžel životem a vším; proto Tě prosíme, abys Kálijovi, našemu manželovi, odpustil, neboť když zahyne, ocitneme se v obrovských potížích. Jen se na nás podívej a odpusť laskavě tomuto velkému hříšníkovi. Náš milý Pane, každá živá bytost je Tvým potomkem a Ty všechny opatruješ. I tento had je Tvůj potomek a jednou mu můžeš prominout, i když se proti Tobě provinil, nepochybně bez vědomí Tvojí svrchovanosti. Prosíme Tě, abys mu pro tentokrát odpustil. Náš milý Pane, slibujeme Ti, že Ti budeme s láskou sloužit, protože jsme Tvoje věčné služebnice. Splníme jakékoliv Tvoje přání. Každá živá bytost může být zbavena veškerého zoufalství, jestliže svolí, že bude poslouchat Tvoje pokyny.”
Poté, co Nágapatní přednesly své modlitby, Pán Krišna přestal Káliju trestat. Kálija již pod vlivem Pánových kopancům upadl do bezvědomí. Když se znovu probral a nebyl dále trestán, navrátila se mu životní síla a činné schopnosti smyslů. Se sepjatýma rukama se začal pokorně modlit k Nejvyššímu Pánu Krišnovi: “Můj milý Pane, narodil jsem se v takovém životním druhu, že jsem od přírody plný

hněvu a krutosti, neboť se nacházím v nejtemnějších končinách kvality nevědomosti. Vznešený Pane, Ty dobře víš, že je velmi obtížné se vzdát svých přirozených pudů, i když se kvůli nim živá bytost převtěluje z jednoho těla do druhého." Také v *Bhagavad-gītě* je potvrzeno, že je velice obtížné vymanit se ze spárů hmotné přírody, ale když se někdo odevzdá Nejvyšší Osobnosti Božství, Krišnovi, kvality hmotné přírody již na něho nemohou působit. "Můj milý Pane," pokračoval Kálija, "Ty jsi původní stvořitel kvalit hmotné přírody, prostřednictvím kterých je vesmír stvořen. Jsi příčinou různých mentalit živých bytostí, podle kterých dostávají různá těla. Můj milý Pane, já jsem se narodil jako had, a proto je mou přirozeností být plný zloby. Jak bych se jí mohl zbavit bez Tvé milosti? Je velice těžké vymanit se ze spárů Tvojí *māyi*. Zůstáváme jejími otroky. Můj milý Pane, promiň mi prosím nevyhnutelné hmotné sklony. Odevzdávám se Ti. Nyní mě můžeš potrestat, nebo zachránit, jak si přeješ."

Po vyslechnutí této modlitby Nejvyšší Pán, Osobnost Božství, který hrál malé lidské dítě, nařídil hadovi: "Musíš okamžitě opustit toto místo a odstěhovat se do oceánu. Odejdi neprodleně. Můžeš si s sebou vzít svoje potomstvo, ženy a veškerý majetek. Neznečišťuj vodu řeky Jamuny, ať ji mohou Moje krávy a pasáčkové bez potíží pít." Potom Pán vyhlásil, že nařízení, které dal hadu Kálijovi, by se mělo oznámit všem, aby se již nikdo nemusel Káliji obávat. Kdokoliv, kdo slyší příběh o hadu Kálijovi a jeho potrestání, se již nemusí bát záštiplných hadů. Pán také prohlásil: "Ten, kdo se vykoupe v tomto Kálijově jezeře, kde jsem se koupal se svými kamarády, nebo kdo po celodenním půstu obětuje vodu z tohoto jezera svým předkům, se zbaví veškerých následků za své hříchy." Rovněž ujistil Káliju: "Opustil jsi svůj krásný ostrov v oceánu a přišel jsi sem ze strachu před Garudou, který tě tam chtěl sežrat. Nyní tě již Garuda nebude obtěžovat, když na tvé hlavě uvidí otisky Mých lotosových nohou."

Pán byl s Kálijou a jeho manželkami spokojen. Hned, jak vyslechli Jeho pokyny, Ho začali uctívat a obětovali Mu krásné šaty, květy, girlandy, drahokamy, ozdoby, santálovou pastu, lotosové květy a

chutné ovoce. Tak potěšili Pána Garudy, kterého se tak obávali. Potom všichni opustili jezero v Jamuně, poslušni příkazu Pána Krišny.

Takto končí Bhaktivédántův výklad 16. kapitoly knihy Krišna, nazvané “Zkrocení Káliji”.

17. KAPITOLA

Uhašení lesního požáru

Poté, co král Paríkšit vyslechl příběh o potrestání Káliji, zeptal se Šukadévy Gósvámího, proč Kálija opustil svůj pěkný ostrov a proč se k němu Garuda choval tak nepřátelsky. Šukadéva Gósvámí sdělil králi, že na ostrově zvaném Nágálaja bydleli hadi a Kálija byl jedním z jejich vůdců. Garuda, jemuž jsou hadi potravou, tento ostrov navštěvoval a mnoho hadů tam zabíjel. Některé z nich skutečně snědl, ale jiní umírali zbytečně. Hadí společnost byla tak zneklidněná, že jejich vůdce Vásuki se dožadoval ochrany u Pána Brahmy. Pán Brahmá vyjednal, že Garuda nebude hadí společnost znepokojovat, obětují-li mu jednoho hada vždy v polovině dorůstajícího nebo ubývajícího měsíce. Měl být pro něho připravený pod stromem jako obětní dar. Garuda se spokojil s touto obětí a nechal ostatní hady na pokoji.

Později však Kálija této situace zneužil. Byl nemístně pyšný na množství svého jedu a na svou hmotnou sílu a myslel si: “Proč by měl Garuda dostávat takovou oběť?” Ukončil obětování a sám sežral dar určený Garudovi. Když Garuda, velký oddaný a přepravce Višnua, zjistil, že Kálija žere jeho obětní dary, velice se rozzlobil a pospíchal na ostrov, aby opovážlivého hada zabil. Kálija se pokusil s Garudou bojovat — obrátil se proti němu svými mnoha hlavami a ostrými jedovými zuby se ho snažil uštknout. Garuda, Tárkšjův syn, s velkou zlostí a silou hodnou Višnuova přepravce Káliju udeřil svými zářícími zlatými křídly. Kálija, který je také známý jako Kadrusúta neboli syn Kadrú, okamžitě uprchl do jezera zvaného Kálija-hrada v řece Jamuně, kam Garuda nemohl.

Kálija vyhledal úkryt ve vodách Jamuny z následujícího důvodu. Garuda navštěvoval nejen Kálijův ostrov, ale létal také k Jamuně, kde si chytal ryby k jídlu. Tam však přebýval mocný jógí Saubhari Muni, který meditoval ve vodě a měl s rybami soucit. Požádal Garudu, aby tam nechodil a ryby neznepokojoval. Přestože Garuda jako Višnuův přepravce nebyl nucen poslouchat něčí příkazy, žádosti velkého jógího vyhověl. Místo aby zůstal a snědl mnoho ryb, odnesl

si jednu velkou rybu, která byla jejich vůdcem. Mudrce Saubhariho mrzelo, že Garuda unesl jednu z vůdčích ryb, a ve snaze je ochránit proklel Garudu následovně: “Jestliže sem Garuda ještě někdy přijde lovit ryby, okamžitě zahyne. Vkládám do svých slov veškerou sílu.” Pouze Kálija věděl o tomto prokletí. Měl tedy jistotu, že tam Garuda nepřiletí, a proto považoval za moudré uchýlit se do jezera v Jamuně. Vyhledání záštity u mudrce Saubhariho však Káliju nezachránilo, neboť z Jamuny ho vyhnal Krišna, Garudův pán. Za povšimnutí stojí, že Garuda má přímý vztah s Nejvyšší Osobností Božství a je tak mocný, že nepodléhá ničímu nařízení či prokletí. Saubhari Muni se ve skutečnosti dopustil prohřešku, když proklel Garudu, jemuž je ve *Śrīmad-Bhāgavatamu* připisován stejný význam jako Nejvyšší Osobnosti Božství, Bhagavánovi. I když se Garuda nepokoušel o odvetu, Muni trestu za svůj přestupek vůči velké vaišnavské osobnosti neunikl. Kvůli tomuto přestupku poklesl ze svého postavení jógího, oženil se a začal si užívat hmotného světa. Poklesnutí mudrce Saubhariho, o němž se předpokládalo, že byl pohroužen v meditaci a duchovní blaženosti, je ponaučením pro ty, kdo se dopouštějí prohřešků proti vaišnavům.

Když Krišna konečně vyšel z Kálijova jezera, uviděli Ho všichni přátelé a příbuzní na břehu Jamuny. Objevil se před nimi krásně oblečený, potřený čandanovou pastou, ozdobený cennými šperky a drahokamy a téměř celý pokrytý zlatem. Obyvatelé Vrindávanu — pasáčkové a pastevci, gópí, matka Jašódá, Mahárádž Nanda a všechny krávy a telátka — viděli, jak Krišna vychází z Jamuny, a zdálo se jim, jako by se jim vrátil vlastní život. Když se člověk probere z bezvědomí, přirozeně se začne radovat a těšit ze života. Jeden po druhém si tiskli Krišnu k hrudi a cítili velikou úlevu. Matka Jašódá, Róhiní, Mahárádž Nanda a pastevci měli tak nesmírnou radost, že když Krišnu objímali, mysleli si, že dosáhli konečného cíle svých životů.

Balaráma také objal Krišnu, ale smál se, protože zatímco všichni ostatní trnuli hrůzou, On věděl, co se s Krišnou stane. Všechny stromy na břehu Jamuny, všechny krávy, býci i telátka se radovali, že je Krišna s nimi. Vrindávanští bráhmanové okamžitě přišli se

svými manželkami, aby Krišnovi a členům Jeho rodiny blahopřáli. A jelikož jsou bráhmanové považováni za duchovní učitele společnosti, dávali Krišnovi a Jeho rodině požehnání, když se vyprostil z takového nebezpečí. Také požádali Mahárádže Nandu, aby jim u této příležitosti něco daroval. Mahárádž Nanda měl velikou radost, že se Krišna vrátil, a podaroval bráhmany spoustou krav a zlata. Matka Jašódá mezitím Krišnu objala, posadila si Ho na klín a bez ustání ronila slzy.

Jelikož byl již pozdní večer a všichni vrindávanští obyvatelé, včetně krav a telátek, byli velice unaveni, rozhodli se ulehnout k odpočinku na břehu řeky. Uprostřed noci, když spali, náhle vypukl velký lesní požár a brzy to vypadalo, že všechny obyvatele Vrindávanu pohltí. Jakmile ucítili žár ohně, okamžitě vyhledali útočiště u Krišny, Nejvyšší Osobnosti Božství, přestože si hrál jako jejich dítě. Říkali: “Náš milý Krišno! Ó Nejvyšší Osobnosti Božství! Náš milý Balarámo, zdroji veškeré síly! Prosíme, pokuste se nás zachránit před tímto mocným ničivým ohněm. Jste naše jediné útočiště. Tento pustošivý oheň nás všechny pohltí!” Takto se modlili ke Krišnovi — říkali, že nemohou nalézt jiné útočiště než u Jeho lotosových nohou. Pán Krišna měl soucit s lidmi ze svého města; okamžitě celý lesní požár spolkl, a tak je zachránil. Pro Krišnu na tom není nic nemožného, protože je neomezený. Má neomezenou moc a může udělat, cokoliv se Mu zlíbí.

Takto končí Bhaktivédántův výklad 17. kapitoly knihy Krišna, nazvané “Uhašení lesního požáru”.

18. KAPITOLA

Smrt démona Pralambásury

Po uhašení ničivého požáru se Pán Krišna, obklopen svými příbuznými, přáteli, kravami, telátky a býky a opěvován písněmi svých přátel, vrátil do Vrindávanu, kde je vždy plno krav. Zatímco se Krišna a Balaráma těšili ze života ve Vrindávanu společně s pasáčky a pasačkami, pomalu nastalo léto. Letní období není v Indii vítané kvůli nesmírnému horku, ale ve Vrindávanu léto vypadalo stejně jako jaro, a tak byli všichni spokojení. To bylo možné jen díky tomu, že tam sídlili Pán Krišna a Balaráma, kteří jsou vládci dokonce i Pána Brahmy a Pána Šivy. Ve Vrindávanu je mnoho vodopádů, které stále chrlí vodu, a jejich zvuk je tak příjemný, že překoná i cvrkot cvrčků. A jelikož voda protéká všude, les je vždy zelený a krásný. Život obyvatel Vrindávanu nikdy neznepříjemňoval spalující sluneční žár nebo vysoké letní teploty. Okolí vrindávanských jezer bylo porostlé zelenou trávou, rostly v nich různé druhy lotosů, jako je kahlára, kaňdža a utpala, a větřík vanoucí Vrindávanem s sebou nesl voňavý pyl těchto lotosových květů. Když se kapky vody z Jamuny, jezer a vodopádů dotkly těl vrindávanských obyvatel, automaticky je to osvěžilo. Léto je tudíž vůbec neobtěžovalo. Vrindávan je překrásné místo. Květy tam stále kvetou a žijí zde také nejrůznější krásní jelínci. Ptáci štěbetají, pávi křičí a tančí a do toho se ozývá bzučení včel. Kukačky tam krásně zpívají v pěti různých melodiích.

Krišna, zdroj veškeré radosti, hrál na flétnu a v doprovodu svého staršího bratra Balarámy a ostatních pasáčků a krav vstoupil do krásného vrindávanského lesa, aby si vychutnal jeho náladu. Kráčeli uprostřed čerstvě vyrostlých listů stromů, jejichž květy připomínaly paví péra. Na sobě měli girlandy z těchto květů a byli ozdobeni šafránovou hlinkou. Někdy tancovali a zpívali, jindy spolu zápasili. Zatímco Krišna tancoval, někteří pasáčkové zpívali, jiní hráli na flétny, další troubili na buvolí rohy nebo tleskali a velebili Krišnu: “Milý bratře, Ty umíš tak pěkně tancovat!” Všichni tito hoši byli ve skutečnosti polobozi, kteří sestoupili z vyšších planet, aby byli

přítomni při Krišnových zábavách. Polobozi odění jako pasáčci povzbuzovali Krišnu k tanci, stejně jako jeden umělec chválí druhého, aby ho povzbudil. Ani Balaráma, ani Krišna doposud nepodstoupili obřad prvního stříhání vlasů, a Jejich vlasy proto tvořily chumáče jako vraní peří. Se svými druhy si hráli na schovávanou, skákali nebo spolu zápasili. Někdy Krišna chválil své přátele, kteří zpívali a tancovali: “Tancujete a zpíváte moc pěkně, Moji milí přátelé!” Chlapci hráli míčové hry, při kterých místo míče používali ovoce, jako je bél a ámalaka. Hráli si na slepou bábu a přitom se navzájem vyzývali a dotýkali jeden druhého. Někdy napodobovali lesní srnky a různé ptáky. Rozpustile napodobovali žabí kvákání a rádi se houpali na houpačkách zavěšených pod stromy. Někdy si spolu hráli na krále a jeho poddané. Tímto způsobem se Balaráma a Krišna se svými přáteli bavili a těšili se z osvěžující atmosféry Vrindávanu, kde bylo mnoho řek, jezírek, potůčků, vzácných stromů a nádherných zahrad plných ovoce a květů.

Jednou, když byli zabráni do svých transcendentálních zábav, vloudil se do jejich společnosti velký démon jménem Pralambásura s úmyslem, že Balarámu i Krišnu unese. I když hrál Krišna úlohu pasáčka krav, jako Nejvyšší Osobnost Božství věděl všechno — znal minulost, přítomnost i budoucnost. Když tedy Pralambásura vstoupil do jejich společnosti, Krišna uvažoval, jak démona zabít, ale navenek ho přivítal jako přítele. “Můj milý příteli,” řekl mu, “je skvělé, že si jdeš s námi hrát.” Potom Krišna svolal všechny hochy a zavelel: “Teď si budeme hrát ve dvojicích. Budeme se vzájemně ve dvojicích vyzývat k boji.” Na Jeho návrh se chlapci rozdělili na dvě skupiny — někteří si stoupli na Krišnovu stranu a jiní se přidali k Balarámovi, a utvořily se dvojice na souboj. Poražený tým měl za úkol nosit vítěze na zádech, tak jako kůň nosí svého pána. Hra začala, a jak procházeli lesem Bhándíravanem, dohlíželi zároveň na krávy.

Balarámova skupina, ve které byli také Šrídámá a Vrišabha, zvítězila a Krišna a Jeho druhové je museli nosit po lese Bhándíravanu na zádech. Jelikož Krišna, Nejvyšší Osobnost Božství, prohrál, musel

vzít na záda Šrídámu a Bhadraséna nesl Vrišabhu. Pralambásura, který se tam vloudil jako pasáček, předstíral, že také hraje, a vzal na záda Balarámu. Byl to největší démon a domyslel si, že Krišna je z pasáčků nejsilnější.

Pralambásura odnášel Balarámu daleko pryč, aby se vyhnul Krišnově společnosti. Démon byl nepochybně velice silný a mocný, ale nesl Balarámu, který je přirovnáván k hoře; brzy začal pociťovat tíhu tohoto břemene, a proto přijal svou skutečnou podobu. Když se zjevil ve svém pravém těle, zdobila ho zlatá přílba a náušnice a vypadal jako mrak s bleskem nesoucí měsíc. Balaráma pozoroval, jak se démonovo tělo zvětšuje až k mrakům, a viděl, že mu oči planou jako oheň a v tlamě se mu blýskají ostré zuby. Zpočátku Ho démonův zevnějšek překvapil a začal uvažovat: “Jak je to možné, že se ten chlapec, co Mě nese, najednou úplně proměnil?” S jasnou myslí však rychle pochopil, že Ho démon unáší pryč od přátel a chystá se Ho zabít. Okamžitě udeřil démona do hlavy svou silnou pěstí, jako když král nebeských planet udeří bleskem do hory. Zasažen Balarámovou pěstí klesl démon mrtev jako had s rozbitou hlavou a krev mu vytékala z tlamy. Při pádu jeho těla se ozvala ohlušující rána; znělo to, jako by se zřítila velká hora zasažená Indrovým bleskem. Všichni chlapci hned spěchali na ono místo. Užaslí nad hrůzostrašnou scénou chválili Balarámu voláním: “Výborně! Výborně!” Všichni Ho s velkou náklonností objímali — mysleli si, že jen o vlásek unikl smrti, a proto Mu žehnali a blahopřáli. Polobozi na nebeských planetách měli také radost a shazovali květy na Balarámovo transcendentální tělo. I oni Mu žehnali a blahopřáli za to, že zabil velkého démona Pralambásuru.

Takto končí Bhaktivédántův výklad 18. kapitoly knihy Krišna, nazvané “Smrt démona Pralambásury”.

19. KAPITOLA

Krišna polyká lesní požár

Zatímco Krišna, Balaráma a Jejich přátelé prožívali výše popsané zábavy, krávy, které zůstaly bez dozoru, se začaly potulovat samy a zlákány čerstvou trávou se dostávaly hlouběji a hlouběji do lesa. Kozy, krávy a buvoli přecházeli z jednoho lesa do druhého, až vstoupili do lesa zvaného Íšíkátaví. Přilákala je spousta zelené trávy, která v něm rostla, ale jakmile do něj vešli, zjistili, že hoří, a začali naříkat. Mezitím Balaráma a Krišna se svými přáteli nemohli najít svá zvířata, a to je velice zarmoutilo. Vydali se za krávami podle jejich stop a podle okousané trávy. Všichni chlapci se báli, že krávy, které byly jediným zdrojem jejich živobytí, se ztratily. Jejich hledáním v lese se unavili a dostali žízeň. Brzy však zaslechli kraví bučení. Krišna začal na zvířata hlasitě volat jejich jmény. Krávy se zaradovaly, když slyšely Krišnovo volání. Požár je však nyní již obklopoval ze všech stran a situace vypadala nebezpečně. Plameny šlehaly víc a víc, neboť foukal prudký vítr, a zdálo se, že pohltí všechno pohyblivé i nehybné. Všechny krávy a chlapce to vyděsilo a hleděli na Balarámu a Krišnu stejně, jako umírající člověk hledí na obrázek Nejvyšší Osobnosti Božství. Říkali: “Můj milý Krišno! Můj milý Krišno! Ty a Balaráma jste velice mocní. Nás teď spaluje žár tohoto planoucího ohně; proto přijímáme útočiště u Vašich lotosových nohou. Víme, že Vy nás dokážete ochránit před tímto velkým nebezpečím. Náš milý příteli Krišno, jsme Tvoji důvěrní přátelé. Není správné, abychom takto trpěli. Všichni plně závisíme na Tobě a Ty jsi znalcem zbožného života. Neznáme nikoho jiného než Tebe.”

Pán, Osobnost Božství, slyšel naléhavé hlasy svých přátel. Upřel na ně uklidňující pohled a odpověděl jim. Očima naznačil, že se nemají čeho obávat, a ujistil je: “Nemějte strach.” Potom Krišna, nejvyšší mystik, v okamžiku spolkl všechny ohnivé plameny. Krávy a chlapci tak byli zachráněni před hrozícím nebezpečím. Chlapci ze strachu téměř upadli do bezvědomí, ale když se probrali a otevřeli oči, viděli, že jsou zase v lese Bhándíra s Krišnou, Balarámou i krávami.

Žasli, když viděli, že už je žádný planoucí oheň neohrožuje a že krávy jsou zachráněné. V duchu si říkali, že Krišna určitě není obyčejný chlapec, ale nějaký polobůh.
Večer se Krišna a Balaráma společně s chlapci a krávami vraceli do Vrindávanu a cestou hráli na své flétny. Jak se blížili k vesnici, všechny gópí se radovaly. Když byl Krišna v lese, celý den na Něho myslely a každý okamžik v Jeho nepřítomnosti jim připadal dlouhý jako dvanáct let.
Takto končí Bhaktivédántův výklad 19. kapitoly knihy Krišna, nazvané “Krišna polyká lesní požár”.

20. KAPITOLA

Popis podzimu

O tom, jak Balaráma zabil Pralambásuru a Krišna spolkl ničivý lesní požár, se ve Vrindávanu mluvilo v každém domě. Pastevci popisovali tyto podivuhodné činnosti svým ženám i všem ostatním a všichni nad nimi žasli. Došli k závěru, že Krišna a Balaráma jsou polobozi, kteří laskavě sestoupili do Vrindávanu a stali se jejich dětmi. Pak nastalo období děšťů, které je v Indii po sžíravém letním horku velmi vítané. Mraky shromažďující se na obloze zakryjí slunce a měsíc a lidé z nich mají radost, protože čekají déšť každým okamžikem. Příchod období dešťů dodává po létě každému život. Hřmění a občasné blýskání také přináší lidem potěšení.
Příznaky období dešťů se dají přirovnat k příznakům živých bytostí, které jsou zahalené třemi kvalitami hmotné přírody. Nekonečné nebe je jako Nejvyšší Brahman a nepatrné živé bytosti jsou jako zatažené nebe neboli Brahman zahalený třemi kvalitami hmotné přírody. Každá živá bytost je původně nedílnou částí Brahmanu. Nekonečné nebe, Nejvyšší Brahman, nemůže být nikdy celé zakryté mrakem, ale část ano. V *Bhagavad-gītě* se říká, že živé bytosti jsou nedílné části Nejvyšší Osobnosti Božství. Jsou však pouze nepatrnou částí Nejvyššího Pána. Tato část je zahalená kvalitami hmotné přírody, a proto živé bytosti přebývají v hmotném světě. *Brahmajyoti* — duchovní záře — je jako sluneční světlo; stejně jako je světlo slunce plné zářících molekulárních částic, tak je i *brahmajyoti* plná nepatrných částeček Nejvyšší Osobnosti Božství. Některé z této nekonečné expanze nepatrných částeček Nejvyššího Pána jsou zahalené vlivem hmotné přírody, zatímco jiné jsou svobodné.
Mraky jsou nahromaděnou vodou, kterou sluneční záření vypařilo ze země. Po dobu osmi měsíců slunce neustále vypařuje nejrůznější vodu z povrchu Země, a tato voda se shromažďuje v podobě mraků, které ji vydají podle potřeby. Podobně vláda vybírá od občanů různé daně, jako je daň z příjmu a z obratu, které jsou občané schopni platit díky svým různým hmotným činnostem: zemědělství, obchodu, průmyslu a tak dále. Toto zdanění se přirovnává k tomu,

jak slunce čerpá vodu ze země. Když je opět vody na povrchu planety zapotřebí, totéž sluneční světlo promění vodu na mraky a rozdává ji po celé Zemi. Podobně musí být daně vybrané vládou opět rozdány mezi lid ve formě vzdělávacích, veřejných, zdravotních a dalších zařízení. To je pro dobrou vládu velice důležité. Vláda by neměla pouze vybírat daně na rozmařilé utrácení; daň se musí využít pro veřejné blaho státu.

Během období dešťů po celém kraji běsní silné větry a přenášejí mraky z místa na místo, aby dávaly životodárnou vláhu vyprahlým živým bytostem, které ji tolik potřebují. Po letním období je vody zoufale zapotřebí, a tak jsou mraky jako bohatý člověk, který v době nouze rozdává peníze, dokonce až do úplného vyčerpání své pokladnice. Když mraky zalévají povrch celé Země, také ze sebe vydají všechno.

Říká se, že když Mahárádž Dašaratha, otec Pána Rámačandry, bojoval proti svým nepřátelům, přistupoval k nim jako zahradník, který vytrhává zbytečný plevel. A když bylo třeba dávat milodary, rozdával peníze stejně, jako mrak rozdává déšť. Mraky rozdávají déšť tak vydatně, že je to přirovnáno k tomu, když nějaký velkorysý člověk rozdává své bohatství. Přívaly deště z mraků jsou tak štědré, že voda padá i na skály, hory, oceány a moře, kde jí není vůbec zapotřebí. Mraky jsou jako dobrodinec, který volně rozdává své bohatství a nerozlišuje, zda někdo milodar potřebuje, nebo ne. Rozdává plnými hrstmi.

Před srážkami jsou z celého zemského povrchu vyčerpané téměř veškeré energie a zem vypadá velmi neúrodně. Po dešti se celý povrch zazelená vegetací a vypadá zdravě a silně. To se přirovnává k osobě, která se podrobuje askezi za účelem splnění nějaké hmotné touhy. Rozkvět země po období dešťů je přirovnán ke splnění hmotných tužeb. Někdy, když je nějaká země porobena špatnou vládou, lidé a politické strany podstoupí přísnou askezi a sebekázeň, aby se sami zmocnili vlády, a jakmile ji získají, využijí situace tak, že si dopřejí vysoké platy. Tento dočasný zisk je totéž, jako když země vzkvétá v období dešťů. Ve skutečnosti se má přísná askeze podstupovat jen pro dosažení duchovního štěstí. Ve *Śrīmad-*

Bhāgavatamu je doporučeno přijímat *tapasyu* neboli askezi pro poznání Nejvyššího Pána. Přijetím askeze v oddané službě člověk obnoví svůj duchovní život, a jakmile se tak stane, zakusí neomezenou duchovní blaženost. Pokud se však někdo podrobí askezi kvůli hmotným cílům, *Bhagavad-gītā* říká, že získá pomíjivé výsledky, po kterých touží jen lidé s menší inteligencí.
Během období dešťů je večer vidět mnoho světlušek, které poletují sem a tam v korunách stromů a září jako malá světýlka, ale nebeská svítící tělesa, hvězdy a měsíc, vidět nejsou. Podobně ve věku Kali zaujímají ateisté a neznabozi významná místa, zatímco lidé, kteří skutečně dodržují védské zásady duchovního osvobození, jsou prakticky neznámí. Současný věk, Kali-juga, se přirovnává k zamračenému období živých bytostí. Skutečné poznání je v něm zahaleno vlivem hmotného civilizačního pokroku. Laciní mentální spekulanti, ateisté a tvůrci takzvaných náboženských zásad vystupují do popředí jako světlušky, zatímco osoby přísně následující védské zásady či pokyny písem jsou zahalené mraky tohoto věku. Lidé by se měli naučit, jak místo světla světlušek využívat skutečných svítících těles na nebi — slunce, měsíce a hvězd. Světlušky ve skutečnosti nemohou za temné noci poskytnout žádné světlo. Tak jako se i v období dešťů obloha někdy vyjasní a měsíc, hvězdy a slunce jsou vidět, tak i tato Kali-juga má někdy světlé okamžiky. Například je někdy slyšet o védském hnutí Pána Čaitanji, které šíří zpívání mantry Hare Krišna. Lidé, kteří mají vážný zájem najít pravé světlo, by místo pozorování světel mentálních spekulantů a ateistů měli využít tohoto hnutí.
Po prvním dešti, když se ozývá hřmění z mraků, začnou všechny žáby kvákat jako žáci, kteří najednou čtou nahlas své úlohy. Žáci by měli obvykle vstávat brzy ráno. Většinou však nevstanou sami od sebe, ale teprve když v chrámu nebo jiné duchovní instituci zazní zvon. Na nařízení duchovního učitele okamžitě vstanou a po dokončení svých ranních povinností usednou ke studiu Véd nebo recitaci védských manter. Všichni spí v temnotě Kali-jugy, ale když přijde velký áčárja, na jeho volání se začnou všichni věnovat studiu Véd, aby získali skutečné poznání.

Během období dešťů se mnoho malých rybníků, jezírek a říček naplní vodou; jinak zůstávají po zbytek roku vyschlé. Materialisté jsou také vyschlí, ale když se někdy dostanou do takzvaně zámožného postavení, ve kterém mají domov, děti a nějaké úspory, vypadá to, že se jim daří dobře. Poté však okamžitě opět vyschnou, stejně jako malé říčky a jezírka. Básník Vidjápati řekl, že společnost přátel, rodiny, dětí, manželky a tak dále jistě přináší nějaké potěšení, ale tuto radost přirovnává ke kapce vody na poušti. Každý prahne po štěstí, stejně jako na poušti každý prahne po vodě. Je-li na poušti kapka vody, dá se samozřejmě říci, že tam voda je, ale užitek z ní je minimální. V našem materialistickém způsobu života, který je jako poušť, prahneme po oceánu štěstí, ale v podobě společnosti, přátel a světské lásky dostáváme pouhou kapku vody. Nikdy nedosáhneme uspokojení, stejně jako se říčky, jezírka a rybníčky nikdy nenaplní vodou v období sucha.
Díky dešti mají tráva, stromy a ostatní rostliny svěží zelenou barvu. Někdy je tráva pokrytá jistým druhem červeného hmyzu, a když tuto zeleň a červeň doplní deštníkům podobné houby, celý výjev se změní, jako člověk, který náhle zbohatne. Sedlák se zaraduje, když vidí své pole plné obilí, ale kapitalisté—kteří si nikdy nejsou vědomi působení nadpřirozených sil — se znepokojí, protože se obávají konkurenčních cen kvůli bohaté úrodě. Na některých místech jistí kapitalisté ve vládě zemědělskou produkci obilí omezují, aniž by věděli, že veškeré obilniny ve skutečnosti dodává Nejvyšší Osobnost Božství. Védy říkají: *eko bahūnāṁ yo vidadhāti kāmān* — Nejvyšší Osobnost Božství udržuje toto stvoření, a proto zajišťuje dostatek všeho, co veškeré živé bytosti potřebují. Dojde- li ke zvýšení počtu obyvatel, je úkolem Nejvyššího Pána, aby lidé dostali jídlo, avšak ateisté a ničemové vidí hojnou produkci obilovin neradi, zvláště když to může ohrozit jejich obchody.
Během období dešťů všechny živé bytosti na souši, ve vzduchu i ve vodě ožijí, stejně jako ten, kdo se zapojí do transcendentální láskyplné služby Pánu. To jsme prakticky zažili s našimi žáky v Mezinárodní společnosti pro vědomí Krišny. Předtím, než se stali žáky, byli navenek špinaví, i když měli přirozeně krásné osobní

rysy; vzhledem k tomu, že nevěděli nic o vědomí Krišny, vypadali špinavě a uboze. Jakmile však začali rozvíjet vědomí Krišny, jejich zdraví se zlepšilo a dodržování usměrňujících pravidel zvýšilo jejich tělesný lesk. Když mají na sobě roucha šafránové barvy, tilak na čele a korálky v ruce a na krku, vypadají, jako kdyby přišli přímo z Vaikunthy.

Když se řeky v období dešťů naplní vodou a valí se k moři, vypadá to, jako kdyby se moře kvůli nim rozbouřilo. Podobně člověk, který se věnuje mystické józe, ale není v duchovním životě příliš pokročilý, může být rozrušen pohlavním pudem. Vysoké hory zůstanou beze změny, i když jsou bičovány proudy deště; stejně tak osoba pokročilá ve vědomí Krišny není uvedena do rozpaků, ani když se dostane do obtížné situace. Ten, kdo je duchovně pokročilý, přijímá jakékoliv nepříjemné životní podmínky jako milost Pána, a tím pádem je plně způsobilý vstoupit do duchovního království.

V období dešťů se některé cesty téměř nepoužívají a zarůstají vysokou trávou. Jsou jako bráhmana, který není zvyklý studovat a praktikovat očistné metody podle védských pokynů — zaroste vysokou trávou *māyi*. V tomto stavu zapomnění své přirozené povahy si nepamatuje na své postavení věčného služebníka Nejvyšší Osobnosti Božství. Nechává se odchýlit od duchovní cesty rychlým růstem vysoké trávy, který způsobuje *māyā*, a jelikož se ztotožňuje s výtvory *māyi* a podléhá iluzi, na svůj duchovní život zapomíná.

Během období dešťů se někdy blýská v jednom shluku mraků a vzápětí ve druhém. Tento úkaz je přirovnán ke smyslné ženě, která nedovede upřít svou mysl na jednoho muže. Mrak je jako kvalifikovaný člověk, protože dává déšť a mnoha lidem zajišťuje živobytí; kvalifikovaný člověk podobně živí mnoho bytostí, jako členy své rodiny nebo pracovníky své velké firmy. Naneštěstí celý jeho život může narušit žena, která se s ním rozvede. Je-li muž vyveden z míry, zničí to celou rodinu, děti se rozutečou nebo firma zkrachuje — bude to mít nepříznivý dopad na všechno. Proto se doporučuje, aby žena, která chce dělat pokroky ve vědomí Krišny, žila pokojně se svým manželem a aby se za žádných okolností nerozešli. Oba by se měli ovládat v pohlavním životě a soustředit

mysl na Krišnu, aby jejich životy mohly být úspěšné. Koneckonců, v hmotném světě muž potřebuje ženu a žena potřebuje muže. Když jsou spolu, měli by žít pokojně s vědomím Krišny a nebýt přelétaví jako blesk, který přeskakuje z jednoho mraku na druhý.

Někdy se kromě hřmění v mracích objeví na obloze duha, která vypadá jako luk bez tětivy. Luk je ohnutý díky tomu, že je na obou jeho koncích uvázána tětiva; duha ale žádnou tětivu nemá, a přesto tak nádherně spočívá na obloze. Podobně, když Nejvyšší Osobnost Božství sestoupí do hmotného světa, vypadá jako obyčejná lidská bytost, ale nezávisí na žádné hmotné podmínce. V *Bhagavad-gītě* Pán říká, že se zjevuje působením své vnitřní energie, která nemůže být podmaněna energií vnější. Co je zajetím pro obyčejného tvora, je svobodou pro Osobnost Božství. V období dešťů je měsíc zakrytý mraky, ale tu a tam se ukazuje. Někdy se zdá, že se pohybuje s letem mraků, ale ve skutečnosti je nehybný; jelikož se mraky pohybují, vypadá to, jako by se pohyboval i měsíc. Podobně je pravý duchovní lesk toho, kdo se ztotožňuje s pohybujícím se hmotným světem, zahalený iluzí; s pohybem hmotných činností si taková osoba myslí, že se pohybuje v různých oblastech života. To je kvůli falešnému egu, které vymezuje hranici mezi duchovní a hmotnou existencí, tak jako pohybující se mrak odděluje měsíční světlo a tmu. Když se v období dešťů poprvé objeví mraky, pávi začnou radostně tancovat. Pávy lze přirovnat k lidem, kteří jsou sužováni materialistickým způsobem života. Podaří-li se jim najít společnost někoho, kdo se věnuje láskyplné oddané službě Pánu, ožijí a tančí jako pávi. S tím máme praktickou zkušenost: mnozí naši žáci byli předtím, než přišli do styku s vědomím Krišny, bez inspirace a zasmušilí, ale poté, co se setkali s oddanými, tančí radostně jako pávi.

Rostliny rostou díky tomu, že pijí vodu ze země. Podobně člověk věnující se odříkání vyschne, ale když je dokončí a získá jeho výsledky, začne si užívat smyslového požitku s rodinou, společností, láskou, domovem a podobně. Je plný života, jako čerstvě vyrostlá tráva. Někdy je vidět volavky a kachny, jak se bez ustání potulují po březích jezer a řek, přestože jsou tyto břehy bahnité a zarostlé

trnitými rostlinami. Podobně i ženatí lidé, kteří nemají vědomí Krišny, pokračují v hmotném životě, navzdory veškerému nepohodlí. Nikdo nemůže být šťastný, v rodinném nebo jakémkoliv jiném životě, aniž by si byl vědom Krišny. Šríla Naróttama dás Thákur se modlí o společnost někoho, ať hospodáře, nebo člověka ve stavu odříkání, kdo je pohroužený do transcendentální láskyplné služby Pánu a neustále volá svaté jméno Pána Čaitanji. Pro materialistu je svět krutý, zatímco osobě vědomé si Krišny připadá všechno šťastné.
Hráze kolem zemědělských polí se někdy po prudkých lijácích protrhnou. Podobně ve věku Kali boří neautorizovaná ateistická propaganda hráze védských pokynů, a lidé tak postupně degradují k bezbožnosti. V období dešťů mraky, poháněné větrem, dávají vodu, která je vítaná jako nektar. Když následovníci Véd, bráhmanové, inspirují boháče, jako jsou králové a zámožní kupci, aby během konání velkých obětí rozdávali milodary, takové rozdávání bohatství je také jako nektar. Čtyři složky lidské společnosti — bráhmanové, kšatrijové, vaišjové a šúdrové — by měly žít mírumilovně v duchu spolupráce; to je možné, když mají vedení zkušených védských bráhmanů, kteří provádějí oběti, a rovnoměrně rozdávají bohatství.
Vrindávanskému lesu deště prospěly. Oplýval zralými datlemi, mangy, ostružinami a jiným ovocem. Pán Krišna, Nejvyšší Osobnost Božství, šel se svými přáteli a Pánem Balarámou do lesa, aby se radoval z atmosféry nového ročního období. Krávy, které spásaly novou trávu, byly zdravé a jejich vemena byla plná mléka. Měly Pána Krišnu tak rády, že když na ně volal jmény, okamžitě k Němu přiběhly s takovou radostí, že jim mléko vytékalo z vemen. Pán Krišna procházel vrindávanským lesem kolem kopce Góvardhanu a měl veselou náladu. Na břehu řeky Jamuny viděl stromy ozdobené včelími plásty, z nichž vytékal med. Na kopci Góvardhanu bylo mnoho vodopádů a jejich zurčení vytvářelo příjemný zvuk. Ten Krišna poslouchal, když nahlížel do jeskyní v tomto kopci. V době, kdy období dešťů ještě úplně neskončilo, ale postupně přecházelo do podzimu, Krišna a Jeho druzi někdy, zvláště když se přihnal déšť, sedali pod stromem nebo v jeskyních na kopci Góvardhanu a s

potěšením pojídali zralé ovoce a bavili se spolu. Během toho, co byli Krišna a Balaráma v lese, Jim matka Jašódá posílala nějaké ovoce, sladkosti a rýži smíchanou s jogurtem. Krišna to přijal, usedl na placatý kámen na břehu Jamuny a zavolal své kamarády, aby si vzali s Ním. Zatímco Krišna, Balaráma a Jejich přátelé jedli, pozorovali krávy, telátka a býky. Krávy vypadaly trochu unavené z toho, jak dlouho stály s těžkými vemeny plnými mléka. Lehly si a spokojeně přežvykovaly trávu a Krišna se na ně s potěšením díval. Byl hrdý při pohledu na krásu lesa vytvořenou obdobím dešťů, která nebyla ničím jiným než projevem Jeho vlastní energie. Při takových příležitostech opěvoval zvláštní činnosti přírody během období dešťů. V *Bhagavad-gītě* je řečeno, že hmotná energie neboli příroda není ve svém jednání nezávislá. Příroda jedná pod Krišnovým dohledem. *Brahma- saṁhitā* rovněž uvádí, že hmotná příroda, známá jako Durgá, jedná jako Krišnův stín. Hmotná příroda poslechne jakýkoliv Krišnův příkaz. Přírodní krása vytvořená obdobím dešťů tedy vznikla podle pokynů Krišny, který byl následně hrdý na to, jak nádherné jsou činnosti hmotné přírody.
Zatímco se Krišna a Balaráma takto těšili z darů období dešťů, pomalu nastal podzim, kdy se vodní nádrže vyčistí a všude vane příjemný, osvěžující větřík. S příchodem podzimu se nebe vyčistilo od všech mraků a znovu získalo svou přirozenou modrou barvu. Kvetoucí lotosy v čisté vodě v lese vypadaly jako člověk, který poklesl v józe, ale opět zkrásněl tím, že se vrátil k duchovnímu životu. S příchodem podzimu začíná být všechno přirozeně krásné. Podobně jako nebe a voda na podzim se očistí i materialista, který se začne zajímat o vědomí Krišny a o duchovní život.
Podzim odstraňuje tmavé valící se mraky z oblohy a kalnou vodu. Blátivá země se také očistí. Člověk, který začne rozvíjet vědomí Krišny, se podobným způsobem okamžitě očistí od všech nečistot uvnitř i vně. Proto je Krišna známý jako Hari. *Hari* znamená “ten, kdo odstraní”. Krišna okamžitě odstraňuje všechny nečisté zvyky každého, kdo rozvíjí vědomí Krišny. Mraky jsou na podzim bílé, neboť nenesou vodu. Podobně i člověk, který odešel do ústraní, se zbaví veškeré úzkosti a vypadá jako podzimní bílý mrak, protože je

oproštěný od veškeré zodpovědnosti za rodinu (to znamená udržování domácnosti, manželky a dětí) a věnuje se plně vědomí Krišny. Někdy z hor na podzim stékají potůčky a dodávají čistou vodu, a jindy ne. Podobně velcí světci někdy rozdávají jasné poznání a jindy mlčí. Malé tůňky, které se v období dešťů naplnily vodou, na podzim postupně vysychají. Drobní vodní živočichové žijící v těchto nádržích nechápou, že se jejich domovy den ode dne zmenšují, stejně jako lidé pohroužení do hmotných starostí nechápou, že se jejich život krátí každým dnem. Takové osoby se věnují chovu krav, udržování majetku, dětem, ženě, společnosti a přátelství. Malí tvorové žijící v malých vodních nádržích jsou velmi znepokojeni úbytkem vody a spalujícím žárem podzimního slunce; jsou jako lidé, kteří se nedokáží ovládat a jsou vždy nešťastní z toho, že si neumí užívat života nebo vydržovat svou rodinu. Blátivá země postupně vysychá a nově vyrostlá zeleň začíná vadnout. Podobně u člověka, který přijal vědomí Krišny, postupně zmizí touha po rodinném požitku.
S příchodem podzimu se voda v moři utiší, stejně jako člověka pokročilého v seberealizaci přestanou znepokojovat tři kvality hmotné přírody. Rolníci na podzim schraňují vodu na polích tak, že stavějí silné hráze, aby nemohla odtéci. Další déšť se nedá očekávat, a proto chtějí zadržet všechnu vodu, která na poli zůstala. Podobně i ten, kdo je skutečně pokročilý v seberealizaci, si chrání svou energii ovládáním smyslů. Doporučuje se, aby ve věku padesáti let muž zanechal rodinného života a uchoval si tělesnou energii pro rozvoj vědomí Krišny. Dokud člověk nedokáže ovládat smysly a zaměstnat je transcendentální láskyplnou službou Mukundovi, nemůže získat osvobození.
Ve dne je podzimní slunce velice prudké, ale v noci poskytuje čistá měsíční záře lidem úlevu od denní únavy. Když se odevzdáme Mukundovi, Krišnovi, můžeme se zbavit únavy z mylného ztotožňování se s tělem. Mukunda neboli Krišna také poskytuje útěchu dívkám z Vrindávanu. Vradžské dívky neustále trpí kvůli odloučení od Krišny. Když se s Krišnou setkají za podzimní noci ozářené měsícem, jejich únava z odloučení je rovněž zažehnána. Je-

li obloha bez mraků, hvězdy v noci překrásně svítí; podobně, když si je někdo skutečně vědom Krišny, je prostý všech nečistot a vypadá stejně krásně jako hvězdy na podzimní obloze. Védy sice obsahují pokyny ohledně rozvoje poznání (*jñāna*), praktikování mystické jógy a provádění karmických činností v podobě obětí, ale jejich konečný cíl je vysvětlen v *Bhagavad-gītě:* po důkladném prostudování Véd musí člověk přijmout vědomí Krišny. Čisté srdce oddaného Krišny proto může být přirovnáno k čisté podzimní obloze. Měsíc s hvězdami na podzim na čisté obloze jasně září. Pán Krišna se osobně zjevil na obloze jaduovské dynastie a vypadal stejně jako měsíc obklopený hvězdami neboli členy jaduovského rodu. Když v lesních zahradách kvete velké množství květů, svěží vonný větřík poskytne úlevu lidem, kteří trpěli během letního a deštivého období. Takový vánek však nijak neuklidnil gópí, protože ty daly svá srdce Krišnovi. Ostatním lidem tento podzimní vánek mohl být příjemný, ale gópí nebyly spokojené, neboť nebyly v Krišnově objetí.
S příchodem podzimu všechny krávy, laně a samičky ptáků i ostatních zvířat otěhotní, neboť samečci v tomto období obvykle touží po páření. Těhotné samičky jsou jako transcendentalisté, kteří jsou milostí Nejvyššího Pána požehnáni dosažením svého životního cíle. Šríla Rúpa Gósvámí učí ve své *Upadeśāmṛtě,* že člověk má vykonávat oddanou službu s velkým nadšením, trpělivostí a přesvědčením, má dodržovat usměrňující zásady, vyhýbat se hmotnému znečištění a zdržovat se ve společnosti oddaných. Následováním těchto šesti zásad dosáhne kdokoliv kýženého výsledku oddané služby. Pro toho, kdo trpělivě dodržuje usměrňující zásady oddané služby, nepochybně přijde doba, kdy obdrží vytoužený výsledek, stejně jako samičky sklízejí výsledky tím, že otěhotní.
Na podzim přibývá v jezerech lotosových květů, protože tam nejsou lilie; jak lilie, tak lotosy milují slunce, ale prudká sluneční záře na podzim pomáhá pouze lotosům. To se přirovnává k zemi, kde je silný král nebo vláda; v takové zemi nemohou prospívat nežádoucí živly, jako jsou zloději a loupežníci. Mají-li občané jistotu, že je

nikdo nepřepadne, spokojeně vzkvétají. Silná vláda je přirovnána ke spalujícímu podzimnímu slunci, lilie jsou jako nežádoucí živly — lupiči — a lotosové květy představují spokojené občany. Během podzimu jsou pole plná zralého obilí. V této době se lidé radují ze sklizně a pořádají různé obřady, jako je Navánna, obětování nového zrní Nejvyšší Osobnosti Božství. Nové zrní se nejprve obětuje Božstvům v různých chrámech a potom jsou všichni pozváni na sladkou rýži, která je z něho připravena. Existují také další náboženské obřady a způsoby uctívání, zvláště v Bengálsku, kde se koná největší obřad zvaný Durgá-púdžá.
Ve Vrindávanu byl tehdy podzim velice krásný díky přítomnosti Nejvyšší Osobnosti Božství, Krišny a Balarámy. Obchodníci, členové královského rodu a velcí mudrci se mohli volně přemisťovat, aby dosáhli svých vytoužených cílů. Podobně i transcendentalisté dosáhnou svého vytouženého cíle, když jsou vysvobozeni z vězení hmotného těla. Během období dešťů se obchodníci nemohou přesouvat z místa na místo a nemají žádné zisky. Vládnoucí třída rovněž nemůže jezdit na různá místa a vybírat daně a světci, kteří musí cestovat, aby kázali transcendentální poznání, jsou obdobím dešťů také omezeni. Na podzim ale všichni opustí místa, na nichž byli nuceni setrvávat. Co se týče transcendentalistů, ať už gjáních, jógích, či oddaných, kvůli hmotnému tělu se nemohou skutečně těšit ze svých duchovních úspěchů. Jakmile však tělo opustí, to znamená po smrti, splyne gjání s duchovní září Nejvyššího Pána, jógí se přemístí na vyšší planety a oddaný jde na planetu Nejvyššího Pána, Gólóku Vrindávan či některou Vaikunthu, a tam si užívá věčného duchovního života.
Takto končí Bhaktivédántův výklad 20. kapitoly knihy Krišna, nazvané “Popis podzimu”.

21. KAPITOLA

Gópí okouzluje Krišnova flétna

S příchodem krásného podzimního období se vody v jezerech a řekách vyčistily, až byly průzračné jako křišťál, a zaplnily se voňavými lotosy. Stále vanul příjemný vánek. Tehdy Krišna vyšel s kravami a pasáčky do vrindávanského lesa. Krišnu těšila atmosféra lesa, kde kvetly různé květy a vesele bzučely včely. Všichni vypadali šťastně — ptáci, stromy i ostatní rostliny — a Krišna, ženoucí krávy a doprovázený Šrí Balarámou a dalšími chlapci, začal hrát na svou transcendentální flétnu. Jakmile gópí ve Vrindávanu zaslechly zvuky Jeho flétny, vzpomínaly na Něho a začaly se spolu bavit o tom, jak nádherně Krišna hraje. Když popisovaly sladké tóny vycházející z Jeho flétny, vzpomínaly také na své zábavy s Ním; to rozrušilo jejich mysl a nedokázaly ty nádherné tóny plně popsat. Přitom, jak rozmlouvaly o transcendentálních zvucích, které Krišnova flétna vydává, vzpomínaly také na to, jaké má na sobě Krišna šaty, jak Ho zdobí paví péro zastrčené ve vlasech — jako tanečníka — a modré květy za uchem. Jeho šaty zářily zlatožlutou barvou a kolem krku měl girlandu z květů *vaijayantī*. Krišna v tomto přitažlivém oblečení naplňoval otvory své flétny nektarem proudícím z Jeho rtů. Takto na Něho gópí vzpomínaly, když vcházel do vrindávanského lesa, který je vždy proslavený otisky nohou Krišny a Jeho druhů.

Krišna hrál na flétnu dokonale a gópí Jeho hra nesmírně přitahovala. Tato hudba okouzlovala nejen je, ale všechny živé bytosti, které ji slyšely. Jedna gópí řekla svým družkám: “Nejvyšší dokonalostí očí je vidět Krišnu a Balarámu, jak jdou do lesa, hrají na flétny a společně se svými přáteli pasou krávy.”

Osoby, které jsou neustále pohroužené do transcendentální meditace o pohledu na Krišnu uvnitř i vně, které myslí na to, jak hraje na flétnu, vchází do vrindávanského lesa a s pasáčky pase krávy, skutečně dosáhly dokonalosti *samādhi*. *Samādhi* (trans) znamená pohroužení všech činností smyslů do určitého objektu a gópí ukazují, že Krišnovy zábavy jsou dokonalostí veškeré meditace

a *samādhi*. V *Bhagavad-gītě* je potvrzeno, že kdokoliv, kdo je stále pohroužený v myšlenkách na Krišnu, je nejvyšší ze všech jógích.

Jiná gópí vyjádřila názor, že když Krišna a Balaráma pasou krávy, vypadají jako herci, kteří se chystají vystoupit na divadelní jeviště. Krišna byl oblečen do jasně žlutých šatů, Balaráma do modrých, v rukou drželi mladé větvičky mangového stromu, paví pera a kytice a okolo krku Jim visely girlandy z lotosových květů. Někdy v kruhu svých přátel sladce zpívali. Jedna gópí řekla svým přítelkyním: “Jak je možné, že Krišna a Balaráma jsou tak krásní?” Jiná gópí pravila: “Moje milé přítelkyně, nedovedeme si ani představit, jaké zbožné činnosti musela Jeho bambusová flétna vykonat, že se nyní může těšit z nektaru Krišnových rtů, které jsou ve skutečnosti vlastnictvím nás gópí.” Krišna někdy gópí líbá; proto je transcendentální nektar Jeho rtů dostupný jen jim. Gópí se tedy dotazovaly: “Jak je možné, že tato flétna se stále těší z nektaru Krišnových rtů, ačkoliv je to jen obyčejná bambusová tyčka? Její otec a matka musí mít radost, když tak slouží Nejvyššímu Pánu.”

Jezera a řeky jsou považovány za matky stromů, neboť stromy žijí jen z pití vody. Voda vrindávanských jezer a řek byla šťastná, plná kvetoucích lotosů, protože si myslela: “Jak je možné, že naše dítě, bambusová tyčka, si užívá nektaru Krišnových rtů?” Když vzrostlé bambusy stojící na březích řek a jezer viděly svého potomka takto sloužit Pánu, byly také spokojené, stejně jako se radují lidé pokročilí v transcendentálním poznání, když vidí své potomky zapojovat se do služby Pánu. Stromy naplnila radost a neustále z nich stékal med z včelích hnízd visících na větvích.

Jiná gópí mluvila ke svým přítelkyním o Krišnovi takto: “Milé družky, náš Vrindávan hlásá slávu celé Země, protože nese lotosové šlépěje syna Dévakí. Kromě toho, když Góvinda hraje na svou flétnu, pávi okamžitě zešílí, jako kdyby slyšeli hřmění čerstvého mraku. Jakmile všechna zvířata, stromy a rostliny, ať už na vršku kopce Góvardhanu, nebo dole v údolí, vidí tančící pávy, strnou a s napjatou pozorností poslouchají transcendentální zvuk flétny. Myslíme si, že toto požehnání není možné získat na žádné jiné planetě.” Přestože byly gópí vesnické ženy a dívky starající se o

krávy, měly rozsáhlé védské poznání. To je výsledek védské civilizace. Obyčejní lidé poznávali nejvyšší pravdy Véd jednoduše nasloucháním z autoritativních zdrojů.
Jiná gópí řekla: “Moje milé přítelkyně, podívejte se na ty laňky! I když jsou to němá zvířata, přicházejí ke Krišnovi, synovi Mahárádže Nandy. Nejenže je přivábily Krišnovy a Balarámovy šaty, ale jakmile zaslechly hru na flétnu, společně se svými druhy vzdávají Pánu úctu tím, že na Něho hledí s velkou náklonností.” Gópí záviděly laňkám, že mohly sloužit Krišnovi společně se svými partnery. Samy se nepovažovaly za tak šťastné, neboť kdykoliv chtěly jít za Krišnou, jejich manželé tolik rádi nebyli.
Jiná gópí řekla: “Moje milé přítelkyně, Krišna je tak pěkně oblečený, že inspiruje ženy a dívky k provádění různých obřadů. Dokonce i manželky nebešťanů jsou přitahovány, když slyší transcendentální zvuky Jeho flétny. Cestují po nebi ve svých letadlech a těší se společnosti svých manželů, ale jen co zaslechnou zvuk Krišnovy flétny, jsou okamžitě zmateny. Vlasy se jim rozpustí a utažený oděv povolí.” To znamená, že transcendentální zvuk Krišnovy flétny se nesl do všech koutů vesmíru. Je také pozoruhodné, že gópí věděly o různých letadlech létajících po nebi.
Další gópí řekla svým přítelkyním: “Moje milé družky, také krávy jsou okouzlené, jakmile zaslechnou transcendentální tóny Krišnovy flétny. Zní jim jako proudící nektar a okamžitě nastraží své dlouhé uši, aby tento tekutý nektar z flétny zachytily. I telátka ustanou v sání mléka, přestože mají struky svých matek v tlamičkách. Ustrnou přívalem oddanosti a slzy jim kanou z očí, což jasně ukazuje, jak objímají Krišnu ve svých srdcích.” Tento výjev dokládá, že i krávy a telátka ve Vrindávanu uměly plakat pro Krišnu a objímat Ho ve svých srdcích. Dokonalost vědomí Krišny může vrcholit pláčem.
Mladá gópí řekla své matce: “Moje milá maminko, ptáci, kteří se dívají na Krišnu hrajícího na flétnu, sedí tiše na větvích různých stromů a pozorně poslouchají. Vypadají, jako kdyby na všechno zapomněli a jen poslouchají Krišnovu flétnu. To dokazuje, že to nejsou obyčejní ptáci; jsou to velcí mudrci a oddaní, a jen aby mohli poslouchat Krišnovu flétnu, zjevili se ve vrindávanském lese jako

ptáci.” Velcí mudrci a učenci se zajímají o védské poznání, ale podstata védského poznání je uvedena v *Bhagavad-gītě: vedaiś ca sarvair aham eva vedyaḥ.* Skrze poznání Véd je třeba pochopit Krišnu. Z chování těchto ptáků je zřejmé, že byli velkými znalci Véd a že odmítli všechna odvětví védského poznání a zahloubali se do Krišnových transcendentálních tónů. I řeka Jamuná v touze obejmout Krišnovy lotosové nohy po zaslechnutí transcendentálních tónů Jeho flétny uklidnila své divoké vlny a plynula mírně s lotosovými květy v rukou, aby je z hluboké lásky darovala Mukundovi.

Spalující žár podzimního slunce byl někdy nesnesitelný, a proto se ze soucitu nad Krišnou, Balarámou a Jejich přáteli hrajícími na flétny na nebi objevily mraky. Sloužily jako slunečníky nad Jejich hlavami, jen aby získaly Krišnovu náklonnost.

Domorodé dívky dosáhly plného uspokojení, když si potřely tváře a ňadra vrindávanským prachem, který měl načervenalou barvu od doteku Krišnových lotosových nohou. Tyto dívky měly plná ňadra a také silné smyslné touhy, ale když je jejich milenci hladili po ňadrech, necítily příliš velké uspokojení. V lese viděly, že některé lístky a rostlinky zčervenaly kunkumovým práškem, který spadl z Krišnových lotosových nohou, když kolem nich procházel. Gópí si tisknou Jeho lotosové nohy na svá ňadra, která jsou potřena kunkumovým práškem, a když Krišna putuje s Balarámou a svými přáteli vrindávanským lesem, červený prášek padá na zem. Když tedy smyslné domorodé dívky hleděly na Krišnu, jak hraje na flétnu, uviděly na zemi červenou kunkumu a okamžitě ji vzaly a potřely si s ní tváře a ňadra. To je plně uspokojilo, ačkoliv je neuspokojilo, když se jejich ňader dotýkali jejich milenci. Všechny hmotné chtivé touhy mohou být okamžitě uspokojeny, dostane-li se člověk do styku s vědomím Krišny.

Další gópí začala takto opěvovat jedinečné postavení kopce Góvardhanu: “Jak šťastný je tento kopec Góvardhan, neboť se těší společnosti Pána Krišny a Balarámy, kteří po něm chodívají! Je tak vždy ve styku s lotosovýma nohama Pána. A protože je Krišnovi a Balarámovi tolik zavázán, daruje Jim různé druhy ovoce, kořínky a

bylinky a také příjemnou křišťálovou vodu ze svých jezírek. Avšak ten nejlepší dárek, jaký kopec Góvardhan nabízí, je čerstvá tráva pro krávy a telátka. Kopec Góvardhan ví, jak potěšit Pána tím, že potěší Jeho milované společníky — krávy a pasáčky krav.”

Jiná gópí řekla: “Všechno vypadá tak krásně, když Krišna a Balaráma putují po vrindávanském lese, hrají na flétny a důvěrně se přátelí se všemi druhy pohyblivých i nehybných živých bytostí! Když hrají na své transcendentální flétny, tvorové, kteří se mohou pohybovat, zkamení a ustanou ve svých činnostech a nehybné živé bytosti, jako jsou stromy a rostliny, se začnou třást extází. Takové jsou podivuhodné reakce na tóny transcendentálních fléten Krišny a Balarámy.”

Stejně jako obyčejní pasáčkové nesli Krišna a Balaráma v rukách nebo přes ramena přehozené provazy, se kterými svazovali zadní nohy krav při dojení. Chlapci měli skoro vždy tyto provazy hozené přes rameno a nechyběly ani na ramenou Krišny a Balarámy. Navzdory tomu, že jsou Nejvyšší Osobnost Božství, jednali stejně jako pasáčkové, a proto vše začalo být krásné a přitažlivé.

Zatímco Krišna ve vrindávanském lese nebo na kopci Góvardhanu pásl krávy, byly gópí ve vesnici stále pohroužené v myšlenkách na Něho a v rozmluvách o Jeho různých zábavách. To je dokonalý příklad vědomí Krišny: být vždy nějakým způsobem pohroužený v myšlenkách na Krišnu. Gópí to svým chováním neustále jasně ukazují; proto Pán Čaitanja prohlásil, že nikdo nemůže uctívat Nejvyššího Pána lepším způsobem, než jakým Ho uctívají gópí. Nepocházely z vysoce postavených bráhmanských nebo kšatrijských rodin; pocházely z rodin vaišjů, a to ještě ne z urozených vrstev obchodníků, ale rodin pastevců krav. Neměly příliš vysoké vzdělání, ačkoliv slyšely mnohou moudrost od bráhmanů, autorit na védské poznání. Jediné, co pro ně bylo důležité, bylo neustále zůstávat pohroužené v myšlenkách na Krišnu.

Takto končí Bhaktivédántův výklad 21. první kapitoly knihy Krišna, nazvané “Gópí okouzluje Krišnova flétna”.

22. KAPITOLA

Krišna krade šaty svobodným dívkám

Podle védské civilizace by svobodné dívky ve věku mezi desátým a čtrnáctým rokem měly uctívat Pána Šivu nebo bohyni Durgu, aby dostaly pěkného manžela. Svobodné dívky ve Vrindávanu už ale byly upoutány krásou Krišny. Přesto však bohyni Durgu uctívaly, na počátku období Hémanta (těsně před zimním obdobím). První měsíc tohoto období se jmenuje Agrahájana (říjen — listopad) a v té době začaly všechny svobodné gópí z Vrindávanu provádět své uctívání. Nejprve snědly jídlo zvané *haviṣyānna*, které se připravuje tak, že se mung dál a rýže vaří bez koření či kurkumy. Podle védských pokynů se tento druh jídla doporučuje na očistu těla před zahájením rituálního obřadu. Všechny svobodné gópí z Vrindávanu denně časně ráno po koupeli v řece Jamuně uctívaly bohyni Kátjájaní. Kátjájaní je další jméno pro bohyni Durgu. Bohyně se uctívá tak, že se z písku na břehu Jamuny zhotoví soška. Ve védských písmech stojí, že božstvo může být vytvořeno z různých hmotných prvků: může být namalováno, zhotoveno z kovu, drahokamů, dřeva, hlíny či kamene, nebo si ho může uctívající vytvořit ve svém srdci. Májávádští filosofové považují všechna tato božstva za pomyslná, ale védské texty je uznávají za totožná buď s Nejvyšším Pánem, nebo s příslušným polobohem.

Svobodné gópí zhotovily božstvo bohyně Durgy a uctívaly ji čandanovou pastou, girlandami, vonnými tyčinkami, ghíovými lampičkami a dalšími předměty — ovocem, zrním a větvičkami. Po obřadu bývá zvykem prosit o nějaké požehnání. Dívky se tedy s velkou oddaností modlily k bohyni Kátjájaní: “Ó svrchovaná vnější energie Osobnosti Božství, ó nejvyšší mystická sílo, ó svrchovaná vládkyně hmotného světa! Ó bohyně, buď k nám laskavá a zařiď, abychom se provdaly za syna Nandy Mahárádže, za Krišnu!”

Vaišnavové obvykle neuctívají žádné polobohy. Šríla Naróttama dás Thákur přísně zakázal jakékoliv uctívání polobohů všem, kdo chtějí udělat pokrok v čisté oddané službě. Přesto vidíme, že gópí, jejichž láska ke Krišnovi se nedá s ničím srovnat, uctívaly Durgu. Uctívači

polobohů někdy namítají, že gópí uctívaly bohyni Durgu, ale musíme si uvědomit, za jakým účelem to dělaly. Lidé obvykle uctívají bohyni Durgu pro nějaký hmotný prospěch; zato gópí se k ní modlily, aby se staly manželkami Pána Krišny. To znamená, že je-li Krišna středem všech činností, může oddaný pro dosažení tohoto cíle použít jakýchkoliv prostředků. Gópí mohly přijmout cokoliv pro uspokojení Krišny nebo službu Jemu. To je nepřekonatelná vlastnost gópí. Plně uctívaly bohyni Durgu po dobu jednoho měsíce, aby získaly Krišnu za manžela. Každý den se modlily, aby se jejich manželem stal Krišna, syn Nandy Mahárádže.
Časně ráno se gópí chodily k Jamuně vykoupat. Chytily se za ruce a hlasitě zpívaly o Krišnových překrásných zábavách. V Indii je starý zvyk, že když se dívky a ženy koupou v řece, odloží své oděvy na břeh a vstoupí do vody úplně nahé. Do té části řeky, kde se dívky a ženy koupou, je mužům vstup přísně zakázán, a tento zvyk se dodržuje dodnes. Nejvyšší Pán, Osobnost Božství, věděl, na co mladé svobodné gópí myslí, a požehnal jim dosažením vytouženého cíle. Modlily se, aby dostaly Krišnu za manžela, a Krišna jim chtěl jejich přání splnit.
Na konci měsíce se Krišna se svými druhy objevil na scéně. Jiné Krišnovo jméno je Jógéšvara neboli Pán všech mystických sil. Díky provádění meditace může jógí znát duševní rozpoložení jiných lidí a Krišna zajisté znal touhy gópí. Jakmile přišel na břeh, sebral jejich šaty a vyšplhal se na blízký strom. S úsměvem na rtech k nim potom promluvil.
“Mé milé dívy,” řekl, “pojďte sem jedna po druhé, poproste o šaty a potom si je vezměte. Myslím to vážně, nežertuji. Nemám v úmyslu s vámi žertovat, neboť jste unavené z toho, jak jste celý měsíc dodržovaly usměrňující zásady uctívání bohyně Kátjájaní. Nechoďte sem prosím všechny najednou. Přijďte každá zvlášť. Chci vidět vaši úplnou krásu, neboť jste všechny útlé v pase. Nyní prosím vyhovte Mému přání a jedna po druhé přistupte.”
Když dívky ve vodě uslyšely od Krišny taková žertovná slova, začaly se dívat jedna na druhou a usmívat se. Byly radostí bez sebe, když slyšely tuto Krišnovu žádost, protože už do Něho byly beztak

zamilované. Ze studu po sobě pokukovaly, ale z vody vyjít nemohly, protože byly nahé. Jelikož byly ve vodě delší dobu, třásly se zimou; přesto se však v duchu radovaly z Góvindových milých, žertovných slov. Řekly Krišnovi: “Milovaný synu Nandy Mahárádže, nežertuj takhle s námi, není to od Tebe pěkné. Pocházíš ze ctnostné rodiny Nandy Mahárádže a máme Tě velice rády, ale neměl by sis z nás dělat takovou legraci, protože se teď třeseme ve vodě zimou. Laskavě nám okamžitě vrať šaty, nebo budeme trpět.” Pokorně Krišnovi domlouvaly: “Milý Šjámasundaro, jsme Tvými věčnými služebnicemi. Cokoliv nám nařídíš, bez váhání vykonáme, protože to považujeme za svou náboženskou povinnost. Budeš-li však i nadále trvat na svém a nutit nás k něčemu, co nemůžeme udělat, pak budeme muset jít za Nandou Mahárádžem a stěžovat si na Tebe. A pokud Tě on nepotrestá, povíme o Tvém neslušném chování králi Kansovi.”
Když Krišna uslyšel prosbu svobodných gópí, odpověděl: “Moje milé dívky, pokud si myslíte, že jste Moje věčné služebnice a že jste vždy připraveny vykonat Mé pokyny, pak vás žádám, abyste sem s úsměvem na tváři jedna po druhé přišly a vzaly si své šaty. Pokud sem ale nepřijdete a budete žalovat Mému otci, stejně Mi to nebude vadit, protože vím, že už je starý a nic Mi nemůže udělat.”
Gópí viděly, že Krišna je neoblomný, a neměly jinou možnost než poslechnout Jeho rozkaz. Jedna po druhé vycházely z vody, ale protože byly úplně nahé, snažily se levou rukou na ohanbí zakrýt svoji nahotu. Takto stály před Krišnou a třásly se. Jejich prosté chování bylo tak čisté, že Pána Krišnu okamžitě potěšilo. Tak se naplnil sen všech svobodných gópí, které se modlily ke Kátjájaní, aby dostaly Krišnu za manžela; žádnému jinému muži než svému manželovi se žena nesmí ukázat nahá. Svobodné gópí chtěly mít Krišnu za manžela a On jim takto splnil jejich touhu. Byl s nimi spokojený, a tak si přehodil jejich šaty přes rameno a pravil: “Moje milé dívky, dopustily jste se velkého prohřešku tím, že jste vstoupily do řeky Jamuny nahé. Urazily jste boha vod Varunadévu. Dotkněte se prosím sepjatýma rukama čela a pokloňte se polobohu Varunovi, abyste svůj přestupek odčinily.” Gópí byly prosté duše a vše, co

Krišna řekl, braly vážně. Aby se vyvarovaly Varunova hněvu, aby dokončily svůj obřad, a hlavně aby potěšily svého milovaného Krišnu, okamžitě poslechly Jeho příkaz. Tak se staly největšími milenkami Krišny a Jeho nejposlušnějšími služebnicemi.

Nic se nevyrovná vědomí Krišny, jaké měly gópí. Ve skutečnosti se nestaraly o Varunu či jakéhokoliv jiného poloboha; chtěly jen uspokojit Krišnu. Krišnu si jejich prosté chování získalo a ihned jim vrátil jejich šaty, jedné po druhé. Přestože mladé svobodné gópí podvedl, donutil je, aby před Ním stály nahé, a tropil si z nich žerty; přestože s nimi zacházel jako s loutkami a ukradl jim šaty, i tak Ho měly rády a nestěžovaly si na Něho. Tento postoj gópí popisuje Pán Čaitanja Maháprabhu ve své modlitbě: “Můj milý Pane Krišno, můžeš Mě obejmout, můžeš po Mně šlapat nebo Mi můžeš zlomit srdce tím, že se přede Mnou nikdy neukážeš. Můžeš si dělat, co se Ti zlíbí, protože máš úplnou volnost v jednání. Ať však uděláš cokoliv, zůstaneš věčně Mým Pánem. Nemám nikoho jiného, koho bych uctíval.” Takový je postoj gópí ke Krišnovi.

Pán Krišna z nich měl radost, a jelikož si Ho všechny přály mít za manžela, řekl jim: “Moje milé dívky, které se tak pěkně chováte, vím, že po Mně toužíte. Vím, proč jste uctívaly bohyni Kátjájaní, a plně vaše jednání schvaluji. Každý, kdo má vědomí neustále zcela pohroužené ve Mně, byť i s chtíčem, se povýší. Stejně jako nemůže vyklíčit opražené semínko, tak ani žádná touha ve spojení s láskyplnou službou Mně nemůže přinést hmotné následky jako obyčejná *karma*.”

V *Brahma-saṁhitě* stojí: *karmāṇi nirdahati kintu ca bhakti-bhājām*. Každý je spoután svými plodonosnými činnostmi, ale oddaní nenesou žádné následky, protože jednají jen pro uspokojení Pána. Vztah gópí ke Krišnovi, i když na první pohled smyslný, by neměl být považován za smyslnou touhu obyčejných žen. Sám Krišna vysvětluje proč. Činnosti v oddané službě jsou transcendentální vůči jakýmkoliv hmotným následkům.

“Moje milé gópí,” pokračoval Krišna, “vaše touha mít Mě za manžela se vám splní, protože kvůli tomu jste uctívaly bohyni Kátjájaní. Slibuji vám, že během nadcházejícího podzimu se se

Mnou budete moci setkat a budete si se Mnou užívat jako se svým manželem.”
Později, když byl Krišna zase ve společnosti svých přátel pasáčků, uchýlil se do stínu stromů a zaplavilo ho štěstí. Takto oslovil obyvatele Vrindávanu: “Můj milý Stóka-Krišno, Můj milý Varúthapo, Můj milý Bhadraséno, Můj milý Sudámo, Můj milý Subalo, Můj milý Ardžuno, Můj milý Višálo, Můj milý Rišabho — jen se podívejte na ty šťastné vrindávanské stromy. Zasvětily své životy konání dobra druhým. Samy snášejí různé přírodní vlivy, jako prudký vítr, hustý déšť, spalující horko a bodající zimu, ale dbají na to, aby nás chránily a zbavovaly únavy. Moji milí přátelé, myslím, že se svým zrozením jako stromy proslavily. Tak starostlivě poskytují útočiště druhým, že jsou jako vznešení a vysoce postavení dárci milodarů, kteří nikdy neodmítnou obdarovat toho, kdo se na ně obrátí. Tyto stromy nikomu neodepřou ochranu. Poskytují lidské společnosti různé prostředky v podobě listů, květů, ovoce, stínu, kořínků, kůry, vonných výtažků a paliva. Jsou dokonalou ukázkou vznešeného života. Jsou jako vznešený člověk, který obětuje vše, co může — své tělo, mysl, činnosti, inteligenci a slova — dobročinné službě všem živým bytostem.”
Takto Nejvyšší Pán, Osobnost Božství, kráčel po břehu Jamuny, dotýkal se listí stromů, jejich ovoce, květů a větviček a opěvoval jejich slavné blahodárné činnosti. Různí lidé se mohou ujímat různých činností, které jsou podle jejich názoru určeny pro dobro lidské společnosti, ale dobročinností, kterou je možné poskytnout pro věčné blaho všech lidí, je šíření hnutí pro vědomí Krišny. Všichni by měli být připraveni rozšiřovat toto hnutí. Pán Čaitanja učil, že člověk má být pokornější než tráva na zemi a snášenlivější než strom. Pán Krišna právě vysvětlil, jak je strom snášenlivý, a ti, kdo se věnují rozšiřování vědomí Krišny, by se měli poučit z učení Pána Krišny a Pána Čaitanji prostřednictvím Jejich přímé učednické posloupnosti.
Během putování vrindávanským lesem po břehu Jamuny se Krišna na jednom pěkném místě posadil a nechal krávy pít chladnou a průzračnou říční vodu. Pasáčkové, Krišna i Balaráma byli unaveni a

také se napili. Poté, co Krišna viděl mladé gópí koupající se v Jamuně, strávil zbytek dopoledne s chlapci.

Takto končí Bhaktivédántův výklad 22. kapitoly knihy Krišna, nazvané “Krišna krade šaty svobodným dívkám”.

23. KAPITOLA

Osvobození manželek bráhmanů provádějících oběti

Dopoledne uběhlo a pasáčkové byli velice hladoví, protože nesnídali. Obrátili se na Krišnu a Balarámu a řekli: “Milý Krišno a Balarámo, oba jste všemocní; dokážete zabít mnoho démonů, ale nás dnes trápí hlad, a nemáme klid. Zařiďte prosím něco, abychom mohli náš hlad utišit.”

Na tuto žádost svých přátel Pán Krišna a Balaráma vytvořili situaci, ve které projevili milost jistým manželkám bráhmanů, kteří prováděli oběti. Tyto ženy byly velké oddané Pána a Krišna využil příležitosti, aby jim požehnal. Řekl: “Moji milí přátelé, zajděte prosím do nedalekého domu bráhmanů. Provádějí nyní védskou oběť zvanou *āṅgirasa*, neboť se chtějí dostat na nebeské planety. Běžte všichni za nimi.” Potom je varoval: “Tito bráhmanové nejsou vaišnavové. Nedokáží ani vyslovit Naše jména, ‚Krišna` a ‚Balaráma`. Jsou velice zaneprázdnění zpěvem védských hymnů, i když účelem védského poznání je najít Mě. Jelikož je však jména Krišna a Balaráma nepřitahují, uděláte lépe, když je nebudete o nic žádat Mým jménem. Raději požádejte o dar jménem Balarámy.” Milodary se obvykle dávají společensky vysoko postaveným bráhmanům, ale Krišna a Balaráma se nenarodili v bráhmanské rodině. O Balarámovi se vědělo, že je synem Vasudévy, čili kšatriji, a Krišna byl ve Vrindávanu známý jako syn Nandy Mahárádže, který byl vaišjou. Ani jeden tedy nenáležel do bráhmanské společnosti. Krišna proto uvažoval, že bráhmanům provádějícím oběti se nebude chtít obdarovat kšatriju a vaišju. “Snad když vyslovíte jméno Balarámy, mohli by spíš dát milodar kšatrijovi než Mně, protože Já jsem pouhý vaišja.”

S tímto pokynem od Nejvyšší Osobnosti Božství se všichni chlapci vydali za bráhmany a požádali je o milodar. Přistoupili k nim se sepjatýma rukama a padli na zem na projev úcty. “Ó pozemští bohové, vyslyšte nás laskavě, neboť nás posílá Pán Krišna a Balaráma. Doufáme, že je oba dobře znáte, a přejeme vám veškerou přízeň osudu. Krišna s Balarámou nedaleko pasou krávy a my Je

doprovázíme. Přišli jsme, abychom vás požádali o trochu jídla. Všichni jste bráhmanové, znalci náboženských zásad, a pokud si myslíte, že byste nás měli něčím obdarovat, tak nám dejte něco k jídlu a my to sníme společně s Krišnou a Balarámou. Jako příslušníci bráhmanské třídy jste v lidské společnosti velice uznávaní a měli byste znát všechny zásady náboženského jednání."

Ačkoliv se od těchto vesnických hochů neočekávalo, že budou znát védská pravidla náboženských obřadů, naznačili, že je všechna znali, díky tomu, že se sdružovali s Krišnou a Balarámou. Tím, že bráhmany oslovili jako "znalce náboženských zásad", vyjádřili názor, že když Nejvyšší Osobnost Božství, Krišna a Balaráma, žádají o jídlo, měli by Jim bez váhání něco dát, protože — jak uvádí *Bhagavad-gītā* — člověk má provádět *yajñu* (oběť) jen pro uspokojení Višnua.

Chlapci pokračovali: "Pán Višnu v podobě Krišny a Balarámy čeká a měli byste okamžitě poslat jídlo, které ve svých zásobách najdete." Vysvětlili také bráhmanům, kdy se má jídlo přijímat, a kdy ne. Vaišnavové, čistí oddaní Pána, se obvykle nepodílejí na obyčejných obětních obřadech, přesto však dobře znají obřady zvané *dīkṣā*, *paśu-saṁsthā* a *sautrāmaṇi*. Je povoleno jíst po obřadu zvaném *dīkṣā* a před obětí zvířat nebo obřadem *sautrāmaṇi*, při kterém se také obětuje alkohol. Chlapci řekli: "Váš obřad je v takovém stádiu, kdy od vás můžeme jídlo přijmout, kdy to není zakázané. Mohli byste nám tedy něco dát."

I když byli společníci Pána Krišny a Balarámy prostí pasáčkové krav, byli na úrovni, kdy mohli dávat příkazy dokonce i váženým bráhmanům pohrouženým do védských obětních rituálů. Avšak tito *smārta-brāhmaṇové*, kteří se zajímali pouze o obřady, nerozuměli příkazu transcendentálních oddaných Pána. Nedokázali ani ocenit prosby Nejvyššího Pána, Krišny a Balarámy. I když slyšeli všechny argumenty, pronesené ve jménu Krišny a Balarámy, nebrali je vážně a odmítli s hochy mluvit. Navzdory svým hlubokým znalostem ohledně védských obětních obřadů jsou všichni takoví neoddaní bráhmanové nevědomí a hloupí lidé, přestože se považují za velmi pokročilé. Všechny jejich činnosti jsou dětinské, protože

neznají účel Véd, kterým je poznat Krišnu, jak je vysvětleno v *Bhagavad-gītě.* Navzdory své pokročilosti ve védském poznání a obřadech nechápou Krišnu; proto je jejich poznání Véd k ničemu. Z toho důvodu Pán Čaitanja poskytl svůj cenný názor, že není zapotřebí, aby se člověk narodil v bráhmanské rodině; pokud zná Krišnu či vědu o vědomí Krišny, je více než bráhmana a je plně způsobilý stát se duchovním učitelem.

Při vykonávání oběti je nutné brát ohled na různé podrobnosti, jako je *deśa* (místo), *kāla* (čas), *pṛthag-dravya* (různé obětní předměty), *mantra* (hymny), *tantra* (pokyny písem), *agni* (oheň), *ṛtvik* (učení vykonavatelé oběti), *devatā* (polobozi), *yajamāna* (pořadatel oběti), *kratu* (samotná oběť) a *dharma* (její postupy). Všechny tyto faktory jsou určené k tomu, aby uspokojovaly Krišnu. V *Bhagavad-gītě* je potvrzeno, že On je ten, kdo si ve skutečnosti užívá všech obětí, protože je přímo Nejvyšší Osobnost Božství a Svrchovaná Absolutní Pravda, přesahující představy a spekulace hmotných smyslů. Je přítomný jako obyčejný lidský chlapec, avšak lidé, kteří se ztotožňují s tělem, Ho stěží pochopí. Naši bráhmanové se velice zajímali o pohodlí svých hmotných těl a dosažení sídel na vyšších planetách, zvaných *svarga-vāsa;* proto byli naprosto neschopní porozumět Krišnovu postavení.

Chlapci byli velice zklamaní, když viděli, že se s nimi bráhmanové nechtějí vůbec bavit a neřeknou jim ani ano nebo ne. Vrátili se k Pánu Krišnovi a Balarámovi a pověděli Jim, co se stalo. Nejvyšší Pán, Osobnost Božství, je poslouchal a usmíval se. Řekl jim, aby se nermoutili nad tím, že je bráhmanové odmítli, protože to se může stát každému, kdo žebrá. Přesvědčil je, že když někdo pořádá sbírku nebo žebrá, neměl by si myslet, že všude uspěje. Může se stát, že na některých místech nepořídí, ale z toho by neměl být nešťastný. Potom Pán Krišna vyzval chlapce, aby to zkusili znovu, ale tentokrát u manželek obětujících bráhmanů. Poučil je, že tyto ženy byly velké oddané. “Jsou stále pohroužené v myšlenkách na Nás. Jděte tam a požádejte je o trochu jídla Mým a Balarámovým jménem a jsem si jistý, že vám dají tolik jídla, kolik si budete přát.”

Poslušni Krišnova nařízení se chlapci okamžitě vydali za manželkami bráhmanů. Našli je sedět uvnitř domu bráhmanů, krásně ozdobené různými šperky. Uctivě se jim poklonili a řekli: “Milé matky, přijměte prosím naše uctivé poklony a vyslyšte nás. Rádi bychom vám sdělili, že Pán Krišna a Balaráma jsou nablízku. Přišli sem s kravami a vězte, že jdeme za vámi na Jejich pokyn. Všichni máme velký hlad, a proto vás přicházíme požádat o trochu jídla. Prosíme vás, dejte nám něco k snědku pro Krišnu, Balarámu a pro nás.”
Jakmile to ženy bráhmanů uslyšely, hned po Krišnovi a Balarámovi zatoužily. Jejich chování bylo spontánní. Nikdo je nemusel přesvědčovat, jak jsou Krišna a Balaráma důležití; jakmile jen uslyšely Jejich jména, ihned se s Nimi chtěly setkat. Díky neustálému myšlení na Krišnu byly velice pokročilé, a tak prováděly nejvyšší způsob mystické meditace. Bezodkladně začaly plnit různé nádoby lahodnými jídly, která získala svou chuť prováděním oběti. Když měly hostinu hotovou, připravily se jít za svým nejmilovanějším Krišnou, stejně jako řeky plynou do moře.
Již dlouho toužily spatřit Krišnu, ale když se chystaly odejít z domu, jejich manželé, otcové, synové a příbuzní je žádali, aby nechodily. Ženy je však neposlechly. Když je oddaný přitahován ke Krišnovi, nestará se o tělesné svazky. Ženy vešly do vrindávanského lesa, který se zelenal na břehu Jamuny, plný čerstvě vyrostlých popínavých rostlin a květů. V lese spatřily Krišnu a Balarámu, jak společně se svými milujícími přáteli pasou krávy.
Ženy bráhmanů viděly Krišnu s černavou barvou pleti, v šatech, které se třpytily jako zlato. Kolem krku měl pěknou girlandu z lesních květů a ve vlasech zastrčené paví pero. Byl také nalíčen hlinkami, které se ve Vrindávanu daly najít, a vypadal jako herec tančící na jevišti. Viděly Ho, jak se jednou rukou opírá o rameno přítele a ve druhé drží lotosový květ. Uši měl ozdobené liliemi, tělo označené *tilakem* a půvabně se usmíval. Tak manželky bráhmanů na vlastní oči spatřily Nejvyššího Pána, Osobnost Božství, o kterém toho tolik slyšely, kterého tolik milovaly a o kterém neustále

rozjímaly. Nyní Ho mohly vidět tváří v tvář a Krišna vstoupil jejich očima do jejich srdcí.
Ve svých srdcích Ho začaly objímat k plnému uspokojení, a tíseň z odloučení se okamžitě zmírnila. Byly jako velcí mudrci, kteří díky svému pokročilému poznání splývají s Nejvyšším. Pán Krišna jako Nadduše žijící v srdcích všech znal jejich myšlenky; přišly za Ním navzdory protestům svých příbuzných, otců, manželů a bratrů a nedbaly na své domácí povinnosti. Přišly, jen aby viděly Jeho, který pro ně byl vším. Přesně se řídily Krišnovým pokynem v *Bhagavad-gītě:* člověk se má vzdát všech pracovních a náboženských povinností a odevzdat se Jemu. Proto je se širokým úsměvem oslovil. V této souvislosti stojí za povšimnutí, že když Krišna vstoupil do srdcí žen a když Ho dosytosti objímaly a cítily transcendentální blaženost ze spojení s Ním, ani Nejvyšší Pán Krišna, ani jednotlivé ženy neztratili svoji totožnost. Individualita Pána i žen zůstala zachována, ale přesto cítili sjednocení své existence. Když se milenka odevzdá svému milenci bez ohledu na své vlastní zájmy, nazývá se to sjednocení. Pán Čaitanja nás učil o tomto pocitu sjednocení ve své *Śikṣāṣṭace:* Krišna může jednat svobodně a dělat, co se Mu zlíbí, ale oddaný má být vždy sjednocen s Jeho touhami, má s nimi vždy souhlasit. Tuto jednotu projevily svou láskou ke Krišnovi manželky bráhmanů.
Krišna je uvítal následujícími slovy: “Moje milé ženy bráhmanů, jste požehnané, a Já vás tady vítám. Řekněte Mi prosím, co pro vás mohu udělat. To, že jste sem přišly, abyste se se Mnou setkaly, a přitom jste nedbaly na omezení a zábrany od svých příbuzných, otců, bratrů a manželů, je úplně v pořádku. Kdo takto jedná, ví, co je v jeho pravém zájmu, protože transcendentální láskyplná služba Mně, bez motivace či zábran, je pro živé bytosti skutečně příznivá.” Pán Krišna zde potvrzuje, že nejvyšší úrovně dokonalosti může podmíněná duše dosáhnout tím, že se Mu odevzdá. Musí zanechat všech jiných povinností. Úplné odevzdání se Nejvyšší Osobnosti Božství je pro podmíněnou duši nejpříznivější cesta, protože Nejvyšší Pán je nejvyšší cíl lásky. Každý miluje své vlastní já podle toho, jak rozvinuté má poznání. Když nakonec dojde k pochopení,

že jeho vlastní já je duše a že duše není nic jiného než nedílná část Nejvyššího Pána, uzná Nejvyššího Pána za konečný cíl lásky a potom se Mu odevzdá. Takové odevzdání se je pro podmíněnou duši příznivé. Náš život, majetek, domov, manželka, děti, dům, vlast, společnost a všechno ostatní, co je nám tak drahé, jsou expanze Nejvyššího Pána, Osobnosti Božství. On je hlavním cílem lásky, protože nám poskytuje veškerou blaženost tím, že se expanduje mnoha různými způsoby podle naší tělesné, mentální a duchovní situace.

“Moje milé ženy bráhmanů,” řekl Krišna, “nyní se můžete vrátit domů. Věnujte se obětním činnostem, službě svým manželům a domácím povinnostem, aby s vámi byli vaši mužové spokojeni a mohli úspěšně dokončit oběť, kterou započali. Jsou to koneckonců hospodáři, a jak by mohli vykonávat své předepsané povinnosti bez vaší pomoci?”

Manželky bráhmanů odpověděly: “Milý Pane, takový pokyn se k Tobě nehodí. Dal jsi věčný slib, že budeš vždy chránit své oddané, a nyní ho musíš splnit. Když se Ti kdokoliv odevzdá, nikdy se nevrátí do podmíněného života v podobě hmotné existence. Očekáváme, že nyní splníš tento slib. Odevzdaly jsme se Tvým lotosovým nohám, které jsou pokryté lístky tulasí, a již nechceme opustit toto útočiště a jít zpátky do společnosti našich takzvaných příbuzných, přátel a bližních. A co bychom měly dělat, až se vrátíme domů? Naši manželé, bratři, otci, synové, matky a přátelé nás už doma nepřijmou, protože jsme je všechny opustily. Nemáme kam se vrátit. Proto Tě prosíme, nechtěj po nás, abychom se vrátily domů, ale dovol nám zůstat u Tvých lotosových nohou, kde můžeme žít věčně pod Tvou ochranou.”

Nejvyšší Pán, Osobnost Božství, odpověděl: “Moje milé ženy bráhmanů, buďte si jisté, že na vás vaši manželé nezanevřou, až se vrátíte, a vaši bratři, synové a otcové vás také neodmítnou. Nejen vaši příbuzní, ale rovněž ostatní lidé i polobozi s vámi budou spokojeni, protože jste Mými čistými oddanými.” Krišna je Nadduše v srdcích všech a ten, kdo se stane čistým oddaným Pána Krišny, bude okamžitě pro všechny zdrojem potěšení. Čistý oddaný Pána se

nikdy nechová vůči nikomu nepřátelsky a žádný duševně zdravý člověk nemůže být nepřítelem čistého oddaného. “Transcendentální láska ke Mně nezávisí na tělesném styku,” řekl Krišna dále, “ale ten, jehož mysl je neustále pohroužena ve Mně, ke Mně zaručeně velice brzy přijde, aby zůstal navěky v Mojí společnosti.”
Po vyslechnutí pokynů od Nejvyšší Osobnosti Božství se všechny ženy vrátily domů k manželům. Bráhmanové byli rádi, že vidí své ženy zase zpátky doma, usedli s nimi a vykonali oběti předepsané v *śāstrách.* Podle védských zásad musí manželé provádět náboženské obřady spolu. Když se manželky bráhmanů vrátily, oběť byla náležitě dokončena. Avšak jedna z bráhmanských žen, které bylo násilím zabráněno, aby odešla za Krišnou, na Něho začala myslet, když slyšela o Jeho tělesných rysech, a úplně pohroužená do myšlenek na Krišnu opustila své hmotné tělo, podléhající přírodním zákonům.
Když manželky bráhmanů odešly, Šrí Góvinda a Jeho přátelé pasáčkové si pochutnali na jídle, které jim donesly. Věčně veselý Pán, Osobnost Božství, prováděl své transcendentální zábavy jako normální lidská bytost, aby obyčejné lidi přilákal k vědomí Krišny. Svými slovy a krásou přitahoval všechny krávy, pasáčky a dívky ve Vrindávanu a všichni společně se těšili z Jeho zábav.
Poté, co se ženy vrátily od Krišny, začali bráhmanové pohroužení do vykonávání obětí litovat svého hříšného počínání, že odmítli dát jídlo Nejvyšší Osobnosti Božství. Konečně pochopili, že udělali chybu; zatímco se věnovali provádění védských obřadů, zanedbali Nejvyššího Pána, Osobnost Božství, který se jevil jako obyčejná lidská bytost a žádal o trochu jídla. Jakmile poznali víru a oddanost svých manželek, začali se zatracovat. Nesmírně litovali, že zatímco jejich ženy dosáhly úrovně čisté oddané služby, oni sami nebyli schopni pochopit ani z nepatrné části, jak milovat Nejvyšší Duši a jak poskytovat transcendentální láskyplnou službu Pánu. Začali mezi sebou rozmlouvat: “Budiž proklet náš bráhmanský původ! K čertu s naším studiem védských textů! K čertu s naším vykonáváním velkých obětí a dodržováním všech usměrňujících pravidel! Ať jsou proklety naše rodiny! Budiž prokleta naše bezchybná služba,

vykonávání rituálů přesně podle popisů písem! K čertu s tím vším, protože jsme nevyvinuli transcendentální láskyplnou službu Nejvyššímu Pánu, Osobnosti Božství, který je mimo dosah spekulace mysli, těla a smyslů.”

Učení bráhmanové, mistři v provádění védských rituálních obřadů, patřičně litovali svého jednání, protože veškeré vykonávání náboženských povinností je jen ztráta času a energie, nevede-li k rozvinutí vědomí Krišny. Rozmlouvali mezi sebou dále: “Vnější energie Krišny je tak silná, že může vytvořit iluzi, která přemůže i největšího mystického jógího. I když my, zkušení bráhmanové, jsme považováni za učitele všech ostatních tříd lidské společnosti, i my jsme byli zmateni vnější energií. Jen se podívejte, jak požehnané jsou tyto ženy! Tak oddaně zasvětily své životy Nejvyšší Osobnosti Božství, Krišnovi, že snadno dokázaly to, co je obyčejně tak těžké — vzdaly se rodinných svazků, které jsou jako temná studna určená k pokračování hmotného utrpení.” Ženy obvykle přijmou vědomí Krišny snadno, neboť jsou od srdce prosté, a když vyvinou lásku ke Krišnovi, lehce se vysvobodí ze spárů *māyi*, což je těžké i pro takzvané inteligentní a učené muže.

Bráhmanové pokračovali: “Podle védských příkazů není ženám dovoleno, aby podstoupily očistný proces zasvěcení, při kterém se předává posvátná šňůra, ani nemohou žít jako brahmačáriní v áśramu duchovního učitele. Rovněž se pro ně nedoporučují přísné disciplinární praktiky a nejsou také příliš zdatné ve filosofických diskusích o seberealizaci. Od přírody nejsou příliš čisté a netíhnou ani k příznivým činnostem. Jak úžasné tedy je, že tyto ženy vyvinuly transcendentální lásku ke Krišnovi, Pánu všech mystických jógích! Překonaly nás v pevné víře a oddanosti Krišnovi. Ačkoliv jsme považováni za mistry všech očistných procesů, nevěděli jsme, co je jejich skutečným cílem, protože jsme příliš připoutaní k materialistickému způsobu života. I když nás pasáčkové upomínali na Krišnu a Balarámu, nedbali jsme na Ně. Teď si myslíme, že když za námi Nejvyšší Pán poslal své přátele žebrat o jídlo, byl to jenom Jeho trik, kterým nám projevil svou milost. V podstatě je vůbec

nemusel posílat. Mohl ukojit jejich hlad hned na místě svým pouhým přáním.”

Pokud si někdo myslí, že Krišna není soběstačný, protože pásl krávy, aby si vydělal na živobytí, nebo pokud pochybuje o tom, že Krišna nepotřebuje jídlo, v domnění, že měl opravdu hlad, pak by si měl uvědomit, že Krišnovi neustále slouží bohyně štěstí. Porušuje tak svůj nepěkný zvyk, že je nestálá. Ve védských textech, jako je *Brahma-saṁhitā*, je řečeno, že Krišnovi v Jeho sídle s velkou úctou slouží ne jen jedna, ale mnoho tisíc bohyní štěstí. Proto je iluze myslet si, že Krišna žebral jídlo od bráhmanů. Byl to jenom trik, aby jim prokázal milost a poučil je, že místo rituálních obřadů by Ho měli uctívat čistou oddanou službou. Védské obřadní nezbytnosti, vhodné místo, vhodná doba, různé předměty sloužící k provádění rituálních obřadů, védské hymny, průběh oběti, kněz, který je schopný oběť vykonat, oheň, polobozi, osoba pořádající oběť a náboženské zásady — to vše je určené k pochopení Krišny, protože Krišna je Nejvyšší Osobnost Božství. Je Nejvyšší Pán Višnu a Pán všech mystických jógích.

“Protože se zjevil jako dítě v dynastii Jaduovců, byli jsme tak hloupí, že jsme nechápali, že je Nejvyšší Osobnost Božství,” řekli bráhmanové. “Na druhou stranu jsme však pyšní na to, že máme tak vznešené ženy, které rozvinuly čistou transcendentální službu Pánu a nenechaly se spoutat naším nezlomným odporem. S úctou se proto pokloňme lotosovým nohám Pána Krišny, jehož iluzorní energie zvaná *māyā* svým vlivem způsobuje, že jsme pohrouženi do plodonosných činností. Modlíme se proto k Pánu, aby byl tak laskavý a prominul nám, protože jsme byli jednoduše uchváceni Jeho vnější energií. Neuposlechli jsme Jeho nařízení, neboť jsme neznali Jeho transcendentální slávu.”

Bráhmanové litovali svého hříšného jednání. Chtěli se jít osobně Krišnovi poklonit a odevzdat se Mu, ale protože se báli Kansy, nešli. Jinými slovy — pro toho, kdo se neočistil oddanou službou, je těžké se plně odevzdat Osobnosti Božství. Příklad učených bráhmanů a jejich manželek je velmi názorný. Ženy bráhmanů nedbaly na žádný odpor, protože je inspirovala čistá oddaná služba. Okamžitě za

Krišnou odešly. Zato bráhmanové i poté, co dospěli k poznání moci Pána a káli se, měli strach z krále Kansy, protože příliš lpěli na konání plodonosných činností.
Takto končí Bhaktivédántův výklad 23. kapitoly knihy Krišna, nazvané “Osvobození manželek bráhmanů provádějících oběti”.

24. KAPITOLA

Uctívání kopce Góvardhanu

Zatímco se Krišna a Balaráma zabývali bráhmany, kteří byli příliš zabráni do provádění védských obětí, všimli si, že pastevci rovněž připravovali podobnou oběť, aby uspokojili Indru, krále nebes, který má na starosti dodávání vody. Jak uvádí *Caitanya-caritāmṛta,* oddaný Krišny má silné a pevné přesvědčení, že když se jednoduše s vědomím Krišny věnuje transcendentální láskyplné službě Krišnovi, je zbaven všech ostatních závazků. Čistý oddaný Pána Krišny nemusí provádět žádné rituální obřady, k nimž nabádají Védy, ani nemusí uctívat žádné polobohy. Tím, že je oddaným Pána Krišny, potvrzuje skutečnost, že již veškeré védské obřady vykonal a uctíval všechny polobohy. Pouhým prováděním védských rituálů či uctíváním polobohů člověk nevyvine oddanou službu Krišnovi, ale ten, kdo se plně věnuje službě Pánu, již vykonal všechny védské příkazy.

Aby zabránil svým oddaným v provádění takových činností, chtěl Krišna během svého pobytu ve Vrindávanu pevně ustanovit výhradnou oddanou službu. Jelikož je vševědoucí Osobnost Božství, věděl, že pastevci připravují oběť Indrovi, ale podle pravidel etikety se s velkou úctou a pokorou začal dotazovat starších osob, jako byl Mahárádž Nanda.

Krišna se zeptal svého otce: “Můj milý tatínku, co je to za přípravy na velkou oběť? Komu je určena a co je jejím výsledkem? Jak se vykonává? Povíš Mi to, prosím? Moc rád bych znal tento postup, tak Mi prosím řekni, co je účelem takové oběti.” Jeho otec, Nanda Mahárádž, na Krišnův dotaz neodpovídal, protože si myslel, že by jeho malý chlapec složitá pravidla provádění *yajñi* stejně nepochopil. Krišna však naléhal: “Můj milý otče, velkomyslní a svatí lidé nemají tajnosti. Nikoho nepovažují za přítele, nepřítele nebo osobu s neutrálním vztahem, protože jsou vždy otevření vůči všem. A dokonce i ti, kdo nejsou velkomyslní, by neměli dělat tajnosti před členy své rodiny a přáteli, i když mohou uchovávat tajemství před nepřátelsky smýšlejícími osobami. Přede Mnou bys

tedy neměl nic tajit. Všichni lidé se věnují plodonosným činnostem. Někteří vědí, co je to za činnosti, a znají jejich výsledek, zatímco jiní je konají, aniž by znali jejich smysl či cíl. Ten, kdo jedná s úplným poznáním, získá úplný výsledek; ten, kdo jedná bez poznání, takový dokonalý výsledek získat nemůže. Proto Mi prosím sděl smysl oběti, kterou hodláte vykonat. Je podle pokynů Véd? Nebo je to jen lidová oslava? Vysvětli Mi prosím podrobnosti týkající se této oběti."

Po vyslechnutí Krišnovy žádosti Mahárádž Nanda odpověděl: "Můj milý chlapče, tento obřad je víceméně tradiční. Musíme se nějak zavděčit vládci deště, Mahárádžovi Indrovi, protože déšť přichází jeho milostí. Mraky jsou jeho představiteli a voda je velmi důležitá pro naše živobytí. Chystáme se tedy uspokojit krále Indru za to, že nám laskavě poslal mraky a dostatek deště, který je nutný pro naše úspěšné hospodaření. Voda je velice důležitá; bez dešťů nemůžeme farmařit a pěstovat obilí, a bez obilí nemůžeme žít. Déšť je tedy nezbytný pro zajištění úspěšných náboženských obřadů, ekonomického rozvoje a nakonec osvobození. Proto bychom neměli tradici konání tohoto obřadu přerušovat; přestane-li ho člověk kvůli chtíči, chamtivosti nebo strachu vykonávat, jeho budoucnost nevypadá příliš dobře."

Když to Krišna, Nejvyšší Osobnost Božství, uslyšel, promluvil v přítomnosti svého otce a všech starších pastevců z Vrindávanu tak, aby nebeského krále, Indru, rozzlobil. Navrhl, aby oběť nekonali. K tomu, aby je odradil od oběti pro potěšení Indry, měl dva důvody. Za prvé není třeba uctívat polobohy pro dosažení hmotného prospěchu, což je potvrzeno v *Bhagavad-gītě;* všechny výsledky pocházející z uctívání polobohů jsou dočasné, a pouze méně inteligentní lidé se zajímají o pomíjivé výsledky. Za druhé jsou i všechny pomíjivé výsledky získané uctíváním polobohů ve skutečnosti udíleny se svolením Nejvyšší Osobnosti Božství. V *Bhagavad-gītě* je jasně řečeno: *mayaiva vihitān hi tān.* Jakýkoliv zisk, který člověk údajně obdrží od polobohů, pochází ve skutečnosti od Nejvyššího Pána. Bez Jeho souhlasu nemůže nikdo prokázat dobrodiní někomu jinému. Polobozi však občas pod vlivem hmotné přírody zpyšní; považují se za nejdůležitější na světě a zapomínají na svrchovanost Osobnosti

Božství. Ve *Śrīmad-Bhāgavatamu* jasně stojí, že v tomto případě chtěl Krišna krále Indru rozhněvat. Krišna sestoupil hlavně proto, aby hubil démony a chránil oddané. Král Indra byl zajisté oddaný, nikoliv démon, ale byl nafoukaný, a Krišna mu proto chtěl dát ponaučení. Nejprve Indru rozzlobil tím, že zastavil Indra-púdžu, kterou připravovali vrindávanští pastevci.

S takovýmto záměrem začal Krišna mluvit, jako kdyby byl ateista a podporoval filosofii *karma-mīmāṁsā*. Stoupenci této filosofie neuznávají svrchovanou autoritu Osobnosti Božství. Předkládají argument, že když člověk jedná dobře, výsledek se musí dostavit. Zastávají názor, že i tehdy, pokud existuje Bůh, který dává člověku výsledky jeho plodonosného jednání, není třeba Ho uctívat, protože pokud člověk nejedná, Bůh mu stejně žádný dobrý výsledek nemůže udělit. Říkají, že místo uctívání nějakého poloboha nebo Boha by lidé měli svědomitě vykonávat své povinnosti, a dobrý výsledek se určitě dostaví. Pán Krišna začal mluvit ke svému otci podle těchto zásad filosofie *karma-mīmāṁsā*. "Můj milý otče," řekl, "myslím, že nemusíš uctívat žádného poloboha, aby tvoje zemědělství prospívalo. Každá živá bytost se rodí podle své minulé *karmy*, a když tento život opouští, jednoduše přijímá výsledek své současné *karmy*. Každý se rodí v různých životních druzích podle svých minulých činností a příští tělo získá podle svých činností v tomto životě. Různé stupně hmotného štěstí a neštěstí, výhody a nevýhody v životě jsou různými výsledky různých činností buď z minulého, nebo ze současného života."

Mahárádž Nanda a další staršinové namítli, že dokud člověk neuspokojí vládnoucí božstvo, nemůže získat dobré výsledky pouhými hmotnými činnostmi. To je pravda. Někdy se například stává, že i když nemocný člověk dostává prvotřídní lékařskou pomoc a léčí ho prvotřídní lékař, přesto zemře. Z toho vyplývá, že prvotřídní léčba a snahy prvotřídního lékaře samy o sobě nezaručí úspěšné vyléčení pacienta; musí také zasáhnout Nejvyšší Osobnost Božství. Podobně samotná péče rodičů nezajistí dětem pohodlí. Někdy se stává, že přes veškerou rodičovskou péči se dětem daří špatně nebo předčasně zemřou. Hmotné příčiny tedy ještě nejsou

zárukou výsledků. Je zapotřebí souhlasu Nejvyšší Osobnosti Božství. Nanda Mahárádž proto obhajoval stanovisko, že pro dobré výsledky v zemědělství musejí uspokojit Indru, který řídí dodávky deště. Pán Krišna tento argument zamítl prohlášením, že polobozi dávají výsledky jenom těm, kdo vykonávají své předepsané povinnosti. Polobozi nemohou dát dobrý výsledek někomu, kdo nevykonal své předepsané povinnosti; jsou tedy závislí na plnění povinností a nejsou v udílení dobrých výsledků absolutní. Proč by se tedy o ně měl člověk starat?
“Můj milý otče,” řekl Pán Krišna, “není třeba uctívat poloboha Indru. Každý musí získat výsledek svého vlastního konání. Můžeme vidět, že každý jedná podle svých přirozených sklonů; a podle nich obdrží všechny živé bytosti — ať už lidé, či polobozi — výsledky, které jim náleží. Všechny živé bytosti získávají vyšší nebo nižší těla a vytvářejí si nepřátele, přátele nebo neutrální vztahy jenom díky svým různým druhům jednání. Člověk by měl pečlivě vykonávat povinnosti odpovídající jeho přirozeným sklonům a nerozptylovat se uctíváním různých polobohů. Polobohy uspokojí řádné plnění všech povinností, takže není třeba je uctívat. Vykonávejme raději své předepsané povinnosti správně. Nikdo ve skutečnosti nemůže být šťastný, aniž by řádně plnil svou předepsanou povinnost. Ten, kdo neplní své předepsané povinnosti tak, jak má, je přirovnán k necudné ženě. Předepsanou povinností bráhmanů je studium Véd; řádnou povinností královského řádu, kšatrijů, je ochrana občanů; řádnou povinností společenství vaišjů je zemědělství, obchod a ochrana krav a předepsanou povinností šúdrů je služba vyšším třídám, to znamená bráhmanům, kšatrijům a vaišjům. My náležíme do společenství vaišjů a naší řádnou povinností je farmařit, obchodovat se zemědělskými produkty, ochraňovat krávy nebo se věnovat bankovnictví.”
Krišna se hlásil ke společnosti vaišjů, protože Nanda Mahárádž ochraňoval mnoho krav a Krišna se o ně staral. Vyjmenoval čtyři druhy zaměstnání, kterým se vaišjové mohou věnovat: zemědělství, výměnný obchod, ochrana krav a bankovnictví. I když vaišjové

mohou přijmout kterékoliv z těchto zaměstnání, muži ve Vrindávanu se zabývali především ochranou krav.
Krišna dále vysvětlil svému otci: “Tento vesmírný projev se hýbe pod vlivem tří kvalit hmotné přírody: dobra, vášně a nevědomosti. Tyto tři kvality jsou příčinou stvoření, udržování a zničení. Mrak je vytvořen působením kvality vášně, takže příčinou srážek je kvalita vášně. A po dešti získají živé bytosti výsledek—úspěch v zemědělství. Co s tím tedy má Indra společného? A co zmůže, i když ho nepotěšíte? Žádný zvláštní prospěch z něho nemáme. I když připustíme, že Indra existuje, vždyť leje vodu i na oceán, kde není žádné zapotřebí. Posílá vodu na oceán či na zem — bez ohledu na to, jak ho uctíváme. Co se nás týče, my nemusíme chodit do jiného města či vesnice nebo do cizí země. Ve městech stojí paláce, ale my se spokojíme se životem v tomto vrindávanském lese. K čemu máme zvláštní vztah, je kopec Góvardhan a vrindávanský les, nic jiného. Proto tě žádám, Můj milý otče, abyste započali oběť, která uspokojí místní bráhmany a kopec Góvardhan. Nestarejme se o Indru.”
Když Nanda Mahárádž vyslechl tato Krišnova slova, odpověděl: “Můj milý chlapče, jelikož mě o to žádáš, zařídím samostatnou oběť pro místní bráhmany a kopec Góvardhan. Ale teď už mě nech vykonat tuto oběť, Indra-jagju.”
Krišna však namítl: “Můj milý otče, nic neodkládej. Oběť pro Góvardhan a místní bráhmany, kterou plánuješ, zabere mnoho času. Raději vezmi vše, co jsi připravil pro Indra-jagju, a hned toho využij pro uspokojení kopce Góvardhanu a místních bráhmanů.”
Mahárádž Nanda nakonec svolil. Pastevci se pak dotázali Krišny, jakým způsobem chce, aby byla *yajña* provedena, a Krišna jim dal následující návod: “Z obilí a ghí nashromážděného k oběti připravte rozmanitá chutná jídla. Uvařte rýži, dál, halvu, pakory, purí a různé druhy mléčných jídel, jako sladkou rýži, rabrí, sladké kuličky, sandéš, rasagully a laddu, a pozvěte učené bráhmany, kteří dovedou recitovat védské hymny a obětovat do ohně. Těmto bráhmanům byste měli darovat různé obilniny. Potom ozdobte všechny krávy a dobře je nakrmte. Pak darujte bráhmanům peníze. Co se týče nižších zvířat, jako jsou psi, a lidí na nižších úrovních, jako jsou čandálové,

neboli členů páté třídy lidské společnosti, kteří jsou považováni za nedotknutelné — i těm se může dát přepychové prasádam. Poté, co krávy dostanou dobrou trávu, může oběť nazvaná Góvardhan-púdžá okamžitě začít. Tato oběť Mě velice potěší.”

V tomto výroku Pán Krišna prakticky popsal celou ekonomii společenství vaišjů. Ve všech vrstvách lidské společnosti — mezi bráhmany, kšatriji, vaišji, šúdry, čandály a tak dále — i v říši zvířat — mezi krávami, psy, kozami a podobně—hraje každý svoji roli. Všichni musí spolupracovat pro konečné dobro celé společnosti, ke které patří nejen živé objekty, ale i neživé, jako jsou hory a země. Společenství vaišjů pak nese zodpovědnost za ekonomický růst společnosti prostřednictvím pěstování obilí, ochraňování krav, přepravy jídla tam, kde je ho třeba, a bankovnictví či peněžnictví.

Z tohoto výroku se také můžeme poučit, že kočky a psi, kteří se nyní stali tak důležitými, by sice neměli být zanedbáváni, ale jejich ochrana ve skutečnosti není tak důležitá jako ochrana krav. Další pokyn, který zde nepřímo dostáváme, je, že čandálové neboli nedotknutelní také nemají být vyššími třídami přehlíženi, ale mají dostávat nezbytnou ochranu. Každý je svým způsobem důležitý, ale někteří jsou přímo zodpovědní za pokrok lidské společnosti a jiní pouze nepřímo. Je-li však ve společnosti rozšířené vědomí Krišny, pak je postaráno o blaho všech.

Hnutí pro vědomí Krišny také pořádá oběť zvanou Góvardhan-púdžá. Pán Čaitanja hlásal, že stejně jako je Krišna hodný uctívání, má být uctívána i Jeho země — Vrindávan a kopec Góvardhan. Toto prohlášení potvrdil Pán Krišna tím, že řekl, že Góvardhan-púdžá je stejně dobrá jako uctívání Jeho samotného. Od onoho dne se Góvardhan-púdžá koná dodnes a je známá jako Annakúta. Ve všech chrámech ve Vrindávanu i mimo něj se lidem rozdává velké množství jídla, které se při této slavnosti připravuje. Někdy je jídlo vhozeno do davu mezi lidi, kteří je s radostí sbírají ze země. Z toho můžeme pochopit, že prasádam, které bylo obětované Krišnovi, se nikdy neznečistí, ani když spadne na zem. Proto ho lidé sbírají a jedí s velkým uspokojením.

Krišna, Nejvyšší Osobnost Božství, tedy poradil pastevcům, aby zastavili Indra-jagju a zahájili Góvardhan-púdžu, za tím účelem, aby potrestal Indru, který byl velice pyšný na to, že je svrchovaným vládcem nebeských planet. Upřímní a prostí pastevci, vedení Nandou Mahárádžem, přijali Krišnův návrh a do detailu vykonali vše, co jim poradil. Provedli uctívání Góvardhanu a potom horu obřadně obešli. (Po vzoru první Góvardhan-púdži se i nyní lidé ve Vrindávanu slavnostně obléknou a shromáždí se u kopce Góvardhanu, aby ho uctili, a obcházejí ho kolem dokola se svými kravami.) Podle pokynů Pána Krišny sezval Nanda Mahárádž a pastevci učené bráhmany a začali uctívat kopec Góvardhan recitací védských hymnů a obětováním prasádam. Obyvatelé Vrindávanu se sešli, ozdobili své krávy a dali jim trávu. Potom obcházeli kopec Góvardhan a hnali krávy před sebou. Gópí se také velice pěkně oblékly, usedly na vozy tažené voly a opěvovaly slávu Krišnových zábav. Bráhmanové, kteří přišli plnit úlohu kněží při Góvardhan-púdže, dali pastevcům a jejich ženám, gópím, svá požehnání.
Když obřad skončil, Krišna přijal velkou transcendentální podobu a oznámil vrindávanským obyvatelům, že On sám je Góvardhan, aby přesvědčil oddané, že kopec Góvardhan a osobnost Krišny jsou totožní. Pak začal jíst veškeré obětované jídlo. Krišnova totožnost s kopcem Góvardhanem je dodnes ctěná a velcí oddaní sbírají kameny z kopce Góvardhanu a uctívají je stejně, jako se uctívají Božstva Krišny v chrámech. Stoupenci hnutí pro vědomí Krišny si tedy mohou brát malé kamínky nebo oblázky z kopce Góvardhanu a doma je uctívat, protože toto uctívání je stejně dobré jako uctívání Božstev. Krišnova podoba, která začala pojídat obětiny, měla svou samostatnou existenci, a Krišna sám se společně s ostatními obyvateli Vrindávanu klaněl tomuto Božstvu i kopci Góvardhanu. Když skládal poklony velké podobě Krišny a kopci Góvardhanu, prohlásil: “Jen se podívejte, jak kopec Góvardhan přijal tuto velkou podobu a jak nám požehnal tím, že přijímá všechny obětiny!” Dále Krišna řekl na onom setkání: “Ten, kdo nebude věnovat pozornost uctívání Góvardhanu, jak ho Já osobně provádím, nebude nikdy šťastný. Na kopci Góvardhanu žije mnoho hadů, a ti uštknou a

usmrtí lidi, kteří zanedbají předepsanou povinnost konat Góvardhan-púdžu. Všichni lidé z Vrindávanu žijící blízko hory ji musí uctívat podle Mých pokynů, aby krávám i sobě zajistili štěstí.”

Všichni obyvatelé Vrindávanu uposlechli Krišnu, syna Vasudévy, provedli Góvardhan-púdžu a pak se vrátili do svých domovů.

Takto končí Bhaktivédántův výklad 24. kapitoly knihy Krišna, nazvané “Uctívání kopce Góvardhanu”.

25. KAPITOLA

Pustošící deště nad Vrindávanem

Když Indra pochopil, že Krišna zastavil oběť, kterou chystali pastevci ve Vrindávanu, rozzlobil se a svou zlost si vylil na vrindávanských obyvatelích v čele s Nandou Mahárádžem, ačkoliv dobře věděl, že je Krišna osobně chránil. Jako vládce různých mraků povolal mrak zvaný sámvartaka. Tento mrak se uplatňuje při konečném zničení celého vesmírného projevu a Indra mu poručil, aby letěl nad Vrindávan a celou oblast zaplavil přívaly vod. Indra se démonsky považoval za všemocnou svrchovanou osobnost. Když démoni zesílí, staví se na odpor nejvyššímu vládci, Osobnosti Božství. Indra nebyl démon, ale zpychl kvůli svému hmotnému postavení a chtěl měřit síly s nejvyšším vládcem. Myslel si, alespoň na nějaký čas, že je stejně mocný jako Krišna. Indra řekl: “Hleďme na tu drzost obyvatel Vrindávanu! Jsou pouhými lidmi z lesa, ale nechali se pobláznit svým přítelem Krišnou, který není nic jiného než obyčejná lidská bytost, a opovážili se vzdorovat polobohům.”
Krišna prohlásil v *Bhagavad-gītě*, že uctívači polobohů nejsou příliš inteligentní. Také prohlásil, že člověk musí zanechat všech druhů uctívání a pouze se soustředit na vědomí Krišny. To, jak Krišna vyprovokoval Indrův hněv a jak ho později potrestal, jasně ukazuje oddaným, že lidé, kteří rozvíjejí vědomí Krišny, nemusí uctívat žádného poloboha; i když se může stát, že se tento polobůh rozzlobí. Krišna poskytuje svým oddaným úplnou ochranu a měli by záviset výhradně na Jeho milosti.
Indra zatratil jednání vrindávanských obyvatel a řekl: “Obyvatelé Vrindávanu budou trpět v hmotné existenci za to, že pohrdají autoritou polobohů. Jelikož zanedbali oběť polobohům, nebudou moci překonat překážky v oceánu hmotné existence.” Dále prohlásil: “Tito pastevci ve Vrindávanu přehlížejí mou autoritu na radu upovídaného chlapce, který se jmenuje Krišna. Je to jen dítě, a tím, že Mu uvěřili, mě nesmírně rozzlobili.” Poručil proto mraku sámvartaka, aby letěl do Vrindávanu a zničil tamní blahobyt. “Lidé z Vrindávanu,” řekl Indra, “jsou příliš pyšní na své hmotné bohatství a

mají přehnanou důvěru ve svého malého přítele Krišnu. Krišna je pouze upovídané dítě, které nemá ponětí o celkovém řádu vesmíru, ačkoliv si o sobě myslí, že ví vše. Když Ho berou tak vážně, musejí být potrestáni. Ať všichni zhynou i se svými kravami!" Proto poručil mraku sámvartaka, aby letěl do Vrindávanu a celý ho zaplavil.
Zde je naznačeno, že ve vesnicích, mimo města, musí lidé záviset ohledně svého blahobytu na kravách. Jakmile se krávy zabíjejí, lidé se připravují o bohatství všeho druhu. Když Indra poručil mraku sámvartaka a dalším doprovodným mrakům, aby letěly do Vrindávanu, mraky se obávaly takovou darebnost vykonat. Král Indra je však ujistil: "Běžte napřed — já pojedu za vámi na svém slonu a vezmu s sebou velké bouře. Použiji plné síly, abych obyvatele Vrindávanu potrestal."
Na příkaz krále Indry se všechny nebezpečné mraky objevily nad Vrindávanem a začalo z nich nepřetržitě pršet s veškerou silou a mocí. Bez přestání se blýskalo a hřmělo, vál silný vítr a neustále lilo. Liják dopadal na zem jako ostré šípy. Nepřetržitými proudy vody silnými jako sloupy zaplavily mraky postupně celou vrindávanskou zem, takže zmizel rozdíl mezi vyvýšeninami a níže položenými místy. Situace byla zlá, zvláště pro zvířata. Přívaly deště doprovázely prudké větry, a všechny živé bytosti ve Vrindávanu se začaly třást zimou. Jelikož nenacházely jinou možnost záchrany, obrátily se na Góvindu, aby vyhledaly úkryt u Jeho lotosových nohou. Zvláště krávy, sužované hustým deštěm, sklonily hlavy a s telátky ukrytými pod svými těly hledaly útočiště u lotosových nohou Nejvyšší Osobnosti Božství. Všichni obyvatelé Vrindávanu se začali modlit k Pánu Krišnovi: "Milý Krišno, jsi všemocný a velice laskavý ke svým oddaným. Nyní nás prosím Tě ochraň, neboť nás trápí rozzlobený Indra."
Když Krišna uslyšel jejich modlitby, chápal, že Indra, připravený o oběť na jeho počest, způsobil liják doprovázený krupobitím a silnými větry, který vůbec neodpovídal dané roční době. Krišna věděl, že to byla záměrná ukázka Indrova hněvu. Proto usoudil: "Tento polobůh, který se považuje za nejvyššího, ukazuje, jak velkou má moc, ale Já mu odpovím tak, jak náleží Mému postavení.

Naučím ho, že není v řízení chodu vesmíru nezávislý. Já jsem Nejvyšší Pán všeho, a proto ho připravím o jeho falešnou pýchu, zrozenou z jeho moci. Polobozi jsou Moji oddaní a obvykle nezapomínají na Moji svrchovanost, ale Indra kvůli své hmotné moci nějak zpyšněl, a nyní je poblouzněný. Budu jednat tak, abych ho zbavil této falešné pýchy. Ochráním své čisté oddané ve Vrindávanu, kteří se zcela odevzdali Mojí milosti a které jsem si vzal plně pod ochranu. Musím je zachránit svou mystickou silou."
Po těchto úvahách Pán Krišna jednou rukou v mžiku zdvihl kopec Góvardhan, jako když dítě zvedne ze země houbu. Vyjevil tak svou transcendentální zábavu zvednutí kopce Góvardhanu. Potom oslovil své oddané: "Moji milí bratři, Můj milý otče, Moji milí obyvatelé Vrindávanu, teď můžete bezpečně vejít pod tento deštník z kopce Góvardhanu, který jsem právě zvedl. Nebojte se, že Mi vypadne z ruky. Byli jste příliš sužováni proudy deště a prudkým větrem, a proto jsem zvedl tento kopec, který vás ochrání jako velký deštník. Myslím, že to je vhodný úkryt, kde se zbavíte hrozícího nebezpečí. Buďte i se svými zvířaty pod tímto velkým deštníkem šťastní."
Všichni obyvatelé Vrindávanu, takto ujištěni Pánem Krišnou, vešli se svým majetkem a zvířaty pod velkou horu a byli v bezpečí. Vrindávanští obyvatelé a jejich zvířata tam zůstali celý týden, aniž by je trápil hlad, žízeň nebo jiné těžkosti. Byli ohromeni pohledem na Krišnu, který držel horu nad hlavou na malíčku levé ruky. Když Indra, král nebes, viděl Krišnovu neobyčejnou mystickou sílu, stál jako zasažený bleskem a jeho odhodlání vyprchalo. Okamžitě svolal mraky a vyzval je, aby všeho nechaly. Jakmile se obloha vyjasnila a opět zazářilo slunce, přestal vát silný vítr. Krišna, Nejvyšší Osobnost Božství, nyní známý jako ten, kdo zvedl kopec Góvardhan, tehdy řekl: "Moji milí pastevci, nyní můžete se svými ženami, dětmi, krávami a cennostmi vyjít ven, protože už je po všem. Voda v řekách opadla, je konec povodním."
Muži naložili své cennosti na vozy a pomalu vyjeli s kravami a majetkem ven. Poté, co všechno vyklidili, Pán Krišna opatrně posadil horu Góvardhan přesně tam, kde se nacházela původně. Když bylo vše hotovo, obyvatelé Vrindávanu s láskou přistupovali

ke Krišnovi a ve velké extázi Ho objímali. Gópí, které k Němu cítily přirozenou náklonnost, Mu podávaly jogurt smíchaný se svými slzami a zahrnuly Ho mnoha požehnáními. Matka Jašódá, matka Róhiní, Nanda a Balaráma, nejsilnější ze silných, jeden po druhém Krišnu objali a ze spontánní lásky Mu znovu a znovu žehnali. Na nebesích různí polobozi z různých planetárních soustav, jako je Siddhalóka, Gandharvalóka a Čáranalóka, také projevovali plné uspokojení. Shazovali na zemský povrch spršky květů a troubili na lastury. Bubny zněly a obyvatelé Gandharvalóky, inspirováni božskými pocity, začali hrát na své bubínky pro Pánovo potěšení. Po této události se Nejvyšší Pán, Osobnost Božství, vrátil domů, obklopen svými drahými přáteli a zvířaty. Gópí jako obvykle opěvovaly slavné zábavy Pána Krišny a jejich hlasy vyjadřovaly nejhlubší city, vycházející přímo ze srdce.

Takto končí Bhaktivédántův výklad 25. kapitoly knihy Krišna, nazvané “Pustošící deště nad Vrindávanem”.

26. KAPITOLA

Úžasný Krišna

Prostí pasáčkové a pastevci z Vrindávanu, nechápající složitost povahy Krišny, Nejvyšší Osobnosti Božství, a neznající Jeho neobyčejné duchovní vlastnosti, se začali bavit o Krišnových úžasných činnostech, které překonávají činnosti všech lidí.
Jeden z nich řekl: “Moji milí přátelé, když se zamyslíme nad Jeho úžasnými činnostmi, musíme se zeptat, jak je možné, že tento neobyčejný chlapec přišel a žije s námi ve Vrindávanu? Je to neuvěřitelné. Jen si představte, je Mu jen sedm roků! Jak mohl jednou rukou zvednout kopec Góvardhan a držet ho ve výšce, jako když král slonů drží lotosový květ? Pro slona je maličkost zvednout lotosový květ a Krišna podobně zvedl kopec Góvardhan bez zvláštního úsilí. Když byl nemluvně a ještě ani dobře neviděl, zabil velkou démonici Pútanu. Během toho, jak sál mléko z jejího prsu, z ní současně vysál i její životní vzduch. Krišna zabil Pútanu stejně, jako věčný čas zabíjí živé tvory, jakmile přijde jejich doba. Když Mu byly jen tři měsíce, spal pod ručním vozíkem. Z hladu po mateřském mléce začal plakat a kopat nožkama, a pod zásahy Jeho malých nožiček se vozík okamžitě rozsypal. Když byl Krišnovi pouhý jeden rok, odnesl Ho démon Trinávarta, který se proměnil ve větrnou smršť, a přestože s Ním vylétl vysoko do nebe, Krišna mu jednoduše visel na krku a donutil ho spadnout na zem, kde tento démon zahynul. Když jednou Jeho matku rozčílilo, jak kradl máslo, přivázala Ho k dřevěnému hmoždíři. Malý Krišna pak dotáhl hmoždíř ke dvěma jamala-ardžunovým stromům a oba je vyvrátil. Jindy, když se svým starším bratrem Balarámou pásl v lese telátka, objevil se démon jménem Bakásura a Krišna mu jedním pohybem roztrhl zobák. Když se mezi telátka, která Krišna pásl, vloudil démon Vatsásura s úmyslem Ho zabít, Krišna ho okamžitě odhalil, usmrtil ho a vyhodil na strom. Když společně se svým bratrem Balarámou vešel do lesa Tálavanu, zaútočil na Ně démon zvaný Dhénukásura v podobě osla. Ihned ho však zabil Balaráma, který ho chytil za zadní nohy a vyhodil na vrcholek palmy. Přestože

Dhénukásuru doprovázela horda přívrženců, kteří měli také těla oslů, všichni byli zabiti, a zvířata i obyvatelé Vrindávanu tak mohli opět začít navštěvovat tálavanský les. Když se mezi Krišnovy přátele vetřel Pralambásura, Krišna zařídil, aby ho Balaráma připravil o život. Potom Krišna zachránil své přátele a krávy před velkým lesním požárem a potrestal hada Káliju v jezeře na řece Jamuně, vyhnal ho odtud, a tak zbavil vodu Jamuny jedu.”

Jiný z přátel Nandy Mahárádže řekl: “Můj milý Nando, my nevíme, co nás k tvému synu Krišnovi tak přitahuje. Chceme na Něho zapomenout, ale není to možné. Proč k Němu máme takové přirozené citové pouto? Jen si představ, jak je to úžasné — je pouze sedmiletý chlapec a kopec Góvardhan je velká hora, a On ji přitom zvedl tak snadno! Ó Nando Mahárádži, jsme teď na pochybách— tvůj syn Krišna je určitě jedním z polobohů. Není to žádný obyčejný chlapec. Možná, že je Nejvyšší Osobnost Božství.”

Po vyslechnutí pochvalných slov vrindávanských pastevců král Nanda řekl: “Moji milí přátelé, jako odpověď vám mohu pouze sdělit prohlášení Gargy Muniho, které by mohlo rozptýlit vaše pochyby. Když přišel Gargáčárja vykonat obřad udílení jména, řekl, že tento chlapec sestupuje v různých obdobích s různými barvami pleti a že tentokrát se zjevil ve Vrindávanu s načernalou barvou, nazývanou *kṛṣṇa*. Předtím byla Jeho barva bílá, potom červená a pak žlutá. Také prohlásil, že tento hoch byl jednou synem Vasudévy a všichni, kdo znají Jeho předešlé zrození, Ho nazývají Vásudéva. Ve skutečnosti řekl, že můj syn má mnoho různých jmen podle svých různých vlastností a činností. Ujistil mě, že tento chlapec přinese veškeré štěstí mé rodině a všechny pastevce a krávy ve Vrindávanu bude zahrnovat transcendentální blažeností. I když budeme vystaveni různým potížím, milostí tohoto chlapce se z nich snadno dostaneme. Také řekl, že dříve tento chlapec zachránil svět z neutěšeného stavu a všechny poctivé lidi vysvobodil z rukou nečestných zlodějů. Dále řekl, že kterýkoliv požehnaný člověk, který bude k tomuto chlapci Krišnovi přitahován, nikdy neprohraje a jeho nepřátelé ho nebudou moci porazit. Je docela stejný jako Pán Višnu, jenž stojí vždy na straně polobohů, kteří proto nikdy nepodlehnou

démonům. Gargáčárja tedy učinil závěr, že moje dítě bude vyrůstat v osobu, která se transcendentální krásou, vlastnostmi, činnostmi, vlivem a bohatstvím zcela vyrovná Višnuovi, a proto bychom se neměli příliš divit Jeho úžasným činům. To mi Gargáčárja sdělil a pak se vrátil domů, a od té doby jsme neustále svědky úžasných činností tohoto dítěte. Na základě Gargáčárjova tvrzení si myslím, že musí být samotným Nárájanem, nebo možná úplnou částí Nárájana."
Když všichni pastevci pozorně vyslechli z úst Nandy Mahárádže Gargáčárjův výklad, ještě více ocenili Krišnovy úžasné činnosti, zaradovali se a byli spokojení. Velebili Nandu Mahárádže, neboť jeho vysvětlení rozptýlilo jejich pochyby o Krišnovi. Řekli: "Ať nás Krišna, který je tak laskavý, krásný a milostivý, ochraňuje! Když rozzlobený Indra seslal proudy deště s krupobitím a prudkými větry, Krišna se nad námi okamžitě slitoval a zachránil nás i naše rodiny, krávy a cennosti tak, že zvedl kopec Góvardhan, jako když dítě zvedne houbu. Zachránil nás tak úžasným způsobem. Kéž na nás a naše krávy i nadále upírá svůj milostivý pohled! Kéž můžeme v klidu žít pod ochranou úžasného Krišny!"
Takto končí Bhaktivédántův výklad 26. kapitoly knihy Krišna, nazvané "Úžasný Krišna".

27. KAPITOLA

Modlitby krále nebes Indry

Když Krišna zvednutím kopce Góvardhanu zachránil obyvatele Vrindávanu před Indrovou zlobou, objevila se před Ním kráva *surabhi* z Gólóky Vrindávanu a také král Indra z nebeských planet. Indra, nebeský král, si uvědomoval, jakého přestupku se proti Krišnovi dopustil, a proto se k Němu nenápadně v ústraní přiblížil. Přestože měl korunu, která zářila jako slunce, okamžitě padl na zem u Krišnových lotosových nohou. Indra znal Krišnovo vznešené postavení, neboť Krišna je Indrovým Pánem, ale nemohl uvěřit, že by Krišna sestoupil a žil ve Vrindávanu mezi pastevci. Když se Krišna postavil na odpor Indrově autoritě, Indra se rozzlobil, protože si myslel, že sám je v tomto vesmíru nejdůležitější a že nikdo není mocnější než on. Touto událostí však byla jeho falešná pýcha zničena. Vědom si svého podřízeného postavení předstoupil před Krišnu se sepjatýma rukama a začal se modlit.

“Můj milý Pane,” řekl Indra, “pod vlivem falešné pýchy jsem si myslel, žes mě urazil, když jsi pastevcům nedovolil vykonat Indra-jagju, a měl jsem za to, že sis chtěl připravených obětin užívat sám. Myslel jsem, že ve jménu oběti Góvardhanu si přivlastňuješ můj podíl, a tak jsem se zmýlil ve Tvém postavení. Nyní Tvou milostí chápu, že jsi Nejvyšší Pán, Osobnost Božství, a že jsi transcendentální vůči všem hmotným kvalitám. Tvoje transcendentální postavení je *viśuddha-sattva,* které je nad úrovní hmotné kvality dobra, a Tvoje transcendentální sídlo je mimo dosah rušivého vlivu hmotných kvalit. Tvoje jméno, sláva, podoba, vlastnosti, příslušenství a všechny zábavy jsou nad hmotnou přírodou a tři hmotné kvality je nikdy nenarušují. Tvého sídla může dosáhnout jen ten, kdo se podrobí přísné askezi a úplně se osvobodí od nátlaku hmotných kvalit, jako je vášeň a nevědomost. Pokud si někdo myslí, že když vstupuješ do hmotného světa, necháváš se ovlivnit kvalitami hmotné přírody, pak se mýlí. Vlny hmotných kvalit se Tě nikdy nemohou dotknout a rozhodně Tě neovlivňují,

když jsi v tomto světě přítomný. Nikdy nejsi podmíněný zákony hmotné přírody.
Můj milý Pane, jsi původní otec tohoto vesmírného projevu. Jsi svrchovaný duchovní učitel tohoto světa a původní vlastník všeho. Jako věčný čas máš ve své moci trestat hříšníky. V hmotném světě žije mnoho hlupáků, jako jsem já, kteří se považují za Nejvyššího Pána nebo za nejdůležitější ve vesmíru. Jsi tak milostivý, že jejich jednání nebereš jako přestupky vůči Tobě, a jen vymýšlíš způsob, jak pokořit jejich falešnou pýchu, aby pochopili, že Ty, a nikdo jiný, jsi Nejvyšší Osobnost Božství.
Můj milý Pane, jsi nejvyšší otec, nejvyšší duchovní učitel a nejvyšší král. Máš tedy právo trestat všechny živé bytosti, kdykoliv se nechovají správně. Otec vždy přeje svým synům jen to nejlepší, a stejně tak i duchovní učitel přeje jen to nejlepší svým žákům a nejvyšší představitel státu svým občanům. Z toho důvodu mají tito blahodárci právo kárat osoby na nich závislé. Z vlastní touhy se zjevuješ na Zemi ve svých rozmanitých věčných podobách ve prospěch všech; přicházíš, abys proslavil planetu Zemi a hlavně abys potrestal osoby, které se falešně vydávají za Boha. V hmotném světě dochází běžně mezi různými druhy živých bytostí k soupeření o vedoucí postavení ve společnosti, a pošetilci po zmařené snaze získat vedoucí místo tvrdí, že jsou Bůh, Nejvyšší Osoba. V tomto světě je mnoho takových pošetilců, sám jsem jedním z nich, ale když časem přijdou k rozumu, pak se Ti odevzdají a znovu Ti začnou sloužit, jak jim přísluší. A to je důvod, proč kárᚠosoby, které Ti závidí.
Můj milý Pane, dopustil jsem se velkého přestupku u Tvých lotosových nohou, protože jsem byl falešně pyšný na své hmotné bohatství a neznal jsem Tvou neomezenou moc. Proto mi prosím promiň, můj Pane, jelikož jsem prvotřídní hlupák. Dej mi laskavě svá požehnání, abych už nikdy nejednal tak pošetile. Pokud si myslíš, můj Pane, že můj přestupek je příliš velký a není možné ho prominout, pak se dovolávám toho, že jsem Tvůj věčný služebník. Zjevuješ se v tomto světě, abys chránil své věčné služebníky a hubil démony, kteří vydržují nesmírnou vojenskou sílu, jen aby zatěžovali

samotnou existenci Země. Já jsem Tvůj věčný služebník, a tak mi laskavě promiň.
Můj milý Pane, jsi Nejvyšší Osobnost Božství. S úctou se Ti klaním, protože jsi Nejvyšší Osoba a Nejvyšší Duše. Jsi syn Vasudévy a jsi Nejvyšší Pán, Krišna, Pán všech čistých oddaných. Přijmi prosím moje pokorné poklony. Jsi zosobněním nejvyššího poznání. Můžeš se zjevit kdekoliv, jak se Ti zlíbí, v kterékoliv ze svých věčných podob. Jsi základ celého stvoření a Nejvyšší Duše všech živých bytostí. Z naprosté nevědomosti jsem ve Vrindávanu způsobil velký rozruch tím, že jsem tam poslal hustý déšť a prudké krupobití. Jednal jsem ve velkém hněvu vyvolaném tím, že jsi zastavil oběť určenou pro moje uspokojení. Ale Ty jsi ke mně tak laskavý, můj milý Pane, že jsi mi dal svou milost a zničil všechnu mou falešnou pýchu. Proto se odevzdávám u Tvých lotosových nohou. Můj milý Pane, jsi nejen svrchovaný vládce, ale také duchovní učitel všech živých bytostí."
Takto opěvován Indrou se Pán Krišna, Nejvyšší Osobnost Božství, půvabně usmál a potom odpověděl hlubokým hlasem jako hřmící mrak: "Můj milý Indro, zastavil jsem tvou oběť, abych ti prokázal bezpříčinnou milost a znovu ti připomněl, že jsem tvůj věčný Pán. Jsem nejen tvůj Pán, ale i všech ostatních polobohů. Měl bys mít vždy na paměti, že veškeré hmotné bohatství máš díky Mé milosti. Žádná živá bytost nemůže nezávisle získat bohatství; musí být nejprve požehnána Mou milostí. Každý by měl mít stále na paměti, že Já jsem Nejvyšší Pán. Komukoliv mohu projevit přízeň a kohokoliv mohu potrestat, protože nikdo není vyšší než Já. Když vidím, že někoho přemohla falešná pýcha, prokážu mu bezpříčinnou milost tím, že mu odeberu všechno jeho bohatství."
Za povšimnutí stojí, že Krišna někdy bohatému člověku odebere veškeré bohatství, aby mu umožnil stát se duší odevzdanou Krišnovi. To je Pánova zvláštní milost. Někdy můžeme vidět člověka, který je po hmotné stránce velice bohatý, ale následkem své oddané služby Pánu zchudne. Neměli bychom si však myslet, že se kvůli uctívání Nejvyššího Pána stal chudákem. Ve skutečnosti to znamená, že když čistý oddaný chce z nerozumu panovat hmotné

přírodě, Pán mu projeví zvláštní milost tím, že mu odebere všechno hmotné bohatství, čímž ho dovede k tomu, že se nakonec Nejvyššímu Pánu odevzdá.
Poté, co Pán Krišna poučil Indru, vyzval ho, aby se vrátil do svého království na nebeských planetách a nikdy nezapomínal na to, že není nejvyšší, ale že je vždy podřízený Nejvyšší Osobnosti Božství. Také mu poradil, aby zůstal králem nebes, ale dával si pozor na falešnou pýchu.
Potom se Krišnovi uctivě poklonila transcendentální kráva *surabhi*, která Ho přišla navštívit spolu s Indrou, a také ona Ho uctívala. Modlila se následovně: “Můj milý Pane Krišno, jsi nejmocnější ze všech mystických jógích, protože jsi duší celého vesmíru a pouze v Tobě má celý vesmírný projev svůj původ. Proto jsi tak dobře ochránil všechny mé potomky, krávy ve Vrindávanu — i když se je Indra ze všech sil snažil zabít, zůstaly pod Tvou ochranou a Ty jsi je dobře ochránil. Nikdo jiný pro nás není Nejvyšší a nehledáme ochranu u jiného boha či polobohů. Ty jsi náš Indra, jsi svrchovaný otec celého vesmírného projevu a jsi ochránce a dobrodinec všech krav, bráhmanů, polobohů a všech ostatních, kdo jsou Tvými čistými oddanými. Ó Nadduše vesmíru, dovol, abychom Tě omyly svým mlékem, protože jsi náš Indra. Ó Pane, zjevuješ se proto, abys snížil břímě nečistých činností na Zemi.”
Kráva *surabhi* pak omyla Krišnu svým mlékem a Indra Ho pokropil vodou nebeské Gangy prostřednictvím chobotu svého slona. Poté se k nebeskému králi Indrovi připojily další krávy *surabhi* a všichni polobozi a jejich matky a společně Pána Krišnu uctívali tím, že Ho omývali vodou z Gangy a mlékem nebeských krav. Takto všichni Góvindu, Pána Krišnu, uspokojili. Obyvatelé vyšších planetárních soustav, jako je Gandharvalóka, Vidjádharalóka, Siddhalóka a Čáranalóka, společně opěvovali Pána zpíváním Jeho svatého jména, zatímco jejich ženy a dívky radostně tančily. Nesmírně Pána potěšili nekonečnou záplavou květů z nebe. Když bylo vše v nejlepším, krávy zaplavily zemský povrch svým mlékem. Voda v řekách obsahovala různé chutné tekutiny a dodávala výživu stromům, které pak nesly ovoce a květy různých barev a chutí. Také z nich začal

kapat med. Na horách a kopcích vyrostly mocné léčivé byliny a objevily se tam drahé kameny. To vše se dělo dokonale díky Krišnově přítomnosti a nižší zvířata, která jsou obvykle navzájem nepřátelská, se spolu spřátelila.
Poté, co král Indra uspokojil Krišnu, Pána všech krav ve Vrindávanu, který je známý jako Góvinda, vrátil se s Krišnovým svolením do svého nebeského království. Na cestě vesmírným prostorem ho doprovázeli všemožní polobozi. Tato významná událost je mocným příkladem toho, jak může vědomí Krišny prospět světu. Dokonce i nižší zvířata zapomenou na svou nepřátelskou povahu a projeví vlastnosti polobohů.
Takto končí Bhaktivédántův výklad 27. kapitoly knihy Krišna, nazvané “Modlitby krále nebes Indry”.

28. KAPITOLA

Vysvobození Nandy Mahárádže z Varunova zajetí

Obřad Góvardhan-púdžá se konal v den, kdy byl měsíc v novu. Sedm dalších dní trval prudký déšť a krupobití, které poslal král Indra. Uplynulo devět dní dorůstajícího měsíce, desátého dne král Indra uctíval Pána Krišnu, čímž bylo vše urovnáno. Poté, jedenáctého dne před úplňkem, na Ékádaší, držel Mahárádž Nanda celý den půst a časně ráno dalšího dne, na Dvádaší, se šel vykoupat do řeky Jamuny. Sotva se ponořil do říční vody, zajal ho jeden ze služebníků Varunadévy. Přivedl Nandu Mahárádže před poloboha Varunu a obvinil ho, že se koupal v řece v nevhodnou dobu. Podle astronomických měřítek byla doba, kdy se koupal, považována za démonskou. Nanda Mahárádž se chtěl vykoupat v Jamuně brzy ráno před východem slunce, ale z nějakého důvodu přišel o trochu dřív a koupal se v nepříznivou dobu. Následkem toho padl do zajetí.
Když Varunův služebník unesl Nandu Mahárádže, Nandovi společníci začali hlasitě volat Krišnu a Balarámu. Krišna a Balaráma okamžitě porozuměli, že Nanda Mahárádž byl odveden k Varunovi, a proto se vydali do jeho sídla, neboť se zavázali, že budou chránit obyvatele Vrindávanu, kteří byli všichni bez výjimky čistými oddanými Pána. Oddaní nemají žádné jiné útočiště než Nejvyšší Osobnost Božství a přirozeně volají Pána, aby jim pomohl, stejně jako děti, které neznají nic jiného než ochranu svých rodičů.
Polobůh Varuna přijal Pána Krišnu a Balarámu s velkou úctou a pravil: “Můj milý Pane, Tvojí přítomností se v tomto okamžiku můj život v těle poloboha Varuny úspěšně naplnil. I když jsem majitelem všech vodních pokladů, vím, že takový majetek nezaručuje úspěšný život. Ale teď, kdy se na Tebe dívám, je můj život dokonale úspěšný, protože díky tomu, že jsem Tě spatřil, již nebudu muset přijmout další hmotné tělo. Proto se Ti s úctou klaním, ó Pane, Nejvyšší Osobnosti Božství, Nejvyšší Brahmane a Nadduše všeho. Jsi svrchovaná transcendentální osobnost; není možné, aby na Tebe působil vliv hmotné přírody. Je mi velice líto, že můj hloupý sluha, který neví, co se má a nemá dělat, omylem zajal Tvého otce, Nandu

Mahárádže. Prosím Tě tedy, abys omluvil přestupek mého služebníka. Myslím, že to byl Tvůj plán, jak mi projevit milost svou osobní přítomností. Můj milý Pane Krišno, Góvindo, buď ke mně milostivý — tady je Tvůj otec. Můžeš si ho ihned odvést zpátky."

Tímto způsobem Pán Krišna, Nejvyšší Osobnost Božství, vysvobodil svého otce a zavedl ho k jeho přátelům, kterým tak udělal velkou radost. Nandu Mahárádže udivilo, že ten bohatý polobůh vzdával Krišnovi takovou úctu. S úžasem vyprávěl celou událost svým přátelům a příbuzným.

Mahárádž Nanda a matka Jašódá se na Krišnu nedívali jako na Nejvyšší Osobnost Božství, přestože jednal tak neobyčejně. Raději Ho vždy považovali za své milované dítě. Nanda Mahárádž tedy nepřijal skutečnost, že Varuna uctíval Krišnu proto, že Krišna je Nejvyšší Osobnost Božství; spíše to bral tak, že Krišna je natolik úžasné dítě, že i Varuna Mu vzdává úctu. Všichni pastevci, přátelé Nandy Mahárádže, však chtěli vědět, zdali je Krišna opravdu Nejvyšší Osobnost a zdali jim zaručí osvobození. Když se mezi sebou dohadovali, Krišna jim četl myšlenky, a aby je ujistil o tom, že přijdou do duchovního království, ukázal jim duchovní nebe.

Obyčejní lidé jsou běžně zaneprázdněni těžkou prací v hmotném světě a nevědí, že existuje ještě jiné království nebo jiné nebe, známé jako duchovní nebe, kde je život věčný, blažený a plný poznání. Jak je řečeno v *Bhagavad-gītě*, ten, kdo odejde zpátky do tohoto duchovního nebe, se již nikdy nevrátí do hmotného světa smrti a utrpení.

Krišna, Nejvyšší Osobnost Božství, si neustále přeje poskytnout podmíněným duším informace o duchovním nebi, které je velice vzdálené od hmotného světa, transcendentální vůči nespočetně mnoha vesmírům stvořeným uvnitř celkové hmotné energie. Krišna je pochopitelně vždy velice laskavý ke každé podmíněné duši, ale jak uvádí *Bhagavad-gītā*, je zvláště nakloněný čistým oddaným. Když slyšel otázky svých oddaných ve Vrindávanu, ihned si pomyslel, že by je měl poučit o duchovním nebi a vaikunthských planetách nacházejících se v něm.

V hmotném světě je každá podmíněná duše ponořená v temnotě nevědomosti. To znamená, že všechny podmíněné duše žijí s tělesným pochopením existence. Každý má ten dojem, že patří do hmotného světa, a s tímto pojetím nevědomě jedná v různých formách života. Činnosti určitého druhu těla se nazývají *karma* neboli plodonosné činy. Všechny podmíněné duše, ovlivněné tělesným pojetím, jednají podle toho, jaký druh těla mají. Tyto činnosti jim vytvářejí další podmíněný život. Jelikož mají velice malé poznání o duchovním světě, obvykle se nevěnují duchovním činnostem, jež se nazývají bhakti-jóga. Ti, kdo úspěšně provozují bhakti-jógu, jdou po opuštění svého současného těla přímo do duchovního světa na jednu z vaikunthských planet. Všichni obyvatelé Vrindávanu jsou čistí oddaní. Jejich místem určení po opuštění těla je Krišnalóka. Dostanou se dokonce i nad Vaikunthalóky. Skutečnost je taková, že těm, kdo jsou neustále pohrouženi ve vědomí Krišny a ve zralé, čisté oddané službě, je po smrti dána možnost získat Krišnovu společnost v některém z vesmírů hmotného světa. Krišnovy zábavy probíhají neustále, buď v tomto vesmíru, nebo v některém jiném. Stejně jako slunce prochází nad mnoha místy na Zemi, tak i *kṛṣṇa-līlā* neboli transcendentální zjevení a zábavy Krišny probíhají nepřetržitě v tomto nebo jiném vesmíru. Zralí oddaní, kteří dokonale zrealizovali vědomí Krišny, jsou okamžitě přemístěni do vesmíru, kde se Krišna právě zjevuje. Tam dostanou první příležitost sdružovat se s Krišnou osobně a přímo. Výcvik pak pokračuje, jak můžeme vidět ve *vṛndāvana-līle* Krišny na této planetě. Krišna tedy vyjevil skutečnou povahu vaikunthských planet, aby obyvatelé Vrindávanu věděli, kam půjdou.

Krišna jim ukázal věčné, nikdy nezanikající duchovní nebe, které je nekonečné a plné poznání. V hmotném světě existují různé úrovně těl, a poznání se projevuje úměrně těmto úrovním. Například poznání v těle dítěte není tak dokonalé jako poznání v těle dospělého. Všude existují různé úrovně živých bytostí: mezi vodními živočichy, rostlinami a stromy, plazy a hmyzem, ptáky a savci, civilizovanými a necivilizovanými lidmi. Nad lidmi stojí

polobozi, Čáranové a Siddhové, až po Brahmalóku, kde žije Pán Brahmá, a mezi těmito polobohy existují také různé úrovně poznání. Avšak nad hmotným světem, v duchovním nebi, mají všichni úplné poznání, a proto jsou tam všechny živé bytosti zapojené do oddané služby Pánu buď na vaikunthských planetách, nebo na Krišnalóce. V *Bhagavad-gītě* je potvrzeno, že úplné poznání znamená vědět, že Krišna je Nejvyšší Osobnost Božství. Ve Védách a v *Bhagavad-gītě* se také uvádí, že v *brahmajyoti* neboli duchovním nebi není zapotřebí slunečního či měsíčního světla ani elektřiny. Všechny planety tam vydávají svou vlastní záři a všechny jsou věčné. Stvoření a zničení v duchovním nebi nepřichází v úvahu. *Bhagavad-gītā* rovněž potvrzuje, že nad hmotným nebem existuje jiné, věčné, duchovní nebe, ve kterém nic nezaniká. Přímé poznání duchovního nebe mohou mít pouze velcí mudrci a světci, kteří prostřednictvím oddané služby neboli vědomí Krišny již překonali vliv tří kvalit hmotné přírody. Dokud člověk není trvale umístěn na této transcendentální úrovni, nemůže pochopit duchovní přírodu. Doporučuje se tedy, aby se lidé věnovali bhakti-józe a dvacet čtyři hodin denně jednali s vědomím Krišny, což je umístí mimo dosah kvalit hmotné přírody. Ten, kdo si je vědom Krišny, snadno pozná povahu duchovního nebe a Vaikunthalóky. Obyvatelé Vrindávanu, kteří byli neustále pohroužení ve vědomí Krišny, proto mohli lehce porozumět transcendentální povaze Vaikunthalók.

Krišna tedy zavedl všechny pastevce v čele s Nandou Mahárádžem k jezeru, kde bude později Akrúrovi zjeven vaikunthský planetární systém. Okamžitě se vykoupali a uviděli skutečnou povahu Vaikunthalók. Všichni muži, včetně Nandy Mahárádže, se po zhlédnutí duchovního nebe a Vaikunthalók cítili nesmírně blaženě, a když vycházeli z řeky, viděli Krišnu, jenž byl uctíván jedinečnými modlitbami.

Takto končí Bhaktivédántův výklad 28. kapitoly knihy Krišna, nazvané "Vysvobození Nandy Mahárádže z Varunova zajetí".

29. KAPITOLA

Tanec rāsa — úvod

Ve *Śrīmad-Bhāgavatamu* je uvedeno, že tanec *rāsa* se konal v období Šarat během noci, kdy měsíc byl v úplňku. Z popisu v předešlých kapitolách je zřejmé, že oslavy na uctění kopce Góvardhanu proběhly po novoluní v měsíci Kártiku a po nich se pořádal obřad *bhrātṛ-dvitīyā*. Potom projevil Indra svůj hněv v podobě lijáku a krupobití a Pán Krišna držel nad hlavou kopec Góvardhan po sedm dní, až do devátého dne dorůstajícího měsíce. Desátého dne spolu obyvatelé Vrindávanu rozmlouvali o Krišnových úžasných činnostech a příštího dne Nanda Mahárádž dodržoval Ékádaší. Dalšího dne, na Dvádaší, se šel koupat do Gangy a zajal ho jeden z Varunových sluhů, načež ho Pán Krišna vysvobodil. Pak bylo Nandovi Mahárádžovi a ostatním pastevcům vyjeveno duchovní nebe.

Tak skončila úplňková noc období Šarat. Úplňek v měsíci Ášvina se nazývá *śarat-pūrṇimā*. Z údajů *Śrīmad-Bhāgavatamu* vyplývá, že ještě jeden rok musel Krišna čekat na stejný úplněk, při kterém se těšil z tance *rāsa* s gópími. V sedmi letech zvedl kopec Góvardhan. Tanec *rāsa* se tedy konal v Jeho osmi letech.

Z védských textů se dozvídáme, že skupinový tanec, při kterém herec tancuje s mnoha tanečnicemi, se nazývá *rāsa*. Když Krišna viděl, že nastal úplněk podzimního období, ozdobeného různými květy, zvláště květy malliká, které velmi voní, vzpomněl si na modlitby gópí k bohyni Kátjájaní, ve kterých žádaly, aby se stal jejich manželem. Pomyslel si, že noc za úplňku období Šarat by byla vhodná k pěknému tanci. Tak by se splnila jejich touha mít Krišnu za manžela.

V této souvislosti jsou ve *Śrīmad-Bhāgavatamu* použita slova *bhagavān api*. To znamená, že i když je Krišna Nejvyšší Osobnost Božství, a tudíž nemá touhu, kterou by bylo potřeba vyplnit (neboť vždy v plné míře oplývá šesti vznešenými atributy), přesto toužil po společnosti gópí v tanci *rāsa*. *Bhagavān api* naznačuje, že se jedná o něco jiného, než je obyčejné tancování

mladých chlapců s mladými dívkami. *Śrīmad-Bhāgavatam* používá konkrétně slova *yogamāyām upāśritaḥ,* což znamená, že tanec s gópími probíhá na úrovni *yogamāyi,* nikoliv *mahāmāyi.* Tanec mladých chlapců a dívek v hmotném světě spadá do říše *mahāmāyi* neboli vnější energie. Krišnův tanec *rāsa* s gópími se odehrává na úrovni *yogamāyi.* V *Caitanya-caritāmṛtě* je rozdíl mezi úrovněmi *yogamāyi* a *mahāmāyi* přirovnán k rozdílu mezi zlatem a železem. Z metalurgického hlediska jsou zlato i železo kovy, ale kvalitou se naprosto liší. Podobně se tanec *rāsa* a to, jak se Pán Krišna sdružoval s gópími, jeví jako obyčejné vztahy mladých chlapců a dívek, ale kvalita je úplně jiná. Velcí vaišnavové vnímají tento rozdíl, protože dokáží odlišit lásku ke Krišnovi od chtíče.
Na úrovni *mahāmāyi* je základem tance smyslový požitek. Když ale Krišna přivolal gópí tóny své flétny, pospíchaly na místo tance *rāsa* s transcendentální touhou uspokojit Krišnu.
Autor *Caitanya-caritāmṛty,* Krišnadás Kavirádž Gósvámí, vysvětlil, že chtíč znamená smyslový požitek a láska také znamená smyslový požitek — ale určený Krišnovi. Činnosti konané za účelem osobního smyslového požitku se tedy nazývají hmotné, ale když jsou konány pro uspokojení Krišny, jsou duchovní. Každá činnost zahrnuje smyslové uspokojení, ale na duchovní úrovni se jedná o uspokojení smyslů Nejvyšší Osobnosti Božství, Krišny, zatímco na hmotné úrovni o uspokojení konatele. Například sluha sloužící svému pánovi na hmotné úrovni se nesnaží uspokojovat jeho smysly, ale spíš svoje vlastní. Kdyby pán přestal platit, už by mu nesloužil. To znamená, že sluha slouží svému pánovi jen proto, aby uspokojil svoje smysly. Na duchovní úrovni však služebník Nejvyšší Osobnosti Božství slouží Krišnovi, aniž by za to dostával zaplaceno, a se svou službou pokračuje za všech okolností. To je rozdíl mezi vědomím Krišny a hmotným vědomím.
Jak bylo uvedeno dříve, Krišna se podle všeho těšil z tance *rāsa* s gópími, když Mu bylo osm roků. Mnohé gópí již byly v té době vdané, neboť v Indii, zvláště za dávných časů, se dívky vdávaly velice mladé. Existuje i mnoho případů, kdy se dívce narodilo dítě, když jí bylo dvanáct let. Všechny gópí, které chtěly Krišnu za

manžela, tedy byly již vdané. Přesto stále doufaly, že Krišna bude jejich manželem. Jejich vztah ke Krišnovi byl vztahem milenecké lásky; proto se milostný poměr mezi Krišnou a gópími nazývá *parakīya-rasa.* Tak se nazývá rozpoložení ženatého muže, který touží po jiné ženě, nebo vdané ženy, která chce jiného muže. Krišna je ve skutečnosti manželem všech, protože je nejvyšší příjemce požitku. Gópí chtěly Krišnu za svého manžela, ale v podstatě nebylo možné, aby se oženil se všemi. Měly však přirozený sklon přijmout Krišnu jako svého nejvyššího manžela, a proto se vztah mezi nimi a Krišnou nazývá *parakīya-rasa.* Tato *parakīya-rasa* existuje věčně na Gólóce Vrindávanu v duchovním nebi, kde se nemohou vyskytovat nedokonalosti, které charakterizují *parakīya-rasu* v hmotném světě. *Parakīya-rasa* v hmotném světě je odporná, zatímco v duchovním světě se vyskytuje jako jedinečný vztah Krišny s gópími. Existuje mnoho vztahů s Krišnou: jako pán a služebník, přítel s přítelem, rodič a syn či milý a milá. Ze všech těchto vztahů je *parakīya-rasa* považována za nejvyšší.

Hmotný svět je převrácený odraz duchovního světa; je jako odraz stromu na vodní hladině, kde se vrchol koruny stromu jeví jako jeho nejnižší část. Podobně, když se *parakīya-rasa* zvráceně odráží v hmotném světě, je nanejvýš ohavná. Když tedy lidé napodobují Krišnův tanec *rāsa* s gópími, užívají si jen zvráceného, ohavného odrazu transcendentální *parakīya-rasy.* Transcendentální *parakīya-rasu* není možné prožívat v hmotném světě. Ve *Śrīmad-Bhāgavatamu* je řečeno, že by nikdo neměl napodobovat tuto *parakīya-rasu* ani ve snech či představách. Ti, kdo tak činí, pijí smrtelný jed.

Jakmile Krišna, nejvyšší poživatel, zatoužil radovat se ve společnosti gópí při úplňku v období Šarat, měsíc, pán hvězd, se přesně v tom okamžiku ukázal na obloze ve svém nejkrásnějším rysu. Podzimní noc za úplňku je nejhezčí nocí roku. V indickém městě Ágře v provincii Uttarpradéš stojí velký památník zvaný Tádž Mahál, což je hrobka postavená z prvotřídního mramoru. Právě při úplňku v období Šarat se mnoho návštěvníků chodí dívat na krásné

odlesky měsíce na této hrobce. Tato noc je tedy dodnes oslavovaná pro svoji krásu.
Jakmile na východě vyšel měsíc, obarvil všechno načerveno a celá obloha se zdála jakoby potřená červenou kunkumou. Když se muž po dlouhém odloučení od své manželky vrátí domů, ozdobí její obličej červenou kunkumou. Stejně tak i dlouho očekávaný východ měsíce v období Šarat zbarvil východní nebe.
Východ měsíce posílil Krišnovu touhu tančit s gópími. Lesy byly plné vonících květů. Ovzduší bylo chladivé a slavnostní. Jakmile Pán Krišna začal hrát na flétnu, okouzlil všechny gópí z celého Vrindávanu. Vycházející úplněk, červený obzor, chladivé ovzduší, klid a rozkvetlé květy tisíckrát zvětšily jejich zalíbení v tónech flétny. Všechny gópí byly spontánně přitahované Krišnovou krásou, a když zaslechly tóny Jeho flétny, jako by je posedla smyslná touha uspokojit Krišnovy smysly.
Jen co zaslechly tóny flétny, zanechaly svých činností a vydaly se k místu, kde Krišna stál. Rychle utíkaly a náušnice se jim houpaly sem a tam. Pospíchaly na místo zvané Vanšívat. Některé z nich zrovna dojily krávy, ale nechaly toho a okamžitě běžely za Krišnou. Jedna z nich právě začala čerstvě nadojené mléko převařovat, ale nestarala se, jestli mléko překypí, a okamžitě běžela za Krišnou. Další gópí kojily své malé děti a jiné podávaly jídlo členům své rodiny, ale všeho nechaly a spěchaly tam, kde Krišna hrál na flétnu. Některé obsluhovaly své manžely a jiné samy jedly, ale služba manželům i jejich jídlo šly stranou a gópí hned utíkaly pryč. Některé si chtěly dřív, než půjdou za Krišnou, nalíčit obličeje a pěkně se obléknout, ale nebyly schopné dokončit své kosmetické úpravy, ani se správně obléci, protože dychtily setkat se s Krišnou okamžitě. Ve spěchu se jen ledabyle nalíčily, a některé si dokonce oblékly šaty, které se nosí na dolní části těla, na horní a naopak.
Když všechny gópí kvapem opouštěly své povinnosti, jejich manželé, bratři a otcové byli zaskočeni a chtěli vědět, kam jdou. Jako mladé dívky patřily pod ochranu svých manželů, starších bratrů nebo otců. Všichni jejich opatrovatelé jim zakázali jít za Krišnou, ale ony je neposlechly. Je-li někdo přitahován Krišnou a je si plně

vědom Krišny, nestará se o světské povinnosti, třebaže jsou velice naléhavé. Vědomí Krišny je tak mocné, že každému poskytne úlevu od všech hmotných činností. Šríla Rúpa Gósvámí napsal velice pěkný verš, ve kterém jedna gópí radí druhé: “Moje milá přítelkyně, jestliže si chceš užívat hmotné společnosti, přátelství a lásky, nechoď prosím za tím usměvavým chlapcem Góvindou, který stojí na břehu Jamuny a hraje na flétnu se rty ozářenými paprsky úplňku.” Šríla Rúpa Gósvámí nepřímo naznačuje, že pro toho, kdo se nechal okouzlit krásným usměvavým obličejem Krišny, ztratí hmotný požitek veškerou přitažlivost. To je zkouška pokročilosti ve vědomí Krišny: ten, kdo rozvíjí vědomí Krišny, musí ztrácet zájem o hmotné činnosti a uspokojování svých vlastních smyslů.

Některým gópím jejich muži skutečně zabránili odejít za Krišnou a násilím je zavřeli do jejich pokojů. Jelikož nemohly jít za Krišnou, začaly se zavřenýma očima meditovat o Jeho transcendentální podobě, kterou již beztak měly vtisknutou ve své mysli. Dokázaly, že jsou největšími jógími; v *Bhagavad-gītě* se říká, že ten, kdo v srdci neustále myslí na Krišnu s vírou a láskou, je považován za nejvyššího ze všech jógích. Pravý jógí soustředí mysl na podobu Pána Višnua. To je skutečná jóga. Krišna je původní podobou všech *viṣṇu-tattev.* Gópí nemohly jít za Krišnou osobně, a proto o Něm začaly meditovat jako dokonalí jógí.

V podmíněném stavu získávají živé bytosti za své plodonosné jednání dva druhy výsledků: podmíněná živá bytost, která neustále holduje hříšným činnostem, musí trpět, a ta, která se věnuje zbožným činnostem, získá hmotný požitek. V obou případech — ať se jedná o hmotné utrpení, či hmotný požitek — je osoba, která trpí nebo si užívá, podmíněná hmotnou přírodou.

Krišnovy družky, gópí, které se shromáždily okolo Něho, pocházely z různých skupin. Většina z nich jsou věčné společnice Krišny. *Brahma-saṁhitā* uvádí: *ānanda-cin-maya-rasa-pratibhāvitābhiḥ* — v duchovním světě jsou Krišnovi přátelé, a zvláště gópí, projevy energie blaženosti Pána Krišny. Jsou expanzemi Šrímatí Rádhárání. Když ale Krišna projevuje své transcendentální zábavy v některém z vesmírů v hmotném světě,

přidají se k Němu nejen Jeho věční společníci, ale také ti, kdo přicházejí do tohoto postavení z hmotného světa. Některé z gópí, které vstoupily do Krišnových zábav v hmotném světě, tedy předtím byly na úrovni obyčejných lidských bytostí. Pokud byly dříve spoutané plodonosným jednáním, nepřetržitou meditací o Krišnovi se úplně zbavily karmických reakcí. Jejich bolestné toužení vyvolané tím, že nemohly Krišnu vidět, je osvobodilo od všech následků hříšných činností a jejich extáze z transcendentální lásky ke Krišnovi v Jeho nepřítomnosti ukončila všechny následky hmotných zbožných činností. Podmíněná duše je vystavena zrození a smrti podle svých zbožných či hříšných činností, ale gópí, které začaly meditovat o Krišnovi, překonaly obě postavení, očistily se, a tak se dostaly na úroveň těch gópí, které již byly expanzemi Jeho energie blaženosti. Všechny gópí, které soustředily svou mysl na Krišnu v náladě milenecké lásky, se dokonale očistily od všech karmických reakcí hmotné přírody a některé z nich okamžitě opustily svá hmotná těla, která se vyvinula pod vlivem tří kvalit hmotné přírody.

Mahárádž Paríkšit poslouchal, jak Šukadéva Gósvámí vysvětloval postavení gópí, které přišly s Krišnou tančit tanec *rāsa*. Když slyšel, že některé z nich se zbavily všeho znečištění hmotným zrozením a smrtí jednoduše tím, že na Krišnu myslely jako na svého milence, řekl: “Gópí nevěděly, že Krišna je Nejvyšší Osobnost Božství. Viděly Ho jako hezkého chlapce a považovaly Ho za svého milence. Jak je to možné, že se pouhým rozjímáním o milenci vyprostily z hmotného podmínění?” Zde bychom si měli uvědomit, že Krišna a obyčejná živá bytost jsou kvalitativně totožní. Obyčejné živé bytosti jakožto nedílné části Krišny jsou rovněž Brahman, ale Krišna je Nejvyšší — Parabrahman. Otázka tedy zní: Může-li se oddaný pouhým myšlením na Krišnu vysvobodit ze stavu hmotného podmínění, proč se nevysvobodí také jiní, kteří na někoho myslí? Pokud někdo myslí na svého muže či syna, nebo vůbec na jakoukoliv živou bytost, proč se také nevysvobodí ze znečištěného stádia hmotné přírody, když jsou všechny živé bytosti Brahman? To je velmi inteligentní otázka, protože vždy existují ateisté, kteří

napodobují Krišnu. V této době Kali-jugy si o sobě mnoho darebáků myslí, že jsou na stejné úrovni jako Krišna, a namlouvají lidem, že myslet na ně je stejně dobré jako myslet na Krišnu. Paríkšit Mahárádž si dělal starosti ohledně budoucího nebezpečného postavení slepých následovníků těchto démonských podvodníků, a proto položil svou otázku, která je naštěstí zapsána ve *Śrīmad-Bhāgavatamu*, aby varovala nevinné lidi, že myslet na obyčejného člověka a myslet na Krišnu není totéž.

Ve skutečnosti ani myšlení na polobohy nelze přirovnat k myšlení na Krišnu. Vaišnavská *tantra* také upozorňuje, že ten, kdo staví Višnua, Nárájana či Krišnu na stejnou úroveň s polobohy, se nazývá *pāṣaṇḍī*, darebák. Šukadéva Gósvámí na otázku Mahárádže Paríkšita řekl: “Můj milý králi, na tvou otázku jsem odpověděl již před touto událostí.” Vzhledem k tomu, že Paríkšit Mahárádž chtěl vyjasnit situaci, jeho duchovní učitel mu velice inteligentně odpověděl: “Proč se znovu ptáš na věci, které jsem ti již vysvětlil? Proč jsi tak zapomnětlivý?” Duchovní mistr je vždy ve vyšším postavení, a proto má právo takto kárat svého žáka. Šukadéva Gósvámí věděl, že Mahárádž Paríkšit nekladl tuto otázku kvůli sobě, ale aby varoval nevinné lidi, kteří by mohli v budoucnu považovat kohokoliv za rovného Krišnovi.

Potom Šukadéva Gósvámí připomněl Paríkšitovi Mahárádžovi osvobození Šišupály. Šišupála vždy Krišnu nenáviděl, a kvůli té nenávisti ho Krišna zabil. Jelikož je však Krišna Nejvyšší Osobnost Božství, Šišupálovi se dostalo osvobození už jen díky tomu, že Ho viděl. Může-li pouhým soustředěním mysli na Krišnu získat osvobození i člověk s nepřátelským postojem, co potom teprve gópí, které jsou Krišnovi tak drahé a vždy na Něho myslí s láskou? Musí existovat nějaký rozdíl mezi nepřáteli a přáteli. Jestliže Krišnovi nepřátelé mohli být zbaveni hmotného znečištění a splynout s Nejvyšším, pak Jeho drahé přítelkyně, jako jsou gópí, mohou zcela určitě získat stejnou svobodu a ještě mnohem víc.

Kromě toho je Krišna v *Bhagavad-gītě* nazván Hrišíkéša. Šukadéva Gósvámí také prohlásil, že Krišna je Hrišíkéša, Nadduše, zatímco obyčejný člověk je podmíněná duše pokrytá hmotným tělem.

Jakožto Hrišíkéša se Krišna neliší od svého těla. Každý, kdo dělá mezi Krišnou a Jeho tělem rozdíly, je prvotřídní hlupák. Krišna je Hrišíkéša a Adhókšadža. Šukadéva Gósvámí v tomto případě použil obě tato slova. Hrišíkéša je Nadduše a Adhókšadža je Nejvyšší Osobnost Božství, transcendentální vůči hmotné přírodě. Ze své bezpříčinné milosti se zjevuje takový, jaký je, aby obyčejným živým bytostem projevil svou přízeň. Hloupí lidé Ho naneštěstí považují za obyčejného člověka, a tak si připravují cestu do pekla.

Šukadéva Gósvámí dále vysvětloval Mahárádžovi Paríkšitovi, že Krišna není obyčejná osoba, ale Nejvyšší Osobnost Božství — nezanikající, nezměřitelná, bez hmotných vlastností, ale plná všech duchovních vlastností. V hmotném světě se zjevuje ze své bezpříčinné milosti a vždy, když sestoupí, činí tak ve svém původním těle, beze změn. To je potvrzeno v *Bhagavad-gītě,* kde Pán říká, že se zjevuje působením své duchovní energie. Nezjevuje se pod kontrolou hmotné energie; ta je vždy pod Jeho vládou.

V *Bhagavad-gītě* je řečeno, že hmotná energie jedná pod Jeho dohledem. *Brahma-saṁhitā* rovněž potvrzuje, že hmotná energie, známá jako Durgá, jedná jako stín, který se pohybuje s pohyby původního předmětu. Závěr je takový, že pokud je kdokoliv jakkoliv připoután ke Krišnovi nebo přitahován Jeho krásou, bohatstvím, slávou, silou, odříkáním či poznáním, prostřednictvím náklonnosti či přátelství, nebo dokonce i chtíče, hněvu či strachu, má zaručené, že bude osvobozen od hmotného znečištění.

V osmnácté kapitole *Bhagavad-gīty* Pán říká, že ten, kdo se věnuje rozšiřování vědomí Krišny, Mu je velice drahý. Kazatel se ve svém úsilí šířit čisté vědomí Krišny musí střetávat s mnoha obtížemi. Někdy musí trpět ublížení na těle a někdy se také setká se smrtí. To vše je přijímáno jako velké sebeodříkání kvůli Krišnovi, a proto Krišna prohlásil, že takový kazatel je Mu nesmírně drahý. Jestliže Krišnovi nepřátelé mohou očekávat osvobození, když na Něho jednoduše soustředí svou mysl, co potom říci o lidech, které má Krišna tak rád? Proto bychom měli vědět, že osvobození těch, kteří jsou zapojení do rozšiřování vědomí Krišny po celém světě, je zaručené za všech okolností. Tito kazatelé se však o osvobození

nestarají, protože ten, kdo jedná na úrovni vědomí Krišny, oddané služby, již osvobození dosáhl. Šukadéva Gósvámí proto ujistil krále Paríkšita, že by si měl být vždy jistý tím, že člověk, který je přitahovaný ke Krišnovi, bude vysvobozen z hmotného zajetí, neboť Krišna je transcendentální Pán všech mystických sil.

Když se všechny gópí shromáždily před Krišnou, jak již bylo dříve popsáno, začal k nim promlouvat. Uvítal je, ale zároveň je svou hrou se slovy odrazoval. Krišna je nejlepší řečník, jenž vyslovil *Bhagavad-gītu*. Dokáže mluvit o nejsložitějších filosofických, politických, ekonomických tématech — o všem. A nyní mluvil ke gópím, které miloval. Chtěl je okouzlit hrou se slovy, a proto k nim promluvil následovně.

“Ó vrindávanské ženy,” řekl Krišna, “jste velice požehnané a Já vás mám velice rád. Těší Mě, že jste sem přišly, a doufám, že ve Vrindávanu je všechno v pořádku. Nyní Mi prosím řekněte, co ode Mne chcete. Co pro vás mohu udělat? Proč jste sem přišly uprostřed noci? Posaďte se a povězte Mi, co pro vás mohu udělat.”

Gópí přišly za Krišnou, aby se mohly těšit z Jeho přítomnosti, aby s Ním mohly tančit, objímat Ho a líbat Ho. Překvapilo je, že je přivítal tak oficiálně, podle společenských pravidel. Choval se k nim jako k obyčejným ženám ze společnosti. Začaly se tedy mezi sebou usmívat, a přestože dychtivě poslouchaly, co Krišna říká, byly udivené. Potom je Krišna začal poučovat: “Moje milé přítelkyně, musíte vědět, že už je hluboká noc a les je velice nebezpečný. Všechna dravá zvířata džungle — tygři, medvědi, šakalové a vlci — jsou v tuto dobu na lovu. Vystavujete se tedy velkému nebezpečí. Teď tu nenajdete bezpečné místo. Zjistíte, že všude, kam půjdete, pátrají tato zvířata po kořisti. Proto si myslím, že velice riskujete, když jste sem přišly uprostřed noci. Prosím, vraťte se neprodleně zpátky.”

Když viděl, že se i nadále usmívají, řekl: “Velice se Mi líbí vaše postavy. Všechny máte pěkné štíhlé pasy.” Všechny gópí byly neobyčejně krásné. Jsou popsány slovem *sumadhyamā*, jež se používá pro ženy krásné svým útlým pasem.

Krišna jim chtěl dát na srozuměnou, že nejsou ještě natolik staré, aby se o sebe mohly starat samy. Ve skutečnosti potřebovaly ochranu. Nebylo od nich moudré chodit uprostřed noci za Krišnou. Krišna rovněž naznačil, že je mladý a ony jsou mladé dívky. “Není správné, aby se mladé dívky a chlapci setkávali za hluboké noci.” Tato rada gópí moc nepotěšila, a proto Krišna začal vysvětlovat situaci z jiného hlediska.
“Moje milé přítelkyně, je Mi jasné, že jste opustily domovy bez svolení svých opatrovníků; proto si myslím, že vás vaše matky, otcové, starší bratři, a dokonce i synové — ani nemluvě o vašich manželích — jistě úzkostlivě hledají. Dokud se budete zdržovat zde, budou vás všude hledat a jejich mysli budou velice neklidné. Proto prosím neotálejte, vraťte se domů a uklidněte je.”
Krišnovy rady gópí trochu zmátly a rozzlobily, a proto svou pozornost obrátily ke kráse lesa. Celý les byl v tu dobu osvětlený jasným měsíčním svitem, větřík se lehce proháněl mezi rozkvetlými květy a pohupoval zelenými lístky na stromech. Krišna využil příležitosti, že se rozhlížejí po lese, k tomu, aby jim udělil další rady. “Zdá se Mi, že jste si o této noci vyšly pokochat se krásou vrindávanského lesa,” řekl, “ale nyní již musíte být spokojené. Vraťte se tedy neprodleně domů. Vím, že jste všechny velmi ctnostné, takže teď, když jste si vychutnaly krásnou náladu vrindávanského lesa, prosím jděte zpátky domů a věnujte se věrné službě svým manželům. Mnohé z vás již jistě máte malé děti, i když jste tak mladé. Určitě jste je nechaly doma a ony teď pláčou. Okamžitě se prosím vraťte domů a nakojte je. Vím také, že Mě máte velmi rády a že vás sem přivedla tato transcendentální náklonnost, když jste slyšely Mou hru na flétnu. Vaše pocity lásky a náklonnosti ke Mně jsou namístě, protože jsem Nejvyšší Osobnost Božství. Všechny živé bytosti jsou Mé nedílné části, a proto ke Mně mají přirozený láskyplný vztah. Tato náklonnost ke Mně je velice vítaná a Já vám k ní blahopřeji. Nyní můžete jít zpátky do svých domovů. Ještě jednu věc vám musím vysvětlit: pro počestnou ženu je upřímná služba svému manželovi nejlepší náboženskou zásadou.

Nejenže by měla být věrná svému muži; také by měla být laskavá k jeho přátelům, poslouchat jeho otce a matku a chovat se srdečně k jeho mladším bratrům. A nejdůležitější princip je, že se žena musí starat o své děti.”

Takto Krišna vysvětlil povinnosti ženy. Také zdůraznil nutnost sloužit svému manželovi: “Chce-li se žena po opuštění těla dostat do vyšších planetárních soustav, nesmí se za žádných okolností rozvést se svým manželem, ani když nemá příliš dobrý charakter, není bohatý či požehnaný osudem, nebo je dokonce starý a tělesně postižený následkem neustálých nemocí. Kromě toho společnost odsuzuje, pokud je žena nevěrná a vyhledává jiné muže. Takový zvyk ji zbaví možnosti dosáhnout nebeských planet a jeho výsledky jsou velice degradující. Vdaná žena by si neměla hledat milence, neboť to védské zásady života nedovolují. Jestliže si myslíte, že beze Mě nemůžete být, doporučuji vám, abyste se nesnažily užívat si se Mnou v osobní přítomnosti. Bude pro vás lepší, když půjdete domů, budete o Mně jen rozmlouvat a myslet na Mě, a tímto neustálým vzpomínáním na Mě a zpíváním Mých jmen se bezpochyby povýšíte na duchovní úroveň. Není třeba, abyste stály blízko Mne. Vraťte se prosím domů.”

Pokyny Nejvyšší Osobnosti Božství dané gópím nebyly vůbec míněny sarkasticky. Všechny počestné ženy by tyto pokyny měly brát velice vážně. Nejvyšší Pán zvláště zdůrazňoval mravní čistotu žen. Každá žena, která má vážný zájem získat vyšší postavení v životě, proto musí tyto zásady následovat. Krišna je středem náklonnosti všech živých bytostí. Když někdo tuto náklonnost ke Krišnovi vyvine, překoná tím všechny védské příkazy. Toho mohly dosáhnout gópí, protože viděly Krišnu tváří v tvář. Nemůže toho dosáhnout žádná žena v podmíněném stavu. Někdy se bohužel stává, že nějaký darebák, následující filosofii monismu neboli jednoty, nezodpovědně využívá *rāsa-līly* k tomu, aby napodoboval Krišnovo chování s gópími, láká nevinné ženy a podvádí je ve jménu duchovní realizace. Jako varování zde Pán Krišna naznačil, že to, co bylo možné pro gópí, není možné pro obyčejné ženy. Každá žena sice může pokročilým vědomím Krišny zlepšit svoje postavení, ale

neměla by se nechat zlákat nějakým šejdířem, který tvrdí, že je Krišna. Měla by se soustředit na oddanou službu zpíváním a meditováním o Krišnovi, jak se zde doporučuje. Nikdo by neměl následovat lidi zvané sahadžijové, to znamená takzvané oddané, kteří berou vše na lehkou váhu.
Gópí posmutněly, když k nim Krišna mluvil tímto odrazujícím způsobem, protože si myslely, že jejich touha tančit s Krišnou tanec *rāsa* zůstane nesplněná. To je naplnilo úzkostí a ve svém žalu začaly těžce dýchat. Místo aby se dívaly Krišnovi do obličeje, sklonily hlavy, dívaly se na zem a špičkou nohy malovaly na zemi různé klikaté čáry. Ronily velké slzy, které smývaly jejich líčidlo z tváří. Slzy se jim mísily s kunkumou na ňadrech a stékaly na zem. Nedokázaly Krišnovi nic říct, jen tiše stály. Svým mlčením dávaly najevo, jak hlubokou ránu mají v srdci.
Gópí nebyly obyčejné ženy. Svojí podstatou byly na stejné úrovni s Krišnou. Jsou Jeho věčnými společnicemi. Jak je potvrzeno v *Brahma-saṁhitě,* jsou expanzemi Krišnovy energie blaženosti a jako Jeho energie se od Něho neliší. I když je sklíčila Krišnova slova, nechtěly proti Němu použít příkrých slov. Přesto chtěly Krišnu pokárat za Jeho nevlídnou mluvu, a proto Ho rozechvělým hlasem oslovily. Nechtěly proti Němu použít příkrých slov, protože Ho milovaly z hloubi duše, z celého srdce. Gópí nosily ve svých srdcích pouze Krišnu. Byly plně odevzdanými dušemi. Pochopitelně se snažily odpovědět, když slyšely takovou nevlídnou řeč, ale místo slov se jim nahrnuly slzy do očí. Nakonec se jim podařilo promluvit. “Krišno,” říkaly, “jsi velice krutý! Neměl bys tak mluvit. Jsme Tobě zcela odevzdané duše. Prosím, přijmi nás, a nemluv tak krutě. Samozřejmě, jsi Nejvyšší Osobnost Božství a můžeš jednat, jak se Ti zlíbí, ale nehodí se k Tvému postavení s nimi takto krutě zacházet. Opustily jsme všechno a přišly jsme za Tebou, jen abychom vyhledaly útočiště u Tvých lotosových nohou. Víme, že jsi naprosto nezávislý a můžeš dělat, co se Ti zachce, ale přesto Tě žádáme, abys nás neodmítal. Jsme Tvoje oddané. Měl bys nás přijmout tak, jak přijímá své oddané Pán Nárájan. Mnoho oddaných uctívá Pána Nárájana, aby získali osvobození, a On jim ho poskytne. Jak nás

tedy můžeš odmítnout, když nemáme jiné útočiště než Tvé lotosové nohy?

Milý Krišno," pokračovaly, "jsi nejvyšší učitel. O tom není pochyb. Tvoje pokyny ženám, aby byly věrné svým manželům a laskavé ke svým dětem, aby se staraly o domácnost a poslouchaly starší členy rodiny, jsou jistě v souladu se *śāstrami.* My však víme, že člověk může dokonale vyplnit všechny tyto pokyny *śāster* tím, že setrvá pod ochranou Tvých lotosových nohou. Své manžele, přátele, členy rodiny a děti máme rády jen kvůli Tvé přítomnosti, protože Ty jsi Nadduše všech živých bytostí. Bez Tvé přítomnosti je živá bytost bezcenná. Jakmile Ty opustíš tělo, okamžitě zemře a podle pokynů *śāster* musí být ihned vhozeno do řeky nebo spáleno. Proto jsi Ty v konečném smyslu nejmilovanější osobností na světě. Když vkládáme svou víru a lásku ve Tvoji osobnost, máme zaručené, že o manžela, přátele, syny nebo dcery nebudeme nikdy připraveny. Jestliže nějaká žena přijme Tebe jako nejvyššího manžela, nikdy svého muže neztratí, jak se stává těm, které žijí s tělesným pojetím. Jestliže přijímáme Tebe za konečného manžela, pak nehrozí, že bychom se musely odloučit, rozvést či ovdovět. Ty jsi věčný manžel, věčný syn, věčný přítel a věčný pán a ten, kdo s Tebou naváže vztah, je věčně šťastný. Jelikož jsi učitel všech náboženských zásad, Tvým lotosovým nohám má být věnováno první uctívání. V souladu s tím *śāstry* praví: *ācārya-upāsanā* — uctívání Tvých lotosových nohou je první zásadou. Kromě toho, jak je uvedeno v *Bhagavad-gītě*, jsi jediný poživatel, jediný vlastník a jediný přítel. Proto jsme opustily všechny takzvané přátele, společnost a lásku a přicházíme za Tebou, abychom poskytovaly požitek Tobě. Chceme být neustálým zdrojem Tvého potěšení. Považuj nás za svůj majetek, neboť to je Tvoje přirozené právo, a buď naším nejvyšším přítelem, kterým již stejně jsi. Nech nás tedy, abychom Tě objímaly jako nejvyššího milence."

Potom gópí řekly Krišnovi s lotosovýma očima: "Prosím, nerozmlouvej nám naši touhu mít Tě za manžela, kterou tak dlouho chováme v srdci. Každý inteligentní člověk, který si hledí svého zájmu, soustředí všechnu svou lásku na Tebe. Ti, kdo jsou svedeni

vnější energií a chtějí se uspokojovat falešnými představami, se snaží užívat si odděleně od Tebe. Takzvaný manžel, přítel, syn, dcera, otec a matka jsou jen zdroje hmotných těžkostí. Nikdo v hmotném světě není šťastný díky tomu, že má takzvaného otce, matku, manžela, syna, dceru a přítele. Od rodičů se očekává, že ochrání své děti, ale přesto je mnoho dětí, které trpí nedostatkem jídla a jsou bez domova. Je mnoho výborných lékařů, ale když pacient zemře, žádný z nich ho nedokáže přivést k životu. Existuje mnoho způsobů ochrany, ale pokud je někdo odsouzen ke zkáze, žádné ochranné opatření mu nepomůže a bez Tvé ochrany se takzvané prostředky ochrany stanou pouhými zdroji neustálých potíží. Proto Tě prosíme, drahý Pane všech pánů, abys nemařil naši dávnou touhu: získat Tě za nejvyššího manžela.
Milý Krišno, jako ženy jsme zajisté spokojené, když jsou naše srdce zaměstnaná rodinnými záležitostmi, ale Ty jsi již naše srdce ukradl. Již je nedokážeme vložit do rodinných starostí. Navíc jsme zde úplně zkameněly. Sice jsi nás několikrát žádal, abychom se vrátily domů, a to je velice dobrý pokyn, ale my nemáme v nohách sílu ani na jeden jediný krok od Tvých lotosových nohou. A pokud se na Tvou žádost dokonce i vrátíme domů, co tam budeme dělat? Ztratily jsme veškerou schopnost jednat bez Tebe. Místo abychom jako ženy věnovaly svá srdce starostem o rodinu, vyvinuly jsme chtíč jiného druhu, který v našich srdcích neustále hoří. Nyní Tě, milý Krišno, žádáme, abys tento oheň uhasil svým překrásným úsměvem a transcendentálními tóny plynoucími z Tvých rtů. Pokud nám nebudeš chtít prokázat tuto přízeň, určitě shoříme v ohni odloučení. Dojde-li k tomu, budeme jednoduše myslet na Tebe a Tvoje krásné rysy a okamžitě opustíme svoje těla. Myslíme, že tím si zajistíme místo u Tvých lotosových nohou v příštím životě. Milý Krišno, jestliže říkáš, že když půjdeme domů, tak naši manželé uspokojí chtivé plameny našich tužeb, na to můžeme jenom říci, že to již není možné. Jednou jsi nám umožnil, abychom Tě v lese těšily, a dotýkal ses našich ňader, což jsme přijaly jako požehnání, stejně jako bohyně štěstí, které Ti poskytují potěšení na Vaikunthalókách. Jelikož jsme okusily tento transcendentální požitek, již pro

uspokojení našeho chtíče nechceme jít k nikomu jinému než k Tobě. Milý Krišno, lotosové nohy bohyně štěstí neustále uctívají polobozi. I když pořád spočívá na Tvé hrudi na vaikunthských planetách, podstoupila přísnou askezi, aby získala nějaké útočiště u Tvých lotosových nohou, vždy pokrytých lístky tulasí. Tvé lotosové nohy jsou jediným pravým útočištěm Tvých služebníků a bohyně štěstí, místo aby setrvávala na Tvé hrudi, sestupuje dolů a uctívá Tvoje lotosové nohy. Nyní jsme se umístily pod prach Tvých nohou. Prosím, neodmítej nás, protože jsme duše, které se Ti plně odevzdaly.

Milý Krišno, jsi známý jako Hari. Ničíš všechny strasti živých bytostí; zvláště těch, které opustily domovy a rodinná pouta a hledí si jenom Tebe. Odešly jsme ze svých domovů s nadějí, že celé svoje životy plně odevzdáme a věnujeme službě Tobě. Pouze Tě prosíme, abychom Ti mohly sloužit. Nechceme Tě žádat, abys nás přijal za manželky. Přijmi nás jako své služebné. Jsi Nejvyšší Osobnost Božství, rád si užíváš *parakīya-rasy* a jsi známý jako transcendentální lovec žen, a proto jsme přišly uspokojit Tvoje transcendentální touhy. Toužíme také po vlastním uspokojení, neboť při pouhém pohledu na Tvůj usměvavý obličej nás posedl chtíč. Přišly jsme za Tebou ozdobené různými šperky a pěkně oblečené, ale dokud nás neobejmeš, naše oděvy a krása zůstávají neúplné. Jsi Nejvyšší Osoba, a jestliže Ty jako *puruṣa-bhūṣaṇa*, klenot mezi muži, doplníš naši snahu pěkně se obléknout, pak budou všechny naše touhy i ozdoby na těle dokonalé.

Milý Krišno, jsme okouzlené, když Tě vidíme s tilakem a náušnicemi a když vidíme Tvůj krásný obličej, jenž rámují Tvoje rozpuštěné vlasy a na němž září Tvůj neobyčejný úsměv. Nejen to — také nás přitahují Tvoje paže, které vždy dávají pocit jistoty odevzdaným duším. Přitahuje nás i Tvoje hruď, kterou stále objímá bohyně štěstí; ale nechceme zabrat její postavení. Spokojíme se jednoduše s tím, že budeme Tvými služebnými. Jestliže nás obviňuješ z prostituce, tak se můžeme jen zeptat: Kterou ženu v těchto třech světech by neokouzlila Tvoje krása a rytmické písně linoucí se z Tvé transcendentální flétny? Ve vztahu k Tobě není v

těchto třech světech rozdílu mezi muži a ženami, neboť jak muži, tak ženy patří k Tvé okrajové energii neboli *prakṛti*. Nikdo ve skutečnosti není muž, který si užívá; údělem všech je dávat požitek Tobě. V těchto třech světech neexistuje žena, která by si dokázala zachovat cudnost, jakmile ji jednou začneš přitahovat, neboť Tvoje krása je tak vznešená, že nejen muži a ženy, ale i krávy, ptáci a ostatní zvířata, a dokonce i stromy, ovoce a květy—všichni a všechno — jsou uneseni. Co potom říci o nás? Je však jisté, že tak jako Pán Višnu vždy ochraňuje polobohy před útoky démonů, i Ty jsi sestoupil do Vrindávanu, abys chránil jeho obyvatele před všemožným utrpením. Ó drahý příteli soužených, polož laskavě ruku na naše planoucí ňadra a hlavy, protože jsme se Ti odevzdaly jako Tvoje věčné služebné. Pokud si však myslíš, že když položíš své lotosu podobné dlaně na naše planoucí ňadra, tak si je popálíš, můžeme Tě ujistit, že to vůbec nebude bolet a bude to Tvým dlaním naopak příjemné, stejně jako je křehkému a jemnému lotosovému květu příjemný prudký sluneční žár.”

Když Nejvyšší Pán, Osobnost Božství, vyslechl naléhavou žádost gópí, usmál se, a přestože je spokojený sám v sobě, začal je objímat a líbat, jak si přály, jelikož je k nim velice laskavý. S úsměvem se jim díval do tváří, a jejich tváře tím stonásobně zkrásněly. Když se s nimi těšil v jejich středu, vypadal jako měsíc v úplňku obklopený milióny zářících hvězd. Nejvyšší Pán, doprovázený stovkami gópí a ozdobený květinovou girlandou mnoha barev, takto putoval vrindávanským lesem a někdy si zpíval sám pro sebe a někdy společně s gópími. Tak došli k chladivému písčitému břehu Jamuny, kde rostly lilie a lotosové květy. V této transcendentální atmosféře si gópí a Krišna působili vzájemné potěšení. Když se procházeli po břehu Jamuny, Krišna někdy položil ruku některé gópí na hlavu nebo ňadra, anebo ji objal kolem pasu. S požitkem se navzájem štípali, laškovali spolu a dívali se jeden na druhého. Když se Krišna dotýkal těl gópí, jejich chtivá touha Ho obejmout vzrůstala. Všem se tyto zábavy líbily. Tak byly gópí požehnány plnou milostí Nejvyššího Pána, Osobnosti Božství, protože se těšily z Jeho společnosti bez jediné stopy světského sexu.

Gópí však zanedlouho zpyšněly. Jelikož je Krišna obdařil svou společností, považovaly se za nejpožehnanější ženy ve vesmíru. Pán Krišna, známý jako Kéšava, okamžitě poznal jejich domýšlivost vyvolanou tím, že měly to štěstí si s Ním osobně užívat, a aby jim prokázal svou bezpříčinnou milost a zchladil jejich nemístnou pýchu, zmizel. Tak projevil jednu ze svých vznešených vlastností — schopnost si odříkat. Nejvyšší Pán, Osobnost Božství, vždy v plné míře vlastní šest vznešených atributů, a toto je příklad Jeho odříkání. Potvrzuje to, že Krišna vůbec na ničem nelpí. Je vždy soběstačný a na ničem nezávisí. To je úroveň, na které se odehrávají transcendentální zábavy.

Takto končí Bhaktivédántův výklad 29. kapitoly knihy Krišna, nazvané “Tanec rāsa — úvod”.

30. KAPITOLA

Krišna se skrývá před gópími

Jakmile Krišna znenadání zmizel ze společnosti gópí, začaly Ho všude hledat. Když Ho nemohly najít, dostaly strach a začaly po Něm téměř šílet. S velkou láskou a náklonností rozjímaly o Krišnových zábavách. Pohroužily se do myšlenek na Něho tak, že ztratily paměť, a zaslzenýma očima před sebou uviděly zábavy s Krišnou, jak s nimi rozmlouvá, objímá je, líbá a provádí jiné činnosti. Okouzleny Krišnou napodobovaly Jeho tanec, Jeho chůzi a Jeho úsměvy, jako by samy byly Krišna. Z Jeho nepřítomnosti se všechny pomátly na rozumu; každá gópí se snažila přesvědčit ostatní, že ona je Krišna. Brzy se všechny shromáždily, a jak procházely z jedné části lesa do druhé a snažily se Ho najít, hlasitě zpívaly Krišnovo jméno.
Krišna je ve skutečnosti všudypřítomný: je v nebi, je v lese, je v srdci, je vždy všude. Gópí se proto vyptávaly na Krišnu stromů a rostlin. V lese rostly různé velké stromy i malé rostlinky a gópí je oslovovaly: “Milý banyáne, neviděl jsi kolem procházet syna Mahárádže Nandy, smějícího se a hrajícího na flétnu? Ukradl nám srdce a ztratil se. Pokud jsi Ho viděl, řekni nám laskavě, kterým směrem šel. Milý ašókový strome, milý nágo a čampako, stromy plné květů, neviděli jste tudy procházet mladšího bratra Balarámy? Zmizel, protože jsme byly pyšné.” Gópí si byly vědomé příčiny Krišnova náhlého zmizení. Chápaly, že když si užívaly s Krišnou, považovaly se za nejpožehnanější ženy ve vesmíru, a jelikož zpyšněly, Krišna okamžitě zmizel, aby zkrotil jejich pýchu. Krišnovi se nelíbí, když jsou Jeho oddaní pyšní na službu, kterou pro Něj dělají. Přijímá službu od každého, ale nemá rád, když se jeden oddaný povyšuje nad druhé. Má-li někdy oddaný takové pocity, Krišna vůči němu změní svůj postoj, aby je odstranil.
Gópí se pak obrátily na keříky tulasí: “Milé tulasí, Pán Krišna vás má nesmírně rád, protože vaše lístky jsou vždy na Jeho lotosových nohách. Drahá málatí, drahá malliko, drahý jasmíne, vás všech se Krišna musel dotknout, když kolem vás procházel poté, co nám

poskytl transcendentální požitek. Neviděly jste tudy jít Mádhavu? Ó mangovníky, chlebovníky, hrušně a ásanové stromy! Ó ostružiní, bélové stromy a stromy s kadambovými květy — vy jste všechny velice zbožné stromy, když žijete na břehu Jamuny. Krišna tudy určitě prošel. Řekly byste nám laskavě, kam šel?”

Potom se gópí podívaly na zem, po které kráčely, a zeptaly se jí: “Milá planeto Země, nevíme, kolik askeze jsi podstoupila, abys nyní na sobě mohla nosit otisky Krišnových nohou. Vypadáš vesele; tyto jásající stromy a rostliny jsou chlupy na tvém těle. Pán Krišna s tebou musel být spokojený; jak jinak by tě mohl v podobě kance Varáhy obejmout? Vyzvedl tě, když jsi byla ponořená hluboko ve vodě, a celou tvou váhu vzal na své kly.”

Poté, co oslovily nesčetné množství stromů, rostlin a Zemi, obrátily se na krásné laně, které se na ně mile dívaly. “Zdá se,” řekly jim, “že Krišna, který je samotný Nejvyšší Nárájan, tudy prošel se svou společnicí Lakšmí, bohyní štěstí. Jak jinak by bylo možné cítit ve vánku, který tady vane, vůni Jeho girlandy, zbarvené červenou kunkumou z ňader bohyně štěstí? Vypadá to, že tudy prošli a dotkli se vašich těl; proto se cítíte tak dobře a díváte se na nás s pochopením. Řeknete nám tedy, kudy Krišna šel? Krišna je příznivec Vrindávanu. Je k vám stejně laskavý jako k nám; proto poté, co nás opustil, jistě strávil nějaký čas ve vaší společnosti. Ó požehnané stromy, myslíme na Krišnu, mladšího bratra Balarámy. Když tudy procházel, jednu ruku položenou kolem ramen bohyně štěstí a ve druhé si točil s lotosovým květem, určitě s radostí přijímal vaše poklony a hleděl na vás s velkým potěšením.”

Některé gópí se pak dotazovaly svých přítelkyň: “Milé družky, proč se nezeptáte těchto popínavých rostlin, které tak jásavě objímají velké stromy, jako kdyby to byli jejich manželé? Vypadá to, že květů těchto rostlin se dotkly Krišnovy nehty. Proč by jinak byly tak veselé?”

Gópí se unavily hledáním Krišny a mluvily jako nepříčetné. Jediné, co je uspokojilo, bylo napodobování různých Krišnových zábav. Jedna z nich se vydávala za démonici Pútanu a druhá předstírala, že je Krišna a sála z jejího prsu. Jedna ze sebe udělala ruční vozík a

druhá si lehla pod ni a kopala nohama, aby zasáhla kolečka vozíku, jako Krišna, který tak zabil démona Šakatásuru. Jedna gópí hrála malého Krišnu ležícího na zemi a jiná se stala démonem Trinávartou a silou Ho vynesla do nebe. Další gópí začala napodobovat Krišnu, když se pokoušel chodit a cinkal přitom nákotníčky. Dvě gópí se vydávaly za Krišnu a Balarámu a mnohé další napodobovaly jejich přátele pasáčky. Jedna gópí na sebe vzala podobu Bakásury a jiná ji přinutila spadnout na zem, jako spadl démon Bakásura, když byl zabit. Jiná gópí podobně přemohla Vatsásuru. Tak jako Krišna volával svoje krávy jejich různými jmény, jednaly gópí jako On a volaly na krávy jejich příslušnými jmény. Jedna z gópí začala hrát na flétnu a jiná ji chválila stejně, jako když Krišnovu hru chválili Jeho přátelé. Další gópí vzala jinou na ramena, jako to dělával Krišna se svými kamarády. Gópí, která nesla svou přítelkyni, byla tak pohroužená v myšlenkách na Krišnu, že se vychloubala, jako by byla sama Krišna: “Sledujte všichni moje pohyby!” Jedna gópí zvedla ruku s kusem svých šatů a řekla: “Teď už se nemusíte bát lijáku a silného vichru. Já vás ochráním!” Tak napodobila zvednutí kopce Góvardhanu. Jedna z gópí přitlačila svou nohu na hlavu jiné gópí a zvolala: “Ty darebáku Kálijo! Přísně tě potrestám. Toto místo musíš opustit. Sestoupil jsem na Zemi, abych potrestal všechny ničemy.” Další gópí řekla svým družkám: “Jen se podívejte! Plameny lesního požáru se blíží, aby nás pohltily. Zavřete oči a hned vás zachráním před nebezpečím.”
Takto zasáhla Krišnova nepřítomnost hluboko do srdcí všech gópí a přiváděla je k šílenství. Ptaly se na Něho stromů a rostlin. Na některých místech nacházely otisky znaků z Jeho chodidel: praporek, lotosový květ, trojzubec, blesk a další. Jakmile zahlédly Jeho stopy, volaly: “Ó, tady jsou otisky Krišnových chodidel! Jsou v nich zřetelně vidět všechny Jeho znaky, jako praporek, lotosový květ, trojzubec a blesk.” Vydaly se po stopách a zanedlouho uviděly ještě jedny stopy vedle nich, což je velice zarmoutilo. “Podívejte, milé přítelkyně! Komu patří ty druhé stopy? Jsou vedle šlépějí syna Nandy Mahárádže. Jistě tudy šel Krišna s rukou spočívající na nějaké jiné gópí, jako když slon kráčí po boku své milované slonice.

Musí nám být jasné, že tato gópí sloužila Krišnovi s větší láskou než my; proto Ji nemohl opustit, ačkoliv nás opustil. Ji si vzal s sebou. Milé přítelkyně, jen si představte, jak je prach tohoto místa transcendentálně slavný. Dokonce i Pán Brahmá, Pán Šiva a bohyně štěstí Lakšmí uctívají prach z Krišnových lotosových nohou. Zároveň je nám ale líto, že tato gópí šla s Krišnou, protože Ona dostává nektar Krišnových polibků a nás tady nechala naříkat. Podívejte, ó přítelkyně! Na tomto místě Její stopy zmizely. Vypadá to, že Krišna vzal Rádhárání na ramena, protože Ji píchala suchá tráva. Ó, musí Ji mít tak rád! Na tomto místě utrhl Krišna nějaké květy Rádhárání pro potěšení, protože si tady stoupl na špičky, aby dosáhl na květy vysoko ve větvích; na zemi jsou jen poloviční otisky. Milé přítelkyně, podívejte, tady se Krišna určitě posadil s Rádhárání a snažil se Jí vplést květy do vlasů. Můžete si být jisté, že tady Oba seděli.” Krišna je soběstačný; nemusí získávat požitek z žádného jiného zdroje. Aby však uspokojil svou oddanou, choval se k Rádhárání úplně stejně, jako se chová chtivý chlapec ke své dívce. Krišna je tak laskavý, že vždy toleruje rozruch, který způsobují Jeho přítelkyně.
Tímto způsobem poukazovaly gópí na chyby, jichž se dopustila gópí, která byla sama s Krišnou. Řekly, že tato hlavní gópí, Rádhárání, je jistě velice pyšná na své postavení a myslí si, že je ze všech gópí nejlepší. “Jak by si však mohl Krišna odvést jenom Ji a nás všechny nechat být, kdyby neměla neobyčejné vlastnosti a nebyla neobyčejně krásná? Určitě odvedla Krišnu do hlubokého lesa a řekla Mu: ‚Můj milý Krišno, jsem teď moc unavená. Už nemůžu dál. Prosím, odnes si Mě, kam budeš chtít.` Když k Němu Rádhárání takto promluvila, asi Jí odpověděl: ‚Dobrá, vylez Mi na ramena.` Potom ale nejspíš náhle zmizel a Rádhárání pro Něj teď naříká: ‚Můj miláčku, Můj nejdražší, jsi tak jemný a tak mocný. Kde jsi? Nejsem nic jiného než Tvá poslušná služebná. Nesmírně se rmoutím, prosím Tě, vrať se zase ke Mně.` Krišna k Ní ale nejde. Asi Ji zpovzdálí pozoruje a má radost z Jejího smutku.”
Gópí pak kráčely hlouběji a hlouběji do lesa a dál hledaly Krišnu, ale když zjistily, že skutečně Rádhárání opustil, bylo jim to velice

líto. To je zkouška vědomí Krišny. Zpočátku trochu záviděly, že Krišna odešel pouze s Rádhárání a všechny ostatní nechal být, ale jakmile se dozvěděly, že Krišna opustil i Rádhárání a že je teď sama a jenom pro Něj naříká, cítily s Ní. Gópí našly Rádhárání a všechno od Ní vyslechly, jak se ke Krišnovi chovala špatně, jak byla pyšná a musela za to pykat. Jakmile to slyšely, vzbudilo to vnich skutečnou lítost. Všechny gópí, včetně Rádhárání, pak pokračovaly ještě hlouběji do lesa, až ani neviděly žádné měsíční světlo.
Když zjistily, že je kolem nich čím dál větší tma, zastavily se. Jejich mysl a inteligence byly pohroužené do myšlenek na Krišnu; všechny napodobovaly Krišnovy činnosti a Jeho řeč. Jelikož Krišnovi odevzdaly celé své srdce a duši, začaly opěvovat Jeho slávu, a úplně zapomněly na své rodiny. Vrátily se na břeh Jamuny a v naději, že se k nim Krišna vrátí, společně opěvovaly slávu Šrí Krišny: *Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare / Hare Rāma, Hare Rāma, Rāma Rāma, Hare Hare.*
Takto končí Bhaktivédántův výklad 30. kapitoly knihy Krišna, nazvané “Krišna se skrývá před gópími”.

31. KAPITOLA

Písně gópí

Jedna gópí řekla: “Můj milý Krišno, od doby, kdy ses narodil v této vradžabhúmské zemi, vypadá všechno překrásně. Vrindávanská země se proslavila a zdá se, jako by zde neustále sídlila bohyně štěstí. Jenom my jsme velice nešťastné, protože Tě hledáme, a přes všechno úsilí Tě nemůžeme najít. Náš život na Tobě úplně závisí, a proto Tě prosíme, vrať se zase k nám.”

Jiná gópí řekla: “Můj milý Krišno, jsi vším i pro lotos, který roste v jezerech s vodou průzračnou po čistých podzimních deštích. Lotosové květy jsou tak krásné, ale pokud na ně vůbec nepohlédneš, vadnou. A my bez Tebe také umíráme. Nejsme ve skutečnosti Tvoje manželky, ale Tvoje otrokyně. Nikdy jsi kvůli nám neutratil žádné peníze, a přesto jsme přitahované Tvým pohledem. Jestliže se ho teď nedočkáme a zemřeme, poneseš odpovědnost za naši smrt. Zabít ženu je ovšem velmi hříšné, a pokud za námi nepřijdeš a my zemřeme, budeš muset nést následky za tento hřích. Tak prosím přijď k nám. Nemysli si, že člověk se dá zabít jen zbraněmi. Nás zabíjí Tvá nepřítomnost. Měl by sis uvědomit, že budeš zodpovědný za zabití žen. Jsme Ti pořád vděčné, protože jsi nás mnohokrát ochránil: před jedovatou vodou Jamuny, před hadem Kálijou, před Bakásurou, před Indrovým hněvem a jeho prudkými lijáky, před lesním požárem a mnoha dalšími pohromami. Jsi největší a nejmocnější ze všech. Je úžasné, žes nás ochránil před různým nebezpečím, ale překvapuje nás, že si nás teď nevšímáš.

Milý Krišno, drahý příteli, víme velmi dobře, že nejsi ve skutečnosti syn matky Jašódy nebo pastevce Nandy Mahárádže. Jsi Nejvyšší Osobnost Božství a Nadduše všech živých bytostí. Zjevil ses v tomto světě ze své bezpříčinné milosti, na žádost Pána Brahmy, abys tento svět ochránil. Není to nic jiného než Tvoje laskavost, že jsi přišel do jaduovské dynastie. Ó nejlepší z Jaduovců, neodmítáš ochranu nikomu, kdo ve strachu z materialistického způsobu života vyhledá útočiště u Tvých lotosových nohou. Tvoje pohyby jsou sladké a jsi nezávislý, jednou rukou se dotýkáš bohyně štěstí a ve druhé držíš

lotosový květ. To je Tvůj neobyčejný rys. Proto Tě prosím, přijď k nám a požehnej nám lotosem, který máš v ruce.
Milý Krišno, odstraňuješ veškeré obavy vrindávanských obyvatel. Jsi svrchovaně mocný hrdina a víme, že pouhým svým líbezným úsměvem dokážeš zničit zbytečnou pýchu svých oddaných i pýchu žen, jako jsme my. Jsme jen Tvé služebné a otrokyně; proto Tě prosíme, přijmi nás tím, že nám ukážeš svou krásnou lotosu podobnou tvář.
Milý Krišno, ve skutečnosti nás posedl chtíč, když ses nás dotkl svýma lotosovýma nohama. Tvé lotosové nohy ničí všechny druhy hříšných činností oddaných, kteří u nich vyhledají útočiště. Jsi tak laskavý, že i obyčejná zvířata nacházejí úkryt u Tvých lotosových nohou. Tvé lotosové nohy jsou také sídlem bohyně štěstí, a přesto jsi jimi tančil po hlavách hada Káliji. Nyní Tě žádáme, abys je laskavě položil na naše ňadra a utišil naši neovladatelnou touhu se Tě dotknout.
Ó Pane, Tvoje přitažlivé oči jsou jako lotos, krásné a příjemné. Tvá sladká slova jsou tak fascinující, že těší i ty největší učence, které také okouzluješ. I nás k Tobě přitahuje Tvoje řeč a krása Tvého obličeje a očí; proto nás prosím Tě uspokoj svými nektarovými polibky. Milý Pane, slova, která říkáš, nebo slova popisující Tvé činnosti jsou plná nektaru, a když jen člověk pronáší nebo poslouchá taková slova, může se zachránit z planoucího ohně hmotné existence. Velcí polobozi jako Pán Brahmá a Pán Šiva vždy opěvují slávu Tvých slov; činí tak proto, aby odstranili hříšné činnosti všech živých bytostí v hmotném světě. Když se kdokoliv jen pokouší naslouchat Tvým transcendentálním slovům, může se velice rychle povznést na úroveň zbožných činností. Vaišnavům Tvoje slova poskytují transcendentální potěšení a ti světci, kteří se věnují rozšiřování Tvého transcendentálního poselství po celém světě, jsou nejdobročinnější lidé.” (To potvrdil Rúpa Gósvámí, když oslovil Pána Čaitanju jako nejštědřejší inkarnaci, protože Pán Čaitanja zdarma rozdával Krišnova slova a lásku ke Krišnovi po celém světě.)

“Milý Krišno,” pokračovaly gópí, “jsi velice chytrý. Dovedeš si představit, jak se trápíme, když vzpomínáme na Tvůj šibalský úsměv, na Tvůj milý pohled, na to, jak ses s námi procházel po vrindávanském lese, a na štěstí z rozjímání o Tobě. Tvé rozhovory s námi na osamělých místech nás hřály u srdce. Teď jsme všechny smutné, když vzpomínáme na Tvé chování. Prosím zachraň nás. Milý Krišno, určitě víš, jaký zármutek nás naplňuje, když odcházíš z vrindávanské vesnice pást krávy do lesa. Jak nás souží pouhé pomyšlení, že Tvé jemné lotosové nohy rozedírá suchá tráva a drobné kamínky v lese. Jsme k Tobě tak připoutané, že pořád jen myslíme na Tvé lotosové nohy.
Ó Krišno, když se vracíš se zvířaty z pastvin, vidíme, jak Ti Tvé kadeřavé vlasy padají do obličeje, který je pokrytý prachem zvířeným kopyty krav. Vidíme Tvůj mírný úsměv, a naše touha užívat si s Tebou sílí. Ó milý Krišno, jsi nejlepší milovník a vždy poskytuješ útočiště odevzdaným duším. Plníš touhy všech; Tvoje lotosové nohy uctívá dokonce i Pán Brahmá, stvořitel vesmíru. Každému, kdo uctívá Tvé lotosové nohy, dáš bezpochyby své požehnání. Slituj se tedy nad námi, polož své lotosové nohy na naše ňadra, a zbav nás tak našeho utrpení. Milý Krišno, toužíme po Tvých polibcích, kterými zahrnuješ i svou flétnu. Tóny Tvé flétny okouzlují celý svět a také naše srdce. Proto se laskavě vrať a polib nás svými nektarovými ústy.”
Takto končí Bhaktivédántův výklad 31. kapitoly knihy Krišna, nazvané “Písně gópí”.

32. KAPITOLA

Krišna se vrací ke gópím

Když se nakonec Pán Krišna znovu objevil ve středu shromážděných gópí, vypadal velice krásně, jak přísluší osobě vlastnící všechny druhy bohatství. V *Brahma-saṁhitě* je řečeno: *ānanda-cin-maya-rasa-pratibhāvitābhiḥ* — Krišna sám není tak nádherný, ale když se expanduje Jeho energie, zvláště Jeho energie blaženosti, kterou představuje Rádhárání, vypadá velkolepě. Májávádské pojetí dokonalosti, že Absolutní Pravda nemá energie, se zakládá na nedostatečném poznání. Kdyby Absolutní Pravda neprojevovala své různé energie, nebyla by ve skutečnosti úplná. *Ānanda-cin-maya-rasa* znamená, že tělo Pána je transcendentální podobou věčné blaženosti a poznání. Krišna je vždy obklopen různými energiemi, a proto je dokonalý a krásný. Z *Brahma-saṁhity* a *Skanda Purāṇy* víme, že Krišnu vždy obklopuje mnoho tisíc bohyní štěstí. Všechny gópí jsou bohyně štěstí a Krišna je na břehu Jamuny držel za ruce.

Ve *Skanda Purāṇě* je řečeno, že z mnoha tisíců gópí jich je 16 100 nejdůležitějších, z těchto 16 100 zvláště vyniká 108 gópí, z těchto 108 má osm gópí zvláštní postavení, z těchto osmi jsou Rádhárání a Čandrávalí nejvýznačnější a z těchto dvou gópí je Rádhárání nejpřednější.

Když Krišna vešel do lesa na břehu řeky Jamuny, měsíční světlo rozptýlilo okolní temnotu. V tomto ročním období kvetly jasmíny a kadambové květy a lehký vánek roznášel jejich vůni. Ve vánku také poletovaly včely, které tuto vůni považovaly za med. Gópí vytvořily pro Krišnu sedátko tak, že nahromadily jemný písek a přikryly ho látkami.

Téměř všechny gópí, které se tam shromáždily, byly dříve následovníky Véd. Ve svých minulých životech, během zjevení Pána Rámačandry, byly védskými učenci, kteří toužili po manželském spojení s Pánem Rámačandrou. Rámačandra jim požehnal, že budou přítomné v době zjevení Pána Krišny a Krišna jim splní jejich touhy. Během Krišnova zjevení se tito védští učenci narodili v tělech gópí

ve Vrindávanu; jako mladé gópí mohly být ve společnosti Krišny, čímž se jim splnila touha z předešlého života. Dosáhly konečného naplnění své dokonalé touhy a měly takovou radost, že netoužily po ničem jiném. To je potvrzeno v *Bhagavad-gītě:* když člověk dospěje k Nejvyšší Osobnosti Božství, již po ničem netouží. Jakmile gópí získaly Krišnovu společnost, zmizel nejen jejich nářek nad Krišnovou nepřítomností, ale i jejich žal. Cítily, že již nemají další přání. Zcela spokojené v Krišnově společnosti rozprostřely na zem svoje šaty, zhotovené z jemné tkaniny a zbarvené červenou kunkumou, která zdobila jejich ňadra. Krišna byl pro ně vším, a velice pečlivě pro Něho připravily pohodlné místo k sezení.
Když Krišna seděl na sedátku uprostřed gópí, byl ještě krásnější než obvykle. Velcí jógí, jako je Pán Šiva, Pán Brahmá, nebo dokonce i Pán Šéša a další, se stále snaží upínat pozornost na Krišnu ve svých srdcích, ale zde gópí skutečně viděly Krišnu, jak sedí před nimi na jejich oděvech. Krišna vypadal ve společnosti gópí velice krásně. Byly to nejhezčí dívky ve všech třech světech a shlukly se kolem Krišny.
Krišna se posadil vedle každé z mnoha gópí, a tak bychom se mohli zeptat, jak to udělal. V příslušném verši je významné slovo *īśvara.* V *Bhagavad-gītě* stojí: *īśvaraḥ sarva-bhūtānām. Īśvara* označuje Nejvyššího Pána v podobě Nadduše v srdcích všech. Krišna také projevil tuto schopnost se expandovat jako Paramátmá na setkání s gópími. Krišna seděl po boku každé gópí, aniž by Ho ostatní viděly. Byl ke gópím tak laskavý, že místo aby byl v jejich srdcích, kde by Ho mohly vnímat prostřednictvím jógové meditace, posadil se vedle nich. Tím, že se zjevil vně, prokázal gópím, které byly největšími kráskami v celém stvoření, zvláštní milost. Jakmile získaly svého milovaného Pána, začaly Ho těšit pohyby obočí, úsměvy a také potlačováním svého hněvu. Některé z nich si položily Krišnovy lotosové nohy do klína a masírovaly je. Zatímco se usmívaly, daly důvěrně najevo svůj potlačovaný hněv a řekly: “Milý Krišno, jsme obyčejné ženy z Vrindávanu a nevíme toho mnoho o védském poznání — co je správné a co ne. Proto se Tě chceme na něco zeptat; jsi učený, tak

nám budeš umět náležitě odpovědět. Mezi milenci nacházíme jednání na třech úrovních. Jedni lásku pouze přijímají, jiní reagují láskyplně, i když partner s nimi jedná příkře, a třetí skupina lidí se v milostném jednání nechová ani kladně, ani záporně. Kterým z těchto tří dáváš přednost, které bys nazval upřímné?”
Krišna odpověděl: “Moje milé přítelkyně, ti, kdo jednoduše opětují milostné jednání svého partnera, jsou jako obchodníci. Dávají tolik lásky, kolik dostanou. Prakticky se o lásce ani nedá mluvit; je to jen obchodování soustředěné kolem vlastního sobeckého zájmu. I ti, kdo neprojevují vůbec žádnou lásku, jsou lepší než takoví obchodníci. Lepší než tato první skupina je druhá skupina lidí, kteří milují i navzdory špatnému chování svého druha. Takovou upřímnost můžeme vidět ve vztahu otce a matky ke svým dětem navzdory tomu, že si jich děti nevšímají. Lidé ve třetí skupině ani neopětují, ani neodmítají. Ty lze dále rozdělit do dvou podskupin. Jedni jsou vnitřně spokojení, kteří ničí lásku nepotřebují. Nazývají se *ātmārāma*, což znamená, že jsou pohroužení v myšlenkách na Nejvyšší Osobnost Božství a nestarají se o to, zda je někdo miluje nebo ne. Lidé z druhé podskupiny jsou však nevděční. Říká se jim bezcitní. Ti se bouří proti těm, ke kterým by měli mít úctu. Například syn dostává od svých milujících rodičů mnoho věcí, ale když je bezcitný, nechce se jim za to odvděčit. Takoví lidé jsou obecně známí jako *guru-druhaḥ*, což znamená, že od rodičů nebo duchovního učitele přijímají dary, ale zároveň na ně nedbají.”
Krišna nepřímo zodpověděl otázky gópí; i ty, které naznačovaly, že neopětoval správně jejich jednání. Krišna v odpovědi prohlásil, že jako Nejvyšší Osobnost Božství je spokojený sám v sobě. Nepotřebuje ničí lásku, ale zároveň řekl, že není nevděčný.
“Moje milé přítelkyně,” pokračoval Krišna, “možná, že vás zarmoutila Moje slova a činy, ale měly byste vědět, že někdy nereaguji na jednání Mých oddaných. Moji oddaní jsou ke Mně velice připoutaní, ale Já někdy patřičně neopětuji jejich pocity, a dělám to proto, abych víc a víc zvětšoval jejich lásku ke Mně. Kdyby ke Mně měli snadný přístup, mohli by si myslet: ‚Krišnu je snadné si získat.` Proto někdy nereaguji. Když člověk nemá peníze,

potom za nějakou dobu nějaký majetek nahromadí, ale pak ho zase ztratí, bude myslet na ztracené bohatství dvacet čtyři hodin denně. Podobně i Já někdy ve svých oddaných vytvářím dojem, že jsem se jim ztratil, abych posílil jejich lásku, a místo aby na Mě zapomněli, tak cítí, že jejich láska ke Mně roste. Moje milé přítelkyně, ani na okamžik si nemyslete, že jsem s vámi jednal stejně, jako jednám s obyčejnými oddanými. Vím, kdo jste. Vy jste se přestaly řídit všemi společenskými a náboženskými závazky a přerušily jste styk se svými rodiči. Přišly jste za Mnou a milujete Mne bez ohledu na společenská pravidla a náboženské povinnosti, a Já jsem vám tak zavázán, že se k vám nemohu chovat jako k obyčejným oddaným. Nemyslete si, že jsem se od vás vzdálil. Byl jsem vám nablízku. Jenom jsem se díval, jak po Mně toužíte v Mé nepřítomnosti. Nehledejte proto ve Mně chybu. Jelikož Mě máte tak rády, promiňte Mi laskavě, pokud jsem udělal něco špatného. Nemohu vám oplatit vaši nepřetržitou lásku ke Mně, a to ani za mnoho životů polobohů na nebeských planetách. Za vaši lásku se není možné odměnit nebo projevit dostatek vděku; prosím vás tedy, spokojte se se svým vlastním zbožným jednáním. Projevujete vůči Mně ukázkovou připoutanost, se kterou překonáváte největší potíže plynoucí z rodinného života. Prosím, abyste se spokojily se svým příkladným charakterem, protože tento dluh vám nedokáži splatit."

Příkladný charakter oddané služby, který ukazují oddaní ve Vrindávanu, je nejčistší druh oddanosti.

Autoritativní *śāstry* předepisují, že oddaná služba musí být *ahaitukī* a *apratihatā*. To znamená, že oddanou službu Krišnovi nemohou zamezit politické nebo společenské konvence. Oddaná služba je vždy transcendentální. Zvláště gópí ukazovaly čistou oddanou službu Krišnovi, až do té míry, že jim Krišna sám zůstal zadlužen. Pán Čaitanja proto řekl, že oddaná služba projevená gópími ve Vrindávanu předčí všechny ostatní způsoby přistupování k Nejvyšší Osobnosti Božství.

Takto končí Bhaktivédántův výklad 32. kapitoly knihy Krišna, nazvané "Krišna se vrací ke gópím".

33. KAPITOLA

Popis tance rāsa

Gópí nesmírně potěšila uklidňující slova Nejvyšší Osobnosti Božství Krišny. Úplně se oprostily od velkého utrpení způsobeného odloučením, protože mohly nejen naslouchat Jeho slovům, ale také se dotýkat Jeho rukou a nohou. Poté Nejvyšší Pán, Osobnost Božství, započal svůj tanec *rāsa*. Tak se nazývá tanec ve středu mnoha dívek. Krišna tedy tančil mezi těmi nejkrásnějšími a nejšťastnějšími dívkami ve třech světech. Gópí z Vrindávanu, které byly ke Krišnovi tolik přitahované, s Ním tančily ruku v ruce. Krišnův tanec *rāsa* by nikdy neměl být přirovnáván k nějakému hmotnému tanci, jako na plesech nebo tanečních zábavách.

Tanec *rāsa* je naprosto duchovní. Pro potvrzení této skutečnosti se Krišna, nejvyšší mystik, expandoval do mnoha podob a stál po boku každé gópí. Položil ruce kolem ramen gópí, které stály po Jeho stranách, a začal tančit mezi nimi. Gópí neviděly Krišnovy mystické expanze, protože se každé Krišna jevil, jako že je sám. Každá gópí si myslela, že Krišna tančí pouze s ní. Nad hlavami jim létalo mnoho letadel s obyvateli nebeských planet, kteří chtěli vidět Krišnův krásný tanec s gópími. Gandharvové a Kinnarové zpívali a všichni Gandharvové v doprovodu svých manželek shazovali na tanečníky květy.

Jak spolu gópí a Krišna tancovali, cinkání jejich zvonků, přívěsků a náramků vytvářelo příjemný hudební doprovod. Vypadalo to, jako kdyby Krišna byl zelený safírový medailónek na zlatém náhrdelníku ozdobeném drahými kameny. Krišna i gópí při tanci předváděli neobyčejné figury. Pohyby jejich nohou, když zpívali a tančili, způsob, jakým se drželi, pohyby jejich obočí, jejich úsměvy, pohyby ňader a šatů gópí, jejich náušnice, jejich tváře, jejich vlasy ozdobené květy — to vše dohromady působilo jako mraky, hřmění, sníh a blýskání. Krišnovy tělesné rysy vypadaly jako shluk mraků, písně gópí zněly jako hřmění, jejich krása připomínala blýskání na obloze a kapky potu na jejich tvářích vypadaly jako padající sníh. Takto byli gópí a Krišna plně zabráni do tance.

Gópím zčervenaly krky, neboť toužily po požitku s Krišnou víc a víc. Krišna pro jejich uspokojení tleskal do rytmu jejich zpěvu. Celý svět je ve skutečnosti naplněný Krišnovým zpěvem, ale různé druhy živých bytostí ho různě oceňují. To potvrzuje *Bhagavad-gītā: ye yathā māṁ prapadyante tāṁs tathaiva bhajāmy aham.* Krišna tančí a všechny živé bytosti také tančí, ale mezi tancem v duchovním světě a tancem v hmotném světě je rozdíl. To vyjádřil autor *Caitanya-caritāmṛty*, který říká, že Krišna je nejlepší tanečník a všichni ostatní jsou Jeho služebníci. Každý se snaží napodobovat Krišnův tanec. Ti, kdo si jsou opravdu vědomí Krišny, reagují správně na Krišnův tanec: nesnaží se tančit nezávisle. Ale ti, kdo žijí v hmotném světě, se snaží napodobovat Krišnu jako Nejvyšší Osobnost Božství. Živé bytosti tancují pod vedením Krišnovy *māyi* a myslí si, že se Krišnovi vyrovnají. To však není pravda. Na úrovni vědomí Krišny takové mylné pojetí neexistuje, protože osoba vědomá si Krišny ví, že Krišna je nejvyšší pán a všichni ostatní jsou Jeho služebníci. Člověk má tančit, aby těšil Krišnu, a ne aby Ho napodoboval nebo se pokoušel vyrovnat Nejvyšší Osobnosti Božství. Gópí chtěly potěšit Krišnu, a proto když zpíval, odpovídaly svým zpěvem a povzbuzovaly Ho voláním: "Výborně! Výborně!" Někdy Ho těšily krásnou hudbou a On na oplátku chválil jejich zpěv.

Některé gópí se tancem a pohybem unavily a položily si ruce na Krišnova ramena. Rozpustily se jim vlasy a květy z nich padaly na zem. Když položily ruce na ramena Šrí Krišny, zaplavila je vůně Jeho těla, která pocházela z lotosu, dalších aromatických květů a pasty ze santálového dřeva. Neodolatelně je přitahoval, a začaly Ho líbat. Některé gópí přitiskly své tváře na Jeho a Krišna jim ze svých úst nabídl rozkousaný arakový oříšek, jenž s velkým potěšením přijaly skrze polibek. Tímto přijímáním arakových oříšků dělaly gópí duchovní pokrok.

Když gópí zpívaly a tančily delší dobu, unavily se. Krišna tančil vedle nich, a aby zmírnily svou únavu, uchopily Krišnovu ruku a položily ji na svá vzedmutá ňadra. Ruka Šrí Krišny i ňadra gópí jsou věčně příznivé, a když se spojily, duchovně zkrásněly. Gópí se tolik těšily ze společnosti Krišny, manžela bohyně štěstí, že zapomínaly,

že mají nějaké jiné manžely v tomto světě, a jakmile je objímaly Krišnovy paže a jakmile s Ním tancovaly a zpívaly, zapomněly na všechno. Takto popisuje *Śrīmad-Bhāgavatam* krásu gópí tančících s Krišnou: Za uchem měly lotosové květy a obličej měly ozdobený santálovou pastou. Byly označené tilakem a na usmívajících se ústech jim vystoupily kapičky potu. Na nohou jim cinkaly náramky a nákotníčky. Květy z jejich vlasů padaly na Krišnovy lotosové nohy a Krišna byl velice spokojený.

V *Brahma-saṁhitě* je vysvětleno, že všechny tyto gópí jsou expanzemi Krišnovy energie blaženosti. Krišna se rukama dotýkal jejich těl, díval se do jejich milých očí a těšil se s nimi stejně, jako si dítě hraje s odrazem svého těla v zrcadle. Když se dotýkal různých částí jejich těl, gópí cítily, jak jimi proudí duchovní energie. Nedokázaly si upravit své povolené šaty, třebaže se o to pokoušely. Jak se zapomněly v Krišnově společnosti, vlasy a šaty se jim rozpustily a jejich ozdoby se uvolnily.

Zatímco se Krišna radoval ve společnosti gópí při tanci *rāsa*, ohromení polobozi se svými manželkami se shlukovali na nebi. Měsíc, do jisté míry ovlivněný chtíčem, pozoroval tanec a ztuhnul údivem. Gópí se dříve modlily k bohyni Kátjájaní, aby dostaly Krišnu za manžela. Nyní Krišna splnil jejich touhu tak, že se expandoval do tolika podob, kolik bylo gópí, a těšil se s nimi stejně, jako se těší manžel se svou ženou.

Šríla Šukadéva Gósvámí podotkl, že Krišna je soběstačný — je *ātmārāma*. Pro své uspokojení nepotřebuje nikoho jiného. Jelikož Ho gópí chtěly mít za manžela, Krišna vyplnil jejich touhu. Když viděl, že je tanec s Ním unavil, okamžitě je začal hladit po tvářích, aby zahnal jejich únavu. Za Jeho vlídné jednání se na Něho gópí dívaly láskyplnými pohledy. Příznivé doteky Krišnovy ruky je zaplavovaly radostí. Jejich usměvavé tváře zářily krásou a s transcendentálním potěšením začaly opěvovat Krišnovu slávu. Jelikož byly čisté oddané, čím více se těšily z Krišnovy společnosti, tím více byly osvíceny Jeho slávou, a takto opětovaly Jeho jednání. Chtěly Krišnu uspokojit oslavováním Jeho transcendentálních zábav.

Krišna je Nejvyšší Osobnost Božství, Pán všech pánů, a gópí Ho chtěly uctívat za neobvyklou dávku milosti, kterou jim projevil. Potom všichni společně vstoupili do vody řeky Jamuny, aby se zbavili únavy z tance *rāsa*. Když gópí objímaly Krišnovo tělo, liliové girlandy na krku se jim trhaly, a květy červenaly od kunkumy na jejich ňadrech. Kolem bzučeli čmeláci, toužící získat z květů med. Krišna a gópí vešli do vody Jamuny, jako když slon vstoupí do vodní nádrže s mnoha slonicemi. Jak gópí, tak Krišna zapomněli na svou skutečnou totožnost, hráli si ve vodě, těšili se vzájemně ze své společnosti a zaháněli únavu z tance *rāsa*. Gópí začaly se smíchem cákat na Krišnu vodu a Krišnovi se to velice líbilo. Zatímco se Krišna bavil žertováním a cákáním, polobozi z nebeských planet na Něho shazovali květy. Tak velebili Krišnův jedinečný tanec *rāsa* a Jeho zábavy s gópími ve vodě řeky Jamuny.
Poté Pán Krišna a gópí vyšli z vody a procházeli se po břehu Jamuny, kde vál příjemný vánek, který nad vodou i zemí nesl vůni různých květů. Na procházce kolem Jamuny Krišna recitoval různé básně. Tak se radoval ze společnosti gópí za osvěžujícího podzimního svitu měsíce.
Pohlavní touha je na podzim zvláště silná, ale na Krišnově stycích s gópími je úžasné to, že v nich vůbec pohlavní touha nepůsobila. Šukadéva Gósvámí v *Bhāgavatamu* jasně popisuje: *avaruddha-saurata*, že pohlavní pud byl úplně ovládnutý. Mezi tancem Pána Krišny s gópími a tancem obyčejných živých bytostí v hmotném světě je rozdíl. Mahárádž Paríkšit, který poslouchal *Śrīmad-Bhāgavatam*, chtěl odstranit další mylné představy o tanci *rāsa* a Krišnových poměrech s gópími, a proto řekl Šukadévovi Gósvámímu: “Krišna se zjevil na Zemi, aby zavedl usměrňující zásady náboženství a zamezil rozmach bezbožnosti. Jeho chování s gópími by však mohlo podporovat bezbožné zásady v hmotném světě. Překvapuje mě, že jednal takovým způsobem a uprostřed noci si užíval s manželkami jiných mužů.” Šukadéva Gósvámí tento výrok Mahárádže Paríkšita vysoce ocenil. V odpovědi předvídá ohavné činnosti májávádských impersonalistů, kteří se snaží mít Krišnovo postavení a užívají si společnosti mladých dívek a žen.

Základní védské pokyny nikomu nedovolují mít pohlavní styk s jinou ženou než s vlastní manželkou. Krišnův zájem o gópí jako by tato pravidla jasně porušoval. Mahárádž Paríkšit rozuměl vyprávění Šukadévy Gósvámího, ale aby dále vyjasnil transcendentální povahu Krišny a gópí v tanci *rāsa*, dal najevo podivení. To je velmi důležité, aby se zabránilo neomezeným stykům *prākṛta- sahajiyů* se ženami.
Ve svém výroku Mahárádž Paríkšit použil několik důležitých slov, které si žádají vyjasnit. První slovo, *jugupsitam*, znamená "ohavný". První pochybností Mahárádže Paríkšita bylo: Pán Krišna je Nejvyšší Osobnost Božství a sestoupil, aby zavedl náboženské zásady. Proč se tedy stýkal uprostřed noci s ženami jiných, tančil s nimi, objímal je a líbal? Védské pokyny to zakazují. Když za Ním gópí přišly, sám jim nejprve nařizoval, aby se vrátily domů. Zvát manželky jiných mužů nebo mladé dívky a užívat si s nimi tance je podle Véd ohavné. Proč to Krišna dělal?
Dále je zde použité slovo *āpta-kāma*. Někdo může považovat za samozřejmé, že Krišna byl ve společnosti mladých dívek posedlý chtíčem, ale Mahárádž Paríkšit říká, že to nebylo možné. Krišna nemohl být chtivý. Za prvé Mu z hmotného pohledu bylo pouhých osm let, a v takovém věku chlapci nemají smyslné touhy. *Āpta-kāma* znamená, že Nejvyšší Pán, Osobnost Božství, je spokojený sám v sobě. I kdyby byl žádostivý, nepotřebuje druhé, aby Mu v uspokojení chtivých tužeb pomáhali. Další námitkou může být, že ačkoliv sám nebyl chtivý, smyslné touhy gópí v Něm mohly chtíč vyvolat. Mahárádž Paríkšit však použil další slovo, *yadu-pati*, které vyjadřuje, že Krišna je nejvznešenější osobností v dynastii Jaduovců. Králové jaduovské dynastie byli považováni za velice zbožné, a stejní byli i jejich potomci. Jak by se Krišna mohl nechat svést, byť i gópími, když se narodil v takovém rodu? Z toho tedy plyne, že není možné, aby Krišna páchal něco ohavného. Mahárádž Paríkšit však pochyboval, proč Krišna jednal tímto způsobem. Jaký byl skutečný záměr?
Další slovo, které Mahárádž Paríkšit použil, když oslovoval Šukadévu Gósvámího, je *su-vrata*, což znamená, že složil slib konat zbožné činnosti. Šukadéva Gósvámí byl vychovaný jako brahmačárí,

a tudíž nebylo možné, aby se zabýval sexem. To mají brahmačárí striktně zakázáno, natož pak brahmačárí, jako byl Šukadéva Gósvámí. Okolnosti týkající se tance *rāsa* však byly velice podezřelé, a proto Mahárádž Paríkšit žádal Šukadévu Gósvámího o vyjasnění. Šukadéva Gósvámí okamžitě odpověděl, že porušování náboženských zásad nejvyšším vládcem dokládá Jeho velkou moc. Oheň například může pohltit jakoukoliv ohavnou věc — to je projev svrchované moci ohně. Podobně slunce může vstřebat vodu z moči nebo trusu a neznečistí se; naopak se znečištěné místo působením slunečního světla dezinfikuje a sterilizuje.
Někdo může také namítat, že je-li Krišna nejvyšší autorita, Jeho činnosti by se měly následovat. V odpověď na tuto námitku Šukadéva Gósvámí jasně řekl, že *īśvara* neboli svrchovaný vládce může někdy porušit svá vlastní nařízení, ale to může jenom vládce, nikoliv jeho následovníci. Neobvyklé či neobyčejné činnosti vládce se nikdy nemohou napodobovat. Šukadéva Gósvámí varoval, aby podmínění následovníci, kteří ve skutečnosti nemají vládu nad ničím, nikdy ani ve snu nenapodobovali neobvyklé počínání vládce. Májávádský filosof se může křivě prohlašovat za Boha či Krišnu, ale ve skutečnosti nedokáže jednat jako Krišna. Může přesvědčit své stoupence, aby falešně napodobovali tanec *rāsa*, ale není schopný zvednout kopec Góvardhan. Z minulosti známe mnoho májávádských darebáků, kteří klamali své stoupence a prohlašovali se za Krišnu, aby si mohli užívat v *rāsa-līle.* V mnoha případech jim v tom zabránila vláda, byli zatčeni a potrestáni. V Uríse potrestal Thákur Bhaktivinód takzvaného avatára Višnua, který napodoboval *rāsa-līlu* s mladými dívkami. Na tuto takzvanou inkarnaci přicházelo mnoho stížností. Bhaktivinód Thákur byl tehdy soudcem pro občanské záležitosti, a když ho vláda pověřila, aby s tímto darebákem spravedlivě naložil, přísně ho potrestal. *Rāsa-līlu* nemůže nikdo napodobovat. Šukadéva Gósvámí varuje, že člověk by neměl na její napodobování ani pomyslet. Výslovně uvádí, že pokud se někdo z pošetilosti pokusí napodobit Krišnův tanec *rāsa*, bude zabit, stejně jako ten, kdo chce napodobovat Pána Šivu, jenž vypil oceán jedu. Pán Šiva vypil oceán jedu a držel ho ve

svém hrdle. Jed mu zbarvil hrdlo do modra, a proto se Pán Šiva nazývá Nílakantha. Pokud se však nějaký obyčejný člověk pokouší Pána Šivu napodobovat tím, že pije jed nebo kouří gaňdžu, zničí ho to, a velice brzy zemře. Jednání Pána Šrí Krišny s gópími se událo za zvláštních okolností.

Většina gópí byla ve svých předešlých životech velkými mudrci, kteří dokonale znali Védy, a když se Pán Krišna zjevil jako Pán Rámačandra, chtěli si s Ním užívat. Pán Rámačandra jim slíbil, že se jejich touha splní, jakmile se zjeví jako Krišna. Touha gópí těšit se ze zjevení Pána Krišny tedy byla již dlouho v jejich srdcích. Proto se obrátily na bohyni Kátjájaní, aby dostaly Krišnu za manžela.

Existuje mnoho dalších okolností, které potvrzují svrchovanou autoritu Krišny a ukazují, že Krišna není vázán usměrňujícími zásadami hmotného světa. Ve zvláštních případech jedná, jak se Mu zlíbí, aby potěšil své oddané. To může pouze Krišna, protože je nejvyšší vládce. Obyčejní lidé by měli následovat Krišnovy pokyny, jak jsou dány v *Bhagavad-gītě*, a nemělo by je ani napadnout, aby napodobovali Krišnu v tanci *rāsa*.

Krišnovo zvednutí kopce Góvardhanu a zabíjení velkých démonů, jako Pútany a jiných, jsou zjevně neobyčejné činnosti. Podobně i tanec *rāsa* je neobyčejná činnost a žádný obyčejný člověk by ho neměl napodobovat. Obyčejný člověk vykonávající své zaměstnání, jako Ardžuna, by měl plnit svou povinnost pro Krišnovo uspokojení; to je v jeho moci. Ardžuna byl válečník a Krišna chtěl, aby bojoval pro Jeho potěšení. Ardžuna souhlasil, i když zprvu bojovat nechtěl. Obyčejní lidé musí vykonávat své povinnosti. Neměli by ze sebe dělat víc, než jsou, a snažit se napodobovat Krišnu, oddávat se *rāsa-līle*, a tak si přivodit vlastní zkázu. Měli bychom s jistotou vědět, že Krišna jednal vždy pro blaho gópí, bez jakéhokoli vlastního zájmu. Jak je řečeno v *Bhagavad-gītě: na māṁ karmāṇi limpanti* — Krišna nikdy nezískává požitek jako výsledek svých činností ani za své činnosti nikdy netrpí. Není proto možné, aby jednal bezbožně. Je transcendentální vůči všem náboženským povinnostem a pravidlům. Nikdy se Ho nedotýkají kvality hmotné přírody. Je svrchovaný vládce všech živých bytostí, ať už v lidské společnosti, nebo ve

společnosti polobohů na nebeských planetách, či v nižších formách života. Je také svrchovaným vládcem hmotné přírody, a proto se zásadami náboženství či bezbožnosti nemá nic společného.
Šukadéva Gósvámí dále prohlašuje, že velcí mudrci a oddaní, kteří jsou úplně očištění od podmíněného života, se mohou volně pohybovat i ve znečištěném prostředí hmotné přírody tak, že uchovávají Krišnu, Nejvyšší Osobnost Božství, ve svých srdcích. Díky tomu nepodléhají zákonům radosti a bolesti pod vlivem kvalit hmotné přírody. Jak by potom mohl zákonům *karmy* podléhat Krišna, který se zjevuje působením své vnitřní energie?
V *Bhagavad-gītě* Pán jasně říká, že kdykoliv se zjeví, činí tak prostřednictvím své vnitřní energie; není to tak, že by Ho zákony *karmy* nutily přijmout tělo, jako nutí obyčejnou živou bytost. Každá živá bytost musí přijmout tělo určitého druhu podle svého předchozího jednání. Když se však zjevuje Krišna, činí tak v těle, které Mu není vnuceno na základě Jeho minulých činů. Jeho tělo je prostředkem pro Jeho transcendentální zábavy, jež sehrává Jeho vnitřní energie. Nijak Ho nesvazují zákony *karmy.* Májávádský monista musí přijmout tělo určitého druhu, jelikož ho k tomu nutí zákony hmotné přírody; jeho tvrzení, že je totožný s Krišnou neboli Bohem, je tedy pouze teoretické. Takové osoby, které tvrdí, že se vyrovnají Krišnovi, a oddávají se *rāsa-līle*, vytvářejí pro obyčejné lidi nebezpečnou situaci. Krišna, Nejvyšší Osobnost Božství, byl již přítomný jako Nadduše v tělech gópí i jejich manželů. Je vůdcem všech živých bytostí, což je potvrzeno v *Kaṭha Upaniṣadě: nityo nityānāṁ cetanaś cetanānām.* Nadduše vede individuální duši k jednání a Nadduše také provádí všechny činnosti a je jejich svědkem.
Bhagavad-gītā potvrzuje, že Krišna sídlí v srdci každého a že od Něho pochází veškeré poznání, vzpomínky i zapomnění. On je původní osobou, která má být poznána prostřednictvím védské moudrosti. Je autorem védántské filosofie a dokonale ji zná. Takzvaní védántisté a májávádí nemohou chápat Krišnu takového, jaký je; pouze matou své následovníky tím, že neautorizovaným způsobem napodobují Krišnovo jednání. Krišna, Nadduše všech, již

je v srdci každého; když se tedy s někým setká a objímá, nepřipadá v úvahu, že by to bylo něco neslušného.
Někteří lidé se ptají, proč Krišna, je-li soběstačný, vůbec vyjevil zábavy s gópími, které pohoršují takzvané moralisty tohoto světa? Odpověď zní, že je to projev Jeho zvláštní milosti vůči pokleslým podmíněným duším. Gópí jsou expanze Jeho vnitřní energie, ale protože chtěl Krišna ukázat *rāsa-līlu*, zjevily se jako obyčejné lidské bytosti. Vrcholnou manifestací požitku v hmotném světě je pohlavní přitažlivost mezi mužem a ženou. Muže přitahují ženy a ženu přitahují muži. To je základní princip hmotného života. Jakmile je záliba oboustranná, oba se víc a víc zaplétají v hmotné existenci. Krišna předvedl *rāsa-līlu*, aby lidem prokázal zvláštní milost. Jejím účelem je okouzlit podmíněné duše. Jelikož je velice přitahuje sex, mohou se těšit ze stejného života s Krišnou, a tak se vysvobodit z hmotného podmínění. Ve druhém zpěvu *Śrīmad-Bhāgavatamu* Mahárádž Paríkšit rovněž vysvětluje, že zábavy a činnosti Pána Krišny jsou léky pro podmíněné duše, které se pouhým nasloucháním o Krišnovi vyléčí ze své hmotné nemoci. Podmíněné duše propadly hmotnému požitku a navykly si číst literaturu pojednávající o sexu, ale nasloucháním o Krišnových transcendentálních zábavách s gópími se zbaví hmotného znečištění. Šukadéva Gósvámí také vysvětlil, jak a od koho je třeba naslouchat. Potíž je v tom, že celý svět je plný májávádích, a když se stanou profesionálními přednašeči *Bhāgavatamu* a když lidé neznalí vlivu májávádské filosofie tyto osoby poslouchají, jsou z toho zmatení. Obyčejní lidé jsou zrazováni od toho, aby diskutovali o *rāsa-līle*, protože jsou ovlivnění májávádskou filosofií. Pokud ji však vysvětluje pokročilý oddaný a lidé poslouchají jeho, budou postupně povýšeni na úroveň vědomí Krišny a vysvobozeni z hmotně znečištěného života.
Dalším důležitým bodem je, že žádná z gópí, které tančily s Krišnou, neměla hmotné tělo. Gópí tančily s Krišnou ve svých duchovních tělech. Všichni jejich manželé si mysleli, že jejich ženy spí vedle nich. Takzvaní manželé gópí byli již beztak očarováni vlivem Krišnovy vnější energie; a díky ní také nechápali, že jejich ženy šly

tančit s Krišnou. Na jakém základě tedy někdo může obviňovat Krišnu, že tančil se ženami jiných mužů? Těla gópí, která patřila jejich manželům, ležela v posteli, ale duchovní částečky Krišny tančily s Ním. Krišna je nejvyšší osoba, úplná duše, a tančil s duchovními těly gópí. Proto není důvod Krišnu z čehokoliv obviňovat.

Když tanec *rāsa* skončil, noc (Brahmova noc, nesmírně dlouhá doba, jak je uvedeno v *Bhagavad-gītě*) přešla v období zvané *brāhma-muhūrta*. *Brāhma- muhūrta* začíná asi hodinu a půl před východem slunce. Doporučuje se, aby člověk v tuto dobu vstal z postele a po ranní koupeli se věnoval duchovním činnostem — provádění *maṅgala-ārati* a zpívání mantry Hare Krišna. Tato doba je k vykonávání duchovních činností velice vhodná. Jakmile nastal onen příznivý okamžik, Krišna požádal gópí, aby odešly. Jeho milované nechtěly opustit Jeho společnost, ale byly velice poslušné. Jakmile je Krišna požádal, aby se vrátily domů, okamžitě odešly.

Šukadéva Gósvámí na závěr tohoto příběhu podotýká, že když člověk naslouchá ze správného zdroje o zábavách Krišny, jenž je samotný Višnu, s gópími, jež jsou expanzemi Jeho energie, zbaví se nejnebezpečnější nemoci — chtíče. Pokud člověk skutečně naslouchá o *rāsa-līle*, úplně se zbaví smyslné touhy po pohlavním životě a dosáhne nejvyšší úrovně duchovního pochopení. Jelikož lidé obvykle naslouchají o *rāsa-līle* od májávádích a sami jsou májávádí, čím dál více se zaplétají do pohlavního života. Podmíněná duše by měla naslouchat o tanci *rāsa* od autorizovaného duchovního učitele, který ji bude cvičit, aby celou situaci pochopila; tak může být povýšena na nejvyšší úroveň duchovního života, jinak se zaplete. Hmotný chtíč je určitou srdeční chorobou, a k vyléčení chorého hmotného srdce podmíněné duše se doporučuje, aby naslouchala o Krišnových zábavách, ale ne od neosobních darebáků. Pokud člověk naslouchá ze správných zdrojů se správným porozuměním, jeho situace se změní.

Šukadéva Gósvámí používá pro toho, kdo je trénován v duchovním životě, slovo *śraddhānvita*. *Śraddhā* neboli víra je začátek. Ten, kdo vyvinul víru v Krišnu jako Nejvyšší Osobnost Božství, Nejvyšší

Duši, může popisovat *rāsa- līlu* i naslouchat o ní. Šukadéva rovněž používá slovo *anuśṛṇuyāt*. Člověk musí naslouchat od člena učednické posloupnosti. *Anu* znamená “následující” a také znamená “vždy”. Je tedy třeba vždy následovat učednickou posloupnost a nenaslouchat nějakému zbloudilému profesionálnímu přednašeči, májávádímu nebo obyčejnému člověku. *Anuśṛṇuyāt* znamená, že člověk musí naslouchat od autorizované osoby, která náleží k učednické posloupnosti a je stále pohroužená ve vědomí Krišny. Když člověk naslouchá o *rāsa-līle* tímto způsobem, výsledek bude zaručen: dosáhne nejvyšší úrovně duchovního života.
Šukadéva Gósvámí používá dvě výstižná slova: *bhaktim* a *parām*. *Bhaktiṁ parām* znamená vykonávání oddané služby ve vyšším stádiu, než je začátečnické. Ti, kdo jsou pouze přitahováni k chrámovému uctívání, ale neznají filosofii *bhakti*, se nacházejí ve stádiu začátečníků. Taková *bhakti* nepředstavuje dokonalou úroveň. Dokonalá úroveň *bhakti* neboli oddané služby je prostá všeho hmotného znečištění. Nejnebezpečnějším aspektem znečištění je chtíč, pohlavní život. Oddaná služba na úrovni *bhaktiṁ parām* je tak mocná, že čím větší pokroky člověk dělá tímto směrem, tím méně ho láká hmotný život. Ten, kdo těží pravý prospěch z naslouchání o tanci *rāsa-līly*, určitě dospěje do transcendentálního postavení. Z jeho srdce se zaručeně vytratí veškeré známky chtíče.
Šríla Višvanáth Čakravartí Thákur poukazuje na to, že podle *Bhagavad-gīty* trvá Brahmův den i noc 4 300 000 krát tisíc slunečních let. Podle Višvanátha Čakravartího Thákura se tanec *rāsa* konal po dobu trvání Brahmovy noci, ale gópí si toho nebyly vědomy. Krišna prodloužil noc, aby splnil jejich touhy. Můžeme se ptát, jak je to možné, a Višvanáth Čakravartí Thákur nám připomíná, že i když byl Krišna svázaný provazem, dovedl své matce ukázat ve svých ústech celý vesmír. Jak bylo toto možné? Odpověď tedy zní, že Krišna dokáže udělat cokoliv pro potěšení svých oddaných. Jelikož si gópí chtěly s Krišnou užívat, dostaly příležitost být s Ním velice dlouhou dobu. Tak jim splnil svůj slib. Když se koupaly u Číraghátu v Jamuně a Krišna jim ukradl šaty, slíbil jim, že jedné budoucí noci splní jejich přání. Celou noc se tedy

gópí těšily z Krišnovy společnosti, jako by byl jejich milovaným manželem, ale ta noc nebyla obyčejná. Byla to noc Brahmy a trvala milióny let. Pro Krišnu je možné všechno, protože je svrchovaný vládce.

Takto končí Bhaktivédántův výklad 33. kapitoly knihy Krišna, nazvané "Popis tance rāsa".

34. KAPITOLA

Vidjádharovo vysvobození a smrt démona Šankhačúdy

Jednou zatoužili pastevci z Vrindávanu v čele s Nandou Mahárádžem jít do Ambikávanu vykonat obřad Šiva-rátri. *Rāsa-līlā* se odehrála na podzim a dalším velkým obřadem je Hólí neboli Dólájátrá. Mezi Dólájátrou a *rāsa-līlou* probíhá jeden důležitý obřad zvaný Šiva-rátri, který zvláště konají šivaisté neboli oddaní Pána Šivy. Vaišnavové se tohoto obřadu také někdy účastní, protože uznávají Pána Šivu jako nejlepšího vaišnavu. Bhaktové neboli oddaní Krišny ale neslaví Šiva-rátri nijak pravidelně. Proto ve *Śrīmad-Bhāgavatamu* stojí, že Nanda Mahárádž a ostatní pastevci "jednou zatoužili". To znamená, že neslavili Šiva- rátri pravidelně, ale jednou se ze zvědavosti rozhodli jít do Ambikávanu, který se nachází kdesi v gudžarátské provincii. Je řečeno, že Ambikávan leží na břehu řeky Sarasvatí, ta ale Gudžarátem neprotéká; najdeme zde pouze řeku Savarmatí. V Indii se všechna velká poutní místa rozkládají v blízkosti příznivých řek, jako je Ganga, Jamuná, Sarasvatí, Narmadá, Gódávarí a Kávérí. Ambikávan ležel na břehu Sarasvatí a všichni pastevci včetně Nandy Mahárádže se tam vydali. S oddaností uctívali božstvo Pána Šivy a Ambiky. Je běžné, že kde stojí chrám Pána Šivy, musí být ještě další chrám, zasvěcený Ambice neboli Durze, protože Ambiká je manželkou Pána Šivy a je nejušlechtilejší z počestných žen. Nikdy neopouští společnost svého manžela. Jakmile pastevci z Vrindávanu dospěli do Ambikávanu, vykoupali se nejprve v řece Sarasvatí. Navštíví-li člověk nějaké poutní místo, jeho první povinností je se vykoupat a někdy také oholit si vlasy na hlavě. To je první, co by měl udělat. Po koupeli uctívali božstva a potom na posvátných místech rozdali milodary. Podle védského systému se milodary dávají bráhmanům. Ve védských *śāstrách* je řečeno, že pouze bráhmanové a sannjásí mohou přijímat milodary. Pastevci z Vrindávanu darovali bráhmanům krávy ozdobené zlatem a krásnými girlandami. Bráhmanové dostávají dary, protože nejsou výdělečně činní. Měli by se věnovat bráhmanským činnostem, jež jsou popsané v *Bhagavad-*

gītě — musí být velice učení a vést prostý život plný odříkání. Nejenže musí být sami vzdělaní, ale také musí učit druhé. Nemají zůstat bráhmany sami; měli by vzdělávat ostatní, aby se i jiní stali bráhmany. Jestliže se někdo chce stát žákem bráhmany, je mu rovněž dána možnost stát se bráhmanou. Bráhmana se neustále věnuje uctívání Pána Višnua. Proto mohou bráhmanové přijímat dary všeho druhu. Dostanou-li však nadbytek darů, měli by je rozdat ve prospěch služby Višnuovi. Védská písma proto doporučují, aby lidé obdarovávali bráhmany, a tím potěší Pána Višnua i všechny polobohy.

Poutníci, kteří navštíví nějaké poutní místo, by se tedy měli vykoupat, uctívat božstvo, rozdat milodary, a kromě toho se doporučuje, aby jeden den drželi půst. Na poutním místě by měli zůstat alespoň tři dny. První den se drží půst a v noci se mohou napít trochu vody, protože tím se půst nepřeruší.

Pastevci vedení Nandou Mahárádžem strávili noc na břehu Sarasvatí. Celý den se postili a v noci se napili trochu vody. Když však odpočívali, připlazil se k nim z blízkého lesa velký had a hladově začal polykat Nandu Mahárádže. Nanda bezmocně volal: “Můj milý synu Krišno, prosím Tě, přijď a zachraň mě před tímto nebezpečím! Chce mě sežrat had!” Jakmile pastevci slyšeli jeho volání o pomoc, všichni vyskočili a uviděli, co se děje. Okamžitě uchopili hořící klacky a začali hada tlouct, aby ho zabili. Ale přestože ho bili hořícími loučemi, had požíral Nandu Mahárádže dál. V tom okamžiku se tam objevil Krišna a dotkl se hada svou lotosovou nohou. Had ihned odhodil své hadí tělo a zjevil se jako nádherný polobůh Vidjádhar. Jeho tělesné rysy byly tak krásné, že vypadal jako osoba hodná uctívání. Z jeho těla vycházely lesk a záře a na krku mu visel zlatý náhrdelník. Poklonil se Pánu Krišnovi a stál před Ním s velkou pokorou. Krišna se ho pak zeptal: “Vypadáš jako krásný polobůh, kterému požehnala bohyně štěstí. Jak jsi mohl páchat tak ohavné činnosti, že jsi dostal tělo hada?” Polobůh tedy začal vyprávět příběh svého předešlého života.

“Můj milý Pane,” řekl, “v minulém životě jsem se jmenoval Vidjádhar a celý svět mě znal pro mou krásu. Byl jsem slavná osoba

a cestoval jsem po všech koutech ve vlastním letadle. Na svých cestách jsem spatřil velkého mudrce Angiru, který byl hodně ošklivý, a jelikož jsem byl velice pyšný na svou krásu, smál jsem se mu. Angirá mě za toto hříšné jednání proklel a musel jsem přijmout hadí tělo."

Zde bychom si měli všimnout, že ten, kdo nemá Krišnovo požehnání, je vždy pod vlivem kvalit hmotné přírody, bez ohledu na to, jak vysoké je jeho hmotné postavení. Vidjádhar byl po hmotné stránce vyspělý polobůh a byl velice krásný. Zaujímal vysoké hmotné postavení a mohl cestovat letadlem po všech koutech světa. Přesto se nevyhnul prokletí, aby se v příštím životě stal hadem. Kterákoliv hmotně vysoce postavená osoba může být prokleta, aby se narodila v ohavných formách života, pokud si nedává pozor. Je mylné se domnívat, že po dosažení lidského těla nemůže dojít k degradaci. Vidjádhar sám prohlásil, že se musel stát hadem, i když byl polobohem. Jelikož se ho však dotkla Krišnova lotosová noha, okamžitě se v něm probudilo vědomí Krišny. Zároveň se nebál přiznat, že se v minulém životě choval hříšně. Ten, kdo si je vědom Krišny, ví, že je vždy služebníkem Krišnova služebníka, že je docela bezvýznamný, a že udělá-li něco dobrého, je to milostí Krišny a duchovního učitele.

Polobůh Vidjádhar vypravoval Šrí Krišnovi dále: "Jelikož jsem byl nesmírně pyšný na dokonalou krásu svého těla, vysmíval jsem se ošklivému vzezření velkého mudrce Angiry. Proklel mě za tento hřích, a já jsem se stal hadem. Nyní však nepovažuji toto prokletí za kletbu, ale za velké požehnání. Kdyby mě neproklel, nedostal bych hadí tělo, Ty bys mě nekopl svou lotosovou nohou, a nezbavil bych se tak všeho hmotného znečištění."

V hmotné existenci jsou cenné čtyři věci: narození v dobré rodině, bohatství, vzdělanost a krása. To se považuje za hmotné klady. Bez vědomí Krišny se však někdy tyto hmotné přednosti stávají zdrojem hříchu a degradace. Navzdory tomu, že byl Vidjádhar polobůh a měl krásné tělo, za svou domýšlivost byl odsouzen přijmout tělo hada. Z této události můžeme vidět, že ti, kdo jsou příliš pyšní na své hmotné přednosti nebo se chovají nepřátelsky k druhým, budou

degradovat do hadích těl. Had je považován za nejkrutější a nejzáštiplnější živou bytost, ale lidé, kteří jsou plní zášti vůči druhým, jsou považováni za ještě horší. Hada lze usměrnit nebo ovládnout pomocí manter a bylin, ale záštiplného člověka nikdo neovládne.
“Můj milý Pane,” pokračoval Vidjádhar, “jelikož nyní jsem se, myslím, zbavil všech následků svých hříšných činností, dovol mi, abych se vrátil do svého sídla na nebeských planetách.” Tato žádost ukazuje, že lidé, kteří lpí na plodonosných činnostech a touží po pohodlí ve vyšších planetárních soustavách, nemohou dosáhnout svého životního cíle bez svolení Nejvyšší Osobnosti Božství.
V *Bhagavad-gītě* je také řečeno, že méně inteligentní lidé chtějí získat hmotný prospěch, a proto uctívají různé polobohy, ale ve skutečnosti získávají požehnání polobohů jen se svolením Pána Višnua neboli Krišny. Polobozi nemají moc poskytovat hmotný prospěch. I když člověk lpí na hmotných požehnáních, měl by uctívat Krišnu, Nejvyšší Osobnost Božství, a modlit se k Němu. Krišna je dokonale schopný dávat i hmotná požehnání. Je však rozdíl, zda o ně žádáme polobohy nebo Krišnu. Dhruva Mahárádž uctíval Nejvyšší Osobnost Božství pro hmotné požehnání, ale když si skutečně získal přízeň Nejvyššího Pána a spatřil Ho, byl tak spokojený, že odmítl jakékoliv hmotné požehnání přijmout. Inteligentní člověk neuctívá polobohy a neuchází se o jejich přízeň; přijímá hned vědomí Krišny, a pokud touží po něčem hmotném, obrací se přímo na Krišnu, a ne na polobohy.
Vidjádhar, očekávající Krišnův souhlas k návratu na nebeské planety, dále řekl: “Díky doteku Tvé lotosové nohy jsem nyní zbaven všech hmotných bolestí. Jsi nejmocnější ze všech mystiků. Jsi původní Nejvyšší Osobnost Božství. Jsi Pán všech oddaných. Jsi vlastník všech planetárních soustav, a proto Tě žádám o svolení. Můžeš mě přijmout jako duši plně odevzdanou Tobě. Vím velice dobře, že ti, kdo neustále zpívají Tvé svaté jméno, se osvobozují od všech následků hříšných činností, a totéž jistě platí o těch, kteří mají to štěstí, že ses jich dotkl svou lotosovou nohou. Proto jsem si jistý,

že pouhý pohled na Tebe a dotek Tvé lotosové nohy mě zbavily bráhmanova prokletí.”
Poté dostal Vidjádhar svolení od Pána Krišny, aby se vrátil domů do vyššího planetárního systému. S tímto svolením Pána uctivě obešel, poklonil se Mu a pak se vrátil na svou nebeskou planetu. Tak byl Nanda Mahárádž zachráněn před nebezpečím, že ho pozře had.
Pastevci, kteří sem přijeli vykonat obřadné uctívání Pána Šivy a Ambiky, dokončili své dílo a připravili se na návrat do Vrindávanu. Cestou si vyprávěli o úžasných Krišnových činnostech. Jak hovořili o Vidjádharově vysvobození, jejich připoutanost ke Krišnovi sílila. Jeli uctívat Šivu a Ambiku, ale výsledkem bylo, že byli ještě více poutáni ke Krišnovi. Podobně i gópí uctívaly bohyni Kátjájaní, aby zvětšily své pouto ke Krišnovi. V *Bhagavad-gītě* stojí, že lidé, kteří lpí na uctívání polobohů, jako je Pán Brahmá, Šiva, Indra a Čandra, za účelem nějakého osobního prospěchu, jsou méně inteligentní a zapomněli, co je skutečným smyslem života. Pastevci, obyvatelé Vrindávanu, však nebyli obyčejní lidé. Všechno, co dělali, bylo určeno pro Krišnu. Uctívá-li někdo polobohy, jako je Pán Šiva a Pán Brahmá, proto, aby byl více poután ke Krišnovi, jeho jednání se schvaluje. Zavrhuje se však, pokud se na polobohy obrací kvůli osobním výhodám.
Po této události se jedné příjemné noci Krišna a Jeho starší bratr Balaráma, oba nepředstavitelně mocní, vydali do vrindávanského lesa. Doprovázely Je dívky z Vradžabhúmi a Oni se těšili z jejich společnosti. Mladé vradžské dívky byly pěkně oblečené, potřené pastou ze santálového dřeva a ozdobené květy. Na obloze svítil měsíc, obklopený zářícími hvězdami. Vál větřík a nesl vůni květů malliká, po které šíleli čmeláci. Krišna a Balaráma využili příjemné atmosféry a začali melodicky zpívat. Dívky se tak pohroužily do Jejich rytmické písně, že se skoro úplně zapomněly; vlasy se jim rozpustily, šaty povolily a jejich girlandy začaly padat na zem.
Tehdy, když byli Krišna, Balaráma i dívky u vytržení, téměř jako blázni, se na scéně objevil démonský společník Kuvéry (pokladníka z nebeských planet). Démon se jmenoval Šankhačúda, protože na hlavě měl drahokam v podobě lastury. Stejně jako byli předtím dva

Kuvérovi synové namyšlení na své bohatství a nedbali na přítomnost Nárady Muniho, i Šankhačúda byl pyšný na své hmotné jmění. Myslel si, že Krišna a Balaráma byli obyčejní pasáčkové krav, kteří si užívali společnosti mnoha krásných dívek. V hmotném světě si bohatí lidé obvykle myslí, že všechny krásné ženy jsou určené pro jejich požitek. Také Šankhačúda si myslel, že on, a ne Krišna a Balaráma, by se měl těšit ze společnosti tolika krásných dívek, neboť patřil do bohaté Kuvérovy družiny. Proto se rozhodl, že se jich zmocní. Vynořil se před Krišnou, Balarámou a vradžskými dívkami a začal dívky odvádět na sever. Bez ohledu na přítomnost Krišny a Balarámy jim poroučel, jako kdyby byl jejich majitel či manžel. Když je Šankhačúda násilím unášel, volaly na Krišnu a Balarámu, aby je ochránili. Oba bratři okamžitě popadli velká polena šálového dřeva a vydali se za nimi. “Nebojte se, nebojte se,” volali na gópí, “už jdeme toho démona potrestat.” Šankhačúda se zalekl silných bratrů, kteří ho rychle dostihli. Opustil gópí a utíkal, aby si zachránil holý život. Krišna ho však nenechal uniknout. Svěřil gópí do péče Balarámy a pronásledoval Šankhačúdu všude, kam se snažil uprchnout. Chtěl získat drahocenný kámen v podobě lastury z démonovy hlavy. Zakrátko ho chytil a úderem pěstí do hlavy ho zabil. Odebral mu drahokam, vrátil se a v přítomnosti všech vradžských dívek ho daroval svému staršímu bratrovi Balarámovi.
Takto končí Bhaktivédántův výklad 34. kapitoly knihy Krišna, nazvané “Vidjádharovo vysvobození a smrt démona Šankhačúdy”.

35. KAPITOLA

Gópí cítí odloučení

Gópí z Vrindávanu byly ke Krišnovi tak připoutané, že se nespokojily jenom s tancem *rāsa* v noci. Chtěly s Ním být a těšit se z Jeho společnosti i ve dne. Když Krišna odešel se svými přáteli pasáčky a krávami do lesa, gópí se nezúčastnily fyzicky, ale jejich srdce šla s Ním. Tak se mohly těšit z Jeho společnosti prostřednictvím silných pocitů odloučení. Získat tento silný pocit odloučení je učení Pána Čaitanji a Jeho přímé učednické posloupnosti Gósvámích. Když nejsme ve fyzickém styku s Krišnou, můžeme se s Ním stýkat jako gópí — prostřednictvím pocitů odloučení. Krišnova transcendentální podoba, vlastnosti, zábavy i doprovod jsou s Ním totožné. Existuje devět způsobů oddané služby. Oddaná služba Krišnovi s pocity odloučení povyšuje oddaného na nejvyšší úroveň dokonalosti, na úroveň gópí.

Šrínivásáčárja říká v modlitbě k šesti Gósvámím, že se vzdali hmotného bohatství vládní služby a života princů a odešli do Vrindávanu, kde žili jako obyčejní mniši, kteří chodili žebrat od domu k domu. Byli ale tak naplněni pocity odloučení gópí, že každým okamžikem prožívali transcendentální blaženost. Podobně Pán Čaitanja, když pobýval v Džagannáth Purí, byl v rozpoložení Rádhárání odloučené od Krišny. Ti, kdo patří do učednické posloupnosti Mádhva-gaudíja-sampradáji, by měli vždy cítit odloučení od Krišny, uctívat Jeho transcendentální podobu a rozmlouvat o Jeho transcendentálním učení, Jeho zábavách, Jeho vlastnostech a Jeho doprovodu. To je povznese na nejvyšší úroveň oddané dokonalosti. Cítit neustálé odloučení při vykonávání služby Pánu je dokonalost vědomí Krišny.

Gópí se mezi sebou bavily o Krišnovi následujícím způsobem. “Mé milé přítelkyně,” řekla jedna gópí, “víte, že když Krišna leží na zemi, opírá se o levý loket a hlavu si drží na levé dlani? Pohybuje svým přitažlivým obočím, jemnými prsty hraje na flétnu a tóny, které vyluzuje, vytvářejí tak pěknou atmosféru, že polobozi z nebeských planet, kteří cestují prostorem s manželkami a

milenkami, zastavují svá letadla, ohromeni zvuky Jeho flétny. Ženy polobohů sedící v letadlech se tehdy stydí za svůj zpěv a hudební nadání. Nejen to, ale také zatouží po milostné lásce a jejich vlasy a utažené oděvy se hned uvolní.”
Jiná gópí řekla: “Moje milé přítelkyně, Krišna je tak nádherný, že bohyně štěstí vždy spočívá na Jeho hrudi. Stále Ho zdobí zlatý náhrdelník. Krásný Krišna hraje na flétnu proto, aby těšil srdce mnoha oddaných. Je jediným přítelem trpících živých bytostí. Když se krávy a jiná zvířata z Vrindávanu pasou a Krišna začne hrát, přestanou žvýkat, stojí s plnou tlamou, a v ohromení vztyčí uši. Vypadají, jako kdyby nebyla živá, ale namalovaná. Krišnova hra na flétnu je tak přitažlivá, že okouzluje i zvířata. Co potom říci o nás?”
Další gópí promluvila: “Moje milé přítelkyně, nejen živá zvířata, ale i neživé věci, jako řeky a jezera, jsou ohromené, když kolem nich přejde Krišna s pavím perem zastrčeným ve vlasech a tělem potřeným vrindávanskými hlinkami. Jelikož má tělo ozdobené lístky a květy, vypadá jako nějaký hrdina. Když hraje na flétnu a s Balarámou svolává krávy, řeka Jamuná přestává téci a čeká, až k ní vánek donese prach z Jeho lotosových nohou. Je stejně nešťastná jako my; ani ona nedostává Krišnovu milost. Jen zůstává strnulá a zastavuje svoje vlny, jako i my přestáváme plakat pro Krišnu, když nás naplňuje očekávání.”
V Krišnově nepřítomnosti gópí neustále plakaly, ale někdy přestaly naříkat, když čekaly, že se vrátí. Jakmile však zjistily, že Krišna nepřichází, znovu propadly pocitu marnosti a nářku. Krišna je původní Osobnost Božství, původ všech Višnuových podob, a všichni pasáčkové jsou polobozi. Pána Višnua vždy obklopují a uctívají různí polobozi, jako je Pán Šiva, Pán Brahmá, Indra, Čandra a jiní. Když Krišna putoval vrindávanským lesem nebo kráčel po kopci Góvardhanu, doprovázeli Ho pasáčkové krav. Cestou hrál na flétnu, a tak svolával svoje krávy. V Jeho přítomnosti se stromy, rostliny a ostatní vegetace v lese okamžitě staly vědomými si Krišny. Člověk vědomý si Krišny obětuje všechno Krišnovi. Stromy a rostliny nemají příliš vyvinuté vědomí, ale stykem s Krišnou a Jeho přáteli se také stávaly vědomými si Krišny. Pak chtěly dát všechno

—vše, co měly — své plody, květy a med, který jim nepřetržitě stékal z větví.
Když Krišna procházel podél břehu Jamuny, čelo Mu zdobil pěkný tilak, kolem krku Mu visela girlanda z různých lesních květů a tělo měl potřené pastou ze santálového dřeva a pokryté lístky tulasí. Čmeláci šíleli po sladké vůni naplňující ovzduší. Krišna, potěšený bzučením včel, hrál na flétnu a tyto zvuky byly společně tak příjemné na poslech, že vodní ptáci, jako jeřábi, labutě a kachny, byli okouzleni. Místo aby plavali nebo létali, zkameněli. Zavřeli oči a pohroužili se do meditačního transu, kterým uctívali Krišnu.
Jedna gópí řekla: “Mé milé přítelkyně, Krišna a Balaráma jsou krásně ozdobeni náušnicemi a perlovými náhrdelníky. Vesele se baví na kopci Góvardhanu, a když Krišna hraje na flétnu, okouzluje celé stvoření a všechno se utápí v transcendentální blaženosti. Mraky při Jeho hře ve strachu z Něho přestanou vydávat hlasité hřmění. Aby nerušily tóny Jeho flétny, jen odpovídají mírným duněním, kterým Krišnovi, svému příteli, blahopřejí.”
Krišna je považován za přítele mraku, protože jak On, tak mrak uklidňují lidi, když jsou rozrušení. Když lidi spaluje příliš velké horko, mrak je utěší deštěm. A když lidi žijící materialistickým životem rozrušuje planoucí oheň hmotných bolestí, vědomí Krišny jim poskytne podobnou úlevu. Mrak i Krišna mají také stejnou barvu, a proto jsou považováni za přátele. S touhou poblahopřát svému významnému příteli mrak nespouštěl na zem vodu, ale déšť malých květů, a aby Krišnu ochránil před prudkými slunečními paprsky, zastínil Mu hlavu jako slunečník.
Jedna z gópí řekla matce Jašódě: “Moje milá maminko, tvůj syn vyniká mezi všemi pasáčky. Ovládá všechna různá umění, jak ohlídat krávy a jak hrát na flétnu. Skládá vlastní písně a pak přiloží flétnu k ústům, aby je hrál. Když hraje, ať už ráno, nebo večer, všichni polobozi včetně Pána Šivy, Brahmy, Indry a Čandry sklánějí hlavy a s napjatou pozorností poslouchají. I když jsou to velcí učenci a mistři, nechápou, jaká hudba z Krišnovy flétny vychází. Pozorně poslouchají a snaží se ji pochopit, ale jsou jen zmatení a nic víc.”

Jiná gópí řekla: “Moje milé přítelkyně, když se Krišna vrací s krávami domů, otisky Jeho chodidel — s praporkem, bleskem, trojzubcem a lotosovým květem—zmírňují bolest, kterou země cítí, když po ní dupou krávy. Kráčí způsobem, který je tak přitažlivý, a nese si svou flétnu. Když na Něho jen pohlédneme, zmocní se nás chtivá touha užívat si v Jeho společnosti. V tom okamžiku nejsme schopny pohybu. Stojíme nehybně jako stromy a ani nevíme o tom, že se nám uvolňují vlasy a šaty.”

Krišna měl mnoho tisíc krav, rozdělených do skupin podle barev, podle kterých se také různě jmenovaly. Když se chystal k návratu z pastvin, sehnal všechny krávy dohromady. Tak jako vaišnavové počítají na růženci se 108 korálky, které zastupují 108 gópí, Krišna počítal na 108 korálcích různá stáda krav.

“Když se Krišna vrací domů, má na krku girlandu z lístků tulasí,” popisovala Krišnu jedna gópí své přítelkyni. “Položí ruku na rameno některého z pasáčků a začne hrát na svou transcendentální flétnu. Její tóny připomínají zvuky víny, a když je slyší družky černého jelínka, jsou unesené. Přicházejí ke Krišnovi a jsou tak očarované, že bez hnutí stojí a zapomínají na své domovy a manžely. Stejně jako my jsme okouzlené oceánem Krišnových transcendentálních vlastností, jsou laňky okouzlené tóny Jeho flétny.”

Jiná gópí řekla matce Jašódě: “Moje milá matko, když se tvůj syn vrací domů, ozdobí se poupaty jasmínu, a aby potěšil a rozradostnil své přátele, hraje na flétnu. Jižní větřík vytváří příjemnou atmosféru, protože je voňavý a chladivý. Nižší polobozi, jako jsou Gandharvové a Siddhové, využívají této atmosféry k tomu, aby se k tvému synovi modlili hrou na trubky a bubny. Krišna je velice laskavý k obyvatelům Vradžabhúmi, Vrindávanu, a když se vrací s krávami a přáteli domů, všichni na Něho vzpomínají jako na toho, kdo zvedl kopec Góvardhan. Nejvýše postavení polobozi, jako je Pán Brahmá a Pán Šiva, při této příležitosti sestupují, aby přednesli své večerní modlitby, a společně s pasáčky opěvují Krišnovy vlastnosti.

Krišna je přirovnáván k měsíci, který vyšel z oceánu, jímž bylo lůno Dévakí. Když večer přichází zpátky domů, vypadá unaveně, ale

přesto se snaží potěšit obyvatele Vrindávanu svou přítomností, která nosí štěstí. Je ověnčený květy, když se vrací, a Jeho obličej, ozdobený zlatými náušnicemi, vypadá překrásně. Vchází do Vrindávanu důstojným krokem slona a pomalu jde do svého domu. Muži, ženy i krávy ve Vrindávanu při Jeho návratu okamžitě zapomínají na spalující žár dne.”

Na takové popisy Krišnových transcendentálních zábav a činností vzpomínaly gópí, když nebyl ve Vrindávanu. Z toho si můžeme udělat představu, jak je Krišna přitažlivý, nejen pro lidské bytosti, ale pro všechno živé i neživé. Ve Vrindávanu jsou všichni a všechno přitahováno ke Krišnovi, včetně stromů, rostlin, vody i zvířata, jako jsou laně a krávy. To je dokonalý popis Krišnovy všezahrnující přitažlivosti. Příklad gópí je velice poučný pro lidi, kteří se snaží pohroužit se do vědomí Krišny. Můžeme se s Krišnou velice jednoduše sdružovat pouhým vzpomínáním na Jeho transcendentální zábavy. Všichni máme sklon někoho milovat. Ústředním bodem vědomí Krišny je, že cílem naší lásky by měl být Krišna. Když budeme neustále zpívat Hare Krišna mantru a vzpomínat na Krišnovy transcendentální zábavy, můžeme si být plně vědomi Krišny, a tak bude náš život vznešený a úspěšný.

Takto končí Bhaktivédántův výklad 35. kapitoly knihy Krišna, nazvané “Gópí cítí odloučení”.

36. KAPITOLA

Kansa posílá Akrúru pro Krišnu

Vrindávan byl vždy pohroužený v myšlenkách na Krišnu. Všichni vzpomínali na Jeho zábavy a byli neustále ponoření v oceánu transcendentální blaženosti. Hmotný svět je ale tak znečištěný, že i ve Vrindávanu se asurové neboli démoni snažili narušit klid a mír. Jeden démon, který se jmenoval Arištásura, přišel do vesnice v podobě velkého býka. Měl obrovské tělo a rohy a kopyty rozorával zemi. Když vstupoval do Vrindávanu, země se třásla jako při zemětřesení. Divoce řval a poté, co rozoral břeh řeky, vstoupil do samotné vesnice. Jeho hrozivé bučení bylo tak pronikavé, že některé březí krávy a těhotné ženy potratily. Arištásurovo tělo bylo tak těžké, mohutné a statné, že se nad ním vznášel mrak, jako se vznáší mraky nad horami. Arištásura vběhl do Vrindávanu tak hrozivým způsobem, že všichni muži i ženy dostali nesmírný strach, jen když ho zahlédli, a krávy i jiná zvířata prchaly z vesnice.
Situace byla děsivá a všichni obyvatelé Vrindávanu začali křičet: “Krišno! Krišno, prosíme Tě, zachraň nás!” Krišna viděl, že krávy prchají pryč, a okamžitě odpověděl: “Nic se nebojte! Nebojte se!” Pak se objevil před Arištásurou a řekl: “Ty nejnižší ze všech živých tvorů! Proč naháníš obyvatelům Gókuly hrůzu? Co tím získáš? Jestli jsi snad přišel, abys Mě vyzval na souboj, jsem připravený s tebou bojovat.” Těmito slovy dohnal démona k zuřivosti. Krišna stál před býkem s rukou položenou na rameni svého přítele. Rozhněvaný býk se k Němu přibližoval, kopyty hrabal do země a zdviženým ocasem jako by rozháněl mraky. Zlostně koulel červenýma očima. Namířil rohy na Krišnu a rozběhl se proti Němu jako Indrův blesk, ale Krišna ho chytil za rohy a odhodil stranou, jako když velký slon odežene menšího dotěrného slona. I když se démon potil a vypadal znaveně, dodal si odvahu a vstal. Opět na Krišnu zuřivě a s velkou silou zaútočil. Jak se proti Němu hnal, ztěžka dýchal. Krišna ho znovu chytil za rohy, ihned ho povalil na zem, až se mu rohy zlomily. Pak do něho začal kopat, jako kdyby na zemi ždímal mokrý hadr. Arištásura se svíjel pod Krišnovými kopanci a divoce škubal

nohama. Z huby mu tekla krev, kálel a močil, oči mu vylézaly z důlků, a nakonec odešel do království smrti.
Polobozi z nebeských planet na Krišnu za Jeho úžasný čin shazovali květy. Krišna byl již tak duší obyvatel Vrindávanu, a jakmile zabil tohoto démona v podobě býka, stal se středem pozornosti všech. S Balarámou vítězoslavně vstoupil do vesnice a obyvatelé Je radostně opěvovali. Když někdo vykoná úžasný skutek, jeho příbuzní a přátelé z toho mají přirozenou radost.
Právě po této události velký mudrc Nárada prozradil Kansovi tajemství o Krišnovi. Nárada Muni je běžně známý jako *deva-darśana*, což znamená, že ho mohou vidět pouze polobozi nebo lidé na úrovni polobohů. Přesto však navštívil Kansu, který nebyl v žádném případě na úrovni polobohů, a nechal se od něho spatřit. Kansa ovšem viděl dokonce i Krišnu, nejen Náradu Muniho. Dokud ale člověk nevidí Pána nebo Jeho oddané očištěnýma očima, nemůže z toho získat skutečný prospěch. Samozřejmě, že každý, kdo přijde do styku s čistým oddaným, získává neviditelný prospěch, který se nazývá *ajñāta-sukṛti*. Když člověk vidí oddaného Pána, dělá pokrok, aniž byl chápal jak. Posláním Nárady Muniho bylo urychlit spád událostí. Krišna sestoupil, aby zabil démony, a Kansa byl největší z nich. Nárada chtěl vše uspíšit, a proto přinesl Kansovi všechny důležité informace. “Má tě zabít osmý syn Vasudévy,” řekl Nárada Kansovi, “a tím osmým synem je Krišna. Nechal sis od Vasudévy namluvit, že jeho osmé dítě byla dcera. Ta se ve skutečnosti narodila Jašódě, manželce Nandy Mahárádže, a Vasudéva za ni vyměnil svého syna. Tak tě oklamal. Krišna je Vasudévův syn a Balaráma také. Vasudéva se obával tvojí kruté povahy, a proto je z opatrnosti ukryl ve Vrindávanu, tobě z dohledu.” Nárada dále poučil Kansu: “Krišna a Balaráma žijí v nepoznání v péči Nandy Mahárádže. To Oni usmrtili všechny asury, tvé společníky, které jsi vyslal do Vrindávanu zabíjet děti.”
Jakmile Kansa obdržel od Nárady Muniho tuto zprávu, tasil svůj ostrý meč a chystal se Vasudévu popravit za jeho podvod, ale Nárada ho uklidnil slovy: “Vasudéva tě nemá zabít. Proč tolik toužíš po jeho smrti? Pokus se raději zabít Krišnu a Balarámu.” Kansa

přesto uvrhl Vasudévu a jeho ženu do žaláře a nechal je spoutat železnými okovy, aby ukojil svůj vztek. Na základě nové informace okamžitě přivolal démona Kéšího a požádal ho, aby se rychle vydal do Vrindávanu a usmrtil Balarámu s Krišnou. V podstatě ho však vyzval, aby šel do Vrindávanu nechat se Krišnou a Balarámou zabít, a tak získat osvobození.
Potom Kansa přivolal své zkušené vodiče slonů, jakož i zápasníky Čánúru, Muštiku, Šalu, Tóšalu a další a řekl jim: “Moji milí přátelé, poslouchejte mě pozorně. V domě Nandy Mahárádže ve Vrindávanu žijí dva bratři, Krišna a Balaráma. Jsou to ve skutečnosti synové Vasudévy. Jak víte, bylo mi předurčeno, že mě Krišna zabije; tak znělo proroctví. Nyní chci, abyste uspořádali zápasnické utkání. Na tuto slavnost se sejdou lidé z různých částí země. Nechám sem oba hochy přivést a vy se Je pokusíte zabít v zápasnické aréně.”
Zápasy se dodnes na severu Indie těší velkému zájmu lidí a z popisu *Śrīmad- Bhāgavatamu* se dá soudit, že před pěti tisíci lety byly rovněž oblíbené. Kansa plánoval uspořádat zápasnický turnaj a pozvat na něj mnoho lidí. Pohaněčům slonů nařídil: “Nezapomeňte přivést slona Kuvalajápídu a čekejte s ním u brány zápasnické arény. Snažte se zmocnit Krišny a Balarámy hned po Jejich příjezdu a nechte toho slona, ať je zabije.”
Kansa také poradil svým přátelům, aby uctili Pána Šivu vykonáním zvířecích obětí, oběti zvané Dhanur-jagja a oběti prováděné na Čaturdaší, čtrnáctý den dorůstajícího nebo ubývajícího měsíce. Toto datum vychází na třetí den po Ékádaší, a je to den vyhrazený uctívání Pána Šivy. Jedna z úplných expanzí Pána Šivy se nazývá Kálabhairava; tuto Šivovu podobu uctívají démoni, kteří před ní zabíjejí zvířata a pak je obětují. Dodnes se tato metoda praktikuje v Indii na místě zvaném Vaidjanáth-dhám, kde démoni nabízejí zvířecí oběti božstvu Kálabhairavy. Kansa náležel k této démonské skupině. Byl zároveň zkušený diplomat, a tak rychle zařídil všechny přípravy na to, aby jeho démonští přátelé zabili Krišnu a Balarámu.
Potom přivolal Akrúru, jednoho z potomků jaduovského rodu, ve kterém se Krišna narodil jako Vasudévův syn. Jakmile se Akrúra dostavil, Kansa mu zdvořile potřásl rukou a řekl: “Můj milý Akrúro,

nemám v bhódžském a jaduovském rodu lepšího přítele, než jsi ty. Jsi nejštědřejší, koho znám, a proto tě jako přítele žádám o malý dar. Vlastně u tebe hledám ochranu, jako král Indra hledá ochranu u Pána Višnua. Chtěl bych, aby ses okamžitě vydal do Vrindávanu a našel tam dva chlapce, kteří se jmenují Krišna a Balaráma. Jsou to synové Nandy Mahárádže. Vezmi si tento pěkný vůz, který byl připraven přímo pro Ně, a neprodleně Je přivez. O to tě žádám. Mám v úmyslu tyto dva chlapce zabít. Jakmile přijedou k bráně, bude tam na Ně čekat obrovský slon Kuvalajápída a snad se mu podaří Je zabít. Kdyby náhodou unikli, utkají se ještě se zápasníky, připraví Je o život oni. Takový je můj plán. Jakmile budou tito dva chlapci mrtví, zabiji Vasudévu a Nandu, kteří jsou podpůrci vrišniovské a bhódžské dynastie. Také zabiji mého otce Ugrasénu a jeho bratra Dévaku, protože jsou ve skutečnosti mými nepřáteli a brání mi v prosazování mé diplomacie a politiky. Tak se zbavím všech svých nepřátel. Džarásandha je můj tchán a mám i velkého opičího přítele Dvividu. S jejich pomocí snadno pozabíjím všechny krále na zemském povrchu, kteří podporují polobohy. Takový je můj plán. Tak budou všichni moji protivníci odstraněni a bude velice příjemné vládnout světu bez odporu. Možná už víš, že i Šambara, Narakásura a Bánásura jsou moji blízcí přátelé, a když vypovím válku králům podporujícím polobohy, poskytnou mi nezanedbatelnou pomoc. Určitě se zbavím všech nepřátel. Jeď prosím okamžitě do Vrindávanu a pozvi hochy, aby se přijeli podívat na krásu Mathury a pobavit se účastí v zápasnické soutěži.”
Po vyslechnutí Kansova plánu Akrúra odpověděl: “Můj milý králi, vymyslel jsi výborný plán, jak odstranit překážky bránící tvým diplomatickým činnostem. Měl bys však zachovat chladnou hlavu, neboť tvé činnosti mohou, ale nemusí přinést výsledek. Koneckonců člověk míní, Bůh mění. Můžeme mít obrovské plány, ale pokud je neschválí svrchovaná autorita, neuspějí. Všichni v hmotném světě vědí, že konečné výsledky řídí nadpřirozená síla. Člověk může svým plodným mozkem vymyslet velký plán, ale musí vědět, že bude sklízet plody v podobě radostí a strastí. Nemám však, co bych proti

tvému návrhu namítal. Jako přítel vyplním tvé nařízení a přivezu Krišnu a Balarámu, jak si přeješ.”
Kansa se po vydání různých pokynů svým přátelům vzdálil a Akrúra se navrátil domů.
Takto končí Bhaktivédántův výklad 36. kapitoly knihy Krišna, nazvané “Kansa posílá Akrúru pro Krišnu”.

37. KAPITOLA

Smrt démonů Kéšího a Vjómásury

Poté, co démon Kéší obdržel pokyny od Kansy, proměnil se v hrozného koně. Vběhl do Vrindávanu rychlostí mysli, bujná hříva mu vlála a kopyty rozrýval zemi. Řehtáním děsil celý les. Krišna viděl, že kůň svým ržáním a kroužícím ocasem, připomínajícím velký mrak, nahání všem obyvatelům Vrindávanu hrůzu. Bylo Mu jasné, že Ho vyzývá na souboj. Pán přijal výzvu démona Kéšího, stoupl si před něho a vybídl ho k boji. Kůň se proti Krišnovi rozběhl se strašlivým zvukem podobným lvímu zařvání. Čelisti měl doširoka otevřené, jako by chtěl spolknout celé nebe. Řítil se k Pánu velkou rychlostí a snažil se Ho rozdupat svými kopyty, která byla silná a tvrdá jako kámen. Krišna ho však rychle chytil za nohy, a tím ho zmátl. Trochu se zlobil, a tak začal s koněm točit kolem dokola. Po několika kruzích ho s opovržením odhodil sto metrů od sebe, jako když Garuda odhodí velkého hada. Kůň okamžitě omdlel, ale za chvíli se mu vědomí vrátilo a zuřivě se s novou silou a otevřenou tlamou rozběhl proti Krišnovi. Jakmile k Němu doběhl, Krišna mu strčil do tlamy celou levou ruku; vypadalo to, jako když velký had zaleze do díry v poli. Kůň pocítil palčivou bolest, neboť ho Krišnova paže pálila jako žhavá železná tyč. Okamžitě mu vypadaly zuby. Krišnova ruka se v koňské tlamě začala zvětšovat a ucpala Kéšího chřtán. Jak se velký kůň dusil, na těle mu vyrazil pot, a divoce kopal nohama. S posledním dechem mu vylezly oči z důlků a zároveň kálel a močil. Tak ho opustila životní síla. Jakmile byl kůň mrtev, sevření jeho tlamy povolilo a Krišna bez potíží vytáhl paži ven. Nijak se nedivil, že démona Kéšího bylo tak snadné zabít, ale polobozi na nebi žasli a na projev uznání pozdravili Krišnu deštěm květů.

Po této události se v ústraní setkal s Krišnou Nárada Muni, největší z oddaných, a rozmlouval s Ním. “Můj milý Krišno,” řekl, “jsi nekonečná Nadduše, nejvyšší vládce všech mystických sil, Pán celého vesmíru, všudypřítomná Osobnost Božství. Na Tobě spočívá celý vesmír, slouží Ti všichni oddaní a jsi Pánem všech. Můj milý

Pane, jako Nadduše všech živých bytostí se skrýváš v jejich srdcích, stejně jako se oheň skrývá v každém kousku paliva. Jsi svědkem všech činností živých bytostí a jsi nejvyšší vládce v jejich srdcích. Jsi soběstačný; existoval jsi před stvořením a svou energií jsi vytvořil všechny hmotné prvky. Tento hmotný svět vznikl vzájemným působením kvalit přírody podle Tvého dokonalého plánu a Ty ho udržuješ a ničíš. I když Tě žádná z těchto činností neovlivňuje, jsi věčně nejvyšším vládcem. Můj milý Pane, sestoupil jsi na zemský povrch, abys pozabíjel všechny takzvané krále, kteří jsou ve skutečnosti démoni. Tito zlí duchové podvádějí lidi v šatech princů. Sestoupil jsi, abys potvrdil svůj výrok, že do hmotného světa přicházíš proto, abys chránil zásady náboženství a ničil nežádoucí darebáky. Můj milý Pane, jsem si tedy jistý, že pozítří uvidím, jak zabiješ démony, jako je Čánúra, Muštika a další zápasníci a sloni, a stejně tak i samotného Kansu. Uvidím to na vlastní oči. Později budu moci vidět smrt dalších démonů, jako Šankhy, Javany, Mury a Narakásury. Rovněž uvidím, jak odneseš páridžátový strom z nebeského království a jak porazíš samotného nebeského krále. Můj milý Pane," Nárada Muni pokračoval, "potom budu moci vidět, jak se oženíš s mnoha princeznami, dcerami statečných králů, za které zaplatíš silou kšatriji." (Kdykoliv se kšatrija chce oženit s krásnou a způsobilou dcerou velkého krále, musí bojovat s ostatními nápadníky a vyjít z boje vítězně. Pak dostane ruku princezny darem.)

"Také uvidím, jak zachráníš krále Nrigu z pekelných podmínek," řekl dále Nárada Muni. "To učiníš ve Dvárace. Rovněž budu moci vidět, jak získáš další manželku a drahokam Sjamantaka a jak zachráníš syna bráhmany před smrtí poté, co již byl přemístěn na jinou planetu. Potom uvidím, jak zabiješ démona Paundraku a spálíš na popel království Káší. Uvidím, jak během velké oběti Mahárádže Judhišthiry zabiješ čédského krále a Dantavakru. Kromě toho budu moci vidět ještě mnoho dalších Tvých hrdinských činů za Tvého pobytu ve Dvárace. A všechny tyto činnosti, které vykonáš, budou opěvovat velcí básníci po celém světě. Bitvy na Kurukšétře se zúčastníš jako vozataj svého přítele Ardžuny a jako inkarnace

nepřemožitelné smrti, věčný čas, tam zničíš všechny válčící muže. Uvidím, jak na tomto bojišti zahyne obrovský počet bojovníků. Můj Pane, přijmi prosím mé uctivé poklony u Tvých lotosových nohou. Tvé postavení je zcela transcendentální, spojené s dokonalým poznáním a blažeností. Jsi dokonalý při plnění všech svých tužeb. Projevením své vnitřní energie jsi zapříčinil, že působí vliv *māyi*. Nikdo nedokáže ani změřit Tvou nekonečnou sílu. Můj milý Pane, jsi nejvyšší vládce. Zůstáváš na úrovni své vnitřní energie a je nesmyslné si myslet, že závisíš na kterémkoliv ze svých výtvorů.

Narodil ses v jaduovské dynastii neboli rodu Vrišniovců. Tvoje sestoupení na povrch Země v původní podobě plné věčného blaženého poznání je Tvoje zábava. Nezávisíš na ničem jiném než sám na sobě; proto se s úctou klaním Tvým lotosovým nohám." Poté se Nárada Muni Pánu Krišnovi uctivě poklonil a požádal Ho o svolení, aby se mohl vzdálit.

Nárada Muni chtěl přesvědčit lidi o tom, že Krišna je úplně nezávislý. Jeho činnosti, jako například Jeho zjevení v rodu Jaduovců nebo Jeho přátelství s Ardžunou, Ho nezavazují k jakémukoliv dalšímu jednání, ani není nucen sklízet jejich výsledky. Všechny jsou zábavami a pro Něho jsou všechny hrou. Pro nás však jsou konkrétními, hmatatelnými skutečnostmi.

Poté, co Krišna zabil démona Kéšího, vrátil se ke svým kravám a přátelům v lese, jako by se nic nestalo. Takto se Krišna věčně věnuje transcendentálním činnostem ve Vrindávanu se svými přáteli, pasáčky a gópími, ale někdy vyjeví neobyčejnou chrabrost Nejvyšší Osobnosti Božství tím, že zabije různé démony.

Později téhož rána odešli Krišna a pasáčkové krav na vršek kopce Góvardhanu a začali si hrát na zloděje a policisty. Z některých hochů se stali četníci, někteří byli zloději a jiní hráli jehňátka. Zatímco se takto bavili svou dětskou hrou, přikradl se k nim démon jménem Vjómásura, což znamená "démon, který létá po obloze". Byl synem jiného velkého démona, který se jmenoval Maja. Tito démoni dokáží provádět úžasná kouzla. Vjómásura se přidal k chlapcům, kteří představovali zloděje, a ukradl mnoho pasáčků hrajících roli

jehňátek. Postupně unesl skoro všechny chlapce, poschovával je v jeskyních a velkými balvany zatarasil vchody. Krišna prohlédl démonovu lest a polapil ho, jako když lev polapí jehně. Démon se snažil zvětšit na velikost hory a vyprostit se z Krišnova sevření, ale Krišna nepovolil. Prudce jím mrštil o zem a zabil ho stejně, jako se zabíjejí zvířata na jatkách. Potom vysvobodil všechny své přátele z jeskyní na hoře, a když se s nimi a krávami vracel do Vrindávanu, přátelé i polobozi opěvovali Jeho úžasné činy.
Takto končí Bhaktivédántův výklad 37. kapitoly knihy Krišna, nazvané "Smrt démonů Kéšího a Vjómásury".

38. KAPITOLA

Akrúrův příjezd do Vrindávanu

Nárada Muni se nezmínil o tom, jak Krišna zabije Vjómásuru, což znamená, že Vjómásura byl zabit stejný den jako démon Kéší. Démon Kéší zahynul časně ráno a hoši pak odešli pást krávy na kopec Góvardhan, kde Krišna zabil Vjómásuru. Oba démoni zemřeli ráno. Kansa požádal Akrúru, aby do večera dojel do Vrindávanu. Na jeho pokyn se Akrúra vydal příštího rána v kočáře na cestu. Jelikož Akrúra byl velký oddaný Pána, cestou do Vrindávanu se začal k Pánu modlit. Oddaní jsou vždy pohroužení v myšlenkách na Krišnu a Akrúra neustále myslel na Krišnovy lotosové oči.
Nevěděl, jaký druh zbožných činností vykonal, že mohl toho dne jet navštívit Pána Krišnu a Pána Balarámu do Vrindávanu. Čistý vaišnava si o sobě vždy myslí, že není způsobilý sloužit Krišnovi. Akrúra tedy v duchu uvažoval, že si nezaslouží tu transcendentální příležitost spatřit Nejvyšší Osobnost Božství. Myslel si, že je stejně nezpůsobilý vidět Krišnu, jako je materialista nezpůsobilý chápat vědu o Bohu nebo člověk čtvrté třídy (šúdra) studovat Védy. Potom však přemýšlel: “Milostí Krišny je možné cokoliv, takže bude-li chtít, budu Ho moci spatřit. Podmíněná duše unášená vlnami hmotné existence může být někdy Krišnovou milostí zachráněna, stejně jako se někdy stéblo trávy plující na říčních vlnách může přiblížit ke břehu a najít útočiště.” Akrúra tak myslel na to, že bude-li Krišna chtít, bude Ho moci zhlédnout. Akrúra se považoval za nejšťastnějšího člověka na světě, protože jel navštívit Krišnu, kterého si přejí spatřit velcí mystičtí jogí. Byl přesvědčený, že toho dne zaniknou všechny reakce za jeho hříšné činnosti z dřívějšího života a že se jeho požehnaný lidský život úspěšně naplní. Akrúra také uvažoval, že když ho Kansa poslal přivézt s sebou Krišnu a Balarámu, a tak mu umožnil vidět Pána, prokázal mu tím velkou laskavost. Dále přemýšlel, jak se v dřívějších dobách velcí mudrci a světci pouhým pohledem na zářící nehty Krišnových lotosových nohou vysvobodili z hmotného světa.

“Tento Nejvyšší Pán, Osobnost Božství, nyní přišel jako obyčejná lidská bytost a mně se poštěstilo, že Ho mohu vidět tváří v tvář,” uvažoval Akrúra. Vzrušovala ho představa, že zhlédne tytéž lotosové nohy, které uctívají velcí polobozi, jako je Brahmá, Nárada a Pán Šiva, které putují po půdě Vrindávanu a dotýkají se ňader gópí, lehce zbarvených kunkumou. Myslel si: “Mám takové štěstí, že ještě dnes budu moci vidět tyto lotosové nohy, a jistě uvidím i Krišnův nádherný obličej a Jeho čelo a nos ozdobené tilakem. Uvidím i Jeho úsměv a černé vlnité vlasy. Touto příležitostí si mohu být jistý, protože vidím, že mě jeleni dnes míjejí po pravé straně. Dnes budu moci doopravdy zhlédnout krásu duchovního království Višnulóky, neboť Krišna je Nejvyšší Višnu a sestoupil ze své dobré vůle. Je zdrojem veškeré krásy, a proto dnes moje oči dosáhnou dokonalosti.”
Akrúra věděl nade všechnu pochybnost, že Pán Krišna je Nejvyšší Višnu. Pán Višnu pohlédne na hmotnou energii, a tak vzniká vesmírný projev. A přestože je stvořitelem hmotného světa, stojí díky své vlastní moci mimo vliv hmotné energie. Svou vnitřní silou dokáže proniknout temnotou této hmotné energie. Krišna, původní Višnu, rovněž expandováním své vnitřní síly stvořil obyvatele Vrindávanu. V *Brahma-saṁhitě* je potvrzeno, že Krišnovo sídlo a vše, co k Němu patří, jsou expanze Jeho vnitřní energie. Tatáž vnitřní síla, kterou Krišna projevuje na Gólóce Vrindávanu, je projevená v pozemském Vrindávanu, kde se Krišna těší se svými rodiči a ve společnosti svých přátel, pasáčků a gópí. Z Akrúrova výroku je zřejmé, že stejně jako je Krišna transcendentální vůči kvalitám hmotné přírody, jsou transcendentální i obyvatelé Vrindávanu, kteří Pánu s láskou slouží.
Akrúra také uvažoval o nutnosti transcendentálních zábav Pána. Říkal si, že všechny Krišnovy transcendentální činnosti, pokyny, vlastnosti a zábavy jsou prospěšné pro všechny lidi. Díky rozmlouvání o Krišnově transcendentální podobě, vlastnostech, zábavách a všem, co s Ním souvisí, na Něho mohou lidé neustále myslet. Při tomto jednání může žít celý vesmír šťastně a pokojně se rozvíjet. Bez vědomí Krišny je však civilizace pouhou dekorací

mrtvého těla. Mrtvé tělo může být velice pěkně ozdobené, ale bez vědomí jsou na něm všechny ozdoby zbytečné. Lidská společnost je bez vědomí Krišny zbytečná a mrtvá.

Akrúra přemýšlel: “Krišna, Nejvyšší Osobnost Božství, se nyní zjevil jako jeden z potomků jaduovské dynastie. Náboženské zásady jsou Jeho zákony. Osoby, které se těmito zákony řídí, jsou polobozi a ti, kdo se jimi neřídí, jsou démoni. Krišna sestoupil, aby ochraňoval polobohy, kteří jsou poslušní zákonů Nejvyššího Pána. Polobohy a Pánovy oddané těší dodržovat Krišnovy zákony a Krišnu těší poskytovat jim veškerou ochranu. *Bhagavad-gītā* potvrzuje, že o těchto Krišnových činnostech — jak ochraňuje oddané a zabíjí démony — je pro lidi vždy příznivé naslouchat a vyprávět. Oddaní a polobozi budou opěvovat stále více slavné činnosti Pána.

Krišna, Nejvyšší Osobnost Božství, je duchovní učitel všech duchovních učitelů, osvoboditel všech pokleslých duší a vlastník tří světů. Ten, kdo je schopný Ho vidět očima potřenýma láskou k Bohu, zažívá při každém pohledu slavnost. Dnes budu moci vidět Nejvyššího Pána, Osobnost Božství, který svou transcendentální krásou okouzlil bohyni štěstí tak, že s Ním chce žít navěky. Jakmile přijedu do Vrindávanu, sestoupím z kočáru a padnu na zem, abych se poklonil Nejvyššímu Pánu, vládci hmotné přírody a všech živých bytostí. Krišnovy lotosové nohy neustále uctívají velcí mystičtí jogí a já je budu také uctívat a stanu se jedním z Jeho přátel ve Vrindávanu, jako pasáčkové krav. Když se budu před Pánem Krišnou klanět, jistě mi na hlavu položí svou neohroženou lotosovou ruku. Nabízí ji všem podmíněným duším, které hledají útočiště u Jeho lotosových nohou. Krišna je konečným cílem života pro všechny lidi, kteří se bojí hmotné existence, a určitě mi poskytne ochranu svých lotosových nohou, když Ho uvidím. Toužím po tom, aby se svou lotosovou rukou dotkl mojí hlavy. Když se Jeho ruka dotkla darů krále Indry a krále Baliho, zplnomocnilo je to k tomu, aby se stali vládci vesmíru, a gópí její dotek zbavil veškeré únavy při tanci s Krišnou během *rāsa-līly.*”

Takto Akrúra očekával požehnání Krišnovou rukou. Věděl, že Indrovi, králi nebes a vládci tří světů neboli vyššího, středního a

nižšího planetárního systému, se dostalo požehnání, když jen obětoval trochu vody, kterou Krišna přijal. Rovněž Bali Mahárádž daroval Vámanadévovi nejen tři kroky země, ale také trochu vody, kterou Pán Vámanadéva přijal, a díky tomu získal Bali Mahárádž postavení Indry. Když gópí tancovaly s Krišnou tanec *rāsa*, unavily se a Krišna jim svou rukou, vonící jako lotosový květ, jenž roste v jezeře Mánasa-saróvara, setřel z tváří perličky potu, což je okamžitě osvěžilo. Akrúra tedy očekával, že mu tato svrchovaná Krišnova ruka požehná. Krišnova ruka může požehnat všem, začnou-li rozvíjet vědomí Krišny. Pokud někdo touží po hmotném štěstí krále nebes, může z Krišnovy ruky obdržet toto požehnání; touží-li po osvobození od bolestí hmotné existence, může z Krišnovy ruky dostat i toto požehnání, a chce-li někdo z čisté transcendentální lásky ke Krišnovi mít Jeho osobní společnost a dotýkat se Jeho transcendentálního těla, i jemu může ruka Pána Krišny takto požehnat.
Akrúra měl však trochu obavy, neboť ho vyslal Kansa, Krišnův nepřítel. Myslel si: “Přijíždím za Krišnou jako nepřátelský posel.” Zároveň si říkal: “Krišna sídlí v srdcích všech jako Nadduše, takže musí znát moje srdce.” Přestože měl Akrúra důvěru Krišnova nepřítele, jeho srdce bylo čisté. Byl čistým oddaným Krišny a odvážil se stát Kansovým vyslancem jen proto, aby se mohl setkat s Krišnou. Byl si jistý, že ho Krišna nebude považovat za nepřítele, přestože přijížděl jako Kansův zástupce. “I když je moje poslání hříšné, jelikož mě vyslal Kansa, předstoupím před Nejvyššího Pána, Osobnost Božství, s nejhlubší pokorou a sepjatýma rukama. Určitě ho potěším svojí oddaností a možná, že na mě pohlédne s laskavým úsměvem, a tím mě osvobodí od všech hříšných reakcí. Pak budu na úrovni transcendentální blaženosti a poznání. Krišna mě určitě obejme, když k Němu přistoupím, neboť zná moje srdce. Nejenže jsem členem jaduovského rodu, ale jsem Jeho příbuzný a také čistý oddaný. Jeho milostivým objetím se moje tělo, srdce a duše úplně očistí od akcí a reakcí mého dřívějšího života. Až se naše těla dotknou, okamžitě pokorně vstanu se sepjatýma rukama. Krišna a Balaráma mě jistě osloví ‚strýčku Akrúro` a v tom okamžiku se celý

můj život stane slavným. Dokud člověka Nejvyšší Osobnost Božství neuzná, jeho život nikdy nemůže být úspěšný.”
Zde je jasně řečeno, že bychom se měli snažit, aby se k nám Nejvyšší Pán znal na základě naší služby a oddanosti, bez kterých je lidský život ztracený. V *Bhagavad-gītě* stojí, že Nejvyšší Pán, Osobnost Božství, je nestranný. Nemá přátel a nepřátel. Je však nakloněný oddanému, který Mu s láskou a oddaností slouží. *Bhagavad-gītā* rovněž prohlašuje, že Nejvyšší Pán odpovídá úměrně oddané službě, kterou pro Něho oddaný vykoná. Akrúra si říkal, že Krišna je jako strom přání na nebeských planetách, který dává plody podle přání uctívajícího. Nejvyšší Osobnost Božství je také zdrojem všeho. Oddaný musí vědět, jak Pánu sloužit, aby si získal Jeho uznání. V *Caitanya-caritāmṛtě* je proto vysvětleno, že bychom měli sloužit duchovnímu učiteli a Krišnovi zároveň, a tak budeme moci dělat pokrok ve vědomí Krišny. Služba Krišnovi pod vedením duchovního učitele je pravá, protože duchovní učitel je projeveným zástupcem Krišny. Šrí Višvanáth Čakravartí Thákur říká, že když uspokojíme duchovního učitele, uspokojíme tím Nejvyššího Pána. Je to stejné jako se službou ve státním úřadě. Člověk musí pracovat pod dohledem vedoucího oddělení. Je-li vedoucí s jeho službou spokojený, automaticky bude následovat povýšení a vyšší plat.
Akrúra si pak myslel: “Když Krišnu a Balarámu potěší moje chování, jistě mě vezmou za ruku, přivedou k sobě domů, uctivě mě pohostí a budou se ptát, co dělá Kansa a jeho přátelé.”
Takto meditoval Akrúra, Švaphalkův syn, o Krišnovi cestou z Mathury. Do Vrindávanu přijel ke konci dne. Cesta mu uběhla, ani nevěděl jak. Jakmile se ocitl v oblasti Vrindávanu, uviděl na zemi otisky kravích kopyt a šlépěje Pána Krišny se znaky z Jeho chodidel: vlajkou, trojzubcem, bleskem a lotosovým květem. Hned, jak spatřil Krišnovy stopy, s úctou seskočil z vozu. Zaplavily ho všechny příznaky extáze; plakal a tělo se mu třáslo. Z nesmírné radosti, že vidí prach, kterého se dotkly Krišnovy lotosové nohy, padl tváří k zemi a začal se po ní válet.

Akrúrova cesta do Vrindávanu je ukázková. Ten, kdo chce navštívit Vrindávan, by měl následovat jeho ideální příklad a stále myslet na zábavy a činnosti Pána. Jakmile dospěje na kraj Vrindávanu, měl by si okamžitě potřít tělo vrindávanským prachem bez ohledu na své hmotné postavení a prestiž. Šríla Naróttama dás Thákur zpívá ve své slavné písni: *viṣaya chāḍiyā kobe śuddha habe mana* — "Když se má mysl očistí od všeho znečištění hmotným smyslovým požitkem, pak budu schopen navštívit Vrindávan." Do Vrindávanu se ve skutečnosti člověk nedostane tak, že si koupí nějakou jízdenku. Akrúra ukázal způsob, jak se dostat do Vrindávanu.

Když Akrúra vjel do Vrindávanu, uviděl Krišnu a Balarámu, jak dohlížejí na dojení krav. Krišna měl na sobě žluté šaty a Balaráma modré. Akrúra také viděl, že Jejich oči byly jako krásný lotosový květ, který roste na podzim. Viděl Krišnu i Balarámu v rozpuku mládí. Ačkoliv měli podobné tělesné rysy, Krišna měl načernalou pleť, zatímco Balaráma bílou. Oba byli útočištěm bohyně štěstí. Měli pěkně stavěná těla, nádherné ruce a milé obličeje a byli silní jako sloni. Nyní, po zhlédnutí Jejich stop označených vlajkou, trojzubcem, bleskem a lotosem, viděl Akrúra přímo Krišnu a Balarámu tváří v tvář. Přestože jsou oba nejvlivnějšími osobnostmi, hleděli na něho s úsměvy na tvářích. Akrúra chápal, že se vrátili z lesa, kde pásli krávy; mezitím se vykoupali, oblékli do čistých šatů a ozdobili květinovými girlandami a náhrdelníky z drahých kamenů. Jejich těla byla potřená pastou ze santálového dřeva. Vůně květů a santálové pasty a Krišnova a Balarámova přítomnost naplňovaly Akrúru velkou radostí. Považoval se za nesmírně šťastného, že může vidět Krišnu, Nejvyšší Osobnost Božství, a Jeho úplnou expanzi, Balarámu, tváří v tvář, protože věděl, že jsou to původci stvoření. V *Brahma-saṁhitě* je řečeno, že Krišna je původní Osobnost Božství a příčina všech příčin. Akrúra chápal, že Nejvyšší Pán se osobně zjevil pro dobro svého stvoření, aby znovu ustanovil náboženské zásady a zničil démony. Oba bratři rozptylovali temnotu světa září vycházející z Jejich těl, jako kdyby byli horami ze safíru a stříbra. Akrúra bez váhání seskočil z vozu a padl před Krišnou a Balarámou na zem jako tyč. Jakmile se dotkl lotosových nohou

Nejvyšší Osobnosti Božství, přemohla ho transcendentální blaženost. Zalykal se a nemohl ze sebe vypravit ani slovo. Následkem transcendentální radosti mu z očí nepřetržitě vytékaly proudy slz. Zůstával zkamenělý v extázi, jako kdyby oslepl a oněměl. Pán Krišna, který je velice laskavý ke svým oddaným, zvedl Akrúru vlastní rukou a objal ho. Vypadalo to, že je s ním velice spokojen. Také Balaráma Akrúru objal. Spolu s Krišnou ho uchopili za ruce a dovedli do svého domu, kde mu nabídli pěkné sedátko a vodu na umytí nohou. Rovněž ho uctili patřičnou směsí medu s dalšími příznivými ingrediencemi. Když pohodlně seděl, Krišna a Balaráma mu darovali krávu, pak přinesli chutná jídla a Akrúra je přijal. Jakmile dojedl, Balaráma mu dal arekový oříšek a koření, a aby se cítil ještě lépe, potřel ho santálovou pastou. Pán Krišna osobně dokonale následoval védský způsob přijímání hostů, aby učil ostatní, jak ve svém domě přijmout návštěvníka. Védský pokyn říká, že i host, který je nepřítelem, má být přivítán tak dobře, aby se neobával žádného nebezpečí ze strany hostitele. Je-li člověk chudý, má svému hostu nabídnout alespoň slaměnou rohož na sezení a pohár vody k pití. Krišna a Balaráma přivítali Akrúru způsobem, jaký se hodil k jeho vznešenému postavení.
Poté, co byl Akrúra takto náležitě přijat a usazen, Nanda Mahárádž, Krišnův pěstoun, řekl: “Můj milý Akrúro, na co bych se tě měl zeptat? Vím, že tě chrání krutý a démonský Kansa. Jeho ochrana je jako ochrana, kterou poskytuje řezník zvířatům, jež v budoucnu zabije. Kansa je tak sobecký, že zabil syny své vlastní sestry. Jak tedy mohu upřímně věřit, že chrání obyvatele Mathury?” Tento výrok je velmi důležitý. Pokud se politické nebo výkonné hlavy státu zajímají jen o sebe, nemohou se nikdy starat o blaho občanů.
Když Akrúra poslouchal příjemná slova Nandy Mahárádže, zapomněl na veškerou únavu ze své celodenní cesty z Mathury do Vrindávanu.
Takto končí Bhaktivédántův výklad 38. kapitoly knihy Krišna, nazvané “Akrúrův příjezd do Vrindávanu”.

39. KAPITOLA

Akrúra cestuje zpět a vidí Višnulóku v řece Jamuně

Pán Krišna a Nanda Mahárádž Akrúru vřele přijali a nabídli mu místo k nočnímu odpočinku. Dva bratři, Balaráma a Krišna, mezitím odešli na večeři. Akrúra seděl na posteli a přemítal, jak se mu splnilo vše, po čem toužil cestou z Mathury do Vrindávanu. Pán Krišna je manžel bohyně štěstí; když je spokojený se svým čistým oddaným, může mu splnit jakoukoliv touhu. Čistý oddaný však nežádá Pána o nic ve svůj vlastní prospěch.

Po večeři přišli Krišna a Balaráma popřát Akrúrovi dobrou noc a zeptat se ho, jak se Kansa chová k Jejich přátelům a příbuzným. Krišna se potom dotázal na Kansovy plány. Nejvyšší Pán, Osobnost Božství, řekl Akrúrovi, že jeho návštěva je velice vítaná. Zeptal se, zda jeho příbuzní a přátelé netrpí nějakými nemocemi. Krišna litoval, že jeho strýc Kansa byl hlavou království; řekl, že Kansa by vůbec neměl vládnout a že jeho panování nepřinese občanům nic dobrého. Potom Krišna řekl: “Můj otec musel projít velkými útrapami jenom proto, že jsem jeho syn. Kvůli tomu také ztratil tolik jiných synů. Je pro Mě požehnáním, že jsi přijel jako Můj přítel a příbuzný. Můj milý strýčku Akrúro, řekni Mi prosím, co je důvodem tvé návštěvy ve Vrindávanu.”

Na tuto žádost vylíčil Akrúra, člen jaduovské dynastie, nedávné události v Mathuře, včetně Kansova pokusu zabít Vasudévu, Krišnova otce. Popsal věci, které se staly poté, co Nárada prozradil, že Krišna je synem Vasudévy, jehož otec ukryl v domě Nandy Mahárádže. Akrúra vyprávěl všechny příběhy týkající se Kansy. Řekl, jak Nárada navštívil Kansu a jak jeho samotného Kansa vyslal do Vrindávanu. Akrúra vysvětlil Krišnovi, že Nárada řekl Kansovi všechno o tom, jak byl Krišna hned po narození přemístěn z Mathury do Vrindávanu a jak zabil všechny démony, které Kansa poslal. Potom Krišnovi sdělil, proč přijel do Vrindávanu: aby Ho přivezl zpátky do Mathury. Když Krišna a Balaráma, kteří jsou velice zdatní v zabíjení svých protivníků, slyšeli o Kansových přípravách, trochu je jeho plány rozesmály.

Ihned sdělili Nandovi Mahárádžovi, že Kansa pozval všechny pastevce a pasáčky do Mathury, aby se zúčastnili obřadu zvaného Dhanur-jagja. Kansa chtěl, aby se všichni přišli na slavnosti podílet. Na Krišnův pokyn svolal Nanda Mahárádž pastevce a požádal je, aby připravili mléko a různé druhy mléčných produktů, které králi při obřadu darují. Také poslal pokyny vrchnímu strážnému Vrindávanu, aby oznámil všem obyvatelům, že Kansa bude konat velkou Dhanur-jagju, a pozval je. Nanda Mahárádž upozornil pastevce, že se na cestu vydají druhý den ráno, a proto hned připravili krávy a býky, aby je mohli odvést do Mathury.
Když gópí zjistily, že Akrúra přijel, aby odvezl Krišnu a Balarámu do Mathury, naplnila je úzkost. Některé z nich to tak zarmoutilo, že jim zčernaly obličeje, začaly těžce dýchat a rozbušila se jim srdce. Zjišťovaly, že se jim najednou rozpustily vlasy a povolily šaty. Jakmile gópí, které se věnovaly domácím povinnostem, slyšely, že Krišna a Balaráma odjíždějí do Mathury, přestaly pracovat, jako kdyby na všechno zapomněly, a vypadaly jako člověk, kterého zastihla smrt a musí náhle opustit tento svět. Jiné kvůli odloučení od Krišny ihned omdlely. Gópí vzpomínaly na Jeho přitažlivý úsměv a své rozhovory s Ním, a nesmírně se trápily. Všechny si vybavovaly vlastnosti Pána, Osobnosti Božství, jak se pohyboval po oblasti Vrindávanu a jak žertovnými slovy okouzloval jejich srdce. Sešly se a s těžkým srdcem myslely na Krišnu a blížící se odloučení od Něho. Byly úplně pohroužené do myšlenek na Krišnu a slzy jim kanuly z očí. Rozmlouvaly následovně:
“Ó Prozřetelnosti, jsi tak krutá! Zdá se, že neumíš mít s druhými slitování. Zařídíš, aby se přátelé setkali, ale znovu je odloučíš, aniž bys splnila jejich přání. Je to jako dětská hra, která nemá žádný význam. Je strašné, že jsi zařídila, abychom spatřily nádherného Krišnu, jehož modravé vlnité vlasy krášlí Jeho široké čelo a ostrý nos a jenž se vždy usmívá, aby zmírnil trápení v hmotném světě, a nyní nás od Něho chceš zase odloučit. Ó Prozřetelnosti, jsi tak nemilosrdná! Avšak nejpodivnější je, že ses nyní zjevila jako Akrúra, což znamená “ten, kdo není krutý”. Zpočátku jsme chválily tvoje dílo, že jsi nám dala oči, kterými jsme mohly vidět Krišnův

nádherný obličej, ale nyní nám jako nějaký pošetilec oči zase bereš, když dovolíš, abychom zde už nikdy Krišnu neviděly. Krišna, syn Nandy Mahárádže, je také velice krutý! Musí mít stále nové přítelkyně; nerad se s někým přátelí delší dobu. My gópí z Vrindávanu jsme opustily své domovy, přátele a příbuzné a staly se Krišnovými služebnými, ale On na nás nedbá a jde pryč. I když jsme Mu úplně odevzdané, ani se na nás nepodívá. Nyní dostanou příležitost všechny mladé dívky v Mathuře. Již očekávají Krišnův příjezd a budou se těšit z Jeho sladké usměvavé tváře a pít její med. Sice víme, že Krišna umí být stálý a odhodlaný, ale máme strach, že se zapomene, jakmile uvidí krásné tváře mladých dívek v Mathuře. Bojíme se, že Ho ovládnou a na nás zapomene, neboť jsme jen obyčejné vesničanky. Již k nám nebude laskavý. Neočekáváme ani, že se do Vrindávanu vrátí. Neopustí společnost mathurských dívek."
Gópí si začaly představovat velké oslavy ve městě Mathuře. Krišna bude procházet ulicemi a ženy a mladé dívky na Něho budou hledět z balkónů svých domů. V Mathuře žila různá společenství známá pod jmény Dašárha, Bhódža, Andhaka a Sátvata, která byla odnožemi stejného rodu, v jakém se zjevil Krišna, tedy jaduovské dynastie. Ti všichni očekávali Krišnův příjezd. Již se vědělo, že Krišna, který je útočištěm bohyně štěstí a zdrojem veškeré radosti a transcendentálních vlastností, se chystá navštívit město Mathuru.
The *gopīs* then began to condemn the activities of Akrūra. They stated that he was taking Kṛṣṇa, who was more dear than the dearest to them and who was the pleasure of their eyes. He was being taken from their sight without their being informed or solaced by Akrūra. Akrūra should not have been so merciless but should have taken compassion on them.
Gópí pak začaly odsuzovat Akrúrovo jednání. Prohlásily, že odváží Krišnu, který jim je ze všeho nejdražší a který skýtá potěšení jejich očím. Odvážel jim Krišnu z dohledu, aniž by jim něco řekl nebo se je snažil utěšit. Akrúra k nim neměl být tak nemilosrdný; měl se nad nimi slitovat. Gópí dále řekly: "Nejvíc nás však udivuje, že Krišna, Nandův syn, již bez jakýchkoliv ohledů usedl na vůz. Z toho je vidět, že není moc inteligentní. Anebo je možná hodně inteligentní

— ale není moc milostivý. Nejen Krišna, ale všichni pastevci jsou tak bezcitní, že již zapřahují voly do vozů a připravují se na cestu do Mathury. Staršinové ve Vrindávanu jsou také nemilosrdní; neberou ohled na náš nářek a nezakazují Krišnovi odjet. Dokonce ani polobozi k nám nejsou laskaví; ani ti nebrání Jeho cestě do Mathury.”

Gópí se modlily k polobohům, aby způsobili nějakou přírodní katastrofu, jako hurikán, bouřku nebo silný déšť, a tak znemožnili Krišnovi odjet do Mathury. Potom začaly uvažovat: “Samy Krišnu zadržíme, bez ohledu na naše rodiče a opatrovníky. Nezbývá nám, než se uchýlit k tomuto přímému zásahu. Všichni se obrátili proti nám a chtějí Krišnu odvézt, abychom Ho již nikdy neviděly. Bez Něho ale nemůžeme žít ani na okamžik!” Gópí se rozhodly, že zatarasí cestu, kudy měl kočár s Krišnou projíždět. Bavily se mezi sebou: “Velice dlouhou noc — která přitom utekla jako okamžik — jsme strávily s Krišnou při tanci *rāsa*. Dívaly jsme se na Jeho sladký úsměv, objímaly Ho a rozmlouvaly s Ním. Jak to vůbec přežijeme, jestliže od nás odjede? K večeru, na konci dne, se vždycky společně se starším bratrem Balarámou a svými přáteli vracel domů. Obličej míval zaprášený prachem, který zvířila kopyta krav, s úsměvem hrával na flétnu a tak laskavě se na nás díval. Jak na Něho budeme moci zapomenout? Jak dokážeme zapomenout na Krišnu, který je pro nás vším? Ve dne v noci nám tolika způsoby kradl srdce, a jestliže odjede, není možné, abychom mohly ještě žít.” Když gópí takto přemýšlely, byly čím dál nešťastnější, že Krišna opouští Vrindávan. Nedokázaly ovládat mysl a hlasitě volaly různá Krišnova jména: “Milý Dámódare! Milý Mádhavo!”

Gópí naříkaly před Krišnovým odjezdem celou noc. Jakmile vyšlo slunce, Akrúra dokončil svou ranní koupel, nasedl do vozu a rozjel se s Krišnou a Balarámou směrem k Mathuře. Nanda Mahárádž a pastevci naložili na volské povozy velké hliněné hrnce naplněné jogurtem, mlékem, ghí a jinými mléčnými produkty a potom sami nasedli a následovali vůz Krišny a Balarámy. Gópí navzdory Krišnově žádosti, aby Jim nebránily v cestě, obestoupily Jeho kočár a dívaly se na Krišnu prosebnýma očima. Velice Ho dojímal pohled

na jejich neštěstí, ale Jeho povinností bylo odjet do Mathury, neboť taková byla Náradova předpověď. Proto se je snažil utěšit. Řekl jim, aby se netrápily; jakmile vyřídí všechny své záležitosti, velice brzy se vrátí. Gópí to však nepřimělo k odchodu. Vůz se tedy rozjel směrem na západ a gópí ho následovaly ve svých myslích, jak daleko jen mohly. Pozorovaly vlajku na voze, dokud ji bylo vidět, a nakonec viděly jen v dálce zvířený prach za kočárem. Nepohnuly se ze svých míst a stály, až vše zmizelo v dálce. Stály bez hnutí, jako namalované na plátně. Když si všechny gópí byly jisté, že se Krišna nevrátí, odebraly se s nesmírně zarmouceným srdcem do svých domovů. Jelikož je Krišnova nepřítomnost velice trápila, celé dny a noci myslely na Jeho zábavy, a to je trochu utěšilo.
Pán, doprovázený Akrúrou a Balarámou, jel kočárem velkou rychlostí ke břehu Jamuny. Koupelí v Jamuně může každý zmírnit následky svých hříšných činností. Krišna i Balaráma si v řece umyli obličej a vykoupali se. Poté, co se napili křišťálově průzračné vody, usedli znovu do vozu, který stál ve stínu velkých stromů. Akrúra požádal o svolení, aby se mohl také vykoupat v Jamuně. Podle védských obřadních pravidel má člověk po koupeli v řece zůstat stát alespoň po pás ve vodě a potichu recitovat mantru *gāyatrī*. Když Akrúra stál v řece, najednou ve vodě spatřil Balarámu i Krišnu. Překvapilo ho to, protože byl přesvědčený, že oba sedí na voze. Zmateně ihned vylezl z vody a šel se podívat, zda tam skutečně jsou. Ke svému údivu zjistil, že chlapci sedí na voze jako dřív. Když Je viděl na voze, zapochyboval, zda Je viděl i ve vodě, a proto se vrátil k řece. Tentokrát uviděl nejen Balarámu a Krišnu, ale také mnoho polobohů a všechny Siddhy, Čárany a Gandharvy. Všichni se klaněli před Pánem. Viděl také hada Šéšanágu s tisíci kápí. Pán Šéšanága měl na sobě modravé šaty a všechny Jeho bílé krky vypadaly jako zasněžené vrcholky hor. Na Jeho svinutém těle rozvážně seděl Krišna se čtyřma rukama. Jeho oči připomínaly načervenalé okvětní lístky lotosu.
Jinými slovy, když se Akrúra vrátil k Jamuně, viděl Balarámu, jenž se proměnil v Šéšanágu, a Krišnu, jenž se proměnil v Mahá-Višnua. Viděl čtyřrukého Nejvyššího Pána, který se nádherně usmíval. Byl

pro všechny velice přitažlivý a na každého hleděl laskavým pohledem. Měl překrásně tvarovaný nos, široké čelo, pěkné uši a červené rty. Silné paže Mu sahaly až ke kolenům. Měl rovná ramena a širokou hruď a Jeho krk připomínal lasturu. Jeho pupek byl hluboký a břicho Mu značily tři linky. Boky měl velké a široké a připomínaly boky ženy, stehna měl jako sloní choboty. Další části Jeho nohou, od kolen dolů, byly velice krásné; Jeho nehty zářily a prsty byly stejně půvabné jako okvětní lístky lotosu. Jeho koruna byla posázená cennými drahokamy. Boky Mu obepínal pěkný pás a přes širokou hruď měl pověšenou posvátnou šňůru. Na rukách i pažích měl náramky a na nohách nákotníčky. Jeho krása byla oslnivá a Jeho dlaně vypadaly jako lotosové květy. Ve čtyřech rukách držel symboly *viṣṇu-mūrti:* lasturu, kyj, disk a lotosový květ, které dále umocňovaly Jeho krásu. Jeho hruď byla označená zvláštními znaky Višnua a na krku měl pověšené girlandy z čerstvých květů. Bylo velmi příjemné se na Něho dívat. Akrúra také viděl, že Pána obklopují důvěrní společníci: čtyři Kumárové (Sanaka, Sanátana, Sananda a Sanat- kumára) a další jako Sunanda a Nanda i polobozi, jako je Brahmá a Pán Šiva. Stálo tam devět učených mudrců a také oddaní, jako Prahlád, Nárada a osm Vasuů. Všichni se modlili k Pánu s čistými srdci a vybranými slovy. Jakmile Akrúra spatřil transcendentální Osobnost Božství, ihned ho naplnila radost a velká oddanost a celým tělem mu procházelo transcendentální chvění. I když byl na okamžik zmatený, zachoval si jasné vědomí a sklonil před Pánem hlavu. Se sepjatýma rukama a třesoucím se hlasem se začal k Pánu modlit.

Takto končí Bhaktivédántův výklad 39. kapitoly knihy Krišna, nazvané “Akrúra cestuje zpět a vidí Višnulóku v řece Jamuně”.

40. KAPITOLA

Akrúrovy modlitby

Akrúra se modlil: “Můj milý Pane, klaním se před Tebou, protože jsi příčina všech příčin a původní nevyčerpatelná osobnost, Nárájan. Z Tvého pupku vyrůstá lotosový květ a na něm se rodí Brahmá, stvořitel tohoto vesmíru. Jelikož Brahmá je příčinou vesmíru, jsi příčinou všech příčin. Všechny prvky vesmírného projevu — země, voda, oheň, vzduch, éter, ego a celková hmotná energie, jakož i příroda, okrajová energie, živé bytosti, mysl, smysly, smyslové objekty a polobozi, kteří ovládají dění ve vesmíru — vycházejí z Tvého těla.

Jsi Nadduše všeho, ale nikdo nezná Tvou transcendentální podobu. Všichni v hmotném světě jsou ovlivnění kvalitami hmotné přírody. Dokonce ani polobozi, jako je Pán Brahmá, neznají dokonale Tvou transcendentální existenci mimo vesmírný projev tří hmotných kvalit, protože i oni jsou pod jejich vlivem. Velcí mudrci a mystici Tě uctívají jako Nejvyšší Osobnost Božství, původní příčinu všech živých bytostí, celého vesmírného projevu a všech polobohů. Uctívají Tě, neboť zahrnuješ vše. Někteří z učených bráhmanů Tě rovněž uctívají prováděním védských rituálních obřadů. Vykonávají různé druhy obětí ve jménu různých bohů. Jiní mají v oblibě uctívat transcendentální poznání. Jsou velice klidní a poté, co se vzdali veškerých hmotných činností, se zabývají obětí zvanou *jñāna-yajña* neboli filosofickým hledáním Tebe.

Existují také oddaní, známí jako bhágavatové, kteří Tě uctívají jako Nejvyšší Osobnost Božství. Poté, co byli řádně zasvěceni do metody *Pañcarātry,* si zdobí těla tilakem a věnují se uctívání Tvých různých podob *viṣṇu-mūrti*. Existují ještě další, kteří se nazývají šivaisté, následovníci různých áčárjů, kteří Tě uctívají v podobě Pána Šivy.”

V *Bhagavad-gītě* je řečeno, že uctívání polobohů je rovněž nepřímo uctíváním Nejvyššího Pána. Takové uctívání však není ortodoxní, protože Pánem hodným uctívání je Nejvyšší Osobnost Božství, Nárájan. Polobozi jako Brahmá a Šiva jsou inkarnace hmotných

kvalit, které rovněž vycházejí z těla Nárájana. Před stvořením ve skutečnosti nikdo kromě Nárájana, Nejvyšší Osobnosti Božství, neexistoval. Uctívání polobohů není na stejné úrovni jako uctívání Nárájana.
Akrúra řekl: “I když je mysl těch, kteří jsou oddáni polobohům, upřená na určitého poloboha, jde jejich uctívání nepřímo k Tobě, protože jsi Nadduše všech živých bytostí včetně polobohů. Někdy se malým řekám tekoucím z hor během období dešťů nepodaří dotéci k moři; některé k moři dotečou, a jiné ne. Podobným způsobem k Tobě mohou, a nemusí dospět uctívači polobohů. Není to zaručené. Jejich úspěch závisí na síle jejich uctívání.”
Podle védských zásad by měl člověk, který uctívá jistého poloboha, provádět také nějaký obřad pro Nárájana, Jagjéšvaru, neboť — jak je uvedeno v *Bhagavad- gītě* — polobozi nemohou plnit touhy svých oddaných bez Nárájanova neboli Krišnova svolení. V *Bhagavad-gītě* se doslova říká: *mayaiva vihitān hi tān*, což znamená, že polobozi mohou poskytnout nějaké požehnání poté, co je k tomu zmocní Nejvyšší Pán. Když uctívač polobohů přijde k rozumu, může uvažovat následujícím způsobem: “Polobozi mohou dávat požehnání jedině tehdy, když je tím pověří Nejvyšší Pán; proč tedy neuctívat Nejvyššího Pána přímo?” Takoví uctívači polobohů mohou dojít k Nejvyšší Osobnosti Božství, ale jiní, pro které jsou polobozi vším, nemohou dosáhnout konečného cíle.
Akrúra se dále modlil: “Můj milý Pane, celý svět je prostoupený třemi kvalitami hmotné přírody: dobrem, vášní a nevědomostí. V hmotném světě jsou všichni, od Pána Brahmy až po nehybné rostliny a stromy, těmito kvalitami zahalení. Můj milý Pane, s úctou se Ti klaním, protože jsi mimo vliv tří kvalit. Kromě Tebe jsou všichni unášeni jejich vlnami. Můj milý Pane, oheň jsou Tvá ústa, země Tvoje nohy, slunce je Tvé oko, obloha Tvůj pupek a světové strany jsou Tvé uši. Prostor je Tvá hlava, polobozi Tvé paže, moře a oceány jsou Tvé břicho a vítr a vzduch jsou Tvá síla a vitalita. Všechny rostliny a byliny jsou chlupy na Tvém těle, mraky jsou Tvé vlasy, hory Tvoje kosti a nehty, dny a noci jsou mrkáním Tvých očních

víček, Pradžápati (praotec) je Tvoje přirození a deště jsou Tvé semeno.
Můj milý Pane, všechny živé bytosti, včetně polobohů, panovníků, králů a jiných bytostí různých úrovní, spočívají v Tobě jako nedílné části velkého celku. Nikdo Tě nemůže poznat pomocí experimentálního poznání. Člověk může jen pochopit, že Tvoje transcendentální existence je jako obrovský oceán, ve kterém plavou různé druhy živých bytostí, nebo jako ovoce udumbara, ze kterého vylétají malí komáři. Můj milý Pane, všechny Tvé věčné podoby a inkarnace, ve kterých přicházíš do tohoto světa, přinášejí živým bytostem úlevu od nevědomosti, iluze a nářku. Všichni lidé proto mohou ocenit Tvé inkarnace a zábavy a věčně oslavovat Tvé činnosti. Nikdo nedokáže určit, kolik máš podob a inkarnací, a nikdo nedokáže odhadnout počet vesmírů, které v Tobě existují.
Proto se uctivě klaním inkarnaci ryby, která se zjevila v oceánu zpustošení, přestože jsi příčinou všech příčin. Uctivě se klaním inkarnaci Hajagrívy, jenž zabil dva démony, Madhua a Kaitabhu. Uctivě se klaním Tobě, který ses zjevil jako obrovská želva a podpíral velkou horu Mandara a jako kanec jsi zachránil planetu Zemi, když spadla do vod Garbhódaky. Uctivě se klaním Tobě, který ses zjevil jako Nrsimhadéva, abys osvobodil všechny oddané od hrozných krutostí ateistů. Uctivě se klaním Tobě, který ses zjevil jako Vámanadéva a překročil tři světy jen tím, že jsi natáhl své lotosové nohy. Uctivě se klaním Tobě, který ses zjevil jako Pán Bhriguovců, abys pobil všechny bezvěrné vládce světa. A uctivě se klaním Tobě, který ses zjevil v podobě Pána Rámy, abys zabil démony, jako byl Rávana. Všichni oddaní Tě uctívají jako vůdce raghuovské dynastie, Pána Rámačandru. Uctivě se klaním Tobě, který se zjevuješ jako Pán Vásudéva, Pán Sankaršan, Pán Pradjumna a Pán Aniruddha. Uctivě se klaním Tobě, který se zjevíš jako Pán Buddha, abys zmátl ateisty a démony. A uctivě se klaním Tobě, který se zjevíš jako Kalki, abys potrestal takzvané krále, kteří poklesnou na ohavnou úroveň mléččhů nedodržujících védské usměrňující zásady.

Můj milý Pane, všichni v hmotném světě jsou podmínění Tvou iluzorní energií. Všichni se stěhují z těla do těla na cestě plodonosných činností a jejich reakcí kvůli mylným představám o své totožnosti a svém vlastnictví. Můj milý Pane, sám nejsem mezi těmito podmíněnými dušemi výjimkou. Bláhově si myslím, jak jsem šťastný, když mám svůj dům, ženu, děti, pozemek, majetek a přátele. Tak jednám jako v říši snů, protože nic z toho není trvalé. Jsem hlupák, neboť neustále na tyto věci myslím a považuji je za věčné skutečnosti. Můj milý Pane, s mylným pochopením své totožnosti pokládám za trvalé vše, co trvalé není, jako například toto hmotné tělo, které není duchovní a je zdrojem všemožných strastí. Zmatený tímto pojetím života jsem neustále pohroužený v myšlenkách na protiklady a zapomínám na Tebe, jenž jsi oceánem veškeré transcendentální radosti. Připravuji se o Tvou transcendentální společnost a jsem jako pošetilé stvoření, které opustí tůň zarostlou svěží vegetací a vydá se hledat vodu na poušti. Podmíněné duše chtějí uhasit svou žízeň, ale nevědí, kde najít vodu. Opouštějí místo, na kterém je skutečný vodní zdroj, a utíkají na poušť, kde žádná voda není. Můj milý Pane, moje inteligence je skoupá, protože nejsem vůbec schopný ovládat svou mysl, kterou nyní řídí nezkrocené smysly a přitahují plodonosné činnosti a jejich výsledky. Můj milý Pane, nikdo v podmíněném stavu hmotné existence nedokáže ocenit Tvoje lotosové nohy, ale mně se nějakým způsobem podařilo k nim přiblížit, což považuji za projev Tvé bezpříčinné milosti vůči mně. Můžeš jednat jakkoliv, protože jsi svrchovaný vládce. Je mi jasné, že když je někdo způsobilý pro vysvobození z koloběhu zrození a smrti, pak jedině Tvou bezpříčinnou milostí se přiblíží k Tvým lotosovým nohám a vyvine zálibu v oddané službě Tobě.”
Akrúra padl před Pánem na zem a řekl: “Můj milý Pane, Tvá transcendentální, věčná podoba je plná poznání. Pouhým soustředěním mysli na Tvou podobu může člověk plně porozumět všemu, co existuje, protože Ty jsi původní zdroj všeho poznání. Vládneš nejvyšší mocí, protože Ti patří veškeré energie. Jsi Nejvyšší Brahman a Nejvyšší Osoba, nejvyšší vládce a Pán hmotných energií.

Uctivě se Ti klaním, protože jsi Vásudéva, místo, kde spočívá celé stvoření. Jsi všudypřítomná Nejvyšší Osobnost Božství a jsi také Nejvyšší Duše sídlící v srdcích všech a dávající pokyny, jak jednat. Nyní, můj Pane, se Ti úplně odevzdávám. Prosím Tě, ochraň mě.”

Takto končí Bhaktivédántův výklad 40. kapitoly knihy Krišna, nazvané “Akrúrovy modlitby”.

41. KAPITOLA

Krišna vstupuje do Mathury

Zatímco se Akrúra modlil k Nejvyšší Osobnosti Božství, Pán zmizel z vody stejně, jako když si zkušený herec převlékne oděv a objeví se v původní podobě. Poté, co Višnu zmizel, vyšel Akrúra z vody, dokončil svůj obřad a vydal se k vozu, na kterém seděli Balaráma a Krišna. Vypadal nesmírně užasle. Krišna se ho zeptal, zda ve vodě nebo ve vzduchu viděl něco neobyčejného. Akrúra řekl: “Můj milý Pane, všechny úžasné věci, které se dějí v tomto světě, ať ve vzduchu, ve vodě či na zemi, se ve skutečnosti zjevují ve Tvé vesmírné podobě. Co podivuhodného mi tedy ještě zbývá vidět, když vidím Tebe?” Tento výrok potvrzuje védské tvrzení, že ten, kdo zná Krišnu, zná všechno, ať je to sebeúžasnější. “Můj milý Pane,” pokračoval Akrúra, “nemůže existovat nic podivuhodnějšího než Tvoje transcendentální podoba. Když jsem viděl ji, nemohu již vidět nic víc.”

Domluvil a okamžitě se rozjel s kočárem. Na sklonku dne přijeli na okraj Mathury. Všichni lidé, které cestou míjeli a kteří zahlédli Krišnu a Balarámu, se za Nimi ohlíželi. Ostatní obyvatelé Vrindávanu pod vedením Nandy a Upanandy mezitím dojeli k Mathuře lesními cestami a očekávali Krišnův a Balarámův příjezd v jedné zahradě. Jakmile Krišna a Balaráma dorazili, seskočili z vozu a potřásli Akrúrovi rukou. Krišna mu řekl: “Nyní můžeš jít domů, protože My půjdeme do Mathury později, s Našimi přáteli.” Akrúra odpověděl: “Můj milý Pane, nemohu vjet do Mathury sám a nechat Tě tady. Jsem Tvůj odevzdaný služebník. Prosím, neopouštěj mě. Pojeď prosím se svým starším bratrem a svými přáteli pasáčky se mnou a posvěťte můj dům. Můj milý Pane, půjdeš-li se mnou, můj dům se posvětí prachem z Tvých lotosových nohou. Voda vytékající jako pot z Tvých lotosových nohou — Ganga — očišťuje všechny, včetně předků, boha ohně a ostatních polobohů. Bali Mahárádž se proslavil jednoduše tím, že omyl Tvé lotosové nohy; užíval si tak všeho hmotného bohatství a později dosáhl nejvyšší úrovně osvobození. Voda Gangy nejenže posvěcuje tři světy, ale i Pán Šiva

ji nosí na své hlavě. Předkové Bhagírathy, posvěceni touto vodou, dosáhli nebeských planet. Ó Nejvyšší Pane všech pánů! Ó Pane vesmíru! Pouhým nasloucháním o Tvých transcendentálních zábavách může člověk nabýt zbožnosti. Uctivě se Ti klaním, ó Nejvyšší Nárájane, opěvovaný vybranými verši.”
Jakmile to Krišna, Nejvyšší Osobnost Božství, uslyšel, odpověděl: “Akrúro, určitě se svým starším bratrem Balarámou navštívím tvůj dům, ale nejdříve musím zabít všechny démony, kteří jsou plní nenávisti vůči jaduovské dynastii. Tak potěším všechny své příbuzné.” Akrúru tato slova trochu zklamala, ale nemohl ignorovat nařízení Nejvyšší Osobnosti Božství. Proto odjel do Mathury, zpravil Kansu o Krišnově příjezdu a pak odešel domů.
Po Akrúrově odjezdu se Pán Krišna, Balaráma a pasáčkové vydali do Mathury, aby si prohlédli město. Všimli si, že vstupní brána byla vytesaná z prvotřídního mramoru, velice dobře stavěná, a že samotná vrata byla z ryzího zlata. Kolem dokola se rozkládaly překrásné sady a zahrady a celé město chránily vodní příkopy, jež bránily snadnému vstupu nepřítele. Dále viděli, že křižovatky byly ozdobené zlatem a obilnice byly z mědi a mosazi. Stálo tam také mnoho domů, ve kterých bydleli bohatí lidé, a vše bylo symetrické, jako kdyby to postavil jeden stavitel. Stěny zdobily cenné drahokamy a u každého domu byla pěkná zahrada se stromy obtěžkanými ovocem a květy. Chodby a balkóny budov byly ozdobené hedvábím a vyšívanými látkami posázenými drahokamy a perlami. Na římsách se procházeli vrkající holubi a pávi. Všechny obchody s obilovinami zdobily různé květy a girlandy, čerstvá tráva a oku lahodící květiny, jako jsou narcisy a růže. Domovní dveře zkrášlovaly nádoby naplněné vodou a také hořící lampičky různých velikostí. Lidé kropili vstupní prostory kolem dveří vodou smíchanou s jogurtem, santálovou pastou a květy. A nad všemi dveřmi visely ozdoby z čerstvých mangových listů a hedvábných fáborů.
Když se po Mathuře roznesla zpráva, že Krišna, Balaráma a pasáčkové jsou ve městě, všichni obyvatelé se shromažďovali a ženy a dívky okamžitě vyšly na střechy domů, aby Je mohly vidět.

Netrpělivě očekávaly Krišnův a Balarámův příjezd a z velké touhy vidět Krišnu a Balarámu se ve spěchu ani řádně neupravily. Některé si oblékly určitý druh oděvu na špatnou část těla. Jiné si nalíčily pouze jedno oko a další měly nákotníky pouze na jedné noze nebo jen jednu náušnici. Takto ve velkém chvatu, aniž by se stačily dozdobit, pospíchaly na střechy, aby mohly vidět Krišnu. Některé obědvaly, ale jakmile zaslechly, že Krišna a Balaráma jsou ve městě, nechaly jídlo jídlem a utíkaly na střechu. Jiné se právě koupaly, ale koupel nedokončily a utíkaly, aby mohly vidět Krišnu a Balarámu. Některé kojily své děti, ale odložily je stranou a šly uvítat Krišnu a Balarámu. Pán Krišna procházel s úsměvem pomalu kolem a okamžitě jim ukradl srdce. Ten, který je manželem bohyně štěstí, kráčel ulicemi jako slon. Ženy z Mathury již dlouho slýchaly o Krišnovi a Balarámovi a Jejich neobyčejných vlastnostech a velice toužily se s Nimi setkat. Když nyní konečně spatřily Krišnu a Balarámu jít po ulici a viděly Jejich sladké úsměvy, jejich radost se proměnila v extázi. Když Je viděly na vlastní oči, vzaly Krišnu a Balarámu do svých srdcí a začaly Je dosyta objímat. V extázi se jim ježily chlupy na těle. O Krišnovi mnoho slyšely, ale nikdy Ho neviděly, a nyní byla jejich touha ukojena. S radostí ve tvářích házely ze střech mathurských paláců na Krišnu a Balarámu květy. Když bratři procházeli ulicemi, všichni bráhmanové vyšli před domy se santálovou vodou a květy a uctivě Je vítali. Všichni obyvatelé se mezi sebou bavili o vznešených a zbožných činnostech lidí z Vrindávanu. Pozastavovali se nad tím, jaké zbožné činy museli vrindávanští pastevci vykonat ve svých předešlých životech, když měli denně možnost vídat Krišnu a Balarámu jako pasáčky krav. Krišna a Balaráma při své procházce zahlédli pradláka a barvíře. Krišna ho požádal o nějaké pěkné oblečení. Slíbil mu, že bude šťastný a dočká se veškeré přízně osudu, když Mu dá ten nejhezčí barevný oděv, jaký má. Krišna nežebral a ani nepotřeboval žádné oblečení, ale svou žádostí naznačil, že každý by měl být připravený darovat Mu cokoliv, po čem zatouží. To je smysl vědomí Krišny. Pradlák byl bohužel služebníkem Kansy, a požadavek Pána Krišny, Nejvyšší Osobnosti Božství, se mu proto nezamlouval. To je

následek špatné společnosti. Mohl dát okamžitě oděvy Nejvyššímu Pánu, Osobnosti Božství, který mu slíbil veškeré štěstí, ale jako služebník Kansy tento hříšný démon Jeho nabídku nepřijal. Místo aby se zaradoval, zlostně odbyl Pánovu žádost slovy: “Jak si dovoluješ žádat o oblečení, které je určené pro krále?” Potom začal Krišnu a Balarámu poučovat: “Milí hoši, příště nebuďte tak nestydatí a nežádejte o věci, které patří králi, nebo budete potrestáni. Zavřou Vás a budete trpět. Sám jsem to zažil. Každý, kdo nezákonně vztahuje ruce na králův majetek, bude přísně potrestán.”

Jakmile to Pán Krišna, syn Dévakí, uslyšel, velice se na pradláka rozzlobil, udeřil ho konečky svých prstů, a tak mu oddělil hlavu od těla. Pradlák padl mrtvý na zem. Takto Pán Krišna potvrdil výrok *Brahma-saṁhity*, že každá část Jeho těla má schopnost dělat cokoliv, co si přeje. Bez meče, pouhou rukou usekl pradlákovi hlavu. To je důkaz, že Nejvyšší Pán je všemocný. Chce-li něco vykonat, může tak učinit bez jakékoli vnější pomoci.

Po této strašlivé události se pradlákovi pomocníci okamžitě rozutekli a nechali oděvy ležet na místě. Krišna a Balaráma je vzali a oblékli se podle svého vkusu; ostatní oděvy dali pasáčkům, kteří si také vybrali, co se jim líbilo. Zbylé oblečení tam zůstalo. Mezitím jiný oddaný, krejčí, využil příležitosti ke službě a připravil Krišnovi a Balarámovi pěkné šaty. Takto hezky oblečeni vypadali Krišna a Balaráma jako sloni ozdobení barevnými látkami při úplňku či novu. Krišna měl z krejčího velkou radost a udělil mu *sārūpya-mukti*, což znamená, že po opuštění těla bude vysvobozen a získá stejné čtyřruké tělo, jako má Nárájan na Vaikunthách. Také mu slíbil, že dokud bude žít, bude mít dostatek bohatství, aby si mohl užívat uspokojování smyslů. Tím Krišna dokázal, že oddaní vědomí si Krišny nebudou nikdy postrádat hmotný smyslový požitek. Budou mít dostatek takových věcí, ale po opuštění tohoto těla budou moci vstoupit na duchovní planety Vaikunthalóky nebo na Krišnalóku, Gólóku Vrindávan.

Poté, co se pěkně oblékli, šli Krišna a Balaráma za květinářem Sudámou. Jakmile se přiblížili k jeho domu, Sudámá okamžitě vyšel ven a s velkou oddaností se na výraz úcty poklonil a dotkl se čelem

země. Nabídl Krišnovi a Balarámovi pohodlná sedátka a požádal své pomocníky, aby přinesli květy, arekové oříšky a čandanovou pastu. Květinářovo přijetí Pána nadmíru uspokojilo.

Sudámá pokorně přednesl své modlitby: “Můj milý Pane, myslím, že Tvoje návštěva přinesla radost a osvobození všem mým předkům a učitelům. Můj milý Pane, jsi svrchovaná příčina všech příčin vesmírného projevu, ale pro dobro obyvatel této planety ses zjevil se svou úplnou částí, abys chránil své oddané a ničil démony. Všem živým bytostem jsi stejně nakloněný jako přítel; jsi Nadduše a nerozlišuješ mezi přítelem a nepřítelem. Přesto Tě však těší dávat svým oddaným zvláštní odměnu za jejich oddanou službu. Můj Pane, prosím Tě, abys mi řekl, co pro Tebe mohu udělat, neboť jsem Tvůj věčný služebník. Pokud mi dáš nějaké nařízení, prokážeš mi tím nesmírnou laskavost.” Květinář Sudámá cítil v srdci velkou radost, že mohl vidět Krišnu a Balarámu ve svém domě, a proto podle své nejlepší touhy připravil dvě neobyčejně krásné girlandy z různých květů a daroval je Pánovi. Jak Krišnu, tak Balarámu potěšila jeho upřímná služba a Krišna mu vzdal poctu a nabídl požehnání, která je vždy připravený dávat odevzdaným duším. Květinář tedy požádal Pána, aby mohl zůstat Jeho věčným služebníkem a oddanou službou prokazovat dobro všem živým bytostem. Z toho vyplývá, že oddaný Pána by se neměl spokojit jen se svým vlastním pokrokem v oddané službě; musí chtít pracovat pro dobro všech. Šest Gósvámích z Vrindávanu následovalo tento příklad. Modlitba, která je popisuje, proto říká: *lokānāṁ hita-kāriṇau* — vaišnavové neboli oddaní Pána nejsou sobečtí. Jakákoliv požehnání, která dostávají od Nejvyšší Osobnosti Božství, chtějí rozdat všem ostatním. To je ta nejvznešenější lidumilná činnost. Pán Krišna byl s květinářem spokojený, a proto mu dal nejen požehnání, která si přál, ale navíc mu věnoval veškeré hmotné bohatství, rodinný blahobyt, dlouhý život a všechno ostatní, po čem jeho srdce v hmotném světě toužilo.

Takto končí Bhaktivédántův výklad 41. kapitoly knihy Krišna, nazvané “Krišna vstupuje do Mathury”.

42. KAPITOLA

Krišna láme luk v obětní aréně

Poté, co Krišna a Balaráma opustili květinářství, spatřili hrbatou dívku, která nesla po ulici mísu se santálovou pastou. Jelikož je Krišna zdrojem veškeré radosti, chtěl rozveselit své společníky tím, že si z hrbaté dívky udělá legraci. Oslovil ji: “Kdo jsi, urostlá dívko? Pověz Mi, komu neseš santálovou pastu? Myslím, že bys ji měla dát Mně, a pokud tak učiníš, jsem si jistý, že tě potká štěstí.” Krišna je Nejvyšší Osobnost Božství a věděl o hrbaté dívce vše. Svým dotazem naznačil, že nemělo cenu, aby sloužila démonovi, ale že by udělala lépe, kdyby sloužila Krišnovi a Balarámovi a získala za svou službu okamžitý výsledek.

Žena odpověděla Krišnovi: “Můj milý Šjámasundaro, překrásný tmavý mladíku, asi víš, že pracuji pro Kansu jako služebná. Každý den mu nosím santálovou pastu. Král je velice spokojen s tím, že mu ji nosím, ale nyní vidím, že nikomu nemohu touto pastou ze santálového dřeva posloužit lépe než Tobě a Tvému bratrovi.”

Hrbatá dívka, okouzlená krásnými rysy Krišny a Balarámy, Jejich řečí, úsměvem, pohledy a jinými činnostmi, začala s velkým uspokojením a oddaností roztírat santálovou pastu po Jejich tělech. Oba transcendentální bratři, Krišna a Balaráma, byli přirozeně krásní, měli hezkou pleť a na sobě pěkné barevné šaty. Horní části Jejich těl byly již tak přitažlivé, a když Je hrbatá dívka potřela santálovou pastou, zkrásněli ještě více. Krišnu tato služba potěšila a zamyslel se, jak se jí odměnit. Jinými slovy — aby oddaný upoutal Pánovu pozornost, musí Mu sloužit s velkou láskou a oddaností. Krišnu nepotěší nic jiného než transcendentální láskyplná služba. Když takto zauvažoval, stoupl hrbaté dívce na nohy, prsty jí stiskl tváře a škubl, aby ji narovnal. V okamžiku se z hrbaté ženy stala krásná vzpřímená dívka se širokými boky, štíhlým pasem a pěknými ňadry. Jelikož hrbatá žena potěšila Krišnu svou službou a jelikož se jí Krišna dotkl svou rukou, stala se z ní nejkrásnější dívka mezi ženami. Tento příběh ukazuje, že oddaný se službou Krišnovi okamžitě povýší do nejvznešenějšího postavení ve všech ohledech.

Oddaná služba je tak mocná, že každý, kdo ji vykonává, získá všechny božské vlastnosti. Krišnu nepřitahovala krása hrbaté ženy, ale její služba; jakmile Mu začala sloužit, stala se z ní nejkrásnější žena. Člověk nemusí být kvalifikovaný nebo krásný, aby si mohl být vědomý Krišny. Jakmile si začne být vědomý Krišny a začne Krišnovi sloužit, vyvine mnohé schopnosti a také zkrásní.
Poté, co Krišna prokázal té ženě laskavost a proměnil ji v krásnou mladou dívku, přirozeně se Mu cítila zavázaná. Navíc byla okouzlená Jeho krásou. Bez rozpaků Ho chytila vzadu za šaty a tahala za ně. Koketně se usmívala a přiznala, že ji vzrušuje chtivá touha. Zapomněla, že stojí na ulici, před Krišnovým starším bratrem a Jeho přáteli.
Otevřeně Krišnovi navrhla: "Můj milý hrdino, nemohu Tě jen tak opustit. Musíš přijít ke mně. Jsem velice okouzlená Tvou krásou a musím se o Tebe vhodně postarat, neboť jsi nejlepší z mužů. I Ty bys ke mně měl být laskavý." Jasně srozumitelnými slovy navrhla Krišnovi, aby šel k ní domů a uspokojil její chtivé touhy. Krišna se pochopitelně před svým starším bratrem Balarámou cítil trochu na rozpacích, ale věděl, že dívka je prostá a zamilovaná, a proto se jejím slovům usmál. Pohlédl na své přátele pasáčky a dívce odpověděl: "Moje milá krásná dívko, tvé pozvání Mě velmi těší a musím tě navštívit, až zde dokončím své ostatní záležitosti. Taková krásná dívka jako ty je jedinou útěchou pro osoby, jako jsme My, neboť jsme na cestách a bez manželky. Vhodná přítelkyně, jako jsi ty, Nám jistě dokáže poskytnout úlevu od veškeré úzkosti, která rozrušuje mysl." Takto Krišna uspokojil dívku sladkými slovy. Opustil ji a kráčel dál po obchodní třídě, kde se Ho obyvatelé chystali přivítat různými dary, především arekovými oříšky s betelovými listy, květy a santálovou pastou.
Obchodníci na tržišti přivítali Krišnu a Balarámu s velkou úctou. Všechny ženy z přilehlých domů se na Krišnu přišly podívat, když procházel ulicí, a některé dívky téměř omdlely, jak byly uchvácené Jeho krásou. Vlasy se jim rozpustily, utažené oděvy povolily a zapomněly, kde vlastně stojí.

Krišna se zeptal občanů, kde se bude konat oběť. Kansa uspořádal oběť zvanou Dhanur-jagja a jako její specifický znak umístil poblíž obětního oltáře mohutný luk. Luk byl nesmírně velký a podivuhodný a připomínal duhu na obloze. Na pokyn krále Kansy ho v obětní aréně chránilo mnoho strážců. Sotva se Krišna a Balaráma k luku přiblížili, byli varováni, aby už dále nechodili, ale Krišna na varování nedbal. Násilím se protlačil k obřímu luku a ihned ho uchopil do levé ruky. Natáhl tětivu, napnul ji a před zraky všech zlomil luk vedví, jako když slon zláme na poli cukrovou třtinu. Všichni přítomní obdivovali Krišnovu sílu. Zvuk lámajícího se luku se rozlehl po nebi i po zemi a Kansa ho také slyšel. Když se dozvěděl, co se stalo, dostal strach o život. Strážce luku, kteří stáli kolem a vše sledovali, popadl vztek, chopili se svých zbraní a hnali se na Krišnu s křikem: "Zadržte Ho! Zadržte Ho! Zabte Ho! Zabte Ho!" Krišna a Balaráma byli obklíčeni. Zlé úmysly strážců je rozzlobily, vzali do rukou kusy zlomeného luku a začali jimi útočníky srážet k zemi. Kansa mezitím poslal strážcům na pomoc skupinku vojáků, ale Krišna a Balaráma bojovali i s nimi a všechny pobili.

Tímto Krišna ukončil prohlídku obětního místa, vyšel z brány a zamířil k táboru, kde odpočívali. S velkým potěšením cestou navštívil různá místa v Mathuře. Když mathurští obyvatelé viděli Krišnovy činy a Jeho úžasnou sílu, považovali oba bratry za polobohy, kteří sestoupili do Mathury, a hleděli na Ně s úžasem. Oba bratři se bezstarostně procházeli ulicemi, aniž by brali ohledy na Kansův zákon a řád.

K večeru vyšli Krišna a Balaráma se svými přáteli pasáčky na okraj města, kde stály jejich vozy. Takto Kansu předběžně upozornili na svůj příjezd a na kruté nebezpečí, jaké ho bude příští den čekat v obětní aréně.

Když Krišna a Balaráma odjížděli z Vrindávanu do Mathury, obyvatelé Vrindávanu uvažovali o velkém štěstí Mathuřanů, kteří se budou moci dívat na úžasnou krásu Krišny, jehož uctívají čistí oddaní i bohyně štěstí. Představy vrindávanských obyvatel se staly

skutečností, neboť občané z Mathury získávali pohledem na Krišnu plnou spokojenost.
Když se Krišna vrátil do tábora, služebníci se o Něho postarali — omyli Jeho lotosové nohy, připravili Mu pohodlné místo k sezení a přinesli mléko a různá chutná jídla. Krišna po jídle krátce přemýšlel o programu příštího dne a pak spokojeně usnul. Takto strávil noc. Naproti tomu Kansa, když slyšel o zlomení svého podivuhodného luku a zabití strážců a vojáků Krišnovou rukou, začal chápat moc Nejvyšší Osobnosti Božství. Bylo mu jasné, že osmý syn Dévakí přišel a že jeho konec je nyní neodvratný. Myšlenky na blížící se smrt ho celou noc nenechaly v klidu. Měl neblahé vidiny a poznal, že Krišna a Balaráma, kteří sídlili na okraji města, byli jeho poslové smrti. Viděl různá nepříznivá znamení jak ve stavu bdění, tak ve stavu snění. Když se podíval do zrcadla, nespatřil svou hlavu, přestože ji stále ještě měl. Svítící tělesa na obloze viděl dvakrát, i když tam byla jen jednou. Ve svém stínu viděl díry a v uších mu zněl pronikavý pískavý zvuk. Všechny stromy se mu jevily jako zhotovené ze zlata a jeho nohy nenechávaly v prachu nebo blátě otisky. Ve snech viděl různé duchy, kteří jeli na voze taženém osly. Také se mu zdálo, že ho někdo chtěl otrávit a že pil jed. V dalším snu chodil nahý s květinovou girlandou kolem krku a potíral si celé tělo olejem. Když takto Kansa viděl různá znamení smrti, ať už byl vzhůru, nebo spal, bylo mu jasné, že smrt ho nemine, a ze samého strachu si za celou noc neodpočinul. Jakmile noc skončila, spěšně dokončil přípravy na zápas.
Zápasnický ring byl důkladně vyčištěný a ozdobený vlajkami, girlandami a květy. Zvuky kotlů oznámily začátek zápasu. Aréna byla pěkně vyzdobená stuhami a fábory. Pro vzácné hosty — krále, bráhmany a kšatriji — byly připravené zvláštní galerie. Různí králové měli vyhrazené trůny a byla přichystaná sedadla i pro ostatní. Kansa konečně dorazil, v doprovodu různých ministrů a tajemníků. Usedl na vyvýšené pódium určené pouze pro něho. Přestože však seděl uprostřed všech nejvyšších vládních představitelů, ze strachu před smrtí mu divoce bušilo srdce. Krutá

smrt se zjevně nevyhýbá ani tak mocným lidem, jako byl Kansa. Když přijde, nedbá na žádné vysoké postavení.
Jakmile bylo všechno přichystáno, do arény vstoupili zápasníci, kteří měli před shromážděním předvést své umění. Byli pěkně oblečení a ozdobení. Mezi slavnými zápasníky byli Čánúra, Muštika, Šala, Kúta a Tóšala. Rázně vešli do arény, povzbuzováni hudbou. Kansa také přivítal všechny starší pastevce, kteří přijeli z Vrindávanu vedeni Nandou. Nejdříve Kansovi darovali mléčné produkty, které s sebou přivezli, a pak usedli na svá místa vedle krále, na plošině vyhrazené zvláště pro ně.
Takto končí Bhaktivédántův výklad 42. kapitoly knihy Krišna, nazvané “Krišna láme luk v obětní aréně”.

43. KAPITOLA

Smrt slona Kuvalajápídy

Poté, co se Krišna a Balaráma vykoupali a dokončili své ranní povinnosti, uslyšeli zvuky kotlů ze zápasiště. Okamžitě se vydali za zábavou. Když došli ke vstupní bráně zápasnické arény, uviděli velkého slona Kuvalajápídu ovládaného poháněčem, který mu seděl za hlavou. Poháněč Jim záměrně blokoval vstup tak, že postavil slona před vstupní bránu. Krišna pochopil jeho záměr, utáhl si oděv a připravil se na potyčku se slonem. Oslovil poháněče vážným hlasem, zvučným jako hrom: "Uhni z cesty, darebáku, a nech Mě projít branou. Budeš- li Mi stát v cestě, pošlu tě i s tvým slonem do domu zosobněné smrti."

Pro poháněče to byla urážka. Velice se na Krišnu rozzlobil a vyprovokoval slona k útoku, jak bylo předem naplánováno. Slon se blížil ke Krišnovi jako nevyhnutelná smrt. Hnal se na Něho a pokusil se Ho chytit chobotem, ale Krišna obratně skočil za slona. Jelikož slon dohlédl pouze na špičku svého chobotu, nemohl vidět Krišnu, jenž se skrýval za jeho nohama, ale snažil se Ho polapit chobotem. Krišna opět rychle unikl, odskočil stranou a chytil slona zezadu za ocas. Nesmírnou silou ho táhl za ocas nejméně dvacet pět metrů, jako když Garuda táhne obyčejného hada. Krišna tahal slona ze strany na stranu, zprava doleva, stejně jako v dětství tahal za ocas telátka. Potom si před něho stoupl, silně ho uhodil dlaní a opět zmizel z jeho dohledu a zaběhl za něho. Krišna si potom lehl těsně před slonem na zem a slon zakopl a spadl. Krišna okamžitě vstal, ale slon si myslel, že stále ještě leží, a snažil se Ho probodnout svými kly tak, že jimi mocně píchal do hlíny. Ačkoliv slon běsnil, poháněč jedoucí na jeho hlavě se ho snažil vyprovokovat k ještě větší zuřivosti. Rozlícený slon se rozběhl proti Krišnovi. Jakmile se přiblížil na dosah, Krišna ho chytil za chobot a strhl ho dolů. Když slon i poháněč spadli na zem, Krišna vyskočil na slona, ulomil mu jeden kel a s ním zabil nejprve jeho a pak poháněče. Poté si položil ulomený kel na rameno. Krišna, ozdobený kapičkami potu a poskvrněný sloní krví, vypadal velice krásně a takto se vydal k

zápasišti. Pán Balaráma si vzal na rameno druhý kel. Doprovázeni svými přáteli pasáčky vstoupili do arény.
Krišna se jevil různým lidem různě podle vztahů (*ras*), které s Ním měli. Krišna je zdrojem veškeré radosti a veškerých vztahů, pozitivních i negativních. Zápasníkům se jevil jako blesk, běžným lidem jako nejkrásnější osobnost a ženy v Něm viděly nejpřitažlivějšího muže, zosobněného Amora, což zvětšovalo jejich chtivé touhy. Přítomní pastevci se na Krišnu dívali jako na svého příbuzného, který pocházel ze stejné vesnice, Vrindávanu. Bezbožní kšatrijští králové v aréně Ho viděli jako nejmocnějšího panovníka, který je přichází potrestat. Svým rodičům, Nandovi a Jašódě, se jevil jako nejmilovanější dítě. Kansovi, králi bhódžské dynastie, připadal jako zosobněná smrt. Hloupým lidem se jevil jako neschopný člověk, přítomným jógím jako Nadduše a členům vrišniovské dynastie jako nejslavnější potomek. Takto se na Krišnu dívali různí lidé, kteří se zúčastnili slavnosti. Krišna vstoupil do zápasnické arény s Balarámou a svými přáteli pasáčky. Jakmile se Kansa doslechl, že Krišna již zabil slona Kuvalajápídu, věděl, že Krišnu nelze podceňovat. Dostal z Něho obrovský strach. Krišna a Balaráma měli dlouhé paže, byli pěkně oblečení a všem přítomným lidem se líbili. Byli nazdobení, jako kdyby měli vystupovat v divadle, a přitahovali pozornost všech.
Obyvatelé města Mathury, kteří viděli Krišnu, Nejvyšší Osobnost Božství, byli nesmírně šťastní a nenasytnými zraky se dívali na Jeho obličej, jako by pili nebeský nektar. Pohled na Krišnu jim skýtal takový požitek, až se zdálo, že nejenom pijí nektar pohledu na Jeho tvář, ale čichají vůni Jeho těla, lížou jeho chuť a Jeho i Balarámu objímají ve svém náručí. Rozmlouvali mezi sebou o těchto dvou transcendentálních bratrech. Již dlouho slýchali o kráse a činnostech Krišny a Balarámy, ale nyní Je osobně viděli tváří v tvář. Říkali si, že Krišna a Balaráma jsou dvě úplné inkarnace Nejvyšší Osobnosti Božství Nárájana, které se zjevily ve Vrindávanu.
Obyvatelé Mathury se začali bavit o Krišnových zábavách — jak se narodil jako syn Vasudévy, jak byl předán do péče Nandy Mahárádže a jeho ženy v Gókule a jaké události vedly k tomu, že je

přijel do Mathury obdařit svou přízní. Mluvili o tom, jak zabil démonici Pútanu a jak zabil Trinávartu, který Ho napadl v podobě větrného víru. Vzpomínali i na vysvobození dvou bratrů z jamala-ardžunových stromů. Obyvatelé Mathury si navzájem říkali: “Krišna a Balaráma zabili ve Vrindávanu Šankhačúdu, Kéšího, Dhénukásuru a mnoho dalších démonů. Krišna také zachránil všechny vrindávanské pastevce před ničivým požárem. Ztrestal hada Káliju ve vodách Jamuny a zkrotil falešnou pýchu nebeského krále Indry. Sedm dní bez přestání držel v jedné ruce velký kopec Góvardhan a zachránil všechny lidi z Gókuly před vytrvalým deštěm, hurikánem a krupobitím.” Dále vzpomínali na jiné povzbudivé činnosti: “Dívky z Vrindávanu tak těšil pohled na Krišnovu krásu a účast v Jeho zábavách, že zapomněly na útrapy hmotné existence. Díky tomu, že se dívaly na Krišnu a myslely na Něho, zapomínaly na všechno vyčerpání.” Když se Mathuřané bavili o jaduovské dynastii, řekli, že jelikož se Krišna zjevil v jejich rodu, zůstanou Jaduovci nejslavnějším rodem v celém vesmíru. Potom se začali bavit o Balarámovi. Mluvili o Jeho krásných lotosových očích a připomínali si: “Tento chlapec zabil démona Pralambu a také mnoho dalších.” Zatímco takto rozmlouvali o činnostech Krišny a Balarámy, uslyšeli hudbu různých skupin hudebníků oznamující zápas.

Slavný zápasník Čánúra oslovil Krišnu a Balarámu: “Moji drazí Krišno a Balarámo, slyšeli jsme o Vašich činnostech. Jste velcí hrdinové, a proto si Vás král nechal zavolat. Slyšeli jsme, že máte velice silné paže. Král a zde přítomní lidé touží zhlédnout ukázku Vašich zápasnických schopností. Občan by měl být poslušný a měl by těšit mysl svého vladaře. Jedná-li tak, přinese mu to štěstí všeho druhu, ale ti, kteří jsou neposlušní, budou nešťastní, protože neuniknou královu hněvu. Vy jste pasáčkové a slyšeli jsme, že spolu často zápasíte, když pasete v lese krávy. Přejeme si proto, abyste s námi zápasili a potěšili zde přítomné lidi včetně krále.”

Krišna okamžitě pochopil, kam Čánúra míří, a připravil se na zápas, ale s ohledem na dobu a okolnosti promluvil takto: “Jsi poddaným bhódžského krále a žiješ v džungli. My jsme také nepřímo jeho podřízení a pokusíme se ho co nejvíce potěšit. Touto výzvou k

zápasu Nám prokazuje velké dobrodiní, ale skutečností je, že jsme pouze chlapci. Ve vrindávanském lese si hrajeme s přáteli stejného věku. Myslíme si, že soupeřit s osobami stejného věku a síly je správné, ale lidem se nebude líbit, když se utkáme s takovými velkými zápasníky. Odporuje to náboženským zásadám.” Krišna naznačil, že slavní a silní zápasníci by neměli vyzývat Krišnu a Balarámu k boji.
Čánúra na to odpověděl: “Můj milý Krišno, my dobře víme, že nejsi ani dítě, ani mladík. Jsi transcendentální vůči všem a stejně tak i Tvůj velký bratr Balaráma. Již jsi zabil slona Kuvalajápídu, který dokázal bojovat s tisíci dalších slonů. Zabil jsi ho úžasným způsobem. Jelikož jsi tak silný, hodí se, abys bojoval s nejsilnějšími z našich zápasníků. Proto si s Tebou přeji zápasit já a Tvůj starší bratr Balaráma bude zápasit s Muštikou.”
Takto končí Bhaktivédántův výklad 43. kapitoly knihy Krišna, nazvané “Smrt slona Kuvalajápídy”.

44. KAPITOLA

Zabití Kansy

Poté, co Kansovi zápasníci dali najevo své odhodlání, se Nejvyšší Pán, který zahubil démona Madhua, postavil proti Čánúrovi a Pán Balaráma, syn Róhiní, se postavil proti Muštikovi. Krišna a Čánúra a potom i Balaráma a Muštika se do sebe zaklesli, ruku za ruku, nohu za nohu, a každý tlačil na svého soupeře s touhou zvítězit. Přitiskli dlaň k dlani, lýtko k lýtku, hlavu k hlavě, hruď k hrudi a začali jeden druhého bít. Zápas se stupňoval, jak se přetlačovali z místa na místo. Jeden chytil druhého a povalil ho na zem, jindy skočil zezadu před svého protivníka a snažil se ho stisknout ve svém sevření. Zápas neustále zvyšoval svou intenzitu. Zvedali se, přetahovali a přetlačovali, a pak se znovu zaklesli nohama i rukama do sebe. Obě strany dokonale předváděly všechny kousky zápasnického umění a každý se snažil ze všech sil, aby přemohl svého soupeře.

Obecenstvo však nebylo příliš spokojené, protože se mu zápasníci nezdáli rovnocenní. Ve srovnání s Čánúrou a Muštikou, kteří byli nejsilnější ze zápasníků a tvrdí jako kámen, lidé považovali Krišnu a Balarámu za pouhé chlapce. Mnohé ženy v hledišti, které měly s Krišnou a Balarámou soucit a přály Jim, si navzájem říkaly: “Tady se děje bezpráví, milé přítelkyně.” Jedna prohlásila: “Dokonce i před králem spolu bojují protivníci, kteří nejsou na stejné úrovni.” Ženy v tom přestaly nalézat jakýkoliv požitek. Nemohly podporovat zápas silnějšího se slabším. “Muštika a Čánúra mají těla jako blesky a jsou silní jako velké hory, zatímco Krišna a Balaráma jsou dva jemní hoši útlého věku. Spravedlnost již dávno opustila toto shromáždění. Lidé, kteří si uvědomují civilizované zásady spravedlnosti, tady nemohou dále zůstat a sledovat takový nerovný zápas. Ti, kdo se na něj dívají, nejsou příliš osvícení; ať už mluví, nebo nic neříkají, musí sklidit následky hříšného jednání.”

“Ale počkejte, mé milé přítelkyně,” promluvila jiná žena v obecenstvu, “jen se podívejte na Krišnův obličej. Jsou na něm kapičky potu ze stíhání nepřítele a Jeho tvář vypadá jako lotosový květ s kapkami vody.”

Další žena řekla: “Všimly jste si, jak obličej Pána Balarámy neobyčejně zkrásněl? Při náročném zápasu s Muštikou Jeho bílé líce zčervenaly.”
Jedna žena v obecenstvu se obrátila na svou přítelkyni: “Jen si představ, má milá přítelkyně, jak požehnaná je vrindávanská země, kde osobně přebývá Nejvyšší Pán, jehož stále zdobí květinové girlandy a jenž pase krávy se svým bratrem, Pánem Balarámou. Neustále Ho doprovázejí přátelé pasáčkové a On přitom hraje na svou transcendentální flétnu. Obyvatelé Vrindávanu jsou šťastní, když se mohou neustále dívat na lotosové nohy Krišny a Balarámy, které uctívají velcí polobozi, jako Pán Šiva a bohyně štěstí. Nedokážeme odhadnout, kolik zbožných činností musely vykonat vradžabhúmské dívky, aby se mohly těšit ze společnosti Nejvyšší Osobnosti Božství a vychutnávat si pohled na jedinečnou krásu Pánova transcendentálního těla. Jeho krása nemá obdoby. Nikdo Ho nepředčí a nikdo se Mu nevyrovná co do krásy pleti a tělesného jasu. Krišna a Balaráma jsou zdrojem všech vznešených vlastností — bohatství, síly, krásy, slávy, poznání a odříkání. Gópí jsou velice šťastné, že mohou vidět Krišnu a myslet na Něho dvacet čtyři hodin denně, počínaje ranním dojením krav nebo mlácením zrna či stloukáním másla. Když uklízejí své domy nebo utírají podlahy, stále jsou pohroužené do myšlenek na Krišnu.”
Gópí dávají dokonalý příklad toho, jak můžeme praktikovat vědomí Krišny i při plnění různých hmotných povinností. Je-li člověk neustále pohroužený v myšlenkách na Krišnu, znečištění hmotných činností ho nemůže ovlivnit. Gópí jsou proto v dokonalém tranzu, *samādhi*, na nejvyšší úrovni mystických sil. V *Bhagavad-gītě* je potvrzeno, že ten, kdo neustále myslí na Krišnu, je nejlepší ze všech jógích. “Moje milé přítelkyně,” řekla jedna žena ostatním, “činnosti gópí musíme považovat za nejvyšší formu zbožnosti. Jak jinak by mohly mít tu možnost dívat se na Krišnu ráno i večer — ráno, když se svými přáteli vyhání krávy na pastvu, a večer, když se s nimi vrací, hraje na flétnu a zářivě se usmívá?”
Jakmile Pán Krišna, Nadduše všech živých bytostí, porozuměl, že se o Něho ženy v obecenstvu bojí, rozhodl se, že nebude pokračovat v

zápase a že zápasníky okamžitě zabije. Rodiče Krišny a Balarámy — Nanda Mahárádž, Jašódá, Vasudéva a Dévakí — se také strachovali, protože neznali neomezenou sílu svých dětí. Pán Balaráma zápasil s Muštikou stejně, jako se Krišna, Nejvyšší Osobnost Božství, bil s Čánúrou. Krišna se zdál být k Čánúrovi krutý; rychle ho třikrát za sebou udeřil pěstí, což velkým zápasníkem k překvapení publika otřáslo. Čánúra potom využil své poslední příležitosti a zaútočil na Krišnu, jako když jeden sokol zaútočí na druhého. Zaťal pěsti a tloukl Krišnu do hrudi, ale Pána Krišnu to ani trochu nevyvedlo z rovnováhy, stejně jako slona nevyvede z rovnováhy úder květinovou girlandou. Krišna hbitě chytil Čánúru za obě ruce, zatočil jím dokola, a odstředivá síla ho připravila o život. Potom ho Krišna pohodil na zem. Čánúra padl jako stožár s Indrovou vlajkou a všechny jeho pěkné ozdoby se rozházely kolem dokola.
Když Muštika uhodil Balarámu, Balaráma mu ránu vrátil velkou silou. Muštika se začal třást a zvracet krev. Ve velkých bolestech padl na zem jako strom poražený hurikánem a vydechl naposled. Jakmile byli tito dva zápasníci mrtví, do ringu vešel zápasník jménem Kúta. Pán Balaráma ho okamžitě chytil za levou ruku a ledabyle ho zabil. Předstoupil zápasník jménem Šala — Krišna ho kopl a rozbil mu hlavu. Pak nastoupil zápasník jménem Tóšala a zemřel stejným způsobem. Krišna a Balaráma tak zabili všechny velké zápasníky, a ostatní ze strachu o život utekli. Všichni pasáčkové, přátelé Krišny a Balarámy, Jim přišli s radostí blahopřát. Do troubení trumpet a dunění bubnů se ozývalo cinkání zvonků na Krišnových a Balarámových nohách.
Všichni lidé nadšeně tleskali a jejich radost neznala mezí. Přítomní bráhmanové jásavě opěvovali Krišnu a Balarámu. Pouze Kansa byl nevrlý; ani netleskal, ani Krišnovi nežehnal. Rozčilovalo ho, že trumpety a bubny zní na počest Krišnova vítězství, a velice ho mrzelo, že zápasníci byli buď mrtví, nebo utekli. Okamžitě nařídil, aby hudba zmlkla, a oslovil své služebníky následovně: “Nařizuji, aby tito dva synové Vasudévy byli neprodleně vyhnáni z Mathury. Pasáčky, kteří s Nimi přišli, oberte o všechno. Okamžitě zatkněte a

zabijte Nandu Mahárádže za jeho prohnané chování a toho darebáka Vasudévu také bez odkladu zabijte. Rovněž zabijte mého otce Ugrasénu, který vždy proti mé vůli podporoval moje nepřátele.”
Pána Krišnu Kansova slova velice rozzlobila a v okamžiku vyskočil na jeho vyvýšené pódium. Kansa byl na Krišnův útok připravený, neboť od počátku věděl, že Krišna má být svrchovanou příčinou jeho smrti. Bleskově tasil meč, nastavil štít a chystal se Krišnův útok odrazit. Zatímco mával mečem nahoru dolů a ze strany na stranu, Pán Krišna, nejmocnější Pán, se ho s velkou silou chopil. Nejvyšší Pán, Osobnost Božství, který je útočištěm celého stvoření a z jehož lotosového pupku se celé stvoření projevilo, ihned srazil Kansovi z hlavy korunu a chytil ho za jeho dlouhé vlasy. Pak ho stáhl z trůnu do zápasnického ringu a shodil ho na zem. Sedl si obkročmo na jeho hruď a bil ho hlava nehlava. Samotné údery Krišnovy pěsti stačily na to, aby Kansu opustila životní síla.
Aby Pán Krišna ujistil své rodiče, že je Kansa mrtvý, táhl ho, jako lev táhne slona, kterého zabil. Když to lidé viděli, ze všech stran se začal ozývat velký hluk, jak někteří diváci jásali a jiní naříkali. Kansa ode dne, kdy se dozvěděl, že ho osmý syn Dévakí zabije, neustále myslel na Krišnu s kolem v ruce, a jelikož se velice bál smrti, myslel na Krišnu v této podobě nepřetržitě dvacet čtyři hodin denně — dokonce i když jedl, když někam šel a když dýchal — a přirozeně byl požehnán vysvobozením. V *Bhagavad-gītě* je řečeno: *sadā tad-bhāva-bhāvitaḥ* — příští život člověka odpovídá myšlenkám, do kterých je neustále pohroužený. Kansa myslel na Krišnu s Jeho kolem, tedy na Nárájana, jenž drží kolo, lasturu, lotosový květ a kyj.
Podle mínění autorit obdržel Kansa po smrti *sārūpya-mukti* neboli stejnou podobu, jako má Nárájan (Višnu). Na vaikunthských planetách mají všichni obyvatelé stejná těla jako Nárájan. Kansa získal po smrti osvobození a byl přemístěn na Vaikunthalóku. Z tohoto příkladu můžeme vidět, že i člověk, který myslí na Nejvyšší Osobnost Božství jako na nepřítele, dostane osvobození neboli místo na vaikunthské planetě. Co potom teprve čistí oddaní, kteří vždy myslí na Krišnu příznivým způsobem? Dokonce i nepřítel, kterého

Krišna zabil, je osvobozen a dospěje do
neosobní *brahmajyoti*. Jelikož Nejvyšší Pán je všedobrý, každý, kdo na Něho myslí, ať už jako na nepřítele, nebo jako na přítele, získá osvobození. Osvobození oddaného a osvobození nepřítele však nejsou stejná. Nepřítel obvykle dostane osvobození *sāyujya* a někdy *sārūpya*.
Kansa měl osm mladších bratrů, které vedl Kanka. Když se dozvěděli o smrti svého staršího bratra, spojili se a s velkým hněvem se hnali na Krišnu, aby Ho zabili. Kansa a jeho bratři byli Krišnovými strýci z matčiny strany; byli bratry Krišnovy matky Dévakí. Když Krišna zabil Kansu, zabil vlastně svého strýce, což je proti védským pravidlům. Krišna je sice na všech védských pokynech nezávislý, ale přesto je porušuje pouze v nezbytných případech. Kansu nemohl zabít nikdo jiný než Krišna; proto byl nucen ho zabít sám. Co se však týkalo Kansových osmi sourozenců, o jejich smrt se postaral Balaráma. Balarámova matka Róhiní byla sice manželkou Vasudévy, ale nebyla Kansovou sestrou; proto Balaráma všech osm Kansových bratrů zabil. Chopil se nejbližší vhodné zbraně (pravděpodobně sloního klu, který si nesl) a zabil je jednoho po druhém, jako když lev zabíjí stádo jelínků. Krišna a Balaráma takto potvrdili výrok, že Nejvyšší Pán sestupuje, aby chránil zbožné a zabíjel bezbožné démony, kteří jsou věčnými nepřáteli polobohů.
Polobozi z vyšších planetárních soustav shazovali květy, jimiž Krišnovi a Balarámovi blahopřáli. Mezi polobohy byly mocné osobnosti, jako Pán Brahmá a Pán Šiva, a všichni se společně radovali z Kansovy smrti. Z nebeských planet se ozývalo tlučení na bubny a manželky polobohů nadšeně tancovaly.
Ženy Kansy a jeho osmi bratrů se rmoutily nad náhlou smrtí svých manželů, tloukly se do čela a prolévaly potoky slz. Hlasitě naříkaly, objímaly mrtvá těla svých mužů, ležící na zemi v zápasnickém ringu, a promlouvaly k nim: “Milí manželé, jste tak laskaví a jste ochránci těch, kdo náleží do vaší péče. S vaší smrtí jsme umřely i my, i vaše domovy a děti. Už nezáříme štěstím. Vaše smrt překazila chystané slavnosti, jako například oběť luku. Naši milí manželé,

chovali jste se špatně k nevinným osobám, a proto jste museli zemřít. Je to nevyhnutelné, protože přírodní zákony potrestají každého, kdo trýzní nevinného. Víme, že Pán Krišna je Nejvyšší Osobnost Božství. Je nejvyšší vládce a nejvyšší poživatel všeho; proto ten, kdo přehlíží Jeho autoritu, nemůže být šťastný a nakonec si přivodí smrt, tak jako vy."

Krišna byl ke svým tetám laskavý a milý a utěšoval je, jak jen mohl. Jako synovec všech mrtvých princů osobně dohlédl na vykonání posmrtného obřadu. Poté Krišna a Balaráma okamžitě vysvobodili své rodiče, Vasudévu a Dévakí, z Kansova vězení. Padli jim k nohám a modlili se k nim. Vasudéva a Dévakí zakusili mnohá utrpení kvůli tomu, že Krišna byl jejich syn; Kansa jim za to znepříjemňoval život. Byli si plně vědomi Krišnova vznešeného postavení Nejvyšší Osobnosti Božství, a proto pouze stáli a naslouchali Mu. Neobjali Ho, i když se s poklonami dotýkal jejich nohou a modlil se k nim. Přestože se narodil jako jejich syn, Vasudéva a Dévakí si byli stále vědomi Jeho postavení.

Takto končí Bhaktivédántův výklad 44. kapitoly knihy Krišna, nazvané "Zabití Kansy".

45. KAPITOLA

Krišna zachraňuje syna svého učitele

Když Krišna viděl, že Vasudéva a Dévakí před Ním stojí se zbožnou úctou, okamžitě je ovlivnil svojí *yogamāyou*, aby se k Němu a Balarámovi mohli chovat jako k dětem. Stejně jako v hmotném světě může být vlivem iluzorní energie mezi různými živými bytostmi vytvořen vztah rodičů a dětí, tak může oddaný vlivem *yogamāyi* vyvinout vztah, ve kterém je Nejvyšší Osobnost Božství jeho dítě. Poté, co Krišna, který se zjevil se svým starším bratrem Balarámou jako nejvýznačnější syn dynastie Sátvatů, vytvořil pomocí svojí *yogamāyi* tuto situaci, velice pokorně a uctivě oslovil Vasudévu a Dévakí: "Můj milý otče a matko, vždy jste si dělali starosti o Naše životy, ale přesto jste se nemohli těšit z toho, abyste Nás měli jako své malé děti, rostoucí hochy a dospívající mladíky." Krišna nepřímo velebil Nandu Mahárádže jako nejslavnějšího otce a Jašódu jako nejlepší matku, protože ti se mohli těšit z Jejich dětských zábav, přestože On a Balaráma nebyli jejich vlastní synové. V přírodě je to zařízeno tak, že z dětství vtělených živých bytostí se radují jejich rodiče. Dokonce i v říši zvířat můžeme vidět, jak se rodiče s láskou starají o svá mláďata. Jsou okouzlení činnostmi svých potomků a všemožně pečují o jejich blaho.
Vasudéva a Dévakí se vždy úzkostlivě snažili chránit své syny, Krišnu a Balarámu. Proto byl Krišna hned po svém zjevení přemístěn do jiného domu. I Balaráma byl přemístěn, z lůna Dévakí do lůna Róhiní.
Vasudévu a Dévakí naplňovala úzkost co se týče Krišnovy a Balarámovy ochrany, ale nemohli se těšit z Jejich dětských zábav. Krišna řekl: "Naneštěstí Nám osud určil, že Nás nemohli vychovávat Naši vlastní rodiče a že jsme své dětské radosti nemohli prožívat doma. Můj milý otče a matko, člověk nemůže splatit dluh svým rodičům, kteří mu dali tělo umožňující dosáhnout všech cílů hmotné existence. Podle védského učení můžeme v lidské podobě vykonávat různé druhy náboženských činností, uspokojit své různé touhy a získat bohatství všeho druhu. A pouze lidské tělo dává možnost

vysvobodit se z hmotné existence. Toto tělo je vytvořeno spojeným úsilím otce a matky. Každý člověk by měl být zavázán svým rodičům a měl by vědět, že jim nikdy nemůže splatit svůj dluh. Jestliže se dospělý syn nesnaží rodiče uspokojit svými činnostmi nebo zaopatřit bohatstvím, po smrti bude určitě potrestán správcem smrti a bude donucen jíst své vlastní maso. Pokud je někdo schopen poskytnout péči nebo ochranu starým rodičům, počestné manželce, dětem, duchovnímu učiteli, bráhmanům a dalším osobám, které na něm závisí, ale nečiní tak, je považován za mrtvého, třebaže může ještě dýchat. Můj milý otče a matko, vždy jste si dělali starosti o Naši ochranu, ale My jsme vám bohužel nemohli nijak sloužit. Až doposud jsme jen mrhali časem; nemohli jsme vám sloužit z důvodů, které byly mimo naši moc. Matko a otče, prosíme, odpusťte Nám Naši hříšnost."

Když Nejvyšší Pán, Osobnost Božství, mluvil sladkými slovy jako nevinný chlapec, Vasudévu i Dévakí zaplavila rodičovská láska a s radostí Ho objali. Byli ohromeni a nedokázali nic říci, ani odpovědět na Krišnova slova. Pouze Ho i Balarámu s velkou náklonností objali, mlčeli a prolévali potoky slz.

Jakmile Nejvyšší Pán, který se zjevil jako milovaný syn Dévakí, takto utěšil svoje rodiče, obrátil se na svého děda Ugrasénu a oznámil, že Ugraséna bude nyní králem jaduovského království. Kansa násilím vládl jaduovskému království navzdory přítomnosti svého otce, kterého nechal vsadit do vězení. Po Kansově smrti však byl jeho otec vyveden z vězení a prohlášen za krále. Vypadá to, že v té době se v západní Indii nacházelo mnoho malých království, která ovládaly dynastie Jaduovců, Andhaků, Vrišniovců a Bhódžů. Mahárádž Ugraséna náležel do bhódžského rodu, a Krišna tedy nepřímo vyhlásil, že bhódžský král se stane vládcem ostatních malých království. Krišna s radostí požádal Mahárádže Ugrasénu, aby Jemu a Balarámovi vládl, protože byli jeho poddanými.

Slova *prajā* se používá jak pro potomstvo, tak pro obyvatelstvo, a Krišna patřil mezi *prajā* jednak jako vnuk Mahárádže Ugraseny a jednak jako člen jaduovské dynastie. Dobrovolně tedy přijal vládu Mahárádže Ugraseny. Zároveň mu sdělil: "Kvůli kletbě od Jajátiho

nemohou králové jaduovské dynastie obsadit trůn. S radostí budeme jednat jako tvoji služebníci. Budu ti z plných sil pomáhat, a tak se zlepší a upevní tvoje postavení, takže králové dalších rodů se nebudou zdráhat platit své daně. Pod Mou ochranou tě budou uctívat i polobozi z nebeských planet. Můj milý děde, kvůli strachu z Mého právě zesnulého strýce Kansy byli všichni králové náležící k dynastiím Jaduovců, Vrišniovců, Andhaků, Madhuů, Dašárhů a Kukurů rozrušení a plní úzkosti. Nyní je můžeš všechny uklidnit a zaručit jim bezpečí. V celém království zavládne mír."
Všichni králové v sousedních oblastech kvůli strachu z Kansy opustili své domovy a žili v odlehlých částech země. Nyní, po Kansově smrti a opětovném dosazení Ugrasény na trůn, se dočkali různých darů a útěchy a vrátili se zpátky do svých domovů. Po tomto zavedení náležitého politického pořádku se Mathuřanům líbilo žít v Mathuře, pod ochranou silných paží Krišny a Balarámy. Díky dobré vládě za Krišnovy a Balarámovy přítomnosti pociťovali obyvatelé Mathury dokonalé uspokojení, neboť se jim plnily všechny hmotné touhy a byli zaopatřeni všemi nezbytnostmi. Jelikož denně vídali Krišnu a Balarámu tváří v tvář, brzy zapomněli na všechny hmotné strasti. Jakmile zahlédli oba bratry, jak pěkně oblečeni vyšli do ulic, usmívali se a laskavě pohlíželi na ostatní, ihned je naplnila extáze lásky, díky pouhé osobní přítomnosti Mukundy. Jméno Mukunda označuje toho, kdo může udělit osvobození a transcendentální blaženost. Krišnova přítomnost působila jako posilující lék do takové míry, že při pravidelném pohledu na Něho nejen mladší generace, ale i starší lidé z Mathury ožili mladistvou energií a silou.
Nanda Mahárádž a Jašódá také bydleli v Mathuře, protože tam byli Krišna a Balaráma, ale po určité době se chtěli vrátit zpátky do Vrindávanu. Krišna a Balaráma před ně předstoupili a s velkou láskou je objali. Potom řekli: "Milý otče a matko, i když jsme se narodili Vasudévovi a Dévakí, vy jste byli Našimi skutečnými rodiči, protože jste Nás od samého narození s velkou láskou vychovávali. Vaše láska k Nám byla větší, než může kdokoliv poskytnout svým vlastním dětem. Ve skutečnosti jste vy Našimi rodiči, neboť jste se o

Nás starali jako o vlastní, když jsme byli v podstatě sirotci. Naši rodiče se Nás z určitých důvodů zřekli, a vy jste Nás chránili. Milý otče a matko, víme, že když se vrátíte do Vrindávanu a Nás necháte tady, budete od Nás cítit odloučení, ale vězte, že se do Vrindávanu také vrátíme, jen co potěšíme Naše skutečné rodiče, Vasudévu a Dévakí, Našeho děda a ostatní členy rodiny.” Krišna a Balaráma takto potěšili Nandu a Jašódu sladkými slovy a darovali jim různé oděvy, ozdoby a měděné nádobí. Zároveň také co nejlépe uspokojili jejich přátele a sousedy z Vrindávanu, kteří do Mathury přijeli s nimi. Nandovi Mahárádžovi se z hluboké rodičovské lásky k Balarámovi a Krišnovi nahrnuly slzy do očí. Objal Je a pak se s pastevci vydal na cestu do Vrindávanu.

Poté nechal Vasudéva své syny zasvětit posvátnou šňůrou, což je znak druhého zrození, nezbytného pro vyšší třídy lidské společnosti. Pozval rodinného kněze a učené bráhmany, kteří obřad náležitě provedli. Během obřadu daroval Vasudéva bráhmanům různé ozdoby a krávy ozdobené hedvábnými látkami a zlatými přívěšky. Vzpomínal, jak chtěl původně obdarovat bráhmany krávami po Krišnově a Balarámově narození. Jelikož byl ale tehdy v Kansově vězení, mohl to udělat jen v mysli, neboť Kansa mu všechny krávy ukradl. Po Kansově smrti byly jeho krávy volné a nyní je daroval bráhmanům doopravdy. Balaráma a Krišna pak dostali posvátnou šňůru a opakovali přednášení
mantry *gāyatrī*. Mantru *gāyatrī* dostávají žáci po obřadu předání posvátné šňůry a Balaráma i Krišna řádně plnili svou povinnost tuto mantru recitovat. Každý, kdo ji pronáší, musí dodržovat určité zásady a sliby. Přestože jsou Balaráma a Krišna transcendentální osobnosti, usměrňující zásady přísně dodržovali. Oba zasvětil Jejich rodinný kněz Gargáčárja, známý jako Garga Muni, áčárja jaduovské dynastie. Podle zásad védské kultury má každá vážená rodina áčárju neboli duchovního učitele. Ten, kdo nedostal zasvěcení a výcvik od áčárji, není považován za kulturního člověka. Proto je řečeno, že ten, kdo se obrátil na áčárju, vlastní dokonalé poznání. Pán Krišna a Pán Balaráma jsou Nejvyšší Osobnost Božství, páni všeho vzdělání a poznání. Nemuseli přijímat duchovního učitele či áčárju, ale pro

poučení obyčejných lidí ho i Oni přijali za účelem rozvoje duchovního poznání.
Bývá zvykem, že po zasvěcení do mantry *gāyatrī* žije žák jistou dobu mimo domov pod dohledem áčárji, aby se zdokonalil v duchovním životě. Během tohoto období musí pracovat pod vedením duchovního učitele jako obyčejný sluha. Pro brahmačárí sloužící duchovnímu učiteli existuje mnoho usměrňujících pravidel, a když Krišna a Balaráma žili u svého duchovního učitele Sándípani Muniho, obyvatele Avantipuru v severoindické oblasti Udždžajn, všechny tyto zásady přísně dodržovali. Podle pokynů písem má být duchovní učitel uctíván a chápán jako rovnocenný s Nejvyšší Osobností Božství. Krišna a Balaráma přesně následovali tyto pokyny s velkou oddaností a podrobili se zásadám brahmačárích. Takto uspokojili svého duchovního učitele, který Je poučil o védském poznání. Sándípani Muni s Nimi byl velice spokojen, a vysvětlil Jim všechny taje védské moudrosti a také doplňková písma, jako jsou Upanišady. Krišna a Balaráma byli kšatrijové, a proto dostali zvláštní výcvik ve vojenské vědě, politice a etice. Politika zahrnuje různé druhy poznání — jak uzavřít mír, jak bojovat, jak uklidňovat, jak rozdělit a panovat a jak poskytovat útočiště. To vše si Krišna a Balaráma nechali dokonale vysvětlit. Moře je zdrojem vody v řece. Mrak vznikne vypařováním vody z moře, stejná voda je roznesena jako déšť po celém zemském povrchu a nakonec se do moře v řekách vrátí. Krišna a Balaráma, Nejvyšší Osobnost Božství, jsou také zdrojem veškerého poznání, ale hráli obyčejné chlapce, a proto šli příkladem, že každý musí obdržet poznání z pravého zdroje. Z toho důvodu si nechali vysvětlit poznání od duchovního učitele.
Krišna a Balaráma se naučili všem vědám a uměním už při prvním poslechu svého učitele. Za šedesát čtyři dnů a šedesát čtyři nocí se naučili všem uměním a vědám, které jsou nezbytné v lidské společnosti. Přes den se svým učitelem probírali jednotlivé předměty a do večera již byli v daném oboru mistry.
Nejdříve se naučili zpívat, skládat písně a rozeznávat různé tóny, naučili se vhodné a nevhodné přízvuky a míry veršů, naučili se

zpívat různé rytmy a melodie a doprovázet je hrou na různé druhy bubnů. Do rytmu melodií a různých písní se naučili tancovat. Naučili se psát divadelní hry a kreslit různé druhy obrazů, počínaje prostým vesnickým uměním a tou nejdokonalejší tvorbou konče. Naučili se také malovat na obličej tilak sestávající z různých teček na čele a na tvářích. Potom se naučili umění vytvářet na zemi obrazce tekutou směsí z rýže a mouky; takové malby jsou velmi oblíbené při konání domácích nebo chrámových slavnostních obřadů. Naučili se, jak vytvořit lůžko z květů a jak si zdobit oděvy a končetiny barevnými kresbami. Také se naučili zasazovat drahokamy do šperků. Naučili se hrát na nádoby naplněné vodou. Nádoby se naplní vodou do určité výše, a když se na ně udeří, vytvářejí různé tóny. Hrou na více nádob najednou lze vytvářet různé melodie. Také se naučili, jak po sobě s přáteli cákat vodou při společné koupeli v řece nebo jezeře. Naučili se vytvářet květinovou výzdobu. Toto umění lze dodnes vidět během letního období v různých chrámech ve Vrindávanu. Nazývá se *phulla-bāḍi*. Ozdobí se pódium, trůn, stěny a strop a doprostřed se umístí malá fontána z vonných květin. Taková květinová výzdoba osvěžuje, když jsou lidé unavení z letního vedra.
Krišna a Balaráma se naučili umění, jak upravovat vlasy do různých účesů a jak si různými způsoby posazovat korunu na hlavu. Naučili se také stavět divadelní pódium, oblékat herce do šatů a zdobit je květy kolem uší a rozprašovat směs vody se santálovou pastou, která vytváří příjemnou vůni. Rovněž se naučili různým kouzelnickým trikům. V kouzelnictví existuje umění zvané *bahu- rūpī*, ve kterém se člověk obleče tak, že ho ani přítel nepozná. Krišna a Balaráma se také naučili připravovat nápoje vhodné pro různé příležitosti, mající různé chutě a omamné účinky. Naučili se mnohé způsoby šití a vyšívání a také vodit loutky. Zároveň se naučili natahovat struny na hudební nástroje, jako je víná, sitár, ésarádž a tampura, aby se na ně daly hrát pěkné melodie. Potom se naučili sestavovat a řešit hádanky. Naučili se umění, jak se i hloupý student může rychle naučit abecedu a číst knihy. Také studovali řešení křížovek, doplňování chybějících písmen a vytváření úplných slov.

Naučili se kreslit a číst obrázkové písmo. V některých zemích na světě se toto písmo používá dodnes. Příběh je vysvětlen v obrázcích; muž a dům například představuje, že muž jde domů. Krišna a Balaráma se také naučili architektonickému umění, jak stavět obytné domy. Naučili se rozeznávat drahokamy zkoumáním jejich lesku a barev. Dále se naučili zasazovat drahokamy do zlata a stříbra, což jim dodává na kráse. Naučili se také hledat v zemině minerály. Toto studium zeminy je dnes velmi specializovaná věda, ale dříve ji běžně znali i obyčejní lidé. Krišna a Balaráma se naučili studovat byliny a zjišťovat jejich léčivé účinky při různých zdravotních potížích. Studiem různých rostlinných druhů se naučili křížit rostliny a stromy, a získávat tak různé druhy ovoce. Naučili se, jak cvičit berany a kohouty, aby proti sobě pro zábavu bojovali. Pak se naučili, jak učit papoušky mluvit a odpovídat lidem na jejich otázky. Naučili se praktické psychologii — jak ovlivnit mysl druhého a přimět ho, aby jednal podle našeho přání. Někdy se tomu říká hypnóza. Naučili se, jak si umýt vlasy, nabarvit je různými barvami a různými způsoby je zvlnit. Naučili se umění, jak říci, co je napsáno v něčí knize, aniž by ji skutečně viděli. Naučili se, jak uhádnout, co kdo drží v zavřené dlani. Děti toto umění někdy napodobují, ale velice nedokonale. Jedno dítě drží něco v pěsti a zeptá se svého přítele: “Řekni mi, co tam mám?” Druhé dítě něco řekne, ale ve skutečnosti to nemůže uhodnout. Existuje však umění, pomocí kterého člověk dokáže poznat a říci, co je ukryté v zaťaté pěsti. Krišna a Balaráma se naučili hovořit a chápat jazyky různých zemí. Nejen, že se naučili jazyky lidských bytostí; Krišna dovedl mluvit dokonce i se zvířaty a ptáky. Důkazy o tom najdeme ve vaišnavských textech, jež sestavili Gósvámí. Pak se naučili stavět kočáry a letadla z květů. V *Rāmāyaṇě* je řečeno, že Rámačandra po Rávanově porážce odletěl z Lanky do Bhárata-varši letadlem z květů, zvaným *puṣpa-ratha.* Dále se Krišna a Balaráma naučili umění předvídat události podle různých znamení. Různé druhy osudových znamení a zjevení jsou popsané v knize nazvané *Khanaravacana.* Velmi dobré znamení například je, když vidíme někoho nést vědro s vodou. Špatné znamení však je, když

vidíme někoho s prázdným vědrem. Podobně je dobré znamení, když vidíme, jak někdo dojí krávu a telátko stojí vedle ní. Ten, kdo těmto znamením rozumí, dovede předpovědět budoucí události a Krišna s Balarámou se naučili této vědě. Také se naučili, jak sestavovat *māṭṛku*, což je rébus ve tvaru čtverce se třemi čísly na každém řádku. Sečtením kterékoliv trojice z kterékoliv strany bychom se měli dostat k výsledku devět. Existují různé *māṭṛky* sloužící různým účelům.

Krišna a Balaráma se naučili brousit drahokamy, jako je diamant, a rovněž se naučili umění ptát se a odpovídat verši, které ihned složili v mysli. Naučili se vědě o akcích a reakcích fyzických kombinací a permutací. Naučili se umění psychiatra, který chápe myšlenkové pochody jiné osoby. Naučili se, jak uspokojit vlastní touhy. Touhy se dají velice těžko splnit. Pokud však někdo touží po něčem nerozumném a nedosažitelném, je možné takovou touhu potlačit a uspokojit, a to je umění. Pomocí tohoto umění může člověk ovládnout pohlavní pudy, když vyvstanou, což se stává i v životě brahmačárích. Pomocí stejného umění lze také z nepřítele udělat přítele nebo přenést přímé působení určitého fyzického prvku na jiné věci.

Pán Krišna a Balaráma, útočiště veškerého poznání, projevili dokonalé pochopení všech výše zmíněných umění a věd. Pak nabídli svému učiteli, že mu splní jakoukoliv touhu. Takový dar žáka duchovnímu učiteli se nazývá *guru- dakṣiṇā*. Je důležité, aby žák za cokoliv, co se naučil, ať je to hmotné, či duchovní, svého učitele na oplátku uspokojil. Když Krišna a Balaráma nabídli svoji službu, jejich učitel Sándípani Muni považoval za moudré požádat o něco neobvyklého, co by obyčejný žák nemohl poskytnout. Proto se o tom, oč by Je měl požádat, poradil se svou ženou. Oba již viděli neobyčejné schopnosti Krišny a Balarámy a věděli, že tito dva hoši jsou Nejvyšší Osobnost Božství. Rozhodli se, že požádají o navrácení svého syna, který se utopil v oceánu poblíž Prabhása-kšétry.

Jakmile Krišna a Balaráma uslyšeli od svého učitele o smrti jeho syna, okamžitě usedli na vůz a vydali se na cestu. Když dojeli na

pobřeží, vyzvali boha vládnoucího oceánu, aby vrátil syna Jejich učitele. Bůh oceánu se ihned zjevil před Pánem a s velkou pokorou se Mu uctivě poklonil.
Pán řekl: “Před nějakým časem jsi zavinil, že se utopil syn Našeho učitele. Nařizuji ti, abys ho vrátil.”
Bůh oceánu odpověděl: “Hocha jsem ve skutečnosti nevzal já, ale zmocnil se ho démon jménem Paňčadžana, který obvykle sídlí hluboko ve vodě v podobě lastury. Syn Vašeho učitele je nejspíš v břiše tohoto démona, který ho pozřel.”
Když to Krišna slyšel, ponořil se hluboko do vody a chytil démona Paňčadžanu. Na místě ho zabil, ale syna svého učitele v jeho břiše nenašel. Vzal démonovo mrtvé tělo (v podobě lastury) a vrátil se ke svému vozu na břeh Prabhása-kšétry. Odtud se vydal do Sanjamaní, kde přebývá vládce smrti Jamarádž. V doprovodu svého staršího bratra Balarámy, který je také známý jako Halájudha, dorazil k Sanjamaní a zatroubil na svou lasturu.
Jakmile Jamarádž uslyšel zvuk lastury, objevil se před Šrí Krišnou a velmi uctivě Ho přivítal. Jamarádž věděl, kdo jsou Krišna a Balaráma, a proto Pánu okamžitě nabídl své pokorné služby. Krišna se zjevil na Zemi jako obyčejná lidská bytost, ale ve skutečnosti jsou Krišna a Balaráma Nadduše žijící v srdcích všech živých bytostí. Jsou samotný Višnu, ale jednali jako obyčejní chlapci. Když Jamarádž nabídl Pánu své služby, Šrí Krišna ho požádal, aby navrátil syna Jeho učitele, který se následkem svých činností dostal k němu. “S ohledem na Mé svrchované postavení,” řekl Krišna, “okamžitě vrať syna Mého učitele.”
Jamarádž vrátil chlapce Nejvyšší Osobnosti Božství a Krišna s Balarámou ho přivedli k jeho otci. Pak se zeptali, zda pro svého učitele mohou ještě něco udělat, ale on odpověděl: “Moji milí synové, již jste toho pro mě udělali dost. Jsem nyní úplně spokojený. Co víc by si člověk mohl přát, když má žáky, jako jste Vy? Moji milí chlapci, můžete se vrátit domů. Vaše slavné činy budou vždy známé po celém světě. Na Vás se nevztahují žádná požehnání, ale přesto je mou povinností Vám nějaké dát. Proto Vám žehnám, aby vše, co řeknete, zůstalo vždy svěží jako pokyny Véd. Vaše učení bude ctěné

nejen v tomto vesmíru a tomto věku, ale na všech místech a ve všech dobách a bude čím dál čerstvější a důležitější.” Díky tomuto požehnání Krišnova učitele je *Bhagavad-gītā* stále více a více svěží a je slavná nejen v tomto vesmíru, ale i na jiných planetách a v jiných vesmírech.

Krišna a Balaráma se na pokyn svého učitele okamžitě vrátili ve svém kočáře domů. Cestovali rychlostí větru a vůz vydával zvuk podobný hřmění. Všichni obyvatelé Mathury, kteří Krišnu a Balarámu dlouho neviděli, byli velice rádi, že Je mají znovu před sebou. Cítili radost jako člověk, jenž získal zpátky svůj ztracený majetek.

Takto končí Bhaktivédántův výklad 45. kapitoly knihy Krišna, nazvané “Krišna zachraňuje syna svého učitele”.

46. KAPITOLA

Uddhavova návštěva Vrindávanu

Nanda Mahárádž se vrátil do Vrindávanu bez Krišny a Balarámy. Doprovázeli ho pouze pasáčkové a pastevci. Pro gópí, matku Jašódu, Šrímatí Rádhárání a všechny ostatní obyvatele Vrindávanu to byl jistě smutný pohled. Mnozí oddaní se snaží Krišnovu nepřítomnost různě vykládat, protože podle názoru znalců Krišna, původní Nejvyšší Osobnost Božství, nikdy nevyjde z Vrindávanu ani na krok. Je tam neustále. Pokročilí oddaní to vysvětlují tak, že Krišna nebyl ve skutečnosti nepřítomný; vrátil se s Nandou Mahárádžem, jak slíbil.

Když Krišna odjížděl na voze, který řídil Akrúra, do Mathury a gópí se Ho snažily zadržet, ujistil je, že se vrátí, jakmile v Mathuře splní své úkoly. Řekl jim, aby nenaříkaly, a tím je uklidnil. Když se však s Nandou Mahárádžem nevrátil, zdálo se, že je buď oklamal, nebo že nedokázal dodržet svůj slib. Pokročilí oddaní ovšem prohlašují, že Krišna není podvodník a své sliby dodržuje. Původní Krišna se vrátil s Nandou Mahárádžem a zůstal s gópími a matkou Jašódou ve své expanzi zvané *bhāva*. Krišna a Balaráma nezůstali v Mathuře ve svých původních podobách, ale ve svých expanzích jako Vásudéva a Sankaršan. Skutečný Krišna a Balaráma byli ve Vrindávanu ve svém projevení *bhāvy*, zatímco v Mathuře se zjevili v expanzích *prabhava* a *vaibhava*. To je znalecký názor pokročilých oddaných Krišny. Navenek ovšem byli ve Vrindávanu nepřítomní.

Když se tedy Nanda Mahárádž chystal na cestu zpátky do Vrindávanu, rozmlouval s chlapci, jak budou moci žít v odloučení. Nakonec dospěli ke společnému rozhodnutí a souhlasili s tím, že se rozejdou.

Vasudéva a Dévakí, kteří byli skutečnými rodiči Krišny a Balarámy, si Je nyní, když byl Kansa po smrti, chtěli nechat u sebe. Dokud Kansa žil, Krišna a Balaráma setrvávali pod ochranou Nandy Mahárádže ve Vrindávanu. Nyní otec a matka Krišny a Balarámy přirozeně chtěli, aby zůstali s nimi, zvláště kvůli očistnému obřadu předání posvátné šňůry. Také jim chtěli zaručit náležité vzdělání,

neboť to je povinností otce. Dalším závažným faktorem bylo, že všichni Kansovi přátelé žijící mimo Mathuru plánovali na Mathuru útok. I z toho důvodu byla Krišnova přítomnost žádoucí. Krišna nechtěl, aby nepřátelé jako Dantavakra a Džarásandha rušili klid ve Vrindávanu. Kdyby se Krišna vrátil do Vrindávanu, tito nepřátelé by zaútočili nejen na Mathuru, ale postupovali by dále k Vrindávanu, kde by znepokojovali tamní mírumilovné obyvatele. Proto se Krišna rozhodl zůstat v Mathuře a Nanda Mahárádž odjel zpátky do Vrindávanu. I když obyvatelé Vrindávanu pociťovali odloučení od Krišny, vzbuzovalo v nich extázi (*bhāvu*), díky které vnímali, že Krišna je ve svých *līlách* neboli zábavách stále s nimi.

Od té doby, co Krišna odjel z Vrindávanu do Mathury, vrindávanští obyvatelé, zvláště matka Jašódá, Nanda Mahárádž, Šrímatí Rádhárání, gópí a pasáčkové, na Něho mysleli na každém kroku. Vzpomínali: “Tady si Krišna takhle hrál. Tady hrál Krišna na flétnu. Takhle s námi Krišna laškoval a takhle nás objímal.” To se nazývá *līlā-smaraṇa* a je to způsob sdružování se s Krišnou, který doporučují velcí oddaní; i Pán Čaitanja, když přebýval v Purí, se těšil z takovéhoto styku s Krišnou. Ti, kdo jsou na nejvznešenější úrovni oddané služby a extáze, mohou žít s Krišnou stále prostřednictvím vzpomínání na Jeho zábavy. Šríla Višvanáth Čakravartí Thákur nám zanechal transcendentální spis nazvaný *Kṛṣṇa-bhāvanāmṛta*, ve kterém popsal mnoho Krišnových zábav. Díky čtení takových knih mohou vznešení oddaní zůstávat pohroužení do myšlenek na Krišnu. Jakékoliv dílo, jehož námětem je *kṛṣṇa-līlā* — i tato kniha “Krišna” nebo náš “Zlatý avatár”—, je vlastně zdrojem útěchy pro oddané, kteří pociťují odloučení od Krišny.

To, že se Krišna a Balaráma nevrátili do Vrindávanu, lze vysvětlit následovně: Neporušili svůj slib, že se vrátí do Vrindávanu, ani tam nebyli nepřítomní, ale Jejich přítomnost byla nutná v Mathuře.

Mezitím přijel z Dváraky na návštěvu Krišnův bratranec Uddhava. Byl synem Vasudévova bratra a byl skoro stejně starý jako Krišna. Podobnost jeho tělesných rysů s Krišnovými byla téměř dokonalá. Krišnu potěšilo, když poté, co se vrátil z domu svého učitele, uviděl

Uddhavu, který byl Jeho nejdražším přítelem. Chtěl ho poslat do Vrindávanu se vzkazem, jenž měl uklidnit hluboké pocity odloučení vrindávanských obyvatel.
V *Bhagavad-gītě* je řečeno: *ye yathā māṁ prapadyante tāṁs tathaiva bhajāmy aham* — Krišna je velice vnímavý. Reaguje úměrně k pokroku oddaného v oddané službě. A jelikož gópí myslely na Krišnu v odloučení dvacet čtyři hodin denně, Krišna také neustále myslel na gópí, matku Jašódu, Nandu Mahárádže a ostatní obyvatele Vrindávanu. Přestože se zdálo, že je od nich daleko, rozuměl jejich transcendentálnímu zármutku, a proto k nim chtěl ihned poslat Uddhavu s uklidňujícím vzkazem.
Uddhava byl téměř rovnocenný Krišnovi, a proto je popsán jako nejvznešenější osobnost v rodu Vrišniovců. Byl Krišnovým velkým přítelem a jako přímý žák Brihaspatiho, učitele a kněze z nebeských planet, byl velice inteligentní a měl bystrý úsudek. Intelektuálně byl vysoce kvalifikovaný. Krišna měl svého přítele Uddhavu velmi rád a chtěl ho poslat do Vrindávanu, aby mohl Uddhava sledovat pokročilou extatickou oddanou službu, kterou tam oddaní vykonávají. I ten, kdo je vysoce pokročilý v hmotném vzdělání, a je dokonce žákem Brihaspatiho, se musí ještě učit od gópí a ostatních obyvatel Vrindávanu, jak milovat Krišnu v té nejvyšší míře. Když Krišna poslal Uddhavu do Vrindávanu s uklidňujícím vzkazem, prokázal mu tím zvláštní laskavost.
Jedno z Krišnových jmen je Hari, což znamená "ten, kdo odstraňuje všechno soužení odevzdaných duší". Pán Čaitanja říká, že nikdy nemůže existovat tak vznešené uctívání, jako je uctívání gópí. Krišnu zneklidňoval zármutek gópí, a proto zdvořile požádal Uddhavu, aby se vydal do Vrindávanu. Podal mu ruku a řekl: "Můj milý, ušlechtilý příteli Uddhavo, jeď prosím okamžitě do Vrindávanu a pokus se uklidnit Mého otce a matku, Nandu Mahárádže a Jašódu déví, a také gópí. Velice se souží, jako kdyby trpěli nějakou nemocí. Běž a přines jim Můj vzkaz. Doufám, že to jejich utrpení částečně zmírní. Gópí jsou stále pohroužené v myšlenkách na Mě. Odevzdaly Mi svá těla, touhy, život i duši. Mně na nich záleží, a nejen na gópích, ale na každém, kdo se kvůli Mně

zříká společnosti, přátelství, lásky a osobního pohodlí. Mou povinností je chránit takové vznešené oddané. Gópí jsou Mi ze všech nejdražší. Vždy na Mne myslí takovým způsobem, že jsou neustále zaplavené úzkostí, a z odloučení ode Mne skoro umírají. Jsou naživu jen díky víře, že se k nim brzy vrátím.”

Na Krišnovu žádost Uddhava okamžitě nasedl do kočáru a vydal se doručit vzkaz do Gókuly. Do Vrindávanu dojel při západu slunce, když se krávy vracely domů z pastvin. Uddhavu a jeho vůz zahalil prach zvířený kravskými kopyty. Viděl býky, kteří utíkali za krávami, aby se mohli pářit. Některé krávy s plnými vemeny hledaly svá telátka, aby je nakrmily mlékem. Uddhava viděl, že ve vrindávanském kraji bylo všude mnoho bílých krav s telátky, které pobíhaly po celé Gókule, a slyšel zvuky spojené s dojením. Každý obytný dům ve Vrindávanu zdobily znaky určené k uctívání boha Slunce a boha ohně a k uvítání hostů, krav, bráhmanů a polobohů. Každý dům byl posvěcený lampičkami a vonnými tyčinkami. V každém koutě Vrindávanu byly pěkné zahrady plné květů, bzukotu včel a ptačího zpěvu. V jezerech s mnoha lotosy plavala hejna kachen a labutí.

Uddhava vešel do domu Nandy Mahárádže a byl přivítán jako zástupce Vásudévy. Nanda Mahárádž mu nabídl místo k sezení a sedl si vedle něho, aby se dotázal na zprávy od Krišny, Balarámy a dalších rodinných členů z Mathury. Věděl, že Uddhava je Krišnův velice důvěrný přítel, a že tedy jistě přichází s dobrými zprávami.

“Můj milý Uddhavo,” řekl, “jak se daří mému příteli Vasudévovi? Nyní je vysvobozený z Kansova vězení a žije se svými přáteli a svými dětmi, Krišnou a Balarámou. Určitě je tedy velice šťastný. Pověz mi něco o něm a o jeho blahu. I my máme radost z toho, že byl nejhříšnější démon Kansa zabit. Vždy byl plný nenávisti vůči jaduovskému rodu, svým vlastním příbuzným. Teď je za své hříšné činnosti po smrti a stejně tak i všichni jeho bratři.

Řekni nám, prosím, zda Krišna nyní vzpomíná na svého otce a matku a své druhy a přátele ve Vrindávanu. Vzpomíná rád na své krávy, své gópí, svůj kopec Góvardhan, na své vrindávanské pastviny? Nebo na to všechno zapomněl? Je možné, že by se ještě

někdy ke svým přátelům a příbuzným vrátil, abychom mohli znovu vidět Jeho nádherný obličej s hezkým nosem a lotosovýma očima? Vzpomínáme, jak nás zachránil před lesním požárem, před velkým hadem Kálijou v Jamuně a před mnoha dalšími démony, a pořád jen myslíme na to, jak jsme Mu zavázáni, když nám poskytl ochranu v tolika nebezpečných situacích. Můj milý Uddhavo, když myslíme na Krišnův krásný obličej a oči a co všechno tady ve Vrindávanu dělal, jsme tak ochromeni, že všechny naše činnosti ustanou. Pouze myslíme na Krišnu — jak se usmíval a jak se na nás milostivě díval. Když jdeme ke břehům Jamuny nebo vrindávanských jezírek, ke kopci Góvardhanu nebo na pastviny, vidíme, že na zemi jsou pořád ještě otisknuté Krišnovy stopy. Vzpomínáme, jak si na těch místech neustále hrával. Jakmile se Krišna zjeví v našich myslích, okamžitě se pohroužíme do myšlenek na Něho.
Proto si myslíme, že Krišna a Balaráma jsou asi hlavní polobozi v nebi, kteří se před námi zjevili jako obyčejní chlapci, aby na Zemi vykonali určité povinnosti. To také předpověděl Garga Muni, když sestavoval Krišnův horoskop. Kdyby Krišna nebyl velkou osobností, jak by dokázal zabít Kansu, který byl silný jako deset tisíc slonů? Kromě Kansy tam byli ještě nesmírně silní zápasníci a obrovský slon Kuvalajápída. Krišna je všechny zabil, jako když lev zabije obyčejné zvíře. Jak bylo úžasné, když do jedné ruky uchopil velký a těžký luk zhotovený ze tří palem a snadno ho zlomil! Jak bylo úžasné, když po sedm dní nepřetržitě držel nad hlavou v jedné ruce kopec Góvardhan! Jak bylo úžasné, když zabil všechny ty démony: Pralambásuru, Dhénukásuru, Arištásuru, Trinávartu, Bakásuru a další! Všichni byli tak silní, že i polobozi na nebeských planetách se jich obávali, ale Krišna je zabil jako by nic."
Když Nanda Mahárádž popisoval před Uddhavou Krišnovy neobyčejné činnosti, začal se zalykat a nemohl již dále mluvit. Matka Jašódá seděla vedle svého manžela a mlčky poslouchala vyprávění o Krišnových zábavách. Ustavičně plakala a mateřské mléko jí vytékalo z prsou. Když Uddhava viděl, jak jsou Nanda Mahárádž a Jašódá neobyčejně dojatí myšlenkami na Krišnu, Nejvyšší Osobnost Božství, a když viděl jejich neobyčejnou

náklonnost ke Krišnovi, i jeho zachvátily podobné pocity a řekl: “Milá matko Jašódo a Nando Mahárádži, jste nejctihodnější ze všech lidských bytostí, protože nikdo jiný než vy nedokáže meditovat v takové transcendentální extázi.”
Uddhava pokračoval: “Balaráma a Krišna jsou původní Osobnosti Božství, ze kterých vychází celý vesmírný projev. Jsou nejdůležitější ze všech osobností. Oba jsou jak materiální, tak výkonnou příčinou tohoto hmotného stvoření. Hmotnou přírodu ovládají inkarnace *puruṣi*, které podléhají Krišnovi a Balarámovi. Svými částečnými expanzemi vstupují do srdcí všech živých bytostí. Jsou zdrojem všeho poznání a také zapomnění.” To Krišna potvrdil v patnácté kapitole *Bhagavad-gīty:* “Sídlím v srdcích všech a ode Mě pocházejí vzpomínky i zapomnění. Jsem původní autor *Vedānty* a jsem skutečný znalec Véd.” Uddhava pokračoval: “Pokud někdo v čase smrti dokáže byť jen na okamžik upřít svou čistou mysl na Krišnu, může se po opuštění hmotného těla zjevit ve svém původním duchovním těle, tak jako slunce vychází v plné záři. Když takto ukončí svůj život, okamžitě vstoupí do duchovního království, na Vaikunthu.”
Takový je výsledek praktikování vědomí Krišny. Udržujeme-li si jednoduchým zpíváním svaté mahá-mantry Hare Krišna vědomí Krišny v současném těle, dokud jsme zdraví a máme jasnou mysl, je velice pravděpodobné, že budeme schopni upřít mysl na Krišnu i v čase smrti. Dokážeme-li to, naše životy budou úspěšné. Pokud však neustále myslíme na plodonosné činnosti, které nám mají přinést hmotný požitek, přirozeně na ně budeme myslet i v době smrti a budeme znovu nuceni přijmout hmotná, podmíněná těla a zakoušet trojí utrpení hmotné existence. Proto bylo pro obyvatele Vrindávanu běžné být neustále pohroužení ve vědomí Krišny, jak ukazuje Mahárádž Nanda, Jašódá a gópí. Dokážeme-li následovat jejich příklad, byť i do nepatrné míry, naše životy budou jistě úspěšné a vstoupíme do duchovního království Vaikunthy.
“Moje milá matko Jašódo a Nando Mahárádži,” pokračoval Uddhava, “upíráte svou mysl jen a jen na Nejvyšší Osobnost Božství Nárájana, jehož transcendentální tělo je původem neosobního

Brahmanu. Záře Brahmanu jsou pouze paprsky vycházející z Nárájanova těla, a jelikož jste neustále pohroužení do extatických myšlenek na Krišnu a Balarámu, jakou zbožnou činnost vám ještě zbývá vykonat? Přináším vzkaz od Krišny, že se brzy vrátí do Vrindávanu a uspokojí vás svou osobní přítomností. Krišna slíbil, že se do Vrindávanu vrátí poté, co vyřídí své záležitosti v Mathuře, a tento slib určitě splní. Proto vás oba, kteří jste nejlepší mezi požehnanými, žádám, abyste se nermoutili kvůli Krišnově nepřítomnosti.
Již beztak prožíváte Jeho přítomnost dvacet čtyři hodin denně, a navíc vás ještě brzy přijede navštívit. Ve skutečnosti je přítomný všude a je také v srdcích všech, tak jako je oheň přítomný ve dřevě. Krišna je Nadduše, a proto nikdo není Jeho nepřítelem, nikdo není Jeho přítelem, nikdo se Mu nevyrovná a nikdo není nižší nebo vyšší než On. Ve skutečnosti nemá otce, matku, bratra nebo příbuzné, ani nepotřebuje společnost, přátelství a lásku. Nemá hmotné tělo jako my; nikdy se nerodí jako obyčejný člověk. Nepřichází na svět ve vyšších nebo nižších formách života jako obyčejné živé bytosti, které jsou nuceny se rodit na základě svých dřívějších plodonosných činností. Zjevuje se prostřednictvím své vnitřní energie, aby chránil své oddané. Nikdy Ho neovlivňují kvality hmotné přírody, ale když přijde do hmotného světa, zdá se, že jedná pod jejich vlivem jako obyčejná živá bytost. Ve skutečnosti je však tím, kdo na toto hmotné stvoření dohlíží; tvoří, udržuje a ničí celý vesmírný projev, aniž by na Něho působily hmotné kvality přírody. Mylně se díváme na Krišnu a Balarámu jako na obyčejné lidské bytosti, stejně jako člověk, který se točí, si myslí, že se celý svět točí kolem něj. Osobnost Božství není ničí syn; ve skutečnosti je otec, matka a nejvyšší vládce všech. O tom není pochyb. Vše, s čím už máme zkušenost i s čím ještě nemáme zkušenost, vše, co již existuje, neexistuje nebo bude existovat v budoucnosti, vše, co je nejmenší nebo největší, nemůže existovat mimo Nejvyšší Osobnost Božství. Vše spočívá v Nejvyšším Pánu, ale Jeho nic projeveného nemůže ovlivnit.”

Nanda a Uddhava strávili celou noc rozmlouváním o Krišnovi. Ráno gópí připravily ranní árati — zapálily lampičky a pokropily zemi máslem smíchaným s jogurtem. Po *maṅgala-ārati* stloukaly z jogurtu máslo. Světlo lampiček se přitom odráželo v jejich ozdobách, a šperky tím ještě více zářily. Jejich nástroje na stloukání másla, jejich paže, jejich náušnice, náramky a ňadra se pohybovaly a kunkumový prášek dodával jejich tvářím šafránový lesk, který připomínal vycházející slunce. Za zvuků stloukání zpívaly písně opěvující Krišnovu slávu. Oba druhy zvuků se prolínaly, stoupaly k nebi a posvěcovaly celou atmosféru.
Po východu slunce se gópí jako obvykle přišly poklonit Nandovi Mahárádžovi a Jašódě, ale když uviděly Uddhavův zlatý kočár, začaly se jedna druhé dotazovat: Co je to za vůz a komu patří? Některé se ptaly, zda se nevrátil Akrúra, který odvezl Krišnu. Neměly Akrúru rády, protože ve službě Kansovi odvezl Krišnu s lotosovýma očima do Mathury. Všechny se dohadovaly, jaký další krutý plán přijel Akrúra uskutečnit. Potom si však myslely: “Bez našeho svrchovaného pána Krišny jsme stejně jen mrtvá těla. Jakého zla by se na takových mrtvých tělech mohl ještě Akrúra dopustit?” Zatímco takto rozmlouvaly, Uddhava dokončil svou ranní koupel, modlitby a zpěvy a přišel k nim.
Takto končí Bhaktivédántův výklad 46. kapitoly knihy Krišna, nazvané “Uddhavova návštěva Vrindávanu”.

47. KAPITOLA

Předání Krišnova vzkazu gópím

Když gópí spatřily Uddhavu, všimly si, že jeho rysy se skoro přesně podobají Krišnovým, a poznaly, že je velkým oddaným Krišny. Měl dlouhé paže a oči jako okvětní lístky lotosu. Na sobě měl žluté šaty a kolem krku girlandu z lotosových květů. Jeho obličej byl překrásný. Uddhava vypadal skoro jako Krišna, neboť dosáhl osvobození *sārūpya*, a proto měl stejné tělesné rysy jako Pán. V Krišnově nepřítomnosti chodily gópí každé ráno svědomitě navštěvovat dům matky Jašódy. Věděly, že Nanda Mahárádž a matka Jašódá se velice rmoutí, a proto si stanovily za svou první povinnost je navštěvovat a vzdávat úctu těmto nejvznešenějším starším osobám ve Vrindávanu. Při pohledu na Krišnovy přítelkyně vzpomínali Nanda a Jašódá na samotného Krišnu a uklidnili se. Gópí zase těšilo, že mohou vidět Nandu a Jašódu.

Když viděly, že Uddhava dokonce i svými tělesnými rysy zastupuje Krišnu, myslely si, že je to jistě duše zcela odevzdaná Nejvyšší Osobnosti Božství. Uvažovaly: “Kdo je tento chlapec, který vypadá úplně stejně jako Krišna? Má stejné lotosové oči, stejně tvarovaný nos a krásný obličej a stejně se usmívá. Ve všech ohledech připomíná Krišnu, Šjámasundaru, toho krásného tmavého chlapce. Má dokonce stejný oděv jako Krišna. Odkud přijel? Která šťastná dívka ho dostala za manžela?” Tak se mezi sebou dohadovaly. Toužily Uddhavu poznat, a jelikož byly prosté vesničanky, shlukly se kolem něho.

Jakmile se dozvěděly, že Uddhava pro ně má vzkaz od Krišny, velice se zaradovaly, odvedly si ho do ústraní a pohodlně ho usadily. Chtěly s ním mluvit velmi otevřeně a nechtěly, aby je cizí lidé uváděli do rozpaků. Zdvořile a pokorně ho přivítaly: “Víme, že jsi Krišnův důvěrný společník, a že tě proto poslal do Vrindávanu, abys uklidnil Jeho rodiče. Víme, že rodinné svazky jsou velice silné. Dokonce ani velcí mudrci, kteří vstoupili do životního stavu odříkání, se nedokáží zcela vzdát citových pout vůči členům své rodiny a někdy na ně vzpomínají. Proto tě Krišna poslal ke svým

rodičům; jinak Ho již ve Vrindávanu nic nezajímá. Žije nyní ve městě. Proč by měl myslet na vrindávanskou vesnici nebo na krávy na pastvinách? Tyto věci už pro Krišnu ztratily cenu, protože se z Něho stal městský člověk.
Určitě už nemá co do činění s osobami, které nepatří do Jeho rodiny. Přátelství s lidmi mimo rodinný kruh trvá tak dlouho, dokud v něm přetrvává nějaký sobecký zájem. Proč by si jinak měl člověk dělat starosti s někým, kdo není jeho příbuzný? Zvláště manželky jiných mužů člověka zajímají jen tak dlouho, dokud je potřebuje pro svůj smyslový požitek, úplně stejně jako se čmeláci zajímají o květy, jen dokud z nich sají med. Z psychologického hlediska je úplně přirozené, že se prostitutka přestává starat o milence, který je bez peněz. Podobně občané opouštějí zemi, když zjistí, že jim vláda nedokáže poskytnout plnou ochranu. Jakmile žáci dokončí své vzdělání, ruší své vztahy se školou i učiteli. Kněz také po obdržení odměny opustí člověka, pro kterého konal oběť. Ptáci se již nezajímají o strom, když skončí období zralých plodů. Jakmile host dojí v domě hostitele, ukončí s ním svůj vztah. Po lesním požáru jeleni a ostatní zvířata opustí les, protože tam není dost zelené trávy. A stejně tak i muž opustí svou dívku poté, co si s ní užil.” Takto gópí různými příklady nepřímo obviňovaly Krišnu.
Uddhava poznal, že všechny gópí z Vrindávanu byly jen pohroužené do myšlenek na Krišnu a Jeho dětské činnosti. Když se s Uddhavou bavily o Krišnovi, úplně zapomněly na své domácí povinnosti. Zapomněly i samy na sebe a jejich zájem o Krišnu rostl čím dál víc. Jedna z gópí, Šrímatí Rádhárání, měla s Krišnou zvláště blízké pouto. Myslela na Něho proto tak intenzivně, že oslovila čmeláka, který tam poletoval a snažil se dotknout Jejích lotosových nohou. Zatímco se ostatní gópí bavily s Krišnovým poslem Uddhavou, Šrímatí Rádhárání považovala za Krišnova posla čmeláka a začala s ním rozmlouvat: “Čmeláku, ty máš ve zvyku pít med z jednoho květu za druhým, a proto ti vyhovuje být poslem Krišny, který má stejnou povahu. Na tvém knírku vidím červený kunkumový prášek, který se otřel na Krišnovu květinovou girlandu, když byla přitisknutá k ňadrům nějaké jiné dívky, která je Mou sokyní. Jsi na

to pyšný, že ses té girlandy dotýkal a tvůj knírek se zbarvil do červena. Přinášíš Mi sem vzkaz a snažíš se dotknout Mých nohou. Ale Můj milý čmeláku, Já tě varuji — nedotýkej se Mě! Netoužím po žádných vzkazech od tvého nespolehlivého pána. Jsi nespolehlivý služebník nespolehlivého pána.”

Je možné, že Šrímatí Rádhárání úmyslně oslovila čmeláka takovým sarkastickým způsobem proto, aby nepřímo odsoudila posla Uddhavu. Stejně jako ostatní gópí viděla, že se Uddhava svými rysy podobá Krišnovi, ale navíc ho viděla tak, že se Krišnovi vyrovná i jinak. Proto nepřímo naznačila, že je stejně nespolehlivý jako Krišna. Dále chtěla Šrímatí Rádhárání uvést konkrétní důvody, proč je s Krišnou a Jeho poslem nespokojená.

Oslovila čmeláka: “Tvůj pán Krišna má úplně stejné vlastnosti jako ty. Přilétneš na květ, a jakmile ochutnáš trochu medu, hned letíš pryč, sedneš si na jiný květ a pochutnáváš si tam. Podobně Mi tvůj pán Krišna pouze jednou dovolil, abych ochutnala dotek Jeho rtů, a pak Mě docela opustil. Vím také, že bohyně štěstí Lakšmí, kterou vždy obklopují lotosové květy, neustále slouží Krišnovi. Nevím však, čím ji Krišna okouzlil a co ji k Němu tak poutá, přestože zná Jeho pravou povahu. Možná, že jí tak pletou hlavu Krišnova sladká slova, že ani není schopná chápat Jeho charakter. Co se Nás týče, My jsme chytřejší než bohyně štěstí. My už nikdy nedopustíme, aby Nás Krišna nebo Jeho poslové podvedli.”

Pokročilí znalci míní, že Lakšmí, bohyně štěstí, je podřízená expanze Šrímatí Rádhárání. Stejně jako má Krišna mnoho expanzí, zvaných *viṣṇu-mūrti*, tak i Jeho energie blaženosti, Rádhárání, má nesčetné expanze bohyní štěstí. Proto také bohyně štěstí Lakšmídží neustále touží dosáhnout postavení gópí.

Šrímatí Rádhárání pokračovala: “Pošetilý čmeláku, snažíš se Mě uspokojit a čekáš odměnu za to, že opěvuješ Krišnovu slávu, ale tvoje snaha je marná. My, gópí, jsme přišly o všechno svoje vlastnictví. Nemáme domovy ani rodiny. Víme velice dobře, co je Krišna zač. Víme toho dokonce ještě víc než ty. Takže cokoliv si o Něm vymyslíš, bude to pro nás starý příběh. Krišna teď žije ve městě a je spíše známý jako přítel Ardžuny. Má mnoho nových

družek, které jsou nepochybně velice šťastné v Jeho společnosti. Jsou šťastné, protože Krišna uspokojuje roztoužení a palčivé pocity v jejich ňadrech. Když se vydáš opěvovat Krišnu tam, možná tě s radostí odmění. Snažíš se Mě uklidňovat svými lichotkami, a proto skláníš hlavu pod Mé nohy, ale Já znám tuto lest. Vím, že jsi posel ještě většího podvodníka, Krišny. Proto Mě prosím nech být. Chápu, že jsi mistr v usmiřování dvou rozhádaných stran, ale zároveň musíš vědět, že nemohu v tebe ani tvého pána, Krišnu, vložit svou důvěru. Jen kvůli Němu jsme opustily své manžely, děti a příbuzné, a přesto se nám za to necítil nijak zavázán. Nakonec nám nechal jen oči pro pláč. Myslíš, že Mu ještě budeme důvěřovat? Víme, že Krišna nemůže zůstat dlouho bez společnosti mladých žen; taková je Jeho povaha. V Mathuře naráží na potíže, protože už není mezi nevinnými vesnickými pasačkami. Pohybuje se v aristokratické společnosti a jistě má těžkosti s navazováním vztahů s jinými mladými dívkami. Možná, že jsi nás přišel znovu pro Něho získat nebo nás tam odvést. Ale proč by si měl Krišna myslet, že tam půjdeme? Dokáže uvést v pokušení všechny dívky, nejen ve Vrindávanu či Mathuře, ale v celém vesmíru. Jeho úžasně okouzlující úsměv je tak přitažlivý a pohyby Jeho obočí jsou tak půvabné, že si může přilákat kteroukoliv ženu z nebeských, středních či pekelných planet. I Mahá-Lakšmí, největší ze všech bohyní štěstí, touží, aby Mu mohla nějak sloužit. Co jsme my ve srovnání se všemi těmito ženami ve vesmíru? Jsme úplně bezvýznamné.
Krišna sám o sobě prohlašuje, jak je ušlechtilý, a opěvují Ho velcí světci. Svoje přednosti by mohl dokonale použít, kdyby nám projevil jen trochu milosti, protože nám tak ubližuje a vůbec na nás nedbá. Ubohý poslíčku, ty jsi jen hloupý sluha. O Krišnovi toho mnoho nevíš — jak je nevděčný a nelítostný, a to nejen v tomto životě, ale byl takový i ve svých minulých životech. Všechno jsme to slyšely od své babičky Paurnamásí. Řekla nám, že Krišna se ve svém předešlém životě narodil jako kšatrija, známý pod jménem Rámačandra. Když chtěl zabít Válího, který byl nepřítelem jeho přítele, neudělal to kšatrijským způsobem, ale zabil ho jako lovec.

Lovec se skryje na bezpečném místě a pak zabije zvíře, aniž by se mu postavil čelem. Pán Rámačandra měl jako kšatrija bojovat s Válím tváří v tvář, ale na popud svého přítele ho místo toho zabil zpoza stromu. Tím porušil náboženské zásady kšatrijů. Navíc Ho tolik okouzlovala krása Síty, že Šúrpanace, Rávanově sestře, usekl nos a uši, a proměnil ji tak v šeredu. Šúrpanakhá Mu dělala milostné návrhy a jako kšatrija ji měl uspokojit. Byl ale natolik pod pantoflem své manželky, že nemohl na Sítádéví zapomenout a Šúrpanakhu zohyzdil. Před tímto kšatrijským zrozením se narodil jako bráhmanský chlapec Vámanadéva a požádal Baliho Mahárádže o milodar. Bali Mahárádž byl tak šlechetný, že Mu dal všechno, co měl, ale Krišna jako Vámanadéva ho přesto bez špetky vděku spoutal jako vránu a poslal do pátálského království. O Krišnovi a jak je nevděčný víme vše. To je ale naše potíž: navzdory Jeho krutosti a necitelnosti je pro nás velice těžké o Něm přestat mluvit. A nejsme to jen my, kdo o Něm nedokáže nemluvit; i velcí mudrci a světci o Něm stále mluví. My gópí z Vrindávanu se už nechceme s tím tmavým chlapcem přátelit, ale nevíme, jak se nám podaří přestat na Něho vzpomínat a nemluvit o Jeho činnostech.”

Jelikož je Krišna absolutní, Jeho takzvaně bezcitné činnosti působí stejně příjemně jako laskavé. Proto se světci a velcí oddaní, jako jsou gópí, nemohou vzdát Krišny za žádných okolností. Pán Čaitanja se modlil: “Krišno, jsi úplně svobodný a nezávislý. Můžeš Mě buď obejmout, nebo rozdrtit svýma nohama—jak se Ti zlíbí. Můžeš Mi zlomit srdce tím, že Mi celý život nedovolíš, abych Tě spatřil, ale přesto zůstaneš jediným cílem Mojí lásky.”

“Podle Mého názoru,” pokračovala Šrímatí Rádhárání, “by nikdo neměl o Krišnovi naslouchat, protože jakmile do ucha kápne kapka nektaru Jeho transcendentálních činností, člověk se okamžitě povznese nad protiklady zalíbení a odporu. Úplně se zbaví znečištění hmotnou připoutaností a vzdá se všech pout k hmotnému světu, i k rodině, domovu, manželce, dětem a všemu ostatnímu, co má každý člověk hmotným způsobem rád. Přijde o všechno hmotné, co kdy získal, a tak zarmoutí své příbuzné i sám sebe. Potom se vydá hledat Krišnu, buď jako lidská bytost, nebo v jiných formách života,

dokonce i jako pták, a dobrovolně ze sebe udělá poustevníka. Je velice těžké skutečně pochopit Krišnu—Jeho jméno, vlastnosti, podobu, zábavy a všechno, co k Němu patří.”

Šrímatí Rádhárání dále sdělila Krišnovu černému poslíčkovi: “Prosím, už nic o Krišnovi neříkej. Bavme se raději o něčem jiném. Náš osud je stejně zpečetěn, jako osud laní s černými skvrnami v lese, které lovec přivábil sladkými tóny. Nás podobně okouzlila Krišnova sladká slova, a když znovu a znovu myslíme na záři vycházející z Jeho nehtů na prstech u nohou, víc a víc dychtíme po Jeho společnosti. Proto tě žádám, abys už o Krišnovi nemluvil.”

Tento rozhovor Rádhárání se čmelákem, Její obviňování Krišny spojené s přiznáním, že o Něm nedokáže přestat mluvit, jsou známky nejvyšší transcendentální extáze, zvané *mahā-bhāva*. Tyto extatické projevy se mohou vyskytnout pouze u Rádhárání a Jejích společnic. Velcí áčárjové, jako je Šríla Rúpa Gósvámí a Višvanáth Čakravartí Thákur, analyzovali tuto mluvu Šrímatí Rádhárání ve stavu *mahā-bhāvy* a popsali Její různé nálady, jako zmatenost (*udghūrṇā*) a mluvení různými způsoby (*jalpa-pratijalpa*). To jsou příznaky *ujjvala-rasy*, nejzářivějšího drahokamu lásky k Bohu.

Zatímco Rádhárání promlouvala ke čmelákovi, poletoval sem a tam, a najednou Jí zmizel z dohledu. Nesmírně se rmoutila kvůli odloučení od Krišny, a když mohla mluvit se čmelákem, pociťovala extázi. Jakmile se však ztratil, téměř zešílela představou, že se možná tento poslíček vrátil ke Krišnovi zpravit Ho o tom, jak mluví proti Němu. “Krišnu bude určitě velice mrzet, když to uslyší,” myslela si. Takto Ji zaplavil jiný druh extáze.

Mezitím se poletující čmelák objevil znovu před Ní. Myslela si: “Krišna je ke Mně pořád ještě laskavý. Přestože Mu poslíček přinesl takové pobuřující vzkazy, je tak laskavý, že znovu poslal čmeláka, aby Mě k Němu zavedl.” Tentokrát si Šrímatí Rádhárání dávala dobrý pozor, aby neřekla nic proti Krišnovi. “Vítám tě, Můj milý příteli. Krišna je tak laskavý, že tě poslal zpátky. Je ke Mně tak laskavý a milostivý, že tě naštěstí poslal zpátky, bez ohledu na Moje nelichotivé vzkazy, které jsi Mu přinesl. Sláva tobě, Můj milý příteli! Nyní Mě můžeš požádat o cokoliv chceš. Dám ti cokoliv,

když jsi ke Mně tak laskavý. Přišel jsi, abys Mě zavedl ke Krišnovi, protože On sem nemůže přijít, obklopují Ho nové přítelkyně z Mathury. Ty jsi ale nepatrné stvoření — jak Mě tam můžeš vzít? Jak Mi můžeš pomoci setkat se s Krišnou, když tam odpočívá s bohyní štěstí a tiskne ji ke své hrudi? Nevadí, zapomeňme na Mou cestu tam nebo na tvoje poslání. Pověz Mi prosím, jak se Krišnovi daří v Mathuře. Řekni Mi, zda si ještě pamatuje na svého pěstouna Nandu Mahárádže, na svou milující matku Jašódu, na své přátele, se kterými pásl krávy, a na své nebohé přítelkyně gópí. Jsem si jistá, že o nás určitě někdy zpívá. Sloužily jsme Mu jako služky bez nároku na odměnu. Je nějaká možnost, že by se Krišna zase vrátil a položil svou ruku s vůní aguru na naše hlavy? Zeptej se prosím Krišny na všechny tyto věci.”

Uddhava stál poblíž a slyšel Rádhárání takto mluvit, jako kdyby se kvůli Krišnovi skoro pomátla. Nesmírně ho překvapilo, jak byly gópí zvyklé neustále na Krišnu myslet v nejvyšší extázi lásky zvané *mahā-bhāva*. Nesl s sebou od Krišny písemný vzkaz a nyní ho chtěl gópím přečíst, aby je uklidnil. Řekl: “Moje milé gópí, úspěšně jste naplnily poslání lidského života. Všechny jste obdivuhodnými oddanými Nejvyšší Osobnosti Božství; všichni lidé by vás proto měli uctívat. Měli by vás uctívat ve všech třech světech, protože vaše mysli jsou jedinečně pohroužené do myšlenek na Vásudévu, Krišnu, který je cílem všech zbožných činností a obřadních úkonů, jako rozdávání milodarů, přísného dodržování odříkavých slibů, podstupování strohé askeze a zapalování obětního ohně. To On je cílem recitování manter, čtení Véd, ovládání smyslů a soustředění mysli v meditaci. To jsou některé z mnoha způsobů seberealizace a dosažení životní dokonalosti. Ve skutečnosti jsou však určené pouze k poznání Krišny a zapojení se do transcendentální láskyplné služby Nejvyšší Osobnosti Božství.” Tak zní také závěrečný pokyn *Bhagavad-gīty* — i když jsou v ní popsány různé metody seberealizace, na konci Krišna doporučuje, aby člověk všeho zanechal a jenom se odevzdal Jemu. Všechny ostatní metody jen učí, jak se nakonec odevzdat lotosovým nohám Krišny. *Bhagavad-gītā* také říká, že tento proces odevzdání se dokončí upřímný člověk

poté, co na základě moudrosti a askeze po mnoho životů různými metodami usiloval o seberealizaci.
V životech gópí byla plně projevená dokonalost takové askeze, a Uddhava byl tedy naprosto spokojený, když viděl jejich transcendentální postavení. Pokračoval: “Moje milé gópí, způsob, jakým myslíte na Krišnu, je téměř nedosažitelný i pro velké mudrce a světce. Dospěly jste na nejdokonalejší úroveň života. Dostalo se vám velkého požehnání, že jste upřely mysl na Krišnu a rozhodly se mít jenom Krišnu, a pro Nejvyšší Osobnost jste opustily rodiny, domovy, příbuzné, manžely i děti. Jelikož vaše mysl je teď plně pohroužená v Krišnovi, Nejvyšší Duši, automaticky se ve vás vyvinula univerzální láska. Považuji se za šťastného, že jsem vaší milostí měl možnost vás vidět v tomto rozpoložení.”
Když se Uddhava zmínil, že přinesl od Krišny vzkaz, gópí více zajímalo vyslechnout si tento vzkaz, než naslouchat o svém vznešeném postavení. Příliš se jim nelíbilo být takto opěvovány. Daly najevo, že chtějí slyšet vzkaz, který Uddhava přinášel od Krišny. Uddhava řekl: “Moje milé gópí, byl jsem vyslán zvláště proto, abych vám, velkým a ušlechtilým oddaným, přinesl tento vzkaz. Krišna mě za vámi poslal, protože jsem Jeho nejdůvěrnější služebník.”
Uddhava psaný vzkaz od Krišny gópím nepředal, ale sám jim ho přečetl. Vzkaz byl napsaný velice rozvážně, aby nejen gópí, ale i empiričtí filosofové mohli pochopit, jak je láska k Bohu vnitřně spjatá se všemi energiemi Nejvyššího Pána. Z védských zdrojů je známé, že Nejvyšší Pán má mnoho různých energií: *parāsya śaktir vividhaiva śrūyate.* Navíc byly gópí tak důvěrnými přítelkyněmi Krišny, že Krišna byl při psaní vzkazu pro ně natolik dojatý, že nemohl psát čitelně. Uddhava oplýval jako žák Brihaspatiho bystrou inteligencí, a tak místo aby gópím dopis předal, považoval za rozumné jim ho osobně přečíst a vysvětlit.
Uddhava pokračoval: “Toto jsou slova Osobnosti Božství: ‚Moje milé gópí, Moje drahé přítelkyně, prosím vězte, že odloučení mezi námi není možné, nikdy, nikde a za žádných okolností, protože jsem všeprostupující.`”

Tato všudypřítomnost Pána Krišny je vysvětlena v *Bhagavad-gītě*, jak v sedmé, tak v deváté kapitole. V deváté kapitole je popsáno, že Krišna je všudypřítomný ve svém neosobním aspektu; všechno spočívá v Něm, ale On osobně všude přítomný není. A v sedmé kapitole je uvedeno, že pět hrubohmotných prvků (země, voda, oheň, vzduch a nebe) a tři jemnohmotné prvky (mysl, inteligence a ego) jsou Jeho nižší energie. Existuje však ještě jiná, vyšší energie, která se nazývá živá bytost. Živé bytosti jsou také přímo nedílnou částí Krišny. Krišna je tedy materiální i operativní příčinou všeho. Vždy prostupuje vším jako příčina a následek. Nejen gópí, ale všechny živé bytosti jsou za všech okolností neoddělitelně spojené s Krišnou. Gópí si však tento vztah s Krišnou dokonale uvědomují, zatímco živé bytosti podléhající vlivu *māyi*, iluzorní energie, na Krišnu zapomínají a myslí si o sobě, že mají samostatnou totožnost, která s Ním nemá žádné spojení.
Láska ke Krišnovi neboli vědomí Krišny je proto dokonalostí skutečného poznání, se kterým chápeme věci takové, jaké jsou. Naše mysl nemůže být nikdy prázdná. Mysl se neustále zaobírá nějakými myšlenkami a námět těchto myšlenek nemůže přesahovat osm prvků Krišnovy energie. Ten, kdo zná tento filosofický aspekt všech myšlenek, je skutečně moudrý člověk a odevzdá se Krišnovi. Gópí jsou ztělesněním této dokonalé úrovně poznání. Nejsou to pouhé mentální spekulantky. Jejich mysli jsou stále u Krišny. Mysl není nic jiného než Krišnova energie. Jakákoliv osoba, která myslí, cítí a má svá přání, ve skutečnosti nemůže být od Krišny oddělená. Avšak úroveň, na které chápe svůj věčný vztah s Krišnou, se nazývá vědomí Krišny. Chorobný stav, ve kterém svůj věčný vztah s Krišnou nechápe, je znečištěnou úrovní neboli *māyou*. Jelikož gópí jsou na úrovni čistého transcendentálního poznání, jejich mysli jsou vždy naplněné vědomím Krišny. Krišnu a živé bytosti nelze oddělit, stejně jako nelze oddělit například oheň a vzduch. Jakmile živé bytosti zapomenou na Krišnu, nejsou ve svém normálním stavu. Co se týče gópí, ty jsou na absolutní úrovni dokonalého poznání, protože neustále myslí na Krišnu. Takzvaní empiričtí filosofové si někdy myslí, že cesta *bhakti* je určená pro méně inteligentní lidi, ale

dokud tito takzvaní znalci nedospějí k *bhakti*, jejich poznání bude nutně nečisté a nedokonalé. Odloučením je ve skutečnosti stav zapomnění na náš věčný vztah s Krišnou. I to je však iluzorní, protože k žádnému odloučení nemůže dojít. Gópí nežily v takovém iluzorním stavu, takže ani z filosofického hlediska pro ně odloučení neexistovalo.

Uddhava pokračoval ve čtení Krišnova vzkazu: “Nic není ode Mne oddělené; celý vesmírný projev spočívá na Mně a není ode Mne odloučený. Já jsem existoval před stvořením.” To je potvrzeno ve védských textech: *eko nārāyaṇa āsīn na brahmā na īśānaḥ*. “Před stvořením existoval pouze Nárájan. Nebyl tu ani Brahmá, ani Šiva.” Celým vesmírným projevem hýbou tři kvality hmotné přírody. Je řečeno, že Brahmá, inkarnace kvality vášně, stvořil tento vesmír, ale Brahmá je druhotný stvořitel; původním stvořitelem je Nárájan. To potvrdil i Šankaráčárja: *nārāyaṇaḥ paro 'vyaktāt*. “Nárájan je transcendentální, je nad tímto vesmírným projevem.” Nic v tomto vesmírném projevu tedy není od Krišny odloučené, i když Krišnovu původní podobu není možné ve všem vidět.

Krišna tvoří, udržuje a ničí celý vesmírný projev tak, že se expanduje v různých inkarnacích. Všechno je Krišna a všechno závisí na Krišnovi, ale nelze Ho vnímat v hmotné energii, která se proto nazývá *māyā* neboli iluze. V duchovní energii však můžeme vnímat Krišnu na každém kroku, za každých okolností. Takové dokonalé pochopení představují gópí. Tak jako Krišna stojí vždy stranou vesmírného projevu, který na Něm přesto zcela závisí, tak je i živá bytost naprosto nezúčastněná na svém hmotném, podmíněném životě, přestože se hmotné tělo vyvinulo na základě této duchovní existence. V *Bhagavad-gītě* je celý vesmírný projev prohlášen za matku živých bytostí a Krišna za otce. Tak jako otec oplodní matku vstříknutím živé bytosti do jejího lůna, Krišna přivádí všechny živé bytosti do lůna hmotné přírody. Vycházejí z něho pak v různých tělech podle svých různých plodonosných činností. Živá bytost se však za žádných okolností tohoto hmotného, podmíněného života neúčastní.

Když se jen podíváme na svá vlastní těla, můžeme pochopit, jak je živá bytost odlišná od tělesného uvěznění. Všechny tělesné činnosti probíhají díky vzájemnému působení tří kvalit hmotné přírody. Každým okamžikem můžeme v našem těle pozorovat mnoho změn, ale duše zůstává nad těmito změnami. Duše nemůže ani tvořit, ani ničit nebo zasahovat do činností hmotné přírody. Živá bytost je tedy polapená hmotným tělem a je podmíněná ve třech stádiích — v bdělém stavu, ve spánku a v bezvědomí. Mysl je ve všech třech životních stádiích činná; živá bytost během spánku či snění vidí něco jako skutečné, a když se probudí, vidí stejnou věc jako neskutečnou. Závěr tedy je, že to, co je za jistých okolností považováno za skutečné, se za jiných okolností prohlašuje za neskutečné. Těmito otázkami se zabývají empiričtí filosofové či sánkhja-jógí. Podrobují se přísné askezi, ovládání smyslů a odříkání, aby došli ke správným závěrům.

Všechny tyto metody určování konečného cíle života se přirovnávají k řekám a Krišna je oceán. Všechny pokusy o poznání směřují ke Krišnovi, tak jako řeky plynou k moři. Po mnoha životech úsilí dospěje člověk na dokonalou úroveň, když dojde ke Krišnovi. Krišna říká v *Bhagavad-gītě: kleśo 'dhikataras teṣām avyaktāsakta-cetasām* — “Všichni se snaží Mne poznat, ale ti, kdo se vydali na cestu bez *bhakti*, zjistí, že jejich úsilí provází mnoho potíží.” Nikdo nemůže pochopit Krišnu, dokud nedospěje k *bhakti*.

V *Bhagavad-gītě* jsou popsány tři cesty: *karma-yoga*, *jñāna-yoga* a *bhakti-yoga*. Lidem, kteří příliš lpí na plodonosných činnostech, se doporučuje provádět takové činy, které je přivedou k *bhakti*. Lidem, kteří se nemohou obejít bez empirické filosofie, se rovněž doporučuje jednat tak, aby poznali *bhakti*. *Karma-yoga* se tedy liší od obyčejné *karmy* a *jñāna-yoga* se liší od obyčejné *jñāny*. Závěrem Pán v *Bhagavad-gītě* prohlašuje: *bhaktyā mām abhijānāti* — jedině vykonáváním oddané služby je možné poznat Krišnu. Gópí dosáhly dokonalého stádia oddané služby, protože se nezajímaly o nic jiného než o Krišnu. To je potvrzeno ve Védách: *kasmin bhagavo vijñāte sarvam idaṁ vijñātaṁ*

bhavati. Pouhým poznáním Krišny člověk automaticky získá všechno ostatní poznání.

Uddhava pokračoval ve čtení vzkazu od Krišny: “Pro vás již není nutné transcendentální poznání Absolutní Pravdy. Vy jste navyklé Mne milovat od samého počátku svého života.” Poznání Absolutní Pravdy zvláště potřebují ti, kdo se chtějí vysvobodit z hmotné existence. Ale ten, kdo dosáhl lásky ke Krišnovi, již je na úrovni osvobození. V *Bhagavad-gītě* také stojí, že ten, kdo vykonává čistou oddanou službu, se nachází na transcendentální úrovni osvobození. Gópí ve skutečnosti necítily bolesti hmotné existence, ale cítily odloučení od Krišny. Proto Krišna řekl: “Moje milé gópí, úmyslně jsem se od vás odloučil, abyste o Mně mohly neustále meditovat, a abych tak ještě prohloubil vaši neobyčejnou lásku ke Mně.”

Gópí jsou na dokonalé úrovni meditace. Jógím se většinou meditování líbí víc než vykonávání oddané služby Pánu, ale oni nevědí, že dokonalostí jógy je dospět k oddanosti. *Bhagavad-gītā* potvrzuje, že neustálá meditace o Krišnovi, jaké se věnovaly gópí, je nejvyšší formou jógy. Krišna znal velice dobře psychologii žen. Žena myslí na svého milence víc, když je pryč, než když je s ní. Na příkladu gópí chtěl Krišna ukázat, že ten, kdo je v neustálém tranzu jako ony, určitě dospěje k Jeho lotosovým nohám.

Pán Čaitanja učil všechny lidi metodu zvanou *vipralambha-sevā*, která spočívá v poskytování služby Nejvyšší Osobnosti Božství s pocity odloučení. Také šest Gósvámích učilo uctívat Krišnu s pocity, které měly gópí ve stavu odloučení. To velice jasně vysvětlují modlitby, které o Gósvámích napsal Šrínivásáčárja. Říká v nich, že Gósvámí byli vždy pohroužení v oceánu transcendentálních pocitů v náladě gópí. Když žili ve Vrindávanu, pátrali všude po Krišnovi a naříkali: “Kde jsi, Krišno? Kde jste, ó gópí? Kde jsi, Šrímatí Rádhárání?” Nikdy neříkali: “Právě jsme viděli Rádhu a Krišnu. Naše poslání je splněné.” Jejich poslání zůstalo vždy nesplněné — nikdy se s Rádhou a Krišnou nesetkali. Krišna připomněl gópím, že ty gópí, které se k Němu nemohly připojit v době tance *rāsa*, opustily tělo jen tím, jak na Něho myslely. Pohroužit se do vědomí Krišny s pocity odloučení je tedy

nejrychlejší metodou, jak dosáhnout Krišnových lotosových nohou. Krišnovo osobní prohlášení přesvědčilo gópí o síle pocitů odloučení. Gópí skutečně prožívaly nadpřirozený způsob uctívání Krišny a velice jim pomohlo, když pochopily, že Krišna od nich nebyl daleko, ale byl vždy s nimi.
Gópí tedy radostně přijaly Uddhavu a promluvily následovně: "Slyšely jsme, že král Kansa, který byl pro jaduovskou dynastii neustálým zdrojem těžkostí, byl nyní zabit. To je pro nás dobrá zpráva. Doufáme, že jsou teď členové jaduovské dynastie šťastní ve společnosti Krišny, jenž dokáže plnit všechny touhy svých oddaných. Milý Uddhavo, řekni nám, zdali na nás Krišna někdy myslí, když Ho obklopují osvícené dívky z vysoké společnosti v Mathuře. Víme, že mathurské ženy a dívky nejsou žádné vesničanky. Jsou osvícené a krásné. Krišnu jistě velice těší jejich stydlivé usměvavé pohledy a jiné ženské rysy. Dobře víme, že se Krišnovi vždy líbí chování krásných žen. Nejspíš Ho mathurské ženy lapily do svých sítí. Náš milý Uddhavo, řekni nám laskavě, vzpomene si Krišna někdy na nás, když je uprostřed jiných žen?"
Jiná gópí se zeptala: "Pamatuje se na tu noc, kterou jsme strávili mezi květy kumuda při měsíčním světle, kdy byl Vrindávan neobyčejně krásný? Krišna s námi tančil a vzduchem se neslo cinkání nákotníčků. Vzpomíná si na tu noc? My na ni vzpomínáme a cítíme odloučení. Odloučení od Krišny nás rozrušuje, jako kdybychom měly v těle oheň. Chystá se Krišna vrátit do Vrindávanu, aby ten oheň uhasil, tak jako se na nebi objevuje mrak, aby deštěm uhasil lesní požár?"
Další gópí řekla: "Krišna zabil svého nepřítele a vítězně získal Kansovo království. Možná, že se již oženil s dcerou nějakého krále a spokojeně žije mezi svými příbuznými a přáteli. Proč by potom chodil do naší vesnice Vrindávanu?"
Jiná gópí řekla: "Krišna je Nejvyšší Osobnost Božství, manžel bohyně štěstí, a je soběstačný. Nemá co do činění ani s námi, dívkami z vrindávanského lesa, ani s městskými dívkami v Mathuře. Je vznešenou Nadduší a nepotřebuje žádnou z nás, ani tady, ani tam."

Další gópí řekla: “Je od nás nerozumné doufat, že se Krišna vrátí do Vrindávanu. Měly bychom se místo toho snažit být šťastné ve svém zklamání. I slavná prostitutka Pingalá prohlásila, že zklamání je ten největší požitek. Všechny tyto věci víme, ale je pro nás velice těžké přestat očekávat, že Krišna přijede zpátky. Kdo by mohl zapomenout na to, jak se v ústraní bavil s Krišnou, na jehož hrudi stále přebývá bohyně štěstí, i přesto, že po ní Krišna netouží? Můj milý Uddhavo, Vrindávan je země plná řek, lesů a krav. Tady se rozléhaly tóny Krišnovy flétny a tady se společně se svým starším bratrem, Šrí Balarámou, radoval z naší společnosti. Vrindávanské prostředí nám tedy neustále připomíná Krišnu a Balarámu. Na zemi ve Vrindávanu zůstaly otisky Jeho chodidel, které jsou sídlem bohyně štěstí, a kvůli těmto znakům nemůžeme na Krišnu zapomenout.”

Gópí dále vyjádřily, že Vrindávan byl stále ještě plný bohatství a štěstí; co se týkalo hmotného zajištění, nic ve Vrindávanu nescházelo. Navzdory všemu bohatství však nemohly zapomenout na Krišnu a Balarámu.

“Neustále vzpomínáme na Krišnovy okouzlující rysy — na Jeho chůzi, Jeho úsměvy a Jeho škádlivá slova. Jeho jednání nás úplně očarovalo a není možné, abychom na Něho zapomněly. Stále se k Němu modlíme: ‚Drahý Pane, drahý manželi bohyně štěstí, drahý Pane Vrindávanu a zachránce soužených oddaných! Topíme se teď v oceánu utrpení, a proto Tě prosíme, vrať se do Vrindávanu a vysvoboď nás z této žalostné situace.`”

Uddhava pozorně sledoval neobyčejné transcendentální postavení gópí v odloučení od Krišny a považoval za vhodné znovu a znovu hovořit o všech zábavách, které gópí s Krišnou prožily. Materialisté vždy hoří v planoucím ohni hmotného utrpení. Gópí hořely v transcendentálním planoucím ohni kvůli odloučení od Krišny. Oheň, který sužoval gópí, se však liší od ohně hmotného světa. Gópí neustále toužily po Krišnově společnosti, kdežto materialisté stále touží po hmotném pohodlí.

Višvanáth Čakravartí Thákur uvedl, že Krišna zachránil pasáčky před lesním požárem ve vteřině, kdy měli zavřené oči. Uddhava podobně doporučil gópím, že je z ohně odloučení může zachránit,

když zavřou oči a budou meditovat o Krišnových činnostech od té chvíle, kdy se s Ním poprvé setkaly. Zvenčí si mohly vyvolávat v duchu obraz všech Krišnových zábav tak, že naslouchaly Uddhavovým popisům, a zevnitř mohly na tyto zábavy vzpomínat. Z Uddhavových pokynů gópí chápaly, že Krišna od nich nebyl odloučený. Stejně jako ony stále myslely na Něho, Krišna v Mathuře stále myslel na ně.
Uddhavův vzkaz a pokyny zachránily gópí před hrozící smrtí a gópí mu byly vděčné za jeho laskavost. Uddhava v podstatě jednal jako duchovní učitel gópí, které ho na oplátku uctívaly tak, jak by uctívaly Krišnu. Autoritativní písma doporučují, že duchovní učitel má být uctíván na stejné úrovni jako Nejvyšší Pán, protože je Jeho velice důvěrným služebníkem, a velké autority uznávají duchovního učitele za vnější projevení Krišny. Poznání gópí, že Krišna byl s nimi, snížilo jejich transcendentální trýzeň. Uvnitř vzpomínaly na Jeho společnost ve svých srdcích a zvenčí jim Uddhava pomáhal být s Krišnou svými přesvědčivými pokyny.
Písma popisují Nejvyššího Pána označením *adhokṣaja* jako osobu mimo dosah vnímání všech hmotných smyslů. Přestože Ho hmotné smysly nemohou postihnout, je přítomný v srdcích všech. Zároveň je přítomný všude prostřednictvím svého všeprostupujícího aspektu, zvaného Brahman. Pouhým studováním stavu gópí, když se setkaly s Uddhavou, podle popisu obsaženého ve *Śrīmad-Bhāgavatamu*, je možné poznat všechny tři transcendentální aspekty Absolutní Pravdy: Bhagavána, Osobnost Božství; Paramátmu, lokalizovanou Nadduši, a všeprostupující Brahman.
Šrínivásáčárja říkal, že šest Gósvámích bylo vždy pohrouženo v myšlenkách na činnosti gópí. Čaitanja Maháprabhu také chválil způsob, jakým gópí uctívaly Nejvyšší Osobnost Božství, a prohlásil ho za nejvznešenější. Šríla Šukadéva Gósvámí rovněž učil, že každý, kdo naslouchá o jednání gópí s Krišnou z pravého zdroje a kdo následuje pokyny předchozích áčárjů, dospěje na nejvyšší úroveň oddané služby a dokáže se vzdát chtíče po hmotném požitku.
Uddhava svými pokyny utěšil všechny gópí, a ty ho požádaly, aby zůstal ve Vrindávanu ještě několik dní. Souhlasil a zůstal s nimi

nejen několik dní, ale několik měsíců. Neustále jim připomínal Krišnův transcendentální vzkaz a Jeho zábavy a gópí se cítily, jako by měly přímou společnost Krišny. Dokud Uddhava pobýval ve Vrindávanu, obyvatelé se těšili z jeho přítomnosti. Během rozhovorů o Krišnových činnostech dny ubíhaly jako voda. Přirozená atmosféra Vrindávanu s řekou Jamunou, pěknými sady s ovocnými stromy, kopcem Góvardhanem, jeskyněmi a kvetoucími květinami — to vše dohromady inspirovalo Uddhavu k vyprávění o Krišnových zábavách. Obyvatelé se těšili z Uddhavovy společnosti stejně, jako se těšili ze společnosti Krišny.

Uddhavu přitahoval postoj gópí, protože byly dokonale připoutané ke Krišnovi, a byl nadšený z toho, jak po Krišnovi toužily. S úctou se jim klaněl a skládal písně opěvující jejich transcendentální vlastnosti: “Mezi všemi živými bytostmi, jež přijaly lidskou podobu, jsou gópí nejúspěšnější ve vykonávání svého poslání. Jejich myšlenky jsou věčně spjaté s lotosovými nohami Krišny. Velcí mudrci i my sami se snažíme soustředit svou meditaci na Krišnovy lotosové nohy, ale gópí tak činí automaticky a nezávisí na žádných jógových cvičeních, neboť přijaly Pána s láskou. Z toho vyplývá, že ten, kdo dosáhl rozpoložení gópí, se nemusí narodit jako Pán Brahmá nebo v bráhmanské rodině, ani nemusí dostat bráhmanské zasvěcení.”

Šrí Uddhava potvrdil výrok Pána Krišny v *Bhagavad-gītě*, že ten, kdo se Mu odevzdá za správným účelem, dojde k nejvyššímu cíli života, ať už je šúdrou, ženou, nebo členem nízko postavené rodiny. Gópí udávají standard oddanosti pro celý svět. Každý, kdo kráčí v jejich stopách a neustále myslí na Krišnu, může dosáhnout nejvyšší dokonalosti duchovního života. Gópí nepocházely z žádných vzdělaných rodin. Byly dcerami pastevců, a přesto vyvinuly nejvyšší lásku ke Krišnovi, který je Nadduše, Nejvyšší Osobnost Božství a Nejvyšší Brahman. K seberealizaci či realizaci Boha není třeba se narodit ve vznešené rodině. Jediné, co je nutné, je vyvinout extatickou lásku k Bohu. Aby člověk mohl dosáhnout dokonalosti ve vědomí Krišny, nemusí splňovat žádný předpoklad kromě toho, že bude neustále pohroužený v láskyplné službě Krišnovi, nejvyšším

nektaru, zdroji veškeré radosti. Přijetí vědomí Krišny má stejné účinky jako pití nektaru: působí, ať jsme si toho vědomi, nebo ne. Účinnost vědomí Krišny se ukáže rovnocenně všude; bez ohledu na to, jak a kde se člověk narodil. Krišna dá bezpochyby svá požehnání každému, kdo začne rozvíjet vědomí Krišny.

Uddhava pokračoval: "Nejvyšší požehnání, jež gópí získaly navzdory svému původu v rodinách pastevců, nikdy nezískala ani samotná bohyně štěstí, natož pak obyvatelé nebes, přestože těla tamních žen voní jako lotosy. Gópí mají takové štěstí, že během *rāsa-līly* je Krišna osobně objímal svými pažemi a líbal je na tváře. Toho nemůže dosáhnout žádná jiná žena ve třech světech. Proto se toužím narodit jako jedna z rostlin ve Vrindávanu, které mají to štěstí, že po nich gópí šlapou. S jakou láskou sloužily gópí Krišnovi, samotnému Mukundovi, jenž dává osvobození a k němuž se chtějí dobrat velcí mudrci a světci! Kvůli Němu opustily všechno — své rodiny, děti, přátele, domovy a všechny světské vztahy."

Uddhava si cenil vznešeného postavení gópí a chtěl padnout na zem a vzít si na hlavu prach z jejich nohou. Neodvážil se však o něj požádat; gópí by nejspíš nesouhlasily. Proto si přál stát se bezvýznamným trsem trávy na vrindávanské zemi, aby mohl mít hlavu potřenou prachem z nohou gópí bez jejich vědomí.

Krišna přitahoval gópí do takové míry, že když zaslechly tóny Jeho flétny, okamžitě opustily domovy, rodiny a děti, zapomněly na svou čest a ženskou stydlivost a utíkaly k místu, kde stál. Nestaraly se, zda utíkají po cestě nebo džunglí. Prach z jejich nohou zůstával na nízké trávě a bylinkách Vrindávanu, aniž by si toho všimly. Uddhava se neodvažoval brát si prach z jejich nohou na svou hlavu v tomto životě, a proto se ucházel o příští zrození ve Vrindávanu jako trs trávy nebo nějaká bylina. Potom by mohl obdržet prach z nohou gópí.

Uddhava vysoko hodnotil neobyčejné štěstí gópí, které se zbavily všech hmotných bolestí a starostí tak, že na svá krásná pevná ňadra položily Krišnovy lotosové nohy, jež uctívá nejen bohyně štěstí, ale i vznešení polobozi, jako Brahmá a Pán Šiva, a o nichž velcí jógí meditují ve svých srdcích. Proto se Uddhava modlil, aby mohl být

neustále požehnán prachem z lotosových nohou gópí, jejichž zpívání o transcendentálních zábavách Pána Krišny se oslavuje ve všech třech světech.
Po určité době života ve Vrindávanu Uddhava zatoužil vrátit se ke Krišnovi a požádal Nandu Mahárádže a Jašódu o svolení, aby mohl odejít. Sešel se také na rozloučenou s gópími, vyžádal si i jejich svolení, a pak nasedl na kočár a rozjel se do Mathury.
Všichni obyvatelé Vrindávanu v čele s Mahárádžem Nandou a Jašódou se s ním před odjezdem přišli rozloučit a darovali mu různé cennosti, které se daly ve Vrindávanu obstarat. Z nesmírné připoutanosti ke Krišnovi se jim nahrnuly slzy do očí, vyjadřující jejich pocity. Všichni si přáli, aby jim Uddhava požehnal. Přáli si neustále vzpomínat na Krišnovy slavné činnosti a mít mysl vždy upnutou na Jeho lotosové nohy, svými slovy si přáli stále oslavovat Krišnu a svými těly se stále klanět v nepřetržitých vzpomínkách na Něho. Tato modlitba obyvatel Vrindávanu je jedinečným vzorem seberealizace. Metoda je velice jednoduchá: upírat mysl vždy na lotosové nohy Krišny, neustále mluvit jen o Krišnovi a neodbíhat k jiným tématům a tělo zaměstnávat stále jen službou Krišnovi. Zvláště v tomto lidském těle by měl každý zapojit svůj život, prostředky, slova a inteligenci do služby Pánu. Jedině takové činnosti mohou lidskou bytost povznést na nejvyšší úroveň dokonalosti. To je konečné mínění všech odborníků.
Vrindávanští obyvatelé řekli: “Vůlí svrchované autority a podle výsledků našich činností se můžeme narodit kdekoliv. Nezáleží na tom, kde se narodíme; naší jedinou modlitbou je, abychom nikdy nežili bez vědomí Krišny.” Čistý oddaný Pána Krišny netouží po dosažení nebeských planet, dokonce ani Vaikunthy nebo Gólóky Vrindávanu, protože mu nejde o jeho osobní uspokojení. Pro čistého oddaného je nebe a peklo na stejné úrovni. Bez Krišny je nebe peklem a s Krišnou je peklo nebem.
Poté, co čistí oddaní z Vrindávanu Uddhavu patřičně uctili, vrátil se do Mathury ke svému pánu, Krišnovi. Poklonil se Pánu Krišnovi a Balarámovi na výraz úcty a pak popsal úžasný oddaný život vrindávanských obyvatel. Poté předal Vasudévovi a Ugrasénovi,

Krišnovu otci a dědovi, všechny dary, které od vrindávanských obyvatel dostal.

Takto končí Bhaktivédántův výklad 47. kapitoly knihy Krišna, nazvané "Předání Krišnova vzkazu gópím".

48. KAPITOLA

Krišna těší své oddané

Mnoho dní poslouchal Krišna Uddhavovo vyprávění o všech podrobnostech jeho návštěvy ve Vrindávanu, především o tom, jak se daří jeho otci a matce, gópím a pasáčkům krav. Pán Krišna byl rád, že Uddhava dokázal všechny uklidnit svými pokyny a vzkazem, který jim doručil.

Potom se Pán Krišna rozhodl navštívit dům Kubdži, hrbaté ženy, která Ho potěšila santálovou pastou, když vešel do Mathury.

V *Bhagavad-gītě* je řečeno, že Krišna se vždy snaží těšit své oddané podle toho, jak se oni snaží těšit Jeho. Stejně jako oddaní vždy ve svých srdcích myslí na Krišnu, tak i Krišna stále myslí na své oddané. Poté, co Krišna proměnil Kubdžu v krásnou kurtizánu, chtěla, aby přišel do jejího domu, kde by Ho mohla přijmout a uctít svým způsobem. Prodejné dívky se obvykle snaží uspokojit své zákazníky tím, že jim nabídnou k požitku svá těla, avšak tato kurtizána, Kubdžá, byla posedlá chtíčem, který ji pobízel uspokojovat své smysly s Krišnou. Krišna určitě netoužil po smyslovém požitku, když chtěl jít do jejího domu. Kubdžá již uspokojila Jeho smysly tím, že Mu dala santálovou pastu. Pod záminkou, že uspokojí její smysly, se však rozhodl navštívit její dům, ne pro smyslový požitek, ale aby ji proměnil v čistou oddanou. Krišnovi stále slouží mnoho tisíc bohyní štěstí, a proto nemá zapotřebí uspokojovat svoje smysly návštěvou kurtizány. Rozhodl se k ní však jít, jelikož je laskavý ke všem. Říká se, že měsíc neupírá své světlo ani dvoru nečestného člověka. Podobně není Krišnova transcendentální milost upřena nikomu, kdo Mu prokázal nějakou službu, ať už z chtíče, hněvu, strachu, nebo z čisté lásky.

V *Caitanya-caritāmṛtě* je řečeno, že když chce někdo sloužit Krišnovi a zároveň uspokojovat své smyslné touhy, Krišna zařídí situaci tak, aby oddaný zapomněl na svůj chtíč, plně se očistil a stále se věnoval službě Pánu.

Krišna chtěl splnit svůj slib, a tak se společně s Uddhavou vydal do domu Kubdži, která s Ním chtěla uspokojit své chtivé touhy. Když

došel k jejímu domu, viděl, že byl vyzdobený způsobem, který rozněcuje mužskou touhu po sexu. Podle všeho tam byly rozvěšené akty, nad nimiž visely látkové ozdoby lemované šňůrami perel, a stály tam pohodlné postele a čalouněná křesla. V místnostech také byly květinové girlandy, linula se tam příjemná vůně tyčinek, vše bylo pokropené navoněnou vodou a osvětlené pěknými lampami. Když Kubdžá viděla, že Pán Krišna přišel do jejího domu, aby splnil svůj slib, ihned vstala a srdečně Ho přivítala. Ve společnosti mnoha svých přítelkyň se s Ním začala velmi uctivě bavit. Poté, co Mu nabídla pohodlné místo k sezení, se Ho jala uctívat způsobem, jenž odpovídal jejímu postavení. Uddhavu přivítala Kubdžá i její přítelkyně podobně, ale protože nechtěl sedět na stejné úrovni s Krišnou, sedl si na zem.
Jak bývá za takových okolností zvykem, Krišna vstoupil do Kubdžiny ložnice, aniž by zbytečně ztrácel čas. Kubdžá se mezitím vykoupala a potřela si tělo santálovou pastou. Oblékla se do pěkných šatů a ozdobila cennými šperky z drahokamů a květinovými girlandami. Rozžvýkala arekový oříšek a jiné omamné látky, navoněla se a poté předstoupila před Krišnu. Její usměvavý pohled a pohyby obočí byly plné ženského studu. Půvabně si stoupla před Pána Krišnu, který je známý jako Mádhava, manžel bohyně štěstí. Když viděl, že se k Němu zdráhá jít, sám ji vzal za ruku ozdobenou náramky. S velkou náklonností ji k sobě přivinul a usadil ji vedle sebe. Jen díky tomu, že předtím dala Nejvyššímu Pánu Krišnovi santálovou pastu, se Kubdžá zbavila všech následků hříšných činností a mohla si s Ním užívat. Potom uchopila Krišnovy lotosové nohy a položila si je na ňadra, která hořela ohněm chtíče. Jakmile ucítila vůni Jeho lotosových nohou, okamžitě se zbavila všech smyslných tužeb. Tak mohla obejmout Krišnu oběma rukama a ukojit svou dávnou touhu mít Ho za hosta ve svém domě.
V *Bhagavad-gītě* je řečeno, že předtím, než se člověk může věnovat transcendentální láskyplné službě Pánu, se musí zbavit všech hmotných reakcí za hříšné činnosti. Taková byla odměna, které se Kubdže dostalo za to, že pouze poskytla santálovou pastu Krišnovi. Nevěděla, jak uctívat Krišnu jiným způsobem, a proto Ho chtěla

uspokojit svým povoláním. *Bhagavad-gītā* potvrzuje, že Pána můžeme uctívat i svým povoláním, vykonáváme-li ho upřímně pro Jeho požitek. Kubdžá řekla Krišnovi: “Můj milý příteli, zůstaň tu prosím alespoň několik dní a užívej si se mnou. Můj milý příteli s lotosovýma očima, nemohu Tě nechat hned odejít. Splň mi prosím moje přání.”

Ve Védách je řečeno, že Nejvyšší Osobnost Božství má mnoho různých energií. Podle názoru znalců představuje Kubdžá Krišnovu energii *bhū-śakti*, tak jako Šrímatí Rádhárání představuje Jeho energii *cit-śakti*. I když Kubdžá žádala Krišnu, aby s ní několik dní zůstal, Krišna jí zdvořile vysvětlil, že to nemůže udělat. Do hmotného světa Krišna přichází jen příležitostně, zatímco Jeho spojení s duchovním světem je věčné. Krišna je vždy přítomný buď na vaikunthských planetách, nebo na planetě Gólóce Vrindávanu. V sanskrtu se Jeho přítomnost v duchovním světě nazývá *aprakaṭa-līlā*.

Poté, co Krišna upokojil Kubdžu sladkými slovy, vrátil se s Uddhavou domů. Ve *Śrīmad-Bhāgavatamu* nalezneme varování, že Krišnu není snadné uctívat, protože je Nejvyšší Osobnost Božství, vůdce *viṣṇu-tattev*. Uctívat Krišnu nebo získat Jeho společnost není vůbec snadné. Toto varování se hlavně týká oddaných, jež ke Krišnovi přitahuje milostná láska: není pro ně dobré, aby toužili po smyslovém požitku z přímého styku s Krišnou. Uspokojování smyslů je ve skutečnosti hmotné. V duchovním světě existují polibky a objímání, ale nejedná se tam o uspokojování smyslů jako tady v hmotném světě. Varování se zvláště vztahuje na lidi známé jako sahadžijové, kteří považují za samozřejmé, že Krišna je obyčejná lidská bytost. Zvráceným způsobem touží po pohlavním styku s Krišnou. V duchovním vztahu je smyslový požitek úplně bezvýznamný. Toho, kdo chce mít s Krišnou vztah založený na zvráceném smyslovém požitku, je třeba považovat za méně inteligentního. Jeho mentalita vyžaduje nápravu.

Po nějakém čase Krišna splnil svůj slib, že navštíví Akrúrův dům. Akrúra měl vůči Krišnovi služebnický vztah a Krišna po něm chtěl, aby pro Něho něco udělal. Zašel za ním v doprovodu Pána Balarámy

a Uddhavy. Když se blížili k jeho domu, Akrúra jim vyšel naproti, Uddhavu objal a Pánu Krišnovi a Balarámovi se s úctou poklonil. Krišna, Balaráma i Uddhava poklonu opětovali a Akrúra jim nabídl místo k sezení. Když se pohodlně usadili, omyl jim nohy a použitou vodou si pokropil hlavu. Pak jim nabídl pěkné šaty, květy a santálovou pastu, jak je zvykem při každém řádném uctívání. Všichni tři byli spokojeni s Akrúrovým jednáním. Potom se Akrúra poklonil před Krišnou a čelem se dotknul země. Položil si Krišnovy lotosové nohy do klína a začal je jemně masírovat. Z lásky ke Krišnovi se mu nahrnuly slzy do očí, neboť byl v Krišnově a Balarámově přítomnosti dokonale šťastný, a modlil se následujícím způsobem.

“Moji milí Krišno a Balarámo, je od Vás velice laskavé, že jste zabili Kansu a jeho společníky. Zachránili jste celou jaduovskou dynastii před obrovskou pohromou. Jaduovci budou vždy vzpomínat, jak jste osvobodili jejich velký rod. Moji milí Krišno a Balarámo, oba jste původní osobnost, ze které všechno vychází, původní příčina všech příčin. Máte nepochopitelnou energii a jste všudypřítomní. Kromě Vás neexistuje žádná příčina ani následek, hrubý ani jemný. Jste Nejvyšší Brahman, který je možné poznat studiem Véd. Díky Vaší nepochopitelné energii Vás můžeme vidět přímo před sebou. Tento vesmírný projev vytváříte svými vlastními silami a osobně do něho vstupujete. Stejně jako se pět hmotných prvků — země, voda, oheň, vzduch a nebe — vyskytuje ve všem, co je projevené v podobě různých těl, tak i Vy sami vstupujete do těchto různých těl, která jsou vytvořená Vaší energií. Vstupujete do každého těla jako individuální duše a jako nezávislá Nadduše.”

V *Bhagavad-gītě* je potvrzeno, že hmotné tělo je výtvorem Krišnovy nižší energie, že živé bytosti — individuální duše — jsou Jeho nedílné části a že Nadduše je Jeho lokalizované zastoupení. Hmotné tělo, živá bytost a Nadduše tvoří individuální živou bytost, ale původně jsou to různé energie jednoho Nejvyššího Pána.

Akrúra pokračoval: “V hmotném světě tvoříte celý projev, udržujete ho a ničíte vzájemným působením tří hmotných kvalit — dobra, vášně a nevědomosti. Vy však nejste do těchto hmotných kvalit

zapletení, neboť Vaše svrchované poznání nemůže být nikdy zastřeno jako poznání individuální živé bytosti.”
Nejvyšší Pán vstupuje do hmotného vesmíru a v příslušnou dobu se stává příčinou stvoření, udržování a zničení, zatímco živá bytost, která je Jeho částí, vstupuje do hmotných prvků a je pro ni vytvořeno hmotné tělo. Rozdíl mezi živou bytostí a Pánem spočívá v tom, že živá bytost je nedílnou částí Nejvyššího Pána a může snadno podlehnout vzájemnému působení hmotných kvalit. Krišna, Parabrahman neboli Nejvyšší Brahman, má vždy úplné poznání, a takové dění Ho nemůže nikdy přemoci. Proto se Krišnovi říká Ačjuta, což znamená “ten, který nikdy nepoklesne”. Hmotné vlivy nikdy nepřekonají Krišnovo poznání Jeho duchovní totožnosti, zatímco nepatrné živé bytosti mají sklon zapomenout kvůli hmotným vlivům na svou duchovní totožnost. Individuální živé bytosti jsou věčně nedílnými částmi Boha, nepatrnými jiskrami původního ohně, Krišny. Stejně jako jiskry snadno vyhasnou, ale nikoliv planoucí oheň, tak i živé bytosti mohou být přemoženy hmotnými činnostmi, Krišnovi se to však nikdy nestane.
Akrúra pokračoval: “Méně inteligentní lidé se mylně domnívají, že Tvou transcendentální podobu stvořila hmotná energie. Taková myšlenka se však na Tebe vůbec nedá vztahovat. Ve skutečnosti jsi celý duchovní a mezi Tebou a Tvým tělem není rozdíl. Proto se nedá mluvit o tom, že bys mohl být podmíněný, nebo osvobozený. Jsi věčně osvobozený v každé životní situaci. Jak uvádí *Bhagavad-gītā*, jen hlupáci a darebáci Tě považují za obyčejného člověka. Myslet si, že jsi jeden z nás, podmíněný hmotnou přírodou, je omyl způsobený naším nedokonalým poznáním. Když se lidé odklánějí od původního poznání Véd, snaží se ztotožňovat obyčejné živé bytosti s Tebou, který se zjevuješ na Zemi ve své původní podobě, abys opětovně ustanovil skutečné poznání, že živé bytosti nejsou Nejvyšší Bůh a ani se Mu nevyrovnají. Můj milý Pane, jsi vždy na úrovni neznečištěného dobra (*śuddha-sattva*). Tvoje zjevení je nezbytné k obnovení pravého védského poznání, odporujícího ateistické filosofii, která se snaží prosadit, že Bůh a živá bytost jsou jedno a totéž. Můj milý Pane Krišno, tentokrát ses zjevil v domě Vasudévy

jako jeho syn se svou úplnou expanzí, Šrí Balarámou. Tvým posláním je pobít všechny ateistické královské rody a zničit jejich nesmírnou vojenskou sílu. Sestoupil jsi, abys zmenšil břímě světa, a za tímto účelem jsi proslavil jaduovskou dynastii tím, že ses zjevil jako jeden z jejích členů.
Můj milý Pane, dnes jsi posvětil můj dům svou přítomností. Stal se ze mě nejšťastnější člověk na světě. Nejvyšší Pán, Osobnost Božství, kterého uctívají všichni polobozi, Pitové, králové, vládci a další živé bytosti a který je Nadduší všeho, přišel do mého domu. Voda z Jeho lotosových nohou očišťuje tři světy a On sám mě nyní laskavě navštívil. Kdo ve třech světech, kdo je skutečně učený, by nepřijal útočiště u Tvých lotosových nohou a neodevzdal se Ti? Kdo by mohl být tak pošetilý, že by se nechtěl stát Tvým oddaným, ačkoliv dobře ví, že nikdo nemůže být tak laskavý, jako jsi Ty ke svému oddanému? Ve všech védských písmech stojí, že jsi nejdražší přítel všech živých bytostí. To je potvrzeno v *Bhagavad-gītě: suhṛdaṁ sarva-bhūtānām.* Jsi Nejvyšší Osobnost Božství a jsi dokonale schopný plnit přání svých oddaných. Jsi skutečný přítel všech. Přestože se dáváš svým oddaným, nikdy neztrácíš svou původní energii. Tvé energie neubývá ani nepřibývá.
Můj milý Pane, i pro velké mystické jógí a polobohy je velice obtížné zjistit, jaké jsou Tvé kroky, nebo se k Tobě přiblížit, a přesto jsi ze své bezpříčinné milosti svolil k návštěvě mého domu. Je to nejpříznivější okamžik v mé pouti hmotným světem. Jen Tvou milostí chápu, že můj dům, žena, děti a světský majetek jsou pouta k hmotné existenci. Prosím, přetni tento uzel a zachraň mě z tohoto zapletení s falešnou společností, přátelstvím a láskou."
Pána Šrí Krišnu velice potěšila Akrúrova modlitba. S úsměvem, kterým okouzloval Akrúru čím dál víc, Pán odpověděl na jeho pokorný projev oddanosti následujícími sladkými slovy: "Můj milý Akrúro, navzdory tvojí pokoře tě považuji za výše postaveného, než jsem Já, na úrovni Mého otce, učitele a nejlepšího příznivce. Proto bych měl uctívat Já tebe, a jelikož jsi Můj strýc, patřím vždy pod tvoji ochranu. Přeji si, aby ses o Mě staral, protože jsem jedno z tvých dětí. Nehledě na tento synovský vztah, všichni by tě měli vždy

uctívat, protože jsi vznešený oddaný. Každý, kdo si chce zajistit přízeň osudu, se musí uctivě klanět osobnostem, jako jsi ty, jenž jsi významnější než polobozi. Lidé uctívají polobohy, když požadují nějaký smyslový požitek, a polobozi dávají svým oddaným požehnání až poté, co od nich byli uctěni. Ale oddaný jako ty, Akrúro, je vždy připravený dávat lidem to největší požehnání. Světci či oddaní mohou dávat požehnání každému, zatímco polobozi jen těm, kdo je uctívají. Z poutního místa získá člověk prospěch jen tehdy, když ho navštíví, a uctívat nějakého poloboha znamená dlouho čekat, než se nám naše touha naplní, ale světci, jako jsi ty, Můj milý Akrúro, dovedou okamžitě splnit všechny touhy oddaného. Můj milý Akrúro, jsi Naším věčným přítelem a příznivcem. Vždy jsi připravený jednat pro Náš prospěch. Vydej se proto laskavě do Hastinápuru a zjisti, jak je postaráno o Pánduovce."

Krišna chtěl vědět, jak se daří Pánduovým synům, protože v útlém věku ztratili otce. Jelikož je Krišna velice přátelský ke svým oddaným, chtěl o nich mít nějaké zprávy, a proto vyslal Akrúru do Hastinápuru, aby zjistil, jaká tam vládne situace. Krišna dále řekl: "Slyšel jsem, že po smrti krále Pándua se jeho mladí synové — Judhišthira, Bhíma, Ardžuna, Nakula a Sahadéva — i se svou ovdovělou matkou dostali do péče Dhritaráštry, který na ně má dohlížet jako opatrovník. Slyšel jsem však také, že Dhritaráštra je nejen slepý od narození, ale navíc je zaslepený náklonností ke svému krutému synovi Durjódhanovi. Pět Pánduovců jsou synové krále Pándua, ale Dhritaráštra vůči nim chová zášť, protože Durjódhana má své plány a cíle. Laskavě tam zajeď a zjisti, jak se Dhritaráštra k Pánduovcům chová. Na základě tvé zprávy se rozmyslím, jak jim pomoci." Takto nařídil Krišna, Nejvyšší Osobnost Božství, Akrúrovi, aby se vypravil do Hastinápuru, a potom se společně s Balarámou a Uddhavou vrátil domů.

Takto končí Bhaktivédántův výklad 48. kapitoly knihy Krišna, nazvané "Krišna těší své oddané".

49. KAPITOLA

Dhritaráštrovy zlé úmysly

Na pokyn Šrí Krišny, Nejvyšší Osobnosti Božství, navštívil Akrúra Hastinápur, jenž se údajně rozkládal tam, kde dnes leží Nové Dillí. Část Nového Dillí se dodnes nazývá Indraprastha a obyčejní lidé ji považují za dávné hlavní město Pánduovců. Samotné jméno Hastinápur naznačuje, že tam bylo mnoho *hastī* neboli slonů; Pánduovci chovali ve městě mnohé slony, a proto se nazývalo Hastinápur. Vydržovat slony je značně nákladné, a království tudíž muselo být velmi bohaté. Když Akrúra dojel do Hastinápuru, viděl tam mnoho slonů, koní, kočárů a dalšího jmění. Králové z Hastinápuru byli považováni za krále celého světa. Jejich sláva byla rozšířená po celém království a jejich vládnutí se řídilo dobrými radami učených bráhmanů.

Poté, co si Akrúra prohlédl bohaté hlavní město, sešel se s králem Dhritaráštrou, vedle něhož také viděl sedět praotce Bhíšmu. Po setkání s nimi se vydal navštívit Viduru a potom Kuntí, svoji sestřenici. Postupně si promluvil s králem Báhlíkou a jeho synem Sómadattou, Drónáčárjou, Kripáčárjou, Karnou a Sujódhanou. (Sujódhana je jiné jméno Durjódhany.) Rovněž navštívil Drónáčárjova syna Ašvatthámu, pět bratrů Pánduovců a další přátele a příbuzné žijící ve městě. Všichni, kdo měli schůzku s Akrúrou, který byl také známý jako syn Gándiní, ho vítali s radostí a ptali se ho, jak se daří jejich příbuzným. Vždy mu nabídli pohodlné místo k sezení a potom se zase on ptal, jak se mají jeho příbuzní a co dělají. Jelikož ho do Hastinápuru vyslal samotný Pán Krišna, je zjevné, že byl dostatečně inteligentní, aby dovedl posoudit diplomatickou situaci. Po smrti krále Pándua se Dhritaráštra nezákonně zmocnil trůnu, přestože byli přítomní Pánduovi synové. Akrúrovi byly zřejmé nekalé úmysly Dhritaráštry, jenž velice nadržoval svým vlastním synům. Již zabral království a nyní se chtěl zbavit pěti bratrů Pánduovců. Akrúra věděl, že všichni Dhritaráštrovi synové, v čele s Durjódhanou, byli podlí politici. Dhritaráštra se neřídil dobrými radami, které mu dávali Bhíšma a Vidura; místo toho se

nechal vést špatnými pokyny osob, jako byli Karna a Šakuni. Akrúra se rozhodl zůstat v Hastinápuru několik měsíců, aby mohl celou politickou situaci důkladně prozkoumat.
Akrúra se postupně dozvěděl od Kuntí a Vidury, že Dhritaráštrovi synové byli nesnášenliví a závistiví vůči pěti bratrům Pánduovcům, kteří dokonale ovládali válečnické umění a byli velice silní. Jednali jako skuteční ušlechtilí hrdinové, měli všechny dobré vlastnosti kšatrijů a byli zodpovědnými princi, kteří vždy mysleli na blaho svých občanů. Akrúra se také dozvěděl, že se závistiví Dhritaráštrovi synové už pokusili Pánduovce zabít pomocí smrtícího jedu.
Akrúra byl jedním z bratranců Kuntí; jakmile se s ním tedy setkala, tázala se na své příbuzné z otcovy strany. Rozplakala se, když si vzpomněla na své rodiště, a ptala se Akrúry, zda si na ni otec, matka, bratři, sestry a další přátelé doma ještě vzpomínají. Zvláště se dotazovala na své slavné synovce, Krišnu a Balarámu. Zeptala se: "Nevíš, zda se Krišna, Nejvyšší Osobnost Božství, který má velice rád své oddané, pamatuje na mé syny? A Balaráma si na nás vzpomíná?" V hloubi srdce se Kuntí cítila jako laň mezi tygry, a její postavení takové skutečně bylo. Po smrti jejího manžela, krále Pándua, se měla starat o pět dětí, ale Dhritaráštrovi synové jim stále usilovali o život. Bezpochyby žila jako ubohé nevinné zvíře mezi mnoha tygry. Jelikož byla oddanou Pána Krišny, vždy na Něho myslela a čekala, že Krišna jednoho dne přijde a zachrání je z jejich nebezpečné situace. Zeptala se Akrúry, zda se Krišna chystá přijít poradit osiřelým Pánduovcům, jak zamezit intrikám Dhritaráštry a jeho synů. Když o tom všem s Akrúrou mluvila, cítila se bezmocná a zvolala: "Milý Krišno! Milý Krišno! Jsi nejvyšší mystik, Nadduše vesmíru. Jsi skutečný příznivec celého vesmíru. Můj milý Góvindo, nyní jsi ode mne velice daleko, ale přesto se modlím, abych mohla přijmout útočiště u Tvých lotosových nohou. Žiji zachvácená žalem s pěti syny, kteří nemají otce. Plně chápu, že kromě Tvých lotosových nohou není jiného útočiště či ochrany. Tvé lotosové nohy mohou zachránit všechny ztrápené duše, protože jsi Nejvyšší Osobnost Božství. Jen Tvou milostí se člověk může vysvobodit z koloběhu zrození a smrtí. Můj milý Krišno, jsi nejčistší, Nadduše a

Pán všech jógích. Co více mohu říci? Mohu se Ti jen s úctou poklonit. Přijmi mě jako svou oddanou, která se Ti plně odevzdává.”
I když tam Krišna osobně nebyl, Kuntí se k Němu modlila, jako kdyby stál přímo před ní. To může dokázat kdokoliv, kdo bude kráčet v jejích stopách. Krišna nemusí být všude fyzicky přítomný. Ve skutečnosti je všudypřítomný prostřednictvím své duchovní energie, a je třeba se Mu jen upřímně odevzdat.
Když se Kuntí velice procítěně modlila ke Krišnovi, neovládla se a dala se před Akrúrou do hlasitého pláče. Byl tam také Vidura a jak on, tak Akrúra pociťovali s matkou Pánduovců soucit a uklidňovali ji oslavováním jejích pěti synů — Judhišthiry, Ardžuny, Bhímy, Nakuly a Sahadévy. Utěšovali ji připomenutím, že její synové jsou neobyčejně mocní; nemusela se o ně obávat, protože se narodili ze semene velkých polobohů, jako byli Jamarádž, Indra a Váju.
Akrúra se rozhodl vrátit se domů, aby podal zprávu o napjaté situaci, ve které se Kuntí a jejích pět synů nacházeli. Nejprve chtěl dát dobrou radu Dhritaráštrovi, který velice stranil svým vlastním synům a Pánduovce nenáviděl. Král Dhritaráštra seděl mezi svými přáteli a příbuznými, když ho Akrúra oslovil jménem Vaičitravírja, což znamená “Vičitravírjův syn”. Vičitravírja se jmenoval Dhritaráštrův otec, ale ve skutečnosti Dhritaráštru nezplodil on, nýbrž Vjásadéva. Dříve bylo společenským pravidlem, že když muž nemohl mít děti, mohl s jeho manželkou počít dítě jeho bratr (to se nazývalo *devareṇa sutotpattiḥ*). Nyní, ve věku Kali, je to již zakázané. Akrúra nazval Dhritaráštru Vaičitravírjou sarkasticky, protože ve skutečnosti nebyl zplozený svým otcem. Byl synem Vjásadévy. Když se dítě narodilo ženě s bratrem jejího manžela, manžel si na ně činil nároky, ale dítě pochopitelně nepocházelo od něho. Tato jízlivá poznámka naznačovala, že Dhritaráštra se nevhodně domáhal trůnu na základě dědického práva. Právoplatným králem měl být Pándu a za přítomnosti jeho synů, Pánduovců, by Dhritaráštra neměl zabírat trůn.
Akrúra řekl: “Můj milý synu Vičitravírji, nezákonně ses zmocnil trůnu Pánduovců. Teď už tedy sedíš na trůnu, ale já si ti dovoluji poradit, abys vládl království podle morálních zásad. Budeš-li to

dělat, a tak se budeš snažit uspokojit své poddané, tvé jméno a sláva nepominou.” Akrúra naznačil, že i když se Dhritaráštra choval špatně ke svým synovcům, Pánduovcům, byli stále jeho poddanými, o které se měl starat. “Přestože se k nim nechováš jako k držitelům trůnu, ale jako ke svým poddaným, měl bys nezaujatě myslet na jejich blaho, jako by byli tvými vlastními syny. Pokud se nebudeš řídit touto radou a budeš jednat přesně naopak, lidé si tě přestanou vážit a příští život budeš muset strávit v pekelných podmínkách. Doufám proto, že se budeš ke svým synům a synům Pándua chovat stejně.” Akrúra naznačil, že nebude-li Dhritaráštra jednat s Pánduovci a svými syny jako rovnocennými, určitě mezi oběma tábory bratranců dojde k boji. Jelikož Pánduovci byli v právu, vyjdou z boje vítězně, a Dhritaráštrovi synové zahynou. Takové bylo Akrúrovo proroctví.
Akrúra dále Dhritaráštrovi poradil: “V hmotném světě nemůže nikdo zůstat něčím věčným společníkem. Jen díky náhodě se setkáváme v rodině, společnosti či národu, ale nakonec se musíme odloučit, protože každý z nás musí opustit své tělo. Člověk by proto neměl udržovat příliš silná pouta ke členům své rodiny.” Dhritaráštrova náklonnost byla rovněž nesprávná a svědčila o nedostatku inteligence. Akrúra mu otevřeně naznačil, že jeho hluboká láska k rodinným členům pochází z hrubé nevědomosti a slepoty vůči morálním zásadám. I když se zdá, že jsme v rodině, společnosti či národu spojeni dohromady, každý z nás má individuální osud. Každý se rodí podle svých individuálních minulých činností, a proto si každý musí individuálně vychutnat či vytrpět výsledky své *karmy.* Není možné zlepšit si svůj osud společným soužitím. Někdy se stane, že otec nezákonnými způsoby nahromadí bohatství a syn si pak všechny peníze přivlastní, i když je otec vydělal za cenu velkého úsilí. Je to jako když malá ryba v moři užírá hmotné tělo velké staré ryby. Člověk nemůže donekonečna nezákonně hromadit majetek pro uspokojování své rodiny, společnosti nebo národa. Toto pravidlo dokládá mnoho velkých říší, které byly vybudovány v minulosti, ale již neexistují, protože pozdější potomci jejich bohatství rozmařile utratili. Ten, kdo nezná tyto jemné zákony

plodonosných činností, a proto zanedbává morální zásady, si s sebou nese jen reakce za své hříšné jednání. Jeho nepoctivě nabytý majetek vezme někdo jiný a on sám půjde do nejtemnějšího pekla. Nikdo by proto neměl hromadit více majetku, než kolik mu osud vyhradil; jinak bude slepý vůči svému vlastnímu zájmu. Místo aby vylepšoval své postavení, bude jednat právě naopak, sobě na škodu.

Akrúra pokračoval: "Můj milý Dhritaráštro, doporučuji ti, abys nebyl slepý vůči faktům hmotné existence. Hmotný, podmíněný život, ať plný utrpení, nebo radosti, musíme brát jako sen. Člověk by se měl snažit ovládat mysl a smysly a žít pokojně pro duchovní pokrok ve vědomí Krišny." V *Caitanya-caritāmṛtě* je řečeno, že všichni kromě lidí vědomých si Krišny mají stále neklidnou mysl a jsou plní úzkosti. Dokonce ani ti, kdo usilují o osvobození neboli splynutí se září Brahmanu, ani jógí, kteří se snaží dosáhnout dokonalosti mystických sil, nemohou mít v mysli klid. Čistí oddaní Krišny však od Krišny nic nevyžadují. Jsou spokojení s tím, že Mu mohou sloužit. Jedině dokonalým vědomím Krišny lze získat skutečný mír a klid v mysli.

Dhritaráštra po vyslechnutí Akrúrových morálních pokynů odpověděl: "Můj milý Akrúro, jsi velice laskavý, že mi dáváš takové dobré pokyny, ale já je bohužel nemohu přijmout. Ten, kdo má předurčeno zemřít, nevyužije elixír života, ani když je mu podán. Vím, že tvoje pokyny jsou cenné. Naneštěstí se nemohou uchytit v mé roztěkané mysli, stejně jako zářivý blesk na obloze nezůstane v mraku. Vím jen, že nikdo nedokáže zastavit postup svrchované vůle. Vím, že se Krišna, Nejvyšší Osobnost Božství, zjevil v rodu Jaduovců, aby zmenšil břemeno Země."

Dhritaráštra naznačil Akrúrovi, že má v Krišnu, Nejvyšší Osobnost Božství, plnou víru. Zároveň však velmi stranil členům své rodiny. V blízké budoucnosti Krišna všechny jeho rodinné příslušníky zahubí a Dhritaráštra se v bezvýchodné situaci odevzdá Krišnovým lotosovým nohám. Když chce Krišna prokázat oddanému svou zvláštní přízeň, obvykle mu odebere všechny předměty jeho hmotného zalíbení, a tak ho přivede do stavu, kdy je hmotně bezmocný a nemá jinou možnost, než přijmout Krišnovy lotosové

nohy. Právě to se stalo Dhritaráštrovi po bitvě na Kurukšétře.

Dhritaráštra si uvědomoval dvě rozporuplné skutečnosti, které se před ním rýsovaly. Věděl, že Krišna sestoupil, aby zbavil svět zbytečné zátěže. Jeho synové byli touto zbytečnou zátěží, a proto očekával, že budou zabiti. Zároveň se nedokázal zbavit nežádoucí náklonnosti ke svým synům. Byl si vědom těchto dvou neslučitelných faktorů, a proto se s úctou klaněl Nejvyšší Osobnosti Božství. “Je velice těžké chápat rozporuplné děje v hmotné existenci; jedině se dají brát jako nepochopitelné naplňování plánu Nejvyššího, který svou nepochopitelnou energií tvoří hmotný svět, vstupuje do něho a uvádí do chodu tři kvality přírody. Když je vše stvořeno, vstupuje do každé živé bytosti i do nejmenšího atomu. Nikdo nedokáže pochopit nevyzpytatelné plány Nejvyššího Pána.” Když Akrúra slyšel, jak Dhritaráštra mluví, bylo mu jasné, že nehodlá přestat nadržovat vlastním synům na úkor Pánduovců. Okamžitě se rozloučil se svými přáteli v Hastinápuru a vrátil se domů do jaduovského království. Po návratu podrobně vylíčil Pánu Krišnovi a Balarámovi situaci v Hastinápuru a Dhritaráštrovy záměry. Krišna ho poslal do Hastinápuru, aby právě tyto věci zjistil, a milostí Pána se mu to podařilo.

Takto končí Bhaktivédántův výklad 49. kapitoly knihy Krišna, nazvané “Dhritaráštrovy zlé úmysly”.

50. KAPITOLA

Krišna buduje pevnost Dváraku

Po Kansově smrti se z jeho dvou manželek staly vdovy. Ve védské společnosti není žena nikdy nezávislá. Prochází třemi životními stádii: v dětství žije pod ochranou svého otce, v mládí by ji měl chránit manžel, a jakmile ten zemře, měli by jí poskytovat ochranu dospělí synové. Nemá-li žádné, musí se vrátit ke svému otci a žít pod jeho ochranou jako vdova. Kansa zřejmě žádné dospělé syny neměl, neboť jeho ovdovělé manželky se uchýlily ke svému otci. Obě královny, Asti a Prápti, byly dcerami krále Džarásandhy, panovníka bihárské provincie (tehdy nazývané Magadha). Po návratu domů popsaly, v jak těžké situaci se ocitly kvůli Kansově smrti. Král magadhský se cítil pokořen, když slyšel o žalostném stavu svých dcer. Jakmile byl zpraven o Kansově smrti, na místě rozhodl, že sprovodí ze světa všechny členy jaduovské dynastie. Rozhodl, že by celá dynastie Jaduovců měla být vyhlazena, protože Krišna zabil Kansu.
Začal s rozsáhlými přípravami k zaútočení na mathurské království se svými početnými vojskými oddíly, které se skládaly z mnoha tisíců válečných vozů, koní, slonů a pěších vojáků. Aby pomstil Kansovu smrt, sestavil Džarásandha třináct takovýchto oddílů. S celým svým vojskem zaútočil na Mathuru, hlavní město jaduovských králů, a obklíčil ji ze všech stran. Šrí Krišna, který se jevil jako obyčejný člověk, viděl Džarásandhovo obrovské vojsko, jež připomínalo oceán, který se chystá každým okamžikem pohltit pláž. Také si všiml, že obyvatele Mathury zachvátil strach. V duchu začal uvažovat o svém poslání na Zemi a jak se vypořádat se situací, která před Ním vyvstala. Přemýšlel, že nemá smysl zabít Džarásandhu, krále Magadhy, protože se nechystal dobýt jeho království. Jeho posláním bylo snížit počet obyvatelstva přetíženého světa, a proto využil příležitosti postavit se tolika mužům, vozům, slonům a koním najednou. Džarásandhovo vojsko se před Ním objevilo a Krišna se rozhodl, že ho celé pobije, aby se Džarásandha vrátil a shromáždil nové.

Zatímco Pán Krišna uvažoval tímto způsobem, přijely před Něho z nebe dva vozy i s vozataji, zbraněmi, vlajkami a dalším vybavením. Když před sebou Krišna tyto vozy uviděl, oslovil svého staršího bratra Balarámu, který je také známý jako Sankaršan: “Můj milý bratře, nejlepší z Árjů, jsi Pán vesmíru a zvláště jsi ochránce jaduovské dynastie. Členové jaduovského rodu nyní cítí velké nebezpečí, které jim hrozí od Džarásandhových vojáků, a velice je to sužuje. Zde je Tvůj válečný vůz vybavený zbraněmi pro jejich ochranu. Žádám Tě, abys nasedl do vozu a pobil všechny tyto vojáky, celé nepřátelské vojsko. Oba jsme sestoupili na Zem, abychom odstranili právě takové zbytečné bojechtivé síly a ochránili zbožné oddané. Zde se naskýtá příležitost ke splnění Našeho poslání. Využijme ji!” Takto se Krišna a Balaráma, potomci Dašárhovi, rozhodli zlikvidovat třináct Džarásandhových vojenských jednotek. Poté, co si oblékli válečnické brnění, nasedli na vozy. Krišna jel na kočáře, který řídil Dáruka. Zatroubili na své lastury a s malou skupinkou vojáků vyjeli před brány Mathury. I když byli útočníci ve veliké přesile, jakmile zaslechli Krišnovu lasturu, jejich srdce se kupodivu roztřásla strachy. V Džarásandhovi se při pohledu na Balarámu a Krišnu probudilo trochu soucitu, protože s ním byli spřízněni jako vnuci. Oslovil Krišnu jako Purušádhamu, což znamená “nejnižší z lidí”. Ve všech védských textech je Krišna ve skutečnosti nazývaný Purušóttamou, nejvyšším z lidí. Džarásandha nechtěl oslovovat Krišnu jako Purušóttamu, ale velcí učenci došli k závěru, že skutečný význam slova *puruṣādhama* je “ten, který snižuje velikost všech ostatních”. Nikdo se nemůže vyrovnat Nejvyššímu Pánu, Osobnosti Božství, a nikdo nemůže být větší než On.

Džarásandha řekl: “Bude to hanba, jestliže budu bojovat s takovými chlapci, jako je Krišna a Balaráma.” Jelikož Krišna zabil Kansu, Džarásandha Ho oslovil jako vraha vlastních příbuzných. Kansa zabil mnoho svých synovců, avšak to Džarásandha pominul; ale protože Krišna zabil bratra své matky, pokoušel se Ho kritizovat. Takové je démonské jednání. Démoni nehledají chyby na sobě nebo na svých přátelích, hledají je však na svých nepřátelích.

Džarásandha také vytýkal Krišnovi, že ani není kšatrija. Jelikož Ho vychoval Mahárádž Nanda, Krišna nebyl kšatrijou, nýbrž vaišjou. Vaišjové se obvykle nazývají guptové a slovo *gupta* se také dá použít ve významu “skrytý”. Krišnu tedy zároveň ukrýval i vychovával Nanda Mahárádž. Džarásandha obvinil Krišnu ze tří chyb: že zabil svého strýce z matčiny strany, že nebyl ani kšatrija a že se v dětství skrýval. Proto se s Ním styděl bojovat.
Pak se otočil k Balarámovi a oslovil Jeho: “Ty, Balarámo! Chceš-li, můžeš bojovat po Jeho boku, a máš-li tu trpělivost, počkej si, až Tě usmrtí moje šípy. Tak se můžeš dostat do nebe.” V *Bhagavad-gītě* je řečeno, že kšatrija může mít z bitvy prospěch dvojím způsobem: pokud zvítězí, těší se z výsledků boje, ale i když zahyne, bude moci vstoupit do nebeského království.
Krišna odpověděl na Džarásandhova slova následovně: “Můj milý králi Džarásandho, hrdinové příliš nemluví; spíše ukazují svoji chrabrost. Jelikož hodně mluvíš, asi počítáš s tím, že v této bitvě zemřeš. Tvoje povídání nás už nezajímá, protože umírajícího nebo zoufalého člověka nemá cenu poslouchat.” Džarásandha obklíčil Krišnu svými mnoha vojenskými jednotkami ze všech stran. Stejně jako mohou mraky a prach zakrýt slunce, zakrylo Krišnu, nejvyšší slunce, vojsko Džarásandhy. Krišnův kočár byl označený obrázkem Garudy a Balarámův obrázkem palem. Mathurské ženy stály na střechách domů, paláců a bran, aby zhlédly úžasnou bitvu, ale když Džarásandhovy vojenské oddíly obklíčily Krišnův vůz a ženy ho ztratily z očí, naplnila je taková úzkost, že některé z nich omdlely. Krišna viděl, jak se na Něho valí Džarásandhovo vojsko a jak napadá Jeho malou skupinu vojáků, a proto se okamžitě chopil svého luku zvaného Šárnga.
Vytahoval šípy z toulce a jeden po druhém je nasazoval na tětivu a vypouštěl na nepřítele. Létaly tak přesně, že Džarásandhovým slonům, koním i pěšákům přinášely rychlou smrt. Nepřetržitý proud Krišnových šípů vypadal jako ohnivý vír, pobíjející všechny, kdo za Džarásandhu bojovali. Krišnovy šípy oddělovaly hlavy od těl slonům, kteří tak postupně padali na zem. I koně padali s přesekanými krky a kočáry se hroutily se zlámanými vlajkovými

stožáry a usmrcenými bojovníky i vozataji. Téměř všichni pěšáci padli na bojišti s usekanými hlavami, pažemi i nohama. Tak bylo pobito mnoho tisíc slonů, koní i mužů a jejich krev proudila jako řeka. V této řece plavaly useknuté ruce mužů, které vypadaly jako hadi, a jejich hlavy, které připomínaly želvy. Mrtvá těla slonů vypadala jako malé ostrovy a mrtví koně jako žraloci. Řízením osudu vznikla velká řeka krve, která unášela různé předměty. Ruce a nohy pěšáků v ní plavaly jako různé ryby, jejich vlasy jako chaluhy a tráva a plovoucí luky vojáků byly jako říční vlny. Všechny šperky z těl vojáků a velitelů vypadaly jako četné oblázky plynoucí v řece krve.

Pán Balaráma, který je také známý jako Sankaršan, bojoval svým kyjem tak mocně, že se řeka krve, vytvořená Krišnou, změnila v záplavu. Zbabělci se při pohledu na hrůzné výjevy třásli strachy a hrdinové nadšeně rozmlouvali o hrdinství obou bratrů. Přestože Džarásandha disponoval nesmírnou vojenskou silou, boj Pána Krišny a Balarámy proměnil celou situaci v příšerný výjev, který dalece překonal obyčejnou bitvu. Obyčejní lidé nedokáží pochopit, jak je to možné, ale jsou-li tyto činnosti brány jako zábavy Nejvyššího Pána, jehož vůlí je možné všechno, pak tomu lze porozumět. Nejvyšší Osobnost Božství tvoří, udržuje a ničí vesmírný projev svojí pouhou vůlí. Vytvořit takovýto výjev zkázy při boji s nepřítelem není pro Pána nic těžkého. Jelikož ale Krišna a Balaráma bojovali s Džarásandhou jako obyčejní lidé, vypadalo to úžasně.

Když všichni Džarásandhovi vojáci padli a on jediný zůstal naživu, byl z toho velice sklíčený. Šrí Balaráma ho okamžitě s velkou silou zajal, jako když se jeden lev zmocní druhého. Když ho však svazoval provazem Varuny a také obyčejnými provazy, Pán Krišna Ho požádal, aby tak nečinil, neboť měl v plánu něco většího. Krišna potom Džarásandhu propustil. Džarásandha byl velký bojovník a cítil se pokořen. Rozhodl se, že již nebude kralovat, že se zřekne královského postavení a odejde do lesa provozovat meditaci v asketických podmínkách.

Cestou domů ho však jeho královští přátelé přesvědčovali, aby se nevzdával trůnu, ale aby obnovil své síly a v blízké budoucnosti se vydal znovu s Krišnou bojovat. Spřátelení princové Džarásandhovi vysvětlovali, že za normálních okolností by ho jaduovští králové nemohli porazit, že jeho porážku zavinil nepříznivý osud. Takto ho povzbuzovali. Řekli, že jeho boj byl bezesporu hrdinský, a proto by neměl brát porážku příliš vážně, neboť ta byla pouze následkem jeho dřívějšího špatného jednání. V jeho boji ovšem nebylo chyb. Džarásandhovi, králi magadhské provincie, který ztratil celé vojsko a který byl ponížen uvězněním a následným propuštěním, tedy nezbývalo, než se znovu vrátit do svého království. Takto Pán Krišna porazil Džarásandhovy vojáky. I když byla Jeho armáda ve srovnání s Džarásandhovou nepatrná, ani jeden její příslušník nezahynul, zatímco všichni Džarásandhovi muži byli zabiti.
Potěšení obyvatelé nebes vzdávali Pánovi úctu tím, že Ho opěvovali a zasypávali deštěm květů; přijali vítězství s velkým vděkem. Džarásandha se vrátil do svého království a město Mathurá bylo zachráněno před nebezpečným napadením. Mathurští obyvatelé vyslali profesionální zpěváky, kterým se říká *sūtové* a *māgadhové*, společně s básníky, kteří dokázali skládat pěkné básně, a ti začali zpívat na počest Krišnova vítězství. Když Pán Krišna vstoupil po bitvě do města, rozeznělo se mnoho trubek, lastur a kotlů a zvuky nástrojů, jako je bhérí, túrja, vína, flétna a mridanga, společně vytvořily nádherné přivítání. Když se Krišna vracel, bylo celé město důkladně uklizené, všechny cesty a silnice byly pokropené vodou a obyvatelé s radostí vyzdobili své domy a obchody vlajkami a girlandami. Bráhmanové na mnoha místech recitovali védské mantry. Na začátku každé uličky a ulice lidé postavili křižovatky a vstupní brány. Když Pán Krišna radostně vcházel do města Mathury, ženy a dívky připravily květinové girlandy, aby slavnost byla co nejpříznivější. Podle védského zvyku vzaly jogurt smíchaný s čerstvou zelenou trávou a rozházely ho kolem sebe, aby oslava vítězství byl ještě slavnostnější. Na Krišnu procházejícího ulicemi všechny ženy hleděly zamilovanýma očima. Krišna a Balaráma přinesli různé ozdoby, drahokamy a jinou

válečnou kořist sebranou na bojišti a předali to vše králi Ugrasénovi. Takto Krišna projevil úctu svému dědovi, protože Ugraséna byl tehdy korunovaným králem jaduovské dynastie.
Džarásandha, král magadhský, neobléhal Mathuru jen jednou, ale sedmnáctkrát, pokaždé vybavený stejným počtem vojenských jednotek, a pokaždé se musel vrátit s nepořízenou. Krišna ho vždy porazil a pobil všechny jeho vojáky. Pokaždé ho princové jaduovské dynastie zajali a znovu ponižujícím způsobem propustili. Džarásandha se pokaždé bezostyšně vrátil domů.
Když se připravoval na osmnáctý útok, přilákalo bohatství jaduovské dynastie javanského krále, který žil na jih od Mathury, a na město zaútočil i on. Je řečeno, že krále Javanů, známého jako Kálajavana, k útoku pobídl Nárada. Tento příběh je vylíčen ve *Viṣṇu Purāṇě*. Gargovi Munimu, knězi jaduovské dynastie, se jednou posmíval jeho švagr. Když králové jaduovské dynastie slyšeli posměšné narážky, smáli se mu, a Garga Muni se na ně rozzlobil. Rozhodl se přivést někoho, z koho budou mít Jaduovci strach, a proto uspokojil Pána Šivu a získal od něho požehnání v podobě syna. Tohoto syna, Kálajavanu, zplodil s manželkou krále Javanů. Kálajavana se později dotazoval Nárady: “Kteří králové jsou na světě nejmocnější?” Nárada odpověděl, že Jaduovci, a proto Kálajavana zaútočil na Mathuru, právě v době, kdy se ji poosmnácté pokoušel obléhat Džarásandha. Kálajavana si velice přál vyhlásit válku světovému králi, který by mu byl důstojným soupeřem, ale žádného nenašel. Když mu však Nárada řekl o Mathuře, vydal se na toto město zaútočit s třiceti milióny javanských vojáků.
Když byla Mathurá takto obklíčená, Pán Šrí Krišna začal uvažovat a radit se s Balarámou o tom, v jakém nebezpečí se Jaduovci ocitli, když je ohrožovali dva silní nepřátelé, Džarásandha a Kálajavana. Času nebylo nazbyt. Kálajavana již obklíčil Mathuru ze všech stran a očekávalo se, že během dvou dnů dorazí i Džarásandha se stejným počtem vojenských oddílů, jako při svých předešlých sedmnácti pokusech. Krišna si byl jistý, že Džarásandha bude chtít využít příležitosti zmocnit se Mathury v době, kdy ji obléhal také Kálajavana, a proto považoval za rozumné zavést preventivní

opatření, aby mohl v případě útoku na Mathuru vést obranu ze dvou strategických bodů. Kdyby Krišna i Balaráma bojovali s Kálajavanou na jednom místě, Džarásandha by se mohl objevit na jiném a napadnout celou jaduovskou dynastii, aby se pomstil. Džarásandha byl velice silný, a jelikož byl sedmnáctkrát poražen, mohl by ze msty pobít členy jaduovského rodu nebo je zajmout a odvést si je do svého království. Krišna se proto rozhodl, že postaví silnou tvrz, kam se žádné dvounohé zvíře — ani člověk, ani démon — nebude moci dostat. Rozhodl se, že tam ukryje své příbuzné, aby měl volné ruce pro boj s nepřítelem. Zdá se, že Dváraká byla původně také částí mathurského království. Ve *Śrīmad-Bhāgavatamu* je řečeno, že Krišna postavil tvrz uprostřed moře. Zbytky této pevnosti dodnes existují ve Dvárackém zálivu.
Ze všeho nejdřív Krišna postavil v moři velice silnou zeď, která ohradila dvě stě čtyřicet osm čtverečných kilometrů. Byla to úžasná stavba, jejímž architektem byl Višvakarmá. Žádný obyčejný stavitel by takovou pevnost v moři nedokázal postavit, ale Višvakarmá, který je považován za nejlepšího stavitele polobohů, dokáže vytvořit takové mistrovské dílo kdekoli ve vesmíru. Jestliže se obrovské planety mohou řízením Nejvyšší Osobnosti Božství beztížně vznášet v prostoru, pak pevnost zaujímající 248 čtverečných kilometrů v moři není ničím úžasným.
Ve *Śrīmad-Bhāgavatamu* stojí, že toto nově postavené město v moři mělo pravidelně rozvržené silnice, ulice a uličky. Byly tam pečlivě naplánované parky a zahrady, ve kterých rostly stromy plnící všechna přání — *kalpa-vṛkṣa.* Tyto stromy přání nejsou jako obyčejné stromy hmotného světa; rostou v duchovním světě. Svrchovanou vůlí Krišny je možné všechno, takže stejné stromy byly vysázeny i ve Dvárace, městě, které Krišna postavil. Bylo v něm také mnoho paláců a velkých bran, kterým se říká *gopury.* Podobné vstupní brány mají ještě i dnes některé větší chrámy. Jsou velmi vysoké a postavené s vytříbeným uměleckým citem. Věže těchto paláců a bran nesly zlaté nádoby na vodu (*kalaśe*). Takové nádoby na špicích bran a paláců jsou považovány za příznivá znamení.

Téměř všechny paláce byly mrakodrapy. Každý dům měl své sklepení, kde se uskladňovalo zrní ve velkých zlatých a stříbrných nádobách. V jednotlivých místnostech bylo mnoho zlatých nádob s vodou. Všechny ložnice zdobily drahokamy a podlahy byly posázené mozaikou z drahých kamenů zvaných *marakata.* V každém domě ve městě bylo instalované Božstvo Višnua, které Jaduovi potomci uctívali. Obytné domy byly postavené tak, že různé kasty — bráhmanové, kšatrijové, vaišjové a śúdrové — měly své vlastní čtvrti. Z toho je zřejmé, že kastovní systém popsaný v *Bhagavad-gītě* existoval i v této době. Uprostřed města stál palác krále Ugrasény, který byl nejskvostnější ze všech budov.

Když polobůh Indra viděl, že si Krišna staví město podle svého vkusu, poslal z nebeských planet slavný páridžátový strom, aby ho mohli v novém městě vysadit, a také poslal sněmovní budovu zvanou Sudharmá. Zvláštností této budovy bylo, že každý, kdo se v ní zúčastnil sněmu, překonal vliv nemohoucnosti způsobené stářím. Polobůh Varuna nabídl jako dar koně, který byl kromě černých uší celý bílý a který dokázal běžet rychlostí mysli. Kuvéra, strážce pokladů polobohů, daroval schopnost nabýt osmi dokonalých druhů hmotného bohatství. Všichni polobozi takto přinášeli dary podle svých možností. Existuje třicet tři miliónů polobohů a každý z nich má na starosti určitou oblast řízení vesmíru. Všichni polobozi využili příležitosti, že si Nejvyšší Pán staví město, a dali Mu své dary, díky nimž se Dváraká stala městem nemajícím obdoby v celém vesmíru. To dokazuje, že žádný z polobohů, kterých je nespočetně mnoho, není nezávislý na Krišnovi. V *Caitanya-caritāmṛtě* je řečeno, že Krišna je nejvyšší pán a všichni ostatní jsou Jeho služebníci. Všichni polobozi tedy využili příležitosti, když byl Krišna osobně přítomný v tomto vesmíru, aby Mu posloužili. Všichni, a zvláště lidé vědomí si Krišny, by měli následovat tento příklad a sloužit Krišnovi podle svých schopností.

Když bylo nové město dokončeno podle plánu, Krišna tam přemístil všechny obyvatele Mathury a Šrí Balarámu jmenoval starostou. Po poradě s Balarámou pak vyšel z města, ověnčený girlandou z

lotosových květů, ale neozbrojený, aby se utkal s Kálajavanou, který již oblehl Mathuru.
Takto končí Bhaktivédántův výklad 50. kapitoly knihy Krišna, nazvané “Krišna buduje pevnost Dváraku”.

51. KAPITOLA

Mučukundovo vysvobození

Když Krišna vyšel z města, Kálajavana, který se s Ním nikdy předtím nesetkal, viděl, že je neobyčejně krásný a oblečený do žlutých šatů. Jak procházel šiky Kálajavanových vojáků, vypadal jako měsíc na nebi, procházející skrze mraky. Kálajavana měl to štěstí, že mohl vidět linie znaku Šrívatsa, zvláštního znamení na Krišnově hrudi, i drahokam Kaustubha, který měl Šrí Krišna zavěšený na krku. Kálajavana Ho ovšem viděl v Jeho podobě Višnua s dobře stavěným tělem, čtyřmi pažemi a očima připomínajícíma okvětní lístky čerstvě rozkvetlého lotosu. Krišna vypadal blaženě, měl pěkné čelo a krásnou usměvavou tvář, neklidné obočí a v uších se Mu houpaly náušnice. Ačkoliv Kálajavana viděl Krišnu poprvé, již o Něm slyšel od Nárady, a nyní se Náradův popis potvrdil. Kálajavana si všiml Krišnových zvláštních znamení a drahokamů na Jeho hrudi, Jeho nádherné girlandy z lotosových květů, Jeho lotosových očí a dalších překrásných tělesných rysů. Došel k závěru, že tato nádherná osoba musí být Vásudéva, protože Krišna ztělesňoval všechny popisy, které dříve od Nárady slyšel. Kálajavanu ohromilo, že Krišna kráčel mezi jeho vojáky neozbrojený a bez válečného vozu. Procházel jednoduše pěšky. Kálajavana přijel s Krišnou bojovat, ale ctil zásady boje alespoň natolik, že se také nechopil žádné zbraně. Rozhodl se bojovat s Ním holýma rukama. Připravil se tedy Krišnu chytit a pustit se do boje. Krišna se však na Kálajavanu ani nepodíval a kráčel pryč. Kálajavana se vydal za Ním s úmyslem Ho chytit, ale ani rychlým během Ho nemohl dostihnout. Krišnu nemohou polapit ani velcí jógí, kteří se pohybují rychlostí mysli. Mohou Ho dostihnout pouze ti, kdo kráčí cestou oddané služby, ale Kálajavana nikdy žádnou nevykonával. Chtěl Krišnu chytit, ale nemohl, tak Ho jen pronásledoval.

Kálajavana se rozběhl ještě rychleji a myslel si: “Už jsem u Něho; teď Ho chytím!” ale nepodařilo se mu to. Krišna ho odvedl velmi daleko a pak vstoupil do jeskyně v jedné hoře. Kálajavana si myslel,

že se tam Krišna schoval, aby se vyhnul boji, a napomenul Ho slovy: “Krišno, slyšel jsem, že jsi velký hrdina zrozený v jaduovské dynastii, ale vidím, že utíkáš před bojem jako zbabělec. To se nehodí k Tvému dobrému jménu a rodinné tradici.” Kálajavana utíkal velice rychle, ale přesto nemohl Krišnu dostihnout, neboť nebyl zbavený všeho znečištění pocházejícího z hříšného života.

Podle védské kultury se každý, kdo nedodržuje usměrňující zásady vyšších tříd (bráhmanů, kšatrijů a vaišjů), či dokonce ani třídy dělníků (šúdrů), nazývá mléččha nebo javana. Védská společnost je uspořádaná tak, že ti, kdo jsou pokládáni za šúdry, se mohou postupně dostat na úroveň bráhmanů kulturním rozvojem nazývaným *saṁskāra* neboli očistným procesem. Védská písma uvádějí, že nikdo se nestává bráhmanou nebo mléččhou svým původem; od narození je každý šúdrou. Člověk se musí očistným procesem povýšit na úroveň bráhmanského života. Jestliže tak nečiní, ještě více degraduje a potom je nazýván mléččhou nebo javanou. Kálajavana patřil do kategorie mléččhů a javanů, a jelikož byl znečištěný hříšnými činnostmi, nemohl Krišnu dohonit. Činnosti, které mají členové vyšších tříd zakázané, jmenovitě nedovolený pohlavní styk, jedení masa, hazardování a požívání omamných látek, jsou pro mléččhy a javany nedílnou součástí života. Nikdo nemůže dělat pokrok v realizaci Boha, dokud ho svazují tyto hříšné činnosti. *Bhagavad-gītā* potvrzuje, že pouze ten, kdo se úplně zbavil hříšných reakcí, se může zapojit do oddané služby a rozvíjet vědomí Krišny.

Když Krišna vstupoval do horské jeskyně, Kálajavana Ho pronásledoval a hrubě Mu spílal. Krišna se najednou ztratil démonovi z očí, ale Kálajavana šel za Ním a také vstoupil do jeskyně. První, co v jeskyni uviděl, byl muž, který tam ležel a spal. Kálajavana toužil po boji s Krišnou, a když Ho nikde neviděl, myslel si, že spící muž je Krišna. Byl velice namyšlený a pyšný na svou sílu a domníval se, že Krišna se vyhýbá boji. Proto mocně kopl do spícího muže v domnění, že kope do Krišny. Muž tam ležel již velice dlouho. Jakmile ho probudil Kálajavanův kopanec, hned otevřel oči a začal se rozhlížet kolem sebe. Nakonec uviděl poblíž

stojícího Kálajavanu. Ten muž byl předčasně probuzen, a proto se velice rozzlobil. Když ve svém hněvu pohlédl na Kálajavanu, z očí mu vyšlehly ohnivé paprsky a Kálajavana v okamžiku shořel na prach.

Jakmile Mahárádž Paríkšit uslyšel o této události, jak byl Kálajavana proměněn v hromádku popela, zeptal se Šukadévy Gósvámího na spícího muže: “Kdo to byl? Proč tam spal? Jak získal takovou sílu, že pouhým pohledem v okamžiku spálil celého Kálajavanu? Co ho přivedlo k tomu, že ležel v horské jeskyni?” Položil Šukadévovi Gósvámímu mnoho otázek a Šukadéva odpověděl následovně.

“Můj milý králi, ten člověk se narodil ve slavném rodu krále Ikšvákua, ve kterém se narodil také Pán Rámačandra, a byl synem velkého krále Mándháty. I on sám byl velkou duší a lidé ho znali pod jménem Mučukunda. Král Mučukunda přísně dodržoval védské zásady bráhmanské kultury a vždy dodržel svůj slib. Byl tak mocný, že i polobozi jako Indra ho prosili o pomoc v boji proti démonům, proto často proti démonům bojoval a chránil polobohy.”

Hlavní vojevůdce polobohů jménem Kárttikéja byl spokojený s bojem krále Mučukundy, ale jednou ho vyzval, aby přestal bojovat a odpočinul si, protože už vynaložil na boj s démony příliš mnoho sil. Kárttikéja oslovil krále Mučukundu: “Můj milý králi, obětoval jsi vše v zájmu polobohů. Vládnul jsi pěknému království, jehož mír nenarušovali žádní nepřátelé. To království jsi však opustil i s veškerým bohatstvím a nikdy ses nestaral o naplnění svých osobních zájmů. Během tvé dlouhé nepřítomnosti v tvém království, zatímco jsi bojoval na straně polobohů proti démonům, tvoje královna, děti, příbuzní i ministři pomřeli. Čas na nikoho nečeká. I kdyby ses teď vrátil domů, nikoho bys tam nenašel. Vliv času je nesmírně mocný. Čas má takovou sílu proto, že je zástupcem Nejvyšší Osobnosti Božství; proto je silnější než ti nejsilnější. Vliv času může bez potíží změnit cokoliv. Nikdo čas nezastaví. Tak jako si krotitel podrobuje zvířata podle své vůle, i čas vše upravuje podle své vůle. Nikdo nemůže převzít vládu svrchovaného času.”

Poté, co polobůh takto k Mučukundovi promluvil, vyzval ho, aby si řekl o jakékoliv požehnání, které by ho potěšilo, kromě osvobození.

To nemůže udělit žádná jiná živá bytost než Nejvyšší Osobnost Božství, Višnu. Proto se Pánu Višnuovi neboli Krišnovi také říká Mukunda, “ten, který udílí osvobození”.
Král Mučukunda mnoho let nespal. Plnil svou povinnost bojovat, a proto byl velice unavený. Když mu tedy polobůh nabídl požehnání, myslel jen na spánek a odpověděl: “Můj milý Kárttikéjo, nejlepší z polobohů, chci teď spát a chci, abys mi dal následující požehnání: Dej mi sílu, abych pouhým pohledem spálil na popel každého, kdo naruší můj spánek a předčasně mě probudí. Takové mi prosím dej požehnání.” Polobůh svolil a požehnal mu, že si bude moci dokonale odpočinout. Král Mučukunda pak odešel do jeskyně v horách.
Díky požehnání od Kárttikéji Mučukunda spálil Kálajavanu na popel jednoduše tím, že na něho pohlédl. Poté k němu přistoupil Krišna. Ve skutečnosti vešel do jeskyně proto, aby osvobodil krále Mučukundu za jeho odříkání, ale neobjevil se před ním jako první. Zařídil, aby před něho nejprve předstoupil Kálajavana. Takto jedná Nejvyšší Osobnost Božství — jednu věc vykoná takovým způsobem, že to zároveň poslouží mnoha dalším záměrům. Pán chtěl osvobodit krále Mučukundu, který spal v jeskyni, a zároveň chtěl zabít Kálajavanu, který přepadl Mathuru. Takto zařídil obojí.
Když se Pán Krišna objevil před Mučukundou, král viděl, že má na sobě žluté šaty, hruď označenou znakem Šrívatsa a na krku drahokam Kaustubha. Krišna se mu zjevil jako *viṣṇu-mūrti* se čtyřmi pažemi a girlandou zvanou Vaidžajantí, která Mu visela na krku a sahala až ke kolenům. Zářil, Jeho obličej se nádherně usmíval a v uších měl pěkné náušnice z drahokamů. Žádný člověk si neumí představit, jak je Krišna krásný. Nejenže se zjevil v této podobě, ale láskyplně na Mučukundu pohlédl, a tím upoutal jeho mysl. I když je Nejvyšší Osobnost Božství, nejstarší ze všech, vypadal jako mladík a pohyboval se jako nespoutaný jelínek. Přesto bylo vidět, že je nesmírně mocný; Jeho vliv a síla jsou tak veliké, že by se Ho každý člověk měl obávat.
Když král Mučukunda viděl Krišnův majestát, přemýšlel, kdo to asi je, a s velkou pokorou se Pána zeptal: “Můj milý Pane, mohu vědět, jak ses ocitl v této horské jeskyni? Kdo jsi? Vidím, že Tvé nohy jsou

jako jemné lotosové květy. Jak jsi mohl jít tím lesem, který je plný trnitých keřů a kamenů? Tento pohled mě naplňuje úžasem. Nejsi snad Nejvyšší Osobnost Božství, nejmocnější z nejmocnějších? Nejsi původní zdroj veškerého světla a ohně? Mohu Tě považovat za jednoho z velkých polobohů, jako je bůh Slunce, bůh Měsíce či nebeský král Indra? Nebo jsi vládnoucím božstvem nějaké jiné planety?”
Mučukunda dobře věděl, že každá vyšší planetární soustava má své vládnoucí božstvo. Nebyl nevědomý jako moderní lidé, kteří si myslí, že jenom na Zemi jsou živé bytosti a že ostatní planety jsou pusté. Jeho dotaz, zdali je Krišna vládnoucím božstvem nějaké planety, kterou nezná, byl zcela na místě. Král Mučukunda byl Pánův čistý oddaný a hned mu bylo jasné, že Pán Krišna, který se před ním zjevil v tak nádherné podobě, nemohl být jedním z vládnoucích božstev hmotných planet. Musel to být Nejvyšší Pán, Osobnost Božství, Krišna, který má mnoho Višnuových podob. Proto Ho Mučukunda považoval za Purušóttamu, Pána Višnua. Také sledoval, že Pán svou přítomností rozptýlil hustou temnotu v jeskyni; proto nemohl být nikým jiným než Nejvyšší Osobností Božství. Mučukunda dobře věděl, že tam, kde je Pán osobně přítomný prostřednictvím svého transcendentálního jména, vlastností, podoby a tak dále, nemůže být temnota nevědomosti. Pán je jako lampa přinesená do tmy; okamžitě každé temné místo osvětlí. Král Mučukunda chtěl o Pánu Krišnovi vědět víc, a proto řekl: “Ó nejlepší z lidských bytostí, uznáš-li za vhodné, abych znal Tvoji totožnost, řekni mi prosím, kdo jsi. Kdo jsou Tvoji předkové? Jaké je Tvoje zaměstnání a jaká je Tvá rodinná tradice?” Král Mučukunda však považoval za moudré nejprve představit Pánovi sám sebe; jinak neměl právo ptát se na Jeho totožnost. Etiketa vyžaduje, že člověk s nižším postavením se nemůže dotazovat na totožnost osoby s postavením vyšším, aniž by se nejprve sám představil. Král Mučukunda proto řekl Pánu Krišnovi: “Můj milý Pane, řeknu Ti nejprve, kdo jsem já. Náležím do slavného rodu krále Ikšvákua, i když osobně nejsem tak významný jako můj předek. Jmenuji se Mučukunda. Můj otec se jmenoval Mándhátá a mým dědem byl

velký král Juvanášva. Byl jsem velice unavený, jelikož jsem neodpočíval po mnoho tisíc let, a kvůli tomu všechny mé údy zeslábly a byly téměř neschopné činnosti. Uchýlil jsem se do této odlehlé jeskyně, abych znovu získal energii, ale nějaký neznámý muž mě probudil a proti mé vůli mě donutil vstát. Za toto nepřístojné jednání jsem ho pouhým pohledem spálil na popel. Nyní mám to štěstí, že mohu vidět Tebe v této velkolepé a překrásné podobě. Myslím si proto, že to Ty jsi způsobil smrt mého nepřítele. Můj milý Pane, musím přiznat, že kvůli záři, jež vychází z Tvého těla a je pro mé oči nesnesitelná, Tě nemohu řádně vidět. Chápu, že jsi hoden uctívání všech živých bytostí.”
Když Pán Krišna viděl Mučukundovu touhu Ho poznat, s úsměvem mu odpověděl: “Můj milý králi, je prakticky nemožné, abych ti popsal své zrození, příchod, odchod a jednání. Možná víš, že Moje inkarnace Anantadéva má nekonečně mnoho úst a již nekonečně dlouho se snaží vyprávět vše o Mém jménu, slávě, vlastnostech, činnostech, příchodech, odchodech a inkarnacích, ale stále se nemůže dobrat konce. Není tedy možné přesně vědět, kolik jmen a podob vlastním. Materialističtí vědci možná jednou budou schopni spočítat, z kolika atomových částeček se skládá tato planeta Země, ale všechna Má jména, podoby a činnosti, kterých je nekonečně mnoho, vyjmenovat nemohou. Mnoho velkých mudrců a světců se snažilo vyčíslit Mé různé podoby a skutky, ale úplný seznam se jim nepodařilo sestavit. Jelikož si však tolik přeješ Mě poznat, mohu Ti sdělit, že nyní jsem se zjevil na této planetě, abych zničil démonské zásady rozšířené mezi lidmi a znovu zavedl náboženské zásady uvedené ve Védách. Za tímto účelem Mě sem pozval Brahmá, hlavní božstvo tohoto vesmíru, a proto jsem se nyní zjevil v jaduovské dynastii jako jeden z členů jejich rodiny. Konkrétně jsem se v ní narodil jako Vasudévův syn, a tudíž Mě lidé znají jako Vásudévu, syna Vasudévy. Také věz, že jsem zabil Kansu, který byl ve svém minulém životě známý jako Kálanémi, jakož i Pralambásuru a mnoho dalších démonů. Jednali jako Moji nepřátelé, a proto jsem je zabil. Démon, který tu před tebou stál, rovněž jednal jako Můj nepřítel a ty jsi ho laskavě spálil na popel svým pohledem.

Můj milý králi Mučukundo, jsi Můj velký oddaný a Já jsem přišel do této jeskyně, abych ti prokázal svou bezpříčinnou milost. Cítím silnou náklonnost ke svým oddaným, a ty jsi ve svém dřívějším životě jednal jako Můj velký oddaný a modlil ses o Mou bezpříčinnou milost; proto jsem za tebou přišel splnit ti tvoji touhu. Nyní se na Mě můžeš dívat ke svému plnému uspokojení. Můj milý králi, můžeš Mě požádat o jakékoliv požehnání, jsem připravený splnit ti tvé přání. Je Mou věčnou zásadou, že každému, kdo u Mě vyhledá útočiště, musí být Mojí milostí splněna všechna přání."
Když Pán Krišna řekl králi Mučukundovi, aby Ho požádal o požehnání, král se zaradoval a okamžitě si vzpomněl na proroctví Gargy Muniho, který již dávno předpověděl, že Pán Krišna se zjeví na této planetě v dvacátém osmém věku Vaivasvaty Manua. Jakmile si vzpomněl na tuto předpověď, pochopil, že Nejvyšší Osoba, Nárájan, před ním stojí jako Pán Krišna. Ihned padl k Jeho lotosovým nohám a začal se modlit následovně.
"Můj milý Pane, ó Nejvyšší Osobnosti Božství, chápu, že všechny živé bytosti na této planetě jsou působením Tvojí vnější energie uvedené do iluze a zamilované do iluzorního uspokojování smyslů. Plně se věnují iluzorním činnostem, a proto se zdráhají uctívat Tvé lotosové nohy. Jelikož si neuvědomují, jaký prospěch přináší odevzdání se Tvým lotosovým nohám, jsou vystavené různým strastiplným podmínkám hmotné existence. Pošetile lpí na takzvané společnosti, přátelství a lásce, což jen vytváří různé druhy utrpení. Každý, ať muž, či žena, lpí na hmotné existenci, oklamaný Tvou vnější energií, a všichni se jen navzájem podvádějí ve velké společnosti podvodníků a podvedených. Tito hlupáci nevědí, jaké mají štěstí, že získali toto lidské tělo, a zdráhají se uctívat Tvé lotosové nohy. Působením Tvé vnější energie lpí na lesku hmotných činností, na takzvané společnosti, přátelství a lásce, a jsou jako zvíře, které spadlo do temné studny." Zde je dán příklad tmavé studny — na polích bývá mnoho studní léta nepoužívaných a zarostlých trávou, a nebohá zvířata, která o nich nevědí, do nich mohou spadnout. Pokud je nikdo nezachrání, pak v nich zemřou. Nalákána několika stébly trávy spadnou do tmavé studny a tam je

čeká smrt. Podobně i hloupí lidé, kteří neznají důležitost lidského života, zneužívají svého těla jen ke smyslovému požitku a umřou, aniž by získali jakýkoliv užitek.
“Můj milý Pane, já nejsem výjimka z tohoto všeobecného zákona hmotné přírody. I já jsem hlupák, který promarnil svůj čas a nic nezískal. A moje postavení je obzvlášť složité. Vzhledem k tomu, že náležím do královského rodu, byl jsem namyšlenější než obyčejní lidé. Obyčejný člověk si myslí, že je vlastníkem svého těla nebo své rodiny, ale já jsem začal takto uvažovat ve větším měřítku. Chtěl jsem být vládcem celého světa, a jak jsem se kochal představami smyslového požitku, moje tělesné pojetí života čím dál více sílilo. Mé pouto k domovu, manželce a dětem, k penězům a vládě nad světem bylo čím dál pevnější; ve skutečnosti nemělo hranic. Proto jsem byl stále připoutaný k myšlenkám na své hmotné životní podmínky.
Takto, můj milý Pane, jsem bez užitku promarnil už mnoho času ze svého cenného života. Jak mé mylné životní představy narůstaly, považoval jsem toto hmotné tělo, což je pouze pytel masa a kostí, za všechno na světě a ve své ješitnosti jsem uvěřil, že jsem se stal králem lidské společnosti. S tímto mylným tělesným pojetím života jsem cestoval po celém světě v doprovodu vojenských šiků — vojáků, vozatajů, slonů a koní. Mnoho velitelů mi bylo k službám a byl jsem pyšný na svou moc; proto jsem Tě nemohl najít, Pane, který vždy sídlíš v mém srdci jako nejdůvěrnější přítel. Nedbal jsem na Tebe, a to byla chyba mého takzvaně vznešeného hmotného postavení. Myslím, že všechny živé bytosti se stejně jako já nestarají o duchovní realizaci a jsou vždy plné úzkosti: ‚Co je třeba udělat? Co se teď stane?` Jelikož jsme pevně spoutáni hmotnými touhami, setrváváme nadále ve svém šílenství.
Ale přestože jsme tak pohroužení do hmotných myšlenek, nezadržitelný čas, který není ničím jiným než jednou z Tvých podob, vždy svědomitě vykonává svou povinnost, a jakmile se čas naplní, okamžitě ukončíš, ó Pane, všechny děje našich hmotných snů. Jako časový faktor ukončuješ všechny naše činnosti, stejně jako hladový černý had bez milosti hbitě spolkne malou krysu.

Působením krutého času se královské tělo, které bylo za života vždy ozdobené zlatými šperky a vozilo se na kočáře taženém krásnými koňmi nebo na hřbetě zlatem ozdobeného slona a které bylo veřejně prohlašováno za krále lidské společnosti — to samé královské tělo se působením nezadržitelného času rozloží a stane se potravou pro červy a hmyz nebo se promění v popel či zvířecí trus. Toto krásné tělo může bý uznáváno za královské, dokud žije, ale po smrti i tělo krále sežerou zvířata, a tak ho promění v trus, nebo je spáleno v krematoriu a promění se v popel nebo je pochováno do hrobu, kde z něho vzejdou různí červi a hmyz.
Můj milý Pane, tento nezadržitelný čas nás neovládá jen po smrti, ale zase jiným způsobem i za živa. Mohu být například mocný král, a přesto když dobudu svět a vrátím se domů, podléhám tolika hmotným podmínkám. Když se vítězně vrátím, všichni podřízení králové mi možná přicházejí vzdávat úctu, ale jakmile vstoupím do vnitřní části paláce, sám se stanu nástrojem v rukách královen a kvůli smyslovému požitku musím padat k nohám žen. Hmotný způsob života je tak složitý, že předtím, než se člověk může věnovat hmotným požitkům, musí těžce pracovat, takže má zřídkakdy příležitost v klidu si užívat. Aby získal veškeré hmotné pohodlí, musí se podrobit přísné askezi a povýšit se na nebeské planety. I tehdy, když se narodí ve velice bohaté nebo královské rodině, dělá si stále starosti, jak si udržet své postavení a připravit se prováděním obětí a rozdáváním milodarů na příští život. I král má mnoho obav, nejen ohledně politické situace, ale také aby dosáhl nebeských planet.
Je tedy velice obtížné se vyprostit z hmotného zapletení, ale získá-li člověk nějakým způsobem Tvoji přízeň, jen díky Tvé milosti dostane příležitost stýkat se s čistým oddaným. To je začátek vysvobození z hmotného, podmíněného života. Můj milý Pane, jedině díky společnosti čistých oddaných se člověk může přiblížit k Tobě, který jsi vládcem hmotné i duchovní existence. Jsi nejvyšším cílem všech čistých oddaných a stykem s nimi může člověk rozvinout svou spící lásku k Tobě. Rozvoj vědomí Krišny ve

společnosti čistých oddaných je tedy tím, co vysvobozuje z hmotného zapletení.
Můj milý Pane, jsi tak milostivý, že navzdory mé zdráhavosti sdružovat se s Tvými čistými oddanými jsi mi prokázal nesmírnou milost jako výsledek mého nepatrného styku s čistým oddaným Gargou Munim. Jen Tvou bezpříčinnou milostí jsem ztratil všechno hmotné bohatství, království i rodinu. Pochybuji, že bych se mohl bez Tvé bezpříčinné milosti ze všech těchto pout kdy vymanit. Králové a vládci někdy přijímají život asketů, aby zapomněli na svůj královský život, ale Tvou zvláštní bezpříčinnou milostí jsem již byl zbaven královské moci. Nemusím se stávat poustevníkem a cvičit se v odříkání.
Můj milý Pane, proto se modlím, abych jen mohl být zapojený do vykonávání transcendentální láskyplné služby Tvým lotosovým nohám. To je cíl čistých oddaných, kteří jsou prostí veškerého hmotného znečištění. Jsi Nejvyšší Osobnost Božství a můžeš mi nabídnout, cokoliv si přeji, včetně osvobození. Kdo by však byl takový blázen, aby poté, co Tě potěšil, od Tebe žádal něco, co by mohlo způsobit zapletení v tomto hmotném světě? Myslím, že žádný rozumný člověk Tě o takové požehnání nepožádá. Proto se Ti odevzdávám, neboť jsi Nejvyšší Osobnost Božství, jsi Nadduše žijící v srdcích všech a jsi neosobní záře Brahmanu. Navíc jsi i tímto hmotným světem, neboť hmotný svět je jen projevem Tvé vnější energie. Z jakékoliv perspektivy jsi tedy pro všechny svrchovaným útočištěm. Ať už na hmotné úrovni, nebo na duchovní, každý musí přijmout útočiště u Tvých lotosových nohou. Proto se Ti odevzdávám, můj Pane.
Po mnoho a mnoho životů jsem zakoušel trojí utrpení hmotné existence a nyní už toho mám dost. Poháněly mě jen mé smysly a nikdy jsem nebyl spokojený. Proto přijímám útočiště u Tvých lotosových nohou, které dávají klidný život a dovedou odstranit všechen nářek způsobený hmotným znečištěním. Můj milý Pane, jsi Nadduše všech a všechno víš. Nyní jsem se zbavil všeho znečištění v podobě hmotných tužeb. Netoužím po požitcích hmotného světa, nechci splynout s Tvojí duchovní září, ani nechci meditovat o Tvém

lokalizovaném aspektu zvaném Paramátmá, protože vím, že když se Ti jen odevzdám, budu úplně klidný a nic mě nerozruší.”
Když Pán Krišna vyslechl slova krále Mučukundy, odpověděl: “Můj milý králi, mám radost z toho, co říkáš. Byl jsi králem všech zemí na této planetě, ale k Mému překvapení vidím, že tvá mysl je teď prostá všeho hmotného znečištění. Nyní jsi připravený vykonávat oddanou službu. Mám radost, že i když jsem ti nabídl možnost požádat Mě o jakékoliv požehnání, nechtěl jsi po Mně žádný hmotný prospěch. Chápu, že tvá mysl je nyní upnutá na Mě a není rozrušená žádnou hmotnou kvalitou.”
Hmotné kvality jsou tři: dobro, vášeň a nevědomost. Když je někdo ovlivněn směsí hmotných kvalit vášně a nevědomosti, různé chtivé touhy ho nutí hledat pohodlí v hmotném světě. Je-li pod vlivem hmotné kvality dobra, snaží se očistit podstupováním různých druhů askeze. Jakmile člověk dosáhne úrovně skutečného bráhmany, přeje si splynout s Pánem. Pokud však chce jen sloužit lotosovým nohám Pána, pak je vůči všem třem kvalitám transcendentální. Čistá osoba vědomá si Krišny proto vždy stojí mimo vliv hmotných kvalit.
“Můj milý králi,” pokračoval Pán Krišna, “nabídl jsem ti veškerá požehnání jen proto, abych vyzkoušel, jak jsi pokročilý v oddané službě. Nyní vidím, že jsi na úrovni čistých oddaných, neboť Tvoji mysl nerozrušují žádné chtivé touhy hmotného světa. Jógí, kteří se snaží vylepšit své postavení ovládáním smyslů a kteří o Mně meditují za pomoci dechových cvičení *prāṇāyāmy*, nejsou tak dokonale prostí hmotných tužeb. V několika případech jsme viděli, že jakmile se objeví pokušení, tito jógí znovu poklesnou na hmotnou úroveň.”
Názorným příkladem je Višvámitra Muni. Byl to velký jógí, který praktikoval *prāṇāyāmu*, dechová cvičení, ale jakmile ho navštívila Ménaká, kurtizána z nebeských planet, nedokázal se ovládnout a zplodil s ní dceru jménem Šakuntalá. Čistého oddaného Haridáse Thákura však nerozrušilo ani svádění prostitutky.
“Můj milý králi,” pokračoval Pán Krišna, “proto ti dávám zvláštní požehnání, že na Mě budeš stále myslet. Tak budeš moci svobodně putovat hmotným světem, aniž by tě znečistily hmotné kvality.”

Tento Pánův výrok potvrzuje, že ten, kdo je na úrovni pravého vědomí Krišny a zapojený do transcendentální láskyplné služby Pánu pod vedením duchovního učitele, nikdy nepodléhá znečištění hmotnými kvalitami.

“Můj milý králi,” řekl Pán, “jelikož jsi kšatrija, dopouštěl jsi se hříchu zabíjení zvířat, při lovu i v rámci politiky. Aby ses očistil, věnuj se *bhakti-yoze* s myslí stále pohrouženou ve Mně. Brzy se oprostíš od všech reakcí za tyto nízké činnosti.” Z tohoto výroku je zřejmé, že i když je kšatrijům dovoleno zabíjet zvířata při lovu, nemine je výsledné znečištění hříšnými reakcemi. Proto se každému, ať už kšatrijovi, vaišjovi, nebo bráhmanovi, doporučuje na konci života přijmout sannjás, aby se mohl plně věnovat službě Pánu, a tak se zbavil reakcí za všechny hříchy z dřívějšího života.

Potom Pán ujistil krále Mučukundu: “V příštím životě se narodíš jako prvotřídní vaišnava, nejlepší z bráhmanů, a transcendentální služba Mně bude tvou jedinou činností.” Vaišnava je prvotřídní bráhmana, protože nikdo se nemůže dostat na úroveň vaišnavy, aniž by měl vlastnosti pravého bráhmany. Když se někdo stane vaišnavou, věnuje se plně činnostem určeným pro dobro všech živých bytostí. Nejvyšší dobročinností pro živé bytosti je šířit vědomí Krišny. Zde je řečeno, že ti, které Pán obdaří zvláštní přízní, si mohou být absolutně vědomi Krišny a věnovat se šíření vaišnavské filosofie.

Takto končí Bhaktivédántův výklad 51. kapitoly knihy Krišna, nazvané “Mučukundovo vysvobození”.

52. KAPITOLA

Krišna jako Rančór

Když Mučukunda, slavný potomek Ikšvákuovy dynastie, takto získal přízeň Pána Krišny, uctivě Pána v jeskyni obešel a potom vyšel ven. Venku překvapeně zjistil, že lidé se zmenšili do velikosti trpaslíků. Rovněž stromy byly mnohem menší a Mučukunda okamžitě pochopil, že se ocitl v Kali-juze. Bez otálení se tedy vydal směrem na sever. Nakonec došel k hoře zvané Gandhamádana, na níž rostlo a kvetlo mnoho stromů, jako například santál a jiné, jejichž vůně rozradostnila každého, kdo k nim přišel. Rozhodl se, že tam zůstane a po zbytek života se bude podrobovat askezi. Zdá se, že toto místo leží v nejsevernější části Himálaje, kde se také nachází sídlo Nara-Nárájana. Toto místo dodnes existuje a nazývá se Badarikášram. Zde se Mučukunda věnoval uctívání Pána Krišny, při kterém toleroval veškeré bolesti i radosti a jiné duality hmotného světa. Pán Krišna se vrátil k Mathuře, kde se pustil do boje s Kálajavanovými vojáky a jednoho po druhém je zabil. Pak posbíral všechny cennosti z jejich mrtvých těl a pod Jeho dohledem byla tato válečná kořist naložena na volské povozy a odvezena do Dváraky.

Na Mathuru mezitím znovu zaútočil Džarásandha, tentokrát s větším počtem divizí; měl s sebou celkem dvacet tři *akṣauhiṇī.*

Pán Šrí Krišna chtěl Mathuru zachránit před osmnáctým útokem mocných vojenských oddílů krále Džarásandhy. Aby předešel zabíjení dalších vojáků a aby se mohl věnovat důležitějším povinnostem, opustil bojiště bez boje. Ve skutečnosti neměl vůbec strach, ale předstíral, že je obyčejná lidská bytost a bojí se nesmírného množství Džarásandhových vojáků a prostředků. Beze zbraní opustil bojiště. I když byly Jeho lotosové nohy hebké jako okvětní lístky lotosu, ušel pěšky velmi dlouhou vzdálenost. Džarásandha si myslel, že Krišna a Balaráma tentokrát dostali strach z jeho vojenské převahy a utíkají z bojiště. Vydal se za Nimi se všemi vozy, koňmi i pěchotou. Myslel si, že Krišna a Balaráma jsou obyčejní lidé, a pokoušel se měřit činnosti Pána. Podle této zábavy je Krišna známý jako Rančór, což znamená “ten, který opustil bojiště”.

V Indii, zvláště v Gudžarátu, je mnoho chrámů, kde uctívají Krišnu jako Rančórdžího. Když král uteče z bojiště bez boje, obvykle se o něm říká, že je zbabělec, ale když Krišna předvádí tuto zábavu a odejde z bitvy, oddaní Ho uctívají. Démoni se stále snaží měřit Krišnovu velikost, zatímco oddaný se nikdy nesnaží Jeho sílu a bohatství měřit, ale vždy se Mu odevzdává a uctívá Ho. Kráčíme-li ve stopách čistých oddaných, můžeme vědět, že Krišna zvaný Rančórdží neopustil bitevní pole ze strachu, ale z jiného důvodu. Jak se později ukáže, chtěl odpovědět na důvěrný dopis, který Mu poslala Rukminí, Jeho budoucí první manželka. Krišnův útěk z bojiště je ukázkou jednoho z Jeho šesti vznešených atributů. Krišna je nejsilnější, nejbohatší, nejslavnější, nejmoudřejší, nejkrásnější a také si dovede nejvíce odříkat. *Śrīmad-Bhāgavatam* jasně říká, že opustil bojiště navzdory tomu, že měl dostatek vojenské síly. Dokonce i bez armády by mohl sám porazit Džarásandhovy oddíly, jak to již dokázal sedmnáctkrát předtím. Jeho útěk z bitevního pole je tedy příkladem Jeho jedinečného atributu — odříkání.

Když oba bratři urazili již notnou vzdálenost, předstírali, že se unavili. Vyšplhali se na vysokou horu, mnoho kilometrů nad mořskou hladinu, aby si odpočali. Tato hora se nazývala Pravaršana, neboť na ni neustále pršelo a její vrchol byl vždy zahalený mraky, jež posílal Indra. Džarásandha pokládal za samozřejmé, že se bratři obávali jeho vojenské síly, a proto se skryli na vrcholku hory. Nejprve se Je snažil najít a dlouhou dobu Je hledal, ale když se mu to nepodařilo, rozhodl se na Ně připravit past a zabít Je tím, že kolem vrcholu rozdělá ohně. Obložil proto celý vrchol dřívím, které pak zapálil. Když plameny postupovaly dál a dál, Krišna a Balaráma skočili z vrcholu hory na zem, z výšky sto čtyřiceti kilometrů. Zatímco na vrcholu šlehaly plameny, Krišna a Balaráma unikli, aniž Je Džarásandha nebo jeho lidé viděli. Džarásandha došel k závěru, že oba bratři uhořeli a že nebude třeba dalšího boje. V domnění, že uspěl ve svém úsilí, opustil město Mathuru a vrátil se domů do magadhského království. Krišna a Balaráma mezitím dospěli do Dváraky, která byla obklopená mořem.

Poté se Šrí Balaráma oženil s Révatí, dcerou krále Raivaty, jenž vládl provincii Ánarta. To je popsáno v devátém zpěvu *Śrīmad-Bhāgavatamu*. Po Baladévově svatbě se Krišna oženil s Rukminí, dcerou krále Bhíšmaky z provincie zvané Vidarbha. Tak jako je Krišna Nejvyšší Osobnost Božství, Vásudéva, je Rukminí nejvyšší bohyně štěstí, Mahá-Lakšmí. Podle *Caitanya-caritāmṛty* se Krišna i Šrímatí Rádhárání expandují současně: Krišna do různých podob zvaných *viṣṇu- tattva* a Šrímatí Rádhárání, prostřednictvím své vnitřní energie, do podob zvaných *śakti-tattva*, které jsou mnohými podobami bohyně štěstí.
Podle védských zvyklostí existuje osm druhů svateb. Prvotřídní svatbou je, když rodiče ženicha a nevěsty domluví datum sňatku. Potom ženich přijede v královském stylu do nevěstina domu a v přítomnosti bráhmanů, kněží a příbuzných mu je nevěsta předána. Kromě toho existují další způsoby sňatku, jako například *gāndharva* a *rākṣasa*. Krišna se s Rukminí oženil způsobem *rākṣasa* tím, že ji unesl v přítomnosti mnoha soků, především Šišupály, Džarásandhy a Šálvy. Když byla Rukminí předávána Šišupálovi, Krišna ji uloupil ze svatebního shromáždění, jako když Garuda sebral polobohům nádobu s nektarem. Rukminí, jediná dcera krále Bhíšmaky, byla neobyčejně krásná. Říkalo se jí Ručiránaná, což znamená “ta, jejíž krásný obličej je jako rozkvetlý lotosový květ”.
Krišnovi oddaní vždy touží naslouchat o Jeho transcendentálních činnostech. Všechny Jeho činnosti, jako bojování, únosy i útěk z bitvy, jsou transcendentální, jelikož jsou na absolutní úrovni, a oddaní mají o takový poslech transcendentální zájem. Čistý oddaný mezi Pánovými činnostmi nedělá rozdíly — že by se o některých mělo naslouchat, a o jiných ne. Existuje však třída takzvaných oddaných známých jako prákrita-sahadžijové, kteří velice rádi naslouchají o Krišnově *rāsa-līle* s gópími, ale už ne o Jeho bojích s nepřáteli. Nevědí, že Jeho bojování i Jeho přátelení se s gópími jsou stejně transcendentální, neboť všechny tyto činnosti jsou na absolutní úrovni. Čistí oddaní pokorným poslechem vychutnávají

všechny Krišnovy transcendentální zábavy popsané ve *Śrīmad-Bhāgavatamu;* neodmítnou ani kapku.
Příběh o tom, jak se Krišna oženil s Rukminí, je popsán takto: Král Vidarbhy, Mahárádž Bhíšmaka, byl velice schopný a oddaný vladař. Měl pět synů a jedinou dceru. První syn se jmenoval Rukmí, druhý Rukmaratha, třetí Rukmabáhu, čtvrtý Rukmakéša a pátý Rukmamálí. Tito bratři měli jednu mladší sestru — Rukminí. Byla půvabná a ctnostná a měla se stát manželkou Pána Krišny. Mnoho světců a mudrců, jako Nárada Muni, navštěvovalo palác krále Bhíšmaky. Rukminí měla přirozeně možnost s nimi mluvit, a tak získala zprávy o Krišnovi. Dozvěděla se o Jeho šesti vznešených atributech a už jen na základě toho, že o Něm slyšela, zatoužila odevzdat se Jeho lotosovým nohám a stát se Jeho ženou. Krišna o Rukminí také slyšel. Byla studnicí všech transcendentálních vlastností: byla inteligentní, její tělo mělo příznivé znaky, byla velkomyslná, nesmírně půvabná a uměla se dobře chovat. Krišna se proto rozhodl, že by měla být Jeho manželkou. Všichni příbuzní krále Bhíšmaky chtěli dát Rukminí za ženu Krišnovi, ale její starší bratr Rukmí navzdory přání ostatních zařídil její sňatek s Šišupálou, Krišnovým zapřisáhlým nepřítelem. Když se krásná černooká Rukminí doslechla o tomto plánu, velice se zarmoutila. Jelikož však byla dcerou krále, vyznala se v politické diplomacii a řekla si, že zármutek k ničemu nevede. Bylo potřeba okamžitě podniknout nějaké kroky. Po chvíli uvažování se rozhodla, že pošle Krišnovi vzkaz, a aby nemohla být podvedena, vybrala si za posla kvalifikovaného bráhmanu. Pravý bráhmana mluví vždy pravdu a je oddaným Višnua. Neprodleně vyslala bráhmanu do Dváraky. Jakmile bráhmana dorazil k dvároacké bráně, ohlásil svůj příchod strážnému, který ho zavedl do paláce, kde Krišna seděl na zlatém trůnu. Jelikož bráhmana dostal příležitost sloužit jako Rukminin posel, měl to štěstí, že mohl spatřit Nejvyšší Osobnost Božství Krišnu, původní příčinu všech příčin. Bráhmana je duchovní učitel všech společenských tříd. Pán Šrí Krišna chtěl všechny poučit o védské etiketě, co se týče uctívání bráhmany, a proto okamžitě vstal a nabídl mu svůj trůn. Když byl bráhmana usazen na zlatém trůnu,

Pán Šrí Krišna ho uctíval stejným způsobem, jakým polobozi uctívají Jeho. Tak učil všechny, že uctívání Jeho oddaného je cennější než uctívání Jeho samotného.
Poté se bráhmana vykoupal, najedl a ulehl k odpočinku na posteli pokryté měkkým hedvábím. Když odpočíval, Pán Šrí Krišna k němu potichu přišel, s velkou úctou si položil jeho nohy do klína a začal je masírovat. Takto si Krišna přisedl k bráhmanovi a řekl: “Můj milý bráhmano, doufám, že své náboženské povinnosti vykonáváš bez potíží a že tvoje mysl je vždy klidná.” Lidé různých tříd ve společnosti mají různá zaměstnání, a když se někdo ptá druhého, jak se mu daří, měl by přitom brát ohled na jeho povolání. Když se tedy ptáme na situaci bráhmany, otázky bychom měli klást podle jeho životních podmínek, abychom ho nerozrušovali. Klidná mysl je základem, aby člověk mohl být pravdomluvný, čistý, vyrovnaný, uměl se ovládat a byl snášenlivý. Jakmile člověk získá poznání a ví, jak je prakticky používat v životě, upevní se jeho přesvědčení o Absolutní Pravdě. Bráhmana věděl, že Krišna je Nejvyšší Osobnost Božství, a přesto přijal Jeho uctivou službu s ohledem na védská pravidla společenského chování. Pán Šrí Krišna vystupoval jako lidská bytost. Jelikož náležel do třídy kšatrijů a byl mladý chlapec, bylo Jeho povinností prokázat úctu bráhmanovi.
Pán Krišna pokračoval: “Ó nejlepší z bráhmanů, měl bys být stále spokojený, neboť má-li bráhmana svou vnitřní spokojenost, nebude se odchylovat od svých předepsaných povinností. Každý, a zvláště bráhmana, může pouhým dodržováním svých předepsaných povinností dosáhnout nejdokonalejšího naplnění všech tužeb. Jinak i člověk bohatý jako nebeský král Indra se musí stěhovat z planety na planetu, není-li spokojený. Nemůže být šťastný v žádných podmínkách. Avšak ten, kdo má spokojenou mysl, může žít šťastně kdekoliv, i když ztratí veškeré vlastnictví.”
Tento Krišnův pokyn bráhmanovi je velice významný. Znamená to, že pravého bráhmanu nemá znepokojit žádná situace. V moderním věku, Kali-juze, takzvaní bráhmanové přijímají ohavné postavení šúdrů nebo i horší, a přesto se vydávají za kvalifikované bráhmany. Pravý bráhmana se ve skutečnosti vždy drží svých povinností a

nikdy nepřijme povinnosti šúdrů nebo lidí na ještě nižší úrovni. Autorizovaná písma uvádějí, že za vyjímečné situace může bráhmana vykonávat činnosti kšatrijů, nebo dokonce i vaišjů, ale nikdy by neměl přijmout zaměstnání šúdrů. Pán Krišna prohlásil, že pokud se bráhmana důsledně drží svých náboženských zásad, pak ho žádné nepříznivé okolnosti nemohou rozrušit. Na závěr Pán Šrí Krišna řekl: “S úctou se klaním bráhmanům a vaišnavům, neboť bráhmanové jsou vždy spokojení ve svém nitru a vaišnavové vždy jednají pro skutečné blaho lidské společnosti. Jsou to nejlepší přátelé všech; jsou nesobečtí a mají vždy klidnou mysl.”
Dále se Pán Krišna chtěl dozvědět, jací jsou vládci (kšatrijové) v bráhmanově království, a proto se zeptal, zda jsou všichni obyvatelé šťastní. Způsobilost krále lze posoudit podle nálady lidí v království. Jsou-li šťastní po všech stránkách, je zřejmé, že král je poctivý a vykonává své povinnosti správně. Krišna řekl, že král, v jehož království jsou občané šťastní, je Mu velice drahý. Krišna samozřejmě věděl, že bráhmana přišel s důvěrným vzkazem, a proto řekl: “Chceš-li, můžeš promluvit o svém poslání.”
Bráhmana, jehož velice uspokojovaly tyto transcendentální zábavy s Pánem, pak vyprávěl celý příběh vedoucí k jeho návštěvě Krišny. Vytáhl Rukminin dopis pro Krišnu a řekl: “Toto jsou slova princezny Rukminí: ‚Můj milý Krišno, neporazitelný a nejkrásnější, jakýkoliv člověk, který uslyší o Tvé transcendentální podobě a zábavách, okamžitě ušima pojme do svého nitra Tvé jméno, slávu a vlastnosti, všechna jeho hmotná soužení ustanou a on pevně umístí Tvou podobu do svého srdce. Prostřednictvím takové transcendentální lásky k Tobě Tě vždy vidí ve svém nitru; tímto způsobem se naplní všechny jeho touhy. I já jsem slyšela o Tvých transcendentálních vlastnostech. Možná mi chybí stud, když vyjadřuji své pocity přímo, ale okouzlil jsi mne a uchvátil moje srdce. Možná budeš pochybovat o mé počestnosti, neboť jak Tě může svobodná dívka jako já bez ostychu takto oslovit? Můj milý Mukundo, jsi největší lev mezi lidmi, nejvyšší osoba mezi všemi osobami. Kterákoliv dívka, i když ještě neopustila domov, nebo dokonce i kterákoliv nanejvýš mravná žena by se za Tebe chtěla vdát, okouzlena Tvým bezpříkladným

charakterem, poznáním, bohatstvím a postavením. Vím, že jsi manžel bohyně štěstí a jsi velmi laskavý ke svým oddaným, a proto jsem se rozhodla stát se Tvou věčnou služkou. Můj milý Pane, odevzdávám svůj život a duši Tvým lotosovým nohám. Vybrala jsem si Tě za manžela, a proto Tě žádám, abys mě přijal za svou ženu. Jsi nejmocnější, ó Pane s lotosovýma očima, a nyní Ti náležím. Je směšné, když se šakal zmocní toho, na čem si měl pochutnat lev; proto Tě žádám, aby ses mě ihned ujal, dřív než si mě odveze Šišupála a jiní princové jeho ražení. Můj milý Pane, možná jsem v předešlém životě konala nějakou veřejně prospěšnou činnost, jako je kopání studní a sázení stromů, nebo zbožné činnosti, jako pořádání rituálních obřadů a obětí a sloužení úctyhodným osobám: duchovnímu učiteli, bráhmanům a vaišnavům. Snad jsem takovým jednáním potěšila Nejvyšší Osobnost Božství, Nárájana. Je- li tomu tak, Pane Krišno, bratře Pána Balarámy, pak si přeji, abys sem přijel a uchopil mě za ruku, aby se mě Šišupála a jeho společníci nemohli dotknout.`”

Rukminina svatba se Šišupálou již byla dojednaná. Rukminí proto navrhla Krišnovi, aby ji unesl, aby k ní nemuselo dojít. Tento druh sňatku, kdy je dívka unesena násilím, se nazývá *rākṣasa* a provozují ho kšatrijové neboli muži s vůdčím a bojovým duchem. Jelikož svatba měla nastat hned příštího dne, Rukminí navrhla, aby Krišna potají přijel, unesl ji a potom bojoval s Šišupálou a jeho spojenci, jako byl král Magadhy. Věděla, že se nikomu nepodaří přemoci Krišnu, který jistě zvítězí, a proto Ho oslovila jménem Adžita, jež znamená “nepřemožitelný Pán”.

Rukminí řekla Krišnovi, aby si nedělal starosti s tím, že by se boj mohl strhnout v paláci, kde by mohli být zraněni, nebo dokonce i zabiti mnozí její příbuzní, včetně žen. Tak jako král určité země uvažuje diplomatickým způsobem, jak dosáhnout svých cílů, Rukminí jakožto dcera krále diplomaticky navrhla, jak je možné se vyhnout takovému zbytečnému a nechtěnému zabíjení. Vysvětlila, že jejich rodinnou tradicí je navštívit před svatbou chrám bohyně Durgy, jejich rodinného božstva. (Kšatrijští králové byli většinou věrní vaišnavové, kteří uctívali Pána Višnua buď v podobě Rádhy a

Krišny, nebo jako Lakšmí a Nárájana, ale pro hmotné zabezpečení často ještě uctívali bohyni Durgu. Nikdy se však nedopouštěli té chyby, jako někteří méně inteligentní lidé, aby stavěli polobohy na úroveň Nejvyššího Pána, zvanou *viṣṇu-tattva*.) Rukminí navrhla Krišnovi, že ji nejsnadněji unese, až půjde z paláce do chrámu, nebo až se bude vracet domů, a tak se vyhne zbytečnému zabíjení jejích příbuzných.

Také Krišnovi vysvětlila, proč se za Něho chtěla provdat, přestože se mohla vdát za Šišupálu, který byl jako syn velkého krále také vhodným manželem. Rukminí řekla, že nikoho nepovažuje za většího než Krišnu, dokonce ani Pána Šivu, který je známý jako Mahádéva, největší ze všech polobohů. I Pán Šiva se snaží potěšit Pána Krišnu, aby mohl být vysvobozen ze svého zapletení s kvalitou nevědomosti v hmotném světě. I přesto, že je Pán Šiva největší ze všech velkých duší, *mahātmů*, drží na své hlavě očišťující vodu Gangy, která vtéká do tohoto hmotného vesmíru otvorem, který palcem své nohy vytvořil Pán Višnu. Pán Šiva se stará o hmotnou kvalitu nevědomosti, a aby se udržel na transcendentální úrovni, stále medituje o Pánu Višnuovi neboli Krišnovi a stále se očišťuje vodou Gangy. Rukminí proto dobře věděla, že získat Krišnovu přízeň není snadné. Když i Pán Šiva se musí za tímto účelem očišťovat, pro Rukminí, která byla jen dcerou kšatrijského krále, to bude obtížné zcela určitě. Přála si proto zasvětit svůj život podstupování přísné askeze — držet půsty a obejít se bez tělesného pohodlí. Pokud by těmito činnostmi nemohla získat Krišnovu přízeň v tomto životě, byla připravená při své askezi zemřít a podrobovat se takovým těžkostem život za životem. V *Bhagavad-gītě* je řečeno, že čistí oddaní Pána vykonávají oddanou službu s velkým odhodláním. Takové odhodlání, jaké projevila Rukminí, je jedinou cenou, za kterou se dá koupit Krišnova přízeň. Člověk musí být pevně odhodlaný ohledně vědomí Krišny, a to je cesta ke konečnému úspěchu.

Bráhmana vyřídil Krišnovi slova Rukminídéví a řekl: “Můj milý Krišno, vůdce jaduovské dynastie, přinesl jsem Ti tento důvěrný vzkaz od Rukminí; nyní ho můžeš zvážit. Až si vše náležitě

promyslíš, můžeš jednat, jak se Ti zlíbí, ale chceš-li něco podniknout, musíš to udělat okamžitě. Mnoho času nezbývá.”
Takto končí Bhaktivédántův výklad 52. kapitoly knihy Krišna, nazvané “Krišna jako Rančór”.

53. KAPITOLA

Krišna unáší Rukminí

Rukminina slova Pána Krišnu velice potěšila. Stiskl bráhmanovi ruku a řekl: “Můj milý bráhmano, rád slyším, že se za Mne chce Rukminí provdat, neboť i Já toužím po její ruce. Moje mysl je stále pohroužená v myšlenkách na Bhíšmakovu dceru a někdy ani v noci nemohu spát, jak na ni myslím. Vím, že sňatek Rukminí s Šišupálou zařídil její starší bratr z nepřátelství vůči Mně; proto jsem odhodlaný dát všem těmto princům za vyučenou. Tak jako člověk získá oheň zacházením s obyčejným dřevem, získám Rukminí jako oheň z jejich středu, jen co se s těmito démonskými vladaři vypořádám.”
Jakmile se Krišna dozvěděl datum Rukminina plánovaného sňatku, chtěl okamžitě vyjet. Poručil svému vozataji Dárukovi, aby zapřáhl do kočáru a přichystal se na cestu do vidarbhského království. Na tento pokyn přivedl vozataj Krišnovy čtyři zvláštní koně. Jejich jména a popisy jsou uvedeny v *Padma Purāṇě:* První z nich, Šaibja, byl nazelenalý; druhý, Sugríva, měl šedý nádech jako led; třetí, Méghapušpa, měl barvu mraku a poslední, Baláhaka, byl popelavý. Když byli koně zapřažení a vůz připravený k jízdě, Krišna pomohl bráhmanovi nastoupit a usadil ho vedle sebe. Ihned vyjeli z Dváraky a během jedné noci dorazili do provincie Vidarbha. Dvárácké království se rozkládá v západní Indii a Vidarbha leží na severu. Dělí je vzdálenost ne menší než tisíc mil, ale koně byli tak rychlí, že dospěli ke svému cíli, městu zvanému Kundina, za jednu noc, tedy nanejvýš za dvanáct hodin.
Král Bhíšmaka nedával svou dceru Šišupálovi rád, ale byl nucen to udělat kvůli citovému poutu ke svému nejstaršímu synovi, který svatbu dohodl. Z povinnosti vyzdobil město pro svatební obřad a s velkou péčí jednal tak, aby vše proběhlo úspěšně. Ulice byly pokropeny vodou a celé město náležitě uklizeno. Jelikož se Indie nachází v tropické zóně, je ovzduší vždy suché. Na ulicích a cestách se stále hromadí prach, a proto se musí alespoň jednou denně kropit vodou; ve velkoměstech, jako je Kolkata, dvakrát. Cesty v Kundině lemovala výzdoba z barevných praporků a fáborů a na význačných

křižovatkách byly postaveny brány. Celé město bylo velice pěkně vyzdobené. Jeho krásu doplňovali obyvatelé, muži i ženy, kteří se oblékli do čistých šatů a ozdobili santálovou pastou, perlovými náhrdelníky a květinovými girlandami. Všude doutnaly vonné tyčinky a vzduchem se nesla vůně aguru. Kněží a bráhmanové byli bohatě nasyceni a podle obřadních pravidel dostali darem spoustu cenností a krav, a poté recitovali védské hymny. Králova dcera, Rukminí, byla neobyčejně krásná. Byla velice čistá a měla nádherné zuby. Kolem zápěstí měla uvázanou posvátnou šňůru, která přináší štěstí. Dostala různé šperky na ozdobu a dlouhou hedvábnou látku na zahalení horní i dolní části těla. Učení kněží jí zajistili ochranu recitací manter ze *Sāma Vedy*, *Ṛg Vedy* a *Yajur Vedy.* Potom zpívali mantry z *Atharva Vedy* a obětovali ohni, aby zmírnili neblahé vlivy různých hvězd.
Král Bhíšmaka dobře věděl, jak jednat s bráhmany a kněžími při takových obřadech. Zvláště bráhmany uctil tím, že jim věnoval nesmírné množství zlata a stříbra, zrní smíchané s melasou a krávy ozdobené látkovými přehozy a šperky. Damaghóša, Šišupálův otec, vykonal různé obřady, aby přivolal štěstí pro svého syna. Šišupálův otec byl známý jako Damaghóša pro svou mimořádnou schopnost zkrotit neposlušné občany. *Dama* znamená “krotit” a *ghoṣa* znamená “slavný”; proslavil se tedy svou schopností vládnout občanům. Damaghóša si myslel, že pokud přijede Krišna a bude chtít narušit svatební obřad, jistě Ho zkrotí svou vojenskou silou. Po vykonání různých příznivých obřadů tedy shromáždil své vojenské oddíly. Vzal mnoho slonů ověšených zlatými náhrdelníky a mnoho podobně ozdobených vozů a koní. Vypadalo to, že Damaghóša nejel se svým synem a dalšími společníky do Kundiny oženit Šišupálu, ale hlavně bojovat.
Když se král Bhíšmaka dozvěděl, že Damaghóša a jeho skupina přijíždí, vyjel z města, aby je přivítal. Před městskou bránou bylo mnoho zahrad připravených pro hosty. Védským svatebním zvykem je, že nevěstin otec přijme ženichův početný doprovod a na dva nebo tři dny, až do skončení svatebního obřadu, je ubytuje na vhodném místě. Skupina vedená Damaghóšou čítala tisíce mužů, mezi nimiž

byli významní králové a osobnosti jako Džarásandha, Dantavakra, Vidúratha a Paundraka. Bylo veřejným tajemstvím, že Rukminí se měla provdat za Krišnu, ale že její starší bratr Rukmí jí zařídil svatbu se Šišupálou. Také se proslýchalo, že Rukminí vyslala posla za Krišnou, a vojáci proto měli podezření, že Krišna asi způsobí rozruch a pokusí se Rukminí unést. Trochu se báli, ale přesto byli připravení s Krišnou urputně bojovat, aby únosu zabránili. Šrí Balaráma dostal zprávu, že Krišna odjel do Kundiny jen s jedním bráhmanou a že Šišupála je tam s velkým počtem vojáků. Balaráma tušil, že se na Krišnu chystají zaútočit, a z velké lásky ke svému bratrovi proto shromáždil silné vojenské jednotky složené z vozů, pěchoty, koní a slonů a vydal se také k tomuto městu.

Rukminí mezitím v paláci očekávala Krišnův příjezd, ale když ani On, ani bráhmana, který nesl její vzkaz, nepřicházeli, naplnila ji úzkost a začala uvažovat o svém neštěstí. “Pouze jedna noc mě dělí od svatebního dne a bráhmana ani Šjámasundara se nevrátili. Nevím proč.” Ztrácela naději a myslela si, že Krišna asi našel důvod k nespokojenosti a odmítl její upřímný návrh. To mohlo zklamat i bráhmanu, který se rozhodl, že se nevrátí. Ačkoliv uvažovala o různých důvodech jejich zpoždění, čekala oba dva každým okamžikem.

Rukminí si dále myslela, že upadla v nemilost polobohů, jako je Pán Brahmá, Pán Šiva a bohyně Durgá. Obvykle se říká, že polobozi se zlobí, když se jim nedostává řádného uctívání. Například Indra se rozzlobil, když zjistil, že ho obyvatelé Vrindávanu neuctívají (když Krišna zastavil Indra-jagju), a chtěl je za to potrestat. Rukminí se proto domnívala, že Pán Šiva nebo Pán Brahmá se na ni asi zlobí a snaží se zmařit její plán, jelikož je málo uctívala. Rovněž o bohyni Durze, manželce Pána Šivy, si myslela, že se nejspíš přidala ke svému muži. Pán Šiva je známý jako Rudra a jeho žena jako Rudrání. Rudrání a Rudra je pojmenování těch, kdo běžně vrhají druhé do neštěstí a věčného nářku. Rukminí myslela na bohyni Durgu jako na Giridžu, dceru himálajského pohoří. Himálajské hory jsou studené a tvrdé a princezna považovala bohyni Durgu za nelítostnou a chladnou. Tímto způsobem uvažovala Rukminí, která

byla koneckonců stále ještě dítě, o různých polobozích v touze vidět Krišnu. Gópí uctívaly bohyni Kátjájaní, aby dostaly Krišnu za manžela, a podobně i Rukminí myslela na různé polobohy, ne kvůli hmotnému prospěchu, ale ve vztahu ke Krišnovi. Modlit se k polobohům za Krišnovu milost není špatné a Rukminí byla plně pohroužená do myšlenek na Krišnu.
Rukminí se uklidňovala, že ještě nevypršela doba, kdy mohl Góvinda přijet, leč cítila, že doufá marně. Nikomu se nesvěřila a jen ronila slzy, aniž by to kdokoli viděl. Když její pláč zesílil, v bezmoci zavřela oči. Zatímco byla takto pohroužená do hlubokých myšlenek, v různých částech jejího těla se najednou projevily příznivé znaky: pociťovala chvění levého víčka, paže a stehna. Když se chvějí tyto části těla, je to dobré znamení, že lze očekávat něco příznivého.
Pak náhle Rukminí, naplněná úzkostí, zahlédla bráhmanského posla. Krišna jako Nadduše všech živých bytostí věděl o její úzkosti, a proto poslal bráhmanu do paláce, aby jí oznámil Jeho příjezd. Jakmile Rukminí uviděla bráhmanu, pochopila, proč se její tělo chvělo, a okamžitě se zaradovala. Usmála se a zeptala se, zdali Krišna již přijel. Bráhmana odpověděl, že syn jaduovské dynastie, Šrí Krišna, dorazil, a dále ji povzbudil zvěstováním Krišnova slibu, že si ji zcela jistě odveze. Rukminí měla z bráhmanova vzkazu takovou radost, že mu chtěla darovat všechno své vlastnictví. Nenašla však nic, co by se hodilo jako dar, a proto se mu jen s úctou poklonila. Význam skládání uctivých poklon výše postavené osobě je takový, že ten, kdo se klaní, je uctívané osobě zavázán. Rukminí tedy bráhmanovi naznačila, že mu bude navěky vděčná. Každý, kdo si získá přízeň bohyně štěstí, jako tento bráhmana, bude jistě vždy po hmotné stránce šťastný.
Když se král Bhíšmaka doslechl, že přijeli Krišna a Balaráma, pozval Je, ať se přijdou podívat na svatební obřad jeho dcery. Okamžitě také zařídil, aby byli se svými vojáky ubytováni ve vhodném zahradním domě. Podle védského zvyku nabídl Krišnovi a Balarámovi med a nové čisté šaty. Byl pohostinný nejen ke Krišnovi, Balarámovi a králům, jako byl Džarásandha, ale i k mnoha jiným králům a princům, s ohledem na jejich sílu, věk a hmotné

bohatství. Ze zvědavosti a z touhy vidět oba bratry se lidé z Kundiny shromáždili před Krišnou a Balarámou, aby se mohli napít nektaru Jejich krásy. Se slzami v očích Jim tiše vzdávali úctu. Byli rádi, že Je vidí, a říkali si, jakým vhodným partnerem by Pán Krišna byl pro Rukminí. Tolik si přáli spojit Krišnu a Rukminí, že se modlili k Osobnosti Božství: “Náš milý Pane, jestliže jsme vykonali nějaké zbožné činnosti, se kterými jsi spokojený, buď k nám prosím milostivý a přijmi Rukminí ze ženu.” Rukminí byla zjevně velice oblíbená princezna a všichni občané se z hluboké lásky k ní modlili pro její největší blaho. Mezitím krásně oděná vyšla z paláce v doprovodu tělesné stráže, aby navštívila chrám Ambiky neboli bohyně Durgy.

Chrámové uctívání božstev existuje od počátku védské kultury. Jedna třída lidí, v *Bhagavad-gītě* nazvaných *veda-vāda-rata*, věří pouze ve védské rituální obřady, ale ne v chrámové uctívání. Tito hloupí lidé si zde mohou všimnout, že ačkoliv se svatba Krišny s Rukminí konala před více než pěti tisíci lety, i v té době se provádělo uctívání v chrámech. V *Bhagavad-gītě* Pán říká: *yānti deva- vratā devān* — “Uctívači polobohů dospějí do sídel polobohů.” Mnoho lidí tehdy uctívalo polobohy a mnozí uctívali přímo Nejvyšší Osobnost Božství. Z polobohů byli především uctíváni Pán Brahmá, Pán Šiva, Pán Ganéš, bůh Slunce a bohyně Durgá. Pána Šivu a bohyni Durgu uctívaly dokonce i královské rodiny; jiné, méně významné polobohy uctívali hloupí lidé nižší třídy. Pokud jde o bráhmany a vaišnavy, ti uctívali pouze Pána Višnua, Nejvyšší Osobnost Božství. V *Bhagavad-gītě* je uctívání polobohů odsouzeno, ale ne zakázáno; jasně se tam říká, že méně inteligentní lidé uctívají polobohy pro hmotný prospěch. Naproti tomu Rukminí byla bohyně štěstí, ale šla do chrámu bohyně Durgy, protože tam uctívali rodinné božstvo. Ve *Śrīmad-Bhāgavatamu* stojí, že cestou do chrámu bohyně Durgy v srdci neustále myslela na Krišnovy lotosové nohy. Nešla tedy do chrámu ze stejných pohnutek jako obyčejný člověk, který jde žebrat o hmotné výhody; jejím jediným cílem byl Krišna.

Rukminí kráčela k chrámu, mlčela a byla vážná. Vedle ní šla její matka a několik přítelkyň a uprostřed manželka bráhmany; kolem dokola byly královské stráže. (Tento zvyk, kdy budoucí nevěsta jde do chrámu nějakého poloboha, se v Indii dodržuje dodnes.) Jak průvod postupoval, byly slyšet tóny různých hudebních nástrojů. Lastury, bubny jako například pánavy a trubky různých velikostí, jako jsou túrji a bhérí, společně vytvářely zvuk, který byl nejen příznivý, ale také příjemný na poslech. Byly tam přítomné tisíce manželek vážených bráhmanů a všechny byly pěkně ozdobené. Podávaly Rukminí květinové girlandy, santálovou pastu a různé barevné oděvy, a tak jí asistovaly při uctívání Pána Šivy a bohyně Durgy. Některé z těchto žen byly velmi staré a dokonale ovládaly recitaci modliteb pro bohyni Durgu a Pána Šivu; předzpívávaly tedy modlitby před božstvy, a Rukminí a další ženy po nich opakovaly. Rukminí se modlila k božstvu: “Moje milá bohyně Durgo, uctivě se klaním tobě i tvým dětem.” Bohyně Durgá má čtyři slavné děti: dvě dcery — bohyni štěstí Lakšmí a bohyni učenosti Sarasvatí — a dva syny — Pána Ganéše a Pána Kárttikéju. Ti všichni se řadí mezi polobohy a bohyně. Bohyně Durgá je vždy uctívána se svými slavnými dětmi, takže Rukminí se poklonila božstvu tímto způsobem; její modlitba však byla zvláštní. Obyčejní lidé se modlí k bohyni Durze o hmotné bohatství, slávu, zisk, sílu a tak podobně, ale Rukminí chtěla získat Krišnu za manžela, a proto se modlila, aby k ní bylo božstvo milostivé a dalo jí toto požehnání. Jelikož toužila jen po Krišnovi, její uctívání polobohů se neodsuzuje. Při modlitbě obětovala božstvu různé předměty: především vodu, různé lampičky, vonné tyčinky, oděvy, girlandy a všelijaké pokrmy připravené v ghí jako purí a kačórí. Také obětovala ovoce, cukrovou třtinu, arekové oříšky a koření. S velkou oddaností nabízela tyto věci božstvu podle usměrňujících zásad pod vedením starých bráhmanských žen. Ty jí po skončení obřadu předložily zbytky jídla jako prasádam, které s velkou úctou přijala. Potom se poklonila ženám i bohyni Durze. Když vše skončilo, vzala svou rukou, kterou zdobil prsten s drahým kamenem, za ruku jednu ze svých přítelkyň a v doprovodu ostatních opustila chrám.

Všichni princové a návštěvníci, kteří přijeli do Kundiny na svatbu, se shromáždili před chrámem, aby mohli vidět Rukminí. Hlavně princové ji chtěli vidět, protože si všichni dělali naděje, že ji budou mít za ženu. Když ji spatřili, byli ohromeni a mysleli si, že jí Stvořitel dal takovou podobu právě za tím účelem, aby pletla hlavy všem chrabrým rytířům. Měla nádherně tvarované tělo a štíhlý pas. Její výrazné boky zdobil pás posázený drahokamy, měla růžové rty a půvab jejího obličeje doplňovaly trochu uvolněné kadeře vlasů a několikeré náušnice. Její zářivá tělesná krása vypadala, jako kdyby ji namaloval výborný malíř, který dokonale ztvárnil popisy velkých básníků. Její ňadra jsou popsána jako mírně zvednutá, což znamená, že byla velmi mladá, ne starší třinácti nebo čtrnácti let. Její krása byla zvláště určená k tomu, aby upoutala Krišnovu pozornost. Přestože všichni princové zírali na její ladné rysy, nebyla vůbec pyšná. Její oči neklidně těkaly z místa na místo, a když se prostě usmála jako nevinná dívka, objevily se její zuby podobné jasmínovým poupatům. V očekávání, že si ji Krišna každým okamžikem odnese, kráčela zvolna zpátky domů. Pohybovala se jako dospělá labuť a zvonky na kotnících jí jemně cinkaly. Shromáždění chrabří princové byli tak ohromeni krásou Rukminí, že téměř omdleli a spadli ze svých koní a slonů. Naplněni chtíčem marně toužili po její ruce a srovnávali svou krásu k její. Šrímatí Rukminí se však nezajímala o žádného z nich; v srdci čekala jen na to, až přijde Krišna a odnese ji pryč. Jak si upravovala ozdoby na prstu levé ruky, letmo pohlédla na prince a mezi nimi spatřila Krišnu. I když Ho nikdy předtím neviděla, neustále na Něj myslela, a proto neměla potíže Ho mezi ostatními princi poznat. Krišna se o nikoho nestaral a okamžitě využil situace, aby si posadil Rukminí na vůz, na kterém vlál prapor s obrázkem Garudy. Beze strachu se pak pomalu rozjel a odvážel si Rukminí, jako když lev odnáší jelena smečce šakalů. Mezitím se na scéně objevil Balaráma s vojáky jaduovské dynastie.
Džarásandha, jehož Krišna již mnohokrát porazil, zařval: “Jak je to možné? Krišna nám krade Rukminí a nikdo se Mu nestaví na odpor! K čemu to je, že jsme slavní lučištníci? Jen se podívejte, milí

princové! Ztrácíme svou dobrou pověst! Je jako šakal, který bere lvovi jeho kořist!”

Takto končí Bhaktivédántův výklad 53. kapitoly knihy Krišna, nazvané “Krišna unáší Rukminí”.

54. KAPITOLA

Krišna poráží všechny prince a odváží si Rukminí do Dváraky

Džarásandha a všichni ostatní princové kypěli zlostí, když Krišna unesl Rukminí. Nejprve ohromeni její krásou spadli ze sedel koní a slonů, ale nyní se pomalu zvedali a upravovali si výzbroj. Chopili se svých luků a šípů a na vozech, koních a slonech se vydali za Krišnou. Narazili však na válečníky jaduovské dynastie, kteří se jim postavili do cesty. Mezi oběma bojovnými skupinami vypukla urputná bitva. Všichni princové brojící proti Krišnovi pod vedením Džarásandhy byli zdatní bojovníci a stříleli šípy na jaduovské vojáky, jako když mrak zaplavuje horu proudy deště. Mrak zastavený štítem hory se nemůže příliš pohybovat, a proto na horských stráních prší mnohem silněji než kdekoliv jinde.
Krišnovi protivníci byli odhodlaní porazit Krišnu a získat Rukminí nazpátek, a proto do boje zapojili všechny síly. Rukminí seděla vedle Krišny a viděla, jak mračna nepřátelských šípů létají na šiky jaduovských vojáků. Bázlivým pohledem do Krišnova obličeje dala najevo svůj vděk, že jen kvůli ní tolik riskoval. Měla neklidné oči a vypadala, jako že všeho lituje. Krišna okamžitě pochopil, na co myslí, a povzbudil ji slovy: “Neboj se, Moje milá Rukminí. Můžeš si být jistá, že vojáci jaduovské dynastie všechny protivníky brzy pobijí.”
Zatímco Krišna rozmlouval s Rukminí, jaduovští velitelé v čele s Pánem Balarámou, který je také známý jako Sankaršan, a Gadou nestrpěli vzdorovitý postoj útočníků a začali střílet šípy do jejich koní, slonů a kočárů. Bitva se stupňovala a nepřátelští princové i vojáci padali z koní, slonů a vozů na zem. Zanedlouho bylo bojiště pokryté milióny usekaných hlav, ozdobených helmami a náušnicemi. Vojáci přicházeli o ruce i s luky, šípy a kyji; paže se hromadily na pažích, stehna na stehnech, koně na koních. Bez hlav padala k zemi také těla dalších zvířat — velbloudů, slonů a oslů — i těla pěších vojáků.
Když nepřátelé, vedení Džarásandhou, zjistili, že pomalu prohrávají bitvu, nepřipadalo jim rozumné riskovat v boji za Šišupálu ztrátu

celých vojsk. Šišupála měl sám bojovat, aby vyrval Rukminí z Krišnových rukou, ale když vojáci viděli, že toho není schopný, rozhodli se neztrácet zbytečně svou vojenskou sílu; ukončili boj a dali se na útěk.
Někteří princové ze zdvořilosti přišli za Šišupálou. Viděli, že je sklíčený jako muž, který přišel o manželku. Měl vyschlý obličej, ztratil veškerou energii a záře jeho těla vyprchala. Oslovili ho takto: "Náš milý Šišupálo, nebuď tak smutný. Náležíš ke královskému stavu a jsi nejlepší mezi bojovníky. Osobu, jako jsi ty, by neměl ovlivňovat zármutek nebo štěstí, protože ani jeden z těchto stavů není trvalý. Vzmuž se. Nebuď zklamaný tímto dočasným nepříznivým zvratem. Přece jenom nejsme svrchovaní konatelé; tak jako loutky tančí v rukách kouzelníka, všichni tančíme podle vůle Nejvyššího a jen podle Jeho plánu zakoušíme neštěstí nebo se radujeme ze štěstí. Proto bychom měli být za všech okolností vyrovnaní."
I když zpočátku si princové dělali velké naděje, že jejich hrdinský výpad bude úspěšný, jediné, co mohli dělat po své porážce, bylo uklidňovat Šišupálu lichotkami. Místo svatby s Rukminí se musel spokojit s pochlebováním svých přátel a zklamaně odjel zpátky domů. Králové, kteří mu přijeli pomáhat, byli také zklamaní, a každý se vrátil do svého království.
K celé katastrofální porážce došlo kvůli závistivé povaze Rukminina staršího bratra Rukmího. Když viděl, jak Krišna unesl jeho sestru poté, co naplánoval její svatbu s Šišupálou, nemohl se s tím smířit. Jakmile se tedy Šišupála, jeho přítel, který se měl stát jeho švagrem, vrátil domů, podrážděný Rukmí se rozhodl dát Krišnovi lekci sám. Svolal své vojáky — jednotku čítající několik tisíc slonů, koní, válečných vozů a pěšáků — a s tímto vojskem se vydal za Krišnou do Dváraky. Aby se pochlubil před ostatními, slíbil všem vracejícím se králům: "Vy jste nedokázali pomoci Šišupálovi oženit se s mou sestrou Rukminí, ale já nemohu dopustit, aby si ji odvezl Krišna. Dám Mu za vyučenou. Nyní Ho jedu pronásledovat." Uvedl se jako velký vojevůdce a před všemi princi přísahal: "Dokud nezabiji Krišnu v boji a nezískám svou sestru zpátky z Jeho spárů, nevrátím

se do svého hlavního sídla, Kundiny. Skládám před vámi všemi tento slib a uvidíte, že ho splním.” Po těchto vychloubačných slovech nasedl rychle do vozu a řekl vozatajovi, ať se vydá za Krišnou. Prohlásil: “Chci s Ním okamžitě bojovat. Ten pasáček zpyšněl z toho, jak lstivě bojuje s kšatriji, ale já Mu dnes dám řádně za vyučenou. Poučím Ho svými ostrými šípy, když má tu drzost unášet mou sestru!” Takto hlupák Rukmí vykřikoval nestoudné výhrůžky, aniž by znal rozsah síly a činností Nejvyšší Osobnosti Božství.
Ve své hlouposti brzy stál před Krišnou a stále dokola na Něj volal: “Zastav na chvíli a bojuj se mnou!” Po těchto slovech napjal svůj luk a vystřelil tři mocné šípy přímo na Krišnovo tělo. Potom hanobil Krišnu jako nejohavnějšího potomka jaduovské dynastie a požádal Ho, ať se před ním na chvíli zastaví, aby Mu mohl dát na pamětnou. “Odvážíš mou sestru, jako když vrána krade přepuštěné máslo určené k oběti. Jsi pyšný na svou vojenskou sílu, ale neumíš bojovat podle pravidel. Ukradl jsi mou sestru; nyní Ti pomohu od Tvé falešné pýchy. Můžeš mít mou sestru jen tak dlouho, dokud Tě svými šípy nadobro neskolím k zemi!”
Jakmile Pán Krišna uslyšel všechna tato Rukmího bláznivá slova, okamžitě svým šípem přeťal tětivu jeho luku, čímž mu znemožnil, aby použil dalšího šípu. Rukmí ihned vytáhl jiný luk a střelil na Krišnu pět nových šípů. V odpověď na druhý útok mu Krišna znovu přeťal tětivu. Rukmí uchopil třetí luk a Krišna znovu tětivu přesekl. Tentokrát chtěl dát Krišna Rukmímu za vyučenou a vyslal na něho šest šípů a vzápětí dalších osm, přičemž čtyřmi šípy zabil čtyři koně, jedním vozataje a zbývajícími třemi ustřelil vrchní část Rukmího vozu i s praporem.
Jakmile Rukmí vystřílel všechny šípy, začal si brát na pomoc meče, štíty, trojzubce, kopí a podobné zbraně používané v boji muže proti muži, ale Krišna je vždy okamžitě zneškodnil stejným způsobem. Jelikož neustále mařil všechny Rukmího pokusy, Rukmí uchopil meč a hnal se na Krišnu, jako když moucha letí do ohně. Sotva k Němu však doběhl, Krišna rozbil jeho zbraň na kusy. Tentokrát Krišna vytáhl svůj ostrý meč a chystal se Rukmího neprodleně zabít,

ale jeho sestra Rukminí, která chápala, že Krišna nyní jejímu bratrovi nepromine, padla k Jeho lotosovým nohám a žalostným hlasem, rozechvělá velkým strachem, začala svého manžela úpěnlivě prosit.
Rukminí nejprve oslovila Krišnu jako Jógéšvaru. Jógéšvara znamená “ten, kdo vlastní nepředstavitelné bohatství a energii”. Krišna je vlastníkem nepředstavitelného bohatství a energie, zatímco Rukminin bratr měl jen omezenou vojenskou moc. Krišna je nezměřitelný, kdežto její bratr byl omezený na každém kroku svého života. Před nekonečnou sílou Krišny se Rukmí nedal přirovnat ani k nepatrnému hmyzu. Oslovila Krišnu také jako Boha bohů. Existuje mnoho mocných polobohů, jako je Pán Brahmá, Pán Šiva, Indra, Čandra a Varuna, ale Krišna je Pán všech těchto bohů, zatímco Rukminin bratr nebyl ani obyčejná lidská bytost; ve skutečnosti byl ze všech nejnižší, protože vůbec nechápal Krišnovo postavení. Jinými slovy, člověk, který nemá ponětí o skutečném postavení Krišny, je nejnižším členem lidské společnosti. Dále Rukminí oslovila Krišnu jako Mahábhudžu, což znamená “bojovník s neomezenou silou”. Také oslovila Krišnu jako Džagatpatiho neboli “Pána celého vesmírného projevu”. Její bratr byl oproti Němu jen obyčejný princ.
Tímto způsobem Rukminí srovnala Rukmího postavení s Krišnovým a procítěně naléhala na svého muže, aby v příznivou dobu jejího spojení s Ním nezabíjel jejího bratra, ale aby mu prominul. Projevila se ve své skutečné úloze ženy. Byla ráda, že získala Krišnu za manžela v době, kdy měla být provdána za někoho jiného, ale nechtěla, aby za to zaplatil životem její starší bratr, který koneckonců miloval svou mladší sestru a chtěl ji dát za ženu muži, jenž byl podle jeho úsudku lepší. Když Rukminí snažně prosila Krišnu, aby daroval jejímu bratrovi život, celé její tělo se třáslo, a následkem toho se uvolnily šperky, které ji zdobily, a rozkutálely se po zemi. Z úzkosti jako by jí vyschl obličej a měla stažené hrdlo. Když takto rozrušená padla na zem, Pán Krišna se nad ní okamžitě slitoval a svolil, že pošetilého Rukmího nebude zabíjet. Zároveň ho však chtěl alespoň trochu potrestat, a proto ho spoutal kusem látky a

ostříhal mu knírek, vousy i vlasy, a jen tu a tam ponechal nějaké chomáčky.
Zatímco Krišna takto nakládal s Rukmím, vojáci jaduovské dynastie pod vedením samotného Balarámy rozdrtili celou Rukmího armádu, jako když slon v jezírku rozmetá křehký stonek lotosového květu. Jinými slovy, tak jako slon při koupeli ve vodě rozdupe lotosový květ, jaduovské vojsko rozbilo Rukmího jednotky.
Když se velitelé jaduovských vojsk vrátili ke Krišnovi, překvapilo je, v jakém stavu se nachází Rukmí. Zvláště Pán Balaráma pocítil soucit ke své švagrové, která se právě provdala za Jeho bratra. Aby ji potěšil, osobně Rukmího rozvázal, a aby ji potěšil ještě víc, pokáral Krišnu jako Jeho starší bratr. “Krišno, to, cos udělal, není vůbec pěkné. Taková ohavnost se příčí Našim rodinným tradicím! Ostříhat někomu vlasy a oholit mu knírek a vousy je skoro totéž, jako kdybys ho zabil. Ať je Rukmí jakýkoliv, nyní se stal Naším švagrem a jsme s ním spřízněni. Neměl jsi ho uvádět do takového stavu.”
Poté řekl Rukminí na uklidněnou: “Netrap se nad tím, že byl tvůj bratr tak zohaven. Všichni trpíme nebo si užíváme následkem svých vlastních činností.” Pán Balaráma chtěl přesvědčit Rukminí, že by se neměla trápit kvůli následkům, které si její bratr přivodil svým vlastním jednáním. S takovým bratrem nebylo třeba mít příliš velký soucit.
Pán Balaráma se opět obrátil ke Krišnovi a řekl: “Můj milý Krišno, příbuznému se má prominout, i když takto pochybí a zasloužil by si smrt. Je-li si vědom své chyby, to vědomí samotné je jako smrt. Proto není třeba ho zabíjet.”
Balaráma se obrátil znovu na Rukminí a sdělil jí, že běžné povinnosti kšatrijů v lidské společnosti jsou stanoveny tak, že podle bojových zásad se i vlastní bratr může stát nepřítelem. Kšatrija se pak nezdráhá zabít ani svého bratra. Pán Balaráma chtěl takto Rukminí poučit, že bylo v pořádku, když si při boji Krišna a Rukmí navzájem neprojevovali milost, přestože jako švagrové náleželi ke stejné rodině. Dále Šrí Balaráma vysvětlil Rukminí, že kšatrijové jsou typickým symbolem materialistického života; hned zpyšní, jakmile jde o hmotný zisk. Pokud spolu tedy dva kšatrijové bojují o

království, zemi, bohatství, ženy, slávu či moc, snaží se jeden druhého uvést do co nejhoršího postavení. Balaráma také řekl Rukminí, že ve své náklonnosti ke svému bratrovi Rukmímu, který znepřátelil tolik osob, byla nemístně ohleduplná, jak by se patřilo na obyčejného materialistu. Vzhledem k tomu, jakým způsobem její bratr jednal se svými přáteli, jeho charakter nebyl vůbec hodný úcty, ale Rukminí k němu byla přesto laskavá, jako obyčejná žena. Byla k Rukmímu shovívavá, ačkoliv nebyl hodný být jejím bratrem.
“Kromě toho,” pokračoval Balaráma, “myslet si, že někdo je přítel, někdo nepřítel a s někým že máme neutrální vztah — tak obvykle uvažují lidé s tělesným pojetím života. Tito hlupáci jsou zmatení iluzorní energií Nejvyššího Pána. Duše je svou kvalitou stejně čistá v jakémkoliv hmotném těle, ale ti, kdo nejsou dostatečně inteligentní, vidí jen tělesné rozdíly mezi zvířaty a lidmi, gramotnými a negramotnými, bohatými a chudými, což jsou obaly čisté duše. Dělat rozdíly pouze na základě těla je jako rozlišovat mezi různými druhy ohně podle toho, jaké palivo se používá. Palivo může mít různou velikost a tvar, ale v plamenech, které z něho vycházejí, takové rozdíly nejsou. Na nebi také neexistují rozdíly, pokud jde o velikost a tvar.”
Morálními a etickými pokyny Rukminí a Krišnovi takto Balaráma urovnal situaci. Dále řekl Rukminí: “Toto tělo je částí hmotného projevu, složeného z hmotných prvků, životních podmínek a vzájemného působení kvalit hmotné přírody. Živá bytost neboli duše, která je s tím vším ve styku, se kvůli iluzornímu požitku stěhuje z jednoho těla do druhého, a toto převtělování je známé jako hmotná existence. Při tomto styku živé bytosti s hmotným projevem nedochází ani ke scelení, ani k odpojení. Moje cudná švagrová, duše je přirozenou příčinou hmotného těla, tak jako je slunce příčinou slunečního světla, schopnosti vidět i tvarů hmotného projevu.”
Příklad slunečního světla a hmotného projevu je velice vhodný k pochopení styku živé bytosti s hmotným světem. Slunce ráno vychází a teplo a světlo se postupně šíří po celý den. Slunce je příčinou všech hmotných tvarů a podob, protože díky němu dochází ke slučování a rozkladu hmotných prvků. Jakmile však slunce

zapadne, celý projev s ním již nemá spojení, neboť se přemístilo jinam. Když se slunce stěhuje z východní nad západní polokouli, výsledky jeho působení na východní polokouli zůstávají, ale samo sluneční světlo je už viditelné na západní polokouli. Živá bytost podobně přijímá či vytváří různá těla a různé tělesné vztahy za určitých okolností, ale jakmile současné tělo opustí a přijme jiné, nemá s dřívějším tělem nic společného. Nemá také nic společného ani s dalším tělem, které přijme. Nikdy není ve styku s tělesným znečištěním. “Proto,” pokračoval Balaráma, “nemá vznik a zánik těla nic společného s živou bytostí, tak jako přibývání a ubývání měsíce nemá nic společného s měsícem.” Když měsíc dorůstá, mylně si myslíme, že se zvětšuje, a když ubývá, myslíme si, že se zmenšuje. Měsíc je ve skutečnosti stále stejný; toto přibývání a ubývání, které vidíme, se ho nijak nedotýká.
Pán Balaráma dále řekl: “Vědomí živé bytosti ve stavu hmotné existence se dá přirovnat ke spánku se sny. Když člověk spí, zdá se mu o mnoha neskutečných událostech a následkem svého snění podléhá různým druhům utrpení a štěstí. Osoba pohroužená ve snu hmotného vědomí podobně zakouší následky toho, že přijímá tělo na úrovni hmotné existence a znovu ho opouští. Opakem tohoto hmotného vědomí je vědomí Krišny. Jakmile se člověk dostane na úroveň vědomí Krišny, osvobodí se od takového klamného pojetí života.”
Takto Šrí Balaráma poučil Rukminí o duchovním poznání. Pak svoji švagrovou oslovil ještě těmito slovy: “Sladká usměvavá Rukminí, netrap se mylnými dojmy, vyvolanými nevědomostí. Jen kvůli nim je člověk nešťastný, ale rozmluvami o filosofii skutečného života se může takového neštěstí okamžitě zbavit. Buď jen šťastná na této úrovni.”
Jakmile Rukminí vyslechla takové poučné pokyny od Šrí Balarámy, ihned se uklidnila, pocítila štěstí a urovnala svoje myšlenky, rozhárané ponižujícím postavením jejího bratra Rukmího. Rukmí nesplnil svůj slib a neuspěl ve svém poslání. Vyjel z domova se svými vojáky a válečným šikem, aby porazil Krišnu a vysvobodil svou sestru, ale naopak sám ztratil všechny vojáky a vojenskou moc.

Rukmí byl ponížený a sklíčený, ale milostí Pána zůstal naživu a mohl žít dále tak, jak mu bylo určeno. Jelikož byl kšatrija, nezapomněl na svůj slib, že se nevrátí do svého sídelního města Kundiny, dokud nezabije Krišnu a nevysvobodí svou sestru, což se mu nepodařilo. Rozhněvaně se tedy rozhodl, že se do svého města nebude vracet, a postavil si malou chýši ve vesnici zvané Bhódžakata, kde pobýval až do konce života.
Poté, co Krišna porazil všechny své protivníky a násilím unesl Rukminí, přivezl si ji do svého hlavního města Dváraky a oženil se s ní podle védských obřadních zásad. Po svatbě se Krišna stal králem Jaduovců ve Dvárace. Všichni obyvatelé se radovali z Jeho sňatku s Rukminí a v každém domě se konaly velké obřady. Obyvatelé města Dváraky měli takovou radost, že se oblékli do nejlepších šatů, ozdobili se nejlepšími klenoty a podle daných možností přinášeli novomanželskému páru, Krišnovi a Rukminí, své dary. Všechny domy v Jadupurí (Dvárace) zdobily vlajky, girlandy a květy. U každého domu byla na oslavu této události postavena zvláštní brána a po obou stranách brány stály velké nádoby naplněné vodou. Celé město zaplavila jemná vůně doutnajících tyčinek a v noci ho osvětlovaly tisíce lampiček, jež zdobily všechny budovy.
Celé město u příležitosti sňatku Pána Krišny s Rukminí jásalo. Všude v něm byla hojná výzdoba banánovými palmami a arakovými stromy. Přítomnost těchto dvou stromů je u všech radostných obřadů pokládána za příznivou. Navíc se tam shromáždilo mnoho slonů, kteří přivezli různé krále ze spřízněných království. Sloni mají ve zvyku, že když někde zahlédnou menší rostliny nebo stromy, pro zábavu je vytrhávají ze země a rozhazují kolem sebe. Sloni shromáždění při této příležitosti také vytrhávali banánové a arakové stromy, ale navzdory jejich opojenému počínání vypadalo celé město s poházenými stromy velice pěkně.
Spřátelené krále Kuruovců a Pándovců zastupovali Bhíšma, Dhritaráštra, pět Pánduových synů, král Drupada, král Santardana i Rukminin otec Bhíšmaka. Vzhledem k tomu, že Krišna unesl Rukminí, zpočátku mezi oběma rody panovalo jisté nedorozumění, ale na přímluvu Šrí Balarámy a mnoha světců se nakonec

vidarbhský král Bhíšmaka svatebního obřadu také zúčastnil. Samotný únos nebyl ve vidarbhském království příznivou událostí, ale únosy nebyly mezi kšatriji nic neobyčejného. Byly ve skutečnosti běžné téměř při všech jejich svatbách. Král Bhíšmaka chtěl stejně již od začátku dát svou krásnou dceru Krišnovi. Nějakým způsobem se jeho přání nakonec splnilo, takže se s radostí připojil ke svatebnímu obřadu, i když jeho nejstarší syn utrpěl ponížení v bitvě. V *Padma Purāṇě* je uvedeno, že se obřadu zúčastnil i Mahárádž Nanda a pasáčkové z Vrindávanu. Do Dváraky se při této příležitosti sjeli králové z království Kuru, Sriňdžaja, Kékaja, Vidarbha a Kunti a všichni byli rádi, že se setkávají.
Příběh o Krišnově únosu Rukminí byl zbásněn a profesionální vypravěči o něm přednášeli všude. Shromáždění králové a zvláště jejich dcery žasli, když slyšeli o Krišnových hrdinských činech, a cítili uspokojení. Všichni návštěvníci i obyvatelé Dváraky tedy měli radost z toho, že jsou Krišna a Rukminí spolu. Bohyně štěstí byla nyní spojena s Nejvyšším Pánem, udržovatelem všech, a všichni lidé proto byli nesmírně spokojení.
Takto končí Bhaktivédántův výklad 54. kapitoly knihy Krišna, nazvané “Krišna poráží všechny prince a odváží si Rukminí do Dváraky”.

55. KAPITOLA

Pradjumna, syn Krišny a Rukminí

Je řečeno, že Amor, který je přímou částí Pána Vásudévy a jehož dříve Pán Šiva z hněvu spálil na popel, se narodil z lůna Rukminí jako syn Krišny. Je to Kámadéva, polobůh z nebeských planet zvláště schopný probouzet smyslné touhy. Nejvyšší Osobnost Božství, Krišna, má nedílné části na mnoha úrovních, ale čtveřice Krišnových expanzí — Vásudéva, Sankaršan, Pradjumna a Aniruddha—je přímo na úrovni Višnua. Káma neboli polobůh Amor, který se později narodil Rukminí, se také jmenoval Pradjumna, ale to nemůže být Pradjumna kategorie Višnua. Náleží do kategorie *jīva-tattva*, avšak vzhledem k tomu, že vykazuje zvláštní moc polobohů, byl nedílnou částí Pradjumnovy nadlidské síly. K tomuto závěru došli Gósvámí z Vrindávanu. Když tedy Amor shořel na prach kvůli hněvu Pána Šivy, splynul s tělem Vásudévy, a aby znovu získal tělo, zplodil ho samotný Pán Krišna v lůně Rukminí. Tak se narodil jako Krišnův syn známý pod jménem Pradjumna. Jelikož ho zplodil přímo Pán Krišna, jeho vlastnosti se blízce podobaly Krišnovým.

V té době žil také démon jménem Šambara, který měl předurčeno, že ho Pradjumna zabije. Démon znal svůj osud, a jakmile se dozvěděl o Pradjumnově narození, proměnil se v ženu a unesl dítě z rodného domu, když mu nebylo ještě ani deset dní. Vzal je a hodil rovnou do moře. Říká se však: “Nikdo nemůže zabít toho, koho Krišna chrání, a nikdo neochrání toho, komu je předurčeno, že ho Krišna zabije.” Když byl Pradjumna hozen do moře, okamžitě ho spolkla velká ryba. Za nějaký čas ji vylovil rybář a prodal ji démonovi Šambarovi. V démonově kuchyni pracovala služebná, která se jmenovala Májávatí. Tato žena byla dříve Amorovou manželkou a jmenovala se Rati. Když byla ryba dodána Šambarovi, ujal se jí jeho kuchař, který z ní měl připravit chutný rybí pokrm. Démoni a Rákšasové jedí s oblibou maso, ryby a podobná nevegetariánská jídla. Démoni jako Rávana, Kansa a Hiranjakašipu jedli maso neomezeně, přestože se narodili bráhmanským a

kšatrijským otcům. Tento zvyk je v Indii rozšířený dodnes a ti, kdo jedí maso a ryby, se obvykle nazývají démoni a Rákšasové.
Když kuchař rybu rozkrojil, našel v jejích útrobách pěkné malé dítě. Okamžitě ho předal Májávatí, která v kuchyni pomáhala. Tuto ženu překvapilo, jak mohlo takové krásné děťátko přežít v rybím žaludku, a velice jí to zmátlo. Tehdy se tam objevil velký mudrc Nárada a popsal jí Pradjumnovo narození a jak dítě unesl Šambara a potom ho hodil do moře. Tak se Májávatí dozvěděla celý příběh. Sama o sobě věděla, že byla dříve Rati, manželkou Amora; od té doby, co jejího manžela spálil na popel hněv Pána Šivy, stále čekala, kdy se k ní Amor vrátí v nějaké hmotné podobě. Nyní byla v kuchyni proto, aby vařila rýži a dál, ale když dostala toto krásné dítě a pochopila, že je to Amor, její vlastní manžel, přirozeně se ho ujala a s velkou náklonností ho začala pravidelně koupat. Dítě zázračně rychle vyrostlo a během krátké doby se z něho stal hezký mladík. Jeho oči byly jako okvětní lístky lotosových květů a jeho dlouhé paže mu sahaly až ke kolenům; každou ženu, která se na něho podívala, okouzlil svou tělesnou krásou.
Májávatí věděla, že její dřívější manžel Amor se narodil jako Pradjumna a vyrostl v takového krásného mladíka. Také ji postupně okouzlil a naplnila ji tělesná touha. Usmívala se na něho s ženskou přitažlivostí a vyjádřila touhu po pohlavním spojení. Pradjumna se jí proto zeptal: “Jak je to možné, že ses ke mně nejdříve chovala jako milující matka, a teď vyjadřuješ touhy smyslné ženy? Co způsobilo tuto změnu?” Rati na jeho otázku odpověděla: “Můj milý pane, jsi Krišnův syn. Ještě ti nebylo ani deset dní, když tě ukradl démon Šambara a hodil do vody, kde tě spolkla ryba. Tak ses dostal do mojí péče, ale ve skutečnosti jsem byla v tvém předešlém životě, kdy jsi byl Amor, tvoje manželka. Moje milostné projevy proto vůbec nejsou nemístné. Šambara tě chtěl zabít a ovládá různé mystické síly; proto ho prosím zabij co nejrychleji svou božskou silou, dřív, než se znovu pokusí zabít on tebe. Od té doby, co tě ukradl, se tvoje matka Rukminídéví velice rmoutí, jako pták kurarí, který přišel o svá mláďata. Má tě velice ráda, a jelikož jsi jí byl unesen, žije jako kráva, která se trápí nad ztrátou svého telátka.”

Májávatí měla mystické poznání o nadpřirozených silách. Nadpřirozeným silám se obvykle říká *māyā* a k jejich překonání je třeba jiné nadpřirozené síly, zvané *mahāmāyā*. Májávatí tuto sílu ovládala a předala ji Pradjumnovi, aby s ní mohl porazit mystické síly démona Šambary. Když byl Pradjumna obdařen schopnostmi své ženy, ihned se vydal za Šambarou a vyzval ho na souboj. Hrubými urážkami ho provokoval k boji. Pradjumnova slova démona urážela; cítil se jako had, kterého někdo kopl. Had nesnese, aby se ho nějaké jiné zvíře nebo člověk dotkli nohou, a okamžitě útočníka uštkne.

Na Šambaru působila Pradjumnova slova jako kopanec. Popadl svůj kyj a chystal se Pradjumnu napadnout. Zařval jako mrak, ve kterém hřmí, a nenávistně udeřil do Pradjumny kyjem, jako když blesk udeří do hory. Pradjumna se však ochránil svým kyjem a sám démona těžce zasáhl. Od začátku to byl vážný boj.

Šambarásura však ovládal mystické síly a dokázal se vznést do nebe, odkud mohl bojovat. Mnohým mystickým kouskům se naučil od démona, který se jmenuje Maja. Vznesl se tedy do nebe a shazoval na Pradjumnovo tělo různé druhy jaderných zbraní. Pradjumna však působení jeho mystických sil odrazil jinou mystickou silou, zvanou *mahāvidyā* — která se liší od černé magie, neboť se zakládá na kvalitě dobra. Šambara zjistil, že svého protivníka nemůže podceňovat, a začal hledat pomoc u různých démonských mystických sil, které patří Guhjakům, Gandharvům, Pišáčům, hadům a Rákšasům. Ale přestože vynaložil všechny své mystické síly a využil i nadpřirozených jevů, Pradjumna dokázal svrchovanou mocí *mahāvidyi* všechno odrazit. Když takto zmařil veškeré Šambarásurovy snahy, uchopil svůj ostrý meč a usekl mu hlavu, kterou zdobila koruna a cenné drahokamy. Po démonově smrti začali všichni polobozi ve vyšších planetárních soustavách shazovat na Pradjumnu deště květů.

Pradjumnova žena Májávatí uměla létat, a tak do města jeho otce, Dváraky, dorazili vzdušnou cestou. Přeletěli nad Krišnovým palácem a snesli se dolů jako mrak, z něhož se blýská. Vnitřní část paláce se nazývá *antaḥ-pura* (soukromé komnaty). Pradjumna a

Májávatí tam viděli mnoho žen a posadili se mezi ně. Jakmile ženy spatřily Pradjumnu, oblečeného ve žlutých šatech, s dlouhými pažemi, vlnitými vlasy, krásnýma načervenalýma očima, usměvavým obličejem, šperky a ozdobami, nejprve ho nemohly rozeznat od Krišny. Všechny se zastyděly, že Krišna znenadání přišel, a chtěly se schovat v různých koutech paláce.
Když ale viděly, že Pradjumna nemá všechny rysy Pána Krišny, ze zvědavosti se vrátily, aby si ho i jeho ženu Májávatí prohlédly. Dohadovaly se, kdo to je, protože byl neobyčejně krásný. Mezi ženami byla také Rukminídéví, která byla se svýma lotosovýma očima stejně krásná jako on. Při pohledu na Pradjumnu si přirozeně vzpomněla na svého syna, a z mateřské náklonnosti jí z prsou začalo vytékat mléko. Uvažovala: “Kdo je tento krásný mladík? Vypadá jako ta nejkrásnější osoba ze všech. Kdo je tou šťastnou mladou ženou, která ho počala ve svém lůně a stala se jeho matkou? A kdo je ta dívka, která ho doprovází? Jak se poznali? Když si vzpomenu na svého syna, kterého mi ukradli nedlouho poté, co jsem ho porodila, mohu jen hádat, že pokud někde žije, dospěl asi do stejného věku jako tento hoch.” Prostou intuicí Rukminí poznala, že Pradjumna je její ztracený syn. Viděla také, že ve všech ohledech připomínal Pána Krišnu. Nesmírně ji překvapilo, jak mohl získat všechny Krišnovy rysy. Nabyla jistoty, že tento mladík musí být její dospělý syn, protože k němu cítila velkou náklonnost a jako příznivé znamení se její levá paže začla třást.
Právě v tu chvíli se v místnosti objevil Pán Krišna se svým otcem Vasudévou a matkou Dévakí. Krišna, Nejvyšší Osobnost Božství, všechno věděl, ale v této situaci přesto mlčel. Na Jeho přání se tam však objevil také velký mudrc Nárada a vyjevil všechno, co se stalo — jak byl Pradjumna ukraden z mateřského domu, jak vyrostl a jak se tam dopravil se svou ženou Májávatí, která se předtím jmenovala Rati a byla Amorovou manželkou. Když se všichni dozvěděli o Pradjumnově záhadném zmizení a o tom, jak dospěl, nemohli se vynadivit, protože dostali zpátky mrtvého syna, když už si na jeho návrat nedělali téměř žádné naděje. Jakmile pochopili, že před nimi stojí Pradjumna, přijali ho s velkým nadšením. Všichni rodinní

členové — Dévakí, Vasudéva, Pán Šrí Krišna, Pán Balaráma, Rukminí a všechny ženy — jeden po druhém objali Pradjumnu a jeho ženu Májávatí také. Zpráva o Pradjumnově návratu se rozletěla po Dvárace a všichni překvapení obyvatelé se sešli s touhou vidět ztraceného Pradjumnu. “Mrtvý syn se vrátil,” říkali, “co může být radostnějšího?”

Šríla Šukadéva Gósvámí vyložil, že všechny ženy v paláci, které byly Pradjumnovými vlastními nebo nevlastními matkami, ho zpočátku omylem považovaly za Krišnu a styděly se, neboť je zasáhla touha po milostné lásce. Vysvětlením toho je, že Pradjumna vypadal úplně stejně jako Krišna a ve skutečnosti byl samotným Amorem; proto není divu, že si ho jeho matky i ostatní ženy takto spletly. Z tohoto prohlášení je zřejmé, že Pradjumnovy tělesné rysy byly tak podobné Krišnovým, že ho za Krišnu omylem pokládala dokonce i jeho vlastní matka.

Takto končí Bhaktivédántův výklad 55. kapitoly knihy Krišna, nazvané “Pradjumna, syn Krišny a Rukminí”.

56. KAPITOLA

Příběh o drahokamu Sjamantaka

V kraji patřícím pod správu Dváraká-dhámu žil král jménem Satrádžit. Byl velkým oddaným boha Slunce, který mu daroval drahokam zvaný Sjamantaka. Kvůli tomuto drahokamu vyvstalo nedorozumění mezi králem Satrádžitem a jaduovskou dynastií. Později bylo vše urovnáno, když Satrádžit dobrovolně věnoval svou dceru Satjabhámu společně s drahokamem Krišnovi. V souvislosti s událostmi okolo drahokamu Sjamantaka byla za Krišnu provdána nejen Satjabháma, ale také Džámbavatí, dcera Džámbavána. Obě svatby se konaly před narozením Pradjumny, popsaném v minulé kapitole. Jak Satrádžit popudil Jaduovce a jak později přišel k rozumu a nabídl svou dceru a drahokam Krišnovi, je popsáno následovně.

Jelikož byl král Satrádžit velkým oddaným boha Slunce, postupně s ním vyvinul velice přátelský vztah. Bůh Slunce s ním byl spokojený a obdaroval ho neobyčejným drahokamem Sjamantaka. Když Satrádžit nosil tento drahokam v medailonku kolem krku, vypadal skoro jako bůh Slunce samotný. Ozdobený drahokamem vstoupil do Dváraky, a lidé si mysleli, že do města přichází bůh Slunce, aby navštívil Krišnu. Věděli, že Krišna je Nejvyšší Osobnost Božství, a že Ho proto někdy navštěvují polobozi. Když tedy Satrádžit přijel do Dváraky, všichni obyvatelé kromě Krišny ho považovali za boha Slunce. Sice znali krále Satrádžita, ale kvůli oslnivé záři vycházející z drahokamu ho nikdo nepoznal.

Někteří vlivní obyvatelé Dváraky ve svém omylu šli hned za Krišnou, aby Ho zpravili o tom, že Ho přichází navštívit bůh Slunce. Krišna hrál právě šachy. Jeden z urozených občanů řekl: “Můj milý Pane Nárájane, jsi Nejvyšší Osobnost Božství. Ve své úplné části jménem Nárájan či Višnu máš čtyři ruce, ve kterých držíš různé symboly: lasturu, kyj, disk a lotosový květ. Ve skutečnosti jsi vlastník všeho, ale přestože jsi Nejvyšší Osobnost Božství, Nárájan, sestoupil jsi do Vrindávanu, abys jednal jako dítě matky Jašódy.

Někdy Tě svazovala provazy, a proto jsi známý pod jménem Dámódara.”
To, že Krišna je Nejvyšší Osobnost Božství, jak Ho přijímali obyvatelé Dváraky, později potvrdil i slavný vůdčí filosof májávádské školy Šankaráčárja. Když pokládal Pána za neosobního, neodmítal tím Pánovu osobní podobu. Vše, co má podobu v hmotném světě, podléhá stvoření, udržování a zničení, ale Nejvyšší Osobnost Božství Nárájan nemá hmotnou podobu, která by byla takto omezená. O této pravdě chtěl Šankaráčárja přesvědčit méně inteligentní lidi, kteří považují Krišnu za obyčejnou lidskou bytost, a proto říkal, že Bůh je neosobní. Tato neosobnost znamená, že Bůh není osobou z hmotného světa. Je transcendentální osobností nemající hmotné tělo.
Obyvatelé Dváraky oslovili Krišnu nejen jako Dámódaru, ale také jako Góvindu, což vyjadřuje, že má velice rád krávy a telátka, a aby připomněli své důvěrné spojení s Krišnou, oslovili Ho jménem Jadunandana, protože se narodil jako syn Vasudévy v jaduovské dynastii. Nakonec oslovili Krišnu jako nejvyššího vládce celého vesmíru. Oslovovali Krišnu mnoha způsoby, neboť byli pyšní na to, že jsou obyvateli Dváraky, kde mohou vídat Krišnu každý den.
Když Dváraku navštívil Satrádžit, obyvatelé cítili hrdé uspokojení při myšlence na to, že Krišna žije ve Dvárace jako obyčejná lidská bytost, ale přitom Ho chodí navštěvovat polobozi. Řekli tedy Pánu Krišnovi, že Ho jde navštívit bůh Slunce, jehož tělo nesmírně září. Dváračtí občané potvrdili, že příchod boha Slunce do Dváraky nebyl ničím zvláštním, protože lidé z celého vesmíru, kteří hledali Nejvyšší Osobnost Božství, věděli, že se Pán zjevil v jaduovské dynastii a že žil ve Dvárace jako jeden z členů tohoto rodu. Při této příležitosti dali občané najevo, jakou z toho mají radost. Když všudypřítomný Krišna, Osobnost Božství, vyslechl zprávu svých občanů, jenom se usmál. Byl s nimi spokojený, a tak je poučil, že ten, koho popisují jako boha Slunce, je ve skutečnosti král Satrádžit, který se přijel do Dváraky pochlubit svým bohatstvím v podobě cenného kamene, jenž od boha Slunce dostal.

Satrádžit ale Krišnu nenavštívil; byl příliš zaměstnaný myšlenkami na drahokam Sjamantaka. Umístil ho do chrámu, aby ho uctívali bráhmanové, které za tím účelem najal. Zde je příklad méně inteligentního člověka, který uctívá nějakou hmotnou věc.
V *Bhagavad-gītě* je řečeno, že méně inteligentní lidé uctívají polobohy, stvořené v tomto vesmíru, aby získali okamžité výsledky svých plodonosných činností. Slovo “materialista” označuje toho, kdo má za cíl uspokojování smyslů v hmotném světě. Ačkoliv Krišna později o drahokam Sjamantaka požádal, král Satrádžit mu ho nevydal; raději ho umístil na oltář, aby ho sám uctíval. A kdo by takový drahokam neuctíval? Kámen Sjamantaka měl takovou moc, že denně vytvářel velké množství zlata. Zlato se váží v jednotce zvané *bhāra*. Podle védských norem se jedna *bhāra* rovná necelým deseti kilogramům a jeden *mound* se rovná necelým čtyřiceti kilogramům. Drahokam vytvářel téměř osmdesát kilogramů zlata každý den. Z védských písem se kromě toho můžeme dozvědět, že v kterékoliv části světa, kde byl drahokam uctíván, nemohl být ničeho nedostatek a kdekoliv byl drahokam přítomný, tam se nemohlo vyskytnout nic nepříznivého, jako jsou například epidemické nemoci.
Pán Krišna chtěl poučit svět, že to nejlepší ze všeho se má dávat vládci země. Král Ugraséna vládl mnoha dynastiím a zároveň byl také Krišnovým dědem. Krišna tedy požádal Satrádžita, s odvoláním na pravidlo, že všechno nejlepší se má dát králi, aby drahokam Sjamantaka daroval králi Ugrasénovi. Satrádžit se však následkem uctívání polobohů stal příliš velkým materialistou, a místo aby vyhověl Krišnově žádosti, považoval za moudřejší uctívat drahokam, aby získal svých 80 kg zlata denně. Materialisté, kteří mohou získávat takové velké množství zlata, se nezajímají o vědomí Krišny. Na projev své zvláštní přízně proto Krišna někdy člověku odebere jeho materialistické vlastnictví a udělá z něho velkého oddaného. Satrádžit ale odmítl poslechnout Krišnův příkaz a drahokam nevydal.
Po této události se chtěl Satrádžitův mladší bratr honosit bohatstvím své rodiny. Vzal drahokam, pověsil si ho na krk a vyjel na koni do

lesa, aby se pyšnil hmotným bohatstvím. Když se Satrádžitův bratr, který se jmenoval Praséna, projížděl po lese, zaútočil na něho velký lev, zabil ho i s koněm, na kterém jel, a drahokam odnesl do své jeskyně. Dozvěděl se o tom král medvědů Džámbaván, který potom zabil tohoto lva v jeskyni a drahokam si vzal. Již od dob Pána Rámačandry byl Džámbaván velkým oddaným Pána, a proto cenný drahokam nepovažoval za něco příliš potřebného a dal ho svému malému synovi na hraní.
Ve městě se zatím Satrádžit velice rozčílil, že se jeho mladší bratr Praséna nevrací z lesa s drahokamem. Nevěděl, že lev zabil jeho bratra a že lva zabil Džámbaván. Myslel si, že když Krišna nedostal drahokam, který chtěl, nejspíš se ho zmocnil násilím a Prasénu přitom usmrtil. Z myšlenky se stala zvěst, kterou Satrádžit roznesl po celé Dvárace.
Smyšlená historka, že Krišna zabil Prasénu a vzal mu drahokam, se šířila jako požár. Krišnovi se nelíbilo, že Ho lidé takto haní, a proto se rozhodl odjet do lesa a drahokam Sjamantaka najít. Vzal s sebou několik urozených dváracký občanů a vydal se hledat Prasénu, Satrádžitova bratra. Našli ho mrtvého a poznali, že ho zabil lev. Krišna nalezl i lva, jehož zabil Džámbaván, jemuž se obvykle říkalo Rikša. Zjistili, že Rikša lva zabil rukou, aniž by použil nějakou zbraň. Poté Krišna a obyvatelé Dváraky objevili v lese velký tunel, o kterém se tvrdilo, že vede k Rikšovu obydlí. Krišna věděl, že Dváračané budou mít strach do tunelu jít; proto je požádal, aby zůstali venku, a sám vstoupil do tmavé chodby, aby našel Rikšu Džámbavána. V tunelu viděl, že cenný drahokam Sjamantaka dostal Rikšův syn jako hračku. Chtěl ho dítěti vzít, a tak přišel až k němu. Když chůva, která se o Rikšovo dítě starala, před sebou uviděla Krišnu, dostala strach. Z obavy, že jim vezme cenný kámen Sjamantaka, hlasitě vykřikla.
Jakmile Džámbaván uslyšel chůvin křik, zlostně přiběhl. Džámbaván byl ve skutečnosti velkým oddaným Pána Krišny, ale kvůli hněvu nepoznal svého pána a myslel si, že je to obyčejný člověk. Na mysli přitom vytane výrok z *Bhagavad-gīty,* kde Pán radí Ardžunovi, aby se oprostil od hněvu, chamtivosti a chtíče a pokročil

na duchovní úroveň. Chtíč, hněv a chamtivost existují v srdci současně a brání v pokroku na duchovní cestě.
Džámbaván nepoznal svého pána a vyzval Ho na souboj. Pak vypukl mezi Krišnou a Džámbavánem urputný zápas, ve kterém bojovali jako dva supi. Když někde leží jedlá mršina, supi se zuřivě porvou o kořist. Krišna a Džámbaván bojovali zprvu se zbraněmi, potom s kameny, pak s velkými stromy, poté rukama, až nakonec do sebe tloukli pěstmi, jejichž rány byly jako údery blesku. Každý z nich očekával, že nad svým soupeřem zvítězí, ale bojovali ve dne v noci bez přestání a boj trval už dvacet osm dní.
Džámbaván měl skoro všechny klouby uvolněné, a přestože byl v té době nejsilnější živou bytostí, síla ho prakticky opustila, neboť byl neustále vystaven úderům Krišnových pěstí. Zemdléval únavou, potil se po celém těle a žasl. Kdo je tento soupeř, který s ním tak tvrdě bojuje? Džámbaván znal svou nadlidskou sílu, ale když následkem Krišnových ran pociťoval únavu, pochopil, že Krišna není nikdo jiný, než jeho uctívaný Pán, Nejvyšší Osobnost Božství.
Tato událost má pro oddané zvláštní význam. Zpočátku Džámbaván Krišnu nepoznal, protože jeho pohled byl zatemněný hmotnou připoutaností. Byl připoutaný ke svému synovi a k cennému drahokamu Sjamantaka, který nechtěl Krišnovi přenechat. Když poprvé Krišnu uviděl, byl plný hněvu, neboť si myslel, že Krišna přichází, aby mu sebral drahokam. Takové je hmotné postavení: můžeme mít jakkoliv silné tělo, ale to nám nepomůže poznat Krišnu. Krišna se chtěl pro zábavu utkat v předstíraném boji se svým oddaným. Jak jsme již poznali ze stránek *Śrīmad-Bhāgavatamu*, Nejvyšší Pán, Osobnost Božství, má všechny sklony a pudy lidské bytosti. Někdy si z rozmaru přeje zápasit a předvést svou tělesnou sílu, a tehdy si vybere jednoho ze svých oddaných, kteří se k tomu hodí, aby Mu poskytl toto potěšení. Krišna se chtěl pobavit tím, že bude naoko bojovat s Džámbavánem. Džámbaván byl přirozeně oddaný, ale když sloužil Pánu svou tělesnou silou, nevěděl, že jeho soupeřem je Krišna. Jakmile však svým bojem Krišnu potěšil, ihned pochopil, že jeho protivníkem není nikdo jiný

než samotný Nejvyšší Pán. Z toho plyne, že poznal Krišnu díky svojí službě, neboť Krišnu někdy potěší i boj.
Džámbaván proto řekl Pánu: “Můj milý Pane, nyní chápu, kdo jsi. Jsi Nejvyšší Osobnost Božství, Pán Višnu, zdroj síly, bohatství, slávy, krásy, moudrosti a odříkání všech.” To je potvrzeno ve *Vedānta-sūtře*, kde stojí, že Nejvyšší Pán je zdrojem všeho. Džámbaván označil Pána Krišnu za Nejvyšší Osobnost, Pána Višnua: “Můj milý Pane, jsi stvořitel stvořitelů všeho ve vesmíru.” Tento výrok je velmi poučný pro obyčejného člověka, který žasne nad činnostmi lidí s mimořádně schopnými mozky. Obyčejného člověka udivují vynálezy velkého vědce, ale Džámbavánova slova potvrzují, že vědec může sice stvořit mnoho podivuhodných věcí, ale Krišna je tím, kdo stvořil tohoto vědce. A nestvořil jen jednoho vědce, ale milióny a trilióny vědců po celém vesmíru. Džámbaván dále řekl: “Nejen, že jsi stvořitelem stvořitelů, ale tvoříš i hmotné prvky, se kterými pak takzvaní stvořitelé pracují.” Vědci využívají hmotných prvků nebo hmotných přírodních zákonů, aby vytvořili něco podivuhodného, ale i tyto zákony a prvky jsou ve skutečnosti Krišnovy výtvory. To je pravé vědecké pochopení. Méně inteligentní lidé se nesnaží pochopit, kdo stvořil mozek vědce, a spokojí se jen s pohledem na vědcův podivuhodný výtvor či vynález.
Džámbaván pokračoval: “Můj milý Pane, časový faktor, který spojuje všechny hmotné prvky v celky, je také Tvým zastoupením. Jsi svrchovaný čas, ve kterém veškeré stvoření vzniká, je udržováno a nakonec zaniká. A osoby, které jsou zde vedle hmotných prvků a času a které využívají jednotlivých složek a výhod, jež stvoření skýtá, jsou Tvé nedílné části. Živá bytost tedy není nezávislý stvořitel. Když se na všechny faktory díváme správným pohledem, můžeme vidět, že jsi nejvyšší vládce a Pán všeho. Můj milý Pane, proto chápu, že jsi stejný Nejvyšší Pán, Osobnost Božství, jehož uctívám jako Pána Rámačandru.
Můj Pán Rámačandra chtěl postavit most přes oceán a osobně jsem viděl, jak se oceán rozbouřil, když na něj Pán jenom pohlédl. A když byl oceán rozbouřený, živé bytosti jako velryby, aligátoři a ryby timingila byly neklidné. (Ryby timingila, žijící v oceánu, mohou

najednou spolknout celé velké vodní živočichy, jako jsou velryby.) Rámačandra tak donutil oceán, aby Mu uvolnil cestu a dovolil přejít na ostrov zvaný Lanká. (Nyní se tento ostrov nazývá Cejlon. To, že Pán Rámačandra postavil most přes oceán z mysu Kumárí na Cejlon, je dodnes všem dobře známé.) Po postavení mostu bylo zapáleno celé Rávanovo království. V souboji s Rávanou jsi svými ostrými šípy rozsekal na kusy všechny jeho údy a jeho hlavy padly na zem. Nyní chápu, že nejsi nikdo jiný než můj Pán Rámačandra. Nikdo jiný není tak neobyčejně silný; nikdo jiný by mě nedokázal tak porazit.”

Pána Krišnu potěšily Džámbavánovy modlitby a výroky, a aby zmírnil jeho bolest, začal ho hladit po celém těle svými lotosovými dlaněmi. Džámbavánovi se tak okamžitě ulevilo od únavy z velkého boje. Pán Krišna ho pak oslovil jako krále, neboť Džámbaván, a nikoliv lev, byl skutečným králem lesa; sám lva zabil holýma rukama, bez použití zbraně. Krišna mu vysvětlil, že ho přišel požádat o drahokam Sjamantaka, neboť od doby, co se drahokam ztratil, méně inteligentní lidé hanobí Jeho jméno. Krišna otevřeně řekl Džámbavánovi, že si od něho přišel drahokam vzít, aby už nebyl terčem těchto pomluv. Džámbaván pochopil, co se stalo, a jelikož chtěl Pána potěšit, ihned Mu dal nejen drahokam Sjamantaka, ale i svou dceru Džámbavatí, která byla právě ve věku na vdávání.

Pán Krišna dostal Džámbavatí a drahokam Sjamantaka v jeskyni. I když zápas mezi Krišnou a Džámbavánem trval dvacet osm dní, obyvatelé Dváraky čekali před tunelem dvanáct dní, a poté usoudili, že se muselo stát něco špatného. Nebyli si jistí, co se vlastně stalo, a velice zarmoucení a unavení se vrátili do Dváraky.

Všichni členové rodiny, zejména Krišnova matka Dévakí, Jeho otec Vasudéva a Jeho přední manželka Rukminí, společně s ostatními přáteli, příbuznými a obyvateli paláce byli velice nešťastní, když se družina vrátila domů bez Krišny. Z přirozené náklonnosti ke Krišnovi začali spílat Satrádžitovi, protože kvůli němu Krišna zmizel. Šli uctívat bohyni Čandrabhágu a modlili se za Krišnův návrat. Bohyni uspokojily modlitby dváracких občanů a ihned jim

dala své požehnání. V tu chvíli se tam Krišna objevil se svou novou manželkou Džámbavatí a všichni obyvatelé Dváraky i Krišnovi příbuzní se zaradovali. Obyvatelé Dváraky měli takovou radost, jako kdyby vstal z mrtvých nějaký drahý příbuzný. Předtím si mysleli, že se Krišna při zápasu dostal do velkých potíží, a téměř si přestali dělat naděje na Jeho návrat. Když Ho však viděli, že se vrátil, a navíc ne sám, ale dokonce s novou manželkou Džámbavatí, ihned vykonali obřad na oslavu.

Král Ugraséna pak svolal všechny významné krále a vůdce. Také pozval Satrádžita, a Krišna před celým shromážděním vysvětlil, jak od Džámbavána získal drahokam. Krišna chtěl vrátit cenný kámen králi Satrádžitovi, který se ovšem styděl, že Krišnu neprávem očernil. Vzal si drahokam do ruky, mlčky však sklonil hlavu a beze slova opustil shromáždění králů a vůdců a vrátil se s drahokamem domů. Potom přemýšlel, jak by se mohl očistit od svého ohavného jednání, když pomlouval Krišnu. Byl si vědom toho, že se proti Krišnovi velice vážně provinil a že musí své provinění napravit a udělat něco pro to, aby s ním Krišna mohl být zase spokojený.

Král Satrádžit se chtěl zbavit úzkosti, kterou si pošetile přivodil tím, že lpěl na hmotné věci — drahokamu Sjamantaka. Přestupek, který spáchal proti Krišnovi, ho skutečně trápil, a upřímně ho chtěl odčinit. Krišna mu zevnitř poskytl inteligenci, a Satrádžit se rozhodl, že Krišnovi dá jak drahokam, tak i svou krásnou dceru Satjabhámu. Nebyla jiná možnost, jak celou situaci urovnat, a proto uspořádal svatební obřad Krišny a své dcery. Daroval drahokam i svou dceru Nejvyšší Osobnosti Božství. Satjabhámá byla tak půvabná a měla tolik dobrých vlastností, že ačkoliv se o její ruku ucházelo mnoho princů, Satrádžit všechny odmítl a čekal, až najde vhodného zetě. Krišnovou milostí se rozhodl, že věnuje svou dceru Jemu.

Pán Krišna byl se Satrádžitem spokojený a sdělil mu, že drahokam Sjamantaka nebude potřebovat. “Bude lepší, když ho ponecháš v chrámu jako doposud,” řekl, “a všichni z toho budeme mít prospěch. Díky přítomnosti drahokamu ve Dvárace nikdy nenastane hladomor nebo jiné kalamity, následkem moru, nadměrného horka či zimy.”

Takto končí Bhaktivédántův výklad 56. kapitoly knihy Krišna, nazvané “Příběh o drahokamu Sjamantaka”.

57. KAPITOLA

Zabití Satrádžita a Šatadhanvy

Poté, co Akrúra navštívil Hastinápur a podal Krišnovi zprávu o situaci Pánduovců, došlo k dalšímu vývoji událostí. Pánduovci byli nastěhováni do domu, který byl napuštěný šelakem a byl později zapálen, takže si všichni mysleli, že pánduovští bratři jsou i se svou matkou Kuntí po smrti. Taková zpráva byla také zaslána Pánu Krišnovi a Balarámovi, kteří se po vzájemné domluvě rozhodli zajet do Hastinápuru, aby projevili soucit svým příbuzným. Krišna a Balaráma samozřejmě věděli, že Pánduovci nemohli v ničivém ohni zahynout, ale přesto chtěli jet do Hastinápuru a zúčastnit se smutečních obřadů. Jakmile tam přijeli, navštívili nejprve Bhíšmadévu, který byl vůdcem kuruovské dynastie. Pak navštívili Kripáčárju, Viduru, Gándhárí a Drónu. Ostatní členové kuruovského rodu netruchlili, protože chtěli, aby Pánduovci a jejich matka zemřeli. Někteří příbuzní, v čele s Bhíšmou, se však touto událostí opravdu rmoutili a Krišna s Balarámou vyjádřili stejný zármutek, aniž by prozradili, jak se věci skutečně mají.

Když Krišna a Balaráma odjeli z Dváraky, došlo tam ke spiknutí s cílem ukrást Satrádžitovi drahokam Sjamantaka. Vůdcem spiklenců byl Šatadhanvá, který byl jedním z těch, kdo se chtěli oženit se Satjabhámou, Satrádžitovou krásnou dcerou. Satrádžit původně slíbil svou půvabnou dceru různým uchazečům, ale později své rozhodnutí změnil a daroval Satjabhámu i s drahokamem Sjamantaka Krišnovi. Ve skutečnosti se nechtěl s drahokamem rozloučit a Krišna, který věděl, co se odehrává v jeho mysli, přijal jeho dceru, ale kámen mu vrátil. Satrádžit byl spokojený, když dostal drahokam zpátky, a přechovával ho stále u sebe. V Krišnově a Balarámově nepřítomnosti se však mnoho mužů—mezi nimi dokonce i Akrúra a Kritavarmá, kteří byli oddanými Pána Krišny—spiklo a chtěli drahokam Satrádžitovi vzít. Akrúra a Kritavarmá se ke spiknutí přidali, protože chtěli, aby drahokam dostal Krišna. Věděli, že ho Krišna chce a že Satrádžit Mu ho náležitě nepředal. Jiní se připojili ze zklamání nad tím, že nezískali Satjabháminu ruku.

Někteří pak navedli Šatadhanvu, aby Satrádžita zabil a drahokam mu vzal.
Obvykle vyvstane otázka, proč se tak velký oddaný jako Akrúra přidal ke spiklencům a proč se k nim přidal i Kritavarmá, přestože byl Pánovým oddaným. Významné autority jako Džíva Gósvámí to vysvětlují tak, že Akrúra sice byl velký oddaný, ale obyvatelé Vrindávanu ho prokleli, protože jim odvezl Krišnu. To, že ranil jejich city, ho donutilo připojit se ke spiknutí hříšných lidí. Rovněž Kritavarmá byl oddaný, ale měl důvěrné styky s Kansou, a proto byl znečištěný hříšnými reakcemi, a ke spiknutí se přidal také.
Na popud spiklenců vstoupil Šatadhanvá jedné noci do Satrádžitova domu a ve spánku ho zabil. Šatadhanvá byl hříšník s ohavným charakterem, a přestože mu bylo určeno, že vzhledem ke svým hříšným činnostem již nebude žít dlouho, rozhodl se, že ještě zabije Satrádžita, zatímco bude doma spát. Když vstoupil do jeho domu, všechny přítomné ženy začaly hlasitě naříkat, ale přes jejich mohutný odpor Šatadhanvá bez váhání Satrádžita krutě zavraždil, jako když řezník podřeže zvíře na jatkách. Jelikož Krišna nebyl doma, Jeho žena Satjabhámá byla tu noc v domě svého otce a rozplakala se: “Můj drahý otče! Můj drahý otče! Tak nemilosrdně tě zavraždili!” Satrádžitovo mrtvé tělo neodnesli hned na spálení, protože Satjabhámá chtěla jet nejprve za Krišnou do Hastinápuru. Tělo proto uložili do nádoby s olejem, aby ho Krišna mohl vidět, až se vrátí, a pak mohl proti Šatadhanvovi patřičně zakročit. Satjabhámá se hned vydala do Hastinápuru zpravit Krišnu o hrůzné smrti svého otce.
Když se Krišna od Satjabhámy dozvěděl, jak byl Jeho tchán zavražděn, naříkal jako obyčejný člověk. Jeho zármutek je také zvláštní věc. Pán Krišna nemá nic společného s akcemi a reakcemi hmotného světa, ale protože hrál úlohu lidské bytosti, vyjádřil plnou účast se Satjabháminou bolestnou ztrátou, a jakmile uslyšel o smrti svého tchána, oči se Mu zalily slzami. Začal bědovat: “Jaké neštěstí nás to postihlo!” Potom se Krišna a Balaráma společně se Satjabhámou okamžitě vrátili do Dváraky a plánovali, jak zabijí Šatadhanvu a odeberou mu drahokam. Šatadhanvá byl vyhlášený

zločinec, ale přesto se velmi obával Krišnovy moci, a když tedy Krišna přijel, dostal velký strach.
Pochopil, že ho Krišna chce zabít, a okamžitě utekl ke Kritavarmovi, ale ten mu řekl: “Já se nikdy nemohu stavět proti Krišnovi a Balarámovi, protože Oni nejsou obyčejní lidé. Jsou Nejvyšší Osobnost Božství. Kdo se může vyhnout smrti, když popudí Balarámu a Krišnu? Jejich hněvu nikdo neunikne.” Kritavarmá dále řekl, že ani Kansa se nezachránil před Krišnovým hněvem, přestože byl mocný a pomáhalo mu mnoho démonů. A co říci o Džarásandhovi, který se od Krišny dočkal sedmnácti porážek a pokaždé se musel vrátit z boje zklamaný.
Když se Šatadhanvá nedočkal pomoci u Kritavarmy, vydal se za Akrúrou a úpěnlivě prosil o pomoc jeho. Akrúra však odpověděl podobně: “Balaráma a Krišna jsou Nejvyšší Osobnost Božství a kdo zná Jejich neomezenou sílu, se nikdy neopováží vystupovat proti Nim nebo s Nimi bojovat.” Dále poučil Šatadhanvu: “Krišna a Balaráma jsou tak mocní, že jen svou vůlí tvoří, udržují a ničí celý vesmírný projev. Lidé zmatení iluzorní energií bohužel nechápou Krišnovu sílu, i když je celý vesmírný projev zcela pod Jeho vládou.” Jako příklad uvedl, že Krišna už ve věku sedmi let zvedl kopec Góvardhan a po sedm dní ho držel, jako když dítě nese malý deštník. Akrúra jasně řekl Šatadhanvovi, že se bude vždy uctivě klanět Krišnovi, Nadduši všeho stvořeného a původní příčině všech příčin. Když ani u Akrúry nenašel Šatadhanvá útočiště, rozhodl se, že nechá drahokam Sjamantaka v jeho rukách, a potom na koni, který dokázal běžet velkou rychlostí až 400 mil v kuse, uprchl z města.
Když se Krišna a Balaráma dozvěděli o Šatadhanvově útěku, nasedli do kočáru ozdobeného vlajkou s obrázkem Garudy a rozjeli se za ním. Zvláště Krišna měl na Šatadhanvu zlost a chtěl ho zabít, protože usmrtil Satrádžita, který byl úctyhodnou osobností. Satrádžit byl Krišnovým tchánem a *śāstry* přikazují, že *guru-druha* neboli ten, kdo se bouří proti osobě hodné úcty, musí být potrestán úměrně závažnosti svého přestupku. Jelikož Šatadhanvá zabil Jeho tchána, Krišna byl odhodlaný ho zabít za každou cenu.

Šatadhanvův kůň zahynul vyčerpáním blízko jednoho zahradního domu v Mithile. Když mu už kůň nemohl pomoci, Šatadhanvá se dal do rychlého běhu. Krišna a Balaráma s ním chtěli bojovat poctivě, a proto i Oni sestoupili z kočáru a pronásledovali ho pěšky. Krišna v běhu použil svůj disk a usekl utíkajícímu Šatadhanvovi hlavu. Zemřelému prohledal šaty, ale drahokam Sjamantaka nenašel. Vrátil se tedy k Balarámovi a řekl: “Zabili jsme ho zbytečně, drahokam u sebe neměl.” Šrí Balaráma navrhl: “Možná, že ho přechovává ve Dvárace někdo jiný. Nejlepší bude, když se vrátíš a zjistíš to.” Šrí Balaráma vyjádřil touhu, že by rád zůstal několik dní v Mithile, protože se dobře znal s tamním králem. Krišna se tedy vrátil do Dváraky a Balaráma vstoupil do města Mithily.
Když mithilský král viděl, že do jeho města přijel Šrí Balaráma, velice se zaradoval, přijal Pána s hlubokou úctou a věnoval Mu svou pohostinnost. Aby Balarámadžího potěšil, dal Mu mnoho cenných darů. Poté žil Šrí Balaráma ve městě několik let jako ctěný host mithilského krále, Džanaky Mahárádže. Během toho času Durjódhana, nejstarší Dhritaráštrův syn, využil příležitosti a naučil se od Balarámy umění bojovat s kyjem.
Po zabití Šatadhanvy se Krišna vrátil do Dváraky, a aby uspokojil svou ženu Satjabhámu, řekl jí, že Šatadhanvá, vrah jejího otce, je mrtev. Zároveň jí však sdělil, že drahokam u něho nenašel. Podle náboženských zásad potom Krišna a Satjabhámá vykonali obřady na uctění Krišnova zesnulého tchána, kterých se společně zúčastnili všichni přátelé a příbuzní.
Akrúra a Kritavarmá byli hlavní spiklenci proti Satrádžitovi, kteří navedli Šatadhanvu, aby Satrádžita zabil. Když slyšeli o Šatadhanvově smrti Krišnovou rukou a navíc, že se Krišna vrátil do Dváraky, oba okamžitě opustili město. Obyvatelé Dváraky se v Akrúrově nepřítomnosti cítili ohroženi morem a přírodními pohromami. Byla to určitá pověra, neboť pokud tam pobýval Pán Krišna, žádný mor, hlad ani přírodní katastrofy se tam nemohly vyskytnout. V Akrúrově nepřítomnosti se však nějaké nesrovnalosti ve Dvárace zdánlivě objevily. Celá pověra vznikla z následujícího důvodu: Jednou v provincii Káší (Váránasí) zavládlo velké sucho a

skoro vůbec nepršelo. Král Káší v té době uspořádal na radu astrologa sňatek své dcery Gándiní se Švaphalkou, Akrúrovým otcem, a po svatbě skutečně začalo v celém kraji dostatečně pršet. Vzhledem k této Švaphalkově nadpřirozené moci lidé považovali jeho syna Akrúru za stejně mocného, a mysleli si, že tam, kde je on nebo jeho otec, se nemohou vyskytnout přírodní pohromy, jako je mor či sucho. Šťastné je takové království, kde nevládne mor, hlad nebo nadměrné horko či zima a kde jsou lidé šťastní, jak v myšlenkách, tak i duchovně a fyzicky. Jakmile ve Dvárace nebylo něco v pořádku, lidé si mysleli, že příčinou toho je nepřítomnost blahodárné osoby. Roznesla se tedy zvěst, že kvůli Akrúrově nepřítomnosti se ve městě dějí nepříznivé věci. Po jeho odjezdu také někteří starší měšťané začali pozorovat neblahá znamení vyvolaná tím, že tam nebyl drahokam Sjamantaka. Když Pán Šrí Krišna slyšel, jaké zvěsti se mezi lidmi šíří, rozhodl se povolat Akrúru z království Káší.
Akrúra byl Krišnův strýc, a když se tedy vrátil do Dváraky, Pán Krišna ho ze všeho nejdřív přivítal, jak se sluší pro společensky výše postavenou osobu. Krišna je Nadduše všech a ví o všem, co se děje v srdci každé bytosti. Věděl vše ohledně Akrúrova spiknutí se Šatadhanvou. S úsměvem proto promluvil k Akrúrovi, jehož oslovil jako největšího z velkorysých lidí: “Můj milý strýci, je Mi známo, že Šatadhanvá nechal drahokam Sjamantaka u tebe. Nikdo si teď na drahokam nečiní přímý nárok, protože král Satrádžit nemá mužského potomka. Jeho dcera Satjabhámá po kameni příliš netouží, avšak syn, kterého čeká, bude si moci jako Satrádžitův vnuk po vykonání dědických obřadů právem nárokovat drahokam.” Pán Krišna tak naznačil, že Satjabhámá již byla v jiném stavu a že její syn bude mít na drahokam oprávněný nárok a jistě ho Akrúrovi odebere.
Krišna pokračoval: “Tento drahokam je tak mocný, že ho nemůže vlastnit žádný obyčejný člověk. Znám tvé zbožné jednání, a nemám nic proti tomu, aby zůstal u tebe. Je tu však jedna potíž a to ta, že Můj starší bratr, Šrí Balaráma, nevěří Mému tvrzení, že ho máš ty. Proto tě žádám, ó velkomyslný, abys Mi ho jen jednou ukázal před

zraky Mých příbuzných, aby se uklidnili a nedbali na různé řeči. Nemůžeš popřít, že máš drahokam u sebe, protože víme, jak jsi zbohatl a že provádíš oběti na oltáři z ryzího zlata.” Vlastnosti drahokamu byly známé: všude, kde byl přechováván, vytvářel pro svého držitele více než dva *moundy* ryzího zlata denně. Akrúra získával zlato v tomto množství a hojně ho rozdával u příležitosti obětních obřadů. Pán Krišna uvedl Akrúrovo rozhazování zlata jako důkaz, že vlastnil drahokam Sjamantaka.

Poté, co Pán Krišna přátelskými a vlídnými slovy sdělil Akrúrovi pravdu, Akrúra porozuměl, že před Šrí Krišnou se nedá nic utajit. Přinesl cenný drahokam, který byl přikrytý látkou, ale přesto zářil jako slunce, a předal ho Krišnovi. Pán Krišna vzal drahokam do ruky, ukázal ho všem shromážděným příbuzným a přátelům a pak ho ještě v jejich přítomnosti vrátil Akrúrovi, aby se mohli spolehnout, že kámen opravdu zůstane u Akrúry ve Dvárace.

Příběh o drahokamu Sjamantaka je velmi významný. Ve *Śrīmad-Bhāgavatamu* je řečeno, že každý, kdo ho slyší, vypráví nebo na něj vzpomíná, bude uchráněn před veškerým hanobením a reakcemi za bezbožné jednání, a tak dosáhne svrchovaného klidu.

Takto končí Bhaktivédántův výklad 57. kapitoly knihy Krišna, nazvané “Zabití Satrádžita a Šatadhanvy”.

58. KAPITOLA

Krišna se žení s pěti královnami

Jak bylo uvedeno v minulé kapitole, mezi lidmi se říkalo, že bratři Pánduovci se svou matkou Kuntí zahynuli podle plánu Dhritaráštrových synů při požáru, který vypukl v domě ze šelaku, kde žili. Když se však objevili na svatebním obřadu Draupadí, roznesla se druhá zpráva, tentokrát pravdivá, že Pánduovci a jejich matka nezemřeli. Vrátili se do svého hlavního města, Hastinápuru, a lidé je viděli tváří v tvář. Když se tato novinka donesla ke Krišnovi a Balarámovi, Krišna se s nimi chtěl osobně setkat, a proto se rozhodl odjet do Hastinápuru.

Krišna nyní navštívil Hastinápur s veškerou pompou královského vladaře, v doprovodu svého vrchního velitele Jujudhány a mnoha dalších vojáků. Nikdo Ho do města ve skutečnosti nepozval, ale z náklonnosti ke svým velkým oddaným přesto přijel Pánduovce navštívit. Přišel bez ohlášení, a hned jak Ho spatřili, všichni vstali ze svých míst. Krišnovi se říká Mukunda, neboť ten, kdo se s Ním dostane do styku nebo kdo Ho vidí plně si vědom Krišny, se okamžitě zbaví veškeré hmotné úzkosti a navíc je požehnán úplnou duchovní blažeností.

Pánduovci s Krišnovým příchodem ožili, jako by se probudili z bezvědomí nebo vstali z mrtvých. Když člověk leží v bezvědomí, jeho smysly a různé části těla jsou nečinné, ale když znovu nabude vědomí, smysly začnou okamžitě fungovat. Podobně Pánduovci přivítali Krišnu, jako kdyby se jim právě vrátilo vědomí, a byli velice povzbuzení. Pán Krišna jednoho po druhém objal a dotekem Nejvyšší Osobnosti Božství se ihned zbavili všeho hmotného znečištění, takže se blaženě usmívali. Pohled na Krišnův obličej skýtal všem transcendentální spokojenost. Ačkoliv je Pán Krišna Nejvyšší Osobnost Božství, hrál úlohu obyčejné lidské bytosti, a proto se dotkl Judhišthirových a Bhímových nohou, jelikož byli Jeho staršími bratranci. Ardžuna objal Krišnu jako přítele stejného věku, zatímco dva mladší bratři, Nakula a Sahadéva, se dotkli Krišnových lotosových nohou, a tak Mu prokázali úctu. Po výměně pozdravů

podle etikety, odpovídající postavení Pánduovců a Pána Krišny, nabídli Krišnovi vyvýšené místo k sezení. Když byl pohodlně usazen, přišla Ho s přirozeným ženským půvabem uctivě pozdravit mladá a krásná novomanželka Draupadí. Jaduovci, kteří doprovázeli Krišnu do Hastinápuru, byli rovněž uctivě přijati; zvláště Sátjakimu neboli Jujudhánovi bylo nabídnuto pěkné místo k sezení. Když i všichni ostatní byli náležitě usazeni, pět bratrů usedlo poblíž Pána Krišny.

Po setkání s pěti bratry se Pán Krišna osobně vydal navštívit Šrímatí Kuntídéví, matku Pánduovců, která byla sestrou Jeho otce. Na projev úcty ke své tetě se Krišna také dotkl jejích nohou. Oči jí zvlhly a s velkou láskou Pána Krišnu objala. Pak se Ho zeptala, jak se daří jejím příbuzným z otcovy strany — jejímu bratrovi Vasudévovi, jeho manželce a dalším členům rodiny. Krišna se také své tety dotazoval na rodinu Pánduovců. Kuntídéví byla sice s Krišnou spřízněná rodinným svazkem, ale po setkání s Ním okamžitě věděla, že je Nejvyšší Osobnost Božství. Vzpomínala na pohromy, které ji v životě potkaly, a jak byla společně se svými syny Pánduovci Krišnovou milostí zachráněna. Věděla velice dobře, že bez Jeho milosti by je nikdo nemohl zachránit před "náhodným" požárem, který naplánovali Dhritaráštrovi synové. Zalknutým hlasem začala před Krišnou vyprávět příběh svého života.

Šrímatí Kuntídéví řekla: "Můj milý Krišno, vzpomínám si na den, kdy jsi poslal mého bratra Akrúru, aby o nás získal zprávy. To znamená, že na nás neustále myslíš. Jakmile jsi poslal Akrúru, věděla jsem, že není možné, abychom se dostali do nebezpečí. Tím dnem začalo veškeré štěstí v našem životě. Od té doby jsem přesvědčená, že nikdy nejsme bez ochrany. Naši příbuzní Kuruovci pro nás mohou uchystat mnoho nebezpečných situací, ale jsem si jistá, že Ty na nás nezapomínáš a ochráníš nás před každou hrozbou a uchováš nás při zdraví. I obyčejní oddaní, kteří na Tebe jednoduše myslí, jsou mimo jakékoliv hmotné nebezpečí, a což teprve my, na které osobně vzpomínáš. Nemůžeme se ocitnout v neštěstí, můj milý Krišno; Tvou milostí je naše postavení vždy příznivé. Ale i když nám věnuješ svou zvláštní přízeň, lidé by si neměli myslet, že

někomu straníš a jiných si nevšímáš. Neděláš takové rozdíly. Nikdo není Tvůj oblíbenec a nikdo není Tvůj nepřítel. Jako Nejvyšší Osobnost Božství jsi stejně nakloněný všem a všichni mohou využít Tvé zvláštní ochrany. Skutečnost je taková, že i když jsi nestranný, přikláníš se k oddaným, kteří na Tebe vždy myslí. Oddané s Tebou pojí pouta lásky, a proto na Tebe nemohou ani na okamžik zapomenout. Jsi přítomný v srdcích všech, ale protože oddaní na Tebe stále vzpomínají, jednáš podle toho. Matka má také ráda všechny děti, ale nejvíce se stará o to, které na ní plně závisí. S jistotou vím, můj milý Kršno, že díky tomu, jak sídlíš v srdci každého, vytváříš vždy příznivé situace pro své ryzí oddané.”

Král Judhišthira potom také velebil Kršnu jako Nejvyšší Osobnost a přítele všech, ale vzhledem k tomu, že Kršna věnoval zvláštní péči Pánduovcům, král Judhišthira řekl: “Můj milý Kršno, nevím, jaké zbožné činnosti jsme v minulých životech vykonali, že jsi k nám tak laskavý a vlídný. Víme velmi dobře, že velcí mystici, kteří jsou stále pohroužení v meditaci, aby si Tě mohli získat, zjišťují, že není snadné obdržet takovou milost, a nemohou na sebe upoutat ani Tvou osobní pozornost. Nechápu, proč jsi k nám tak laskavý. My nejsme jógí; spíše naopak, jsme připoutaní k hmotným nečistotám. Máme rodiny a zabýváme se politikou, světskými záležitostmi. Nevím, proč jsi k nám tak vlídný.”

Na žádost krále Judhišthiry Kršna svolil, že zůstane v Hastinápuru čtyři měsíce během období dešťů. Čtyři deštivé měsíce se nazývají Čáturmásja. Během tohoto období se kazatelé a bráhmanové, kteří obvykle cestují, usadí na určitém místě a žijí podle přísných usměrňujících zásad. Pán Kršna sice stojí nad všemi usměrňujícími zásadami, ale z náklonnosti k Pánduovcům se přesto rozhodl, že v Hastinápuru zůstane. Všichni obyvatelé města využívali Jeho pobytu, kdy měli možnost Ho čas od času spatřit, a jen díky tomu, že vídali Pána Kršnu tváří v tvář, se rozplývali v transcendentální blaženosti.

Jednoho dne, v době kdy Kršna pobýval s Pánduovci, se On a Ardžuna vypravili do lesa na lov. Oba usedli na Ardžunův kočár, na kterém vlála vlajka s Hanumánem. Ardžunův osobní vůz nese vždy

obrázek Hanumána, a proto se také nazývá Kapidhvadža. (*Kapi* je označení Hanumána a *dhvaja* znamená “vlajka”.) Ardžuna se do lesa vybavil svým lukem a neomylnými šípy. Oblékl se do náležitého ochranného šatu, neboť se chystal připravovat na dobu, kdy bude na bojišti zabíjet mnoho nepřátel. Záměrně zamířil do té části lesa, kde žilo mnoho tygrů, jelenů a různých jiných zvířat. Krišna nejel s Ardžunou proto, aby se cvičil v zabíjení zvířat, jelikož se nemusí cvičit v ničem; je soběstačný. Doprovázel však Ardžunu, aby viděl, jak on se cvičí, protože v budoucnosti bude muset zabít mnoho protivníků. Poté, co vjeli do lesa, Ardžuna zabil mnoho tygrů, kanců, bizonů, gavají (druh divoké zvěře), nosorožců, jelenů, zajíců, dikobrazů a dalších zvířat, jež zasáhl svými šípy. Některá mrtvá zvířata, která byla vhodná k obětím, zanesli služebníci králi Judhišthirovi. Dravá zvířata jako tygři a nosorožci se zabíjela proto, aby nerušila klid v lese. Jelikož tam žilo mnoho mudrců a světců, bylo povinností kšatrijských králů i v lese udržovat klidné podmínky pro život.

Ardžuna se lovem unavil a dostal žízeň; proto se odebral společně s Krišnou ke břehu Jamuny. Když oba Krišnové, totiž Krišna a Ardžuna (Ardžunovi se někdy také říká Krišna, stejně jako Draupadí), došli k Jamuně, omyli si ruce, nohy a ústa a napili se čisté vody v řece. Zatímco odpočívali a pili, zahlédli krásnou dívku ve věku na vdávání, která šla sama po říčním břehu. Krišna požádal svého přítele, aby za ní šel a zeptal se jí, kdo je. Ardžuna okamžitě vyhověl Krišnově žádosti a vydal se za dívkou, která byla nadmíru půvabná. Měla přitažlivé tělo, pěkné, zářivé zuby a usměvavý obličej. Ardžuna se zeptal: “Moje milá dívko, se svými pevnými ňadry vypadáš velice krásně. Mohu se tě zeptat, kdo jsi? Překvapuje nás, že se tady potuluješ sama. Proč jsi sem přišla? Můžeme se jedině domnívat, že hledáš vhodného manžela. Nemáš-li nic proti tomu, odhal mi své úmysly. Pokusím se tě uspokojit.”

Krásnou dívkou byla zosobněná řeka Jamuná. Odpověděla: “Pane, jsem dcera boha Slunce a provádím tady askezi, abych za manžela získala Pána Višnua. Myslím, že On je Nejvyšší Osoba a že se hodí za mého manžela. Taková je moje touha, kterou jsi chtěl znát.”

Dívka pokračovala: “Můj milý pane, vím, že jsi hrdinný Ardžuna. Dále mohu říci, že nikoho jiného než Pána Višnua za manžela nepřijmu, protože On je jediným ochráncem všech živých bytostí a tím, kdo dává osvobození všem podmíněným duším. Budu ti vděčná, když se budeš modlit k Pánu Višnuovi, aby byl se mnou spokojen.” Dívka Jamuná dobře věděla, že Ardžuna je velkým oddaným Pána Krišny, a že když se bude modlit on, Krišna jeho žádost nikdy neodmítne. Obracet se na Krišnu přímo může být někdy bezvýsledné, ale obracet se na Krišnu prostřednictvím Jeho oddaného znamená zaručený úspěch. Dále řekla Ardžunovi: “Jmenuji se Kálindí a žiji ve vodách Jamuny. Můj otec byl tak laskavý, že mi ve vodě postavil zvláštní dům, a já jsem dala slib, že tam zůstanu tak dlouho, dokud nenajdu Pána Krišnu.” Ardžuna vyřídil Krišnovi její vzkaz, i když Krišna jako Nadduše v srdci každého všechno věděl. Bez dalšího vyptávání Krišna okamžitě Kálindí přijal a vybídl ji, aby usedla do vozu. Pak se všichni rozjeli za králem Judhišthirou.
Poté král Judhišthira požádal Krišnu, aby mu pomohl postavit vhodný dům, který měl projektovat velký architekt Višvakarmá, stavitel nebeského království. Krišna si okamžitě Višvakarmu předvolal a nechal ho postavit překrásné město podle touhy krále Judhišthiry. Když bylo město postavené, Mahárádž Judhišthira požádal Krišnu, aby s nimi zůstal ještě několik dní a umožnil jim těšit se z Jeho společnosti. Pán Krišna přijal pozvání Mahárádže Judhišthiry a zůstal tam ještě mnoho dalších dní.
Mezitím také Krišna uskutečnil svoji zábavu obětování lesa Khándava, který patřil králi Indrovi. Krišna ho chtěl dát Agnimu, bohu ohně. V khándavském lese rostlo mnoho druhů léčivých rostlin a Agni je potřeboval sníst, aby omládl. Nedotkl se však lesa Khándava přímo, nýbrž požádal Krišnu o pomoc. Věděl, že Krišnu potěšil tím, že Mu předtím daroval disk Sudaršana. Pro uspokojení Agniho se tedy Krišna stal Ardžunovým vozatajem a oba odjeli do khándavského lesa. Po snědení lesa Khándava byl Agni velice spokojený a věnoval Ardžunovi zvláštní luk zvaný Gándíva, čtyři bílé koně, jeden vůz a nevyčerpatelný toulec se dvěma zvláštními

šípy, které měly takovou moc, že se jim žádný válečník nemohl ubránit, a byly považovány za talismany. Když bůh ohně Agni polykal khándavský les, byl tam démon jménem Maja, jehož Ardžuna zachránil před ničícím ohněm. Tak se někdejší démon stal velkým přítelem Ardžuny, a aby ho potěšil, postavil ve městě vybudovaném Višvakarmou pěknou sněmovnu. V té budově byla taková matoucí místa, že když tam přišel Durjódhana, spletl si vodu s pevnou zemí a zem s vodou. Bohatství Pánduovců tak vedlo k urážce na cti Durjódhany, který se stal jejich zapřisáhlým nepřítelem.

Po několika dalších dnech požádal Pán Krišna krále Judhišthiru o svolení, aby se mohl vrátit do Dváraky. S jeho svolením odjel v doprovodu Sátjakiho, vůdce Jaduovců, kteří s Ním žili v Hastinápuru, zpátky do své země. Do Dváraky se s Ním vrátila i Kálindí. Po návratu se Krišna poradil s mnoha učenými astrology ohledně vhodné doby pro svatbu s Kálindí a pak se s ní s velkou slávou oženil. Příbuzní obou novomanželů se z tohoto svatebního obřadu velice těšili a všichni prožili tuto významnou společenskou událost v radostné náladě.

Králové z Avantipuru (nyní zvaného Uddždžain) se jmenovali Vindja a Anuvindja. Oba byli pod vládou Durjódhany. Měli jednu sestru, která se jmenovala Mitravindá — byla to vysoce kvalifikovaná, vzdělaná a elegantní dívka a dcera jedné z Krišnových tet. Měla si vybrat manžela ze shromážděných princů, ale velice si přála mít za muže Krišnu. Tohoto setkání určeného k výběru manžela se Krišna také zúčastnil a v přítomnosti všech ostatních princů Mitravindu násilím unesl. Princové Mu nedokázali odporovat, a tak tam zůstali stát a jen se dívali jeden na druhého.

Po této události se Krišna oženil s dcerou krále Kóšaly. Král kóšalské provincie se jmenoval Nagnadžit. Byl velmi zbožný a pravidelně pořádal védské rituální obřady. Jeho překrásná dcera se jmenovala Satjá a jakožto dceři krále Nagnadžita se jí někdy říkalo Nágnadžití. Král Nagnadžit se rozhodl, že dá její ruku kterémukoliv princi, jenž dokáže porazit sedm silných a statných býků, které choval. Žádný z princů je však nedokázal přemoci, a proto se o

Satjinu ruku nemohl nikdo ucházet. Býci byli velice silní a nemohli prince ani cítit. Mnoho princů navštívilo království a snažilo se býky zkrotit, ale místo aby je ovládli, byli sami poraženi. Zpráva o tom se roznesla po celé zemi, a když se Krišna doslechl, že Satjinu ruku může získat jen ten, kdo porazí těch sedm býků, vypravil se do kóšalského království. Cestu spojil s pravidelnou státní návštěvou a v doprovodu mnoha vojáků jel do oné části země, která se nazývala Ajódhjá.
Když se král Kóšaly dozvěděl, že Krišna přichází požádat o ruku jeho dcery, velice ho to potěšilo. S velkou slávou a úctou přivítal Krišnu ve svém království. Jakmile Krišna přišel až k němu, král nabídl Pánu náležité místo k sezení a různé předměty na uvítanou. Vše bylo vkusně upravené. Krišna považoval krále za svého budoucího tchána, a proto se mu také uctivě poklonil.
Jakmile Satjá porozuměla, že samotný Krišna přišel, aby se s ní oženil, velice se zaradovala, že ji manžel bohyně štěstí chce laskavě přijmout. Již dlouho v srdci chovala touhu vdát se za Krišnu a žila podle zásad askeze, aby získala manžela, jehož si přála. Uvažovala: “Pokud jsem vykonala nějaké zbožné činnosti, jak nejlépe jsem mohla, a celou dobu jsem upřímně toužila mít Krišnu za manžela, možná, že si bude Krišna přát mi mou dávnou touhu splnit.” V duchu se začala ke Krišnovi modlit a myslela si: “Nevím, jak bych mohla potěšit Nejvyšší Osobnost Božství. Je vládcem a Pánem všech. Dokonce i bohyně štěstí, jejíž místo je po boku Nejvyšší Osobnosti Božství, Pán Šiva, Pán Brahmá a mnoho dalších polobohů na jiných planetách se Pánu stále uctivě klaní. Pán také někdy sestupuje na Zem v různých inkarnacích, aby plnil touhy svých oddaných. Je tak vznešený, že nevím, jak Ho uspokojit.” Přemýšlela, že oddaný může potěšit Nejvyššího Pána jedině tehdy, když dostane Jeho bezpříčinnou milost; jinak to není možné. Pán Čaitanja se modlil stejně ve své *Śikṣāṣṭace:* “Můj Pane, jsem Tvůj věčný služebník. Z nějakého důvodu jsem poklesl do hmotného světa. Pokud Mě odsud vyzvedneš a umístíš Mě jako částečku prachu ke svým lotosovým nohám, prokážeš velkou milost svému věčnému služebníkovi.” Pána může potěšit jedině pokorný služebnický postoj.

Čím více sloužíme Pánu pod vedením duchovního učitele, tím větší děláme pokrok na cestě k Pánu. Nemůžeme od Pána vyžadovat žádnou milost za službu, kterou pro Něho děláme. On může naši službu přijmout, a také nemusí, ale jediná možnost uspokojit Pána je služebnickým postojem, a ničím jiným.
Král Nagnadžit byl zbožný král, a když Pán Krišna navštívil jeho palác, uctíval Ho, jak nejlépe uměl a mohl. Představil se Mu takto: “Můj milý Pane, jsi vlastník celého vesmírného projevu a jsi Nárájan, v němž spočívají všechny živé bytosti. Jsi soběstačný a spokojený se svým vlastním bohatstvím, takže jak já Ti mohu něco nabídnout? A jak bych Tě mohl svým darem potěšit? Není to možné, protože jsem jen bezvýznamná živá bytost. Ve skutečnosti nejsem schopný Ti nijak sloužit.”
Krišna je Nadduše všech živých bytostí a věděl, na co Satjá myslí. Také Ho velice potěšilo královo uctivé přijetí, kdy Mu nabídl místo k sezení, jídlo, ubytování a tak dále. Byl tedy rád, že ho dívka i její otec chtějí mít za blízkého příbuzného. Usmál se a hlubokým hlasem pravil: “Můj milý králi Nagnadžite, dobře víš, že pravý princ nikdy nikoho o nic nežádá, bez ohledu na to, v jak vznešeném je postavení. Učení stoupenci Véd kšatrijskému králi podobné žádosti uvážlivě zakazují. Pokud nějaký kšatrija toto pravidlo poruší, učenci jeho jednání odsoudí. Navzdory této přísné zásadě tě však prosím o ruku tvé dcery, aby se upevnil náš vztah, když jsi Mě tak velkolepě přijal. Laskavě Mi také dovol ti oznámit, že Naše rodinná tradice nedovoluje, abych ti výměnou za tvou dceru cokoliv dal. Kdybys za její ruku určil nějakou cenu, nebudeme ti ji moci zaplatit.” Krišna chtěl jinými slovy od krále Satjinu ruku, aniž by musel porážet sedm býků.
Král Nagnadžit vyslechl, co Pán Krišna říká, a odpověděl: “Můj milý Pane, jsi zdroj veškeré blaženosti, veškerého bohatství a všech vlastností. Bohyně štěstí, Lakšmídží, vždy přebývá na Tvé hrudi. Kdo by za těchto okolností mohl být pro moji dceru lepším manželem? Oba jsme se modlili, aby se naskytla tato příležitost. Jsi vůdcem jaduovské dynastie. Jak asi víš, hned na začátku jsem slíbil provdat svoji dceru za vhodného nápadníka, jenž dovede projít

vítězně zkouškou, kterou jsem vymyslel. Vyhlásil jsem tuto podmínku jen proto, abych poznal udatnost a postavení mého nastávajícího zetě. Ty, Pane Krišno, jsi největší ze všech hrdinů. Jsem si jistý, že dokážeš těchto sedm býků zkrotit bez nejmenších potíží. Dosud je žádný princ nepřemohl; každému, kdo se je pokoušel ovládnout, zpřelámali údy."

Král Nagnadžit dále prosil: "Krišno, jestliže býky zkrotíš, nepochybně budeš zvolen za vhodného manžela pro moji dceru Satju." Když Krišna vyslechl jeho rozhodnutí, pochopil, že král nechce porušit svůj slib. Utáhl si tedy opasek a připravil se na souboj s býky, aby splnil jeho přání. Rozdělil se na sedm Krišnů a každý z Nich okamžitě uchopil jednoho býka za nozdry a zkrotil ho, jako by to byla hračka.

Krišnovo rozdělení se na sedm podob je velmi význačné. Satjá věděla, že Krišna má již mnoho jiných manželek, ale přesto k Němu byla připoutaná. Krišna se rozdělil na sedm, aby ji povzbudil. Krišna je sice jeden, ale má nekonečně mnoho podob svých expanzí. Oženil se s mnoha tisíci žen, ale to neznamená, že když byl s jednou manželkou, ostatní nemohly mít Jeho společnost. Krišna mohl být se všemi manželkami zároveň prostřednictvím svých expanzí.

Krišna zkrotil býky tak, že je držel za kroužek v nozdrách. Býci zeslábli a jejich pýcha byla zlomena. Jejich sláva, kterou si předtím vydobyli, byla ta tam. Jakmile je Krišna držel, mocně je táhl za sebou, jako když dítě táhne dřevěného býčka na hraní. Král Nagnadžit žasl nad Krišnovou převahou a s velkým potěšením k Němu okamžitě přivedl svou dceru Satju a předal Mu ji. Krišna také neprodleně přijal Satju za ženu. Pak následoval okázalý svatební obřad. Královny krále Nagnadžita se také radovaly, protože jejich dcera Satjá dostala Krišnu za manžela. Jelikož král i královny byli při této příznivé události spokojení, v celém městě se konala slavnost na počest svatby. Všude se rozléhaly zvuky lastur a kotlů, hudba a zpěv. Učení bráhmanové žehnali novomanželům. Všichni obyvatelé se radostně oblékli do pestrobarevných šatů a ozdobili se šperky. Král Nagnadžit měl takovou radost, že své dceři a svému zeti daroval následující věno.

Nejdříve jim dal 10 000 krav a 3 000 pěkně oblečených mladých služebnic s bohatými ozdobami. Zvyk darovat věno je v Indii dodnes běžný, zvláště mezi kšatrijskými králi. Když se žení kšatrijský princ, dostane s nevěstou nejméně tucet služebnic podobného věku. Poté, co král daroval krávy a služebnice, přidal k věnu ještě 9 000 slonů a stokrát tolik vozů. To znamená, že daroval 900 000 kočárů. Pak daroval stokrát víc koní než vozů, tedy 90 000 000 koní, a stokrát víc sluhů než koní. Královští princové zaopatřovali takové sluhy a služebné vším potřebným, jako by to byly jejich vlastní děti nebo členové rodiny. Po předání věna vyzval král kóšalské provincie svou dceru a slavného zetě, aby usedli do kočáru, a s oddílem dobře vyzbrojených vojáků, kteří jim dělali stráž, je vypravil domů. Když velkou rychlostí ujížděli do svého nového domova, královo srdce bylo plné náklonnosti k nim.
Před Krišnovou svatbou se Satjou došlo k mnoha utkáním s býky krále Nagnadžita. Mnoho jiných princů z jaduovské dynastie a dalších dynastií se pokoušelo získat Satjinu ruku. Jakmile se zklamaní princové z jiných dynastií doslechli, že se Krišnovi podařilo býky zkrotit a získat její ruku, přirozeně Mu záviděli. Během Krišnovy cesty do Dváraky Ho všichni zklamaní a poražení princové obklíčili a zasypali svatební průvod svými šípy. Když útočili na Krišnovu skupinu a vysílali šípy jako přívaly deště, výzvy se ujal Ardžuna, Krišnův nejlepší přítel, a aby potěšil svého vznešeného přítele u příležitosti Jeho svatby, sám útok snadno odrazil. Okamžitě se chopil svého luku Gándíva a všechny prince odehnal; stejně jako lev zahání menší zvířata pouhým zařváním, Ardžuna zahnal všechny prince na útěk, aniž by jediného z nich zabil. Potom vůdce jaduovské dynastie, Pán Krišna, majestátně vjel se svou novomanželkou a velkým věnem do Dváraky. Tam spolu pak pokojně žili.
Kromě Kuntídéví měl Krišna ještě jinou tetu z otcovy strany; jmenovala se Šrutakírti a žila v kékajské provincii. Byla vdaná a měla dceru Bhadru. Bhadrá se chtěla provdat za Krišnu a její bratr Mu jí dal bez jakýchkoliv podmínek. Krišna ji přijal za právoplatnou manželku. Potom se Krišna oženil s dcerou krále madráské

provincie. Jmenovala se Lakšmaná a měla všechny dobré vlastnosti. I s tou se Krišna oženil za použití násilí — zmocnil se jí stejně, jako když Garuda polobohům vytrhl z rukou nádobu s nektarem. Krišna tuto dívku unesl před zraky mnoha jiných princů, kteří se zúčastnili její *svayaṁvary. Svayaṁvara* je obřad, při kterém si nevěsta může ze shromáždění mnoha princů vybrat svého manžela.

Popisem Krišnových svateb s pěti dívkami uvedeným v této kapitole ještě nejsme u konce. Krišna měl kromě nich mnoho tisíc dalších manželek, které přijal poté, co zabil démona Bhaumásuru. Bhaumásura držel všechny tyto dívky v zajetí ve svém paláci a Krišna je vysvobodil a oženil se s nimi.

Takto končí Bhaktivédántův výklad 58. kapitoly knihy Krišna, nazvané “Krišna se žení s pěti královnami”.

59. KAPITOLA

Osvobození démona Bhaumásury

Ve *Śrīmad-Bhāgavatamu* vyprávěl Šukadéva Gósvámí králi Paríkšitovi příběh o Bhaumásurovi — jak z paláců různých králů unesl a zajal šestnáct tisíc princezen a jak ho Krišna, Nejvyšší Pán s úžasnou povahou, zabil. Démoni obvykle vždy stojí proti polobohům. Démon Bhaumásura byl velice silný a násilím se zmocnil baldachýnu z trůnu poloboha Varuny. Ukradl také náušnice Aditi, matce polobohů. Dobyl část nebeské hory Méru a zabral území nazývané Mani- parvata. Král nebeských planet Indra proto přišel do Dváraky, aby si na Bhaumásuru stěžoval u Pána Krišny. Jakmile Pán Krišna vyslechl stížnost nebeského krále Indry, v doprovodu své manželky Satjabhámy se okamžitě vydal do Bhaumásurova sídla. Oba nasedli na záda Garudy, který s nimi odletěl do Prágdžjótiša-puru, Bhaumásurova hlavního města. Dostat se do Prágdžjótiša-puru nebylo snadné, protože město bylo velice dobře opevněné. Za prvé ho na čtyřech stranách střežily čtyři bašty a ze všech stran město chránila silná armáda. Další překážkou byl vodní příkop kolem města, které bylo navíc obehnané dráty s elektřinou. Dále tam bylo opevnění *anila*, což je jistý druh plynu. Pak následovala síť ostnatých drátů, kterou vytvořil démon Mura. Město bylo dobře opevněné i z hlediska dnešního vědeckého pokroku.

Když Krišna dorazil, údery svého kyje rozbil bašty na kusy a rozprášil armádu nepřetržitým přívalem svých šípů. Svou slavnou Sudaršana-čakrou prorazil elektrické zátarasy, zničil vodní příkop a plynovou zábranu a rozsekal na kusy síť nabitou elektřinou, kterou zhotovil démon Mura. Zvukem své lastury drtil srdce velkých bojovníků a rozbil bojové stroje, které tam byly. Svým nepřemožitelným kyjem také zbořil zdi kolem města.

Zvuk Jeho lastury zněl jako hromobití v době zničení celého vesmírného projevu. Démon Mura ho uslyšel, probudil se ze spánku a vyšel se podívat, co se děje. Měl pět hlav a již dlouho žil ve vodě. Démon zářil jako slunce při zkáze světa a zuřil jako planoucí oheň.

Záře jeho těla byla tak oslňující, že bylo těžké se na něho dívat otevřenýma očima. Když vyšel ven, nejprve vzal svůj trojzubec a rozběhl se proti Nejvyšší Osobnosti Božství. Jeho útok byl podobný, jako když velký had útočí na Garudu. Hrozivě se hněval a vypadal, jako by chtěl spolknout všechny tři světy. Ze všeho nejdřív napadl Krišnova přepravce Garudu tak, že roztočil trojzubec a hodil ho po něm; svými pěti tlamami přitom vydával zvuky jako řvoucí lev. Řev se rozléhal ovzduším, až se rozšířil po celém světě i do meziplanetárního prostoru, nahoru i dolů, do deseti směrů, a duněl po celém vesmíru.
Pán Krišna viděl, jak se Murův trojzubec řítí na Garudu. Obratným pohybem ruky okamžitě vzal dva šípy, vystřelil je na trojzubec a rozsekal ho na kusy. Současně mnoha šípy zasáhl ústa démona Mury. Když Mura viděl, že si Nejvyšší Pán poradil s jeho výpadem, zuřivě začal bít do Pána kyjem. Než Ho však mohl zasáhnout, Pán Krišna svým kyjem rozbil Murův kyj na kusy. Démon, který přišel o zbraň, se rozhodl napadnout Krišnu svýma silnýma rukama, ale Krišna mu pomocí své Sudaršana-čakry usekl všech pět hlav. Démon spadl do vody jako vrcholek hory, který spadne do oceánu po zásahu Indrovým bleskem.
Démon Mura měl sedm synů, kteří se jmenovali Támra, Antarikša, Šravana, Vibhávasu, Vasu, Nabhasván a Aruna. Všichni byli namyšlení a chtěli pomstít smrt svého otce; proto se zlostně připravili na odvetný boj proti Krišnovi. Vyzbrojili se a Píthu, dalšího démona, jmenovali svým vojevůdcem. Na Bhaumásurův příkaz všichni společně napadli Krišnu.
Jakmile přišli před Pána Krišnu, zaútočili na Něho mnoha druhy zbraní: meči, kyji, kopími, šípy a trojzubci. Nevěděli však, že síla Nejvyšší Osobnosti Božství je neomezená a nepřemožitelná. Krišna svými šípy rozsekal všechny zbraně Bhaumásurových mužů na kousíčky velké jako zrnka obilí. Pak použil své zbraně a Bhaumásurův velitel Pítha spolu se svými pomocníky padl; jejich vojenský oděv byl rozsekán a jejich hlavy, nohy a ruce byly odděleny od těl. Všechny je Krišna poslal k pánu smrti, Jamarádžovi.

Bhaumásura, také známý jako Narakásura, byl synem zosobněné Země. Když viděl, že všichni jeho vojáci, velitelé a bojovníci byli zásahy zbraní Osobnosti Božství na bitevním poli zabiti, velice se na Pána rozzuřil. Vyšel pak z města s velkým počtem slonů, kteří se narodili a vyrostli na mořském břehu. Všichni byli notně omámení. Když vyšli ven, uviděli Pána Krišnu s Jeho ženou, jak se nádherně vznášejí vysoko na nebi jako černý mrak u slunce, třpytící se světlem elektřiny. Démon Bhaumásura okamžitě vyslal zbraň zvanou Šataghní, kterou mohl zabít stovky vojáků najednou, a zároveň vypustili své zbraně na Nejvyšší Osobnost Božství všichni jeho pobočníci. Pán Krišna všechny tyto zbraně odrazil vystřelováním opeřených šípů. Výsledkem bitvy bylo, že Bhaumásurovi vojáci a velitelé padali na zem s rukama, nohama a hlavami oddělenými od trupů a všichni jejich koně a sloni padali s nimi. Rovněž všechny Bhaumásurovy zbraně Pán rozsekal svými šípy na kusy.
Pán bojoval na zádech Garudy, který Mu pomáhal tím, že bil koně a slony svými křídly a drásal jim hlavy svými pařáty a ostrým zobákem. Sloni cítili velkou bolest z Garudových útoků a uprchli z bojiště. Na bitevním poli zůstal už jen Bhaumásura a utkal se s Krišnou sám. Viděl, že Krišnův přepravce Garuda rozehnal jeho vojáky a slony, a zlostně na něho zaútočil silou překonávající sílu blesku. Garuda naštěstí nebyl obyčejný pták a cítil údery, které mu Bhaumásura zasazoval, jako velký slon cítí údery květinovou girlandou.
Bhaumásura zjistil, že žádný z jeho úskoků na Krišnu neplatí, a uvědomil si, že všechny jeho pokusy Krišnu zabít budou marné. Přesto se ještě naposledy pokusil — vzal do ruky trojzubec a zaútočil. Krišna byl tak pohotový, že dřív, než mohl Bhaumásura hodit svůj trojzubec, usekl mu ostrou Sudaršana-čakrou hlavu. Jeho hlava, ozářená náušnicemi a přilbou, dopadla na bojiště. Když Pán Krišna zabil Bhaumásuru, démonovi příbuzní zoufale křičeli a světci oslavovali Pánovy hrdinské činy. Obyvatelé nebeských planet využili této příležitosti, a shazovali na Pána květy.

Tehdy se před Pánem Krišnou objevila zosobněná Země a uctila Ho girlandou z květů vaidžajantí. Potom vrátila zářící Aditiny náušnice vykládané drahokamy a zlatem. Vrátila též Varunův baldachýn společně s cenným drahokamem, kterým Krišnu obdarovala. Poté se zosobněná Země začala modlit ke Krišnovi, Nejvyšší Osobnosti a vládci světa, jehož neustále uctívají vznešení polobozi. Hluboce se poklonila a v extázi oddanosti promluvila.
“S úctou se klaním Pánu, který vždy drží čtyři symboly — lasturu, disk, lotos a kyj — a který je Pánem všech polobohů. Přijmi prosím mé uctivé poklony. Můj milý Pane, jsi Nadduše, a abys uspokojil touhy svých oddaných, sestupuješ na Zemi ve svých různých transcendentálních inkarnacích, které dokonale odpovídají zbožným touhám oddaných. Přijmi laskavě mé uctivé poklony.
Můj milý Pane, z Tvého pupku vyrůstá lotos a vždy Tě zdobí girlanda z lotosových květů. Tvé oči jsou protáhlé jako okvětní lístky lotosu, a proto dokonale těší zraky ostatních. Tvé měkké a jemné lotosové nohy vždy uctívají Tvoji čistí oddaní, do jejichž lotosu podobných srdcí tyto lotosové nohy přinášejí klid. Proto se Ti znovu a znovu s úctou klaním.
Vlastníš veškerou krásu, sílu, slávu, majetek, poznání a odříkání; jsi útočištěm všech šesti vznešených atributů. I když jsi všeprostupující, zjevil ses jako Vasudévův syn. Proto prosím přijmi mé uctivé poklony. Jsi původní Nejvyšší Osobnost Božství a příčina všech příčin. Jedině Ty jsi zdrojem všeho poznání. S úctou se Ti klaním. Sám jsi nezrozený, ale přesto jsi otcem celého vesmírného projevu. Jsi zdrojem všech druhů energií i místem, kde jsou schraňovány. Způsobuješ zjevení tohoto světa a jsi jak příčina, tak i následek vesmírného projevu. Proto prosím přijmi mé uctivé poklony.
Můj milý Pane, ani tři bozi — Brahmá, Višnu a Šiva — nejsou na Tobě nezávislí. Je-li potřeba stvořit tento vesmírný projev, vytváříš své zpodobnění vášně, Brahmu, a když chceš vesmír udržovat, expanduješ se jako Pán Višnu, útočiště všeho dobra. Podobně se zjevuješ jako Pán Šiva, vládce kvality nevědomosti, abys celé stvoření zničil. Přestože vytváříš tyto tři kvality hmotné přírody,

stále si udržuješ své transcendentální postavení. Nikdy se do těchto kvalit nezaplétáš jako obyčejné živé bytosti.
Ve skutečnosti jsi Ty, můj Pane, hmotnou přírodou, jsi otcem vesmíru i věčným časem, který způsobuje, že se slučují prvky přírody a že se projevuje hmotné stvoření. Přesto jsi vždy vůči všem těmto hmotným činnostem transcendentální. Můj milý Pane, ó Nejvyšší Osobnosti Božství, vím, že země, voda, oheň, vzduch, nebe, pět předmětů smyslového vnímání, mysl, smysly a jejich božstva, egoismus a celková hmotná energie — vše živé i neživé v tomto světě jevů — spočívá na Tobě. Jelikož všechno vzniká z Tebe, nic se od Tebe nedá oddělit. Jelikož ale setrváváš na transcendentální úrovni, nic hmotného se nedá ztotožnit s Tvou osobností. Proto je s Tebou vše totožné a zároveň se od Tebe vše liší. Filosofové, kteří se od Tebe snaží všechno oddělit, se ve svých názorech mýlí.
Můj milý Pane, dovol, abych Ti řekla, že tento chlapec jménem Bhagadatta je syn mého syna Bhaumásury. Těžce ho zasáhla hrůzná situace, jež nastala se smrtí jeho otce, je z ní zmatený a vystrašený. Proto ho přivádím, aby se odevzdal Tvým lotosovým nohám. Prosím Tě, poskytni mu útočiště a požehnej ho svýma lotosovýma nohama. Přivádím ho k Tobě, aby se mohl zbavit reakcí za všechny hříšné činnosti svého otce.”
Když Pán Krišna slyšel modlitby matky Země, okamžitě ji ujistil ochranou před veškerým nebezpečím. Bhagadattovi řekl: “Neměj strach.” Potom vstoupil do Bhaumásurova paláce, který oplýval všemožným bohatstvím. V paláci spatřil 16 100 mladých princezen, které démon unesl a které tam věznil. Když princezny viděly, že do paláce vešel Krišna, Nejvyšší Osobnost Božství, okamžitě je okouzlila Pánova krása a modlily se o Jeho bezpříčinnou milost. V mysli se bez váhání rozhodly přijmout Pána Krišnu za manžela. Každá z nich se modlila k Prozřetelnosti, aby se Krišna stal jejím mužem. Upřímně a vážně nabídly s ryzí oddaností svá srdce lotosovým nohám Krišny. Krišna jako Nadduše v srdcích všech rozuměl jejich čisté touze a svolil, že je přijme za manželky. Nechal pro ně přinést pěkné šaty a klenoty a každá z nich byla na královských nosítkách přepravena do města Dváraky. Krišna také

shromáždil neomezené bohatství, poklad sestávající z kočárů, koní, drahokamů a tak dále, které našel v paláci. Odvedl z paláce padesát bílých slonů, každého se čtyřmi kly, a všechny je poslal do Dváraky. Po této události Pán Krišna a Satjabhámá navštívili Amarávatí, hlavní město nebeských planet, a ihned vstoupili do paláce krále Indry a jeho manželky Šačídéví, kteří je přivítali. Krišna pak předal Indrovi Aditiny náušnice.
Při návratu z Indrova hlavního města si Satjabhámá vzpomněla na Krišnův slib, že jí dá páridžátový strom. Využila příležitosti, že je v nebeském království, vytrhla jeden a vzala ho na Garudova záda. Nárada jednou daroval páridžátový květ Krišnově starší manželce Šrí Rukminídéví. Satjabhámá se kvůli tomu cítila méněcenná a chtěla od Krišny také takový květ. Krišna chápal ženskou řevnivost svých manželek a usmál se. Okamžitě se Satjabhámy zeptal: “Proč žádáš jen o jeden květ? Rád ti dám celý strom páridžátových květů.” Krišna vzal ve skutečnosti svou ženu Satjabhámu úmyslně, aby si mohla vzít páridžátu vlastní rukou. Obyvatele nebeských planet včetně Indry to však velice podráždilo. Satjabhámá si bez dovolení vytrhla páridžátový strom, který na Zemi neroste. Indra se společně s dalšími polobohy postavil kvůli odnášenému stromu Krišnovi a Satjabhámě do cesty, ale Krišna chtěl svou oblíbenou manželku Satjabhámu potěšit; byl odhodlaný a neústupný, takže mezi Ním a polobohy vypukl boj. Krišna, jako obvykle, zvítězil a triumfálně přinesl páridžátový strom, který si vybrala Jeho manželka, na Zem do Dváraky. Poté byl strom zasazen v Satjabhámině palácové zahradě. Tento neobyčejný strom dodal zahradě neobyčejnou krásu. Na Zemi s ním sestoupila i vůně jeho květů a za jejich vůní a medem se přistěhovaly nebeské včely.
Velcí mudrci jako Šukadéva Gósvámí příliš neoceňují chování krále Indry vůči Krišnovi. Krišna ze své bezpříčinné milosti přicestoval do nebeského království Amarávatí, aby Indrovi předal náušnice jeho matky, které ukradl Bhaumásura, a Indra je velice rád přijal. Když ale Krišna bral z nebeského království páridžátový strom, Indra Ho vyzval k boji. V tom se nechal vést sobeckými zájmy. Nejprve se modlil a skláněl hlavu ke Krišnovým lotosovým nohám, ale jakmile

dosáhl svého, náhle obrátil. Tak jednají materialisté; zajímá je vždy jejich vlastní prospěch. Za tím účelem jsou ochotni vzdávat jakoukoliv úctu komukoliv, ale jakmile jsou jejich osobní zájmy naplněny, jejich přátelství je konec. Takovou sobeckou povahu můžeme najít nejen mezi bohatšími lidmi na této planetě, ale dokonce i u osobností, jako je Indra a jiní polobozi. Příliš velké bohatství dělá z lidí sobce. Sobecký člověk není schopný přijmout vědomí Krišny a velcí oddaní jako Šukadéva Gósvámí takové lidi odsuzují. Jinými slovy — příliš velké světské vlastnictví je překážkou v rozvoji vědomí Krišny.

Po Indrově porážce uspořádal Krišna svatbu se 16 100 dívkami, které si přivedl z Bhaumásurova držení. Expandoval se do 16 100 podob a oženil se se všemi současně v jeden příznivý okamžik v různých palácích. Potvrdil tak pravdu, že Krišna, a nikdo jiný, je Nejvyšší Osobnost Božství. Pro Krišnu, Nejvyšší Osobnost Božství, není nic nemožné; je všemocný, všudypřítomný a nezničitelný, a na této zábavě tedy není nic úžasného. Ve všech palácích více než 16 100 Krišnových královen se nacházelo plno pěkných zahrad, nábytku a dalšího příslušenství, nemajícího na tomto světě obdoby. Tento příběh ze *Śrīmad-Bhāgavatamu* nijak nepřehání. Všechny Krišnovy královny byly expanze bohyně štěstí Lakšmídží. Krišna s nimi žil v různých palácích a choval se k nim stejně, jako se chová obyčejný muž ke své ženě.

Měli bychom mít vždy na paměti, že Krišna, Nejvyšší Osobnost Božství, vystupoval přesně jako lidská bytost; i když ukázal svůj neobyčejný majestát tím, že se oženil s více než šestnácti tisíci ženami současně ve více než šestnácti tisících paláců, choval se k nim jako obyčejný muž a přísně se držel pravidel vztahu mezi manželi, který patří k obyčejnému domovu. Je tedy velice obtížné porozumět povaze Nejvyššího Brahmanu, Osobnosti Božství. Ani polobozi jako Brahmá nejsou schopni proniknout do Pánových transcendentálních zábav. Krišnovy manželky měly takové štěstí, že dostaly Nejvyšší Osobnost Božství za manžela, přestože osobnost jejich manžela nebyla známá ani Brahmovi a ostatním polobohům.

Ve svém manželském životě se na sebe Krišna a Jeho královny usmívali, mluvili spolu, žertovali, objímali se a podobně a jejich milostný vztah se nepřetržitě rozvíjel. Tak se Krišna a královny ve svých domácnostech těšili z transcendentálního štěstí. I když měla každá královna k dispozici tisíce služebnic, všechny královny přesto ochotně Krišnovi sloužily samy. Když vcházel do paláce, každá Ho osobně vítala. Usazovaly Ho na hezkou pohovku, uctívaly Ho všemi předměty používanými k uctívání, vodou z Gangy umývaly Jeho lotosová chodidla, podávaly Mu arekové oříšky a masírovaly Mu nohy. Tak Ho zbavovaly únavy, když se vracel domů. Pěkně Ho ovívaly, nabízely Mu voňavý éterický olej z květin, zdobily Ho květinovými girlandami, upravovaly Mu vlasy, pobízely Ho, aby si lehl a odpočinul, osobně Ho koupaly a přinášely Mu lahodná jídla. Každá královna dělala všechny tyto věci sama, nečekala na služebnice. Krišna takto se svými královnami ukazoval na Zemi ideální rodinný život.

Takto končí Bhaktivédántův výklad 59. kapitoly knihy Krišna, nazvané “Osvobození démona Bhaumásury”.

60. KAPITOLA

Krišnův rozhovor s Rukminí

Jednou Pán Krišna, Nejvyšší Osobnost Božství, jenž obdařuje veškerým poznáním všechny živé bytosti, od Brahmy až po nepatrného mravence, seděl v ložnici Rukminí, která Mu společně se svými pomocnicemi sloužila. Krišna seděl na její posteli a služebnice Ho ovívaly čámarami (ovívadly z jačích ohonů).
Pán Krišna jednal s Rukminí jako dokonalý manžel, a tak dokonale projevoval svrchovanou dokonalost Osobnosti Božství. Existuje mnoho filosofů, podle jejichž pochopení Absolutní Pravdy Bůh nemůže dělat to či ono. Odmítají inkarnaci Boha neboli Nejvyšší Absolutní Pravdy v lidské podobě. Skutečnost je však jiná: Bůh nemůže být podmíněný našim nedokonalým smyslovým vjemům. Bůh je všemocná, všudypřítomná Osobnost Božství a ze své svrchované vůle může nejen stvořit, udržovat a zničit celý vesmírný projev, ale může také sestoupit jako obyčejná lidská bytost a vykonat své nejvyšší poslání. V *Bhagavad-gītě* říká, že sestoupí, kdykoliv se vyskytují nedostatky v plnění lidských povinností. Ke zjevení Ho nenutí žádné vnější okolnosti, ale sestupuje prostřednictvím své vnitřní energie, aby znovu zavedl standard lidského jednání a současně zničil rušivé živly, které brzdí pokrok lidské civilizace. Podle této zásady transcendentálních zábav Nejvyšší Osobnosti Božství sestoupil Pán ve své věčné podobě jako Šrí Krišna v dynastii Jaduovců.
Rukminin palác byl nádherně zařízený. Ze stropu viselo mnoho baldachýnů, jejichž krajkové lemy zdobily šňůry perel, a celou budovu osvětlovala záře cenných drahokamů. Bylo tam mnoho sadů, kde rostly květy malliká a čáméli, které se považují za nejvoňavější květy v Indii. Mnohé kytice z těchto rostlin s rozvitými květy doplňovaly krásu paláce. Roje bzučících včel, které nalákala pronikavá vůně květů, se shromažďovaly kolem stromů. A v noci dovnitř otvory v okenních sítích pronikal třpyt příjemné záře měsíce. Byly tam bohatě kvetoucí páridžátové stromy a jemný vánek roznášel vůni květů všude kolem. V paláci doutnaly vonné tyčinky a

voňavý kouř se linul žaluziemi z oken ven. V pokoji byly matrace s bílými potahy; ložní prádlo bylo měkké a bílé jako mléčná pěna. Pán Šrí Krišna tam pohodlně seděl a těšil se ze služby, kterou Mu Rukminíídží prokazovala za pomoci svých služebnic.
Rukminí velice dychtila po příležitosti sloužit svému manželovi, Nejvyšší Osobnosti Božství. Chtěla obsluhovat Pána osobně, a tak vzala jedné služebnici čámaru z ruky a ovívala. Držák čámary byl ze zlata a posázený drahokamy, a když ho uchopila Rukminí, zkrásněl ještě víc, protože měla na všech prstech nádherné prsteny s drahokamy. Nohy měla ozdobené nákotníčky vykládanými drahokamy, které jemně cinkaly v záhybech jejího sárí. Její pevná ňadra byla potřená kunkumou a šafránem, a přestože byla zahalená, odraz prosvítající načervenalé barvy jejích ňader dokresloval její půvab. Její oblé boky zdobil krajkový pásek pošitý drahokamy a na krku měla pověšený zářící medailón. A navrch k tomu všemu, protože sloužila Pánu Krišnovi, její nádherné tělo nemělo obdoby ve třech světech — třebaže v té době byla již dost stará na to, aby měla dospělé syny. Když se podíváme na její krásný obličej, jako by její vlnité vlasy, pěkné náušnice v uších, usměvavá ústa a zlatý náhrdelník společně vysílaly proudy nektaru, a tak bylo nade vší pochybnost dokázáno, že Rukminí není nikdo jiný než původní bohyně štěstí, která je neustále zaměstnaná službou lotosovým nohám Nárájana.
Velké autority přijímají zábavy Krišny a Rukminí ve Dvárace jako projevení zábav Nárájana a Lakšmí, jež jsou velice vznešené a okázalé. Zábavy Rádhy a Krišny ve Vrindávanu jsou prosté a venkovské a liší se od uhlazených městských zábav ve Dvárace. Rukmininy rysy byly neobyčejně zářivé a Krišna byl velice spokojený s jejím chováním.
Krišna poznal, že když Rukminí dostala od Nárady Muniho páridžátový květ, Satjabhámá jí začala závidět a hned od Krišny takový květ také chtěla. Neuklidnila se, dokud jí Krišna neslíbil celý strom. A Krišna tento slib opravdu splnil a snesl strom z nebeského království na Zem. Po této události očekával, že když Satjabhámá dostala celý páridžátový strom, Rukminí bude také něco vyžadovat.

Rukminí se však o příhodě ani nezmínila, neboť byla vážná a jednoduše spokojená se svou službou. Krišna ji chtěl vidět trochu nazlobenou, a proto vymyslel plán, jak by mohl spatřit její krásný obličej v podrážděné náladě. I když měl více než 16 100 manželek, choval se ke každé s důvěrnou náklonností. Někdy mezi sebou a svou ženou vytvořil určitou situaci, kdy byla manželka podrážděná ve své lásce a kritizovala Ho, a toho si Krišna užíval. V tomto případě na Rukminí nemohl najít žádnou chybu, neboť byla velice vážná a stále Mu sloužila, a proto k ní začal s úsměvem a s velkou láskou promlouvat, aby vyvolal její láskyplný hněv. Rukminí byla dcerou krále Bhíšmaky, mocného vladaře, a tak tentokrát Krišna ji neoslovil jako Rukminí, ale jako princeznu. “Má drahá princezno, je to s podivem — mnoho vznešených osobností královského stavu se s tebou chtělo oženit. Ne všichni byli sice králové, ale všichni vykazovali bohatství a přednosti královského rodu: měli dobré chování, byli vzdělaní, slavní mezi králi, krásní tělem i osobními vlastnostmi, velkorysí, velice silní a vyspělí v každém ohledu. Byli vhodní po všech stránkách, a navíc tvůj otec ani bratr proti takovému sňatku nic nenamítali. Naopak dali své slovo, že se provdáš za Šišupálu. Oba tvoji rodiče se svatbou souhlasili. Šišupála byl velký král a byl tak chtivý a zblázněný do tvé krásy, že kdyby se s tebou oženil, myslím, že by stále zůstával v tvé blízkosti jako věrný sluha.
Ve srovnání se Šišupálou a jeho osobními vlastnostmi nejsem nic a ty to můžeš sama poznat. Divím se, že jsi odmítla sňatek se Šišupálou a přijala jsi Mě, který jsem ve srovnání s ním méněcenný. Připadám si úplně nezpůsobilý být tvým manželem, protože ty jsi tak krásná, rozumná, vážná a vznešená. Mohu se tě zeptat na důvod, proč sis Mě vzala? Ovšem, nyní tě mohu oslovovat jako svou krásnou ženu, ale přesto ti mohu říci o Mém skutečném postavení — jsem nižší než všichni ti princové, kteří se s tebou chtěli oženit.
Za prvé, možná víš, že jsem se tak bál Džarásandhy, že jsem se neodvážil žít na pevnině, a proto jsem postavil toto sídlo v moři. Nechci toto tajemství prozrazovat jiným, ale ty musíš vědět, že nejsem velký hrdina; jsem zbabělec a bojím se svých nepřátel.

Přesto však nejsem v bezpečí, protože všichni velcí králové na pevnině jsou Mými nepřáteli. Sám jsem si je znepřátelil, když jsem s nimi různými způsoby bojoval. Další chybou je, že i když sedím na trůnu Dváraky, nemám na ni přímý nárok. Zabitím Kansy, což byl Můj strýc z matčiny strany, jsem sice získal království, ale to připadlo Mému dědu a Já ve skutečnosti žádné nevlastním. Kromě toho nemám vytyčený žádný životní cíl. Lidé Mi příliš nerozumí. Jaký je konečný cíl Mého života? Všichni dobře vědí, že jsem byl pasáčkem krav ve Vrindávanu. Očekávali ode Mě, že budu kráčet ve stopách svého pěstouna, Nandy Mahárádže, a že budu věrný Šrímatí Rádhárání a všem Jejím přítelkyním ve vrindávanské vesnici, ale Já jsem je náhle opustil. Chtěl jsem se stát slavným králem. Dosud jsem však ani nezískal království, ani nemohl vládnout jako král. Lidé jsou zmatení, pokud jde o Můj konečný životní cíl; nevědí, zda jsem pasáček nebo král, syn Nandy Mahárádže nebo syn Vasudévy. Jelikož nemám v životě vytyčený žádný cíl, říkají o Mně, že jsem tulák. Proto se divím, že sis takového tuláka vybrala za manžela. Kromě toho nemám příliš vybrané chování, ani se nedržím společenské etikety. Člověk by se měl spokojit s jednou ženou, ale jak víš, Já jsem se oženil mnohokrát a mám více než šestnáct tisíc manželek. Nemohu je všechny potěšit jako dobrý manžel. Nechovám se k nim právě nejlépe a vím, že si to velice dobře uvědomuješ. Někdy je přivádím do situace, která není příliš příznivá. V dětství jsem byl vychováván na vesnici, a proto nejsem obeznámený s etiketou městského života. Nevím, jak těšit manželku příjemnými slovy a chováním. Z praktické zkušenosti je vidět, že každé ženě, která se Mě drží nebo je ke Mně přitahovaná, zůstanou nakonec jen oči pro pláč na celý zbytek života. Ve Vrindávanu jsem upoutal mnoho gópí a nyní jsem je opustil; sice žijí, ale jen pro Mě pláčou v odloučení. Slyšel jsem od Akrúry a Uddhavy, že od doby, kdy jsem odjel z Vrindávanu, všichni Moji přátelé pasáčkové, gópí a Rádhárání i Můj nevlastní otec Nanda Mahárádž kvůli Mě neustále naříkají. Vrindávan jsem nadobro opustil a nyní jsem s královnami ve Dvárace, ale nechovám se dobře k žádné z vás. Můžeš tedy snadno poznat, že nemám pevný charakter a že nejsem příliš

spolehlivý manžel. Když je ke Mně někdo přitahován, čeká ho jen život naplněný bolestnou ztrátou.
Moje milá krásná pricezno, věz také, že jsem stále bez peněz. Hned po narození jsem byl bez jakýchkoliv prostředků přenesen do domu Nandy Mahárádže a byl jsem vychován jako pasáček krav. Můj pěstoun měl sice mnoho set tisíc krav, ale Já jsem nevlastnil ani jednu. Byly Mi pouze svěřeny, abych o ně pečoval a pásl je, ale nebyl jsem jejich majitelem. Zde Mi také nic nepatří, jsem stále nemajetný. Nemám důvod nad touto chudobou naříkat — neměl jsem nic dříve, tak proč bych naříkal, že nemám nic nyní? Můžeš si rovněž všimnout, že ani Moji oddaní nejsou příliš bohatí; i oni jsou velice chudí, co se týče světských statků. Velcí boháči se světským jměním se nezajímají o oddanost Mně, o vědomí Krišny. Jakmile člověk naopak přijde na mizinu, ať už násilím či okolnostmi, je možné, že se o Mě začne zajímat, když se mu naskytne dobrá příležitost. Lidé, kteří jsou pyšní na své bohatství, nevyužijí příležitosti na Mě myslet, ani když se jim nabídne společnost Mých oddaných. Chudší lidé se o Mě tedy možná trochu zajímají, ale bohatí ne. Proto myslím, že od tebe nebylo příliš rozumné vyvolit si Mě. Díky výchově svého otce a bratra vypadáš velice rozumně, ale při volbě životního partnera jsi nakonec udělala velkou chybu.
To však nevadí; ta chyba se dá ještě napravit, lepší pozdě než nikdy. Můžeš si pořád ještě vybrat vhodného manžela, který se ti ve všech ohledech vyrovná — po stránce blahobytu, rodinné tradice, jmění, krásy i vzdělání. Na všechny chyby, kterých ses dopustila, se dá zapomenout. Teď si můžeš sama naplánovat výnosnější cestu životem. Člověk obvykle nevstupuje do manželského stavu s někým, kdo zaujímá vyšší nebo nižší společenské postavení. Má drahá dcero krále Vidarbhy, myslím, že jsi před svatbou neuvažovala příliš moudře. Tvůj výběr byl špatný, neboť sis za manžela vybrala Mě. Mylně ses doslechla, že mám vznešený charakter, ačkoli ve skutečnosti jsem byl jen pouhý žebrák. Aniž bys Mě viděla a znala Mé pravé postavení, vybrala sis Mě za manžela jenom na základě toho, co jsi o Mně slyšela. To jsi neudělala příliš dobře. Proto ti radím, vyber si — raději pozdě než nikdy — jednoho z velkých

kšatrijských princů a přijmi jeho za svého životního druha. Mě můžeš opustit.”

Krišna Rukminí navrhoval, aby se s Ním rozvedla v době, kdy již měla mnoho dospělých dětí. Celý Krišnův návrh se jevil jako něco zcela neočekávaného, protože podle pravidel védské kultury nepřipadalo odloučení manželů rozvodem v úvahu. Také nebylo možné, aby si Rukminí ve svém pokročilém věku, kdy měla mnoho ženatých synů, vybrala nového manžela. Všechny Krišnovy návrhy jí připadaly šílené a nechápala, jak může Krišna takto mluvit. Byla prostá a při myšlence, že by se měla od Krišny odloučit, byla ve stále větší úzkosti.

Krišna pokračoval: “Musíš se konec konců připravit na příští život. Proto ti radím, aby sis vybrala někoho, kdo ti dokáže pomoci v tomto životě i příštím, protože Já ti pomoci nemůžu. Má drahá krásná princezno, ty víš, že všichni šlechtici, včetně Šišupály, Šálvy, Džarásandhy, Dantavakry, a dokonce i tvého staršího bratra Rukmího, jsou Moji nepřátelé a vůbec Mě nemají rádi. Z hloubi srdce Mě nenávidí. Všichni tito princové byli velice pyšní na své světské vlastnictví a nevěnovali ani tu nejmenší pozornost tomu, kdo za nimi přicházel. Svolil jsem, že tě unesu, jak sis přála, abych jim dal za vyučenou, ale ve skutečnosti k tobě žádnou lásku necítím, i když ty jsi Mě milovala už před svatbou.

Jak jsem již vysvětlil, rodinný život nebo láska mezi manželi Mě příliš nezajímá. Přirozeně nijak netíhnu k rodinnému životu, manželce, dětem, domovu a bohatství. Moji oddaní na tyto světské věci nedbají a Já jsem podobný. O co se skutečně zajímám, je seberealizace; ta Mi přináší potěšení, a ne rodinný život.” Pán Krišna to dořekl a znenadání skončil.

Velká autorita Šukadéva Gósvámí poznamenává, že Krišna trávil svůj čas téměř stále s Rukminí, a proto trochu zpyšněla, že má takové štěstí, že ji Krišna ani na okamžik neopouští. Krišna však nemá rád, je-li kterýkoliv Jeho oddaný pyšný. Jakmile se to stane, nějakým trikem jeho pýchu zlomí. Stejně jako v tomto případě, kdy Krišna říkal mnoho věcí, které byly pro Rukminí těžké poslouchat.

Mohla z nich jen vyvodit, že i když je na své postavení pyšná, Krišna ji může kdykoliv opustit.
Rukminí si byla vědomá toho, že její manžel není obyčejná lidská bytost. Byl Nejvyšší Osobností Božství, pánem tří světů. To, jak mluvil, ji naplnilo strachem z odloučení od Pána, protože nikdy předtím od Krišny taková tvrdá slova neslyšela. Byla zneklidněná obavami z odloučení a srdce se jí rozbušilo. Neodpověděla na jediné Krišnovo slovo a jen začala v nesmírné úzkosti plakat, jako by se topila v oceánu smutku. Nehty u nohou mlčky rýpala do podlahy, na které se odrážela jejich červená barva. Slzy z očí se jí míchaly s černým líčidlem na víčkách a stékaly na její ňadra, ze kterých smývaly kunkumu a šafrán. Hrdlo měla stažené úzkostí, takže nebyla schopná říci ani slovo, a se sklopenou hlavou jen stála jako sloup. Ve svém strachu a nářku cítila nesmírnou bolest, kvůli které pozbyla veškerou schopnost rozumně uvažovat, zeslábla a náhle tak zhubla, že se jí uvolnily náramky na zápěstí. Čámara, se kterou sloužila Krišnovi, jí vypadla z ruky. Mozek a paměť se jí zakalily a ztratila vědomí. Krásně učesané vlasy se jí rozcuchaly a spadla na zem jako banánovník pokácený tornádem.
Pán Krišna okamžitě poznal, že Rukminí nepovažovala Jeho slova za žert. Brala je velice vážně a z nesmírné úzkosti z hrozícího odloučení od Něho upadla do tohoto stavu. Pán Šrí Krišna je přirozeně velice nakloněný svým oddaným, a když viděl její stav, Jeho srdce okamžitě změklo. Hned se nad ní slitoval. Vztah mezi Rukminí a Krišnou byl stejný jako vztah mezi Lakšmí a Nárájanem, a proto se před ní Krišna objevil ve své čtyřruké expanzi Nárájana. Slezl z lůžka, zvedl ji za ruce, položil jí své chladivé dlaně na tvář a hladil ji po rozcuchaných vlasech. Svou rukou osušil Pán Krišna její vlhká ňadra. Viděl, jak opravdová je její láska k Němu, a přivinul si ji k hrudi.
Nejvyšší Pán je mistrem rozumného vysvětlování, které člověku otevře oči, a tak se snažil vzít zpátky vše, co předtím řekl. Je jediným útočištěm pro všechny oddané a ví velice dobře, jak své čisté oddané uspokojit. Krišna poznal, že Rukminí nechápala slova, která žertem pronesl, a aby ji vyvedl ze zmatku, promluvil znovu.

“Má drahá dcero krále Vidarbhy, milá Rukminí, nevykládej si to prosím špatně. Nebuď ke Mně tak nevlídná. Vím, že jsi ke Mně upřímně a vážně připoutaná; jsi Moje věčná společnice. Slova, která se tě tak dotkla, neodpovídají skutečnosti. Chtěl jsem tě trochu pozlobit a očekával jsem, že na Má žertovná slova odpovíš podobným tónem. Ty jsi je ale naneštěstí vzala vážně; velice Mě to mrzí. Očekával jsem, že až uslyšíš Mou řeč, tvé červené rty se budou třást vzteky a že na Mě spustíš proud nadávek. Ó dokonalosti lásky, nikdy jsem nečekal, že tvůj stav bude takový, jaký je teď. Čekal jsem, že na Mě na oplátku upřeš své mrkající oči a že uvidím tvůj krásný obličej ve zlostné náladě.
Má milá krásná ženo, víš, že jako hospodáři jsme stále zaneprázdněni mnoha starostmi o domácnost a toužíme po chvíli, kdy si budeme moci vyměnit pár žertovných slov. To je největší potěšení, jaké můžeme v životě hospodářů mít.” Ženatí lidé ve skutečnosti ve dne v noci těžce pracují, ale veškerá únava z celodenní práce se zmírní, jakmile se manželé setkají a různými způsoby si užívají života. Krišna se chtěl ukázat jako obyčejný hospodář, kterého těší žertovné rozhovory s manželkou. Proto opakovaně žádal Rukminí, aby Jeho slova nebrala příliš vážně.
Když Pán Krišna takto sladkými slovy Rukminí uklidnil, pochopila, že to, co předtím říkal, nebylo míněno vážně, ale mělo to oběma přivodit žertovné potěšení. Krišnova slova ji tedy uklidnila. Postupně se zbavila všeho strachu z odloučení a s přirozeným úsměvem se Mu radostně dívala do obličeje. Řekla: “Můj milý Pane s lotosovýma očima, máš úplnou pravdu, když říkáš, že se k sobě nehodíme. Nemohu se dostat na Tvou úroveň, protože jsi oceán všech vlastností, neomezená Nejvyšší Osobnost Božství. Jak bych Ti mohla být vhodným protějškem? Není možné se s Tebou srovnávat, protože jsi Pánem veškeré velikosti, vládcem tří kvalit a objektem uctívání velkých polobohů, jako je Brahmá a Pán Šiva. Co mě se týče, já jsem výtvor tří kvalit hmotné přírody, bránících ve zlepšování oddané služby. Kdy a kde bych se pro Tebe mohla stát vhodnou partnerkou? Můj milý manželi, správně jsi řekl, že ses ukryl v moři, jako kdyby ses bál králů, ale kdo jsou tito králové

hmotného světa? Nemyslím, že hmotnému světu vládnou takzvané královské rody. Králi hmotného světa jsou tři kvality hmotné přírody, které jsou jeho skutečnými vládci. Ty sídlíš v srdci každého, kde zůstáváš zcela mimo vliv tří kvalit hmotné přírody, o tom není pochyb.
Říkáš, že stále udržuješ nepřátelství se světskými králi, ale kdo jsou ti světští králové? Myslím, že světskými králi jsou smysly. Není vůbec snadné je porazit a ovládají každého. S těmito hmotnými smysly jistě udržuješ nepřátelství. Ty nikdy nejsi pod vládou smyslů; jsi naopak jejich vládcem, Hrišíkéšou.
Můj milý Pane, řekl jsi, že nemáš žádnou královskou moc, a to je také pravda. Nejenom Ty jsi zbaven vlády nad hmotným světem, ale dokonce i Tví služebníci, kteří mají nějaké pouto k Tvým lotosovým nohám, se vzdávají takové vlády, protože považují vysoké hmotné postavení za největší temnotu, která brání pokroku v duchovním osvícení. Ani Tvoji služebníci nemají rádi hmotnou nadvládu, tak což teprve Ty? Můj milý Pane, Tvé prohlášení, že nejednáš jako obyčejný člověk s jasným životním cílem, je také naprosto v pořádku. Dokonce i Tvoji velcí oddaní a služebníci, známí jako velcí mudrci a světci, setrvávají v takovém postavení, že nikdo nemůže přijít na to, jaký je cíl jejich životů. Lidská společnost je považuje za šílené a cynické. Jejich životní cíl zůstane pro obyčejné lidské bytosti záhadou; nejnižší z lidí nemohou Tebe ani Tvé služebníky poznat. Znečištěná lidská bytost si nedokáže ani představit, jakým se Ty a Tvoji oddaní věnujete zábavám. Ó Neomezený, když i činnosti a snahy Tvých oddaných zůstávají pro obyčejné lidi záhadou, jak by potom mohli chápat Tvé pohnutky a snahy? Všechny druhy energií a bohatství Ti slouží, ale zároveň spočívají pod Tvou ochranou. Představil ses jako chudák, ale tohle není chudoba. Kromě Tebe nic jiného neexistuje, a proto nemáš zapotřebí cokoli vlastnit — Ty sám jsi všechno. Na rozdíl od ostatních nemáš potřebu získávat něco zvenčí. S Tebou mohou být všechny rozpory sladěny, protože jsi absolutní. Nic nevlastníš, ale nikdo není bohatší než Ty. V hmotném světě nemůže být nikdo bohatý, aniž by něco vlastnil. Ty jsi však absolutní, a proto můžeš urovnat i protiklad, že nic nevlastníš a

zároveň jsi nejbohatší. Ve Védách stojí, že i když nemáš hmotné ruce a nohy, přijímáš od oddaných všechno, co Ti s oddaností nabízejí. Nemáš hmotné oči a uši, ale přesto vidíš a slyšíš všechno všude. Nevlastníš nic, a přesto i velcí polobozi, kteří přijímají modlitby a uctívání od druhých, Tě uctívají a prosí o milost. Jak bychom Tě mohli řadit mezi chudáky?
Můj milý Pane, také jsi uvedl, že nejbohatší část lidské společnosti Tě neuctívá. I to je pravda, protože lidé pyšní na své hmotné vlastnictví přemýšlejí, jak ho využít k uspokojování svých smyslů. Když se chudák stane boháčem, vytváří si plány na smyslový požitek, neboť neví, jak své těžce vydělané peníze použít. Pod vlivem vnější energie si myslí, že jeho peníze jsou určené k uspokojování smyslů, a transcendentální službu Tobě zanedbává.
Můj milý Pane, řekl jsi, že lidé, kteří nic nevlastní, jsou Ti velice drazí. Tvůj oddaný se všeho zříká a chce vlastnit pouze Tebe. Proto vidím, že například velký mudrc Nárada Muni nemá žádný hmotný majetek, a je Ti přesto velice drahý. A takové osoby se nestarají o nic jiného než o Tebe.
Můj milý Pane, řekl jsi, že sňatek může být vhodný, pokud jsou oba partneři stejného společenského postavení, krásy, bohatství, síly, vlivu a odříkání. Takové životní postavení je však možné jedině Tvou milostí. Jsi nejvyšší dokonalý zdroj všech vznešených atributů. Jakékoliv vznešené postavení, které kdo může mít, je získané od Tebe. To popisuje *Vedānta-sūtra: janmādy asya yataḥ*—jsi nejvyšší zdroj, ze kterého všechno pochází, oceán veškeré radosti. Proto si lidé, kteří mají poznání, přejí pouze dosáhnout Tebe, a nic jiného. Vzdávají se všeho, dokonce i transcendentální realizace Brahmanu, aby získali Tvou přízeň. Jsi nejvyšší, konečný cíl života. Jsi zdroj všech zájmů živých bytostí. Ti, kdo jsou skutečně dobře motivovaní, touží pouze po Tobě, a aby dosáhli úspěchu, vzdávají se všeho. Proto si zaslouží se s Tebou stýkat. Ve společnosti služebníků a obsluhovaných založené na vědomí Krišny není nikdo vystaven strádání a radostem jako v hmotné společnosti, která funguje na základě sexuální přitažlivosti. Každý, ať muž, či žena, by se proto měl snažit začlenit do Tvé společnosti služebníků a obsluhovaných.

Jsi Nejvyšší Osobnost Božství — nikdo Tě nepřekoná a nikdo nemůže ani dospět na Tvoji úroveň. Dokonalý společenský systém je takový, ve kterém Ty zůstáváš středem, obsluhovaný jako Nejvyšší, a všichni ostatní jednají jako Tvoji služebníci. V této dokonale uspořádané společnosti může být každý věčně šťastný a blažený.
Můj Pane, řekl jsi, že pouze žebráci opěvují Tvou slávu, a to je také úplná pravda. Kdo však jsou tito žebráci? Jsou to vznešení oddaní, osvobozené osobnosti a lidé v životním stavu odříkání. Všichni jsou velké duše a oddaní, kteří se nevěnují ničemu jinému než oslavování Tebe. Tyto velké duše odpouštějí i ty nejhorší přestupky. Tito takzvaní žebráci se věnují duchovnímu pokroku v životě a přitom snášejí veškerou nepřízeň hmotného světa. Můj milý manželi, nemysli si, že jsem si Tě vzala za muže z nezkušenosti; ve skutečnosti jsem následovala všechny tyto velké duše. Vydala jsem se cestou těchto velkých žebráků a rozhodla se odevzdat svůj život Tvým lotosovým nohám.
Řekl jsi, že jsi na mizině, a to je pravda, protože se zcela rozdáváš mezi tyto velké duše a oddané. To jsem dobře věděla, a proto jsem odmítla i tak velké osobnosti jako Pána Brahmu a krále Indru. Můj Pane, mocný čas jedná jen na Tvoje nařízení. Čas je tak mocný, že může za okamžik uskutečnit zkázu kdekoli ve vesmíru. Proto pro mě Džarásandha, Šišupála a podobní princové, kteří se se mnou chtěli oženit, neměli větší význam než obyčejný hmyz.
Všemocný synu Vasudévy, Tvé tvrzení, že ses uchýlil do moře ze strachu před velkými princi, vůbec neodpovídá skutečnosti, protože mé zkušenosti s Tebou tomu odporují. Sama jsem viděla, jak jsi mě v přítomnosti všech těchto princů násilím unesl. Při mém svatebním obřadu jsi pouhým brnknutím na tětivu svého luku ostatní snadno odehnal a laskavě jsi mi poskytl útočiště u svých lotosových nohou. Stále mám v živé paměti, žes mě unesl stejným způsobem, jakým si lev bere násilím svůj podíl z ulovené kořisti a všechna malá zvířata přitom zahání mrknutím oka.
Můj milý Pane s lotosovýma očima, nemohu pochopit Tvé tvrzení, že ženy a jiní lidé, kteří se odevzdali Tvým lotosovým nohám, stráví

svůj život v zármutku nad ztrátou. Ze světové historie víme, že králové, jako Anga, Prithu, Bharata, Jajáti a Gaja, byli velcí vládci světa a nikdo neohrožoval jejich vznešené postavení. Přesto se ho vzdali a odebrali se do lesa podstupovat askezi, aby získali přízeň Tvých lotosových nohou. Když dobrovolně přijali toto postavení, kde pro ně byly Tvé lotosové nohy vším, znamená to snad, že bědovali a rmoutili se nad ztrátou?
Můj milý Pane, radil jsi mi, že si stále ještě mohu vybrat někoho jiného z královského stavu a Tebe opustit. Já však jasně vím, můj milý Pane, že jsi studnicí všech dobrých vlastností. Velcí světci jako Nárada Muni stále jen opěvují Tvé transcendentální rysy. Kdokoliv se takovému světci odevzdá, se okamžitě zbaví všeho hmotného znečištění. A jakmile přijde do přímého styku se službou Tobě, bohyně štěstí mu udělí všechna svá požehnání. Která z žen, jež někdy slyšela z autoritativních zdrojů o Tvé slávě a nějakým způsobem okusila nektarovou vůni Tvých lotosových nohou, by tedy byla tak pošetilá, aby se vdala za někoho z hmotného světa, kdo má stále strach ze smrti, nemoci, stáří a nového zrození? Nepřijala jsem tedy Tvé lotosové nohy bez rozmyslu, ale po zralém a důkladném uvážení. Můj milý Pane, jsi vládce tří světů. Dokážeš plnit všechna přání svých oddaných v tomto světě i příštím, neboť jsi Nejvyšší Duše všech. Proto jsem si Tě vybrala za manžela jako jedinou vhodnou osobu. Následkem mých plodonosných činností mě můžeš uvrhnout do jakéhokoliv životního druhu, to mě vůbec netrápí. Mou jedinou touhou je, abych zůstala pevně připoutaná k Tvým lotosovým nohám, neboť Ty dokážeš osvobodit své oddané z iluzorní hmotné existence a jsi vždy připravený dát jim sám sebe.
Můj milý Pane, radil jsi mi, abych si vybrala jednoho z vládců, jako je Šišupála, Džarásandha nebo Dantavakra, ale jaké je jejich postavení v tomto světě? Stále se namáhají, aby udrželi chod své domácnosti, jako býci, jež ve dne v noci dřou u lisu na olej. Podobají se oslům s nákladem na hřbetě. Jsou stále ponižovaní jako psi a lakomí jako kočky. Prodali se do otroctví svým manželkám. Každá nešťastná žena, která nikdy neslyšela o Tvé slávě, může přijmout takového muže za manžela, ale žena, která se o Tobě dozvěděla, jak

jsi opěvován nejen v tomto světě, ale i v síních velkých polobohů, jako je Pán Brahmá a Pán Šiva, nepřijme za manžela nikoho jiného než Tebe. Jakýkoliv muž v tomto hmotném světě je pouze mrtvé tělo. Navenek je živá bytost pokrytá tímto tělem, což není nic jiného než pytel z kůže ozdobený vousy a knírem, chlupy, nehty a vlasy. Uvnitř tohoto ozdobeného pytle jsou pletence svalů, svazky kostí a jezírka krve, vždy promíchané s výkaly, močí, hlenem, žlučí a zkaženým vzduchem, což je živná půda pro různé druhy hmyzu a bakterií. Hloupá žena přijímá takové mrtvé tělo za svého manžela a úplně pomýleně ho miluje jako svého drahého společníka. To je možné jedině proto, že nikdy neokusila věčně blaženou vůni Tvých lotosových nohou.
Můj milý manželi s lotosovýma očima, jsi spokojený sám v sobě. Nestaráš se, zda jsem krásná nebo kvalifikovaná; to Tě vůbec nezajímá. Tvá nepřipoutanost ke mně proto není nic divného; je docela přirozená. Ty nemůžeš být připoutaný k žádné ženě, jakkoli vznešené a krásné. Ať už jsi ke mně připoutaný, nebo ne, přeji si, aby má oddanost a pozornost zůstávala stále u Tvých lotosových nohou. Hmotná kvalita vášně je také Tvým stvořením, takže když na mě vášnivě pohlédneš, přijmu to jako největší požehnání mého života. Takové příznivé okamžiky jsou to jediné, po čem toužím.”
Poté, co Krišna vyslechl Rukminina tvrzení a vysvětlení každého slova, které použil k podnícení jejího láskyplného hněvu vůči Němu, řekl jí: “Má milá cudná ženo, Moje milá princezno, očekával jsem od Tebe takové vysvětlení, a jen za tím účelem jsem říkal všechna ta žertovná slova, aby se ti zatemnil pravý náhled na věc. Teď jsem již dosáhl, čeho jsem chtěl. Tvoje úžasné vysvětlení každého Mého slova je naprosto správné a Já je schvaluji. Nádherná Rukminí, jsi Má nejmilejší manželka. Velice Mě těší, když vím, jak Mě miluješ. Buď si jistá tím, že ať máš jakékoliv touhy a očekáváš ode Mne cokoliv, jsem ti neustále k službám. Další skutečností je, že Moji oddaní, Moji drazí přátelé a služebníci, jsou vždy prostí hmotného znečištění, i když je neláká žádat Mě o takové osvobození. Moji oddaní po Mně nikdy nechtějí nic jiného, než aby Mi mohli sloužit. A jelikož na Mně zcela závisejí, tak i v případě, že Mě o něco

požádají, není to hmotné. Taková přání se nestávají příčinou hmotné spoutanosti, ale naopak zdrojem osvobození z hmotného světa.
Má milá cudná a zbožná ženo, zkoušel jsem, jak se vší cudností miluješ svého manžela, a zkouškou jsi prošla velice úspěšně. Úmyslně jsem tě rozrušil mnoha slovy, která se nehodí k tvojí povaze, ale k Mému údivu jsi neztratila ani špetku svojí oddanosti vůči Mně. Má milá ženo, jsem ten, kdo dává veškerá požehnání, dokonce až po úroveň osvobození z hmotného světa, a jedině Já mohu zastavit pokračování hmotné existence a povolat člověka zpátky domů, zpátky k Bohu. Ten, jehož oddanost vůči Mně není čistá, Mě uctívá pro nějaký hmotný prospěch, jen aby se udržel ve světě hmotného štěstí, jež vrcholí potěšením ze sexu. Kdo se věnuje přísné askezi, aby získal hmotné štěstí, žije v klamných představách vytvořených Mou vnější energií. Lidé, kteří Mi slouží jen kvůli hmotnému zisku a smyslovému požitku, jsou velice hloupí, neboť hmotné štěstí založené na pohlavním životě je dostupné i v těch nejohavnějších životních druzích, jako jsou prasata a psi. Nikdo by se na Mě neměl obracet kvůli takovému štěstí, které lze mít i po uvržení do pekelných životních podmínek. Pro ty, kdo hledají pouze hmotné štěstí, a ne Mě, je tedy lepší, když v těchto pekelných podmínkách zůstanou.”
Hmotné znečištění je tak silné, že každý ve dne v noci těžce pracuje pro hmotné štěstí. Náboženství, askeze, humanitářství, filantropie, politika, věda—všechno se vystavuje na odiv se zájmem získat nějaký hmotný prospěch. Materialisté většinou uctívají různé polobohy pro okamžitý hmotný zisk a někdy se pod vlivem hmotných sklonů začnou věnovat oddané službě Pánu. Někdy se však také stane, že když člověk upřímně slouží Pánu a zároveň si udržuje hmotné ambice, Pán mu velice laskavě odejme zdroje hmotného štěstí. Potom se oddaný, nenacházející žádnou oporu v hmotných radostech, plně zaměstná čistou oddanou službou.
Pán Krišna pokračoval: “Má milá, nejlepší královno, jasně vidím, že nemáš žádné hmotné cíle a tvým jediným záměrem je Mi sloužit; již dlouho pro Mě vykonáváš čistou službu. Příkladná ryzí oddaná služba může oddanému přinést nejen vysvobození z hmotného světa,

ale také povýšení do duchovního světa, kde Mi bude sloužit věčně. Lidé příliš upjatí k hmotnému štěstí nemohou takovou službu vykonávat. Ženy, jejichž srdce je znečištěné a plné hmotných tužeb, mohou navenek vystupovat jako velké oddané, ale zatím vymýšlejí různé způsoby, jak uspokojit smysly.
Má milá ctihodná ženo, i když mám tisíce manželek, nemyslím, že by Mě kterákoliv mohla milovat víc než ty. Praktickým důkazem tvého výjimečného postavení je, že jsi Mě před svatbou nikdy neviděla; pouze jsi o Mně slyšela z druhé ruky, a přesto byla tvá víra ve Mě tak pevná, že i v přítomnosti mnoha kvalifikovaných, bohatých a krásných mužů královského stavu sis žádného z nich nevybrala za manžela, ale trvala jsi na tom, že si vezmeš Mě. Odmítla jsi všechny přítomné prince a velice zdvořile jsi Mi poslala důvěrný dopis s návrhem, abych tě unesl. Když jsem tě unášel, tvůj starší bratr Rukmí se tomu násilím snažil zabránit a bojoval se Mnou. V bitvě jsem ho nemilosrdně porazil a zohyzdil jeho tělo. V době Aniruddhovy svatby došlo při hře v šachy k další potyčce s tvým bratrem Rukmím kvůli jeho urážlivým výrokům a Můj starší bratr Balaráma ho nakonec zabil. Překvapilo Mě, že jsi při tom incidentu nevznesla jediné slůvko protestu. Velice ses bála, že by tě to ode Mě mohlo odloučit, a proto jsi trpělivě snášela všechny následky a neřekla ani slovo. Tímto šlechetným mlčením sis Mě, milá ženo, navždy získala; jsem věčně podřízen tvým příkazům. Poslala jsi za Mnou svého posla, abych tě unesl, a když jsi viděla, že Můj příjezd je trochu opožděný, celý svět ti připadal prázdný. Tehdy jsi usoudila, že tvého krásného těla se nesmí dotknout nikdo jiný, a když sis tedy myslela, že nepřijíždím, rozhodla ses raději spáchat sebevraždu a okamžitě s tímto tělem skoncovat. Moje milá Rukminí, taková velká a vznešená láska ke Mně zůstane navždy v Mé duši. Co se Mě týče, není v Mé moci ti tvou ryzí oddanost oplatit."
Krišna, Nejvyšší Osobnost Božství, jistě nemá zapotřebí stávat se manželem, synem nebo otcem kohokoliv, protože Mu všechno patří a každý je pod Jeho vládou. Ke svému uspokojení nepotřebuje ničí pomoc. Je *ātmārāma*, soběstačný; dokáže si sám poskytnout veškerou radost bez cizí pomoci. Když ale sestoupí, aby hrál úlohu

lidské bytosti, hraje svou roli manžela, syna, přítele či nepřítele naprosto dokonale. Když vystupoval jako dokonalý manžel královen, zvláště Rukminídží, užíval si zcela dokonalé manželské lásky.

Ve védské kultuře je mnohoženství dovolené, ale s žádnou z manželek se nesmí špatně zacházet. Muž se tedy může oženit s mnoha ženami jedině tehdy, je-li schopen je všechny stejně uspokojit jako ideální hospodář, jinak ne. Pán Krišna je učitel celého světa, a proto, třebaže nepotřeboval žádnou manželku, se expandoval do tolika podob, kolik měl žen, a žil s nimi jako ideální hospodář, dodržující zásady, pravidla a nařízení podle pokynů Véd a společenských zákonů a zvyků. Pro každou ze svých 16 108 manželek udržoval současně různé paláce, různé zvyklosti i nálady. Tak se Pán, třebaže je jeden, projevil jako 16 108 ideálních hospodářů.

Takto končí Bhaktivédántův výklad 60. kapitoly knihy Krišna, nazvané “Krišnův rozhovor s Rukminí”.

61. KAPITOLA

Popis Krišnovy rodiny

Krišna měl 16 108 manželek a s každou počal deset synů, kteří se vyrovnali svému otci v síle, kráse, moudrosti, slávě, bohatství i odříkání. “Jaký otec, takový syn.” Všech 16 108 Krišnových žen byly královny, a když každá z nich viděla, že Krišna je stále v jejím paláci a neopouští domov, považovala Krišnu za ochočeného manžela, který je k ní velice připoutaný. Každá si myslela, že Krišna je její velice poslušný manžel, ale ve skutečnosti žádná z nich Krišnu nepřitahovala. Každá si myslela, že je Krišnovou jedinou manželkou a je Mu nesmírně drahá, ale Pán Krišna jakožto *ātmārāma* neboli soběstačný necítil pouto ani odpor vůči žádné z nich; byl všem svým ženám nakloněný stejně a choval se k nim jako dokonalý manžel, jen aby je potěšil. Osobně nepotřeboval ani jedinou manželku. Jelikož byly ženy, nechápaly Jeho vznešené postavení ani pravdu o Něm.

Všechny princezny, se kterými se Krišna oženil, byly neobyčejně krásné a každou z nich přitahovaly Krišnovy oči, podobné okvětním lístkům lotosu, Jeho nádherný obličej, dlouhé paže, krásné uši, příjemný úsměv, veselá řeč a sladká slova. Pod vlivem těchto Krišnových rysů se obvykle oblékaly velice přitažlivě s touhou upoutat Krišnu svým ženským tělesným půvabem. Dávaly najevo svou ženskost úsměvy a pohyby obočí, a tak vystřelovaly ostré šípy milostné lásky, aby po nich Krišna zatoužil. Přesto však nemohly vzrušit Jeho mysl a probudit v Něm sexuální žádost. To znamená, že Krišna neměl s žádnou ze svých mnoha manželek pohlavní styk jindy než pro početí dětí.

Královnám z Dváraky se dostalo takového štěstí, že získaly Pána Šrí Krišnu za manžela i osobního společníka, přestože pro vznešené polobohy, jako je Brahmá, je nedosažitelný. Pán Krišna a Jeho královny zůstávali spolu jako manžel a manželka a Krišna jako ideální manžel se k nim choval takovým způsobem, že transcendentální blaženost z jejich vzájemných úsměvů, hovorů a styků vzrůstala každým okamžikem. Každá z manželek měla stovky

a tisíce služebnic, a přesto, když Krišna vcházel do paláců svých tisíců žen, každá z nich Ho osobně vítala — usadila Ho na pěkné sedátko, uctila Ho všemi předměty používanými k uctívání, osobně omyla Jeho lotosové nohy, nabídla Mu arekové oříšky, masírovala Mu nohy, aby Ho zbavila únavy, ovívala Ho, aby se cítil dobře, podávala Mu různé vonné santálové pasty, oleje a voňavky, kolem krku Mu pověsila girlandy, učesala Ho, uložila do postele a pomáhala Mu při koupeli. Tak Mu stále všemožně sloužily; zvláště, když jedl. Neustále se věnovaly službě Pánu.
Každá ze 16 108 Krišnových královen měla deset synů. Zde jsou jména synů prvních osmi královen. Deseti syny, které měl Krišna s Rukminí, byli: Pradjumna, Čárudéšna, Sudéšna, Čárudéha, Sučáru, Čárugupta, Bhadračáru, Čáručandra, Vičáru a Čáru. Žádný z nich ve vlastnostech nezaostával za svým božským otcem, Pánem Krišnou. Satjabháminých deset synů neslo tato jména: Bhánu, Subhánu, Svarbhánu, Prabhánu, Bhánumán, Čandrabhánu, Brihadbhánu, Atibhánu, Šríbhánu a Pratibhánu. V čele deseti synů další královny, Džámbavatí, byl Sámba. Jmenovali se: Sámba, Sumitra, Purudžit, Šatadžit, Sahasradžit, Vidžaja, Čitrakétu, Vasumán, Dravida a Kratu. Syny Džámbavatí měl Pán Krišna obzvláště rád. Deseti syny, které měl Pán Krišna se svou manželkou Satjou, dcerou krále Nagnadžita, byli: Víra, Čandra, Ašvaséna, Čitragu, Végaván, Vriša, Áma, Šanku, Vasu a Kunti. Z nich Kunti byl velice mocný. Krišnovi synové s Kálindí se jmenovali: Šruta, Kavi, Vriša, Víra, Subáhu, Bhadra, Šánti, Darša, Púrnamása a Sómaka, který z nich byl nejmladší. Se svou další ženou Lakšmanou, dcerou krále madráské provincie, zplodil Pán Krišna deset synů, kteří se jmenovali: Praghóša, Gátraván, Sinha, Bala, Prabala, Úrdhaga, Mahášakti, Saha, Ódža a Aparádžita. Deseti syny Jeho další manželky, Mitravindy, byli: Vrikša, Harša, Anila, Gridhra, Vardhana, Unnáda, Mahánsa, Pávana, Vahni a Kšudhi. Další manželka, Bhadrá, měla deset synů, kteří se jmenovali: Sangrámadžit, Brihatséna, Šúra, Praharana, Aridžit, Džaja, Subhadra, Váma, Ájur a Satjaka. Kromě těchto hlavních osmi královen měl Krišna 16 100 dalších manželek a každá z nich měla také deset synů.

Pradjumna, nejstarší syn Rukminí, byl už od narození ženatý s Májávatí a poté se oženil s Rukmavatí, dcerou Rukmího, svého strýce z matčiny strany. S ní zplodil Pradjumna syna Aniruddhu. Krišnova rodina — Krišna a Jeho manželky spolu s jejich syny, vnuky a dokonce i pravnuky — tedy čítala bezmála miliardu rodinných členů.

Rukmí, starší bratr Krišnovy první manželky Rukminí, utrpěl v boji s Krišnou těžkou porážku a potupu, ale na žádost Rukminí byl ušetřen smrti. Od té doby choval vůči Krišnovi silnou zášť a trvalé nepřátelství. Nicméně jeho dcera se provdala za Krišnova syna a jeho vnučka se provdala za Krišnova vnuka Aniruddhu. Jakmile to Mahárádž Paríkšit uslyšel od Šukadévy Gósvámího, poněkud ho to udivilo a řekl: “Jsem překvapený — vždyť Rukmí a Krišna byli tak velcí nepřátelé. Jak spolu mohli znovu navázat vztah sňatky mezi vlastními potomky?” Paríkšit Mahárádž byl zvědavý na tajemství této záležitosti, a proto se na něj zeptal. Jelikož byl Šukadéva Gósvámí dokonalý jógí, nic nebylo skryté jeho chápání. Dokonalý jógí jako Šukadéva Gósvámí dokáže vidět minulost, přítomnost i budoucnost se všemi jejich podrobnostmi. Takovým jógím či mystikům nezůstane nic utajené. Na otázku Paríkšita Mahárádže tedy Šukadéva Gósvámí odpověděl následovně.

Pradjumna, nejstarší syn Krišny a Rukminí, byl samotný Amor. Byl tak hezký a přitažlivý, že Rukmího dcera Rukmavatí si během své *svayaṁvary* nemohla vybrat jiného manžela než jeho. Při obřadu proto v přítomnosti všech ostatních princů ověnčila girlandou Pradjumnu. V bitvě, která pak mezi princi vypukla, Pradjumna zvítězil, a Rukmí byl proto povinen dát svou krásnou dceru jemu. Ačkoliv Rukmího srdce stále hořelo nepřátelstvím kvůli tomu, jak ho Krišna při únosu jeho sestry ponížil, když si jeho dcera vybrala Pradjumnu za manžela, ustoupil a dal ke sňatku svolení, aby potěšil Rukminí. Tak se Pradjumna stal nejen jeho synovcem, ale i zetěm.

Kromě dříve jmenovaných deseti synů měla Rukminí ještě jednu krásnou dceru s velkýma očima, a ta se vdala za Kritavarmova syna Bálího.

I když byl Rukmí skutečným Krišnovým nepřítelem, své sestře Rukminí byl velice nakloněný a chtěl ji při každé příležitosti potěšit. Když se tedy měl oženit Rukminin vnuk Aniruddha, Rukmí mu nabídl svou vnučku Róčanu. Takové sňatky mezi blízkými bratranci a sestřenicemi védská kultura příliš nepodporuje, ale pro potěšení Rukminí dal Rukmí svou dceru Krišnovu synovi a svou vnučku Jeho vnukovi. Když byla svatba mezi Aniruddhou a Róčanou takto ujednána, Aniruddha s velkým svatebním průvodem vyjel z Dváraky. Cestovali až do Bhódžakaty, kde se Rukmí usadil poté, co Krišna unesl jeho sestru. Svatební průvod vedl děd, tedy Pán Krišna, doprovázený Pánem Balarámou, a byla v něm i Krišnova první manželka Rukminí, Jeho syn Pradjumna, Sámba, syn Džámbavatí, a mnoho dalších příbuzných. Přijeli do města Bhódžakaty a byl pokojně vykonán svatební obřad.
Král Kalingy byl Rukmího přítel a zlomyslně mu poradil, aby hrál s Balarámou šachy a porazil Ho v sázce. Hrát hazardně šachy nebylo mezi kšatrijskými králi nic neobvyklého. Výzvu ke hře nemohl kšatrija odmítnout. Šrí Balaráma nebyl nejlepší šachista a král Kalingy to věděl. Rukmí tedy dostal radu, aby se pomstil členům Krišnovy rodiny tím, že vyzve Balarámu ke hře v šachy. I když Balarámadží nebyl mistrným šachistou, velice rád se účastnil sportovních utkání. Přijal Rukmího výzvu a usedl ke hře. Sázely se zlaté mince a Balaráma napoprvé vsadil sto mincí, potom tisíc a pak deset tisíc. Balaráma pokaždé prohrál a Rukmí vítězil.
Balarámovy prohry byly pro krále Kalingy příležitostí kritizovat Krišnu a Balarámu. Kalinžský král tedy vtipkoval a přitom se na Balarámu úmyslně zubil. Jelikož Balaráma prohrával, sarkastické vtipy Mu vadily a poněkud znervózněl. Rukmí Ho opět vyzval a vsadil sto tisíc zlatých mincí, ale tentokrát Balaráma naštěstí vyhrál. Rukmí však z prohnanosti začal tvrdit, že Balaráma prohrál a že vyhrál on. Balarámadží se kvůli této lži na Rukmího velice rozzlobil. Jeho pobouření bylo tak náhlé a silné jako přílivová vlna vzedmutá v oceánu, když je měsíc v úplňku. Balarámovy oči jsou přirozeně červené, a když Ho zachvátil hněv, zčervenaly ještě víc. Tentokrát vyzval ke hře On a vsadil sto miliónů mincí.

Balaráma podle šachových pravidel opět vyhrál, ale Rukmí znovu úskočně tvrdil, že vyhrál on. Odvolal se na přítomné panovníky a zvláště jmenoval krále Kalingy. Během sporu se z nebe ozval hlas, který oznámil, že Balaráma skutečně hru podle všech pravidel čestně vyhrál, že byl podváděn a že Rukmího tvrzení bylo naprostá lež. Navzdory božskému hlasu trval Rukmí na tom, že Balaráma prohrál, a svou zarputilostí jako by si přivolával smrt. Vlivem zlomyslné rady svého přítele byl namyšlený, zjevení nepřikládal velký význam a začal Balarámadžího kritizovat. Řekl: “Můj milý Balarámadží, Vy dva bratři jste jen pasáčkové. Možná umíte dobře pást krávy, ale jak byste mohli umět hrát šachy nebo střílet šípy na bojišti? Tato umění ovládají jen příslušníci královského stavu.” Když Pán Balaráma slyšel od Rukmího tak provokativní řeč a také hlasitý smích všech přítomných králů, rozpálil se jako řeřavé uhlíky. Okamžitě vzal do ruky svůj kyj a bez dalších řečí uhodil Rukmího po hlavě. Po jediném úderu padl Rukmí ihned k zemi a byl na místě mrtvý. Balaráma tak zabil Rukmího během příznivé události Aniruddhovy svatby. Takové věci nejsou v kšatrijské společnosti neobvyklé.
Král Kalingy se bál, že bude příštím, kdo bude napaden, a dal se na útěk. Neurazil však ani několik kroků a už ho Balarámadží dostihl, a jelikož při kritizování Balarámy a Krišny stále ukazoval zuby, Balaráma mu je všechny kyjem vyrazil. Potom chytil i ostatní vladaře, kteří podporovali krále Kalingy i Rukmího, a údery svého kyje jim lámal nohy a ruce. Nesnažili se stavět na odpor; považovali za moudřejší z té krvavé scény prchnout.
Během střetnutí mezi Balarámou a Rukmím neřekl Pán Krišna ani slovo, neboť věděl, že kdyby podpořil Balarámu, Rukminí by byla nešťastná, a kdyby řekl, že zabít Rukmího bylo nespravedlivé, nebyl by šťastný Balaráma. Proto se k smrti svého švagra Rukmího u příležitosti vnukovy svatby Pán Krišna nevyjadřoval, aby nenarušil svůj láskyplný vztah ani s Balarámou, ani s Rukminí. Poté byli ženich s nevěstou obřadně usazeni do kočáru a vyjeli do Dváraky, doprovázeni ženichovým průvodem, který byl pod stálou ochranou Pána Krišny, hubitele démona Madhua. Tak opustili Rukmího království Bhódžakatu a šťastně se rozjeli do Dváraky.

Takto končí Bhaktivédántův výklad 61. kapitoly knihy Krišna, nazvané “Popis Krišnovy rodiny”.

62. KAPITOLA

Setkání Úši a Aniruddhy

Setkání Aniruddhy s Úšou, které zapříčinilo velkou bitvu mezi Pánem Krišnou a Pánem Šivou, je velice záhadné a zajímavé. Mahárádž Paríkšit chtěl vyslechnout celý příběh, a Šukadéva Gósvámí tedy vyprávěl: "Můj milý králi, jistě jsi už slyšel jméno krále Baliho. Byl to velký oddaný, který daroval vše, co měl — a patřil mu celý svět — Pánu Vámanadévovi, inkarnaci Višnua v podobě trpasličího bráhmany. Král Bali měl sto synů a nejstarší z nich se jmenoval Bánásura."

Tento udatný hrdina Bánásura, potomek Mahárádže Baliho, byl velký oddaný Pána Šivy a byl vždy připravený mu sloužit. Svou oddaností si získal dobré postavení ve společnosti a dostávalo se mu úcty ve všech ohledech. Byl velice inteligentní a také štědrý a jeho jednání bylo vždy chvályhodné, protože nikdy neporušil svůj slib či dané slovo; co slíbil, důsledně dodržel. V té době vládl městu Šónitapuru. Milostí Pána Šivy měl Bánásura tisíc rukou a byl tak mocný, že dokonce i polobozi jako král Indra mu poslušně sloužili. Kdysi dávno, když Pán Šiva tančil svůj slavný tanec *tāṇḍava-nṛtya*, kterým si vysloužil přezdívku Natarádž, mu Bánásura při tanci pomáhal rytmickým bubnováním svýma tisíci rukama. Pán Šiva je známý jako Ášutóša ("ten, jehož je snadné potěšit") a je také velmi pozorný ke svým oddaným. Je mocným ochráncem těch, kdo se k němu uchýlí, a pánem všech živých bytostí v hmotném světě. S Bánásurou byl spokojený a řekl: "Můžeš ode mě mít, cokoliv si přeješ, neboť jsi mě velice potěšil." Bánásura odpověděl: "Můj drahý pane, chceš- li, můžeš zůstat v mém městě a chránit mě před nepřáteli."

Jednou přišel Bánásura vzdát Pánu Šivovi úctu. Poklonil se mu a svou helmou zářící jako slunce se dotkl Šivových lotosových nohou. Při poklonách řekl: "Můj drahý pane, každý, kdo nedosáhl svého vytouženého cíle, toho bude schopen, jakmile přijme útočiště u tvých lotosových nohou, které jsou jako strom přání, plnící každou touhu. Můj drahý pane, dal jsi mi tisíc paží, ale já nevím, co s nimi

mám dělat. Jsou pro mě jen přítěží, protože je nemohu náležitě využít k boji — kromě tebe, původního otce hmotného světa, nenacházím nikoho, kdo by se mnou byl schopný bojovat. Někdy cítím velké nutkání bít se svými pažemi a hledám vhodného válečníka, jenže všichni přede mnou prchají, neboť znají mou neobyčejnou sílu. Když nenacházím protivníka a nevím, co si počít, uspokojím svrbění svých paží bušením do hor. Mnoho velkých hor jsem tak už roztříštil na kusy.”

Pán Šiva si uvědomil, že jeho požehnání začalo být Bánásurovi na obtíž, a oslovil ho: “Ty darebáku! Prahneš po boji, ale jsi nešťastný, jelikož nemáš s kým bojovat. Sice si myslíš, že mimo mě není na tomto světě nikoho, kdo by se ti mohl postavit, ale já ti říkám, že nakonec takového soupeře najdeš. Tehdy budou tvé dny sečteny a tvůj prapor vítězství již nebude déle vlát. Pak uvidíš, jak bude tvá falešná pýcha rozdrcena na prach!”

Bánásuru, který byl velice pyšný na svou moc, naplnila slova Pána Šivy radostným vzrušením, že potká někoho, kdo ho dokáže rozdrtit. Celý šťastný se pak vrátil domů a stále jen čekal na den, kdy přijde vhodný bojovník a zdolá jeho sílu. Tak hloupý démon to byl. Zdá se, že když jsou hloupé, démonské lidské bytosti vybavené zbytečně velkými hmotnými prostředky, chtějí se s nimi předvádět, a potom cítí uspokojení, když jsou jejich prostředky vyčerpány. Problém je, že tito hloupí lidé nevědí, jak upotřebit svou energii pro správné účely, jelikož nechápou prospěšnost vědomí Krišny. Ve skutečnosti existují dva druhy lidí: jedni si jsou vědomi Krišny, a druzí ne. Ti, kteří si nejsou vědomi Krišny, obvykle uctívají polobohy, zatímco lidé vědomí si Krišny jsou oddaní Nejvyšší Osobnosti Božství a používají všechno ve službě Krišnovi. Ti, kdo si nejsou vědomi Krišny, používají všechno k uspokojování smyslů a Bánásura je dokonalým příkladem takové osoby. Velice si přál použít svou neobyčejnou schopnost bojovat pro své uspokojení. Když nenacházel žádného protivníka, bil svými mocnými pažemi do hor, které tříštil na kusy. Jeho opakem byl Ardžuna, který také vlastnil neobyčejné bojové schopnosti, ale používal je pouze pro Krišnu.

Bánásura měl velice krásnou dceru, která se jmenovala Úšá. Když dospěla do věku na vdávání a spala pohromadě s mnoha přítelkyněmi, zdál se jí jedné noci sen o Aniruddhovi, jak byl po jejím boku a těšil se s ní z manželského vztahu—i když ve skutečnosti ho ještě nikdy neviděla ani o něm neslyšela. Probudila se ze sna a hlasitě zvolala: "Můj milovaný, kde jsi?" Trochu se zastyděla, neboť se takto prozradila před svými přítelkyněmi. Jednou z nich byla Čitralékhá, dcera Bánásurova prvního ministra. Čitralékhá a Úšá byly důvěrné přítelkyně a Čitralékhá se zvědavě zeptala: "Má milá krásná princezno, dosud nejsi vdaná za žádného chlapce a ještě jsi ani žádného neviděla; proto se divím tvému volání. Koho to hledáš? Kdo je tvým vyvoleným?"

Úšá na její otázky odpověděla: "Má milá přítelkyně, ve snu jsem viděla mladého muže, který je nesmírně krásný. Má snědou pleť, jeho oči jsou jako okvětní lístky lotosu a na sobě má žluté šaty. Paže má dlouhé a jeho tělesné rysy jsou tak přitažlivé, že by mu žádná dívka nemohla odolat. S pýchou mohu říci, že mě tento krásný mladík líbal a že jsem si velice vychutnávala nektar jeho polibků. S lítostí ale musím dodat, že hned nato zmizel a já jsem se ocitla ve víru zklamání. Má milá přítelkyně, toužím najít toho nádherného mladíka, vytouženého pána mého srdce."

Na Úšina slova Čitralékhá okamžitě odpověděla: "Chápu tvůj zármutek a ujišťuji tě, že je-li ten chlapec někde ve třech světech: vyšším, středním nebo nižším planetárním systému, musím ho pro tvou spokojenost nalézt. Pokud ho poznáš podle svého snu, postarám se, aby tvá mysl měla klid. Nakreslím teď nějaké obrázky na ukázku, a jakmile uvidíš podobu svého vytouženého manžela, dej mi vědět. Nezáleží na tom, kde je; znám umění, jak ho sem přivést. Jakmile ho tedy poznáš, okamžitě to zařídím."

Zatímco Čitralékhá mluvila, začala malovat mnoho obrázků polobohů obývajících vyšší planetární soustavy, pak obrázky Gandharvů, Siddhů, Čáranů, Pannagů, Daitjů, Vidjádharů a Jakšů a také mnoha lidských bytostí. (Údaje *Śrīmad-Bhāgavatamu* a dalších védských textů nezvratně dokazují, že na každé planetě žijí různé druhy živých bytostí. Je proto hloupost prohlašovat, že neexistují

jiné živé bytosti než ty, které žijí tady na Zemi.) Čitralékhá namalovala mnoho obrázků. Z lidských bytostí nakreslila členy vrišniovské dynastie včetně Vasudévy, Krišnova otce; Šúraséńy, Krišnova děda; Šrí Balarámadžího; Krišny a mnoha dalších. Když Úšá uviděla Pradjumnův obrázek, pocítila trochu stud, ale když uviděla obrázek Aniruddhy, začala se stydět natolik, že okamžitě sklopila hlavu a usmívala se, neboť našla muže, jehož hledala. Potvrdila své přítelkyni, že na obrázku je muž, který jí ukradl srdce. Čitralékhá byla velká mystická jóginí, a jakmile Úšá ukázala na správný obrázek, její přítelkyně ihned věděla, že znázorňoval Aniruddhu, Krišnova vnuka, přestože do té doby ani jedna z nich neznala jeho jméno a nikdy ho neviděla. Té samé noci cestovala Čitralékhá po nebi a za krátkou dobu se dostala do Dváraky, kterou dobře chránil Pán Krišna. Vešla do paláce a nalezla Aniruddhu, jak spí ve své ložnici na přepychové posteli. Svou mystickou silou Čitralékhá okamžitě přenesla spícího Aniruddhu do města Šónitapuru, aby mohla Úšá vidět svého vytouženého manžela. Úšá se hned rozzářila štěstím a s velkým uspokojením se začala těšit z Aniruddhovy společnosti.
Palác, ve kterém Úšá a Čitralékhá žily, byl tak dobře opevněný, že žádný muž nemohl vniknout ani nahlédnout dovnitř. Úšá s Aniruddhou žili v paláci spolu a její láska k němu rostla každým dnem. Těšila ho drahými šaty, květinami, girlandami, voňavkami a vonnými tyčinkami. Na jeho nočním stolku byly další věci k příjemnému pobytu: lahodné nápoje jako mléko a šerbet a dobrá jídla, která se mohla žvýkat nebo polykat. Především ho však těšila sladkými slovy a ochotnou službou. Úšá uctívala Aniruddhu, jako by byl Nejvyšší Osobnost Božství. Svou prvotřídní službou dala Aniruddhovi zapomenout na všechno ostatní a dokázala k sobě upoutat všechnu jeho pozornost a lásku. V tomto ovzduší lásky a služby Aniruddha úplně ztratil pojem o světě a ani si nedokázal vybavit, kolik dní už tráví mimo svůj skutečný domov.
Časem byla na Úše vidět tělesná znamení, podle kterých se dalo poznat, že se stýká s nějakým mužem. Příznaky byly tak jasné, že se její jednání již nedalo před nikým utajit. V Aniruddhově společnosti

byla Úšá vždy veselá a její spokojenost neznala hranic. Správce domu a palácové stráže mohli snadno vytušit, že má poměr s mužem, a aniž by čekali na další vývoj událostí, ohlásili to společně svému pánovi, Bánásurovi. Ve védské kultuře se styky svobodné dívky s mužem považují za největší ostudu pro rodinu, a správci paláce proto obezřetně informovali svého pána, že se na Úše projevují znaky svědčící o tomto ostudném počínání. Služebníci také řekli svému pánovi, že hlídání domu nikdy nezanedbali a že střeží ve dne v noci, aby tam žádný mladík nevnikl. Byli tak důslední, že muži nemohli dokonce ani vidět, co se uvnitř děje, a proto je překvapilo, jak mohla být poskvrněna. Jelikož nechápali, jak se to mohlo stát, předložili celou záležitost svému pánovi.
Bánásura byl otřesen, když se dozvěděl, že jeho dcera Úšá už není panna. Těžce ho to zasáhlo do srdce a neprodleně pospíchal k paláci, kde Úšá žila. Tam spatřil Úšu a Aniruddhu, jak spolu sedí a hovoří. Vypadali vedle sebe velice krásně; však byl také Aniruddha synem Pradjumny, samotného Amora. Bánásura viděl svou dceru a Aniruddhu jako pár, který se k sobě hodí, ale kvůli rodinné pověsti se mu toto spojení ani trochu nelíbilo. Bánásura nemohl vědět, kdo ten chlapec ve skutečnosti je. Uznal, že si ve třech světech Úšá nemohla vybrat nikoho hezčího. Aniruddhova pleť byla zářivá a snědá, měl na sobě žluté šaty a jeho oči připomínaly okvětní lístky lotosu. Jeho paže byly dlouhé a měl krásné kadeřavé namodralé vlasy. Oslňující paprsky z jeho třpytivých náušnic a jeho kouzelný úsměv na rtech byly jistě úchvatné, ale Bánásura se přesto velice hněval.
Když ho Bánásura spatřil, Aniruddha si hrál s Úšou. Byl krásně oblečený a Úšá ho ověnčila různými pěknými květy. Tu a tam byl na girlandě otřený červený kunkumový prášek, kterým si ženy zdobí ňadra, což znamenalo, že ho Úšá objímala. Bánásura se divil tomu, že Aniruddha klidně sedí s Úšou i v jeho přítomnosti. Aniruddha však věděl, že jeho případný tchán je nespokojený a že v paláci shromažďuje mnoho vojáků, aby na něho zaútočil.
Aniruddha tedy uchopil velkou železnou tyč, jedinou zbraň, kterou našel, a postavil se před Bánásuru s jeho vojáky. Odhodlaně zaujal

postavení vyjadřující, že touto železnou tyčí srazí k zemi každého, kdo na něho zaútočí. Bánásura a jeho vojáci viděli chlapce stojícího před nimi jako pána smrti se svým neúprosným žezlem. Na Bánásurův příkaz ho vojáci napadli ze všech stran, aby ho zajali a uvěznili. Když se opovážili před něho předstoupit, Aniruddha je zasáhl tyčí, kterou jim rozbíjel hlavy, lámal nohy, ruce i stehna, a oni jeden po druhém padali k zemi. Zabíjel je, jako když vůdce stáda divokých kanců jednoho po druhém zabíjí štěkající psy. Tak se mu podařilo uniknout z paláce.
Bánásura ovládal různé druhy bojového umění a milostí Pána Šivy uměl lapit nepřítele pomocí hadí smyčky (*nāga-pāśa*), a tak chytil Aniruddhu při vycházení z paláce. Když se Úšá dozvěděla, že její otec Aniruddhu zajal, zachvátil ji zármutek a zmatek. Z očí jí tekly slzy a neschopna se ovládnout propukla v hlasitý nářek.
Takto končí Bhaktivédántův výklad 62. kapitoly knihy Krišna, nazvané "Setkání Úši a Aniruddhy".

63. KAPITOLA

Pán Krišna bojuje s Bánásurou

Když uplynuly čtyři měsíce období dešťů a Aniruddha se stále nevracel domů, všichni členové jaduovského rodu velmi zneklidněli. Nechápali, jak se chlapec mohl ztratit. Naštěstí jednoho dne přišel velký mudrc Nárada a informoval rodinu o Aniruddhově zmizení z paláce. Vyprávěl, jak byl Aniruddha přenesen do Šónitapuru, hlavního města Bánásurovy říše, a jak ho Bánásura chytil pomocí *nāga-pāśi*, i když předtím Aniruddha porazil jeho vojáky. Nárada vše podrobně popsal, a tak vyšel celý příběh najevo. Členové jaduovské dynastie, kteří bez výjimky chovali ke Krišnovi velkou náklonnost, se pak připravili napadnout město Šónitapur. Prakticky všichni vůdci rodu, včetně Pradjumny, Sátjakiho, Gady, Sámby, Sárany, Nandy, Upanandy a Bhadry, se spojili a sestavili osmnáct vojenských jednotek *akṣauhiṇī*. Poté se všichni vydali k Šónitapuru a obklíčili ho vojáky, slony, koňmi a vozy.

Bánásura slyšel, že vojáci jaduovské dynastie napadli celé město a boří různé zdi, brány a blízké zahrady. Rozzuřil se a okamžitě nařídil svým neméně udatným vojákům, aby se s nimi střetli. Pán Šiva byl k Bánásurovi tak milostivý, že osobně nastoupil jako hlavní velitel vojenských sil, se svými hrdinnými syny Kártikéjou a Ganapatim po boku. Nandíšvara, Pán Šiva, sedící na svém oblíbeném býku, vedl bitvu proti Pánu Krišnovi a Balarámovi. Můžeme si jen představit, jak lítý to byl boj — Pán Šiva se svými udatnými syny na jedné straně a Pán Krišna, Nejvyšší Osobnost Božství, se svým starším bratrem Balarámadžím na straně druhé. Bitva byla tak nelítostná, že ti, kdo ji viděli, trnuli úžasem a ježily se jim chlupy na těle. Pán Šiva bojoval přímo s Pánem Krišnou, Pradjumna se bil s Kártikéjou a Pán Balaráma s Bánásurovým vrchním velitelem Kumbhándou, jemuž pomáhal Kúpakarna. Krišnův syn Sámba bojoval s Bánásurovým synem a Bánásura se Sátjakim, vrchním velitelem jaduovské dynastie. Tak probíhal boj.

Zpráva o bitvě se roznesla po celém vesmíru. Polobozi z vyšších planetárních soustav jako Pán Brahmá, společně s velkými mudrci a

světci, Siddhové, Čáranové a Gandharvové si přáli zhlédnout bitvu mezi Pánem Šivou a Pánem Krišnou a vznášeli se ve svých letadlech nad bojištěm. Pánu Šivovi se říká Bhútanáth, jelikož mu pomáhají různí mocní duchové a obyvatelé pekla: Bhútové, Prétové, Pramathové, Guhjakové, Dákšiní, Pišáčové, Kušmándy, Vétálové, Vinájakové a Brahma-rákšasové. (Ze všech duchů jsou Brahma-rákšasové nejmocnější. Jsou to bráhmanové, kteří se po smrti stali duchy.)
Šrí Krišna, Nejvyšší Osobnost Božství, jednoduše odehnal všechny tyto duchy z bojiště šípy svého slavného luku, zvaného Šárnga-dhanur. Pán Šiva pak začal vysílat na Osobnost Božství své výjimečné zbraně. Pán Šrí Krišna je bez potíží odrazil zbraněmi s opačnými účinky. Brahmástru podobnou atomové bombě odrazil jinou brahmástrou a vzdušnou zbraň zneškodnil zbraní v podobě hory. Když Pán Šiva vypustil zbraň, která vyvolala na bojišti prudký hurikán, Pán Krišna přišel s protichůdným živlem — zbraní v podobě hory, která vichr na místě zastavila. Nebo když Pán Šiva vyslal zbraň s účinky ničícího ohně, Krišna ji zneškodnil proudy deště.
Nakonec Pán Šiva vystřelil svou osobní zbraň, která se nazývá *pāśupata-astra*, a Krišna ji okamžitě zneškodnil zbraní zvanou *nārāyaṇa-astra.* Pána Šivu doháněl boj s Pánem Krišnou k zuřivosti. Tehdy Krišna využil příležitosti a vyslal svou zbraň způsobující zívání. Vystřelení této zbraně způsobuje, že se protivník unaví, přestane bojovat a začne zívat. A tak i Pán Šiva natolik zmalátněl, že odmítal pokračovat v boji a jen zíval. Nyní mohl Krišna obrátit svou pozornost od útoku Pána Šivy na Bánásurovo snažení. Pomocí mečů a kyjů zabil jeho osobní stráže. Mezitím Krišnův syn Pradjumna bojoval nelítostně s Kártikéjou, vrchním velitelem polobohů. Kártikéja byl zraněn a silně krvácel; v tomto stavu opustil bitevní pole a bez dalšího boje odjel pryč na zádech svého páva. Pán Balaráma zase údery svého kyje rozdrtil Bánásurova vrchního velitele Kumbhándu. Stejným způsobem byl zraněn i Kúpakarna a oba padli na bojiště, přičemž Kumbhándovo

zranění bylo smrtelné. Bánásurovi vojáci, nemající vedení, se rozprchli.
Když Bánásura viděl, že jeho vojáci i velitelé jsou poraženi, jen to zvětšilo jeho hněv. Přestal bojovat se Sátjakim, Krišnovým vrchním velitelem, a místo toho napadl přímo Pána Krišnu. Nyní měl příležitost použít svých tisíc paží a hnal se na Krišnu s pěti sty luky, na kterých měl nasazeno dva tisíce šípů. Takový hlupák nemohl nikdy změřit Krišnovu sílu. Krišna bez potíží okamžitě přeťal všechny Bánásurovy luky ve dví, a aby zastavil jeho další postup, povalil na zem koně zapřažené do jeho vozu, který se tak roztříštil na kusy. Potom Krišna zatroubil na svou lasturu Páňčadžanju.
Bánásura uctíval polobohyni, která se jmenovala Kótará, a jejich vztah byl jako vztah matky a syna. Matku Kótaru znepokojilo, že Bánásurův život byl v nebezpečí; proto se objevila před Pánem Krišnou nahá s rozpuštěnými vlasy. Šrí Krišna se nechtěl dívat na nahou ženu, a aby se vyhnul tomuto pohledu, odvrátil tvář. Bánásura využil příležitosti opustit bojiště před dalším Krišnovým útokem. Všechny tětivy jeho luků byly přetrhané, neměl ani vůz, ani vozataje, a tak mu nezbývalo, než se vrátit do města. Přišel v bitvě o všechno.
Všichni společníci Pána Šivy, duchové, Bhútové, Prétové i kšatrijové se stáhli z bojiště, sužováni Krišnovými šípy. Pán Šiva se pak uchýlil ke své poslední možnosti — vypustil svou nejmocnější smrtonosnou zbraň Šiva-džvaru, která ničí nesmírným teplem. Je řečeno, že na konci stvoření začne slunce vydávat dvanáctkrát větší žár než obvykle. Tato dvanáctinásobná teplota se nazývá Šiva-džvara. Když byla zosobněná Šiva-džvara vystřelena, měla tři hlavy a tři nohy, a jak se blížila ke Krišnovi, zdálo se, že spaluje všechno na popel. Byla tak mocná, že jejím vlivem se na všech stranách objevil planoucí oheň, a Krišna viděl, že směřuje přímo k Němu.
Podobně jako Šiva-džvara existuje také zbraň Nárájana-džvara, která způsobuje nesmírnou zimu. Je-li příliš velké teplo, je možné to nějak tolerovat, ale je-li nesmírná zima, všechno se zhroutí. To ve skutečnosti zažívá člověk v čase smrti; nejprve tělesná teplota stoupne na 41,5 stupňů Celsia a pak celé tělo zkolabuje, okamžitě

vychladne a je studené jako led. Žhnoucí teplo Šiva-džvary může zneškodnit pouze jediná zbraň — Nárájana-džvara.
Když tedy Pán Krišna viděl, že Pán Šiva vypustil Šiva-džvaru, neměl jinou možnost, než vypustit Nárájana-džvaru. Pán Šrí Krišna je původní Nárájan a vládce zbraně Nárájana-džvary. Jakmile byla Nárájana-džvara vystřelena, nastala velká bitva mezi těmito dvěma zbraněmi. Když proti nesmírnému teplu působí krutá zima, teplota se přirozeně snižuje, a k tomu právě došlo v boji mezi Šiva-džvarou a Nárájana-džvarou. Teplota Šiva-džvary postupně klesala a zbraň volala svého pána o pomoc, ale v přítomnosti Nárájana-džvary pro ni Pán Šiva nemohl nic udělat. Když nezískala žádnou pomoc od Pána Šivy, pochopila, že nemá jinou možnost záchrany než odevzdat se Nárájanovi, samotnému Pánu Krišnovi. Pán Šiva, největší z polobohů, jí nemohl pomoci, o nižších polobozích ani nemluvě, a proto se Šiva-džvara nakonec odevzdala Krišnovi—poklonila se Mu a modlila se k Němu, aby Ho uspokojila a aby jí poskytl ochranu.
Na této bitvě mezi nepřekonatelnými zbraněmi Pána Šivy a Pána Krišny je vidět, že když Krišna někoho ochraňuje, nikdo ho nemůže zabít, a když Krišna někoho nechrání, nikdo mu nemůže pomoci. Pánu Šivovi se říká Mahádéva, největší ze všech polobohů, ačkoliv někdy je za největšího z polobohů považován Pán Brahmá, protože ten umí tvořit. Pán Šiva však umí celé Brahmovo stvoření zničit. Jak Pán Brahmá, tak Pán Šiva ale mohou zastat pouze jednu úlohu; Pán Brahmá dokáže tvořit a Pán Šiva dokáže ničit. Ani jeden z nich nedokáže udržovat. Pán Višnu ovšem nejen udržuje, ale i tvoří a ničí. Stvoření ve skutečnosti není dílem Brahmy, protože i samotného Brahmu stvořil Pán Višnu. A Pán Šiva byl stvořen tak, že se narodil Brahmovi. Šiva-džvara tedy pochopila, že kromě Krišny neboli Nárájana jí nikdo nepomůže. Proto se právem odevzdala Krišnovi a se sepjatýma rukama se začala modlit.
“Můj milý Pane, s úctou se Ti klaním, neboť máš neomezené energie. Tvé energie nemůže nikdo překonat a jsi Pánem všech. Lidé obvykle považují Pána Šivu za nejmocnější osobnost v hmotném světě, ale Pán Šiva není všemocný. Ty jsi všemocný. To je skutečnost. Jsi původní vědomí a poznání. Bez poznání či vědomí

nemůže být nic mocné. Hmotné věci mohou být velice mocné, ale bez dotyku vědomí nemohou jednat. Hmotný stroj může být obrovský a úžasný, ale bez dotyku vědomé osoby s poznáním je zcela nepoužitelný. Můj Pane, jsi úplné poznání a ve Tvé osobnosti není ani špetka hmotného znečištění. Pán Šiva je možná mocný polobůh vzhledem k jeho zvláštní schopnosti zničit celé stvoření a podobně i Pán Brahmá je možná velice mocný, jelikož dokáže stvořit celý vesmír, ale ani Brahmá, ani Pán Šiva nejsou ve skutečnosti původní příčinou tohoto vesmírného projevu. Ty jsi Absolutní Pravda, Nejvyšší Brahman, a Ty jsi původní příčina. Původní příčinou vesmírného projevu není neosobní záře Brahmanu. Tato neosobní záře Brahmanu spočívá na Tvé osobnosti." *Bhagavad-gītā* potvrzuje, že příčinou neosobního Brahmanu je Pán Krišna. Tato záře Brahmanu je přirovnána ke slunečnímu světlu, které vychází z planety Slunce. Neosobní Brahman tedy není konečnou příčinou. Konečnou příčinou všeho je nejvyšší věčná podoba Krišny. Všechny hmotné akce a reakce probíhají v neosobním Brahmanu, ale v osobním Brahmanu, Krišnově věčné podobě, neexistují ani akce, ani reakce.

Šiva-džvara pokračovala: "Proto je Tvé tělo naprosto klidné, můj Pane, zcela blažené a prosté hmotného znečištění. V hmotném těle probíhají akce a reakce tří kvalit hmotné přírody. Čas je nejdůležitějším prvkem, který předčí všechny ostatní, protože jeho působením se projevuje hmotný svět. Tak vznikají přírodní jevy a následně se objevují plodonosné činnosti. Podle nich živá bytost dostává svou podobu. Nabude určité povahy, zabalené v jemnohmotném a hrubohmotném těle, jež tvoří životní vzduch, ego, deset smyslových orgánů, mysl a pět hrubohmotných prvků. Tyto složky vytvářejí příslušný druh těla, které se později stane základní příčinou dalších těl, jež duše jedno po druhém získává během převtělování. Všechny tyto jevy jsou výsledkem kombinovaného působení Tvé hmotné energie. Ty jsi však příčinou této vnější energie, a proto Tě akce a reakce různých prvků nikdy neovlivňují. A jelikož jsi transcendentální vůči nátlakům hmotné energie, jsi svrchovaný klid. Jsi vrcholem osvobození od hmotných nečistot.

Proto již nehledám útočiště nikde jinde než u Tvých lotosových nohou.
Můj milý Pane, Tvé zjevení jako syn Vasudévy v úloze lidské bytosti je jedna ze zábav Tvé úplné svobody. Zjevuješ se v mnoha inkarnacích, abys přinášel prospěch svým oddaným a potíral neoddané. Všechny Tvé inkarnace přicházejí proto, aby naplnily Tvůj slib z *Bhagavad-gīty*, že se zjevíš, jakmile je ohrožen systém pokrokového života. Jakmile nepravé zásady narušují pořádek, zjevuješ se, můj Pane, působením své vnitřní energie. Tvým hlavním zaměstnáním je chránit a opatrovat polobohy a osoby s duchovním zaměřením a udržovat úroveň hmotného zákona a řádu. S ohledem na Tvoje poslání uchovávat tento zákon a řád je Tvoje násilí vůči darebákům a démonům zcela namístě. Není to poprvé, kdy jsi sestoupil; již jsi to udělal mnohokrát předtím.
Můj milý Pane, musím říci, že jsem byla řádně vytrestána vypuštěním Tvé Nárájana-džvary, která chladí, ale zároveň je velice nebezpečná a nesnesitelná pro nás pro všechny. Můj milý Pane, dokud ten, kdo přijal hmotné tělo, žije v zapomnění na vědomí Krišny, vláčený hmotnými tužbami a nevědomý ohledně konečného útočiště u Tvých lotosových nohou, bude sužován trojím utrpením od hmotné přírody. Musí donekonečna trpět, jelikož se Ti neodevzdává."
Pán Krišna vyslechl Šiva-džvaru a odpověděl: "Ó trojhlavá, tvá slova Mě potěšila. Můžeš si být jistá, že ti od Nárájana-džvary již nehrozí žádné utrpení. Nejenže se teď ty nemusíš bát Nárájana-džvary, ale každý, kdo si v budoucnu jen připomene tento boj mezi vámi dvěma, se také zbaví všeho strachu." Šiva- džvara se po vyslechnutí Nejvyššího Pána uctivě poklonila Jeho lotosovým nohám a odešla.
Mezitím se Bánásura zotavil z porážky a s novou silou se vrátil, aby pokračoval v boji. Objevil se před Pánem Krišnou, sedícím na svém kočáře, s různými zbraněmi ve svých tisíci rukách. Vzteklý Bánásura zaplavil tělo Pána Krišny svými zbraněmi jako proudy deště. Když Pán Krišna viděl, že Bánásurovy zbraně se na Něho valí proudem jako voda z cedníku, vzal svůj ostrý disk Sudaršanu a

jednu po druhé usekával démonových tisíc paží, jako když zahradník ostrými nůžkami zastřihává větvičky na stromech. Jakmile Pán Šiva viděl, že ani v jeho přítomnosti nemůže být jeho oddaný Bánásura zachráněn, přišel k rozumu, osobně předstoupil před Pána Krišnu a začal Ho uklidňovat následujícími modlitbami.
Pán Šiva řekl: “Můj milý Pane, Ty jsi ten, koho opěvují védské hymny. Člověk, který Tě nezná, považuje za konečnou Nejvyšší Absolutní Pravdu neosobní *brahmajyoti*, aniž ví, že existuješ ve svém věčném sídle za svou duchovní září. Proto se nazýváš Parabrahman, můj milý Pane. Vždyť právě slovy *paraṁ brahman* jsi popsán v *Bhagavad-gītě*. Svatí lidé, jež své srdce zcela zbavili hmotného znečištění, mohou realizovat Tvou transcendentální podobu, i když jsi všeprostupující jako nebe, neovlivněný čímkoliv hmotným. Pouze oddaní Tě mohou poznat, nikdo jiný. V impersonalistické koncepci Tvé svrchované existence představuje nebe Tvůj pupek, oheň jsou Tvá ústa a voda je Tvé semeno. Nebeské planety jsou Tvá hlava, světové strany jsou Tvé uši, planeta Země (Urví) jsou Tvé lotosové nohy, měsíc je Tvá mysl a slunce je Tvé oko. Pokud jde o mne, já jednám jako Tvoje ego. Oceán je Tvé břicho a král nebes Indra je Tvou paží. Stromy a rostliny jsou chlupy na Tvém těle, mraky jsou vlasy na Tvé hlavě a Pán Brahmá je Tvá inteligence. Všichni velcí praotci, známí jako Pradžápatiové, jsou symbolickými představiteli Tvých genitálií. A náboženství je Tvé srdce. Takové je pojetí neosobního aspektu Tvého svrchovaného těla, ale Ty jsi ve své podstatě Nejvyšší Osoba. Neosobní aspekt Tvého svrchovaného těla je jen malá expanze Tvojí energie. Jsi přirovnáván k původnímu ohni a Tvé expanze jsou jeho světlo a teplo.”
Pán Šiva pokračoval: “Můj milý Pane, jelikož jsi projevený všude, různé části vesmíru jsou různými částmi Tvého těla a díky své nepochopitelné moci můžeš být současně lokalizovaný i všudypřítomný. To nacházíme také v *Brahma- saṁhitě* — i když přebýváš stále ve svém sídle, na Gólóce Vrindávanu, jsi přítomný všude. Jak stojí v *Bhagavad-gītě*, zjevuješ se, abys chránil oddané, a Tvůj příchod proto znamená štěstí pro celý vesmír. Všichni polobozi

řídí různé dění ve vesmíru jen díky Tvé milosti. Pouze Tvou milostí je udržováno sedm vyšších planetárních soustav. Na konci tohoto stvoření vstoupí všechny projevy Tvých energií — ať už v podobě polobohů, lidských bytostí, či nižších zvířat — do Tebe a všechny bezprostřední i vzdálené příčiny vesmírného projevu v Tobě spočinou bez rozlišujících znaků existence. Je vlastně nemožné rozlišovat mezi Tebou a jakoukoli věcí na Tvé úrovni nebo Tobě podřízenou. Jsi současně jak příčinou vesmírného projevu, tak i jeho složkami. Jsi Nejvyšší Celek, jenž nemá sobě rovného. Ve světě jevů existují tři stavy: stav plného vědomí, stav částečného vědomí během snění a stav bezvědomí. Ty jsi však, Pane, transcendentální vůči všem těmto hmotným stavům bytí. Existuješ ve čtvrtém rozměru a Tvé příchody a odchody nezávisí na ničem jiném než na Tobě. Jsi nejvyšší příčina všeho, ale sám nemáš příčinu. Jen Ty sám způsobuješ svůj příchod a odchod. Abys ukázal svých šest vznešených atributů a upozornil na své transcendentální vlastnosti, zjevil ses, můj Pane, svým osobním projevením, navzdory svému transcendentálnímu postavení, v různých inkarnacích — jako ryba, želva, kanec, Nrsimha, Kéšava a další; a prostřednictvím svých oddělených projevení ses zjevil jako různé živé bytosti. Působením své vnitřní energie se zjevuješ jako rozmanité inkarnace Višnua a působením své vnější energie se zjevuješ jako tento svět jevů.
Když je pod mrakem, očím obyčejného člověka se slunce jeví zakryté. Skutečnost je však taková, že slunce nemůže být nikdy zakryté, ani když je celá obloha zamračená, jelikož sluneční záření vytváří mraky. Méně inteligentní lidé podobně prohlašují, že Bůh neexistuje, ale když je možné vidět projevy různých živých bytostí a jejich činností, osvícení lidé Tě vidí přítomného v každém atomu a v zastoupení Tvé vnější a okrajové energie. Nejosvícenější oddaní vnímají Tvé neomezeně mocné činnosti, ale ti, kdo jsou zmateni vlivem Tvé vnější energie, se ztotožňují s tímto hmotným světem a připoutávají se ke společnosti, přátelství a lásce. Tak si na sebe sami přivolávají trojí utrpení hmotné existence a podléhají dualitám bolesti a radosti; někdy se topí v oceánu připoutanosti a jindy jsou z něho vytaženi ven.

Můj milý Pane, jedině Tvou milostí může živá bytost získat lidské tělo, které jí dává možnost vyprostit se z bolestných podmínek hmotného bytí. Avšak toho, kdo vlastní lidské tělo, ale nedokáže ovládat své smysly, unášejí vlny smyslového požitku. Potom se nedokáže odevzdat Tvým lotosovým nohám a oddaně Ti sloužit. Jeho život je velice nešťastný a každý, kdo žije v takové temnotě, zajisté podvádí sám sebe, a tím pádem i ostatní. Lidská společnost bez vědomí Krišny je společností podvodníků a podvedených.
Můj Pane, ve skutečnosti jsi nejdražší Nadduše všech živých bytostí a nejvyšší vládce všeho. Lidská bytost, která je stále omámená iluzí, se bojí smrti. Člověk připoutaný ke smyslovému požitku dobrovolně přijímá strastiplnou hmotnou existenci a putuje za přeludem smyslové radosti. Takový člověk je největší hlupák, protože pije jed a nektar dává stranou. Můj milý Pane, všichni polobozi, včetně mne a Pána Brahmy, i velcí světci a mudrci, kteří očistili své srdce od hmotné připoutanosti, se Tvou milostí bezvýhradně odevzdávají Tvým lotosovým nohám. Všichni jsme se Ti odevzdali, protože jsme Tě přijali za Nejvyššího Pána a nejdražší duši nás všech. Jsi původní příčina tohoto vesmírného projevu, jsi jeho nejvyšší udržovatel a jsi i příčina jeho zániku. Jsi stejně nakloněný všem, nejklidnější svrchovaný přítel každé živé bytosti. Jsi nejvyšší cíl uctívání pro každého z nás. Můj milý Pane, dovol nám, abychom mohli být stále zaměstnaní transcendentální láskyplnou službou Tobě, a tak se mohli vysvobodit z hmotného zapletení.
Nakonec bych Ti chtěl říci, můj Pane, že tento Bánásura je mi velice drahý. Prokázal mi cennou službu, a proto chci vždy vidět, že je šťastný. Potěšil mě, a já jsem mu zaručil bezpečí. Proto Tě prosím, můj Pane, abys mu dal svou milost, stejně jako jsi ji dal jeho předkům — králi Prahládovi a Balimu Mahárádžovi."
Poté, co Pán Krišna vyslechl modlitbu Pána Šivy, odpověděl mu: "Můj milý Pane Šivo, přijímám, co říkáš, a splním i tvé přání týkající se Bánásury. Vím, že Bánásura je syn Baliho Mahárádže, a proto ho nemohu zabít, neboť takový je Můj slib. Dal jsem požehnání králi Prahládovi, že nikdy nezabiji démony, kteří se narodí v jeho rodině. Proto jsem Bánásuru nezabíjel, ale pouze jsem

mu usekal ruce, abych ho zbavil nemístné pýchy. Velké množství vojáků, které si vydržoval, se stalo pro tuto Zemi přítěží a Já jsem je všechny zabil, abych toto břímě zmenšil. Nyní mu zbývají čtyři paže a zůstane nesmrtelný, neovlivněný hmotnými bolestmi a radostmi. Vím, že je jedním z tvých hlavních oddaných. Můžeš si být jistý, že odnynějška se nemá čeho bát.”

Když Bánásura dostal od Pána Krišny toto požehnání, předstoupil před Pána, poklonil se Mu a hlavou se dotknul země. Okamžitě nechal svou dceru Úšu s Aniruddhou usadit na pěkný kočár a přivezl je k Pánu Krišnovi. Pán Krišna se pak ujal Aniruddhy a Úši, kteří s požehnáním Pána Šivy nabyli velkého hmotného bohatství. V čele s divizí čítající jednu *akṣauhiṇī* vojáků se vydali do Dváraky.

Dváračané se mezitím dozvěděli, že se Pán Krišna vrací s Aniruddhou a Úšou s velkým bohatstvím, a vyzdobili každé zákoutí města vlajkami, věnci a girlandami. Všechny důležité cesty a křižovatky byly pečlivě vyčištěny a pokropeny vodou smíchanou se santálovou pastou. Santál voněl všude. Všichni obyvatelé se s velkým jásotem vydali společně se svými přáteli a příbuznými Pána Krišnu okázale uvítat a Pána také bouřlivě zdravil zvuk lastur, bubnů a rohů. Takto vstoupil Šrí Krišna, Nejvyšší Osobnost Božství, do svého sídelního města Dváraky.

Šukadéva Gósvámí ujistil krále Paríkšita, že vyprávění o bitvě mezi Pánem Šivou a Pánem Krišnou není vůbec nepříznivé, jako je tomu u popisů obyčejných bitev. Právě naopak — vzpomíná-li někdo po ránu na tento boj Pána Krišny s Pánem Šivou a raduje-li se z Krišnova vítězství, pak nikdy nezakusí porážku ve svém životním zápase.

Příběh o tom, jak Bánásura bojoval s Krišnou a jak byl později zachráněn milostí Pána Šivy, potvrzuje prohlášení *Bhagavad-gīty*, že ti, kdo uctívají polobohy, nemohou získat žádné požehnání, dokud ho neschválí Nejvyšší Pán, Krišna. V tomto příběhu vidíme, že Bánásura byl sice velkým Šivovým oddaným, ale když měl zahynout Krišnovou rukou, ani Pán Šiva nebyl schopen ho zachránit. Šiva však prosil Krišnu, aby ušetřil jeho oddaného, a Pán svolil. Takové je Krišnovo postavení. Přesná slova užitá v této souvislosti

v *Bhagavad-gītě* jsou *mayaiva vihitān hi tān*. To znamená, že bez svolení Nejvyššího Pána nemůže žádný polobůh udělit svému oddanému žádné požehnání.

Takto končí Bhaktivédántův výklad 63. kapitoly knihy Krišna, nazvané "Pán Krišna bojuje s Bánásurou".

64. KAPITOLA

Příběh o králi Nrigovi

Jednou se členové rodiny Pána Krišny jako Sámba, Pradjumna, Čáru, Bhánu a Gada — princové jaduovské dynastie — odebrali na dlouhý piknik do lesa nedaleko Dváraky. Na své výpravě dostali žízeň, a tak se snažili zjistit, kde by mohli v lese najít vodu. Když našli studni, nebyla v ní žádná voda, ale zato v ní byla podivuhodná živá bytost, velká ještěrka. Všichni užasli, když takové zvláštní zvíře viděli. Pochopili, že ještěrka je v pasti a že vlastním úsilím neunikne, a tak se ji ze soucitu snažili ze studny vytáhnout. Přestože se však o to pokoušeli mnoha způsoby, nepodařilo se jim dostat ji ven.

Po návratu domů vyprávěli svůj příběh Pánu Krišnovi. Pán je přítel všech živých bytostí. Když tedy slyšel naléhání svých synů, osobně šel ke studni a snadno vytáhl velkou ještěrku jednoduše tak, že prodloužil svou levou ruku. Jakmile se Krišnova ruka dotkla ještěrky, její dřívější podoba ihned zmizela a objevil se krásný polobůh, obyvatel nebeských planet. Jeho pleť zářila jako tekuté zlato, měl na sobě pěkné šaty a na krku drahé klenoty.

Pro Pána Krišnu nebylo tajemstvím, proč musel polobůh přijmout ještěrčí tělo, ale pro poučení ostatních se zeptal: “Požehnaný obyvateli nebeských planet, vidím, že máš nádherné a zářící tělo. Kdo jsi? Soudím, že jsi jedním z nejlepších polobohů na nebeských planetách. Přeji ti všechno štěstí! Myslím, že nepatříš do těchto podmínek. Jistě jsi byl uvržen do těla ještěrky následkem svých minulých činů. Přesto bych od tebe rád slyšel, jak ses do takové situace dostal. Řekni nám prosím, kdo jsi, pokud si myslíš, že nám to tajemství můžeš prozradit.”

Velkou ještěrkou byl ve skutečnosti král Nriga, a když se ho Pán, Nejvyšší Osobnost Božství, dotázal, okamžitě se před Ním poklonil, až se svou helmicí, zářící jako slunce, dotkl země. Nejprve tedy složil Nejvyššímu Pánu uctivé poklony a pak řekl: “Můj milý Pane, jsem král Nriga, syn krále Ikšvákua. Pokud jsi se někdy zajímal o lidi štědře rozdávající milodary, nevyhnutelně jsi musel zaslechnout

i mé jméno. Můj Pane, Ty jsi svrchovaný svědek. Víš o každé sebemenší činnosti, kterou živé bytosti vykonají — v minulosti, současnosti i budoucnosti. Nic nemůže být skryté Tvému věčnému povědomí. Přesto jsi mi však nařídil, abych vyprávěl svůj příběh, a proto ho dopodrobna vypovím.”

Král Nriga pak vyprávěl příběh o svém poklesnutí, způsobeném jeho činnostmi v oblasti *karma-kāṇḍy*. Řekl, že měl sklony k rozdávání milodarů a rozdal tolik krav, kolik je částeček prachu na zemi, hvězd na obloze nebo kapek vody v dešti. Podle pravidel védských obřadů má dobročinně založený člověk darovat krávy bráhmanům. Ze slov krále Nrigy je zřejmé, že tuto zásadu svědomitě dodržoval; ale následkem drobného nedopatření se musel narodit jako ještěrka. Proto Pán doporučuje v *Bhagavad-gītě*, aby ten, kdo má sklony rozdávat milodary a chce z toho mít prospěch, dával své dary s úmyslem potěšit Krišnu. Dávat milodary znamená vykonávat zbožné činnosti, jejichž zásluhou může člověk dosáhnout vyšších planetárních soustav; avšak dosažení nebeských planet mu nezaručuje, že už nikdy nepoklesne. Příklad krále Nrigy naopak jasně dokazuje, že ani velice zbožné plodonosné jednání nám nemůže přinést věčný blažený život. *Bhagavad-gītā* potvrzuje, že dokud člověk nekoná své činy jako *yajñu* ve prospěch Nejvyšší Osobnosti Božství, jejich výsledky ho nevyhnutelně spoutávají, ať už se jedná o činnosti zbožné, či bezbožné.

Král Nriga řekl, že krávy, které rozdával, nebyly obyčejné. Všechny byly velice mladé a každá měla pouze jedno tele. Dojily hodně mléka, byly klidné a zdravé. Všechny je koupil za poctivě získané peníze. Navíc měly pozlacené rohy, postříbřená kopyta, byly ověšené náhrdelníky a přikryté hedvábnými přehozy pošitými perlami. Řekl, že tyto bohatě ozdobené krávy nikdy nedával neschopným lidem, ale prvotřídním bráhmanům, které také vybavil pěknými šaty a zlatými šperky. Bráhmanové byli vysoce kvalifikovaní, a jelikož nikdo z nich nebyl bohatý, jejich rodiny měly stálou nouzi o životní potřeby. Skutečný bráhmana nikdy nehromadí peníze za účelem přepychového žití jako kšatrijové a vaišjové, ale zůstává chudý, neboť ví, že peníze odvádějí mysl k

materialistickému způsobu života. Pravý bráhmana slibuje takto žít, a všichni tito bráhmanové byli věrní tomuto vznešenému slibu. Byli vzdělaní ve védském poznání. Podrobovali se ve svých životech potřebné askezi a byli velkomyslní, jak se sluší na kvalifikované bráhmany. Byli přátelští ke všem; navíc byli mladí a způsobilí jednat jako kvalifikovaní bráhmanové. Kromě krav dostali také půdu, zlato, domy, koně a slony. Svobodní dostali manželky, služebnice, zrní, stříbro, náčiní, šaty, drahokamy, vybavení domácnosti, vozy a tak dále. Toto obdarovávání probíhalo řádně jako oběť podle pravidel védských obřadů. Král také prohlásil, že kromě dávání darů bráhmanům vykonával i jiné zbožné činnosti, jako kopání studní, sázení stromů podél cest a zřizování rybníků při hlavních cestách. Král pokračoval: “Navzdory všemu se jednou nešťastnou náhodou kráva jednoho bráhmany, kterou jsem daroval, vrátila mezi mé krávy. Aniž bych toto věděl, daroval jsem ji znovu jinému bráhmanovi. Když si ji tento bráhmana odváděl, její dřívější pán se o ni přihlásil: ‚Tu krávu jsem původně dostal já! Jak to, že si ji odvádíš pryč?` Oba se hádali a přeli, až přišli za mnou a obvinili mě, že jsem si vzal zpátky krávu, kterou jsem už jednou daroval.” Někomu něco dát a pak si to vzít zase zpátky se považuje za velký hřích, zvláště ve vztahu k bráhmanovi. Když oba bráhmanové přišli za králem se stejnou stížností, byl jednoduše zmaten a nechápal, jak se to mohlo stát. Potom s velkou pokorou nabídl každému za jednu krávu, která vyvolala jejich svár, 100 000 jiných krav. Modlil se k nim, že je jejich služebníkem a že došlo k nějaké chybě. Aby to napravil, modlil se, aby k němu byli laskaví a přijali jeho nabídku náhrady za nešťastnou krávu. Úpěnlivě na bráhmany naléhal, aby ho za tuto chybu nenechali jít do pekla. Bráhmanův majetek se nazývá *brahma-sva* a podle Manuova zákoníku na něj nemůže sáhnout ani vláda. Oba bráhmanové však trvali na svém, že kráva je jejich a že ji za žádných podmínek nelze vzít zpátky; s výměnou za 100 000 krav ani jeden z nich nesouhlasil. Nepřistoupili tedy na králův návrh a oba rozzlobeně odešli, neboť si mysleli, že byli připraveni o právoplatné vlastnictví.

Když potom nadešel čas, kdy měl král opustit své tělo, byl přiveden před Jamarádže, vládce smrti, který se ho zeptal, zda si chce nejdříve užívat výsledků svých zbožných činností, nebo trpět za své bezbožné činnosti. Když Jamarádž viděl, kolik zbožných činností král vykonal a kolik rozdal milodarů, naznačil také, že nezná meze jeho budoucího požitku. Jeho hmotné štěstí prakticky nebude mít konce. Navzdory této poznámce se ale zmatený král rozhodl nejdříve trpět za bezbožné jednání a pak přijmout výsledky zbožných činností. Jamarádž ho tedy okamžitě proměnil v ještěrku.
Král Nriga žil jako ještěrka ve studni velice dlouhou dobu. Řekl Pánu Krišnovi: "I přesto, že jsem byl uvržen do těchto nízkých životních podmínek, myslel jsem jednoduše na Tebe, můj Pane, a tak jsem nikdy neztratil svou paměť." Z těchto slov krále Nrigy je patrné, že lidé, kteří následují zásady plodonosného jednání a získají nějaký hmotný prospěch, nejsou příliš inteligentní. Vládce smrti Jamarádž dal králi Nrigovi na vybranou a král mohl nejprve přijmout výsledky svých zbožných činností. Místo toho si myslel, že bude lepší, když nejprve ponese následky svého bezbožného jednání a pak si bude nerušeně užívat výsledků zbožných činností. Celkově nebylo jeho vědomí Krišny vyvinuté. Člověk vědomý si Krišny rozvíjí lásku k Bohu, Krišnovi, a ne lásku ke zbožným nebo bezbožným činnostem, a proto nepodléhá výsledkům těchto činů. Jak stojí v *Brahma-saṁhitě*, oddaný není, Pánovou milostí, vystaven následkům plodonosného jednání.
Z nějakých důvodů, následkem svých zbožných činností si král Nriga přál spatřit Pána. Dále řekl: "Můj milý Pane, velice jsem toužil, abych Tě jednoho dne mohl osobně spatřit. Myslím si, že tato velká touha Tě vidět společně s mými sklony provádět obřady a rozdávat milodary mi umožnily si pamatovat, kdo jsem byl v minulém životě, přestože jsem se stal ještěrkou." (Ten, kdo si pamatuje svůj minulý život, se nazývá *jāti-smara.* V moderní době také známe případy malých dětí, které si vzpomínají na mnohé podrobnosti ze svých minulých životů.) "Můj milý Pane, jsi Nadduše sídlící v srdcích všech. Mnoho velkých mystických jógích Tě dokáže vidět prostřednictvím Véd a Upanišad. Neustále o Tobě

meditují ve svých srdcích, aby dosáhli vznešeného postavení daného realizací, že jsou s Tebou kvalitativně totožní. Ale přestože Tě tyto vznešené svaté osobnosti možná neustále vidí ve svých srdcích, nemohou Tě vidět tváří v tvář. Velice mě proto překvapuje, že já Tě mohu vidět osobně. Vím, že jsem prováděl mnoho různých činností, zvláště jako král. Přestože jsem byl zahrnutý přepychem a bohatstvím a vystavený mnohým radostem a strastem hmotné existence, mám takové štěstí, že Tě osobně vidím. Pokud vím, takto Tě vidí ten, kdo se vysvobodí z hmotné existence."

Když si král Nriga vybral obdržet výsledky bezbožného jednání, dostal za chybu ve svých zbožných činnostech tělo ještěrky, a proto nemohl přímo dospět do vyššího životního postavení velkého poloboha. Při svých zbožných činnostech však zároveň myslel na Krišnu, a tak byl z ještěrčího těla rychle vysvobozen a dostal tělo jako polobůh. Ti, kdo touží po hmotném bohatství, získají uctíváním Nejvyššího Pána těla mocných polobohů. Tito polobozi někdy mohou vidět Nejvyšší Osobnost Božství tváří v tvář, ale ještě nejsou způsobilí vstoupit do duchovního království na vaikunthských planetách. Zůstanou-li však oddanými Pána, vstoupí na vaikunthské planety při další příležitosti.

Poté, co král Nriga dostal tělo poloboha, i nadále si všechno pamatoval a řekl: "Můj milý Pane, jsi Nejvyšší Pán a uctívají Tě všichni polobozi. Nejsi jednou z obyčejných živých bytostí; jsi Nejvyšší Osoba, Purušóttama. Jsi zdrojem veškerého štěstí všech živých bytostí; proto jsi známý jako Góvinda. Jsi Pánem těch živých bytostí, které přijaly hmotná těla, i těch, které ještě hmotná těla nepřijaly." (Mezi živé bytosti, které nemají hmotná těla, patří ty, které pobývají v hmotném světě jako zlí duchové nebo žijí ve sféře duchů. Zato ty, které žijí v duchovním království na Vaikunthalókách, mají těla, jež nejsou složená z hmotných prvků.)

"Ty, můj Pane, nikdy neklesáš. Jsi Nejvyšší, nejčistší ze všech živých bytostí. Žiješ v srdci každého. Jsi útočiště všech živých bytostí, Nárájan. Jelikož sídlíš v srdcích všech živých bytostí, jsi nejvyšším vládcem smyslových činností; proto se nazýváš Hrišíkéša.

Můj milý Nejvyšší Pane Krišno, jelikož jsi mi dal tělo poloboha, budu muset odejít na nějakou nebeskou planetu — využívám tedy této příležitosti a prosím Tě o milost a požehnání, abych nikdy nezapomněl na Tvé lotosové nohy, bez ohledu na to, do jaké životní podoby či na jakou planetu budu přemístěn. Jsi všeprostupující, přítomný všude jako příčina a následek. Jsi příčina všech příčin a Tvá moc je neomezená. Jsi Absolutní Pravda, Nejvyšší Osobnost Božství a Nejvyšší Brahman. Znovu a znovu se Ti proto uctivě klaním. Můj milý Pane, Tvé tělo je plné transcendentální blaženosti a poznání a jsi věčný. Jsi Pán všech mystických sil; proto jsi známý jako Jógéšvara. Přijmi mě prosím jako bezvýznamné smítko prachu u Tvých lotosových nohou."

Nežli se král Nriga odebral na nebeské planety, uctivě Pána obešel, dotkl se helmicí Jeho lotosových nohou a poklonil se Mu. Před sebou uviděl letadlo z nebeských planet a s Pánovým svolením do něho nastoupil. Poté, co odletěl, ocenil Pán Krišna jeho oddanost bráhmanům, jeho dobročinné sklony i provádění védských obřadů. Proto je doporučeno, že pokud někdo není schopen se rovnou stát oddaným Pána, měl by dodržovat védské životní zásady. To mu umožní jednoho dne spatřit Pána tak, že bude povýšen buď přímo do duchovního království, nebo nepřímo, nejdříve do nebeského království, kde bude mít naději, že se přemístí na duchovní planety. Pán Krišna byl tehdy mezi svými příbuznými, kteří patřili ke třídě kšatrijů. Na příkladném charakteru krále Nrigy je chtěl poučit, a proto řekl: "I když může být kšatrijský král mocný jako oheň, nikdy si nemůže přisvojovat majetek bráhmany a používat ho pro své účely. Jak si tedy mohou obyčejní králové, kteří se omylem považují za nejmocnější bytosti v hmotném světě, dělat nároky na majetek bráhmanů? Myslím si, že pít jed není tak nebezpečné, jako vzít bráhmanovi jeho majetek. Proti obyčejnému jedu existuje léčba a je možné člověka zbavit jeho účinků, ale kdo se napije takového jedu, že sebere bráhmanův majetek, tomu kvůli jeho chybě není pomoci. Král Nriga je toho dokonalým příkladem. Byl velice mocný a zbožný, ale za malou chybu, že si nevědomky přisvojil krávu jednoho bráhmany, byl odsouzen k ohavnému životu ještěrky.

Obyčejný jed účinkuje pouze na toho, kdo ho vypije, a obyčejný oheň se dá uhasit pouhou vodou, ale oheň *araṇi* zažehnutý duchovní silou nespokojeného bráhmany může spálit na popel celou rodinu člověka, který bráhmanův hněv vyvolal.” (Dříve bráhmanové nezapalovali obětní oheň sirkami ani od jiného ohně, ale svými mocnými mantrami, zvanými *araṇi*.) “Když se někdo jen dotkne bráhmanova majetku, budou tím postižené tři generace jeho rodiny. Je- li však bráhmanovi majetek násilím odebrán, zničí to viníkovu rodinu deset generací do minulosti a deset generací do budoucnosti. Stane-li se ovšem z někoho čistý vaišnava neboli oddaný Pána, pak deset generací jeho rodiny před jeho narozením a deset generací po něm bude osvobozených.”

Pán Krišna pokračoval: “Jestliže nějaký hloupý král, pyšný na své bohatství, věhlas a sílu, chce odejmout bráhmanovi majetek, měl by vědět, že si připravuje cestu do pekla; neví, jak hrozně bude muset trpět za toto nemoudré jednání. Pokud někdo odcizí majetek velkorysého bráhmany, na kterém závisí velká rodina, je poslán do pekla zvaného Kumbhípáka. A nejen, že on je poslán do pekla, ale i členové jeho rodiny musí žít v takových bídných podmínkách. Člověk, jenž vezme bráhmanův majetek, ať už je to dar pocházející od něho, nebo od někoho jiného, je odsouzen žít alespoň šedesát tisíc let jako ubohý hmyz ve výkalech. Proto vám nařizuji, všichni Mí synové a příbuzní, kteří tu jste se Mnou, abyste nikdy, ani nedopatřením nevzali majetek bráhmany a neposkvrnili tak celou svou rodinu. Dokonce i když si někdo jen přeje vlastnit bráhmanův majetek, zkrátí si délku života, natož pak když se ho pokusí násilím zmocnit. Jeho nepřátelé ho porazí a bude sesazen z trůnu, a po opuštění těla se stane hadem, který je všem živým bytostem na obtíž. Moji milí chlapci a příbuzní, proto vám radím, abyste se nemstili bráhmanovi, ani když se na vás rozhněvá a spílá vám nebo vás prokleje. Naopak byste se měli usmívat, tolerovat jeho chování a vzdávat mu úctu. Dobře víte, že Já sám se třikrát denně s velkou úctou klaním bráhmanům. Měli byste proto následovat Mé pokyny a Můj příklad. Kdo je následovat nebude, tomu neodpustím a potrestám ho. Měli byste se poučit z příkladu krále Nrigy, že i ten,

kdo odejme bráhmanovi jeho majetek nevědomky, bude uvržen do bídných životních podmínek.”

Takto Pán Krišna, který se stále věnuje očišťování podmíněných živých bytostí, dal jasné pokyny nejen členům své rodiny a obyvatelům Dváraky, ale všem příslušníkům lidské společnosti. Poté vstoupil do svého paláce.

Takto končí Bhaktivédántův výklad 64. kapitoly knihy Krišna, nazvané “Příběh o králi Nrigovi”.

65. KAPITOLA

Pán Balaráma navštěvuje Vrindávan

Pán Balaráma si velice přál spatřit svého otce a matku ve Vrindávanu. S obrovským nadšením proto usedl na vůz a vypravil se tam. Vrindávanští obyvatelé již velmi dlouho toužili vidět Krišnu a Balarámu. Když se Pán Balaráma vrátil, všichni pasáčkové a gópí již byli dospělí, ale přesto Ho při Jeho příjezdu objali a Balaráma jim objetí oplácel. Potom přišel před Mahárádže Nandu a Jašódu a uctivě se jim poklonil. Matka Jašódá a Nanda Mahárádž Mu na oplátku požehnali. Oslovili Ho jako Džagadíšvaru, Pána vesmíru, který se stará o všechny. Bylo to z toho důvodu, že Krišna a Balaráma zaopatřují všechny živé bytosti, a přesto se Nanda a Jašódá kvůli Jejich nepřítomnosti dostali do takových nesnází. S těmito pocity objali Balarámu, posadili si Ho na klín a začali usedavě plakat, takže Ho smáčeli slzami. Pán Balaráma se pak uctivě poklonil starším pastevcům a přijal poklony mladších. Takto si se všemi s ohledem na jejich různý věk a vztahy vyměňoval Pán Balaráma přátelské city. S vrstevníky a rovnocennými přáteli si potřásl rukou a s hlasitým smíchem každého objal.

Poté, co Ho pastevci, chlapci, gópí, král Nanda a Jašódá přivítali, se Pán Balaráma spokojeně posadil a ostatní se shlukli kolem Něho. Nejprve se jich zeptal On, jak se jim daří, a pak Mu začali klást různé otázky oni, jelikož Ho dlouho neviděli. Obyvatelé Vrindávanu obětovali kvůli Krišnovi všechno, uchváceni Pánovýma lotosovýma očima. Měli tak velkou touhu milovat Krišnu, že nikdy nezatoužili po ničem takovém, jako je dosažení nebeských planet nebo splynutí se září Brahmanu, aby tak byli totožní s Absolutní Pravdou. Nelákalo je ani užívat si života v přepychu; byli spokojení s jednoduchým životem pastevců na vesnici. Neustále byli pohroužení v myšlenkách na Krišnu a netoužili po žádném osobním prospěchu. Milovali Ho tak, že se jim v Jeho nepřítomnosti třásl hlas, když se vyptávali Balarámadžího.

Nejdříve se ptali Nanda Mahárádž a Jašódámájí: “Milý Balarámo, mají se naši přátelé jako Vasudéva a ostatní členové rodiny dobře?

Ty a Krišna jste nyní dospělí ženatí muži s dětmi. Vzpomenete si někdy uprostřed štěstí rodinného života na svého nebohého otce Nandu Mahárádže a matku Jašódu déví? To, že jste zabili nejhříšnějšího krále Kansu a že naši sužovaní přátelé jako Vasudéva a ostatní jsou nyní svobodní, je velice dobrá zpráva. A další dobré zprávy jsou, že jsi s Krišnou porazil Džarásandhu a Kálajavanu, který je teď mrtvý, a že žijete v opevněném sídle ve Dvárace.”
Když přišly gópí, Pán Balaráma se na ně podíval láskyplnýma očima. Přešťastné gópí, které již tak dlouho trápila Krišnova a Balarámova nepřítomnost, se ptaly, zda se oběma bratrům daří dobře. Zvláště se Balarámy zeptaly, zdali si Krišna užívá života ve středu osvícených žen Dváraky Purí. “Vzpomene si občas na svého otce Nandu a svou matku Jašódu a ostatní přátele, se kterými jednal tak důvěrně, když byl ve Vrindávanu? Plánuje sem Krišna někdy přijít, podívat se za svou matkou Jašódou? A vzpomíná na nás gópí, tak žalostně připravené o Jeho společnost? Krišna na nás mezi kultivovanými ženami ve Dvárace mohl zapomenout, ale my ve vzpomínkách na Něho trháme květy a navlékáme z nich girlandy. Když ale nepřichází, náš čas ubíhá v pláči. Kdyby sem tak přišel a přijal od nás girlandy, které jsme navlékly! Milý Pane Balarámo, potomku Dašárhy, Ty víš, že jsme se pro Krišnovo přátelství vzdaly všeho. Ani ve velkém neštěstí člověk není schopný se vzdát styku se členy své rodiny, ale i když by to pro jiné bylo nemožné, my jsme opustily své otce, matky, sestry a příbuzné. Krišna však vůbec nedbal na naše odříkání, zničehonic se nás zřekl a odešel pryč. Bez hlubšího zvážení přerušil naše důvěrné přátelství a odjel do cizí země. Byl však natolik mazaný, že si vymyslel velice pěkná slova. Řekl: ‚Prosím, netrapte se, Moje milé gópí. Službu, kterou jste pro Mne udělaly, vám nedokážu splatit.` Jsme konec konců ženy, tak jak bychom Mu mohly nevěřit? Teď už víme, že Jeho sladká slova nás měla pouze oklamat.”
Další gópí, která se nemohla smířit s Krišnovou nepřítomností ve Vrindávanu, řekla: “Můj milý Balarámadží, my jsme samozřejmě vesnické dívky, takže nás Krišna mohl takto podvést, ale co ženy z Dváraky? Nemysli si, že jsou tak pošetilé jako my! Vesnické ženy

může Krišna podvést, ale ženy v Dvárace jsou bystré a inteligentní. Překvapilo by mě, kdyby se Krišnovi podařilo tyto městské ženy oklamat a uvěřily by Jeho slovům.”
Pak začala mluvit jiná gópí. “Můj drahý příteli,” řekla, “Krišna je velice obratný v užívání slov. V tomto umění s Ním nikdo nemůže soupeřit. Dokáže vytvářet tak barvitá slova a mluvit tak sladce, že oklame srdce kterékoliv ženy. Kromě toho dokonale ovládá umění přitažlivě se usmívat a při pohledu na Jeho úsměv se do Něho ženy zblázní a bez váhání se Mu odevzdají.”
Další gópí řekla, jakmile to slyšela: “Mé drahé přítelkyně, k čemu je dobré mluvit o Krišnovi? Chcete-li trávit čas povídáním, pak mluvme o něčem jiném než o Něm. Když krutý Krišna může být bez nás, proč bychom my nemohly být bez Něho? Krišna ovšem žije bez nás šťastně, kdežto my bez Něho šťastně žít nedokážeme.”
Když gópí takto mluvily, jejich city ke Krišnovi sílily a gópí znovu prožívaly Krišnův úsměv, Krišnova láskyplná slova, Krišnovy přitažlivé rysy, Krišnovy vlastnosti a Krišnova objetí. Díky síle jejich extatických pocitů se jim zdálo, že Krišna tam je osobně přítomný a tančí před nimi. Jejich sladká vzpomínka na Krišnu způsobila, že nemohly zadržet slzy a bez zábran se daly do pláče.
Pán Balaráma ovšem rozuměl extatickým citům gópí, a proto je chtěl uklidnit. Uměl dobře působit na druhé, a s velice uctivým postojem vůči gópím začal vyprávět příběhy o Krišnovi tak citlivě, že se upokojily. Pro jejich potěšení zůstal Pán Balaráma ve Vrindávanu dva měsíce — měsíc Čaitra (březen-duben) a Vaišákha (duben-květen). Po tyto dva měsíce se jim věnoval a trávil s nimi každou noc ve vrindávanském lese, aby uspokojil jejich touhy po milostné lásce. Balaráma se tedy během těchto dvou měsíců také těšil s gópími při tanci *rāsa.* Jelikož to bylo na jaře, na břehu Jamuny vál jemný vánek a přenášel vůně různých květů, zvláště květu kaumudí. Měsíční světlo se rozlilo po celé obloze a šířilo se všude, takže břehy Jamuny vypadaly velice jasně a příjemně a Pán Balaráma se tam těšil ze společnosti gópí.
Polobůh Varuna poslal svou dceru Várunī v podobě tekutého medu vytékajícího z dutin stromů. Celý les jím voněl a sladká vůně

tekutého medu várunί Balarámadžího uchvátila. Balarámadží i všechny gópí byli velice přitahováni chutí váruní a společně ho pili. Během pití tohoto přírodního nápoje gópí opěvovaly slávu Pána Balarámy a Pán Balaráma se cítil šťastný, jako by Ho popíjení váruní omámilo, a blaženě koulel očima. Zdobily Ho dlouhé girlandy z lesních květů a v této transcendentální blaženosti všechno vypadalo jako velká radostná oslava. Pán Balaráma se krásně usmíval a kapky potu zdobící Jeho tvář vypadaly jako chladivá ranní rosa.

V této šťastné náladě Balaráma zatoužil užívat si s gópími ve vodě Jamuny. Zavolal proto Jamunu, aby přišla blíž, ale Jamuná neuposlechla Jeho příkaz, protože Ho považovala za omámeného. Pán Balaráma nesl s velkou nelibostí, že Jamuná nedbala na Jeho nařízení. Okamžitě chtěl rozrýt zemi podél řeky svým pluhem. Pán Balaráma má dvě zbraně, pluh a kyj, které používá, kdykoliv je toho zapotřebí. Teď chtěl přivést Jamunu násilím a vzal si na pomoc svůj pluh. Chtěl Jamunu potrestat, že poslušně nepřišla na Jeho příkaz. Oslovil ji: “Ty bídná řeko! Nedbala jsi Mého nařízení. Nyní ti dám za vyučenou! Nepřišla jsi ke Mně dobrovolně, tak tě teď pomocí svého pluhu přijít donutím. Rozdělím tě na stovky potůčků!”

Po této výhrůžce se Jamuná začala velice obávat Balarámovy síly a okamžitě přišla ve své osobní podobě, padla k Jeho lotosovým nohám a modlila se: “Můj milý Balarámo, jsi nejmocnější osoba a potěšení všech. Nešťastně jsem zapomněla na Tvé slavné, vznešené postavení, ale nyní jsem přišla k rozumu a vzpomínám si, že ve své pouhé částečné expanzi jako Šéša držíš na hlavě všechny planetární soustavy. Jsi udržovatel celého vesmíru. Můj milý Pane, Nejvyšší Osobnosti Božství, vlastníš v úplnosti šest vznešených atributů. Zapomněla jsem na Tvou všemohoucnost, a tak jsem chybně neuposlechla Tvého příkazu. Dopustila jsem se velkého prohřešku. Nyní však prosím věz, můj milý Pane, že jsem odevzdaná Tobě, jenž jsi tak laskavý ke svým oddaným. Prosím Tě, promiň mi tedy mou drzost a mé chyby a odpusť mi ze své bezpříčinné milosti.”

Jakmile Jamuná dala najevo svůj poslušný podřízený postoj, Pán Balaráma jí odpustil, a když přišla blíž, těšil se z plavání v jejích

vodách společně s gópími stejně, jako se slon těší se svými slonicemi. Po dlouhé době, když si Pán Balaráma užil k plné spokojenosti, vyšel z vody a bohyně štěstí Mu okamžitě přinesla pěkné modré šaty a cenný náhrdelník ze zlata. Vykoupaný v Jamuně, oblečený v modrých šatech a ozdobený zlatými šperky vypadal pro všechny velmi přitažlivě. Pleť Pána Balarámy má bílou barvu, a když byl pěkně oblečený, vypadal jako bílý slon krále Indry na nebeských planetách. Řeka Jamuná má dodnes mnoho ramen, protože byla rozryta Balarámovým pluhem. Všechna tato ramena řeky Jamuny stále oslavují všemohoucnost Pána Balarámy.

Pán Balaráma a gópí si spolu každou noc užívali transcendentálních zábav po dobu dvou měsíců a čas ubíhal tak rychle, že se všechny noci zdály jako jedna jediná. Všechny gópí i jiní obyvatelé Vrindávanu byli v Balarámově přítomnosti stejně šťastní, jako dříve za přítomnosti obou bratrů, Pána Krišny a Pána Balarámy.

Takto končí Bhaktivédántův výklad 65. kapitoly knihy Krišna, nazvané “Pán Balaráma navštěvuje Vrindávan”.

66. KAPITOLA

Osvobození Paundraky a krále Káší

Příběh o králi Paundrakovi je velice zajímavý, protože dokazuje, že vždy existovalo mnoho hlupáků a darebáků, kteří se považovali za Boha. Dokonce i v přítomnosti Nejvyšší Osobnosti Božství Krišny existoval takový hloupý člověk. Jmenoval se Paundraka a chtěl se prohlásit za Boha. Když byl Pán Balaráma ve Vrindávanu, hloupý a domýšlivý Paundraka, král karúšské provincie, poslal za Pánem Krišnou posla. Pán Krišna je přijímán jako Nejvyšší Osobnost Božství, ale Paundraka to prostřednictvím posla otevřeně zpochybnil, neboť vzkázal, že Paundraka, a nikoliv Krišna, je Vásudéva. V současné době se mnoho hloupých lidí stává následovníky takových darebáků. A také v Paundrakově době uznalo mnoho hlupáků Paundraku za Nejvyšší Osobnost Božství. Paundraka se mylně domníval, že je Vásudéva, jelikož nedokázal posoudit své vlastní postavení. Posel tedy vyhlásil před Krišnou, že král Paundraka, Nejvyšší Osobnost Božství, sestoupil ze své bezpříčinné milosti na Zem, aby osvobodil všechny soužené.

V kruhu mnoha dalších hlupáků tento darebák Paundraka skutečně došel k závěru, že je Vásudéva, Nejvyšší Osobnost Božství. Takové závěry jsou dětinské. Děti si při hře občas mezi sebou někoho zvolí za krále a vybrané dítě si pak může i myslet, že je skutečně král. Podobně mnoho hlupáků zvolí z nevědomosti dalšího hlupáka za Boha a tento darebák se pak za Boha také považuje, jako by Bůh mohl být stvořen dětinskou hrou nebo volbami lidí. Pod tímto mylným dojmem, kdy si Paundraka o sobě myslel, že je Nejvyšší Pán, poslal do Dváraky svého posla, aby zpochybnil Krišnovo postavení. Posel dorazil do Krišnovy sněmovny ve Dvárace a vyřídil poselství, které mu jeho pán Paundraka dal. Vzkaz obsahoval následující prohlášení.

“Já jsem jediný Vásudéva, Nejvyšší Osobnost Božství. Žádný člověk se mnou nemůže soupeřit. Sestoupil jsem jako král Paundraka ze své neomezené bezpříčinné milosti k souženým podmíněným duším. Ty nemístně zaujímáš postavení Vásudévy, aniž

bys k tomu měl oprávnění, Ty bys však neměl šířit tuto falešnou představu. Musíš se vzdát svého postavení. Ó potomku jaduovské dynastie, odlož prosím všechny Vásudévovy symboly, které sis podvodně přisvojil, a až se vzdáš svého postavení, přijď a odevzdej se mi. Pokud ve své neomalenosti nevezmeš má slova vážně, vyzývám Tě k boji. Vyzývám Tě na souboj, který rozhodne.”
Jakmile všichni členové královského shromáždění včetně krále Ugrasény vyslechli vzkaz, který Paundraka poslal, dlouho se velmi hlasitě smáli. Poté, co se Krišna pobavil hlasitým smíchem všech členů shromáždění, odpověděl poslovi: “Ó Paundrakův posle, můžeš předat svému pánovi Můj vzkaz: ‚Jsi hloupý darebák. Otevřeně o tobě říkám, že jsi darebák, a odmítám vyplnit tvoje pokyny. Nikdy neodložím Vásudévovy symboly, zvláště svůj disk. Tímto diskem zabiji nejen tebe, ale i všechny tvoje stoupence. Zničím tebe i tvoje hloupé společníky, kteří jen tvoříte společnost podvodníků a podvedených. Ó ničemný králi, zahanbeně si budeš zakrývat tvář, a když ti diskem useknu hlavu, slétnou se k ní masožraví ptáci jako supi, sokoli a orli. Místo aby ses stal Mým útočištěm, jak jsi vyžadoval, budeš vydán na milost těmto nízkým ptákům. Tvé tělo pak bude hozeno psům, kteří ho s radostí sežerou.`”
Posel donesl Krišnova slova svému pánovi Paundrakovi, který si všechny urážky trpělivě vyslechl. Pán Šrí Krišna bez dalšího otálení vyrazil na svém voze, aby ničemného Paundraku potrestal. Protože karúšský král žil v té době u svého přítele krále Káší, Krišna obklíčil celé toto město.
Král Paundraka byl velký bojovník, a jakmile se dozvěděl o Krišnově útoku, vyjel z města se dvěma vojenskými divizemi *akṣauhiṇī*. Král Káší také vyjel—se třemi divizemi *akṣauhiṇī*. Když oba králové přijeli před Pána Krišnu, Krišna poprvé spatřil Paundraku tváří v tvář. Viděl, že Paundraka se ozdobil symbolickou lasturou, diskem, lotosem a kyjem. Nesl imitaci luku Šárnga a na hrudi měl nepravé znamení Šrívatsa. Krk měl ozdobený falešným drahokamem Kaustubha a dále měl na sobě květinovou girlandu, která dokonale napodobovala Šrí Vásudévovu. Byl oblečený do žlutých hedvábných šatů a na jeho voze vlála vlajka

se znakem Garudy, přesnou napodobeninou Krišnova znaku. Na hlavě měl drahocennou helmici a jeho náušnice, připomínající mečouny, se zářivě blýskaly. Celkově však bylo jasné, že jeho oblek a vzezření jsou imitace. Každý mohl poznat, že vypadal jako nějaký herec hrající v převleku roli Vásudévy. Když Pán Šrí Krišna uviděl Paundrakovu napodobeninu své postavy a svých šatů, nemohl zadržet smích a smál se s velikým uspokojením.
Vojáci na straně krále Paundraky začali ohrožovat Krišnu svými zbraněmi. V přívalech na Něho létaly různé druhy trojzubců, kyje, tyče, kopí, meče, dýky a šípy a Krišna je odrážel. Neničil jen zbraně, ale také vojáky a Paundrakovy společníky, stejně jako při zničení vesmíru spálí pustošící oheň všechno na prach. Krišna svými zbraněmi rozmetal protivníkovy slony, vozy, koně i pěší vojsko a po celém bojišti se válela těla mužů i zvířat a rozbité vozy. Byli zde padlí koně, sloni, lidé, osli a velbloudi. I když zpustošené bojiště vypadalo jako místo tance Pána Šivy v době zničení světa, válečníkům na Krišnově straně dodával takový pohled nesmírně na odvaze, a tak bojovali s ještě větší silou.
Tehdy řekl Pán Krišna Paundrakovi: “Paundrako, vybízel jsi Mě, abych odložil symboly Pána Višnua, zvláště Můj disk. Nyní ti ho odevzdám. Dej si pozor! Napodoboval jsi Mě a falešně ses prohlásil za Vásudévu. Nikdo tedy není větší hlupák než ty.” Z Krišnova prohlášení je jasné, že jakýkoliv darebák, který se prohlašuje za Boha, je tím největším hlupákem v lidské společnosti. Krišna pokračoval: “Nyní tě, Paundrako, donutím skončit s tímto podváděním. Chtěl jsi, abych se ti odevzdal. Teď nastala tvoje příležitost. Budeme spolu bojovat, a pokud budu poražen a ty zvítězíš, jistě se ti odevzdám.” Poté, co Paundraku tvrdě pokáral, šípem roztříštil jeho kočár na kusy. Pak s pomocí svého disku oddělil Paundrakovi hlavu od těla, jako když Indra úderem svého blesku oholí vrcholky hor. Krišna rovněž svými šípy zabil krále města Káší. Záměrně to zařídil tak, aby králova hlava přilétla do jeho města, a členové jeho rodiny ji tak mohli vidět. Udělal to jako větrná smršť, která odnáší okvětní lístky lotosu. Pán Krišna zabil na

bojišti Paundraku i jeho přítele Kášírádže a potom se vrátil do Dváraky, svého sídelního města.
Když se vracel do Dváraky, všichni Siddhové z nebeských planet opěvovali Jeho slávu. Co se týče Paundraky, ten nějakým způsobem stále myslel na Pána Vásudévu, neboť se za Něho převlékal, aby Ho napodobil. Získal proto jeden z pěti druhů osvobození zvaný *sārūpya*, a tak se dostal na vaikunthské planety, kde mají oddaní stejná těla jako Višnu, se čtyřma rukama, ve kterých drží čtyři symboly. Jeho meditace byla skutečně soustředěná na podobu Višnua, ale jelikož si o sobě myslel, že je Pán Višnu, dopouštěl se přestupku. Tím, že ho zabil Krišna, však byl jeho přestupek smazán. Dostalo se mu osvobození *sārūpya* a získal stejnou podobu, jako má Pán.
Když hlava krále Káší přilétla městskou branou, shromáždili se kolem ní lidé a divili se při pohledu na tu podivuhodnou věc. Jakmile uviděli náušnice, pochopili, že je to něčí hlava. Dohadovali se, čí hlava to může být. Někteří si mysleli, že je Krišnova, protože Krišna byl nepřítel Kášírádže, a tak se domnívali, že král Káší hodil do města Jeho hlavu, aby se lidé mohli radovat z nepřítelovy smrti. Nakonec však zjistili, že hlava nepatřila Krišnovi, ale samotnému Kášírádžovi. Jakmile to vyšlo najevo, královny krále Káší hned přispěchaly a začaly naříkat nad smrtí svého manžela. “Náš drahý pane,” bědovaly, “po tvé smrti nejsme nic jiného než mrtvá těla.”
Král Káší měl syna, který se jmenoval Sudakšina. Po vykonání pohřebních obřadů slíbil, že Krišnu, otcova nepřítele, zabije, a tak splatí dluhy vůči svému otci. Společně s učeným knězem, který byl způsobilý mu pomoci, tedy začal uctívat Mahádévu, Pána Šivu. (Pán Šiva, zvaný též Višvanáth, je pánem kášíského království. Chrám Pána Višvanátha existuje ve Váránasí dodnes a denně se v něm shromažďuje mnoho tisíc poutníků.) Pána Šivu Sudakšinovo uctívání velice potěšilo a chtěl svému oddanému dát nějaké požehnání. Sudakšina si přál zabít Krišnu, a proto se modlil, aby získal zvláštní moc, pomocí které by Ho usmrtil. Pán Šiva poradil Sudakšinovi, aby za pomoci bráhmanů vykonal obřad pro zabití nepřítele. O tomto obřadu je také zmínka v některých *tantrách.* Pán

Šiva sdělil Sudakšinovi, že pokud budou tyto černé rituály vykonány správně, objeví se zlý duch jménem Dakšinágni, připravený vykonat jakýkoliv příkaz. Bude však muset být poslán zabít někoho jiného než kvalifikovaného bráhmanu. Při dodržení všech těchto podmínek potom Dakšinágni v doprovodu Šivových strašidelných společníků splní Sudakšinovu touhu usmrtit svého nepřítele.
Sudakšina, kterého Pán Šiva takto povzbudil, si by jistý, že dokáže Krišnu zabít. Odhodlaně začal plnit slib askeze a za pomoci kněžů vykonávat černé umění spočívající v recitaci manter. Z ohně pak vyšel obrovský démon, jehož vlasy, vousy a knír měly barvu rozžhavené mědi. Byl veliký a divoký. Když vycházel z ohně, z očních důlků mu sršely žhavé uhlíky. Velký ohnivý démon vypadal ještě krutější tím, jak pohyboval svým obočím. Ukazoval dlouhé ostré zuby a vyplazoval dlouhý jazyk, kterým si olizoval horní i dolní ret. Byl nahý a držel mohutný trojzubec, planoucí jako oheň. Poté, co se zjevil z obětního ohně, stál a třímal trojzubec v ruce. Na popud Sudakšiny se pak s mnoha stovkami společníků z říše duchů vydal k hlavnímu městu Dvárace a vypadalo to, že všechny světové strany spálí na popel. Zemský povrch se otřásal pod jeho ráznými kroky. Jakmile vstoupil do Dváraky, obyvatelé propadli panice jako zvířata při lesním požáru.
Krišna v tu dobu hrál šachy v královské sněmovně. Obyvatelé Dváraky za Ním přišli a oslovili Ho: “Drahý Pane tří světů, velký ohnivý démon se chystá spálit celou Dváraku! Prosíme Tě, zachraň nás!” Takto žádali všichni Dváračané Pána Krišnu, aby se postaral o ochranu před ohnivým démonem, který se náhle objevil ve městě a chtěl ho celé zničit.
Pán Krišna, který zvláště chrání své oddané, viděl, že přítomnost velkého ohnivého démona všechny obyvatele velice zneklidnila. Okamžitě se usmál a ujistil je: “Nebojte se. Poskytnu vám veškerou ochranu.” Krišna, Nejvyšší Osobnost Božství, je všeprostupující. Je uvnitř srdcí všech a je také vně, v podobě vesmírného projevu. Věděl, že ohnivý démon je výtvorem Pána Šivy, a aby ho zničil, uchopil Sudaršana-čakru a nařídil jí, aby podnikla potřebné kroky. Sudaršana-čakra se objevila se září miliónů sluncí a její žár byl tak

mocný jako oheň vytvořený na konci vesmírného projevu. Svým světlem ozářila celý svět, povrch Země i vesmírný prostor. Potom začala ohnivého démona vytvořeného Pánem Šivou mrazit. Takto ho Sudaršana-čakra Pána Krišny zadržela a ohnivý démon, jehož pokus o zničení města Dváraky byl zmařen, se obrátil na ústup.
Jelikož se mu nepodařilo zapálit Dváraku, vrátil se do Váránasí, Kášírádžova království. Následkem jeho návratu všechny kněží, kteří radami pomáhali v černém umění manter, i se Sudakšinou, který je takto zaměstnal, spálila na popel planoucí záře ohnivého démona. Černé umění manter popsané v *tantrách* má taková pravidla, že nezabije-li mantra nepřítele, pak zabije původního stvořitele, protože někoho zabít musí. Sudakšina byl původcem a kněží mu pomáhali; proto všichni shořeli na prach. Takový je osud démonů: něco vytvoří, aby zabili Boha, ale stejná zbraň potom usmrtí je.
Sudaršana-čakra také vstoupila do Váránasí, hned v patách ohnivému démonovi. Toto město bylo již dlouhou dobu velice bohaté. I dnes je Váránasí bohaté a slavné a náleží k nejvýznačnějším indickým městům. Bylo tam tehdy mnoho velkých paláců, sněmoven, tržnic a bran a po stranách paláců a bran stála velká a významná sousoší. Na každé křižovatce se nacházely řečnické tribuny. Byly tam budovy, které sloužily jako pokladnice, stáje pro slony i pro koně, přístřeší pro kočáry, obilné sýpky a haly, kde se rozdávalo jídlo. Město Váránasí bylo plné všeho tohoto hmotného bohatství po velice dlouhou dobu, ale jelikož se král Káší a jeho syn Sudakšina stavěli proti Pánu Krišnovi, Višnu-čakra Sudaršana (Krišnova zbraň ve tvaru disku) zpustošila celé město tak, že všechna tato důležitá místa spálila. Její návštěva měla ničivější účinky než moderní bombardování. Když takto Sudaršana-čakra dokončila svou povinnost, vrátila se ke svému Pánu, Šrí Krišnovi, do Dváraky.
Tento příběh o zpustošení Váránasí Krišnovou Sudaršana-čakrou je transcendentální a příznivý. Každý, kdo ho s vírou a pozorností vypráví nebo poslouchá, bude osvobozen od všech následků svého

hříšného jednání. To je ujištění Šukadévy Gósvámího, jenž tento příběh vyprávěl Mahárádžovi Paríkšitovi.

Takto končí Bhaktivédántův výklad 66. kapitoly knihy Krišna, nazvané "Osvobození Paundraky a krále Káší".

67. KAPITOLA

Osvobození gorily Dvividy

Šukadéva Gósvámí pokračoval ve vyprávění o transcendentálních zábavách a vlastnostech Pána Krišny a král Paríkšit byl z poslechu čím dál nadšenější a chtěl slyšet víc. Šukadéva Gósvámí pak vyprávěl příběh o gorilím samci Dvividovi, kterého zabil Pán Balaráma.

Tento opičák byl velkým přítelem Bhaumásury neboli Narakásury, kterého Krišna zabil v souvislosti s jeho únosy šestnácti tisíc princezen z celého světa. Dvivida byl ministrem krále Sugrívy. Jeho bratr Mainda byl také velice mocný gorilí král. Když opičák Dvivida slyšel, jak jeho přítele Bhaumásuru zabil Pán Krišna, usmyslel si, že v celé zemi nadělá spoušť, aby pomstil Bhaumásurovu smrt. Nejprve zapálil vesnice, města, řemeslnická a hornická místa i sídla kupců, kteří se věnovali mlékárenství a ochraně krav. Čas od času vyrval ze země velkou horu a rozbil ji na kusy. Takto působil rozruch po celé zemi, zvláště v provincii Káthijávár. V káthijávárské oblasti leželo město Dváraká, a jelikož v něm žil Pán Krišna, Dvivida si je vybral za hlavní cíl svých výtržností.

Dvivida byl silný jako deset tisíc slonů. Občas zašel k moři a svýma mocnýma rukama tak rozbouřil vodu, že zaplavila města a vesnice na pobřeží. Často chodil do pousteven velkých světců a mudrců a páchal tam velké nepravosti tak, že ničil jejich krásné zahrady a sady. Nejenže působil tyto škody, ale někdy také močil a kálel na jejich posvátná obětní místa. Takto znečišťoval celé ovzduší. Unášel také muže i ženy, které odnesl z jejich sídel do jeskyní v horách, jejichž vchody zatarasil obrovskými balvany, jako hmyz bhringí, který chytá a odnáší mnoho much a jiného hmyzu a vězní je v dírách ve stromech, kde žije. Dvivida soustavně porušoval zákony a pořádek země. Nejen to, ale také někdy znásilňoval ženy z aristokratických rodin, a tak je zneuctíval.

Když páchal po celé zemi tyto výtržnosti, občas zaslechl od hory Raivataka tóny sladké hudby, a proto se vydal do této hornaté oblasti. Tam uviděl Pána Balarámu uprostřed mnoha krásných

mladých dívek, jak se při zpěvu a tanci těší z jejich společnosti. Krásné rysy Balarámova těla, ozdobeného girlandou z lotosových květů, ho okouzlily. Rovněž i všechny přítomné dívky, v pěkných šatech a ověnčené květinovými girlandami, vypadaly velice krásně. Zdálo se, že Pán Balaráma je úplně omámený medem *vāruṇī*, a koulel očima jako v opilosti. Vypadal jako sloní král mezi mnoha slonicemi.

Opičák Dvivida uměl šplhat po stromech a skákat z větve na větev. Občas lomcoval větvemi a vydával typický zvuk *"kilakilā"*, aby Pánu Balarámovi narušil příjemnou atmosféru. Co chvíli si Dvivida stoupl před ženy a různě se na ně šklebil. Ženy mají ve zvyku se všemu smát, a když před ně přicházel, nebraly ho vážně a jen se mu smály. Dvivida byl ale tak neurvalý, že i v Balarámově přítomnosti začal před ženami odhalovat dolní část svého těla a někdy před ně předstoupil s vyceněnými zuby a hýbal přitom obočím. Byl k ženám neuctivý dokonce i v přítomnosti Balarámy. Jméno Pána Balarámy vyjadřuje nejen to, že je velice mocný, ale také že svou neobyčejnou sílu rád předvádí. Vzal tedy kámen a hodil ho na gorilu. Dvivida se však zásahu obratně vyhnul, a aby Pána Balarámu urazil, zmocnil se hliněné nádoby s *vāruṇī*. Dvivida, takto omámený svou omezenou silou, začal z Balarámy a Jeho mladých společnic strhávat drahocenné šaty, které měli na sobě. Byl tak pyšný, že si myslel, že mu Balaráma nemůže nic udělat, a stále Balarámadžího a Jeho družky urážel.

Když Pán Balaráma viděl, jaké výtržnosti dokáže Dvivida napáchat, a slyšel, že již provedl mnoho jiných hanebných činů po celé zemi, velice se rozzlobil a rozhodl se ho zabít. Ihned se chopil svého kyje. Opičákovi došlo, že se ho Balaráma chystá napadnout, a aby odrazil Jeho útok, rychle vyvrátil velký dub a mocně s ním udeřil Pána Balarámu do hlavy. Pán Balaráma však strom chytil a zůstal neotřesený jako velká hora. Na oplátku zasáhl Dvividu svým kyjem zvaným Sunanda a těžce ho poranil na hlavě. Z opičákovy hlavy se valily potoky krve, které mu však jen dodaly na kráse, jako záplava tekutého manganu vyvěrající z ohromné hory. Zásah Balarámova kyje ho vůbec nevzrušil. Naopak, okamžitě vytrhl ze země další

velký dub a poté, co ho zbavil listí, znovu udeřil Balarámu do hlavy. Balaráma však pomocí svého kyje rozbil strom na kousky. Opičák zuřil. Popadl další strom a bil s ním do těla Pána Balarámy. Pán Balaráma znovu strom rozsekal na kusy a boj pokračoval. Dvivida pokaždé přinesl velký strom, aby Balarámu udeřil, a Pán Balaráma ho údery svého kyje roztříštil na kusy. Dvivida popadl odjinud jiný strom a stejným způsobem napadl Balarámu znovu. Výsledkem nepřetržitého boje bylo, že z celého lesa nezbyl ani strom.

Když už Dvivida nemohl sehnat další stromy, vzal si na pomoc hory a zasypal Balarámovo tělo deštěm velkých kamenů. Pán Balaráma měl chuť se procvičit a tříštil tyto velké kameny na malé kamínky. Opičák, jemuž nezbyly žádné stromy ani kameny, stál nyní před Balarámou a mával svými silnými pěstmi. Potom jimi začal mocně tlouci Pána Balarámu do hrudi. To už Balarámu rozzlobilo na nejvyšší míru. Jelikož Ho Dvivida napadl holýma rukama, Balaráma nechtěl jeho útok odrážet svými zbraněmi, kyjem či pluhem. Pouhou pěstí udeřil gorilu do klíční kosti. Tento úder se stal Dvividovi osudným — hned zvracel krev a v bezvědomí padl na zem. Když se zhroutil, jako by se otřásly všechny hory a lesy.

Po této hrůzostrašné události shazovali Siddhové, velcí mudrci a světci z vyššího planetárního systému na Pána Balarámu květy a různými zvuky oslavovali Jeho svrchovanost. Všichni volali: “Sláva Pánu Balarámovi! S úctou se klaníme Tvým lotosovým nohám. Když jsi zabil tohoto velkého démona Dvividu, započal jsi příznivé období světa.” Takové vítězoslavné zvuky bylo slyšet z vesmírného prostoru. Poté, co Balaráma usmrtil démona Dvividu a byl uctíván spŕškami květů a oslavnými zpěvy na počest vítězství, vrátil se do svého hlavního města Dváraky.

Takto končí Bhaktivédántův výklad 67. kapitoly knihy Krišna, nazvané “Osvobození gorily Dvividy”.

68. KAPITOLA

Sámbova svatba

Durjódhana, Dhritaráštrův syn, měl dceru na vdávání, která se jmenovala Lakšmaná. Náležela do kuruovské dynastie a měla všechny dobré vlastnosti. Mnoho princů se s ní chtělo oženit, a v takovém případě se pořádá obřad *svayaṁvara*, aby si dívka mohla vybrat manžela podle vlastního uvážení. Když si Lakšmaná vybírala svého muže, objevil se tam Sámba, syn Krišny a Džámbavatí, jedné z předních Krišnových manželek. Jmenoval se Sámba, protože byl hýčkané dítě a žil stále v blízkosti své matky. Sámba je označení syna, který je maminčin mazlíček. *Ambā* znamená "matka" a *sa* znamená "s". Dostal tedy právě toto jméno proto, že se zdržoval stále se svou matkou. Ze stejného důvodu se mu také říkalo Džámbavatí-suta. Jak bylo dříve vysvětleno, všichni Krišnovi synové byli stejně nadaní jako jejich velký otec. Sámba chtěl Durjódhanovu dceru Lakšmanu, i když ona o něho příliš nestála. Unesl ji tedy násilím z její *svayaṁvary.*

Jelikož Sámba unesl Lakšmanu ze shromáždění za použití násilí, všichni členové kuruovské dynastie jako Dhritaráštra, Bhíšma, Vidura a Ardžuna považovali to, že chlapec Sámba si dovolil unést jejich dceru, za urážku rodinné tradice. Všichni věděli, že Lakšmaná si ho vůbec nechtěla vybrat za muže a že neměla ani možnost si svého manžela zvolit; místo toho ji tento chlapec násilím unesl. Rozhodli se proto, že musí být potrestán. Jednomyslně prohlásili, že to od něho byla drzost a že poskvrnil rodinnou čest Kuruovců. Po poradě se staršími členy kuruovské dynastie se dohodli, že chlapce zajmou, ale nezabijí. Svorně usoudili, že dívka se již nemůže vdát za jiného chlapce než za Sámbu, jelikož se jí dotkl. (Podle védského systému dívka, které se dotkl nějaký chlapec, již nemůže být provdána ani dána nikomu jinému. Nikdo by se také neoženil s dívkou, která již byla ve styku s jiným chlapcem.) Starší členové rodu jako Bhíšma ho chtěli zajmout. Všichni členové kuruovské dynastie a zvláště velcí bojovníci se tedy spojili, aby mu dali za vyučenou, a Karna se stal pro tuto malou bitvu vrchním velitelem.

Když Kuruovci plánovali, jak Sámbu zajmou, po poradě došli k závěru, že jakmile ho zadrží, členové jaduovské dynastie se na ně budou velice zlobit. Bylo docela možné, že to Jaduovci přijmou jako výzvu a budou s nimi bojovat. Zároveň však uvažovali: “I když s námi přijdou bojovat, co zmohou? Členové jaduovské dynastie se nemohou členům kuruovské dynastie vyrovnat, protože králové kuruovského rodu jsou vládci světa, zatímco králové jaduovského rodu se mohou těšit ze svých území jen díky tomu, že jsme jim je my přidělili.” Kuruovci přemýšleli: “Pokud nás za to, že jsme zajali jejich syna, přijedou vyzvat k boji, pak budeme bojovat a dáme jim za vyučenou. Automaticky podlehnou našemu náporu, stejně jako jsou smysly podmaněny mystickou jógovou metodou *prāṇāyāmou.*” (Mechanickým systémem mystické jógy jsou usměrňovány vzdušné proudy v těle a ovládnuty a omezeny smysly, aby nebyly zaměstnané ničím jiným než meditací o Pánu Višnuovi.)
Pět velkých válečníků — Karna, Šala, Bhúri, Jagjakétu a Durjódhana, dívčin otec — se po poradě se staršími členy kuruovské dynastie, jako byli Bhíšma a Dhritaráštra, s jejich souhlasem vydalo pod vedením velkého bojovníka Bhíšmadévy chlapce Sámbu zajmout. Všichni tito muži byli *mahā-rathī.* Bojovníci jsou podle svých bojových schopností řazeni do různých kategorií, jako *mahā-rathī, eka-rathī* a *rathī.* Tito *mahā-rathī* dokázali bojovat sami proti mnoha tisícům mužů, a ti všichni se spojili, aby Sámbu zajali. Sámba byl také *mahā-rathī,* ale byl sám a měl bojovat proti šesti jiným *mahā-rathīm.* Přesto ho nezastrašilo, když viděl, jak ho všichni ti velcí bojovníci kuruovské dynastie pronásledují, aby ho zajali.
Sám se k nim otočil čelem, uchopil svůj pěkný luk a zaujal postoj neústupného lva čelícího jiným zvířatům. Karna v čele skupiny vyzval Sámbu: “Proč utíkáš? Jen se zastav, my tě naučíme!” Je-li kšatrija vyzván jiným kšatrijou k boji, nemůže utéci; musí bojovat. Sámba tedy přijal výzvu a postavil se sám proti nim všem, ale jakmile to udělal, zaplavil ho příval šípů, které všichni ti velcí válečníci vystřelili. Lev se nikdy nebojí, když na něho dotírá smečka vlků a šakalů. Podobně Sámba, slavný potomek jaduovské dynastie,

který byl jako syn Pána Krišny obdařený nepochopitelnými energiemi, se na válečníky kuruovské dynastie rozzlobil za jejich nemístné použití šípů proti němu. Bojoval s nimi s velkou zručností. Nejprve šesti šípy srazil všech šest vozatajů. Dalšími čtyřmi šípy zabil zapřažené koně, čtyři u každého kočáru. Pak zabil vozataje, každého jedním šípem, a vystřelil po jednom šípu na Karnu i ostatní slavné válečníky. Když Sámba takto obratně bojoval s šesti velkými bojovníky, všichni oceňovali chlapcovy nepochopitelné schopnosti. Dokonce i uprostřed boje upřímně přiznali, že tento chlapec Sámba je úžasný. Boj se však vedl v kšatrijském duchu, a tak ho všichni společně — i když to nebylo správné — donutili sestoupit z vozu, který byl nyní rozbitý na kusy. Čtyři ze šesti bojovníků se postarali o zabití Sámbových čtyř koní, jeden srazil jeho vozataje a jednomu se podařilo přeseknout tětivu Sámbova luku, aby už nemohl bojovat. S velkými potížemi a po tvrdém boji tedy připravili Sámbu o jeho vůz a mohli ho zajmout. Tak dosáhli válečníci kuruovské dynastie důležitého vítězství a vzali mu svou dceru Lakšmanu. Triumfálně pak vjeli do města Hastinápuru.
Velký mudrc Nárada okamžitě donesl Jaduovcům zprávu, že byl Sámba zajat, a vylíčil jim celý příběh. Členy jaduovské dynastie Sámbovo zajetí — navíc nečestné, za účasti šesti bojovníků — velice rozzlobilo. Se svolením vůdce jaduovské dynastie, krále Ugraseny, se připravili napadnout hlavní město Kuruovců.
Pán Balaráma dobře věděl, že ve věku Kali jsou lidé připraveni proti sobě bojovat na sebemenší popud, ale přesto se Mu nelíbilo, že by dva velké rody—kuruovská a jaduovská dynastie — měly mezi sebou bojovat, i když byly ovlivněné Kali-jugou. “Namísto boje,” uvažoval moudře, “se tam půjdu podívat a zjistím, zda není možné bitvě zabránit vzájemnou dohodou.” Jeho představa byla, že pokud by se podařilo přimět kuruovskou dynastii, aby Sámbu s jeho manželkou Lakšmanou propustili, k boji by nemuselo dojít. Okamžitě proto nechal připravit pěkný vůz na cestu do Hastinápuru v doprovodu učených kněží a bráhmanů i několika starších členů jaduovské dynastie. Byl přesvědčený, že členové kuruovské dynastie dají k této svatbě souhlas, a tak by se dalo boji s Jaduovci vyhnout.

Když jel do Hastinápuru na svém kočáru s bráhmany a staršími členy rodu, vypadal jako měsíc zářící na jasném nebi mezi třpytícími se hvězdami. Jakmile dojel na okraj města, nevstoupil dovnitř, ale usídlil se v táboře za městem v malém zahradním domku. Potom požádal Uddhavu, aby navštívil vůdce kuruovské dynastie a zeptal se jich, zda chtějí s Jaduovci bojovat, nebo uzavřít dohodu. Uddhava za nimi šel a setkal se se všemi důležitými členy kuruovského rodu, včetně Bhíšmadévy, Dhritaráštry, Drónáčárji, Durjódhany a Báhliky. Poté, co jim vzdal náležitou úctu, řekl, že do zahrady za městskou branou přijel Pán Balaráma.
Vůdci kuruovské dynastie, zvláště Dhritaráštra s Durjódhanou, se zaradovali, protože dobře věděli, že Pán Balaráma je velkým příznivcem jejich rodu. Když se tu novinu doslechli, jejich radost neznala mezí, a okamžitě Uddhavu přivítali. Vzali do rukou příznivé předměty pro přijetí Pána Balarámy a vydali se za Ním za městskou bránu. Každý Ho uvítal úměrně svému postavení a daroval Mu pěkné krávy a *arghyu* (směs vody *ārati* s přísadami, jako je med, máslo, květy a santálová pasta). Všichni znali vznešené postavení Pána Balarámy jako Nejvyšší Osobnosti Božství, a proto se před Pánem s velkou úctou poklonili. Na uvítanou se navzájem ptali, jak se komu daří, a když tyto formality skončily, Pán Balaráma pronesl velice trpělivě a silným hlasem následující slova k jejich úvaze:
“Moji drazí přátelé, tentokrát k vám přicházím jako posel s nařízením všemocného krále Ugrasény. Vyslechněte si ho tedy prosím pozorně a pak se ho snažte neprodleně vykonat. Král Ugraséna dobře ví, že vy, bojovníci kuruovské dynastie, jste nečestně bojovali se zbožným Sámbou, který byl sám, a že jste ho s velkými potížemi a pomocí nepoctivého taktického manévru zajali. Všichni jsme tuto zprávu slyšeli, ale nejsme příliš znepokojení, protože nás navzájem pojí úzký svazek. Myslím, že bychom neměli náš dobrý vztah narušovat; měli bychom naše přátelství uchovat bez zbytečných bojů. Proto prosím okamžitě propusťte Sámbu a přiveďte ho i s jeho manželkou Lakšmanou ke Mně.”
Když Pán Balaráma promluvil panovačným tónem plným smělé naléhavosti, svrchovanosti a rytířství, vůdcům kuruovské dynastie se

to ani trochu nelíbilo. Naopak je to všechny popudilo a s velkým hněvem řekli: “Jen se podívejme! Taková slova nás udivují, ale dobře se hodí do věku Kali; jak jinak by mohl Balaráma mluvit tak urážlivě? Jazyk a tón, kterých použil, jsou prostě hanlivé a vlivem tohoto věku se zdá, že boty patřící na nohy se chtějí vyšplhat na hlavu, kde se nosí koruna. S Jaduovci nás pojí sňatek a díky tomu dostali možnost s námi žít, jíst i spát, a nyní těchto výhod zneužívají. Dokud jsme jim nedali část našeho království, neměli prakticky žádné postavení, a nyní se nám snaží rozkazovat. Dovolili jsme jim užívat královské znaky — čámaru, vějíř, lasturu, bílý baldachýn, korunu, královský trůn i lože a všechno ostatní, co náleží ke královskému stavu. V naší přítomnosti by toto královské vybavení správně neměli používat, ale vzhledem k našim rodinným vztahům jsme jim v tom nebránili. Nyní se opovažují nám nařizovat, co máme dělat. Už toho bylo dost! Nemůžeme jim už déle tolerovat takové jednání, ani jim nedovolíme používat královské znaky. Nejlepší bude jim všechny tyto věci vzít; není dobré krmit hada mlékem, neboť takové milostivé počínání jenom posílí jeho jed. Jaduovci se nyní snaží jít proti těm, kdo jim dávají tak dobře najíst. Našim darům a milostivému chování vděčí za to, jak dobře se jim daří, a přesto jsou tak nestydatí, že se nám snaží rozkazovat. Jak politováníhodné je takové jednání! Nikdo na světě si nemůže ničeho užívat, pokud mu to členové kuruovské dynastie jako Bhíšma, Drónáčárja a Ardžuna nedovolí. Stejně jako se jehně nemůže těšit ze života v přítomnosti lva, nemohou ani nebeští polobozi v čele s králem Indrou nacházet radost v životě, pokud si to my nepřejeme. Natož pak obyčejné lidské bytosti!” Členové kuruovské dynastie byli ve skutečnosti velice pyšní na své bohatství, království, šlechtický stav, rodinnou tradici, velké válečníky, rodinné členy a rozlehlou říši. Nedodržovali ani běžné formality civilizované společnosti a v přítomnosti Pána Balarámy pronášeli slova urážející jaduovskou dynastii. Po tomto nezdvořilém proslovu se vrátili do svého města Hastinápuru.

I když Pán Balaráma trpělivě vyslechl jejich urážlivá slova a jen pozoroval jejich nepřístojné chování, bylo jasně vidět, že hoří

hněvem a přemýšlí o kruté odplatě. Na Jeho těle se objevily takové známky rozrušení, že bylo těžké na Něho pohlédnout. Hlasitě se zasmál a řekl: “Je to pravda, že když člověk příliš zpyšní z toho, jakou má rodinu, bohatství, krásu a jaký udělal hmotný pokrok, tak již nechce žít mírumilovně a začne být vůči druhým agresivní. Takovému člověku nemá význam dávat dobré rady, aby se lépe choval a vedl mírumilovný život; spíše je třeba hledat způsob, jak ho potrestat.” Kvůli hmotnému bohatství se z člověka stává zvíře. Dávat zvířeti mírné pokyny k ničemu nevede a jediný prostředek je *argumentum ad baculum.* Jinými slovy, jediný prostředek, kterým lze zvířata udržet poslušná, je hůl. “Hleďme, jak jsou členové kuruovské dynastie drzí! Chtěl jsem urovnat spor mírovou cestou, navzdory hněvu všech ostatních členů jaduovské dynastie včetně samotného Pána Krišny. Chystali se zaútočit na celé království kuruovské dynastie, ale Já jsem je uklidnil a vypravil se až sem, abych celou záležitost vyřídil bez boje. A ti darebáci se přesto chovají takto! Je jasné, že nechtějí mírové řešení, neboť jsou to ve skutečnosti váleční štváči. S velkou pýchou Mě opakovaně uráželi pomluvami jaduovské dynastie.
Dokonce i nebeský král Indra poslouchá příkazy jaduovské dynastie, a vy považujete krále Ugrasénu, vůdce Bhódžů, Vrišniovců, Andhaků a Jaduovců za velitele malého šiku bojovníků! Vaše závěry jsou neuvěřitelné! Nedbáte na krále Ugrasénu, jehož pokyny se řídí i král Indra. Uvědomte si vznešené postavení jaduovské dynastie. Násilím si pro sebe získali sněmovnu i páridžátový strom z nebeských planet, a vy si přesto myslíte, že vám nemohou rozkazovat. Chcete snad říci, že ani Pán Krišna, Nejvyšší Osobnost Božství, nemůže sedět na vznešeném královském trůnu a rozkazovat všem? Tak dobře! Pokud uvažujete takovýmto způsobem, zasloužíte si řádné ponaučení. Považujete za moudré, aby členové jaduovské dynastie nepoužívali královské znaky jako čámaru, vějíř, bílý baldachýn, královský trůn a další královské vybavení. Znamená to, že ani Pán Krišna, Pán celého stvoření a manžel bohyně štěstí, nemůže toto královské příslušenství používat? Prach z Krišnových lotosových nohou uctívají všichni velcí polobozi. Voda Gangy

zaplavuje celý svět, a jelikož vytéká z Jeho lotosových nohou, její břehy se proměnily ve slavná poutní místa. Hlavní božstva všech planet Mu slouží a považují se za velice šťastná, když získají prach z Krišnových lotosových nohou na své koruny. Velcí polobozi jako Pán Brahmá, Pán Šiva, a dokonce i bohyně štěstí a Já jsme pouze úplné části Jeho duchovní totožnosti, a vy si přesto myslíte, že není způsobilý používat znaky krále či už jen sedět na královském trůnu? Běda, jak je to politováníhodné, že nás, členy jaduovské dynastie, tito hlupáci přirovnávají k botám a sebe ke korunám! Nyní je jasné, že se tito vůdci kuruovské dynastie pomátli ze svého světského vlastnictví a přepychu. Celá jejich řeč byla plná bláznivých návrhů. Okamžitě bych je měl pohnat k odpovědnosti a přivést k rozumu. Když proti nim nezakročím, dopustím se chyby. Proto ještě dnes smažu z povrchu světa jakékoliv stopy po kuruovské dynastii. Okamžitě s nimi skoncuji!”

Když Pán Balaráma takto mluvil, byl tak zuřivý, že vypadal, jako by mohl celé vesmírné stvoření spálit na popel. Pevně se postavil, vzal svůj pluh a začal s ním rýt zemi tak, že celý Hastinápur oddělil od země, a pak táhl město k proudícím vodám řeky Gangy. V Hastinápuru to způsobilo velké otřesy, jako kdyby nastalo zemětřesení, a zdálo se, že se celé město zboří.

Když členové kuruovské dynastie viděli, že jejich město může každým okamžikem spadnout do Gangy, a když slyšeli své občany křičet strachy, okamžitě přišli k rozumu a uvědomili si, co se děje. Nečekali ani o vteřinu déle a přivedli svou dceru Lakšmanu. Přivedli také Sámbu, který se ji snažil násilím unést, a nechali ho jít jako prvního, s Lakšmanou hned za ním. Všichni členové kuruovské dynastie přišli před Pána Balarámu se sepjatýma rukama a prosili Nejvyšší Osobnost Božství o prominutí. Nyní použili zdravý rozum a řekli: “Ó Pane Balarámo, zdroji všech radostí, Ty udržuješ celý vesmír. Naneštěstí jsme si nebyli vědomi Tvých nepochopitelných sil. Drahý Pane, považuj nás prosím za největší hlupáky. Naše inteligence byla zmatená a byla v nepořádku. Proto za Tebou přicházíme, abychom Tě poprosili o prominutí. Prosíme Tě, odpusť nám. Jsi původní stvořitel, udržovatel a ničitel celého vesmírného

projevu, ale Tvé postavení je přesto vždy transcendentální. Ó všemocný Pane, hovoří o Tobě velcí mudrci. Jsi původní loutkář a všechno na světě je jako hračka ve Tvých rukách. Ó neomezený, máš vše ve svém sevření a všechny planetární soustavy držíš na své hlavě, jako by to byla jen dětská hra. Jakmile nastane doba zničení, celý vesmírný projev uzavřeš v sobě. Tehdy nezůstane nic než Ty, ležící v Příčinném oceánu jako Mahá-Višnu. Náš drahý Pane, zjevil ses na této Zemi ve svém transcendentálním těle jen v zájmu udržení poměrů ve vesmíru. Jsi nad vším hněvem, záští a nepřátelstvím. Vše, co děláš, i když to může mít i podobu trestu, je příznivé pro celou hmotnou existenci. S úctou se Ti klaníme, protože jsi nehynoucí Nejvyšší Osobnost Božství, zdroj všeho bohatství a všech sil. Ó stvořiteli nesčetných vesmírů, znovu a znovu před Tebou padáme k zemi a skládáme Ti uctivé poklony. Zcela se Ti odevzdáváme. Prosíme Tě, buď k nám tedy milostivý a ochraň nás.” Když význační členové kuruovské dynastie, od praotce Bhíšmadévy až po Ardžunu a Durjódhanu, přednesli tyto uctivé modlitby, Pán Balaráma, Nejvyšší Osobnost Božství, se hned obměkčil a ujistil je, že se nemusí ničeho bát.
Pro většinu kšatrijských králů bylo běžné vyvolat před svatbou nějaký boj mezi nevěstinou a ženichovou stranou. Když Sámba násilím unesl Lakšmanu, starší členové kuruovské dynastie rádi viděli, že je pro ni skutečně vhodným partnerem. Ještě s ním však bojovali, aby se přesvědčili o jeho síle, a bez ohledu na pravidla boje ho společně zajali. Jakmile se Jaduovci rozhodli vysvobodit Sámbu ze zajetí Kuruovců, Pán Balaráma přišel situaci osobně urovnat a jako mocný kšatrija jim nařídil, aby Sámbu okamžitě propustili. Kuruovce tento příkaz jako by urazil, a tak zpochybnili sílu Pána Balarámy. Chtěli jednoduše vidět, jak předvede svou nepochopitelnou sílu. Potom tedy s velkým potěšením dali svou dceru Lakšmanu Sámbovi a celý problém byl urovnán. Durjódhana měl ke své dceři Lakšmaně citové pouto a provdal ji za Sámbu s velikou slávou. Daroval jí věnem 1 200 slonů, všechny více než 60 let staré, dále 10 000 pěkných koní, 6 000 kočárů zářících jako sluneční svit a 1 000 služebnic ozdobených zlatými klenoty. Pán

Balaráma, nejvýznačnější člen jaduovské dynastie, jednal jako ženichův patron a věno s radostí převzal. Byl velice spokojený s tím, jak Ho Kuruovci velkolepě přijali, a v doprovodu novomanželů odjel do svého hlavního města, Dváraky.
Pán Balaráma přijel vítězoslavně do Dváraky a setkal se s mnoha občany, kteří byli bez výjimky Jeho oddaní a přátelé. Když se všichni shromáždili, vyprávěl celý příběh o Sámbově svatbě a oni žasli, když slyšeli, jak Balaráma otřásl městem Hastinápurem.
Šukadéva Gósvámí potvrdil, že tehdy byla řeka protékající Hastinápurem, v současné době nazývaným Nové Dillí, známá jako Ganga, i když dnes se jí říká Jamuná. Autority jako Džíva Gósvámí potvrzují, že Ganga a Jamuná jsou stejná řeka, tekoucí různými směry. Ta část Gangy, která protéká Hastinápurem do oblasti Vrindávanu, se nazývá Jamuná, protože je posvěcená transcendentálními zábavami Pána Krišny. Část Hastinápuru, která se svažuje k Jamuně, bývá v období dešťů zaplavená a každému připomíná, jak Pán Balaráma hrozil, že svrhne město do Gangy.
Takto končí Bhaktivédántův výklad 68. kapitoly knihy Krišna, nazvané "Sámbova svatba".

69. KAPITOLA

Velký mudrc Nárada navštěvuje různé domovy Pána Krišny

Když se velký mudrc Nárada doslechl, že Pán Krišna poté, co zabil démona Narakásuru, někdy zvaného Bhaumásura, přijal šestnáct tisíc manželek, užasl, že se Pán Krišna expandoval na šestnáct tisíc podob a oženil se s těmito ženami současně v různých palácích. Nárada byl zvědavý, jakým způsobem Krišna hospodaří s tolika manželkami, a s touhou vidět tyto zábavy se vydal navštívit Krišnovy různé domovy. Když dospěl do Dváraky, uviděl zahrady a parky plné rozmanitých květů různých barev a také sady se stromy přetíženými nejrůznějším ovocem. Cvrlikali tam krásní ptáci a nádherně křičeli pávi. Byly tam vodní nádrže plné modrých a červených lotosů a některé z nich byly zaplněné různými druhy lilií. U jezer přebývalo mnoho pěkných labutí a jeřábů a jejich hlasy se rozléhaly všude. Ve městě bylo na 900 000 velkých paláců postavených z prvotřídního mramoru, s branami a dveřmi ze stříbra. Sloupy domů a paláců byly posázené zázračnými kameny, safíry, smaragdy a jinými drahokamy a podlahy se nádherně leskly. Hlavní cesty, uličky, ulice, křižovatky i tržnice byly krásně vyzdobené. Celé město bylo plné obytných domů, sněmoven a chrámů a každá budova se pyšnila svou architektonickou krásou. To vše činilo z Dváraky zářivé město. Velké cesty, křižovatky, uličky a ulice i prahy všech obytných domů byly velice čisté. Po obou stranách každé cesty rostly keře a košaté stromy, které na cestu vrhaly stín, aby slunce neobtěžovalo chodce.
V tomto překrásném městě, Dvárace, měl Pán Krišna, Nejvyšší Osobnost Božství, mnoho sídel. Velcí králové a princové z celého světa tyto paláce navštěvovali, jen aby Ho uctili. Architektonické plány připravil osobně Višvakarmá, stavitel polobohů, a při budování paláců projevil všechen svůj talent a vynalézavost. Těchto sídelních míst bylo více než šestnáct tisíc a v každém bydlela jedna Krišnova královna. Velký mudrc Nárada vešel do jednoho z domů a viděl, že sloupy byly z korálu a stropy byly poseté drahokamy. Zdi i klenby mezi sloupy zářily ozdobami z různých druhů safíru. Po

celém paláci byly rozvěšené baldachýny, výtvory Višvakarmy, ozdobené šňůrami perel. Sedadla a jiný nábytek byly ze slonoviny posázené zlatem a diamanty a tmu v paláci rozptylovaly lampy z drahokamů. Doutnalo tam tolik vonných tyčinek a pryskyřic, že se voňavý kouř linul okny ven. Pávi sedící na schodech si obláčky kouře spletli s mraky, a takto ošálení začali radostně tančit. Bylo tam mnoho služebnic a všechny měly zlaté náhrdelníky, náramky a nádherná sárí. Bylo tam také mnoho služebníků pěkně oblečených do plášťů a turbanů, s náušnicemi z drahokamů. Všichni byli velice krásní a věnovali se různým domácím povinnostem.
Nárada spatřil Pána Krišnu, jak sedí vedle Rukminídéví, paní onoho paláce, která držela v ruce čámaru. I když tam bylo mnoho tisíc služebnic stejně krásných a kvalifikovaných a stejného věku, Rukminídéví Pána Krišnu osobně ovívala. Krišna je Nejvyšší Pán, Osobnost Božství, kterého i Nárada uctívá, ale jakmile uviděl Náradu vstupovat do paláce, okamžitě se zvedl z Rukmininy postele a povstáním mu vzdal úctu. Pán Krišna je učitel celého světa, a aby každého poučil, jak ctít světce, jako je Nárada Muni, poklonil se tak, že se korunou dotkl země. Nejenže se poklonil, ale také se dotkl Náradových nohou a se sepjatýma rukama ho požádal, aby usedl na Jeho trůn. Pán Krišna je Nejvyšší Osobnost a uctívají Ho všichni oddaní. Je nejctihodnějším duchovním učitelem všech. Voda Gangy, emanující z Jeho nohou, posvěcuje tři světy. Všichni kvalifikovaní bráhmanové Ho uctívají, a proto se nazývá *brahmaṇya-deva*. *Brahmaṇya* označuje toho, kdo v plné míře vlastní bráhmanské vlastnosti, jimiž jsou: pravdomluvnost, sebeovládání, čistota, vláda nad smysly, jednoduchost, úplné poznání na základě praktického uplatnění a vykonávání oddané služby. Pán Krišna všechny tyto vlastnosti má a je uctíván osobami, které je také mají. Existují tisíce a milióny jmen Pána Krišny — *Viṣṇu-sahasra-nāma* — a všechna dostal podle svých transcendentálních vlastností.
Pán Krišna se ve Dvárace těšil ze zábav dokonalé lidské bytosti. Když tedy mudrci Náradovi umyl nohy a vodou si pokropil hlavu, Nárada neprotestoval, neboť dobře věděl, že Pán tak jedná proto, aby každého poučil jak ctít světce. Krišna, Nejvyšší Osobnost

Božství, který je původní Nárájan a věčný přítel všech živých bytostí, takto uctil mudrce Náradu podle védských usměrňujících zásad. Uvítal ho sladkými nektarovými slovy a oslovil ho jako *bhagavāna* neboli toho, kdo je soběstačný, kdo vlastní veškeré poznání, schopnosti si odříkat, sílu, slávu, krásu a podobné vznešené atributy. Potom se Nárady zeptal: “Jak ti mohu sloužit?”

Nárada odpověděl: “Můj milý Pane, není udivující, že se takto chováš, protože jsi Nejvyšší Osobnost Božství a Pán všech druhů živých bytostí. Jsi nejlepší přítel všech živých tvorů, ale zároveň trestáš darebáky a závistivé. Vím, že jsi sestoupil na Zemi za účelem náležitého udržování celého vesmíru. Tvé zjevení tedy není vynucené ničím jiným. Jen ze své vůle se rozhoduješ přijít a odejít. Mám veliké štěstí, že dnes mohu vidět Tvé lotosové nohy. Každý, kdo vyvine pouto ke Tvým lotosovým nohám, dosáhne nejvyššího postavení na úrovni neutrality, kde ho neznečišťují hmotné kvality přírody. Můj Pane, jsi neomezený — neexistují meze Tvého majestátu. Velcí polobozi jako Pán Brahmá a Pán Šiva Tě stále nosí ve svých srdcích a meditují o Tobě. Podmíněné duše, které se nyní ocitly ve vyschlé studni hmotné existence, se mohou dostat z tohoto věčného zajetí jedině tak, že přijmou Tvé lotosové nohy. Jsi tedy jediným útočištěm všech podmíněných duší. Můj milý Pane, laskavě ses mě ptal, co pro mě můžeš udělat. V odpověď Tě jednoduše žádám, abych nikdy na Tvé lotosové nohy nezapomněl. Je mi jedno, kde se budu nacházet, ale modlím se, abych mohl neustále vzpomínat na Tvé lotosové nohy.”

Žádostí o toto požehnání od Pána ukázal mudrc Nárada ideální modlitbu všech čistých oddaných. Čistý oddaný Pána nikdy nežádá o nějaké hmotné či duchovní požehnání; jeho jedinou modlitbou je, aby nikdy, za žádných životních okolností nezapomněl na Pánovy lotosové nohy. Čistý oddaný se nestará, zda se dostane do nebe nebo do pekla; může-li stále vzpomínat na lotosové nohy Pána, je spokojený všude. Stejnou modlitbu učil Pán Čaitanja ve své *Śikṣāṣṭace,* kde jasně prohlásil, že jediné, co chce, je oddaná služba život za životem. Čistý oddaný nechce ani zastavit koloběh zrození a smrti. Čistému oddanému nevadí, když se musí rodit

znovu v různých životních druzích. Jeho jediným cílem je, aby v žádných životních podmínkách nezapomněl na Pánovy lotosové nohy.
Poté, co Náradadží odešel z Rukminina paláce, chtěl vidět další činnosti Krišnovy vnitřní energie *yogamāyi*, a tak vstoupil do paláce jiné královny. Tam spatřil Pána Krišnu, jak se svou drahou ženou a Uddhavou hraje šachy. Pán okamžitě vstal ze svého místa a vyzval Náradu Muniho, aby tam usedl místo Něho. Pak ho znovu uctíval se stejnými předměty používanými k uctívání jako v paláci Rukminí. Poté, co ho náležitě uctil, jednal, jako by nevěděl, co se stalo v prvním paláci. Řekl mu tedy: "Můj milý mudrci, když sem přijdeš, jsi úplný sám v sobě. My jsme hospodáři a stále něco potřebujeme, ty však nevyžaduješ ničí pomoc, protože jsi spokojený uvnitř. Jaké přivítání ti za těchto okolností můžeme nabídnout a co bychom ti mohli dát? Jelikož jsi však bráhmana, je Naší povinností nabídnout ti vše, co můžeme. Proto tě prosím, nařiď Mi, co pro tebe mohu udělat?"
Náradadží věděl vše o Pánových zábavách, a tak bez dalšího mluvení v tichosti odešel z paláce, žasnoucí nad Pánovými činnostmi. Potom vstoupil do jiného paláce. Tentokrát uviděl Pána Krišnu jako milujícího otce, který hladí své malé děti. Odtamtud šel do dalšího paláce, kde viděl, jak se Pán Krišna připravuje na koupel. Tímto způsobem světec Nárada prošel každý z šestnácti tisíc paláců a v každém viděl Krišnu dělat něco jiného.
V jednom paláci obětoval Krišna do ohně a prováděl védské obřady, jak je předepsáno hospodářům. V jiném paláci viděl Nárada Krišnu vykonávat oběť zvanou *pañca-yajña*, která je pro hospodáře povinná. Tato *yajña* je také známá jako *pañca-sūnā*. Každý, a hlavně hospodáři, se vědomě či nevědomě dopouští pěti druhů hříšných činností. Když pijeme vodu ze džbánu, zabíjíme mnoho mikrobů, kteří v ní jsou. Podobně zabijeme mnoho mikrobů, když používáme hmoždíř nebo když jíme. Mnoho jich zabijeme, když stíráme podlahu nebo zapalujeme oheň, a když jdeme po ulici, zabíjíme mnoho mravenců a jiného hmyzu. Vědomě či nevědomě tedy zabíjíme při všem, co děláme. Proto je povinností všech hospodářů

vykonávat oběť *pañca-sūnā*, aby se zbavili reakcí za tyto hříšné činy.
V jednom paláci Nárada zastihl Krišnu, jak po vykonání obřadních *yajñí* hostí bráhmany. Ve druhém paláci Ho našel potichu pronášet mantru Gájatrí a ve třetím cvičit se v boji s mečem a štítem. V některých palácích viděl Krišnu jezdit na koních, slonech či vozech a přecházet z místa na místo. Jinde Ho nalezl, jak odpočívá na posteli, a zase jinde, jak sedí na svém sedátku a různí oddaní Ho opěvují svými modlitbami. V některých palácích se radil o důležitých záležitostech se svými ministry, jako byl Uddhava. V jednom paláci Ho Nárada našel obklopeného mnoha mladými kurtizánami, jak si užívá v bazénu. V jiném paláci rozdával pěkně ozdobené krávy bráhmanům a v dalším naslouchal vyprávění Purán a historických příběhů, jako je *Mahābhārata*, což jsou doplňková písma určená pro předávání védského poznání obyčejným lidem prostřednictvím popisů důležitých událostí v dějinách vesmíru. Někde našel Pána Krišnu těšit se s manželkou tak, že si vyměňovali žertovná slova. Jinde Ho našel vykonávat se svou ženou náboženské obřady. Jelikož pro hospodáře je nezbytné střádat finance na různé výdaje, někde našel Krišnu, jak se zabývá otázkami ekonomického rozvoje. Někde jinde Ho viděl užívat si rodinného života podle usměrňujících zásad *śāster*.
V jednom paláci seděl Krišna v meditaci, jako by soustřeďoval mysl na Nejvyššího Pána, Osobnost Božství, který je mimo tyto hmotné vesmíry. Meditací doporučenou v autorizovaných písmech se rozumí soustředění mysli na Nejvyšší Osobnost Božství, Višnua. Pán Krišna je sám původní Višnu, ale protože hrál úlohu lidské bytosti, jasně svým osobním chováním ukázal, co meditace znamená. Někde bylo vidět, jak Pán Krišna uspokojuje starší, společensky výše postavené osoby dodáváním věcí, které potřebují. Někde jinde našel Náradadží Pána Krišnu diskutovat o válčení a jinde zase uzavírat mír s nepřáteli. Někde Pán Krišna rozebíral se svým starším bratrem, Pánem Balarámou, co je nejvyšší blahodárnou činností pro celou lidskou společnost. Nárada viděl Pána Krišnu, jak v patřičnou dobu zařizuje pro své syny a dcery svatby s vhodnými nevěstami a

ženichy, a svatební obřady se konaly s velkou slávou. V jednom paláci se Pán loučil se svými dcerami a v jiném vítal svoji snachu. Lidé z celého města žasli, když viděli takové velkolepé obřady. Někde bylo vidět, jak Pán provádí různé druhy obětí pro uspokojení polobohů, kteří jsou Jeho pouhými kvalitativními expanzemi. Někde konal veřejné dobročinné skutky — zařizoval kopání hlubokých studní, aby lidé měli vodu, stavění ubytoven a zahrad pro neznámé hosty a zakládání klášterů a chrámů pro svaté osoby. Toto jsou některé z povinností předepsaných ve Védách, které by měli hospodáři vykonávat pro splnění svých hmotných tužeb. Někde Nárada viděl Krišnu jako kšatrijského krále na lovu zvířat v lese, jedoucího na krásném sindhském koni. Podle védských pravidel má kšatrija dovoleno za jistých okolností zabíjet určitá zvířata — buď pro udržení klidu v lese, nebo za účelem obětování zvířete v obětním ohni. Kšatrijům je dovoleno, aby se takto cvičili v zabíjení, neboť musejí nemilosrdně zabíjet nepřátele, aby udržovali mír ve společnosti. Při jedné příležitosti uviděl velký mudrc Nárada Pána Krišnu, Nejvyšší Osobnost Božství a Pána mystických sil, jak jedná jako špeh v převlečení, aby poznal pohnutky různých obyvatel města a paláců.

Světec Nárada viděl všechny tyto činnosti Pána, který je Nadduší všech živých bytostí, ale který hrál roli obyčejné lidské bytosti, aby projevil činnosti své vnitřní energie. V duchu se usmíval a takto Pána oslovil: “Můj milý Pane všech mystických sil, který jsi cílem meditace velkých mystiků, rozsah Tvých mystických sil je nepochopitelný i pro mystiky, jako je Pán Brahmá a Pán Šiva. Jelikož jsem však neustále zaměstnaný transcendentální láskyplnou službou Tvým lotosovým nohám, ze své milosti jsi mi laskavě vyjevil působení své vnitřní energie. Můj milý Pane, všichni by Tě měli uctívat. Polobozi i vládnoucí božstva všech čtrnácti planetárních soustav si jsou plně vědomi Tvé transcendentální slávy. Nyní mi prosím požehnej, abych mohl cestovat po všech vesmírech a opěvovat slávu Tvých transcendentálních činností.”

Pán Krišna, Nejvyšší Osobnost Božství, Náradovi odpověděl: “Můj milý Nárado, ó mudrci mezi polobohy, ty víš, že jsem nejvyšší učitel

všech náboženských zásad, sám je dokonale následuji a také nejvíce dohlížím na to, aby byly dodržovány. Osobně žiji podle těchto náboženských zásad, abych celý svět učil, jak jednat. Můj milý synu, Já sám si přeji, aby tě projevy Mé vnější energie nezmátly.”
Nejvyšší Pán, Osobnost Božství, se věnoval svým domácím činnostem, aby lidi učil, jak je možné posvětit rodinný život i v případě, že někdo lpí na zajetí v hmotné existenci. Rodinný život ve skutečnosti nutí člověka pokračovat s hmotným bytím, ale Pán byl k hospodářům velice laskavý a ukázal, jak mohou obyčejný rodinný život posvětit. Jelikož je Krišna středem všech činností, život hospodáře vědomého si Krišny je transcendentální vůči všem védským příkazům a je automaticky posvěcený.
Nárada tak viděl jediného Krišnu žít v šestnácti tisících paláců prostřednictvím svých úplných expanzí. Působením Jeho nepochopitelné energie Ho bylo možné vidět v paláci každé jednotlivé královny. Pán Krišna má neomezenou moc, a když Nárada znovu a znovu vnímal projevy Krišnovy vnitřní energie, jeho údiv neznal mezí. Pán Krišna svým osobním příkladem ukazoval, jako kdyby velice lpěl na čtyřech principech civilizovaného života — náboženství, ekonomickém rozvoji, smyslovém požitku a osvobození. Tyto čtyři principy hmotného bytí jsou nezbytné pro duchovní rozvoj lidské společnosti, a přestože Pán Krišna nemusel, jednal jako hospodář, aby lidé mohli ve vlastním zájmu následovat Jeho příklad. Pán Krišna uspokojil mudrce Náradu ve všech ohledech. Nárada byl velice rád, že viděl Pánovy činnosti ve Dvárace, a zase odcestoval.
Při popisování činností Pána Krišny ve Dvárace vysvětlil Šukadéva Gósvámí králi Paríkšitovi, jak Pán Krišna, Nejvyšší Osobnost Božství, sestupuje do tohoto hmotného vesmíru působením své vnitřní energie a osobně ukazuje zásady, které mohou člověka, jenž je následuje, dovést k dosažení nejvyššího životního cíle. Všechny královny ve Dvárace, kterých bylo více než šestnáct tisíc, zaměstnaly své ženské půvaby v transcendentální službě Pánu tak, že Mu s úsměvem sloužily, a Pána těšilo chovat se k nim jako dokonalý manžel, který si vychutnává rodinný život. Mělo by nám

být jasné, že takové zábavy nemůže provádět nikdo jiný než Pán Šrí Krišna, který je původní příčinou stvoření, udržování a zničení celého vesmírného projevu. Každý, kdo pozorně poslouchá vyprávění o Pánových zábavách ve Dvárace nebo kdo podporuje kazatele hnutí pro vědomí Krišny, bude moci bez potíží projít cestou osvobození a okusit nektar lotosových nohou Pána Krišny. Zároveň se tak zapojí do oddané služby Krišnovi.

Takto končí Bhaktivédántův výklad 69. kapitoly knihy Krišna, nazvané "Velký mudrc Nárada navštěvuje různé domovy Pána Krišny".

70. KAPITOLA

Krišnovy denní činnosti

Védské mantry nám sdělují, že Nejvyšší Osobnost Božství nemusí dělat nic: *na tasya kāryaṁ karaṇaṁ ca vidyate*. Nemusí-li však Nejvyšší Pán nic dělat, jak můžeme mluvit o Jeho činnostech? Z předchozí kapitoly jasně vyplývá, že nikdo nemůže jednat takovým způsobem jako Pán Krišna. Měli bychom si být dobře vědomi této skutečnosti: Pánovy činnosti je třeba následovat, ale nelze je napodobovat. Je například možné následovat Krišnův ideální život hospodáře, ale pokud by chtěl někdo napodobovat Krišnu expandováním se do mnoha podob, nebude to možné. Měli bychom proto mít vždy na paměti, že i když Pán Krišna hraje úlohu lidské bytosti, zachovává si zároveň své postavení Nejvyšší Osobnosti Božství. Můžeme následovat Pána Krišnu, když jednal se svými manželkami jako obyčejná lidská bytost, ale Jeho vztahy s více než šestnácti tisíci manželkami napodobit nelze. Závěr je tedy takový, že bychom měli kráčet ve stopách Pána Krišny v tom, jak vyjevil své denní činnosti, abychom se stali ideálními hospodáři, ale v žádném údobí našeho života Ho nemůžeme napodobovat.

Pán Krišna trávil noc po boku každé ze svých šestnácti tisíc žen, ale také vstával z lože časně ráno, tři hodiny před východem slunce. V přírodě je to zařízené tak, že kohoutí kokrhání ohlašuje hodinu zvanou *brāhma-muhūrta*. Budíky nejsou potřeba: jakmile ráno kokrhají kohouti, znamená to, že je čas vstávat. Když Krišna uslyšel tento zvuk, hned vstal z postele, ale Jeho manželkám se Jeho časné ranní vstávání příliš nelíbilo. Byly k Němu velice připoutané a v posteli Ho objímaly, ale jakmile zakokrhali kohouti, bylo jim to velice líto a hned jejich kokrhání zatracovaly.

V zahradách, které byly součástí každého paláce, rostly páridžátové květy. Květ páridžáta není umělý. Jak víme, Krišna přinesl páridžátové stromy z nebeských planet a vysadil je ve všech svých palácích. Časně ráno nesl mírný vánek vůni páridžátových květů a Krišna ji ucítil, hned jak vstal z postele. Včely, přitahované touto vůní, spustily svůj bzukot a také ptáci začali sladce cvrlikat. Vše

dohromady znělo jako zpěv profesionálních bardů opěvujících Krišnu modlitbami. Ačkoliv Šrímatí Rukminídéví, první královna Pána Krišny, věděla, že *brāhma-muhūrta* je nejpříznivější dobou z celého dne, nesla její příchod s nelibostí, protože nebyla příliš ráda, že ji Krišna nechal samotnou v posteli. Navzdory mrzutosti Šrímatí Rukminídéví Pán Krišna vždy přesně se začátkem *brāhma-muhūrty* okamžitě vstal z postele. Ideální hospodář by se měl z chování Pána Krišny naučit vstávat časně ráno bez ohledu na to, jak dobře se mu leží v posteli v objetí své ženy.

Poté, co Pán Krišna vstal, umyl si ústa, ruce a nohy a ihned usedl k meditaci o sobě samotném. To ovšem neznamená, že my bychom měli také usednout a meditovat o nás samotných. Předmětem naší meditace musí být Krišna, Rádhá-Krišna. To je skutečná meditace. Krišna je Krišna samotný, takže nás učil, že *brāhma-muhūrty* je třeba využít k meditaci o Rádě a Krišnovi. Krišna se při své meditaci cítil velice dobře, a my také zakusíme transcendentální radost a spokojenost, využijeme-li *brāhma-muhūrty* k meditaci o Rádě a Krišnovi a budeme-li myslet na to, jak Šrí Rukminídéví a Krišna jednali jako ideální manželé, aby učili celou lidskou společnost vstávat časně ráno a hned rozvíjet vědomí Krišny. Není rozdíl mezi meditací o věčných podobách Rádhy a Krišny a zpíváním mahá-mantry, Hare Krišna. Krišna neměl jinou možnost, než meditovat sám o sobě. Předmětem meditace může být Brahman, Paramátmá nebo Nejvyšší Osobnost Božství, ale Krišna je sám všemi třemi — je Nejvyšší Osobnost Božství, Bhagaván; lokalizovaná Paramátmá je Jeho úplnou expanzí a všeprostupující záře Brahmanu jsou paprsky vycházející z Jeho transcendentálního těla. Krišna je tedy vždy jeden a rozlišování pro Něho neexistuje. To je rozdíl mezi obyčejnou živou bytostí a Krišnou. Pro obyčejnou živou bytost existuje mnoho rozdílů: liší se od svého těla, liší se od ostatních živých bytostí. Jeden člověk se liší od jiných lidí a liší se také od zvířat. Dokonce i jeho vlastní tělo se skládá z různých údů. Máme ruce a nohy, ale naše ruce se liší od nohou. Ruka nemůže jednat jako noha a stejně tak nemůže noha dělat to, co dělá ruka. Uši slyší, ale

nevidí, a oči vidí, ale neslyší. Všechny tyto rozdíly se odborně nazývají *svajātīya-vijātīya*.
Taková tělesná omezení, kdy jedna část těla nemůže plnit funkci části druhé, pro Nejvyššího Pána, Osobnost Božství, neplatí. Není rozdíl mezi Jeho tělem a Jím samotným. Krišna je zcela duchovní, a proto se Jeho tělo neliší od Jeho duše. Krišna se také neliší od miliónů svých inkarnací a úplných expanzí. Baladéva je první Krišnova expanze a z Baladévy vycházejí Sankaršan, Vásudéva, Pradjumna a Aniruddha. Podobně existuje nespočet jiných Krišnových expanzí, ale všechny jsou jedna osoba. Krišna má mnoho inkarnací, jako Pán Nrsimha, Pán Varáha (Kanec), Pán Matsja (Ryba) či Pán Kúrma (Želva), ale mezi Jeho původní dvourukou podobou jako lidská bytost a těmito inkarnacemi s podobami obrovských zvířat není rozdíl. Právě tak se ve svých funkcích neliší jedna část Jeho těla od druhé. Jeho ruce mohou jednat jako nohy, Jeho oči mohou jednat jako uši a Jeho nos může jednat jako kterákoliv jiná část Jeho těla. Krišnovo čichání, jedení a naslouchání je jedno a totéž. My, omezené živé bytosti, musíme používat každou jednotlivou část těla pro určitý účel, ale Krišna takto rozlišovat nemusí. V *Brahma-saṁhitě* stojí: *aṅgāni yasya sakalendriya-vṛtti-manti*—Krišna může činnosti jednoho údu vykonávat kterýmkoliv jiným údem. Analytické studium Krišny a Jeho osoby tedy vede k závěru, že Krišna je úplný celek. Proto když medituje, rozjímá sám o sobě. Automeditace obyčejných lidí, označovaná v sanskrtu slovy *so 'ham*, je pouhé napodobování. Krišna může meditovat o sobě, protože je úplný celek, ale my Ho v tom nemůžeme napodobovat. Naše tělo je označení, které bylo našemu vlastnímu já neboli duši vnuceno. Krišnovo tělo však není označení; Krišnovo tělo je také Krišna. V Krišnovi neexistuje nic cizorodého. Vše, co je v Krišnovi, je také Krišna. Krišna je tedy nejvyšší, nezničitelné, úplné bytí neboli Nejvyšší Pravda.
Krišnovo bytí není relativní. Všechno jiné než Krišna je relativní pravda, ale Krišna je Nejvyšší Absolutní Pravda. Ohledně svého bytí nezávisí na ničem jiném než sám na sobě. Naše bytí je naproti tomu relativní. Vidíme například jen tehdy, když svítí slunce, měsíc nebo

elektrické světlo. Naše schopnost vidět je tedy relativní a světlo slunce, měsíce a elektřiny je také relativní; říká se o nich, že svítí, jenom proto, že je tak vidíme. V Krišnovi však závislost a relativita neexistují. Jeho činnosti nezávisejí na ničím ohodnocení a také není odkázán na ničí pomoc. Přesahuje bytí v omezeném čase a prostoru, a jelikož je vůči času a prostoru transcendentální, nemůže Ho zahalit iluze tvořená *māyou*, jejíž působnost je omezená. Ve védské literatuře nalezneme, že Nejvyšší Pán, Osobnost Božství, má mnoho různých energií. Jelikož všechny pocházejí z Něho, není mezi Ním a Jeho energiemi žádný rozdíl. Jistí filosofové ovšem říkají, že když Krišna přichází, přijímá hmotné tělo. Avšak i když se řekne, že při svém příchodu do hmotného světa přijímá hmotné tělo, mělo by být jasné, že toto tělo nejedná hmotně, jelikož hmotná energie se od Něho neliší. V *Bhagavad- gītě* je proto řečeno, že se Krišna zjevuje působením své vnitřní energie, zvané *ātma-māyā*.

Krišnovi se říká Nejvyšší Brahman, protože je příčinou stvoření, udržování i zničení. Pán Brahmá, Pán Višnu a Pán Šiva jsou různé expanze těchto hmotných kvalit. Ty mohou působit na podmíněné duše, ale Krišny se takové akce a reakce netýkají, protože tyto kvality jsou s Ním totožné a současně se od Něho liší. Krišna sám je *sac-cid-ānanda-vigraha*, věčná podoba blaženosti a poznání, a pro svou nepředstavitelnou velikost se také nazývá Nejvyšší Brahman. Když medituje o Brahmanu, Paramátmě či Bhagavánovi, medituje pouze sám o sobě, a ne o něčem, co by existovalo mimo Něho. Obyčejná živá bytost tuto meditaci nemůže napodobit.

Časně ráno se Pán po své meditaci vždy umyl čistou, posvěcenou vodou. Potom se převlékl do čistých šatů, přes ramena si přehodil lehký přehoz a poté se začal věnovat svým každodenním náboženským obřadům. První z Jeho mnoha náboženských povinností bylo obětovat do ohně a potichu recitovat mantru Gájatrí. Pán Krišna příkladně a bez odchýlení vykonával všechny náboženské povinnosti hospodáře. Jakmile bylo vidět vycházející slunce, Pán vždy pronášel zvláštní modlitby k bohu Slunce. Védská písma popisují boha Slunce a další polobohy jako různé části těla

Pána Krišny a povinností hospodáře je vzdávat úctu polobohům a velkým mudrcům, jakož i předkům.
Jak je řečeno v *Bhagavad-gītě,* Pán nemusí v tomto světě vykonávat žádnou povinnost, a přesto jedná jako obyčejný člověk žijící ideální život v hmotném světě. Pán vzdával úctu polobohům podle védských rituálních zásad. Usměrňující zásada, podle níž jsou polobozi a předkové uctíváni, se nazývá *tarpaṇa,* což znamená “potěšení”. Může se stát, že předkové musí přijmout tělo na jiné planetě, ale díky následování systému *tarpaṇa* mohou být šťastní, ať jsou kdekoliv. Povinností hospodáře je zajišťovat, aby členové jeho rodiny byli šťastní, a pomocí systému *tarpaṇa* může zajistit štěstí i svým předkům. Jako dokonalý příkladný hospodář Pán Šrí Krišna dodržoval systém *tarpaṇa* a skládal uctivé poklony starším, společensky výše postaveným členům své rodiny.
Jeho další povinností bylo darovat krávy bráhmanům. Každý den dával Pán Krišna mnoho stád čítajících 13 084 krav. Každá kráva byla ozdobená hedvábnou přikrývkou a perlovým náhrdelníkem, měla pozlacené rohy a postříbřená kopyta. Všechny dávaly hojně mléka, jelikož u sebe měly svá prvorozená telátka, a byly velice krotké a klidné. Společně s krávami dostávali bráhmanové také pěkné hedvábné oblečení, každý dostal jelení kůži a dostatečné množství sezamových semínek. Pán je obecně známý jako *go-brāhmaṇa hitāya ca,* což znamená, že Jeho prvním úkolem je pečovat o blaho krav a bráhmanů. Proto měl ve zvyku darovat krávy s bohatými ozdobami a doplňky bráhmanům. Pak se s přáním blaha pro všechny živé bytosti dotýkal příznivých předmětů, jako je mléko, med, ghí (přepuštěné máslo), zlato, drahokamy a oheň. I když je Pán už svou přirozeností velice krásný, což je dáno dokonalou stavbou Jeho transcendentálního těla, oblékal se do žlutých šatů a na krk si věšel náhrdelník z drahokamů Kaustubha. Nosil také květinové girlandy, potíral si tělo santálovou pastou a zdobil se dalšími líčidly a ozdobami. Říká se, že tyto ozdoby na Pánově transcendentálním těle samy zkrásněly. Poté, co se Pán takto upravil, prohlédl si mramorovou sochu krávy s telátkem a odebral se navštívit chrámy Boha či polobohů, jako je Pán Šiva. Mnoho

bráhmanů denně před snídaní přicházelo navštívit Nejvyššího Pána; velice si přáli Ho vidět a On je vítal.
Jeho další povinností bylo uspokojit všechny lidi patřící k různým kastám jak ve městě, tak v paláci. Těšil je tím, že jim plnil jejich různá přání, a když viděl, že jsou šťastní, cítil se i On velice spokojený. Rozdával květinové girlandy, arekové oříšky, santálovou pastu a další voňavé kosmetické prostředky, které Mu byly obětovány — nejprve obdaroval bráhmany a starší členy rodiny, potom královny, pak ministry, a pokud ještě něco zbylo, použil to sám. Než Pán dokončil všechny tyto každodenní povinnosti a úkony, Jeho vozataj Dáruka přijel s Jeho skvostným kočárem, předstoupil před Pána se sepjatýma rukama na znamení, že kočár je připraven, a Pán vyšel z paláce, aby se vydal na cesty. V doprovodu Uddhavy a Sátjakiho pak jel na voze, stejně jako bůh Slunce, který ráno vyjíždí na svém kočáře a vrhá na povrch světa své zářivé paprsky. Když se Pán chystal opustit své paláce, všechny královny na Něho hleděly s typickými ženskými gesty. Pán odpovídal na jejich pozdravy úsměvem, který spoutal jejich srdce tak, že od Něho cítily nesnesitelné odloučení.
Poté Pán odjel do sněmovního paláce zvaného Sudharmá. Čtenář možná ještě pamatuje, že sněmovní palác Sudharmá byl odnesen z nebeských planet a umístěn ve městě Dvárace. Zvláštností této budovy bylo, že každý, kdo do ní vstoupil, byl zbavený šesti druhů hmotných bolestí, jimiž jsou hlad, žízeň, nářek, iluze, stáří a smrt. To jsou důtky hmotného bytí, ale dokud se člověk zdržoval ve sněmovně Sudharmá, neměly na něho vliv. Pán se rozloučil v každém ze šestnácti tisíc paláců, stal se opět jedním Krišnou a v doprovodu dalších členů jaduovské dynastie vstoupil do sněmovny. Uvnitř usedl na vyvýšený královský trůn a přítomní lidé viděli oslnivou transcendentální záři, jež z Něho vycházela. Uprostřed všech slavných hrdinů jaduovské dynastie připomínal Krišna úplněk na nebi obklopený mnoha hvězdami. Ve sněmovním paláci byli šašci, tanečníci, hudebníci a baletky, a jakmile Pán usedl na trůn, začínali předvádět svá umění, aby Ho obveselili a přispěli k Jeho dobré náladě. Ze všeho nejdříve promluvili šašci, aby se Pán a Jeho

společníci pobavili jejich humorem, který osvěžil ranní náladu. Potom zahráli herci své představení a tančící baletky jedna po druhé předváděly své umělecké pohyby. Celou podívanou doprovázelo bubnování na mridangy a tóny víny, fléten i zvonků, do kterých duněl ještě další buben, zvaný muradža. Souzvuk těchto hudebních nástrojů doplňovalo příznivé troubení na lastury. Profesionální zpěváci zvaní *sūtové* a *māgadhové* zpívali, zatímco jiní vystupovali se svým tanečním uměním. Tímto způsobem všichni jako oddaní věnovali uctivé modlitby Nejvyšší Osobnosti Božství. Učení bráhmanové přítomní ve shromáždění někdy přednášeli védské hymny a vysvětlovali je posluchačům podle svých nejlepších znalostí, jindy zase někteří z nich líčili historické příběhy ze života vynikajících panovníků. Pán, obklopený svými společníky, jim naslouchal s velkým potěšením.
Jednou přišel k hlavnímu vchodu sněmovního paláce muž, kterého nikdo ze shromáždění neznal, a se svolením Pána Krišny ho strážný vpustil dovnitř. Strážný dostal pokyn, aby ho přivedl před Pána, a neznámý pak se sepjatýma rukama složil Pánu uctivé poklony. Stalo se to, že když král Džarásandha dobýval okolní království, mnoho králů se před ním odmítlo sklonit, a kvůli tomu Džarásandha všechny tyto krále, kterých bylo na dvacet tisíc, zajal a uvěznil. Muž, kterého strážný přivedl před Pána Krišnu, byl poslem těchto uvězněných králů. Poté, co byl Pánu řádně představen, začal sdělovat jejich poselství.
“‚Drahý Pane, jsi věčnou podobou transcendentální blaženosti a poznání. Jako takový jsi mimo dosah mentální spekulace nebo slovních popisů jakéhokoliv materialisty tohoto světa. Ti, kdo se plně odevzdali Tvým lotosovým nohám, mohou znát nepatrnou část Tvé slávy a jedině Tvou milostí se mohou takové osoby zbavit veškeré hmotné úzkosti. Drahý Pane, my nepatříme k těmto odevzdaným duším; stále ještě spadáme pod vliv duality a iluze hmotného bytí. Proto hledáme útočiště u Tvých lotosových nohou, neboť máme strach z koloběhu zrození a smrti. Drahý Pane, myslíme si, že je mnoho živých bytostí, jako jsme my, věčně zapletených do plodonosných činností a jejich následků. Nikdy

nemají zájem řídit se Tvými pokyny a vykonávat oddanou službu, přestože to těší srdce a je to velice příznivé pro existenci každého. Naopak se staví proti cestě vědomí Krišny a putují třemi světy, pobízeni klamnou hmotnou energií.
Drahý Pane, kdo je schopen posoudit Tvoji milost a Tvé mocné činnosti? Jsi vždy přítomný jako nepřemožitelná síla věčného času, mařící nekonečná přání materialistů, kteří tak znovu a znovu upadají do zmatku a zklamání. Proto Ti skládáme uctivé poklony ve Tvé podobě věčného času. Drahý Pane, jsi vlastník všech světů a sestoupil jsi společně se svou úplnou expanzí, Pánem Balarámou. Je řečeno, že se zjevuješ v této inkarnaci proto, abys ochránil oddané a zničil darebáky. Jak je potom možné, že takoví ničemové jako Džarásandha nás mohou navzdory Tvé autoritě uvrhnout do tak bídných podmínek? Jsme z toho zmatení a nechápeme, jak je to možné. Snad byl Džarásandha pověřen tím, aby nám působil tyto těžkosti za špatné činy, které jsme napáchali v minulosti, ale slyšeli jsme ze zjevených písem, že každý, kdo se odevzdá Tvým lotosovým nohám, je před následky svého hříšného života okamžitě v bezpečí. Proto u Tebe z celého srdce hledáme útočiště a doufáme, že nám teď poskytneš úplnou ochranu. Docházíme nyní k pravým závěrům o svých životech. Naše královské postavení nebylo nic jiného než odměna za naše dřívější zbožné jednání, stejně jako je naše utrpení v Džarásandhově vězení výsledkem našich dřívějších bezbožných skutků. Nyní poznáváme, že následky jak zbožných, tak bezbožných činností jsou dočasné a že v tomto podmíněném životě nemůžeme být nikdy šťastní. Hmotné tělo nám přidělují kvality hmotné přírody, a kvůli tomu jsme plní úzkosti. Žít v hmotném světě znamená nosit břímě v podobě tohoto mrtvého těla. Následkem plodonosného jednání jsme nuceni jako soumaři vláčet tato těla a pod tlakem podmíněného života jsme zanechali radostného žití s vědomím Krišny. Teď si uvědomujeme, jací jsme hlupáci. Kvůli nevědomosti jsme se zapletli do sítě hmotných reakcí. Proto hledáme útočiště u Tvých lotosových nohou, které mohou okamžitě vymazat všechny následky plodonosného jednání, a tak nás zbavit znečištění hmotnými bolestmi a radostmi.

Drahý Pane, jelikož jsme teď duše odevzdané u Tvých lotosových nohou, můžeš nás vysvobodit z pasti plodonosných činů, která na nás byla nastražena v podobě Džarásandhy. Drahý Pane, Ty víš, že Džarásandha je silný jako deset tisíc slonů, a s touto silou nás uvěznil, jako když lev zhypnotizuje stádo ovcí. Drahý Pane, již jsi s Džarásandhou osmnáctkrát bojoval a z toho jsi ho sedmnáctkrát porazil, neboť převyšuješ jeho neobyčejně mocné postavení. Když jsi s ním však bojoval poosmnácté, projevil jsi své lidské chování, a tak to vypadalo, jako že jsi byl poražen. Drahý Pane, my dobře víme, že Tě Džarásandha nemůže nikdy porazit, protože Tvoje moc, síla, prostředky i svrchovanost jsou neomezené. Nikdo se Ti nevyrovná a nikdo Tě nemůže překonat. Tvá zdánlivá porážka od Džarásandhy v osmnácté bitvě nebyla nic jiného než ukázka Tvého lidského chování. Pošetilý Džarásandha bohužel nepochopil Tvoji lest a od té doby mu hmotná moc a sláva stouply do hlavy. Schválně zajal a uvěznil právě nás, dobře si vědom toho, že jako Tvoji oddaní jsme podřízeni Tvojí svrchovanosti.`”

Na závěr posel řekl: “Vylíčil jsem Ti, Pane, hroznou situaci králů a Ty můžeš vše zvážit a jednat, jak uznáš za vhodné. Promluvil jsem před Tebou jako posel a zástupce všech uvězněných králů a předložil Ti jejich modlitby. Všichni králové si toužebně přejí Tě spatřit, aby se mohli osobně odevzdat u Tvých lotosových nohou. Můj drahý Pane, buď k nim milostivý a jednej v zájmu jejich dobré budoucnosti.”

Ve chvíli, kdy posel uvězněných králů přednášel jejich žádost Pánovi, objevil se tam velký mudrc Nárada. Nárada Muni je velký světec, a jeho vlasy proto září jako zlato. Když tedy vstoupil do sněmovního paláce, vypadalo to, jako kdyby byl ve středu shromáždění osobně přítomen bůh Slunce. Pán Krišna je uctívaným vládcem dokonce i Pána Brahmy a Pána Šivy, ale jakmile uviděl, že přišel mudrc Nárada, bez meškání povstal i se všemi ministry a tajemníky, aby velkého mudrce přivítal, a na znamení úcty sklonil hlavu. Nárada Muni se pohodlně usadil a Pán Krišna ho uctíval všemi předměty, které si žádá řádné přijetí svaté osobnosti. Zatímco

se Pán Krišna snažil Náradadžího uspokojit, oslovil ho svým sladkým a přirozeným hlasem.
“Můj milý mudrci mezi polobohy, myslím, že nyní je vše ve třech světech v pořádku. Ty můžeš bez potíží cestovat prostorem všude — po vyšších, středních i nižších planetárních soustavách tohoto vesmíru. Máme to štěstí, že pokud se s tebou setkáme, můžeme se od tebe snadno dozvědět o všem, co je ve třech světech nového, neboť ti nic v tomto vesmírném projevu Nejvyššího Pána nezůstává utajené. Víš vše, a proto se tě chci na něco zeptat. Mají se Pánduovci dobře? A co nyní zamýšlí král Judhišthira? Řekni Mi prosím, jaké jsou jejich současné plány.”
Velký mudrc Nárada promluvil takto: “Můj milý Pane, mluvíš o vesmírném projevu, který stvořil Nejvyšší Pán, ale já vím, že Ty jsi všeprostupující stvořitel. Tvoje energie jsou tak početné a nepochopitelné, že ani mocné osobnosti jako Brahmá, pán tohoto vesmíru, nedovedou posoudit Tvoji nepochopitelnou moc. Můj milý Pane, jako Nadduše sídlíš působením své nepochopitelné energie v srdci každého, stejně jako je oheň přítomný v každém, ale nikdo ho nemůže přímo vidět. Ve stavu podmíněného života podléhají všechny živé bytosti třem kvalitám hmotné přírody, a proto svýma hmotnýma očima nejsou schopny vidět, že jsi všude. Já jsem však Tvou milostí již mnohokrát viděl působení Tvé nepochopitelné energie, a když se mě tedy ptáš, jak se daří Pánduovcům, přestože je Ti vše dobře známo, Tvá otázka mě neudivuje.
Můj milý Pane, svými nepochopitelnými silami tvoříš tento vesmírný projev, udržuješ ho a opět ho ničíš. Jedině Tvoje nepochopitelná moc také způsobuje, že se tento hmotný svět jeví jako skutečný, ačkoliv je jen stínovým zastoupením duchovního světa. Nikdo neví, co plánuješ učinit do budoucna. Tvoje transcendentální postavení zůstává každému záhadou. Co se mě týče, já Ti mohu jen znovu a znovu skládat uctivé poklony. Pod vlivem tělesného pojetí života každého unášejí hmotné touhy, a tak všichni vyvíjejí jedno hmotné tělo za druhým v koloběhu zrození a smrti. Lidé pohroužení v takovém pojetí existence nevědí, jak se z tohoto vězení hmotného těla vymanit. Ze své bezpříčinné milosti

sestupuješ, můj Pane, abys projevil různé transcendentální zábavy, které přinášejí lidem světlo, a jsou tak slavné. Nemohu proto jinak než se Ti s úctou klanět.

Můj milý Pane, jsi Nejvyšší, Parabrahman, a Tvé zábavy v podobě obyčejného člověka jsou Tvůj další taktický klam, stejně jako když herec na jevišti hraje různé úlohy, které se liší od jeho vlastní totožnosti. Jelikož jsou Pánduovci Tvoji bratranci, ptáš se na ně jako jejich příznivec, a já Tě tedy zpravím o jejich záměrech. Prosím poslouchej.

Ze všeho nejdříve Ti mohu říci, že král Judhišthira má veškeré hmotné bohatství, které se dá získat v nejvyšší planetární soustavě Brahmalóce. Neexistuje hmotné bohatství, o které by mohl usilovat, ale on chce přesto vykonat oběť zvanou Rádžasúja jen proto, aby získal Tvou společnost a aby Tě potěšil. Král Judhišthira je tak bohatý, že už na planetě Zemi získal všechno bohatství Brahmalóky. Je dokonale spokojený a nic víc již nepotřebuje. Těší se hojnosti v každém směru, ale nyní chce uctívat Tebe, aby získal Tvou bezpříčinnou milost, a já Tě snažně žádám, abys mu splnil jeho touhu. Můj milý Pane, této velké oběti krále Judhišthiry se zúčastní všichni polobozi a všichni slavní králové světa.

Můj milý Pane, jsi Nejvyšší Brahman, Osobnost Božství. Ten, kdo se zapojí do oddané služby Tobě předepsanými metodami naslouchání, opěvování a vzpomínání, se zbaví znečištění kvalitami hmotné přírody, a což teprve ti, kdo mají možnost Tě vidět a přímo se Tě dotýkat. Můj milý Pane, jsi symbolem všeho příznivého. Tvoje transcendentální jméno a sláva jsou rozšířené po celém vesmíru, ve vyšším, středním i nižším planetárním systému. Transcendentální voda, jež omývá Tvoje lotosové nohy, je ve vyšším planetárním systému známá jako Mandákiní, v nižším planetárním systému jako Bhógavatí a v tomto systému planet na úrovni Země jako Ganga. Tato posvátná, transcendentální voda proudí celým vesmírem a očišťuje všechna místa, kudy protéká.”

Těsně před tím, než se velký mudrc Nárada objevil ve dváracké sněmovním paláci Sudharmě, zvažoval Pán Krišna a Jeho ministři a tajemníci, jak zaútočit na Džarásandhovo království. Jelikož se

vážně zaobírali tímto tématem, Náradův návrh, aby se Pán Krišna vypravil do Hastinápuru na velkou oběť Rádžasúju Mahárádže Judhišthiry, se u nich nesetkal s příliš velkým ohlasem. Pán Krišna znal úmysly svých společníků, protože je vládcem dokonce i Pána Brahmy. Aby je tedy upokojil, obrátil se s úsměvem na Uddhavu: "Můj milý Uddhavo, jsi vždy Mým přejícím důvěrným přítelem. Chci se na všechno podívat tvýma očima, protože věřím, že tvá rada je vždy správná. Proto se tě ptám na tvůj názor: co mám udělat? Důvěřuji ti a zachovám se podle toho, co Mi poradíš." Uddhava věděl, že Pán Krišna znal všechno — minulost, přítomnost i budoucnost — i když jednal jako obyčejný člověk. Jelikož ale Pán chtěl přijmout jeho radu, Uddhava se ujal slova, aby Mu posloužil.
Takto končí Bhaktivédántův výklad 70. kapitoly knihy Krišna, nazvané "Krišnovy denní činnosti".

71. KAPITOLA

Pán Krišna v Indraprastě

Uddhava zvážil situaci a v přítomnosti velkého mudrce Nárady a všech ostatních společníků Pána Krišny promluvil: “Můj milý Pane, ze všeho nejdříve bych chtěl říci, že Tě velký mudrc Nárada požádal, aby ses vypravil do Hastinápuru a potěšil krále Judhišthiru, svého bratrance, který právě provádí rozsáhlé přípravy k vykonání velké oběti zvané Rádžasúja. Myslím proto, že bys tam měl okamžitě jet a pomoci králi v tomto odvážném podniku. Ale ačkoliv by bylo zcela namístě brát pozvání mudrce Nárady jako prvořadé, je zároveň Tvojí povinností, můj Pane, poskytnout ochranu odevzdaným duším. Když celou situaci uvážíme, můžeme oběma záměrům učinit zadost. Nikdo nemůže vykonat oběť Rádžasúju, dokud si nepodrobí panovníky na celém světě. To znamená, že ani král Judhišthira nemůže tuto velkou oběť uspořádat, aniž by zvítězil nad výbojným králem Džarásandhou. Oběť Rádžasúju může provést jen ten, kdo si podrobil všechny světové strany. Abychom tedy dosáhli obojího, musíme nejprve zabít Džarásandhu. Myslím, že když se nám nějakým způsobem podaří nad ním zvítězit, automaticky tím posloužíme všem našim záměrům. Uvěznění králové budou na svobodě a budeme moci s potěšením sledovat, jak se šíří Tvoje transcendentální sláva, neboť vysvobodíš nevinné krále, které Džarásandha zajal.

Král Džarásandha však není obyčejný člověk. Ukázal se jako těžký protivník i pro velké bojovníky, protože jeho tělesná síla se vyrovná síle deseti tisíců slonů. Pokud ho někdo bude schopný přemoci, pak jedině Bhímaséna, protože ten má také sílu deseti tisíců slonů. Nejlepší by bylo, kdyby s ním Bhímaséna bojoval sám. Předešlo by se tím zbytečné smrti mnoha vojáků. Ve skutečnosti bude velice těžké Džarásandhu porazit, postaví-li se na odpor se svými vojenskými oddíly. Můžeme tedy použít taktiku, která je pro danou situaci příhodnější. Víme, že král Džarásandha je velmi nakloněný bráhmanům; je vůči nim skutečně velkorysý a nikdy neodmítne,

když ho nějaký bráhmana o něco požádá. Proto myslím, že by se měl Bhímaséna vydat za Džarásandhou v šatech bráhmany, požádat ho o milodar a pak s ním osobně zápasit. A abychom zajistili Bhímasénovo vítězství, mám za to, že bys ho měl doprovázet. Pokud se bude bojovat ve Tvojí přítomnosti, jsem si jistý, že Bhímaséna vyjde z boje vítězně, neboť Tvá přítomnost činí všechno nemožné možným. I Pán Brahmá tvoří tento vesmír a Pán Šiva ho ničí jedině díky Tvému vlivu.

Ve skutečnosti jsi to Ty, kdo tvoří a ničí celý vesmírný projev; Pán Brahmá a Pán Šiva jsou pouze vnějšně viditelné příčiny. Stvoření i zničení ve skutečnosti vykonává neviditelný časový faktor, který je Tvým neosobním zastoupením. Vše je pod vládou času. Když i Tvůj neviditelný časový faktor dokáže prostřednictvím Pána Brahmy a Pána Šivy takové podivuhodné věci, proč by Tvá osobní přítomnost nepomohla Bhímasénovi přemoci Džarásandhu? Můj milý Pane, až bude Džarásandha mrtvý, královny uvězněných panovníků budou opěvovat Tvoji slávu z radosti, že jejich manželé jsou Tvojí milostí na svobodě. Budou stejně šťastné jako gópí, když jsi je vysvobodil z rukou Šankhačúdy. Všichni velcí mudrci, král slonů Gadžéndra, bohyně štěstí Sítá, a dokonce i Tvůj otec a matka vyvázli díky Tvé bezpříčinné milosti z nebezpečí. Zachránil jsi i nás a my za to stále opěvujeme transcendentální slávu Tvých činů.

Myslím, že když nejdříve zabijeme Džarásandhu, vyřeší to mnoho problémů najednou. Co se týče oběti Rádžasúji pořádané v Hastinápuru, ta se bude moci také uskutečnit — ať už v důsledku zbožných činností uvězněných králů, nebo bezbožných činností Džarásandhy.

Můj milý Pane, zdá se, že bude dobře, když se osobně vydáš do Hastinápuru porazit démonské krále, jako je Džarásandha a Šišupála, vysvobodíš ze zajetí zbožné panovníky a také vykonáš velkou oběť Rádžasúju. Vzhledem ke všem těmto okolnostem si myslím, že bys měl okamžitě odjet do Hastinápuru.”

Uddhavovu radu všichni přítomní ocenili; každý si myslel, že Krišnova návštěva Hastinápuru bude všeobecně prospěšná. Jak velký mudrc Nárada, tak starší členové jaduovské dynastie i

samotný Krišna, Nejvyšší Osobnost Božství, Uddhavovo stanovisko podpořili. Pán Krišna pak požádal o svolení svého otce Vasudévu a děda Ugrasénu a ihned pověřil své sluhy Dáruku a Džaitru, aby připravili vše na cestu do Hastinápuru. Jakmile bylo vše přichystáno, Pán Krišna se rozloučil především s Pánem Balarámou a jaduovským králem Ugrasénou, a poté, co vypravil své královny i s dětmi a poslal napřed všechna potřebná zavazadla, nasedl na svůj vůz, nesoucí prapor se znakem Garudy.

Než se průvod rozjel, Pán Krišna uspokojil velkého mudrce Náradu obětováním různých předmětů používaných k uctívání. Náradadží chtěl padnout ke Krišnovým lotosovým nohám, ale jelikož Pán hrál úlohu lidské bytosti, vzdal Mu jen úctu v mysli, pojmul Jeho transcendentální podobu do svého srdce a vzdušnou cestou opustil sněmovní palác. Nárada Muni obvykle neputuje po zemském povrchu, ale přemisťuje se vesmírným prostorem. Po Náradově odchodu se Pán Krišna znovu obrátil na posla uvězněných panovníků a řekl mu, že si nemusejí dělat starosti, neboť velice brzy zařídí, aby byl magadhský král Džarásandha zabit. Popřál tedy všem zajatým králům i jejich poslovi vše nejlepší. S tímto ujištěním od Pána Krišny se posel vrátil k uvězněným králům a sdělil jim tu radostnou zprávu, že je Pán brzy navštíví. Všichni králové byli z té zprávy šťastní a toužebně očekávali Pánův příchod.

Kočár Pána Krišny vyjel do Hastinápuru v koloně mnoha dalších vozů, slonů, jezdectva, pěchoty a se vším ostatním, co náleží ke královskému průvodu. Zároveň se rozezvučely polnice, bubny, trubky, lastury a rohy a jejich příznivý hlasitý zvuk se nesl do všech stran. Šestnáct tisíc královen v čele s bohyní štěstí Rukminídéví, Krišnovou ideální manželkou, jelo společně se svými syny hned za Pánem Krišnou. Královny měly na sobě drahocenné šaty a šperky a těla měly potřená santálovou pastou a ověnčená girlandami z vonných květů. Následovaly svého vznešeného chotě, Pána Krišnu, na královských nosítkách vyložených hedvábím, ozdobených vlajkami a olemovaných zlatem. Pěšáci se štíty, meči a oštěpy tvořili jejich tělesnou stráž. Průvod uzavíraly ženy a děti všech ostatních členů doprovodu a za nimi šlo ještě mnoho kurtizán. Mnohá

nákladní zvířata jako býci, buvoli, muli a osli nesla stany, lůžkoviny a koberce a ženy z doprovodu seděly v samostatných nosítkách na hřbetech velbloudů. Pestrý průvod, ze kterého se stále ozýval křik, byl zároveň přehlídkou různobarevných vlajek, slunečníků, ovívadel a různých druhů zbraní, oděvů, ozdob, helmic i zbroje. Průvod na slunci zářil a podobal se oceánu s vysokými vlnami a žraloky.
Krišnův průvod se ubíral směrem k Hastinápuru (dnešnímu Novému Dillí) a postupně procházel skrze království Ánarta (provincii Gudžarát), Sauvíra (Surat), velkou rádžasthánskou poušť až ke Kurukšétře. Mezi těmito zeměmi ležela mnohá pohoří, řeky, města, vesnice, pastviny a doly. Všemi těmi místy průvod na své cestě prošel. Pán cestou do Hastinápuru překročil dvě velké řeky, Drišadvatí a Sarasvatí, potom projel provinciemi Paňčála a Matsja, až nakonec dorazil do Hastinápuru neboli Indraprasthy.
Setkání s Nejvyšší Osobností Božství, Krišnou, není všední událost. Když se tedy král Judhišthira dozvěděl, že Pán Krišna přijel do jeho sídelního města Hastinápuru, měl takovou radost, že se mu ve velké extázi zježily chlupy na těle, a okamžitě pospíchal ven z města, aby Pána řádně přivítal. Nařídil, aby hrály různé hudební nástroje a zněly písně, a učení bráhmanové města začali hlasitě recitovat védské hymny. Pán Krišna je známý jako Hrišíkéša, vládce smyslů, a král Judhišthira Mu vyšel v ústrety, aby Ho uvítal stejně, jako se smysly setkají s životním vědomím. Král Judhišthira byl Krišnův starší bratranec. Přirozeně k Pánu cítil silnou náklonnost, a jakmile Ho spatřil, jeho srdce se naplnilo láskou a dojetím. Neviděl Pána už mnoho dní, a proto považoval za veliké štěstí, že Ho má před sebou. S hlubokým citovým pohnutím Pána Krišnu znovu a znovu objímal. Věčná podoba Pána Krišny je stálým sídlem bohyně štěstí. Jakmile Ho král Judhišthira obejmul, zbavil se veškerého znečištění hmotné existence. Ihned pocítil transcendentální blaženost a ponořil se do oceánu štěstí. Do očí se mu nahrnuly slzy a jeho tělo se chvělo v extázi. Úplně zapomněl, že žije v hmotném světě. Pak Krišnu s úsměvem objal Bhímaséna, druhý z Pánduovských bratrů, který Krišnu považoval za svého bratrance z matčiny strany, a stejně jako bratr upadl do veliké extáze. I Bhímasénu naplnily takové extatické

pocity, že na čas zapomněl na hmotný život. Potom Pán Krišna objal tři zbývající Pánduovce—Ardžunu, Nakulu a Sahadévu. Oči všech tří bratrů se zalily slzami a Ardžuna objímal Krišnu znovu a znovu, protože byli důvěrní přátelé. Oba mladší bratři padli poté, co je Pán Krišna objal, k Jeho nohám na projev úcty. Pak se Pán Krišna poklonil přítomným bráhmanům i starším členům kuruovské dynastie, jako byli Bhíšma, Dróna a Dhritaráštra. Bylo tam mnoho králů z různých provincií, jako například Kuru, Sriňdžaja a Kékaja, a se všemi se Pán Krišna náležitě přivítal a projevili si vzájemnou úctu. Profesionální přednašeči, jako *sūtové*, *māgadhové* a *vandī*, doprovázení bráhmany, přednášeli Pánu uctivé modlitby. Umělci a hudebníci, jako Gandharvové, a také královští šašci hráli na bubny panava, lastury, kotle, víny, mridangy a trubky a pro Pánovo potěšení předváděli své taneční umění. Takto vstoupil slavný Pán Krišna, Nejvyšší Osobnost Božství, do velkého města Hastinápuru, které bylo bohaté ve všech ohledech. Když vcházel do města, všichni lidé mluvili o Jeho slávě a velebili Jeho transcendentální jméno, vlastnosti, podobu a tak dále.
Hastinápurské cesty, ulice a uličky byly pokropené voňavou vodou z chobotů omámených slonů. Na různých místech města zdobily domy a ulice barevné girlandy a vlajky. Na důležitých křižovatkách stály zlatem ozdobené brány a po jejich obou stranách byly umístěné zlaté džbány s vodou. Tato skvostná výzdoba doplňovala bohatství města. Obyvatelé, oblečení do nových barevných šatů a ozdobení šperky, květinovými girlandami a navonění, se shromažďovali po celém městě a podíleli se na slavnosti. Všechny domy byly osvětlené stovkami a tisíci lamp umístěných na římsách, zdech, sloupech, podstavcích i trámech spočívajících na hlavicích sloupů; při pohledu z dálky připomínaly jejich paprsky slavnost Dípávalí (pořádanou na oslavu Nového roku hinduistického kalendáře). V domech doutnaly vonné tyčinky a jejich dým vycházel okny ven a vytvářel příjemnou atmosféru. Nad všemi domy vlály vlajky a na střechách zářily zlaté džbány.
Pán Krišna tedy vstoupil do města Pánduovců, vychutnával krásnou atmosféru a zvolna postupoval dále. Když mladé dívky v domech

slyšely, že Pán Krišna — jediný, koho stojí za to vidět — prochází ulicemi, velice si přály tuto slavnou osobnost spatřit. Tolik za Ním pospíchaly, že se jim rozpustily vlasy a jejich pevně utažená sárí se povolila. Zanechaly domácích prací a ty, které ležely v posteli se svými manželi, je ihned opustily a vyběhly přímo na ulici, aby mohly spatřit Pána Krišnu. Průvod slonů, koní, vozů a pěších vojáků byl početný, a tak některé dívky, které nemohly v davu dobře vidět, vyšly na střechy domů. Uspokojené pohledem na Pána Šrí Krišnu s Jeho tisíci královen shazovaly na průvod květy, v duchu Pána Krišnu objímaly a srdečně Ho vítaly. Když Ho viděly uprostřed Jeho mnoha královen, jako úplněk obklopený spoustou hvězd, začaly spolu hovořit.
Jedna dívka řekla druhé: “Má milá přítelkyně, jen stěží můžeme odhadnout, jaké zbožné činnosti musely tyto královny vykonat, že se teď mohou bez přestání radovat z Krišnových úsměvů a milujících pohledů.” Zatímco Pán Krišna kráčel ulicemi, každou chvíli před Něho předstoupili někteří z občanů, bohatí, úctyhodní a prostí hříšných činností, aby Mu předali různé příznivé dary na uvítanou ve městě. Takto Ho uctívali jako pokorní služebníci.
Jakmile Pán Krišna vstoupil do paláce, všechny ženy tam k Němu pocítily silnou náklonnost, jen co Ho zahlédly. Ihned Ho vítaly s rozzářenýma očima, které vyjadřovaly jejich lásku k Němu, a Pán Krišna se usmíval a přijímal jejich city a uvítání. Když královna Kuntí, matka Pánduovců, uviděla svého synovce Pána Krišnu, Nejvyšší Osobnost Božství, zaplavila ji láska a náklonnost. Okamžitě vstala ze svého lůžka, společně se svou snachou Draupadí Mu vyšla vstříc a s mateřskou láskou Ho objala. Když Mahárádž Judhišthira uvedl Krišnu do paláce, byl radostí tak zmatený, že prakticky zapomněl, co má v danou chvíli dělat, aby Ho náležitě přivítal a uctil. Pán Krišna s potěšením prokazoval úctu královně Kuntí i ostatním starším ženám v paláci. Jeho mladší sestra Subhadrá tam také stála s Draupadí a obě se s úctou klaněly Pánovým lotosovým nohám. Na pokyn své tchyně přinesla Draupadí oděvy, ozdoby a girlandy, a tím vším společně uvítaly královny Rukminí, Satjabhámu, Bhadru, Džámbavatí, Kálindí, Mitravindu,

Lakšmanu a oddanou Satju. Tyto hlavní královny Pána Krišny byly přivítány jako první a potom se dostalo náležitého přijetí i ostatním královnám. Král Judhišthira se postaral, aby si Krišna mohl odpočinout, a dohlédl na pohodlné ubytování všech, kteří přijeli s Ním — Jeho královen, vojáků, ministrů i tajemníků. Zařídil, aby po celou dobu jejich pobytu jako hosté Pánduovců zažili každý den přijetí na nový způsob.

Právě během této doby Pán Šrí Krišna s Ardžunovou pomocí umožnil bohu ohně Agnimu, aby pozřel ke své spokojenosti les Khándava. V průběhu lesního požáru zachránil Krišna démona Majásuru, který se tam skrýval. Zachráněný Majásura se cítil Pánduovcům a Pánu Krišnovi zavázán a vystavěl jim v Hastinápuru jedinečný sněmovní palác. Pro potěšení krále Judhišthiry zůstal Pán Krišna v Hastinápuru několik měsíců. Během svého pobytu se rád toulal na různá místa. Často si vyjížděl s Ardžunou na vozech a mnoho bojovníků a vojáků jezdilo s nimi.

Takto končí Bhaktivédántův výklad 71. kapitoly knihy Krišna, nazvané "Pán Krišna v Indraprastě".

72. KAPITOLA

Osvobození krále Džarásandhy

Na velkém shromáždění ctihodných občanů, přátel, příbuzných, bráhmanů, mudrců, kšatrijů a vaišjů oslovil král Judhišthira Pána Krišnu přede všemi, včetně svých bratrů, takto: "Můj drahý Pane Krišno, oběť, které se říká Rádžasúja-jagja, má být vykonána svrchovaným panovníkem a je považována za krále všech obětí. Provedením této oběti chci uspokojit všechny polobohy, kteří jsou Tvými zplnomocněnými zástupci v hmotném světě, a přeji si, abys mi s tímto odvážným podnikem laskavě pomohl, aby mohl být úspěšně uskutečněn. Co se týče nás Pánduovců, nemáme, oč bychom polobohy žádali. Osobně jsme zcela spokojení s tím, že jsme Tvoji oddaní. Jak říkáš v *Bhagavad-gītě:* ‚Polobohy uctívají lidé zmatení hmotnými žádostmi.` Mně se však jedná o něco jiného. Chci vykonat oběť Rádžasúju a pozvat všechny polobohy proto, abych ukázal, že nemají žádnou moc nezávislou na Tobě — že jsou Tvoji služebníci a Ty jsi Nejvyšší Osobnost Božství. Hloupí lidé s chabým poznáním Tě považují za obyčejnou lidskou bytost. Někdy na Tobě hledají chyby a někdy Tě haní. Proto chci vykonat tuto Rádžasúja-jagju. Přeji si pozvat všechny polobohy, počínaje Pánem Brahmou, Pánem Šivou a dalšími vznešenými vládci nebeských planet, a na tomto velkém shromáždění polobohů ze všech částí vesmíru chci dokázat, že jsi Nejvyšší Osobnost Božství a že každý je Tvůj služebník.

Můj drahý Pane, ti, kdo jsou si neustále vědomi Krišny a myslí na Tvé lotosové nohy nebo na Tvé střevíce, jsou nepochybně zbavení všeho znečištění hmotného života. Lidé, kteří Ti s úplným vědomím Krišny slouží, kteří meditují jen o Tobě a modlí se k Tobě, jsou očištěné duše. Jsou vysvobození z koloběhu opakovaných zrození a smrtí, neboť se stále zaměstnávají službou na úrovni vědomí Krišny. Dokonce i v případě, že netouží po vysvobození z hmotného bytí, ale chtějí si užívat hmotného bohatství, se jejich touhy také splní díky tomu, jak jednají s vědomím Tebe. Čistí oddaní Tvých lotosových nohou ve skutečnosti netouží po hmotném bohatství. Co

se nás týče, jsme plně odevzdaní Tvým lotosovým nohám a Tvou milostí máme to štěstí, že Tě můžeme osobně vidět. Proto přirozeně netoužíme po hmotném bohatství. Védská moudrost praví, že jsi Nejvyšší Osobnost Božství. Chtěl bych utvrdit platnost této skutečnosti a také ukázat světu rozdíl mezi tím, když Tě někdo přijímá jako Nejvyšší Osobnost Božství, a tím, když Tě někdo jen považuje za mocnou historickou osobnost. Chci světu ukázat, že člověk může dosáhnout nejvyšší dokonalosti života jednoduše přijetím útočiště u Tvých lotosových nohou, stejně jako lze prostým zaléváním kořene uspokojit větve, ratolesti, listy i květy celého stromu. Život toho, kdo rozvíjí vědomí Krišny, se naplní po hmotné i po duchovní stránce.
To neznamená, že jsi nakloněný lidem, kteří přijímají vědomí Krišny, a že lidé nevědomí si Krišny jsou Ti lhostejní. Stavíš se ke všem stejně — to jsi sám prohlásil. Nemůžeš být jedněm nakloněný a o druhé se nezajímat, protože sídlíš v srdcích všech jako Nadduše a všem udílíš výsledky jejich plodonosných činností. Každé živé bytosti dáváš možnost, aby si užívala tohoto hmotného světa, jak si přeje. Jako Nadduše sídlíš v těle s ní a dáváš jí výsledky jejích činností i příležitosti rozvíjet vědomí Krišny a obrátit se k oddané službě Tobě. Otevřeně prohlašuješ, že každý by měl zanechat všech ostatních věcí a odevzdat se Ti, že se o něho postaráš a zbavíš ho reakcí za všechny hříchy. Živá bytost ale přesto zůstává připoutaná k hmotným činnostem a trpí nebo se raduje z jejich následků, aniž bys do toho dále zasahoval. Jsi jako strom přání na nebeských planetách, který dává každému požehnání podle toho, co si kdo přeje. Každý má možnost dosáhnout nejvyšší dokonalosti, ale pokud po tom někdo netouží a Ty mu dáš nižší požehnání, neznamená to, že jsi zaujatý."
Když Pán Krišna slyšel tato slova krále Judhišthiry, odpověděl následovně: "Můj milý králi Judhišthiro, ó hubiteli nepřátel a zosobněná ideální spravedlnosti, plně podporuji tvé rozhodnutí vykonat oběť Rádžasúju. Pokud tuto velkou oběť vykonáš, zůstane Tvé jméno navždy dobře zapsané v dějinách lidské civilizace. Můj milý králi, mohu ti říci, že všichni velcí mudrci, tvoji předci,

polobozi a tvoji příbuzní i přátelé včetně Mě si přejí, abys tuto oběť vykonal, a myslím, že to uspokojí všechny živé bytosti. Žádám tě však, abys nejdříve porazil všechny krále na světě a shromáždil vše potřebné k této velké oběti. Můj milý králi Judhišthiro, tvoji čtyři bratři jsou přímými zástupci důležitých polobohů jako Vájua či Indry. (Je řečeno, že Bhíma se narodil polobohu Vájuovi a Ardžuna se narodil polobohu Indrovi, zatímco samotný král Judhišthira se narodil polobohu Jamarádžovi.) Tvoji bratři jsou tedy velcí hrdinové a ty jsi nejzbožnější král, který se umí nejlépe ovládat, a proto jsi známý jako Dharmarádž. Všichni Mi tak dobře sloužíte, že jste si Mě automaticky podmanili."

Pán Krišna řekl králi Judhišthirovi, že Ho přemůže láska toho, kdo si podrobil své smysly. Kdo nezvítězil nad svými smysly, nemůže zvítězit nad Nejvyšší Osobností Božství. To je tajemství oddané služby. Podrobit si smysly znamená zaměstnávat je neustále službou Pánu. Zvláštní kvalifikací všech bratří Pánduovců bylo, že stále používali své smysly ke službě Pánu. Ten, kdo takto používá své smysly, se očišťuje a s očištěnými smysly může skutečně poskytovat láskyplnou transcendentální službu Pánu a podmanit si Ho.

Pán Krišna pokračoval: "Ve třech světech není nikoho, včetně mocných polobohů, kdo by mohl překonat Mé oddané v některém ze šesti vznešených atributů — bohatství, síle, slávě, kráse, poznání a odříkání. Chceš-li tedy porazit světské krále, nemají nejmenší šanci zvítězit."

Když Pán Krišna takto krále Judhišthiru povzbudil, králův obličej se transcendentálním štěstím rozjasnil jako rozkvétající květ, a nařídil tedy svým mladším bratrům, aby porazili všechny krále světa na všech stranách. Pán Krišna zplnomocnil Pánduovce k tomu, aby uskutečnili Jeho závažné poslání a potrestali bezbožné darebáky a ochránili Jeho věrné oddané. Ve své podobě Višnua nese Pán ve svých čtyřech rukách čtyři zbraně — ve dvou rukách lotosový květ a lasturu a ve druhých dvou kyj a disk. Kyj a disk jsou určeny pro bezbožné darebáky a démony, zatímco lotosový květ a lastura jsou pro oddané. Jelikož je však Pán Nejvyšší Absolutní Pravda, všechny Jeho zbraně přinášejí stejný výsledek. Kyjem a diskem trestá

darebáky, aby přišli k rozumu a poznali, že nejsou vším na světě, neboť nad nimi je Nejvyšší Pán. A troubením na lasturu a žehnáním lotosovým květem vždy ujišťuje oddané, že je nikdo neporazí, dokonce ani při největších pohromách. Král Judhišthira, takto ujištěný Krišnovými náznaky, nařídil svému nejmladšímu bratrovi Sahadévovi, aby v doprovodu vojáků sriňdžajského kmene dobyl jižní země. Podobně Nakulovi nařídil, aby s vojáky z Matsjadéše porazil krále na západní straně. Ardžunu, doprovázeného vojáky z Kékajadéše, poslal přemoci krále na severu a Bhímasénovi, jehož doprovázeli vojáci z Madradéše (Madrásu), nařídil porazit východní krále.
Můžeme podotknout, že když král Judhišthira vyslal své mladší bratry na různé strany, nebylo jeho záměrem, aby vyhlásili králům válku. Ve skutečnosti se bratři rozjeli různými směry oznámit příslušným králům rozhodnutí krále Judhišthiry, že vykoná oběť Rádžasúju. Králům tak bylo sděleno, že se po nich žádá, aby zaplatili daň na provedení oběti. Zaplacením daně císaři Judhišthirovi každý král uznal své podřízené postavení. Pokud některý král odmítl jednat patřičným způsobem, následoval nevyhnutelný boj. Svým vlivem a silou tedy bratři porazili všechny vladaře na všech stranách a mohli králi Judhišthirovi přinést dostatečné daně a dary.
Král Judhišthira však velmi zneklidněl, když slyšel, že magadhský král Džarásandha nepřijal jeho svrchovanost. Pán Krišna si všiml Judhišthirových obav a řekl mu o Uddhavově plánu jak Džarásandhu porazit. Bhímaséna, Ardžuna a Pán Krišna se pak převlékli za bráhmany a společně se vydali do Girivradže, Džarásandhova hlavního města. To byl plán, který Uddhava vymyslel předtím, než Pán Krišna odjel do Hastinápuru, a nyní došlo na jeho praktické použití.
Král Džarásandha byl velice svědomitý hospodář a měl velkou úctu k bráhmanům. Byl dobrý bojovník, kšatrijský král, ale nikdy nezanedbával příkazy Véd. Podle védských pravidel jsou bráhmanové považováni za duchovní učitele všech ostatních kast. Pán Krišna, Ardžuna a Bhímaséna byli ve skutečnosti kšatrijové, ale

oblékli se do šatu bráhmanů a obrátili se na krále Džarásandhu v době, kdy se chystal dávat milodary bráhmanům a přijímat je za hosty.
Pán Krišna v bráhmanském oděvu řekl králi: “Přejeme Vašemu Veličenstvu všechnu slávu. My tři hosté ve Vašem paláci jsme přišli z veliké dálky, abychom Vás požádali o milodar, a doufáme, že nám laskavě dáte cokoliv, oč Vás požádáme. Víme o Vašich dobrých vlastnostech. Snášenlivý člověk je vždy připravený snášet všechno, i kdyby to bylo bolestivé. Stejně jako zločinec dokáže spáchat ty nejhroznější věci, štědrý člověk, jako jste Vy, je schopen dát cokoliv, oč je požádán. Pro vznešenou osobnost Vašeho kalibru neexistují rozdíly mezi příbuznými a cizinci. Slavný člověk žije věčně, dokonce i po smrti, a proto každý, kdo je plně způsobilý a schopný vykonat činy, které by prodloužily trvání jeho slávy, a přesto tak neučiní, je v očích vznešených osobností hodný opovržení. Takového člověka nelze než odsoudit a jeho odmítnutí dát milodar je pro něho důvodem k nářku na celý život. Vaše Veličenstvo jistě slyšelo slavná jména štědrých osobností, jako byl Hariščandra, Rantidéva a Mudgala, kteří žili jen ze zrní posbíraného na rýžovém poli, a o velkém Mahárádžovi Šibim, který zachránil život holubovi tím, že se vzdal masa z vlastního těla. Tyto velké osobnosti dosáhly nesmrtelné slávy jednoduše obětováním dočasného a pomíjivého těla.” Pán Krišna v bráhmanském oděvu tak přesvědčil Džarásandhu, že sláva nepomíjí, ale tělo ano. Dokáže-li někdo obětovat své pomíjivé tělo, a získat tak nepomíjivou slávu, stane se ctihodnou osobností dějin lidské civilizace.
Zatímco Pán Krišna mluvil, oblečený společně s Ardžunou a Bhímou v bráhmanských šatech, Džarásandha si všiml, že nevypadají jako skuteční bráhmanové. Jejich těla nesla znaky, podle kterých poznal, že jsou to kšatrijové. Jejich ramena byla poznamenána nošením luků, měli pěkně stavěná těla a jejich hlasy byly hluboké a s panovačným tónem. Z toho jednoznačně usoudil, že nejsou bráhmanové, ale kšatrijové. Také si říkal, že už je předtím někde viděl. Ale i když byli kšatrijové, přišli k jeho dveřím žebrat o almužnu jako bráhmanové. Proto se rozhodl, že splní jejich touhy i

přesto, že jsou to kšatrijové, neboť se již ponížili tím, že za ním přišli jako žebráci. “Za těchto okolností,” uvažoval, “jsem připravený jim dát cokoliv. Dokonce i když požádají o moje tělo, nebudu se zdráhat a dám jim ho.” V této souvislosti si vzpomněl na Baliho Mahárádže. Pán Višnu se v oděvu bráhmany objevil před Balim jako žebrák a zakrátko mu odebral veškeré jeho bohatství i s celým královstvím. Učinil tak ve prospěch Indry, kterého Bali Mahárádž porazil a připravil o království. Bali Mahárádž byl podveden, ale jeho pověst velkého oddaného, schopného dát jako milodar úplně všechno, se dodnes oslavuje ve všech třech světech. Bali Mahárádž se mohl dovtípit, že bráhmana byl samotný Pán Višnu, který přišel, jen aby mu kvůli Indrovi vzal jeho bohaté království. Jeho duchovní učitel a rodinný kněz Šukráčárja ho několikrát varoval, ale Bali se přesto nezdráhal dát bráhmanovi cokoliv, oč ho požádal, a nakonec tomu bráhmanovi odevzdal všechno. “Jsem pevně rozhodnutý,” přemýšlel Džarásandha, “když mohu obětováním tohoto pomíjivého těla získat nesmrtelnou slávu, potom tak musím učinit. Život kšatriji, který nežije pro dobro bráhmanů, je hodný opovržení.”

Král Džarásandha byl velice štědrý k bráhmanům, a tak Pánu Krišnovi, Bhímovi a Ardžunovi řekl: “Moji drazí bráhmanové, můžete mě požádat o cokoliv. Chcete-li, můžete si vzít i mou hlavu. Jsem připraven se jí vzdát.”

Pán Krišna pak oslovil Džarásandhu následovně: “Můj milý králi, vezmi prosím na vědomí, že nejsme skuteční bráhmanové, ani jsme tě nepřišli žádat o jídlo či obilí. Jsme kšatrijové a přišli jsme tě požádat o souboj. Doufáme, že přistoupíš na náš návrh. Věz, že zde je druhý syn krále Pándua, Bhímaséna, a třetí Pánduův syn Ardžuna. Pokud jde o Mne, jsem tvůj starý nepřítel Krišna, bratranec Pánduovců.”

Když Pán Krišna odhalil jejich přestrojení, král Džarásandha se hlasitě zasmál a pak s velkým hněvem zakřičel hlubokým hlasem: “Vy hlupáci! Pokud se mnou chcete bojovat, vaši žádost okamžitě splním. Ale o Tobě, Krišno, vím, že jsi zbabělec. S Tebou odmítám bojovat, protože když Ty mi máš čelit v boji, zmocňuje se tě velký

zmatek. Ze strachu přede mnou jsi opustil své město Mathuru a teď ses uchýlil do moře; boj s Tebou proto musím odmítnout. A Ardžuna? Vím, že je mladší než já a není mi rovnocenným soupeřem. Odmítám s ním bojovat, protože se mi v žádném směru nevyrovná. Myslím si však, že Bhímaséna mi bude vhodným soupeřem.” Po těchto slovech podal král Džarásandha Bhímasénovi okamžitě těžký kyj, sám se chopil druhého a všichni společně se odebrali za městské hradby na souboj.
Bhímaséna a král Džarásandha se dychtivě pustili do boje a svými kyji, které byly silné jako blesky, zasazovali jeden druhému tvrdé rány. Oba byli v boji s kyjem mistři a technika jejich úderů byla tak vytříbená, že vypadali jako dva herci tančící na jevišti. Když se jejich dva kyje hlasitě srazily, znělo to jako srážka velkých klů dvou zápasících slonů či jako hromobití v elektrické bouři. Když spolu dva sloni zápasí na třtinovém poli, každý z nich ulomí kus cukrové třtiny, pevně ji uchopí chobotem a navzájem s ní do sebe buší. Cukrová třtina se potom tvrdými údery roztříští. Bhímaséna a Džarásandha stejně mocně bili jeden druhého do různých částí těla — do ramen, paží, klíčních kostí, hrudi, stehen, pasu a nohou — a jejich kyje se přitom také rozbily na kusy. Takto se zničily všechny kyje, kterými oba soupeři bojovali, a tak se připravili na zápas holýma rukama. Džarásandha i Bhímaséna zuřili a začali do sebe tlouct svými silnými pěstmi. Jejich údery pěstí zněly jako rány železnými tyčemi nebo jako hromobití a oba bojovníci vypadali jako dva zápasící sloni. Ani jeden však nemohl druhého porazit, neboť oba byli v boji mistři, měli stejnou sílu a v bojové technice si byli také rovni. Přestože se ustavičně bili, ani jeden se neunavil a ani jeden nepodlehl. Po skončení každého dne boje žili přes noc jako přátelé v Džarásandhově paláci a příštího dne zápasili znovu. Takto strávili bojem dvacet sedm dní.
Dvacátého osmého dne řekl Bhímaséna Krišnovi: “Můj milý Krišno, musím čestně uznat, že Džarásandhu nemohu porazit.” Pán Krišna však znal tajemství Džarásandhova zrození. Džarásandha se narodil dvěma matkám ve dvou částech. Když jeho otec viděl, že dítě nežije, vyhodil obě části do lesa. Tam je později našla čarodějnice jménem

Džará, která ovládala černá umění, takže se jí podařilo spojit obě části dítěte odshora až dolů. Pán Krišna to věděl, a proto také věděl, jak Džarásandhu zabít. Naznačil Bhímasénovi, že stejně jako byl Džarásandha přiveden k životu spojením dvou částí těla, může být zabit tak, že se od sebe tyto dvě části opět oddělí. Pán Krišna tedy přenesl svou sílu do těla Bhímasény a poučil ho o způsobu, jak lze Džarásandhu zabít. Ulomil ze stromu větvičku, vzal ji do ruky a podélně ji rozpůlil. Tak Bhímasénovi naznačil, jak je možné zabít Džarásandhu. Pán Krišna, Nejvyšší Osobnost Božství, je všemocný, a když chce někoho zabít, nikdo tu osobu nezachrání, a když chce někoho ochránit, nikdo ho nemůže zabít.
Bhímaséna, poučen náznaky Pána Krišny, okamžitě uchopil Džarásandhu za nohy a povalil ho na zem. Jakmile Džarásandha spadl, Bhímaséna rychle přitlačil jednu Džarásandhovu nohu k zemi a oběma rukama chytil druhou. Když ho takto držel, roztrhl jeho tělo na dvě části od konečníku až k hlavě. Bhímaséna rozdělil Džarásandhovo tělo, jako když slon láme vedví větve stromu. Diváci, kteří stáli poblíž, viděli, že nyní bylo tělo Džarásandhy rozdělené na dvě půlky tak, že na každé půlce byla jedna noha, jedno stehno, jedno varle, polovina páteře, polovina hrudi, jedna klíční kost, jedna paže, jedno oko, jedno ucho a polovina obličeje. Jakmile se zpráva o Džarásandhově smrti roznesla, všichni obyvatelé Magadhy začali naříkat: “Běda! Běda!” Pán Krišna s Ardžunou zatím objímali Bhímasénu a blahopřáli mu. Přestože byl Džarásandha zabit, ani Krišna, ani oba Pánduovci si nečinili nárok na jeho trůn. Chtěli zabít Džarásandhu proto, aby přestal narušovat světový mír. Démoni vždy vyvolávají nepokoje, zatímco polobozi se vždy snaží udržet na světě mír. Posláním Pána Krišny je chránit spravedlivé a zabíjet démony, kteří narušují mírové poměry. Proto Pán Krišna okamžitě povolal Džarásandhova syna, který se jmenoval Sahadéva, a s náležitými obřady ho požádal, aby zaujal místo svého otce a vládl království v míru. Pán Krišna je vládcem celého vesmírného stvoření a chce, aby všichni žili mírumilovně a rozvíjeli vědomí Krišny. Poté, co dosadil Sahadévu na trůn,

osvobodil všechny krále a prince, které Džarásandha neoprávněně uvěznil.

Takto končí Bhaktivédántův výklad 72. kapitoly knihy Krišna, nazvané “Osvobození krále Džarásandhy”.

73. KAPITOLA

Pán Krišna se vrací do Hastinápuru

Králové a princové, které Pán Krišna po Džarásandhově smrti osvobodil, byli vládci různých částí světa. Džarásandha byl vojensky tak silný, že porazil všechny tyto prince a krále, kterých bylo celkem 20 800. Všichni byli uvězněni v horské jeskyni přestavěné na pevnost a dlouho tam byli drženi. Když se milostí Pána Krišny dostali ven, vypadali velice nešťastně, byli nuzně oblečení a jejich tváře nedostatkem náležité péče téměř vyschly. Byli zesláblí z hladu a jejich tváře ztratily všechnu krásu i jas. Následkem dlouhého věznění byly všechny části jejich těl ochablé a nemohoucí.
Jelikož však měli v těchto bídných podmínkách příležitost myslet na Pána Krišnu, nyní Ho okamžitě viděli jako Nejvyšší Osobnost Božství, Višnua. Viděli, že barva transcendentálního těla Pána Krišny připomíná zbarvení čerstvě přivátého mraku na obloze. Objevil se před nimi pěkně oděný do žlutých hedvábných šatů, se čtyřma rukama jako Višnu nesoucí různé symboly: kyj, lasturu, disk a lotosový květ. Hruď měl poznačenou zlatým pruhem a Jeho prsní bradavky vypadaly jako přesleny lotosových květů. Jeho oči byly protažené jako okvětní lístky lotosu a Jeho usměvavý obličej se jevil jako symbol věčného míru a blahobytu. Měl třpytivé náušnice ve tvaru žraloků a Jeho helmice byla posázená cennými drahokamy. Pánův perlový náhrdelník, náramky a nákotníčky, pěkně umístěné na Jeho těle, zářily transcendentální krásou. Měl na sobě nádhernou květinovou girlandu a drahokam Kaustubha zavěšený na Jeho hrudi se jasně třpytil. Když králové a princové po takovém utrpení uviděli Pána Krišnu s Jeho krásnými transcendentálními rysy, nemohli se na Něho vynadívat, jako kdyby očima pili nektar, jazykem olizovali Jeho tělo, nosem čichali Jeho vůni a pažemi Ho objímali. Pouze tím, že stáli před Nejvyšší Osobností Božství, byly smyty všechny reakce za jejich hříšné činnosti. Bezvýhradně se tedy odevzdali u lotosových nohou Pána. V *Bhagavad-gītě* stojí, že se nikdo nemůže plně odevzdat Pánovým lotosovým nohám, dokud se nezbaví reakcí za všechny své hříchy. Všichni princové, kteří spatřili Pána Krišnu,

zapomněli na všechno své předchozí soužení. Se sepjatýma rukama a s velkou oddaností se modlili k Pánu Krišnovi.

“Drahý Pane, ó Nejvyšší Osobnosti Božství, vládce všech polobohů, Ty můžeš okamžitě odstranit všechno utrpení svých oddaných, protože Tvoji oddaní jsou Ti zcela odevzdaní. Drahý Pane Krišno, ó věčné Božstvo transcendentální blaženosti a poznání, jsi nezničitelný a my se s úctou klaníme Tvým lotosovým nohám. Jen Tvou bezpříčinnou milostí jsme byli vysvobozeni z Džarásandhova zajetí, ale nyní se modlíme, abys nás vysvobodil ze zajetí Tvé matoucí energie v hmotné existenci. Zastav prosím náš neustálý koloběh zrození a smrti. Máme teď už dostatečnou zkušenost s utrpením hmotného života, ve kterém jsme zcela pohroužení, a když jsme okusili jeho trpkost, hledáme útočiště u Tvých lotosových nohou. Dej nám proto prosím svoji ochranu. Drahý Pane, ó hubiteli démona Madhua, nyní jasně vidíme, že Džarásandha nebyl ani v nejmenším vinen; ve skutečnosti je to Tvoje bezpříčinná milost, že jsme byli připraveni o svá království, neboť jsme byli velice pyšní na to, že jsme se nazývali panovníky a králi. Vladař nebo král, který příliš zpyšní z falešné slávy a moci, nemá příležitost pochopit svoje skutečné přirozené postavení a věčný život. Pod vlivem Tvé matoucí energie je takový hloupý takzvaný vladař či král nepatřičně pyšný na své postavení, jako hlupák, jenž považuje fata morgánu na poušti za vodní nádrž. Hloupí lidé si myslí, že jejich hmotné vlastnictví jim poskytne ochranu; věnují se uspokojování smyslů a hmotný svět mylně považují za místo věčného požitku. Ó Pane, ó Nejvyšší Osobnosti Božství, musíme přiznat, že předtím jsme byli pyšní na své hmotné bohatství. Byli jsme jako opilí. Jelikož jsme byli všichni velice závistiví a chtěli porazit jeden druhého, válčili jsme spolu o nadvládu i za cenu obětování životů mnoha občanů.”

To je choroba politické moci. Jakmile nějaký král získá hmotné bohatství, chce vojenskou agresí ovládnout jiné státy. Podobně obchodníci si chtějí vyhradit monopol na určitou sféru obchodu a ovládat jiné skupiny obchodníků. Lidská společnost, poháněná falešnou slávou a omámená hmotným bohatstvím, místo usilování o vědomí Krišny vytváří chaos a narušuje mírové soužití. Tak lidé

zapomínají na skutečný cíl života, jímž je dosáhnout přízně Pána Višnua, Nejvyšší Osobnosti Božství.
Králové pokračovali: “Ó Pane, pouze jsme se věnovali ohavnému zabíjení občanů a přemlouvali je, aby se nechali zbytečně zabít, jen pro uspokojení našich politických rozmarů. Nebrali jsme v úvahu, že jsi před námi stále přítomný v podobě kruté smrti. Zhloupli jsme natolik, že jsme působili smrt jiným a zapomínali na svou vlastní jistou smrt. Ale moc času, který je Tvým zástupcem, drahý Pane, je nepřemožitelná. Časový prvek je tak silný, že nikdo nemůže uniknout jeho vlivu; proto jsme obdrželi reakce za naše kruté činy — nyní jsme připraveni o všechno bohatství a stojíme před Tebou jako pouliční žebráci. Považujeme své postavení za Tvou bezpříčinnou ryzí milost vůči nám, protože teď chápeme, že jsme byli nemístně pyšní a že Tvou vůlí nám může být naše hmotné bohatství v okamžiku odňato. Pouze Tvou bezpříčinnou milostí jsme nyní schopni myslet na Tvé lotosové nohy. To je náš největší zisk. Drahý Pane, každý ví, že tělo je živnou půdou pro nemoci. Teď už jsme staří, a místo abychom se pyšnili svou tělesnou silou, jsme den ode dne slabší. Již nás nezajímá smyslový požitek, to falešné štěstí získané prostřednictvím hmotného těla. Tvou milostí jsme nyní došli k závěru, že dychtit po takovém hmotném štěstí je jako hledat vodu ve vidině na poušti. Již nás nezajímají výsledky našich zbožných činností jako například provádění velkých obětí za účelem dosažení nebeských planet. Nyní chápeme, že takové polepšení si na vyšší hmotnou úroveň sice může znít lákavě, ale ve skutečnosti v tomto hmotném světě žádné štěstí být nemůže. Modlíme se k Tobě, abys nás laskavě poučil, jak se můžeme zaměstnat transcendentální láskyplnou službou Tvým lotosovým nohám, abychom nikdy nezapomněli na náš věčný vztah s Tebou. Nechceme, abys nás vysvobodil ze zapletení v hmotné existenci. Tvou vůlí se můžeme narodit v jakémkoliv životním druhu; na tom nezáleží. Pouze se modlíme, abychom nikdy, za žádných okolností nezapomněli na Tvé lotosové nohy. Drahý Pane, nyní se odevzdáváme Tvým lotosovým nohám tak, že se Ti s úctou klaníme, protože jsi Nejvyšší Pán, Osobnost Božství, Krišna, syn Vasudévy. Jsi Nadduše v srdcích

všech a jsi Pán Hari, který může odstranit všechny nepříznivé podmínky hmotného bytí. Drahý Pane, Tvé jméno je Góvinda, oceán veškeré radosti, protože ten, kdo uspokojuje Tvoje smysly, uspokojí automaticky i své vlastní smysly. Drahý Pane, jsi věčně slavný, neboť můžeš ukončit všechna trápení svého oddaného. Proto nás prosím přijmi jako své odevzdané služebníky.”

Pán Krišna je vždy ochráncem odevzdaných duší a oceánem milosti pro oddané, a když vyslechl modlitby králů propuštěných z Džarásandhova vězení, odpověděl jim svým sladkým transcendentálním hlasem, který byl vážný a plný významu: “Moji drazí králové, máte Moje požehnání. Odedneška budete zaručeně přitahováni k Mé oddané službě. Dávám vám toto požehnání, jak jste si přáli. Vězte ode Mne, že stále sídlím ve vašem srdci jako Nadduše, a jelikož jste se nyní obrátili ke Mně, jako Pán všech vám vždy budu dávat dobré rady, abyste na Mě nikdy nezapomněli a postupně se vrátili domů, zpátky k Bohu. Moji drazí králové, vaše rozhodnutí vzdát se všech představ hmotného požitku a místo toho se obrátit k oddané službě Mně je ve skutečnosti znakem vašeho šťastného osudu. Odnynějška budete vždy požehnáni blaženým životem. Potvrzuji, že vše, co jste o Mně řekli ve svých modlitbách, je pravda. Hmotné bohatství člověka, který si není plně vědom Krišny, je skutečně příčinou jeho poklesnutí a kvůli němu se stane obětí matoucí energie. V minulosti žilo mnoho vzpurných králů jako Haihaja, Nahuša, Véna, Rávana a Narakásura. Někteří z nich byli polobozi a někteří démoni, ale kvůli mylnému vnímání svého postavení poklesli ze svých vznešených míst, již nezůstali králi ve svých královstvích a byli ztraceni v násilí, které je součástí ohavného podmíněného života.

Každý z vás musí chápat, že cokoliv hmotného má svůj počátek, růst, udržování, rozmnožování, chřadnutí a nakonec zánik. Všechna hmotná těla musí projít těmito šesti stavy a jakýkoliv relativní zisk, který tato těla nahromadí, bude nevyhnutelně vystaven konečnému zničení. Nikdo by proto neměl být připoutaný k pomíjivým věcem. Dokud je člověk v hmotném těle, měl by být velice opatrný ve světských záležitostech. Nejdokonalejší způsob života v hmotném

světě je být oddaný transcendentální láskyplné službě Mně a poctivě vykonávat povinnosti podle svého postavení. Vy patříte do kšatrijských rodin. Měli byste proto žít čestně podle povinností předepsaných královskému stavu a starat se, aby vaši občané byli ve všech ohledech šťastní. Udržujte úroveň kšatrijského života. Neploďte děti jen kvůli smyslovému požitku, ale dbejte na blaho všech. Každý se rodí v hmotném světě v návaznosti na svůj předchozí život, a tak podléhá přísným zákonům přírody; zakouší zrození a smrt, štěstí a neštěstí, zisk a ztrátu. Člověk by neměl být rozrušený dualitami, ale měl by být vždy stálý v oddané službě Mně, a tak si udržovat vyrovnanou mysl, zůstávat spokojený za všech okolností a chápat, že všechny věci dávám Já. Tak může vést šťastný a poklidný život i v hmotných podmínkách. Měl by být ve skutečnosti lhostejný k hmotnému tělu a jeho vedlejším produktům a neměl by se jimi nechat ovlivnit. Měl by zůstávat zcela spokojený se zájmy duše a jednat ve službě Nadduši. Mysl by měl zaměstnávat jen myšlenkami na Mě, měl by se stát Mým oddaným, měl by Mě uctívat a pouze Mně by měl skládat uctivé poklony. Tak může snadno překonat tento ocán nevědomosti a nakonec přijít zpátky ke Mně. Celý život byste tedy měli zasvětit službě Mně.”

Jakmile Pán Kršna poučil krále a prince, okamžitě zařídil, aby měli pohodlí, a poslal mnoho služebníků a služebnic, aby se o ně postarali. Požádal Sahadévu, syna krále Džarásandhy, aby je zásobil vším nezbytným a prokázal jim veškerou úctu. Sahadéva jim na Kršnův pokyn vzdal úctu a obdaroval je ozdobami, šaty, girlandami a dalšími náležitostmi. Poté, co se králové vykoupali a pěkně oblékli, vypadali šťastně a vznešeně. Pak dostali lahodné jídlo. Pán Kršna jim poskytl vše pro jejich pohodlí, jak se sluší na královské postavení. Jelikož se jim od Něho dostalo tak milostivého zacházení, cítili veliké štěstí a jejich jasné obličeje vypadaly jako hvězdy na nebi po skončení období dešťů. Pěkně oblečení a ozdobení, s třpytivými náušnicemi pak byli usazeni do vozů vykládaných zlatem a drahokamy a tažených zdobenými koňmi. Jakmile Pán Kršna viděl, že je o každého postaráno, příjemným hlasem je požádal, aby se vrátili do svých království. Svým velkomyslným chováním, které

v dějinách světa nemá obdoby, vysvobodil všechny krále, kteří padli do Džarásandhova zajetí, a dokonale spokojení králové začali zpívat Jeho svaté jméno, myslet na Jeho svatou podobu a oslavovat Jeho transcendentální zábavy Nejvyšší Osobnosti Božství. S tím se vrátili do svých království. Jejich občané se zaradovali, když je viděli se vracet, a jakmile slyšeli o laskavém jednání Pána Krišny, byli velice šťastní. Králové začali spravovat království podle Krišnových pokynů a všichni i se svými poddanými žili šťastný život. To je názorný příklad společnosti vědomé si Krišny. Jestliže lidé světa rozdělí společnost s ohledem na hmotné vlastnosti jednotlivých členů do čtyř vrstev pro hmotný pokrok a čtyř vrstev pro duchovní pokrok, všechny vrstvy se zaměří na Krišnu a budou následovat Krišnovy pokyny zapsané v *Bhagavad-gītě*, pak bude celá lidská společnost šťastná. To je ponaučení, které si musíme vzít z této události.

Poté, co takto Pán Krišna prostřednictvím Bhímasény přivedl Džarásandhu k záhubě, a poté, co Ho Džarásandhův syn Sahadéva náležitě uctil, vrátil se společně s Bhímasénou a Ardžunou do Hastinápuru. Jakmile dojeli na okraj města, zatroubili na své lastury a všichni začali jásat, neboť podle zvuku poznali, kdo přijíždí. Když však lastury uslyšeli Krišnovi nepřátelé, velice je to zarmoutilo. Obyvatelé Indraprasthy cítili, že jejich srdce se pouhým zaslechnutím zvuku Krišnovy lastury rozveselila, protože pochopili, že Džarásandha byl zabit. Nyní bylo téměř jisté, že král Judhišthira vykoná oběť Rádžasúju. Bhímaséna, Ardžuna a Krišna, Nejvyšší Osobnost Božství, přišli před krále a vzdali mu úctu. Král Judhišthira pozorně naslouchal vyprávění o Džarásandhově smrti a osvobození všech vladařů. Vyslechl si také, jakou taktiku Krišna zvolil, aby Džarásandhu zabili. Král měl Krišnu přirozeně rád, ale po vyslechnutí tohoto příběhu jeho pouto lásky ke Krišnovi ještě zesílelo; z očí mu tekly slzy extáze a byl tak ohromený, že téměř nebyl schopen slova.

Takto končí Bhaktivédántův výklad 73. kapitoly knihy Krišna, nazvané “Pán Krišna se vrací do Hastinápuru”.

74. KAPITOLA

Osvobození Šišupály

Když král Judhišthira vyslechl podrobnosti Džarásandhova příběhu, měl velkou radost a promluvil následovně: “Můj drahý Krišno, ó věčná podobo blaženosti a poznání, všichni vznešení vládci hmotného světa, včetně Pána Brahmy, Pána Šivy a krále Indry, stále dychtí obdržet od Tebe pokyny a vykonávat je, a kdykoliv mají to štěstí, že nějaké dostanou, okamžitě je přijmou a nosí je na svých hlavách. Ó Krišno, jsi neomezený, a přestože my se někdy považujeme za krále a vládce světa a jsme pyšní na své nicotné postavení, v srdci jsme velice ubozí. Ve skutečnosti jsme hodni Tvého trestu, ale Ty místo abys nás potrestal, tak kupodivu laskavě a milostivě přijímáš naše nařízení a náležitě je vykonáváš. Všichni se velice divíme, že můžeš hrát úlohu obyčejné lidské bytosti, ale chápeme, že tyto činnosti vykonáváš jako divadelní herec. Tvé skutečné postavení je vždy vznešené, stejně jako postavení slunce, které si udržuje stále stejnou teplotu, když vychází i když zapadá. My cítíme při východu a západu v teplotách slunce rozdíl, jeho teplota se však nikdy nemění. Ty jsi stále transcendentálně vyrovnaný a žádné hmotné podmínky Tě ani nepotěší, ani nerozruší. Jsi Nejvyšší Brahman, Osobnost Božství, a neexistuje pro Tebe nějaká relativita. Můj drahý Mádhavo, Tebe nikdo nikdy neporazí. Hmotné rozlišování — ‚To jsem já,` ‚To jsi ty,` ‚To je moje,` ‚To je tvoje,` — u Tebe očividně chybí. Toto falešné rozlišování lze vidět v životech každého, dokonce i zvířat, ale čistí oddaní jsou ho prostí. Jelikož tak nerozlišují ani Tvoji oddaní, není možné, abys to dělal Ty.”

Poté, co takto Krišnu uspokojil, začal král Judhišthira připravovat vykonání oběti Rádžasúji. Přizval k účasti všechny kvalifikované bráhmany a mudrce a pověřil je různými úkoly jako kněze mající na starosti obětiště. Pozval ty nejzkušenější bráhmany a mudrce, kteří se jmenovali Krišna-dvaipájana Vjásadéva, Bharadvádž, Sumantu, Gautama, Asita, Vasištha, Čjavana, Kanva, Maitréja, Kavaša, Trita, Višvámitra, Vámadéva, Sumati, Džaimini, Kratu, Paila, Parášara,

Garga, Vaišampájana, Atharvá, Kašjapa, Dhaumja, Parašuráma, Šukráčárja, Ásuri, Vítihótra, Madhuččhandá, Víraséna a Akritavrana. Vedle těchto bráhmanů a mudrců pozval starší ctihodné osobnosti jako byli Drónáčárju, Bhíšmu (děda Kuruovců), Kripáčárju a Dhritaráštru. Pozval také všechny Dhritaráštrovy syny v čele s Durjódhanou a velkého oddaného Viduru. Králové z různých částí světa byli společně se svými ministry a tajemníky také pozváni, aby zhlédli velkou oběť, kterou král Judhišthira pořádal, a obřad rovněž navštívili občané z řad učených bráhmanů, rytířských kšatrijů, bohatých vaišjů i věrných šúdrů.
Bráhmanští kněží a mudrci starající se o obětní obřad vytvořili jako obvykle zlatým pluhem obětiště a podle pravidel védských rituálů zasvětili krále Judhišthiru jako vykonavatele velké oběti. Když před mnoha lety Varuna prováděl podobnou oběť, byly všechny obětní předměty ze zlata. Při oběti Rádžasúji krále Judhišthiry bylo veškeré náčiní také zlaté.
Na pozvání krále Judhišthiry se k účasti na velké oběti dostavili všichni vznešení polobozi jako Pán Brahmá, Pán Šiva a nebeský král Indra se svými společníky a také vládnoucí božstva vyšších planetárních soustav — Gandharvalóky, Siddhalóky, Džanalóky, Tapolóky, Nágalóky, Jakšalóky, Rákšasalóky, Pakšilóky a Čáranalóky — i slavní králové a jejich královny. Všichni shromáždění ctihodní mudrci, králové a polobozi se jednomyslně shodli na tom, že král Judhišthira je zcela způsobilý vzít na sebe zodpovědnost za vykonání oběti Rádžasúji, a nebylo nikoho, kdo by s tím nesouhlasil. Všichni dobře znali postavení krále Judhišthiry; nic pro něho nebylo mimořádné uskutečnit, jelikož byl velkým oddaným Pána Krišny. Učení bráhmanové a kněží dohlédli na to, aby oběť Mahárádže Judhišthiry byla vykonána přesně stejným způsobem, jako ji v pradávných dobách prováděl polobůh Varuna. Kdykoliv se koná oběť, všem účastníkům se podle védského systému podává šťáva z rostliny sóma, která je nápojem s oživujícími účinky. Toho dne, kdy se získávala šťáva sóma, král Judhišthira uctivě přivítal zvláštního kněze, který měl upozorňovat na všechny chyby v dodržování ustálených pravidel oběti. Védské

mantry se musí přesně vyslovovat a recitovat se správným přízvukem; jakmile kněz pronášející mantry udělá nějakou chybu, dohlížející kněz okamžitě celý postup opraví, a díky tomu jsou obřady prováděny dokonale — jinak by oběť nemohla přinést kýžený výsledek. Ve věku Kali nejsou takoví učení bráhmanové či kněží k dispozici, a proto jsou všechny tyto oběti zakázané. Jediná oběť, kterou *śāstry* doporučují, je zpívání Hare Krišna mantry.
Další důležitou procedurou je ze všeho nejdříve uctít nejvznešenějšího člena shromáždění, který se oběti zúčastní. Jakmile byly přípravy na Judhišthirovu oběť dokončeny, začalo se uvažovat o tom, kdo by měl být na oběti uctěn jako první. Tento obřad se nazývá Agra-púdžá. *Agra* znamená “první” a *pūjā* znamená “uctívání”. Agra-púdžá se podobá volbě prezidenta. Všichni členové obětního shromáždění byli velice vznešení. Někteří navrhovali jako dokonalého kandidáta pro přijetí Agra-púdži jednoho, a jiní navrhovali někoho jiného.
Když otázka zůstávala nerozhodnutá, Sahadéva promluvil ve prospěch Pána Krišny. Řekl: “Pán Krišna, nejlepší z členů jaduovské dynastie a ochránce svých oddaných, je nejvznešenější osobností na tomto shromáždění. Proto myslím, že by Mu bez jakýchkoliv námitek měla být prokázána čest prvního uctívání. I když jsou zde polobozi jako Pán Brahmá, Pán Šiva, Indra a mnoho jiných vznešených osobností, nikdo se nemůže Krišnovi rovnat nebo Ho překonat z hlediska času, prostoru, bohatství, síly, slávy, moudrosti, odříkání nebo čehokoliv jiného. Cokoliv je považováno za známku majestátu, existuje v Krišnovi v plné míře. Stejně jako je individuální duše základním principem růstu hmotného těla, Krišna je Nadduší celého vesmírného projevu. Všechny védské obřady, jako provádění obětí, obětování ohni, recitování védských hymnů a praktikování mystické jógy, mají vést k realizaci Krišny. Ať už člověk následuje cestu plodonosných činností, nebo cestu filosofické spekulace, konečným cílem je Krišna; všechny pravé metody seberealizace jsou určeny k poznání Krišny. Dámy a pánové, je zbytečné mluvit o Krišnovi, neboť vy všichni jako vznešené osobnosti znáte Nejvyšší Brahman, Pána Krišnu, pro něhož

neexistují hmotné rozdíly mezi tělem a duší, mezi energií a zdrojem energie nebo mezi jednou a druhou částí těla. Jelikož je každý nedílnou částí Krišny, neexistují kvalitativní rozdíly mezi Krišnou a všemi živými bytostmi. Vše je emanací Krišnových energií, hmotné a duchovní. Krišnovy energie jsou jako teplo a světlo ohně; není rozdíl mezi kvalitou tepla a světla a ohně samotného.
Krišna může také dělat to, co chce, kteroukoliv částí svého těla. My můžeme vykonávat určité činnosti jen za pomoci určité části těla, ale On může dělat cokoliv kteroukoliv částí. A jelikož Jeho transcendentální tělo je plné poznání, blaženosti a věčnosti, nepodléhá šesti druhům hmotných změn: zrození, trvání, růstu, množení se, chřadnutí a zániku. K ničemu není nucen žádnou vnější energií, je nejvyšší příčinou stvoření, udržování a zničení všeho, co existuje. Pouze Krišnovou milostí se lidé zabývají náboženstvím, zlepšováním ekonomických poměrů, uspokojováním smyslů a nakonec snahou vysvobodit se z hmotných pout. Na těchto čtyřech principech pokroku v životě lze pracovat jedině milostí Krišny. Proto bychom Jemu měli nabídnout první uctívání v této velké oběti, a nikdo by proti tomu neměl nic namítat. Tak jako se zalitím kořene stromu automaticky dodá voda větvím, ratolestem, listům i květům a nakrmením žaludku se dostane výživy všem částem těla, poskytnutím prvního uctívání Krišnovi uspokojíme všechny na tomto setkání, včetně velkých polobohů. Chce-li někdo dávat milodary, je pro něho dobré, když je dává jedině Krišnovi, který je Nadduší každého, bez ohledu na dané tělo či individuální osobnost. Krišna je přítomný jako Nadduše v každé živé bytosti, a pokud Ho dokážeme uspokojit, bude každá živá bytost automaticky spokojená.”
Sahadéva měl to štěstí, že znal Krišnovu slávu, a poté, co ji stručně popsal, zmlkl. Všichni přítomní na velkém obětním shromáždění začali po jeho řeči tleskat a opakovaně jeho slova potvrzovali: “Vše, co jsi řekl, je zcela správné. Vše, co jsi řekl, je zcela správné.”
Jakmile král Judhišthira slyšel souhlas všech přítomných, zvláště bráhmanů a učených mudrců, uctil Pána Krišnu podle usměrňujících zásad daných ve Védách. Ze všeho nejdříve společně se svými

bratry, manželkami, dětmi, jinými příbuznými a ministry omyl lotosové nohy Pána Krišny a vodou pokropil jejich hlavy. Potom přinesl Pánu Krišnovi různé druhy žlutých hedvábných oděvů a daroval Mu spoustu drahokamů a šperků pro Jeho použití.
Z uctívání Krišny, jediného objektu své lásky, cítil král Judhišthira takovou extázi, že mu z očí tekly slzy, a přestože chtěl, nemohl Pána zřetelně vidět. Když takto Pán Krišna přijímal uctívání krále Judhišthiry, všichni členové shromáždění povstali se sepjatýma rukama a volali: *“Jaya! Jaya! Namaḥ! Namaḥ!”* Všichni společně složili Krišnovi uctivé poklony a z nebe padaly spršky květů.
Na tomto setkání byl přítomný také král Šišupála. Byl z mnoha důvodů Krišnův zapřisáhlý nepřítel; zvláště proto, že Krišna ukradl Rukminí ze svatebního obřadu, který Šišupála chystal. Nemohl proto snést, že je Krišna takto uctíván a že jsou oslavovány Jeho vlastnosti. Místo aby byl šťastný, že slyší o Pánově slávě, velice se rozhněval. Když každý vzdával Krišnovi úctu povstáním, Šišupála zůstal sedět, ale jak v něm rostl hněv, že všichni uctívají Krišnu, náhle vyskočil, zvedl ruku a promluvil rázně a nebojácně proti Pánu Krišnovi, tak, aby ho Pán zřetelně slyšel.
“Dámy a pánové, nyní dokáži ocenit tvrzení Véd, že čas je svrchovaným vládcem všeho. Přes veškeré snahy namířené proti němu čas vykoná svůj plán, aniž by mu v tom cokoliv mohlo zabránit. Člověk například může usilovat ze všech sil, aby zůstal naživu, ale jakmile nadejde čas jeho smrti, nikdo ji nezastaví. Tady vidím, že i když je ve shromáždění mnoho zkušených osobností, vliv času je tak silný, že všechny zmátl výrok nějakého chlapce, který hloupě promluvil o Krišnovi. Je zde mnoho učených mudrců a stařešinů, ale přesto přijali prohlášení hloupého hocha. To znamená, že vlivem času může být ošálená i inteligence tak ctěných osob, jaké jsou na tomto setkání. Plně souhlasím, že úctyhodné osobnosti zde přítomné jsou způsobilé vybrat toho, kdo smí být uctíván jako první, ale nemohu souhlasit s proslovem nějakého chlapce, jako je Sahadéva, který tak uznale mluvil o Krišnovi a doporučil, že Krišna si při oběti zaslouží první uctívání. Vidím, že na tomto setkání je mnoho osobností, které podstoupily náročnou askezi, jsou velmi

učené a dodržují mnoho přísných slibů. Svým poznáním a vedením mohou osvobodit mnoho osob zakoušejících útrapy hmotného bytí. Jsou zde velcí rišiové, jejichž poznání nemá mezí, jakož i mnoho seberealizovaných osob a bráhmanů, a proto si myslím, že kdokoliv z nich by mohl být vybrán pro první uctívání, neboť by je měli uctívat i velcí polobozi, králové a vladaři. Nechápu, jak jste mohli vybrat tohoto pasáčka krav, Krišnu, a všechny tak vznešené osobnosti zanedbat. Podle mě není Krišna o nic lepší než vrána — jak by mohl být způsobilý přijmout první uctívání při této velké oběti?

Nemůžeme dokonce ani určit, ke které kastě Krišna patří nebo jaké jsou Jeho předepsané povinnosti.” Krišna ve skutečnosti nepatří do žádné kasty, ani nemá žádné předepsané povinnosti, které by musel vykonávat. Ve Védách je řečeno, že Nejvyšší Pán nemusí nic dělat jako svoji předepsanou povinnost. Vše, co má být z Jeho strany vykonáno, zastanou Jeho různé energie.

Šišupála pokračoval: “Krišna nenáleží k urozenému rodu. Je tak nezávislý, že nikdo nezná Jeho zásady náboženského života. Vypadá to, jako by se všem náboženským zásadám vymykal. Stále jedná nezávisle a nedbá na příkazy a usměrňující zásady Véd. Proto nemá žádné dobré vlastnosti.” Šišupála Krišnu nepřímo chválil, když říkal, že se na Něho nevztahují příkazy Véd. To je pravda, protože Krišna je Nejvyšší Osobnost Božství. To, že nemá “žádné dobré vlastnosti” (*guṇaiḥ hīnaḥ*), znamená, že nemá žádné hmotné vlastnosti, a jelikož je Nejvyšší Osobnost Božství, jedná nezávisle a nedbá na společenské či náboženské zvyklosti.

Šišupála pokračoval: “Jak by za těchto okolností mohl být způsobilý pro přijetí prvního uctívání v oběti? Krišna je tak hloupý, že opustil Mathuru, kterou obývají velice vznešení následovníci védské kultury, a uchýlil se do oceánu, kde o Védách nepadne ani slovo. Místo aby žil otevřeně, postavil pevnost uprostřed vod a žije na místě, kde se nediskutuje védské poznání. A kdykoliv z pevnosti vyjde, jen sužuje občany jako bandita, zloděj a darebák.”

Šišupála zešílel z toho, že byl Krišna zvolen za nejvyšší osobnost shromáždění, které patřilo první uctívání, a mluvil tak bezohledně,

že to vypadalo, jako by přišel o veškeré své štěstí. Ve svém neštěstí nadále urážel Krišnu a Pán Krišna ho bez námitek trpělivě poslouchal. Jako se lev nestará o vytí smečky šakalů, Pán Krišna se nenechal vyprovokovat a mlčel. Neodpověděl ani na jediné Šišupálovo obvinění, zato všichni členové shromáždění (s výjimkou několika, kteří se Šišupálou souhlasili) byli velice rozrušení, protože to je povinností každého slušného člověka — netolerovat pomlouvání Boha nebo Jeho oddaného. Ti, kteří si mysleli, že nemohou proti Šišupálovi náležitě zasáhnout, si rukama zacpali uši a na protest opustili shromáždění, aby neslyšeli další urážky. Při odchodu ze setkání odsuzovali Šišupálovo jednání. Tak zní védský příkaz — že kdekoliv se pomlouvá Nejvyšší Osobnost Božství, člověk má to místo okamžitě opustit. Pokud tak neučiní, připraví se o výsledky svých zbožných činností a poklesne do nižších životních podmínek.
Všichni přítomní králové náležící do kuruovské dynastie a dynastií Matsjů, Kékajů a Sriňdžajů se velice rozzlobili a okamžitě se chopili svých mečů a štítů, aby Šišupálu zabili, ale ten byl tak pošetilý, že ho ani trochu neznepokojilo, když byli všichni přítomní králové připravení ho zabít. Šišupálu nenapadlo se zamyslet nad klady a zápory svojí hloupé řeči, a přestože viděl, že se ho všichni králové chystají zabít, tak místo aby se zarazil, vzal svůj meč a štít a bojovně se proti nim postavil. Když Pán Krišna viděl, že se na místě konání příznivé Rádžasúja-jagji schyluje k boji, osobně krále uklidnil. Ze své bezpříčinné milosti se rozhodl Šišupálu zabít sám. Jakmile Šišupála začal urážet krále, kteří se ho chystali napadnout, Pán Krišna vzal svůj disk, ostrý jako břitva, a okamžitě oddělil Šišupálovi hlavu od těla.
Když byl Šišupála takto zabit, z davu se ozval burácivý křik. Těch několik králů, kteří Šišupálu podporovali, využilo příležitosti a ze strachu o život rychle opustilo shromáždění. Šišupálova požehnaná duše pak přede všemi ihned splynula s tělem Pána Krišny, jako když rozpálený meteor vletí do zemského povrchu. Splynutí Šišupálovy duše s Krišnovým transcendentálním tělem nám připomíná příběh o Džajovi a Vidžajovi, kteří poklesli do hmotného světa z

vaikunthských planet kvůli prokletí od čtyř Kumárů. Jejich návrat do duchovního světa byl zařízen tak, že tři životy po sobě měli Džaja a Vidžaja jednat jako úhlavní nepřátelé Pána a na konci těchto životů se měli vrátit na Vaikunthalóku, aby Pánu sloužili jako Jeho společníci.

I když Šišupála jednal jako Krišnův nepřítel, byl si neustále vědom Krišny. Byl vždy pohroužený do myšlenek na Krišnu, a tak nejprve získal osvobození *sāyujya-mukti*, splynutí s existencí Nejvyššího, a nakonec byl znovu dosazen do svého původního postavení osobního služebníka. *Bhagavad-gītā* potvrzuje tuto skutečnost, že je-li někdo v době smrti pohroužený do myšlenek na Nejvyššího Pána, pak ihned po opuštění hmotného těla vstoupí do Božího království.

Po osvobození Šišupály se král Judhišthira odměnil všem účastníkům obětního shromáždění. Náležitě obdaroval kněží a učené mudrce za jejich podíl na vykonání oběti a po dokončení všech těchto rutinních činností se vykoupal. Koupel na konci oběti je také dána předepsanými pravidly a nazývá se *avabhṛtha*.

Takto Pán Krišna umožnil provedení Rádžasúja-jagji, kterou uspořádal král Judhišthira. Na žádost svých bratranců a příbuzných pak zůstal v Hastinápuru ještě několik měsíců. Ačkoliv král Judhišthira a jeho bratři nechtěli, aby Hastinápur opustil, Krišna si vyžádal od krále svolení k návratu do Dváraky, a společně se svými královnami a ministry odjel zpátky domů.

Příběh o poklesnutí Džaji a Vidžaji z vaikunthských planet do hmotného světa je popsaný v sedmém zpěvu *Śrīmad-Bhāgavatamu*. Zabití Šišupály má s tímto vyprávěním přímou spojitost, ale nejdůležitějším pokynem, který z této události dostáváme, je, že Nejvyšší Pán, Osobnost Božství, je absolutní a může osvobodit kohokoliv, ať už daná osoba jedná jako Jeho nepřítel, či jako přítel. Je tedy omyl si myslet, že Pán jedná s někým v přátelském vztahu a s někým jiným v nepřátelském. Jeho nepřátelství i přátelství jsou vždy na absolutní úrovni. Neexistuje zde žádné hmotné rozlišování.

Poté, co se král Judhišthira na závěr oběti vykoupal, stál uprostřed učených mudrců a bráhmanů a připomínal krále nebes; vypadal

velice krásně. Bohatě odměnil všechny polobohy, kteří se oběti zúčastnili, a ti spokojeně odešli. Při odchodu chválili královy činnosti a oslavovali Pána Krišnu.

Když Šukadéva Gósvámí vyprávěl o tom, jak Krišna zabil Šišupálu a jak Mahárádž Judhišthira úspěšně vykonal Rádžasúja-jagju, zmínil se také, že po úspěšném dokončení jagji byl jen jeden člověk nešťastný: Durjódhana. Následkem svého hříšného života měl Durjódhana velice závistivou povahu. Zjevil se v kuruovské dynastii jako zosobněná chronická nemoc, aby zničil celý rod.

Šukadéva Gósvámí ujistil Mahárádže Paríkšita, že zábavy Pána Krišny — zabití Šišupály a Džarásandhy a vysvobození uvězněných králů — jsou transcendentální a každý, kdo těmto vyprávěním naslouchá od autorizovaných osob, se ihned zbaví všech následků hříšných činností svého života.

Takto končí Bhaktivédántův výklad 74. kapitoly knihy Krišna, nazvané “Osvobození Šišupály”.

75. KAPITOLA

Proč se Durjódhana cítil na konci oběti Rádžasúji uražen

Král Judhišthira byl známý jako *ajāta-śatru* neboli ten, kdo nemá nepřátel. Všichni lidé, polobozi, královė, mudrci i světci proto byli šťastní, když viděli úspěšné zakončení jeho Rádžasúja-jagji. To, že Durjódhana zůstal jako jediný nešťastný, Mahárádže Paríkšita udivilo, a tak požádal Šukadévu Gósvámího o vysvětlení.

Šukadéva Gósvámí řekl: "Můj milý králi Paríkšite, tvůj děd, král Judhišthira, byl velká duše. Jeho příjemná povaha v každém vzbuzovala touhu být jeho přítelem, a proto byl známý jako *ajāta-śatru*, ten, kdo si nikdy nevytvořil nepřítele. Zapojil všechny členy kuruovské dynastie, aby se ujali různých úloh v řízení oběti Rádžasúji. Bhímasénovi byla například svěřena do péče kuchyně, Durjódhanovi pokladnice, Sahadévovi vítání hostů, Nakulovi zásobování a Ardžunovi péče o pohodlí stařešinů. Nejvíce udivující bylo, že Krišna, Nejvyšší Osobnost Božství, se ujal mytí nohou všech přicházejících hostů. Královna, bohyně štěstí Draupadí, měla na starosti rozdávání jídla, a jelikož Karna byl proslavený svým dáváním milodarů, dostal je na starost. Podobně byli do řízení oběti Rádžasúji různými způsoby zapojeni i Sátjaki, Vikarna, Hárdikja, Vidura, Santardana a Bhúrišravá, syn Báhlíky. Cítili ke králi Judhišthirovi tak hlubokou láskyplnou náklonnost, že jejich jedinou touhou bylo ho potěšit.

Poté, co Šišupála milostí Pána Krišny zemřel a splynul s duchovní existencí, a poté, co Rádžasúja-jagja skončila a všichni přátelé, hosté a příznivci byli náležitě poctěni a odměněni, se král Judhišthira odešel vykoupat do Gangy. Hastinápur dnes leží na břehu řeky Jamuny, a prohlášení *Śrīmad-Bhāgavatamu*, že král Judhišthira se šel koupat do Gangy, tedy naznačuje, že v dobách Pánduovců byla Jamuná také známá jako Ganga. Zatímco se král zabýval koupelí *avabhṛtha*, zněly různé hudební nástroje, jako mridangy, lastury, bubny panava, kotle a trubky, a k tomu cinkaly nákotníčky tančících dívek. Za doprovodu vín, fléten, gongů a činelů zpívalo mnoho skupin profesionálních zpěváků, a tak se nebem nesl

ohlušující zvuk. Byli zde panovníci z mnoha království — například sriňdžajského, kámbódžského, kuruovského, kékajského a kóšalského—se svými různými vlajkami a nádherně ozdobenými slony, kočáry, koňmi a vojáky. Všichni šli v průvodu s králem Judhišthirou v čele. Kněží a bráhmanové, kteří předtím prováděli oběť, hlasitě recitovali védské hymny. Polobozi a obyvatelé Pitrilóky a Gandharvalóky společně s mnoha mudrci shazovali z nebe květy. Muži a ženy Hastinápuru neboli Indraprasthy si potřeli těla vonnými a květinovými oleji, pěkně se oblékli do barevných šatů a ozdobili se girlandami, drahokamy a šperky. Rozradostnění z obřadu po sobě stříkali tekuté substance jako vodu, olej, mléko, také máslo a jogurt. Někteří si tím i navzájem potírali těla. Tak oslavovali tuto událost. Profesionální nevěstky radostně pomazávaly těmito tekutinami těla mužů, a ti jim to opláceli stejně. Všechny tekutiny byly smíchané a kurkumou a šafránem a měly jasně žlutou barvu.
Na obloze bylo vidět mnoho různých letadel, ve kterých přiletěly manželky polobohů zhlédnout ten velký obřad. Na palankýnech dorazily také ženy královského rodu, bohatě ozdobené a obklopené tělesnými strážemi. Pán Krišna, bratranec Pánduovců z matčiny strany, a Jeho důvěrný přítel Ardžuna tehdy po královnách cákali různé tekutiny. Královny se začaly stydět, ale zároveň se jim na tvářích rozzářil nádherný úsměv. Jelikož byly postříkané, sárí na jejich tělech byla celá promáčená, a pod vlhkými šaty prosvítaly různé části jejich krásných těl, zvláště ňadra a pás. Královny si v nádobách přinesly stejné tekutiny a stříkaly je stříkačkami po svých švagrech. Při těchto radovánkách se jim rozpustily vlasy a květy zdobící jejich těla začaly padat na zem. Když se Pán Krišna, Ardžuna a královny takto bavili, ti, kdo neměli čistá srdce, byli rozrušení chtivými touhami. Takové chování mezi čistými muži a ženami je plné požitku, ale toho, kdo je hmotně znečištěný, ovládne chtíč.
Král Judhišthira seděl v nádherném voze, taženém znamenitými koňmi, se svými královnami včetně Draupadí a vypadali tak krásně, že se zdálo, jako by zde osobně stála velká oběť Rádžasúja se svými různými obřadními úkony.

Po oběti Rádžasúji následoval povinný védský obřad známý jako *patnī-saṁyāja*. Tuto oběť koná muž se svou manželkou a proběhla pod řádným vedením kněží krále Judhišthiry. Když se královna Draupadí a král Judhišthira věnovali koupeli *avabhṛtha*, obyvatelé Hastinápuru společně s polobohy z radosti začali tlouci do bubnů a troubit na trumpety a z nebe pršely květy. Jakmile král a královna dokončili svou koupel v Ganze, vykoupali se v ní i všichni ostatní obyvatelé všech varen neboli kast — bráhmanové, kšatrijové, vaišjové i šúdrové. Koupel v Ganze védská písma doporučují, neboť osvobozuje člověka od všech následků hříšného jednání. V Indii je dodnes běžná, zvláště v určitých mimořádně příznivých chvílích. Tehdy se v Ganze koupají milióny lidí.

Po koupeli se král Judhišthira oblékl do nových hedvábných šatů doplněných šálem a ozdobil se drahými klenoty. Nejenže oblékl a ozdobil sám sebe, ale také dal šaty a šperky všem kněžím a ostatním, kteří se podíleli na vykonání obětí. Takto je všechny uctil. Mahárádž Judhišthira neustále uctíval své přátele, členy své rodiny, své příznivce a všechny přítomné, a jelikož byl vaišnava, velký oddaný Pána Nárájana, věděl, jak se ke každému dobře chovat. Snaha májávádských filosofů vidět každého jako Boha je umělým pokusem dosáhnout jednoty, ale vaišnava neboli oddaný Pána Nárájana vidí každou živou bytost jako nedílnou část Nejvyššího Pána. Jeho chování k jiným živým bytostem je proto na absolutní úrovni. Stejně jako se člověk nemůže chovat k jedné části svého těla jinak než k druhé, neboť obě patří ke stejnému tělu, vaišnava nevidí lidskou bytost jako odlišnou od zvířete, neboť v obou vidí duši společně s Nadduší.

Když byli všichni osvěžení koupelí, oblečení v hedvábných šatech a měli na sobě náušnice z drahokamů, květinové girlandy, turbany, dlouhé šály a perlové náhrdelníky, vypadali jako polobozi z nebes. Zvláště to platilo o ženách, které byly velice pěkně oblečené. Každá měla kolem boků zlatý pás a všechny se usmívaly. Těla měly označená tilakem a tváře jim lemovaly kadeře vlnitých vlasů, což byla velice přitažlivá kombinace.

Všichni, kdo se zúčastnili oběti Rádžasúji — vysoce kultivovaní kněží, bráhmanští pomocníci, občané všech varen a králové, polobozi, mudrci, světci i obyvatelé Pitrilóky — byli s chováním krále Judhišthiry velice spokojení a na konci se blaženě rozjeli do svých sídel. Cestou do svých domovů hovořili o jednání krále Judhišthiry, a přestože o jeho velikosti mluvili neustále, nemohli se toho nasytit, stejně jako může člověk pít znovu a znovu nektar a nikdy nebude mít dost. Poté, co všichni ostatní odjeli, zadržel Mahárádž Judhišthira úzký okruh svých přátel, včetně Pána Krišny, a nechtěl je nechat odejít. Pán Krišna nemohl královu žádost odmítnout, a proto poslal zpátky všechny hrdiny jaduovské dynastie, jako Sámbu a další. Ti všichni se vrátili do Dváraky a Pán Krišna sám zůstal, aby krále potěšil.
V hmotném světě má každý určitou touhu, kterou si chce splnit, ale to se mu nikdy nepodaří k úplné spokojenosti. Král Judhišthira však díky své neochvějné oddanosti Krišnovi dokázal vykonáním oběti Rádžasúji úspěšně splnit všechna svá přání. Z popisu Rádžasúja- jagji to vypadá na velký oceán náročných žádostí. Obyčejný člověk takový oceán nemůže překonat, ale král Judhišthira ho milostí Pána Krišny dokázal překonat velice snadno, a tak se zbavil veškeré úzkosti.
Když Durjódhana viděl, že Mahárádž Judhišthira se vykonáním Rádžasúja- jagji velice proslavil a byl ve všech ohledech zcela spokojený, vzplál v něm oheň závisti, neboť jeho mysl byla vždy plná jedu. Obzvláště záviděl císařský palác, který Pánduovcům postavil démon Maja. Palác byl vynikajícím uměleckým dílem, nad kterým zůstával rozum stát, a odpovídal postavení velkých princů, králů nebo vůdců démonů. Pánduovci v něm žili se členy své rodiny a královna Draupadí velice pokojně sloužila svým manželům. A jelikož v té době tam byl také Pán Krišna, palác zdobily tisíce Jeho královen. Když se po něm procházely se svými těžkými ňadry a útlými pasy a jejich nákotníčky při chůzi melodicky cinkaly, celý palác vypadal přepychověji než nebeské království. Jejich ňadra byla poprášená šafránovým práškem, a proto byly perlové náhrdelníky na jejich hrudích načervenalé. Královny se svými krásnými náušnicemi

a rozevlátými vlasy vypadaly velice přitažlivě. Durjódhana záviděl, když v paláci krále Judhišthiry viděl takové krásky. Zvláště se ho zmocňovala závist a chtíč, když hleděl na krásu Draupadí, protože ta ho výjimečně přitahovala už od samého začátku, kdy se provdala za Pánduovce. I Durjódhana byl přítomný na shromáždění, kde si Draupadí vybírala manžela, a společně s dalšími princi byl uchvácen její krásou, ale získat ji se mu nepodařilo.
Jednou král Judhišthira seděl na svém zlatém trůnu v paláci od démona Maji. Byli tam také jeho čtyři bratři a jiní příbuzní i jeho velký příznivec Krišna, Nejvyšší Osobnost Božství, a vypadalo to, jako by po stránce hmotného bohatství v ničem nezaostával za Pánem Brahmou. Když seděl na trůnu, obklopen svými přáteli, a recitátoři mu přednášeli modlitby v podobě krásných písní, do paláce vešel Durjódhana se svými mladšími bratry. Zdobila ho helmice a v ruce třímal meč. Měl vždy hněvivou a závistivou náladu, a proto se kvůli maličkosti obořil na strážné a kypěl vztekem. Díky zručnosti démona Maji byl palác na různých místech zařízený tak, že ten, kdo ta tajemství neznal, mohl považovat vodu za zemi a zemi za vodu. Durjódhana se tímto mistrovským dílem nechal oklamat, šlápl na vodu, o které se domníval, že je to země, a spadl do ní. Jakmile pro svou hloupost spadl, královny se tomu začaly pobaveně smát. Král Judhišthira chápal, jak se Durjódhana cítí, a snažil se je zadržet, ale Pán Krišna mu naznačil, aby je nechal, ať se baví. Krišna si přál, aby byl Durjódhana takto napálen a aby se všichni pobavili jeho pošetilým chováním. Když se mu všichni smáli, Durjódhana se cítil velice uražen a z hněvu se mu zježily chlupy na těle. Po této potupě se skloněnou hlavou ihned opustil palác. Mlčel a nijak se neohrazoval. Když odešel takto rozhněvaný, všichni události litovali a krále Judhišthiru to také velice mrzelo. Krišna však navzdory všemu, co se stalo, nic neřekl. K celé události se nevyslovil ani kladně, ani záporně. Zdálo se, že Durjódhana byl uveden do iluze svrchovanou vůlí Pána Krišny, a to byl počátek nepřátelství mezi dvěma klany kuruovské dynastie. Jevilo se to jako součást Krišnova plánu, jak naplnit své poslání, kterým bylo zmenšit břímě světa.

Král Paríkšit se tázal Šukadévy Gósvámího, proč nebyl Durjódhana po skončení velké oběti Rádžasúji spokojený, a Šukadéva Gósvámí mu to takto vysvětlil.

Takto končí Bhaktivédántův výklad 75. kapitoly knihy Krišna, nazvané "Proč se Durjódhana cítil na konci oběti Rádžasúji uražen".

76. KAPITOLA

Bitva mezi Šálvou a členy jaduovské dynastie

Když Šukadéva Gósvámí popisoval různé činnosti Pána Krišny v Jeho roli obyčejné lidské bytosti, vyprávěl také příběh o bitvě mezi dynastií Jaduovců a démonem Šálvou, který si obstaral podivuhodný vzdušný koráb jménem Saubha. Král Šálva byl velký přítel Šišupály. Byl jedním z členů ženichova doprovodu, když se jel Šišupála oženit s Rukminí. V bitvě mezi vojáky jaduovské dynastie a králi protější strany byl Šálva jaduovskými vojáky poražen, nicméně před ostatními králi pak složil slib, že všechny členy jaduovské dynastie v budoucnu sprovodí ze světa. Od své porážky v bitvě na Rukminině svatbě v sobě choval závist vůči Pánu Krišnovi, kterou nemohl vymazat z paměti, a ve skutečnosti byl hlupák, neboť přísahal, že Krišnu zabije.
Takoví hloupí démoni se pro uskutečnění svých záludných plánů obvykle uchýlí k některému z polobohů, například Pánu Šivovi, a Šálva tedy přijal útočiště u lotosových nohou Pána Šivy, aby získal sílu. Podrobil se přísné askezi, během které nejedl každý den nic víc než hrst popela. Pán Šiva, manžel Párvatí, je obecně velice milostivý, a když někdo podstoupí přísnou askezi, aby ho potěšil, nechá se velmi rychle uspokojit. Po celý rok pokračoval Šálva v odříkání a Pán Šiva z něho měl radost a vyzval ho, aby vyslovil své přání.
Šálva požádal Pána Šivu o letadlo, které bude tak mocné, že ho nebude moci zničit žádný polobůh, démon, člověk, Gandharva či Nága, dokonce ani žádný Rákšasa. Navíc chtěl, aby toto letadlo mohlo letět kamkoliv, kam ho nasměruje, a zvláště aby bylo nebezpečné pro dynastii Jaduovců a nahánělo jim hrůzu. Pán Šiva okamžitě svolil, že mu dá toto požehnání, a Šálva si vzal na pomoc démona Maju, aby vyrobil železné letadlo, které bylo tak silné a odolné, že ho nikdo nemohl rozbít. Byl to obrovský stroj, téměř jako velké město, a mohl létat tak vysoko a takovou rychlostí, že bylo prakticky nemožné ho spatřit; natož na něj zaútočit. Ačkoliv se zdálo, že ho téměř zcela zahaluje temnota, pilot s ním mohl létat

kamkoliv. Jakmile Šálva získal toto úžasné letadlo, letěl s ním k městu Dvárace, neboť hlavním účelem, proč chtěl letadlo mít, bylo napadnout město Jaduovců, vůči kterým cítil trvalé nepřátelství. Šálva tedy zaútočil na Dváraku z nebe, a zároveň město obklíčil velkým počtem pěšáků. Pozemní vojáci vzali útokem krásná místa ve městě. Ničili nádherné parky, městské brány, paláce a mrakodrapy, vysoké hradby kolem města a pěkná místa, kam lidé přicházeli za zábavou. Zatímco vojáci útočili po zemi, letadlo začalo shazovat velké balvany, kmeny stromů, blesky, jedovaté hady a mnoho jiných nebezpečných věcí. Šálvovi se také podařilo vyvolat ve městě tak silnou větrnou smršť, že prach zakryl oblohu a celou Dváraku pohltila tma. Šálvovo letadlo přivodilo městu Dvárace soužení rovné tomu, které způsobil Zemi před dlouhou dobou svými rušivými činnostmi Tripurásura. Obyvatelé Dváraky Purí byli tak trýzněni, že neměli ani na chvíli klid.
Velcí hrdinové města Dváraky v čele s veliteli, jako byl Pradjumna, odpověděli vojákům i Šálvovu letadlu protiútokem. Když Pradjumna viděl krajní znepokojení občanů, ihned je uklidnil příslibem, že zajistí bezpečí, nechal nastoupit své vojáky a sám nasedl na vůz. Mnozí válečníci, jako Sátjaki, Čárudéšna a Sámba, všichni Pradjumnovi mladší bratři, jakož i Akrúra, Kritavarmá, Bhánuvinda, Gada, Šuka a Sárana, následovali jeho velení a vyjeli z města bojovat se Šálvou. Každý z nich byl *mahā-rathī* — válečník schopný bojovat s tisíci mužů. Všichni byli plně vybaveni nezbytnými zbraněmi a na pomoc měli stovky a tisíce vojáků na vozech, slonech či koních a pěšáků. Mezi oběma stranami vypukl lítý boj, jako za dřívějších dob mezi polobohy a démony. Bojovalo se ostře a každému, kdo tento nelítostný boj sledoval, se ježily chlupy na těle. Pradjumna okamžitě zneškodnil mystické úkazy způsobené Šálvovým letadlem. Šálva, král Subahy, mystickou silou svého letadla vytvořil temnotu hustou jako noc, ale Pradjumna se zničehonic objevil jako vycházející slunce. Stejně jako východ slunce ihned rozptýlí noční tmu, síla, kterou projevoval Šálva, se s příchodem Pradjumny vytratila. Každý Pradjumnův šíp měl na konci zlaté opeření a byl opatřený ostrým železným hrotem. Vystřelením

dvaceti pěti takových šípů Pradjumna těžce poranil Šálvova vrchního velitele. Dalších sto šípů pak vystřelil na tělo Šálvy. Poté vždy jedním šípem zasáhl každého vojáka, zabil všechny vozataje salvami deseti šípů na každého a trojicemi šípů zabíjel jízdní koně a slony. Když všichni, kdo byli na bojišti, viděli Pradjumnovy obdivuhodné výkony, velcí bojovníci na obou stranách velebili jeho rytířské činy.
Letadlo, které neslo Šálvu, však bylo velice tajemné. Bylo tak neobyčejné, že se někdy zdálo, že je na obloze mnoho letadel, a jindy se zdálo, že tam není žádné. Někdy ho bylo vidět a jindy ne a válečníci jaduovské dynastie si nikdy nemohli být jistí, kde se to podivné letadlo právě nachází. Někdy ho viděli na zemi, jindy letělo po nebi, někdy spočívalo na vrcholku hory a jindy plavalo po vodě. Podivuhodné letadlo létalo po nebi jako kroužící pochodeň; ani na okamžik se nezastavilo. Navzdory záhadným manévrům letadla se však velitelé a vojáci jaduovské dynastie vždy ihned hnali za Šálvou, ať už byl se svým letadlem a vojáky kdekoliv. Šípy, které Jaduovci vysílali, zářily jako slunce a byly nebezpečné jako hadí jazyky. Všichni vojáci bojující za Šálvu byli neustálými přívaly šípů, které na ně stříleli hrdinové jaduovské dynastie, brzy zahnáni do úzkých a sám Šálva pod náporem těchto šípů upadl do bezvědomí.
Šálvovi vojáci byli rovněž velice silní a jejich střelba šípů také nenechávala hrdiny jaduovské dynastie v klidu. Jaduovci však byli tak silní a odhodlaní, že neustoupili ze svých strategických pozic. Hrdinové jaduovské dynastie byli rozhodnutí buď zemřít na bojišti, nebo dobýt vítězství. Byli si jistí, že pokud zemřou v boji, dosáhnou nebeských planet, a když zvítězí, budou si užívat tohoto světa.
Šálvův vrchní velitel se jmenoval Djumán. Byl velice mocný, a přestože byl postřelený pětadvaceti Pradjumnovými šípy, náhle na Pradjumnu zaútočil svým těžkým kyjem a udeřil ho tak silně, že Pradjumna ztratil vědomí. Ihned se ozvalo volání: “Je mrtvý! Je mrtvý!” Rána kyjem do Pradjumnovy hrudi byla velice vážná a vypadalo to, jako kdyby mu ji rozpoltila.
Pradjumnův kočár řídil syn Dáruky. Podle védských vojenských zásad musí vozataj a bojovník na voze během bitvy spolupracovat.

Jelikož bylo povinností vozataje postarat se o hrdinu na voze, ocitne-li se v nebezpečné a svízelné bojové situaci, Dárukův syn odvezl Pradjumnu z bojiště. Na klidném místě Pradjumna o dvě hodiny později znovu nabyl vědomí, a když viděl, že je jinde než na bojišti, obrátil se na vozataje a začal ho zatracovat.
“Nic horšího jsi nemohl udělat! Proč jsi mě odvezl z bojiště? Nikdy jsem neslyšel, že by některý příslušník našeho rodu opustil bojiště. Nikdo z nich neodjel z bitvy v průběhu boje. Tím, že jsi mě odvezl, jsi na mě uvalil velikou ostudu. Bude se říkat, že jsem opustil bojiště, přestože boj ještě neskončil. Musím tě nařknout, můj milý vozataji, že jsi zbabělý kleštěnec! Řekni mi, jak mohu předstoupit před svého strýce Balarámu a otce Krišnu a co Jim mám říci? Všichni o mně budou mluvit a říkat, že jsem utekl z bitvy. A když se mě na to zeptají, co odpovím? Moje švagrové si mě budou posměšně dobírat: ‚Jak to, že se z tebe stal takový zbabělec, drahý hrdino? Jak se z tebe stal kleštěnec? Jak jsi mohl tak poklesnout v očích svých protivníků?` Můj milý vozataji, myslím, že ses dopustil velkého přestupku, když jsi mě odvezl z bojiště.”
Pradjumnův vozataj odpověděl: “Můj drahý pane, přeji ti, abys dlouho žil. Myslím, že jsem neudělal nic špatného, protože je vozatajova povinnost pomoci bojovníkovi na voze, když se dostane do úzkých. Ty si na bojišti vždy víš rady, můj drahý pane. Ale v tísnivých podmínkách se vozataj a bojovník musí navzájem chránit. Byl jsem si zcela vědom usměrňujících zásad boje a vykonal jsem svou povinnost. Nepřítel ti znenadání zasadil tak těžkou ránu kyjem, že jsi ztratil vědomí. Byl jsi v nebezpečné situaci, obklíčený nepřáteli. Musel jsem tedy udělat to, co jsem udělal.”
Takto končí Bhaktivédántův výklad 76. kapitoly knihy Krišna, nazvané “Bitva mezi Šálvou a členy jaduovské dynastie”.

77. KAPITOLA

Osvobození Šálvy

Z rozhovoru se svým vozatajem, synem Dáruky, Pradjumna pochopil, co se ve skutečnosti stalo. Umyl si tedy ústa a ruce na osvěžení a poté, co se náležitě vyzbrojil luky a šípy, požádal vozataje, aby ho zavezl k místu, kde stál Djumán, Šálvův vrchní velitel. Djumán během Pradjumnovy krátké nepřítomnosti na bojišti zabíral pozice vojáků jaduovské dynastie. Pradjumna se objevil na bojišti, okamžitě ho zastavil a s úsměvem na něho vystřelil osm šípů: čtyřmi šípy zabil Djumánovy čtyři koně a jedním šípem jeho vozataje, dalším šípem mu přeťal vedví luk, dalším roztrhal na cáry jeho vlajku a posledním mu ustřelil hlavu.
Na jiných frontách hrdinové jako Gada, Sátjaki a Sámba zabíjeli Šálvovy vojáky. I vojáci, kteří byli se Šálvou v letadle, hynuli v boji a padali do oceánu. Obě strany útočily velice tvrdě v divoké a nebezpečné bitvě, která pokračovala bez přerušení dvacet sedm dní. Zatímco ve se městě Dvárace bojovalo, Krišna pobýval v Indraprastě s Pánduovci a králem Judhišthirou. Boj s Šálvou se odehrával po vykonání Rádžasúja-jagji krále Judhišthiry a po zabití Šišupály. Jakmile Pán Krišna poznal, že Dvárace hrozí velké nebezpečí, vyžádal si svolení od starších členů pánduovského rodu, zvláště od své tety Kuntídéví, a okamžitě se vydal do Dváraky.
Pán Krišna si říkal, že zatímco po zabití Šišupály pobývá s Balarámou v Hastinápuru, Šišupálovi lidé jistě zaútočili na Dváraku. Když přijel k Dvárace, viděl, že celé město je vážně ohrožené. Postavil Balarámadžího do strategické pozice na ochranu města a sám požádal svého vozataje Dáruku, aby se připravil vyrazit. Řekl mu: “Dáruko, prosím, okamžitě Mě zavez tam, kde je Šálva. Možná víš, že tento Šálva je velice mocný a tajemný muž. Neměj z něho strach ani v nejmenším.” Jakmile Dáruka dostal od Pána Krišny pokyny, usadil Ho na kočár a rychle vyjel směrem k Šálvovi. Krišnův kočár byl označen vlajkou se znakem Garudy, a jakmile vojáci a válečníci jaduovské dynastie vlajku zahlédli, věděli, že Pán Krišna je na bojišti. Tou dobou již byli téměř všichni Šálvovi vojáci

mrtví, ale když Šálva viděl, že Krišna přijel na bojiště, vypustil velkou mocnou střelu, která letěla s burácením oblohou jako velký meteor. Byla tak zářivá, že osvětlila celé nebe. Jakmile se však objevil Pán Krišna, rozstřílel ji svými šípy na tisíce kousků.
Pán Krišna šestnácti šípy zasáhl Šálvu a spoustou šípů zaplavil jeho letadlo, stejně jako slunce na jasném nebi zaplaví celou oblohu nekonečným počtem molekul sluneční záře. Šálva zasadil Krišnovi tvrdý úder na levou stranu, kde Pán nesl svůj luk Šárnga; následkem toho vypadl luk Pánu Krišnovi z ruky. Toto upuštění luku bylo něčím nečekaným. Velké osobnosti a polobozi, kteří sledovali boj mezi Šálvou a Krišnou, byli nanejvýš rozrušeni a volali: “Běda! Běda!”
Šálva si myslel, že zvítězil, a zakřičel na Pána Krišnu: “Ty darebáku Krišno! Unesl jsi Rukminí násilím, dokonce v naší přítomnosti. Zkřížil jsi plány mému příteli Šišupálovi a sám ses s Rukminí oženil. A na velkém shromáždění při Rádžasúja-jagji krále Judhišthiry jsi využil příležitosti, kdy byl můj přítel Šišupála trochu nepozorný, a zabil jsi ho. Všichni si myslí, že jsi velký bojovník a že Tě nikdo nemůže porazit. Teď tedy budeš muset dokázat svou sílu. Myslím, že pokud přede mnou budeš ještě chvíli stát, svými ostrými šípy Tě pošlu na místo, odkud se už nikdy nevrátíš.”
Na to Pán Krišna odpověděl: “Hloupý Šálvo, mluvíš nesmysly. Nevíš, že okamžik tvé smrti už ti visí nad hlavou. Skuteční hrdinové příliš nehovoří. Dokazují svou udatnost tak, že prakticky ukážou nějaké rytířské činy.” Poté, co to Pán Krišna dořekl, s velkým hněvem udeřil Šálvu do klíční kosti tak silně, že Šálva začal zvracet krev a třást se, jako kdyby se měl zhroutit následkem kruté zimy. Nežli ho však mohl Krišna udeřit znovu, Šálva se svou mystickou silou stal neviditelným.
Za několik chvil přišel před Pána Krišnu záhadný, neznámý člověk. S hlasitým pláčem se poklonil u Pánových lotosových nohou a řekl Mu: “Jelikož jsi nejdražší syn svého otce Vasudévy, Tvá matka Dévakí mě poslala, abych Ti vyřídil smutnou zprávu. Šálva zajal Tvého otce a násilím ho odvedl, jako když řezník nemilosrdně odvede zvíře.” Když Pán Krišna slyšel od neznámého muže tuto

smutnou novinu, nejprve ho to velice rozrušilo, jako obyčejnou lidskou bytost. Na tváři se Mu objevily známky zármutku a žalostným hlasem zanaříkal: “Jak se to mohlo stát? Je tam přece Můj bratr, Pán Balaráma, a nikdo nedokáže Balarámadžího porazit. Dohlíží na Dváraku a Já vím, že je stále ve střehu. Jak se mohl Šálva dostat do města a uvěznit Mého otce? Ať je Šálva, jaký chce, jeho síla je omezená. Jak by tedy mohl zdolat sílu Balarámadžího, zajmout Mého otce, jak popisuje tento muž, a unést ho pryč? Běda! Osud je přece jen velice mocný.”
Zatímco Šrí Krišna takto přemýšlel, Šálva před Něho přivedl zajatce, který vypadal přesně jako Jeho otec Vasudéva. To vše byly výtvory Šálvovy mystické síly.
Šálva Krišnu oslovil: “Ty darebáku Krišno! Pohleď, tady je Tvůj otec, který Tě zplodil a jehož milostí stále ještě žiješ. Teď se podívej, jak ho zabiju. Zkus ho zachránit, máš-li nějakou sílu.” Jakmile mystický kouzelník Šálva takto promluvil před Pánem Krišnou, okamžitě usekl nepravému Vasudévovi hlavu. Pak bez otálení mrtvé tělo vzal a nastoupil do svého letadla. Pán Krišna je soběstačný, je Nejvyšší Osobnost Božství, ale hrál úlohu lidské bytosti, a proto byl na okamžik velice sklíčený, jako kdyby skutečně ztratil otce. V příštím okamžiku však pochopil, že zajetí a usmrcení Jeho otce byly projevy mystických sil, které se Šálva naučil od démona Maji. Opět nabyl svého pravého vědomí a viděl, že tam není ani posel, ani otcova hlava, ale že Šálva odletěl ve svém letadle, které se vznášelo na obloze. Pak začal přemýšlet, jak by Šálvu zabil.
Krišnova reakce je pro velké autority a světce zdrojem polemik. Jak mohl být Krišna, Nejvyšší Osobnost Božství, zdroj veškeré síly a poznání, takto zmaten? Nářek, zármutek a zmatenost jsou příznaky podmíněných duší, ale jak mohou tyto stavy ovlivnit osobu Nejvyššího, který je plný poznání, síly a všeho majestátu? Ve skutečnosti není možné, aby Šálvova mystická kouzla Pána Krišnu oklamala. Projevoval svou zábavu v úloze lidské bytosti. Velcí světci a mudrci, kteří se věnují oddané službě lotosovým nohám Pána Krišny a kteří tak dosáhli nejvyšší dokonalosti seberealizace, transcendovali zmatenost na úrovni tělesného pojetí života. Pán

Krišna je jejich konečným cílem. Jak by tedy mohl být zmaten Šálvovými mystickými kouzly? Závěr je takový, že zmatenost Pána Krišny byla dalším vznešeným atributem Jeho svrchované osobnosti.
Když si Šálva myslel, že jeho mystické projevy Krišnu zmátly, povzbudilo ho to a zaútočil na Pána s ještě větší silou a energií tak, že na Něho vyslal salvu šípů. Šálvovo nadšení se však dá přirovnat k můrám, jež se velkou rychlostí vrhají do ohně. Pán Krišna pálil šípy s nesmírnou razancí a zranil Šálvu, jehož brnění, luk a helmice osázená drahokamy se rozpadly. Ničivý úder Krišnova kyje roztříštil Šálvovo podivuhodné letadlo na kusy, které spadly do moře. Šálva byl velice pohotový a neztroskotal s letadlem; podařilo se mu vyskočit na zem. Znovu se rozběhl na Pána Krišnu. Když rychle utíkal, aby napadl Krišnu svým kyjem, Pán mu usekl ruku, která i s kyjem spadla na zem. Nakonec se Pán Krišna rozhodl, že ho zabije, a vzal svůj podivuhodný disk, který svítil jako zářící slunce v době zničení hmotného stvoření. Když Pán Šrí Krišna stál se svým diskem, připravený zabít Šálvu, vypadal jako hora, nad níž vychází rudé slunce. Pak usekl Šálvovi hlavu, která spadla na zem i s náušnicemi a přilbou. Šálva tedy zahynul stejným způsobem jako Vritrásura, jehož zabil nebeský král Indra.
Když byl Šálva mrtvý, všichni jeho vojáci a následovníci naříkali: “Běda! Běda!” Zatímco Šálvovi muži takto bědovali, polobozi z nebeských planet shazovali na Krišnu květy a vyhlašovali vítězství tlučením do bubnů a troubením na rohy. V tu chvíli se na scéně objevili další Šišupálovi přátelé, jako například Dantavakra, toužící bojovat s Krišnou a pomstít smrt Šišupály a ostatních. Když se Dantavakra objevil před Pánem Krišnou, byl rozzuřený na nejvyšší míru.
Takto končí Bhaktivédántův výklad 77. kapitoly knihy Krišna, nazvané “Osvobození Šálvy”.

78. KAPITOLA

Zabití Dantavakry, Vidúrathy a Rómaharšany

Po smrti Šišupály, Šálvy a Paundraky chtěl pošetilý démonský král jménem Dantavakra zabít Krišnu, a tím pomstít smrt Šálvy, svého přítele. Byl tak rozhořčen, že se objevil na bojišti bez náležitých zbraní a střeliva, a dokonce i bez kočáru. Jeho jedinou zbraní byl jeho vášnivý hněv. V ruce držel pouze kyj, ale byl tak mocný, že všichni cítili, jak se země pod jeho kroky otřásá. Když ho Pán Krišna uviděl přicházet s hrdinskou náladou, okamžitě sestoupil ze svého kočáru, neboť takové bylo pravidlo vojenské etikety, že bojovat se má jen mezi sobě rovnými. Pán Krišna vzal na vědomí, že Dantavakra je sám a ozbrojený pouze kyjem. Zachoval se podle toho a připravil se na boj tak, že se rovněž chopil kyje. Když se objevil před svým sokem, byl Dantavakrův hrdinský pochod okamžitě zastaven, stejně jako pobřeží zastavuje mohutné běsnící vlny oceánu.

Dantavakra, který byl králem Karúši, tehdy se svým kyjem zaujal neústupný postoj a promluvil k Pánu Krišnovi: “Je mi velkým potěšením a pokládám to za radostnou událost, Krišno, že se vidíme tváří v tvář. Neměl bych Tě zabíjet, můj drahý Krišno, jsi přece jen můj bratranec z matčiny strany, ale bohužel jsi udělal tu velkou chybu, že jsi zabil mého přítele Šálvu. Navíc Ti nestačí, že jsi zabil mého přítele; vím, že chceš zabít i mě. Kvůli tomuto Tvému odhodlání Tě musím usmrtit tak, že Tě svým kyjem rozbiju na kousky. Krišno, i když jsi můj příbuzný, jsi hlupák. Jsi náš největší nepřítel, a proto Tě dnes musím zabít, stejně jako se chirurgickým zákrokem odstraní vřed na těle. Svým přátelům jsem vždy velice zavázaný, a proto cítím dluh vůči svému drahému příteli Šálvovi. Této zadluženosti se zbavím jedině tak, že Tě zabiju.”

Stejně jako se ošetřovatel slona snaží ovládat zvíře bodáním trojzubcem, snažil se Dantavakra ovládnout Krišnu pouhými silnými slovy. Po skončení svých urážek udeřil Krišnu kyjem do hlavy a zařval jako lev, ale Krišna se nepohnul ani o píď, i když utržil silný zásah Dantavakrovým kyjem, a necítil ani žádnou bolest. Vzal svůj

kyj Kaumódakí a obratnými pohyby zasáhl Dantavakru do hrudi tak prudce, že se mu srdce roztrhlo vedví. Následkem toho začal Dantavakra zvracet krev, vlasy se mu zcuchaly a s rozhozenýma rukama i nohama spadl na zem. V několika minutách z něho zbylo jen mrtvé tělo. Po smrti Dantavakry, stejně jako v době Šišupálovy smrti, vyšla z démonova těla malá částice duchovní záře a v přítomnosti všech shromážděných podivuhodně splynula s tělem Pána Krišny.
Dantavakra měl bratra jménem Vidúratha, kterého zaplavil zármutek nad jeho smrtí. Ze žalu a hněvu těžce dýchal a objevil se před Pánem Krišnou s mečem a štítem v rukách, jen aby pomstil smrt svého bratra. Chtěl okamžitě Krišnu zabít. Když Pán Krišna poznal, že Vidúratha hledá příležitost, jak Ho seknout mečem, použil svou Sudaršana-čakru, disk ostrý jako břitva, a neprodleně mu usekl hlavu i s helmicí a náušnicemi.
Poté, co Pán Krišna takto zabil Šálvu a zničil jeho podivuhodné letadlo a pak zabil Dantavakru a Vidúrathu, konečně vešel do svého města Dváraky. Nikdo jiný než Krišna by tyto velké hrdiny nedokázal usmrtit, a proto Ho všichni polobozi z nebes a lidé na Zemi oslavovali. Velcí mudrci a asketové, obyvatelé planet Siddha a Gandharva, bytosti známé jako Vidjádharové, Vásuki a Mahánágové, nádherní andělé, obyvatelé Pitrilóky, Jakšové, Kinnarové i Čáranové na Něho shazovali květy a s jásotem zpívali písně o Jeho vítězství. Obyvatelé Dváraky slavnostně vyzdobili celé město a uspořádali velkou oslavu, a když Pán Krišna procházel městem, všichni členové vrišniovské dynastie a hrdinové jaduovské dynastie Ho s velkou úctou následovali. To jsou některé z transcendentálních zábav Pána Krišny, vládce všech mystických sil a Pána všech vesmírných projevů. Hlupáci, kteří jsou na úrovni zvířat, si někdy myslí, že Krišna je poražen, ale On je ve skutečnosti Nejvyšší Osobnost Božství a nikdo Ho porazit nemůže. Vždy bude vítězem nade všemi. Jen On je Bůh a všichni ostatní jsou Jeho podřízení služebníci.
Balaráma se jednou doslechl, že v kuruovské dynastii se konají přípravy na boj mezi dvěma znepřátelenými stranami — v čele jedné

stál Durjódhana a druhou vedli Pánduovci. Nelíbilo se Mu to, a tak se v pozici prostředníka pokusil boj zastavit. Když viděl, že je to nemožné, a protože se nechtěl aktivně zúčastnit boje ani na jedné ze stran, opustil Dváraku pod záminkou návštěvy různých posvátných poutních míst. Ze všeho nejdříve navštívil poutní místo zvané Prabhása-kšétra. Vykoupal se tam, upokojil místní bráhmany a obětoval polobohům, Pitům, velkým mudrcům a lidem obecně v souladu s pravidly védských obřadů. To je védská metoda, jak navštěvovat posvátná místa. Poté se rozhodl navštívit v doprovodu několika ctihodných bráhmanů různá místa podél řeky Sarasvatí. Postupně prošel místy, jako je Prithúdaka, Bindusara, Tritakúpa, Sudaršana-tírtha, Višála-tírtha, Brahma-tírtha a Čakra-tírtha. Kromě toho také navštívil všechna posvátná místa na břehu řeky Sarasvatí tekoucí na východ. Potom šel na všechna hlavní posvátná místa na břehu Jamuny a na břehu Gangy. Tak nakonec došel na posvátné místo známé jako Naimišáranja.

Toto posvátné místo Naimišáranja existuje v Indii dodnes a v dávných dobách se zvláště využívalo k setkáním velkých mudrců a světců za účelem pochopit duchovní život a seberealizaci. V době, kdy Pán Balaráma toto místo navštívil, zde početné shromáždění transcendentalistů provádělo velkou oběť. Taková setkání měla trvat tisíce let. Když přišel Pán Balaráma, všichni účastníci setkání — velcí mudrci, asketové, bráhmanové a vzdělaní učenci — okamžitě vstali ze svých míst a s velkou úctou Ho přivítali. Někteří vzdali úctu tak, že povstali a pak složili poklony, a starší mudrci a bráhmanové Mu poté, co vstali, dávali požehnání. Po této formalitě nabídli Pánu Balarámovi pohodlné místo k sezení a všichni přítomní se podíleli na Jeho uctívání. Každý člen shromáždění v Balarámově přítomnosti povstal, protože všichni věděli, že je Nejvyšší Osobnost Božství. Být vzdělaný či učený znamená chápat Nejvyšší Osobnost Božství, a tak všichni bráhmanové a mudrci vstali, neboť věděli, kdo Pán Balaráma je, přestože se na Zemi zjevil jako kšatrija.

Stala se však jedna nepříjemná věc — poté, co byl Pán Balaráma uctěn a usazen, spatřil Rómaharšanu, žáka Vjásadévy (literární inkarnace Boha), jak stále sedí na svém vjásásanu. Nevstal ani ze

svého místa, ani Mu nevzdal úctu. Jelikož seděl na vjásásanu, hloupě si o sobě myslel, že je vznešenější než Pán, a proto nesestoupil ze svého vyvýšeného sedátka a ani se před Pánem nepoklonil. Pán Balaráma se pak zamyslel nad Rómaharšanovu minulostí: narodil se ve smíšené rodině druhu *sūta* — měl bráhmanskou matku a kšatrijského otce. Neměl tedy zůstat sedět na vyšším sedátku, přestože považoval Balarámu za kšatriju; podle svého postavení daného zrozením neměl dokonce ani přijmout vyšší místo k sezení, neboť tam bylo mnoho učených bráhmanů a mudrců. Pán Balaráma také vzal na vědomí, že Rómaharšana nejen odmítl sestoupit ze svého vyvýšeného sedátka, ale rovněž se nepostavil a nevzdal úctu, když Balarámadží vstoupil do shromáždění. Pánu Balarámovi se nelíbila jeho troufalost. Velice se na něho rozhněval a ze svého místa pronesl: “Tento muž, Rómaharšana, je tak drzý, že navzdory svému zrození v rodině *pratiloma,* jež postrádá vážnost, přijal vyšší místo k sezení, než jaké mají všichni ctihodní bráhmanové, kteří jsou zde přítomní.”

Když někdo sedí na vjásásanu, obvykle nemusí vstát, aby uvítal člověka, který přijde do shromáždění, ale v tomto případě byla situace jiná, neboť Pán Baladéva není obyčejná lidská bytost. I když tedy všichni bráhmanové dosadili Rómaharšanu Sútu na vjásásan, měl následovat chování jiných učených mudrců a přítomných bráhmanů a měl vědět, že Pán Balaráma je Nejvyšší Osobnost Božství. Jemu má být vždy prokazována úcta; i tehdy, kdy by se v případě obyčejného člověka vzdávat nemusela. Krišna a Balaráma se zjevili zvláště pro opětovné ustanovení náboženských zásad. Jak stojí v *Bhagavad-gītě,* nejdůležitější náboženskou zásadou je odevzdat se Nejvyšší Osobnosti Božství. I *Śrīmad-Bhāgavatam* potvrzuje, že nejvyšší dokonalostí náboženství je věnovat se oddané službě Pánu.

Když Pán Balaráma viděl, že Rómaharšana Súta, přestože prostudoval všechny Védy, nepochopil nejvyšší princip náboženství, rozhodně nemohl jeho postavení podporovat. Rómaharšana Súta dostal příležitost stát se dokonalým bráhmanou, ale jeho špatné chování vůči Nejvyšší Osobnosti Božství ihned připomnělo jeho

nízký původ. Bylo mu dáno bráhmanské postavení, ale on se nenarodil v bráhmanské rodině, nýbrž v rodině *pratiloma*. Podle védského pojetí existují dva druhy smíšeného původu, zvané *anuloma* a *pratiloma*. Když se muž spojí se ženou nižší kasty, potomstvo se nazývá *anuloma*, ale při spojení muže se ženou z vyšší kasty se nazývá *pratiloma*. Rómaharšana Súta náležel do rodiny *pratiloma*, jelikož měl kšatrijského otce a bráhmanskou matku. Vzhledem k tomu, že jeho transcendentální realizace nebyla dokonalá, Pán Balaráma připomněl jeho dědictví *pratiloma*. Jde o to, že komukoliv může být dána příležitost stát se bráhmanou, ale pokud někdo bráhmanského postavení nepatřičně využívá bez skutečné realizace, pak je jeho povýšení do bráhmanského stavu neplatné.

Poté, co Pán Balaráma viděl nedostatečnou realizaci Rómaharšany Súty, rozhodl se ho za jeho pýchu potrestat. Řekl proto: “Tento muž si zaslouží trest smrti, neboť i přes jeho výsadu, že je žákem Pána Vjásadévy, a přesto, že u této vznešené osobnosti studoval všechny védské texty, se neumí chovat pokorně v přítomnosti Nejvyšší Osobnosti Božství.” V *Bhagavad-gītě* je řečeno, že ten, kdo je skutečný bráhmana a je náležitě vzdělaný, musí mít přirozeně také velice jemné způsoby. Ale Rómaharšana Súta se nenaučil jemnému chování, přestože byl hodně vzdělaný a dostal příležitost stát se bráhmanou. Z toho můžeme poznat, že člověk, který je pyšný na své hmotné výdobytky, si nemůže osvojit mírné chování, které je vlastní bráhmanům. Vzdělání takových lidí je stejně dobré jako cenný drahokam, jenž zdobí hlavu hada. I s cenným drahokamem na hlavě zůstává had hadem a je stejně nebezpečný jako obyčejný had. Pokud se člověk nenaučí být mírný a pokorný, je veškeré jeho studium Véd a Purán a jeho rozsáhlé poznání *śāster* jen vnějším oděvem, jako převlek divadelního herce tančícího na jevišti. Pán Balaráma uvažoval: “Zjevil jsem se, abych trestal falešné lidi, kteří jsou uvnitř nečistí, ale navenek vystupují jako velice vzdělaní a zbožní. Když takové lidi zabíjím, je to v pořádku, neboť jim bráním v dalším hříšném jednání.”

Pán Balaráma se vyhnul účasti v bitvě na Kurukšétře, ale vzhledem k Jeho roli inkarnace bylo obnovování náboženských zásad Jeho prvořadou povinností. Poté, co zvážil všechny tyto okolnosti, zabil Rómaharšanu Sútu jednoduše tak, že ho šlehl pouhým stéblem trávy kuša. Pokud se někdo zeptá, jak mohl Pán Balaráma zabít Rómaharšanu Sútu pouhým šlehnutím stéblem trávy kuša, odpověď je dána ve *Śrīmad-Bhāgavatamu* užitím slova *prabhu* neboli "pán". Pánovo postavení je vždy transcendentální, a jelikož je všemocný, může jednat, jak se Mu zlíbí, aniž by podléhal hmotným zákonům a principům. Proto mohl zabít Rómaharšanu Sútu pouhým šlehnutím stéblem trávy kuša.
Smrt Rómaharšany Súty všechny přítomné velice zarmoutila a volali "Běda! Běda!" I když přítomní bráhmanové a mudrci věděli, že Pán Balaráma je Nejvyšší Osobnost Božství, neváhali protestovat proti Pánovu jednání. Pokorně si dovolili prohlásit: "Náš drahý Pane, myslíme, že Tvůj čin není v souladu s náboženskými zásadami. Drahý Pane Jadunandano, chtěli bychom Ti sdělit, že jsme to byli my, bráhmanové, kdo Rómaharšanovi Sútovi svěřil na dobu této velké oběti takové vznešené postavení. Seděl na vjásásanu na základě naší volby, a sedí-li někdo na vjásásanu, není vhodné, aby vstával na přivítanou. Navíc jsme Rómaharšanovi Sútovi zaručili, že nic nezkrátí délku jeho života. Za těchto okolností, jelikož jsi ho zabil, aniž bys znal všechny tyto skutečnosti, si myslíme, že Tvůj čin se rovná zabití bráhmany. Drahý Pane, vysvoboditeli pokleslých duší, bezpečně víme, že jsi znalcem všech védských zásad. Jsi Pán všech mystických sil, a proto se na Tebe védské příkazy nemohou obyčejně vztahovat. S úctou Ti však doporučujeme, abys druhým projevil svou bezpříčinnou milost tím, že laskavě odčiníš toto zabití Rómaharšany Súty. Nenavrhujeme Ti však, jakým způsobem bys měl jeho smrt odčinit; navrhujeme jen, aby sis vybral nějakou metodu odčinění, aby druzí mohli následovat Tvůj příklad. Co dělají velké osobnosti, obyčejní lidé následují."
Pán odpověděl: "Ano, musím odčinit své jednání, které pro Mne může být správné, ale pro druhé je nepatřičné; proto si myslím, že je Mou povinností vykonat vhodný akt odčinění podle pokynů

autorizovaných písem. Současně mohu také dát Rómaharšanovi Sútovi znovu život dlouhého trvání, dostatek síly i smysly v plné síle. A nejen to, pokud si to přejete, rád mu dám i cokoliv jiného, oč byste Mě požádali. S radostí mu udělím všechna tato požehnání, abych splnil vaše přání.”

Toto prohlášení Pána Balarámy s konečnou platností dokazuje, že Nejvyšší Osobnost Božství může jednat libovolně. I když může být zabití Rómaharšany Súty pokládáno za nepatřičné, Pán ho mohl okamžitě napravit tak, že by to přineslo všem ještě větší prospěch. Člověk by tedy neměl jednání Nejvyšší Osobnosti Božství napodobovat; měl by jednoduše následovat Pánovy pokyny. Všichni velcí učení mudrci, kteří tam byli, si uvědomili, že i když považovali Balarámův čin za nesprávný, Pán byl okamžitě schopný ho vyvážit něčím ještě přínosnějším. Nechtěli zlehčovat Pánovo poslání, které zabitím Rómaharšany Súty naplňoval, a proto se všichni modlili: “Náš drahý Pane, Tvé neobyčejné použití zbraně kuša k zabití Rómaharšany Súty může zůstat tak, jak je—chtěl jsi ho zabít, a proto by nebylo dobré ho znovu přivádět k životu. Současně měj prosím na paměti, že my, mudrci a bráhmanové, jsme mu dobrovolně dali dlouhý život; toto požehnání by tedy nemělo vyznít naprázdno.”

Žádost všech učených bráhmanů ve shromáždění si protiřečila, protože chtěli zachovat své požehnání, že Rómaharšana Súta bude žít až do konce velké oběti, ale zároveň nechtěli zrušit to, že ho Balaráma zabil.

Nejvyšší Pán, Osobnost Božství, tedy vyřešil problém tak, jak náleží Jeho vznešenému postavení. Pravil: “Syn je výtvorem z těla otce, a Védy proto uvádějí, že syn je otcův zástupce. Proto říkám, že Ugrašravá Súta, syn Rómaharšany Súty, by měl odnynějška zaujmout otcovo postavení a pokračovat v pojednání o Puránách. A jelikož jste chtěli, aby Rómaharšana žil dlouho, toto požehnání se přenese na jeho syna. Ugrašravá se tedy bude těšit ze všech výhod, které nabízíte — bude mít dlouhý, ničím nenarušený život v dobrém a zdravém těle se smysly v plné síle.”

Pán Balaráma potom vyzval všechny mudrce a bráhmany, aby Ho kromě požehnání daného Rómaharšanovu synovi požádali ještě o

jakékoliv jiné požehnání, a byl připravený jejich žádost ihned splnit. Takto Pán zaujal postavení obyčejného kšatriji a řekl mudrcům, že neví, jak by mohl zabití Rómaharšany odčinit, a že rád přijme, cokoliv navrhnou.
Bráhmanové porozuměli Pánovu záměru a navrhli Mu odčinění, které pro ně bylo prospěšné. Řekli: “Náš drahý Pane, je zde jeden mocný démon jménem Balvala. Je synem Ilvaly a každých čtrnáct dní při úplňku a novu navštěvuje toto místo a velice nás ruší při vykonávání našich obětních povinností. Ó potomku Dašárhova rodu, všichni Tě žádáme, abys tohoto démona usmrtil. Myslíme si, že pokud ho zabiješ, bude to Tvým odčiněním v náš prospěch. Démon sem čas od času přichází a hází na nás spoustu nečistých věcí, jako je hnis, krev, výkaly, moč nebo víno, a tím poskvrňuje toto posvátné místo. Po zabití Balvaly můžeš celých dvanáct měsíců pokračovat v cestě po všech posvátných poutních místech, a tak se zbavíš veškerého znečištění. To je naše doporučení.”
Takto končí Bhaktivédántův výklad 78. kapitoly knihy Krišna, nazvané “Zabití Dantavakry, Vidúrathy a Rómaharšany”.

79. KAPITOLA

Osvobození Balvaly a Balarámova pouť na posvátná místa

Pán Balaráma se připravil na setkání s démonem Balvalou. V době, kdy démon obvykle posvátné místo napadal, se tam přihnalo velké krupobití, celé nebe se zahalilo prachem a ovzduší naplnil odporný zápach. Hned poté začal ničemný démon Balvala lít na obětiště proudy výkalů, moči a jiných nečistých látek. Po tomto útoku se objevil démon osobně s velkým trojzubcem v ruce. Byl ohromné postavy a jeho černé tělo bylo jako hromada uhlíku. Vlasy, vousy a knír měl načervenalé jako měď a jeho ústa, olemovaná hustým plnovousem a knírem, vypadala nebezpečně a krutě. Jakmile Pán Balaráma démona uviděl, připravil se na něho zaútočit. Nejprve zvážil, jak by mohl toho velkého démona roztrhat na kusy. Pak zavolal svůj pluh a kyj, a ty se před Ním okamžitě objevily. Démon Balvala létal po obloze a Pán Balaráma ho při první příležitosti svým pluhem stáhl dolů a kyjem ho hněvivě udeřil do hlavy. Balarámův úder mu roztříštil čelo, ze kterého se vyvalila krev. Démon, který tolik rušil zbožné bráhmany, s hlasitým křikem spadl na zem jako velká hora s vrcholkem z rudých oxidů sražená zásahem blesku. Obyvatele Naimišáranji, učené mudrce a bráhmany, takový pohled velice potěšil a přednesli Pánu Balarámovi uctivé modlitby. Od srdce Mu žehnali a všichni se shodli, že žádná Balarámova snaha nikdy nevyjde nazmar. Mudrci a bráhmanové pak Pána Balarámu obřadně omyli, tak jako polobozi omývají krále Indru, když zvítězí nad démony. Bráhmanové a mudrci uctili Pána Balarámu tak, že Ho obdarovali prvotřídními novými šaty i ozdobami a lotosovou girlandou vítězství; tato girlanda byla studnicí veškeré krásy a vydržela na věky — nikdy neusychala.

Po této události si Pán Balaráma vyžádal svolení bráhmanů shromážděných v Naimišáranji a doprovázen jinými bráhmany odešel na břeh řeky Kaušikí. Poté, co se na tomto posvátném místě vykoupal, pokračoval k řece Sarajú a navštívil její pramen. Potom šel podél jejího břehu a postupně dospěl do Prajágu, k soutoku tří řek: Gangy, Jamuny a Sarasvatí. Také zde se vykoupal, uctil

polobohy v místních chrámech, a jak je předepsáno ve védských textech, nabídl obětiny mudrcům a předkům. Za nějaký čas došel do ášramu mudrce Pulahy a odtamtud se vydal k řekám Gandakí a Gómatí. Pak se vykoupal v řece Vipáše, odkud časem došel ke břehu řeky Šóny. (Řeka Šóna dodnes teče jako jedna z velkých řek provincií Bihár.) Vykoupal se i v ní a vykonal védské obřady. Pokračoval ve své cestě až do poutního města Gaji, kde stojí slavný chrám Višnua; v tomto Višnuově chrámu obětoval předkům, jak Mu doporučil jeho otec Vasudéva. Odsud putoval k deltě řeky Gangy, kde se posvátná Ganga vlévá do Bengálského zálivu. Toto posvátné místo se nazývá Gangá-ságara a do dnešní doby se tam každý rok na konci ledna shromažďuje mnoho svatých a zbožných osob, stejně jako se každoročně koná shromáždění světců v Prajágu, kterému se říká Mágha-mélá.
Po dokončení koupele a rituálních obřadů v Gangá-ságaře se Pán Balaráma vydal k hoře známé jako Mahéndra Parvata, kde se setkal s Parašurámou, inkarnací Pána Krišny, a vzdal Mu úctu poklonou. Poté zamířil do jižní Indie a navštívil břehy řeky Gódávarí. Po koupeli v ní a vykonání nezbytných obřadů postupně navštívil i další řeky: Vénu, Pampu a Bhímarathí. Na břehu Bhímarathí přebývá božstvo zvané Svámí Kárttikéja. Po návštěvě Kárttikéji pokračoval Pán Balaráma do Šailapuru, poutního města v provincii Maháráštra. Šailapur je jedním z největších okrsků v této provincii. Pak se vydal do Dravida-déše. Jižní Indie se dělí na pět částí, zvaných Paňča-dravida. Severní Indie se také dělí na pět částí, které se nazývají Paňča-gauda. Všichni významní áčárjové moderní doby — Šankaráčárja, Rámánudžáčárja, Madhváčárja, Višnu Svámí a Nimbárka — přišli na svět v dravidských provinciích. Pán Čaitanja se však zjevil v Bengálsku, které je součástí pěti Gauda-déší. Nejdůležitějším poutním místem v jižní Indii neboli Dravidě je Vénkatáčala, běžně známá jako Báladží. Po návštěvě tohoto místa vyrazil Pán Balaráma směrem k Višnukáňčí a odtamtud šel na břeh řeky Kávérí. Cestou do Višnukáňčí se zastavil v Šivakáňčí. Vykoupal se v řece Kávérí a pak pokračoval do Rangakšétry. V Rangakšétře se nachází největší chrám Višnua na světě a místní

Božstvo Višnua je proslulé jako Ranganáth. Podobný chrám Ranganátha stojí ve Vrindávanu. Není tak velký jako ten v Rangakšétře, ale přesto je to největší vrindávanský chrám.
Po návštěvě Rangakšétry postupoval Pán Balaráma k Madurai, běžně známému jako Mathura jižní Indie. Po návštěvě tohoto místa putoval směrem na Sétubandhu, což je místo, kde Pán Rámačandra postavil z kamenů most vedoucí z Indie na Lanku neboli Cejlon. Na tomto posvátném místě Pán Balaráma rozdal deset tisíc krav místním bráhmanským kněžím. Takový je védský zvyk, že když bohatý návštěvník přijde na nějaké poutní místo, věnuje místním kněžím domy, krávy, ozdoby a šaty jako milodary. V současném věku Kali ovšem tento systém navštěvování poutních míst a poskytování životních potřeb tamním bráhmanským kněžím značně upadá. Bohatší vrstvy obyvatelstva opouštějí védskou kulturu a poutní místa je již nepřitahují a navíc bráhmanští kněží, kteří na takových návštěvnících záviseli, se také zhoršili ve své profesionální povinnosti pomáhat návštěvníkům. Bráhmanským kněžím na poutních místech se říká *paṇḍa* nebo *paṇḍita*. To znamená, že se původně jednalo o velice učené bráhmany, kteří poskytovali návštěvníkům důkladné vedení ohledně smyslu jejich návštěvy, a tak návštěvníci i kněží získávali prospěch ze vzájemné spolupráce.
Z popisu *Śrīmad-Bhāgavatamu* je zřejmé, že když Pán Balaráma navštěvoval různá poutní místa, náležitě dodržoval védský systém. Poté, co rozdal krávy u Sétubandhy, pokračoval k řekám Kritamálá a Támraparní. Tyto dvě řeky jsou oslavovány jako posvátné a Pán Balaráma se v obou vykoupal. Jeho další cesta směřovala k hoře Malaja. Hora Malaja je nesmírně velká a je označována za jeden ze sedmi vrcholů zvaných Malajské hory. Tam žil velký mudrc Agastja a Pán Balaráma ho navštívil a poklonou mu vzdal úctu. Přijal mudrcova požehnání a s jeho svolením se vydal k Indickému oceánu.
Přímo na špici mysu (dnes nazývaném mys Kumárí) stojí velký chrám bohyně Durgy, která je zde známá jako Kanjákumárí. Tento chrám Kanjákumárí navštívil i Pán Rámačandra, a z toho je zřejmé, že existuje již milióny let. Odsud se Pán Balaráma odebral navštívit

poutní město známé jako Phálguna-tírtha, které se nachází na pobřeží Indického neboli Jižního oceánu. Phálguna-tírtha je slavná tím, že tam leží Pán Višnu ve své inkarnaci Ananty. Z Phálguna-tírthy pokračoval Pán Balaráma na další poutní místo, zvané Paňčápsarasa. I zde se vykoupal podle usměrňujících zásad a vykonal předepsané obřady. Toto místo je také proslulé jako Višnuova svatyně, a proto zde Pán Balaráma rozdal deset tisíc krav místním bráhmanským kněžím.
Z mysu Kumárí se vydal směrem do Kéraly. Kéralská země dodnes existuje v jižní Indii pod jménem Jižní Kérala. Po návštěvě tohoto místa přišel na Gókarna-tírthu, kde je neustále uctíván Pán Šiva. Poté Balaráma navštívil chrám Árjádéví, který ze všech stran obklopuje voda. Z tohoto ostrova pokračoval na místo zvané Šúrpáraka. Vykoupal se v řekách Tápí, Pajóšní a Nirvindhjá a pak přišel do lesa Dandakáranji; téhož lesa, ve kterém žil Pán Rámačandra ve vyhnanství. Potom Pán Balaráma přišel na břeh řeky Narmady, největší řeky ve střední Indii. Na břehu posvátné Narmady leží poutní místo zvané Máhišmatí-purí. Pán Balaráma se tam vykoupal podle usměrňujících zásad a vrátil se na Prabhása- tírthu, kde svou pouť začal.
Když se Pán Balaráma vrátil do Prabhása-tírthy, doslechl se od bráhmanů, že většina kšatrijů padla v bitvě na Kurukšétře. Balaráma pocítil úlevu nad zprávou, že se břímě světa zmenšilo. Pán Krišna a Balaráma se zjevili na Zemi proto, aby jí ulehčili od vojenské moci, kterou si vybudovali ctižádostiví kšatrijští králové. Tak vypadá materialistický život: lidé se nespokojí se základními životními potřebami a ctižádostivě si vymýšlejí zvláštní nároky, načež zákony přírody neboli zákony Boha učiní jejich neoprávněným touhám přítrž formou hladomoru, války, epidemie a jiných katastrof. Pán Balaráma slyšel, že i když většina kšatrijů byla zabita, Kuruovci stále ještě válčí. Vrátil se tedy na bojiště právě v den, kdy sváděli osobní souboj Bhímaséna s Durjódhanou. Jako příznivec obou je chtěl zastavit, ale oni nepřestali.
Jakmile se Pán Balaráma objevil na scéně, král Judhišthira a jeho mladší bratři, Nakula a Sahadéva, i Pán Krišna s Ardžunou se Mu

okamžitě s úctou poklonili, ale neřekli ani slovo. Důvodem jejich mlčení bylo to, že Balaráma choval jistou náklonnost k Durjódhanovi, který se od Něho naučil umění bojovat kyjem. Když byl boj v plném proudu, král Judhišthira a druzí si mysleli, že Balaráma možná přišel proto, aby řekl něco ve prospěch Durjódhany, a proto mlčeli. Durjódhana i Bhímaséna se bili svými kyji s velkým zápalem a uprostřed velkého publika se obratně pokoušeli zasáhnout jeden druhého. Při této snaze vypadali, jako že tančí, ale zároveň bylo zřejmé, že jsou oba plní hněvu.
Pán Balaráma chtěl boj zastavit, a proto řekl: “Můj milý králi Durjódhano a Bhímaséno, vím, že jste oba velcí bojovníci a celý svět vás zná jako velké hrdiny, ale přesto si myslím, že Bhímaséna má více tělesné síly. Na druhou stranu Durjódhana umí dovedněji bojovat kyjem. Po uvážení všeho docházím k názoru, že ani jeden z vás není v boji horší než ten druhý. Za těchto okolností je velice malá naděje, že kterýkoli z vás bude poražen. Proto vás žádám, abyste takovým bojem neztráceli čas. Přeji si, abyste ukončili tento zbytečný boj.”
Dobrá rada, kterou dal Pán Balaráma Bhímasénovi a Durjódhanovi, byla míněná pro stejný prospěch obou dvou. Oni však byli vůči sobě natolik zaslepení hněvem, že nedokázali mít na paměti nic jiného než své dlouhotrvající osobní nepřátelství. Každý myslel jenom na to, jak zabít toho druhého, a pokynu Pána Balarámy nepřikládali příliš velkou váhu. Oba jako by se pomátli při vzpomínce na vzájemné hrubé osočování a špatné chování. Pán Balaráma chápal, jaký osud je čeká, a již nechtěl do jejich sporu dále zasahovat. Rozhodl se tedy, že se tam nebude více zdržovat a vrátí se do města Dváraky.
Při návratu do Dváraky Ho s velkou radostí přivítali příbuzní a přátelé v čele s králem Ugrasénou a dalšími stařešiny. Všichni Mu vyšli naproti. Poté se znovu vydal na posvátné poutní místo v Naimišáranji a všichni mudrci, světci i bráhmanové tam povstali na uvítanou. Chápali, že i když je Pán Balaráma kšatrija, nyní již zanechal bojování. Bráhmanové a mudrci, kteří byli vždy pro mír a klid, z toho měli velkou radost. Všichni Balarámu vroucně objali a

přemluvili Ho k tomu, aby na posvátném místě Naimišáranja vykonal různé druhy obětí. Pán Balaráma ve skutečnosti neměl důvod provádět oběti doporučené pro obyčejné lidské bytosti; je Nejvyšší Osobnost Božství, a proto je sám tím, kdo si všech těchto obětí užívá. Jeho příkladné jednání, když oběti vykonal, mělo tedy za cíl pouze poučit obyčejné lidi a ukázat jim, jak je třeba dodržovat pokyny Véd.

Balaráma, Nejvyšší Osobnost Božství, poučil mudrce a světce v Naimišáranji ohledně vztahu mezi živými bytostmi a vesmírným projevem, jak má člověk celý tento vesmír chápat a jak se k němu má vztahovat, aby dosáhl nejvyššího cíle dokonalosti. Tímto nejvyšším cílem je pochopení, že celý vesmírný projev spočívá na Nejvyšší Osobnosti Božství a že Nejvyšší Pán je prostřednictvím svého aspektu Paramátmy všeprostupující, přítomný dokonce i v tom nejmenším atomu.

Pán Balaráma pak přistoupil ke koupeli *avabhṛtha*, jež se provádí po ukončení obětních obřadů. Po vykoupání se oblékl do nových hedvábných šatů a ozdobil nádhernými šperky. V kruhu svých příbuzných a přátel vypadal jako zářivý úplněk mezi svítícími tělesy na obloze. Pán Balaráma je samotný Ananta, Osobnost Božství, a proto je mimo dosah chápání mysli, inteligence či těla. Sestoupil jako lidská bytost a choval se tak, aby uskutečnil své vlastní záměry; my můžeme pouze vysvětlovat Jeho činnosti jako Pánovy zábavy. Nikdo nedokáže ani odhadnout rozsah neomezených projevů Jeho zábav, jelikož je všemocný. Pán Balaráma je původní Višnu, a proto každý, kdo ráno a večer vzpomíná na Jeho zábavy, se jistě stane velkým oddaným Nejvyšší Osobnosti Božství, a jeho život tak bude úspěšný ve všech ohledech.

Takto končí Bhaktivédántův výklad 79. kapitoly knihy Krišna, nazvané "Osvobození Balvaly a Balarámova pouť na posvátná místa".

80. KAPITOLA

Setkání Pána Krišny s bráhmanou Sudámou

Král Paríkšit poslouchal vyprávění Šukadévy Gósvámího o Krišnových a Balarámových zábavách. Naslouchání o všech těchto zábavách přináší transcendentální radost a Mahárádž Paríkšit oslovil Šukadévu Gósvámího následovně: “Můj drahý pane, Nejvyšší Osobnost Božství, Krišna, uděluje osvobození i lásku k Bohu současně. Každý, kdo se stane Jeho oddaným, získá automaticky osvobození, aniž by na to musel vynakládat zvláštní úsilí. Jelikož Pán je neomezený, Jeho zábavy a činnosti v rámci tvoření, udržování a ničení celého vesmírného projevu jsou také neomezené. Přeji si proto naslouchat o Jeho dalších zábavách, o kterých jsi zatím ještě nemluvil. Můj milý pane, podmíněné duše v hmotném světě jsou znechucené hledáním štěstí v uspokojování smyslů. Touhy po hmotném požitku stále bodají srdce podmíněných duší. Já však na vlastní kůži zažívám, jak mohou transcendentální popisy zábav Pána Krišny osvobozovat od nepříznivého vlivu hmotných činností konaných pro smyslový požitek. Myslím, že tuto metodu opakovaného naslouchání o Pánových zábavách nemůže odmítnout žádný inteligentní člověk; pouhé naslouchání stačí k tomu, aby zůstával neustále pohroužený v transcendentální blaženosti. Hmotné uspokojování smyslů ho pak nebude přitahovat.”

V tomto prohlášení použil Mahárádž Paríkšit dvě významná slova: *viṣaṇṇa* a *viśeṣa-jña. Viṣaṇṇa* znamená “mrzutý”. Materialisté vynalézají mnoho způsobů a prostředků, jak dosáhnout úplné spokojenosti, ale ve skutečnosti zůstávají mrzutí. Někdo může namítnout, že i transcendentalisté jsou někdy mrzutí. Paríkšit Mahárádž však použil slovo *viśeṣa-jña.* Existují dva druhy transcendentalistů: impersonalisté a personalisté. *Viśeṣa-jña* poukazuje na stoupence osobní filosofie, které zajímá transcendentální rozmanitost. Oddaní jsou šťastní, když slyší popisy osobních činností Nejvyššího Pána, zatímco impersonalisté, které více přitahuje neosobní rys Pána, jsou Jeho osobními činnostmi přitahováni jen povrchně. Kvůli tomu nemohou, ani když přijdou do

styku s Pánovými zábavami, plně poznat prospěch, který je možné získat, a proto jsou mrzutí stejně jako materialisté při provádění svých plodonosných činností.
Král Paríkšit pokračoval: “Schopnost mluvit se dokonale využívá jedině při popisování transcendentálních vlastností Pána. Schopnost pracovat svýma rukama může být úspěšná jedině tehdy, když jimi člověk dělá něco ve službě Pánu. Podobně mysl může být klidná jedině tehdy, když člověk myslí na Krišnu a je si plně vědom Krišny. To neznamená, že musí mít velké mentální schopnosti; stačí jen vědět, že Krišna neboli Absolutní Pravda prostřednictvím svého lokalizovaného aspektu, Paramátmy, prostupuje vším. Pokud je někdo jednoduše schopný myslet na to, že Krišna je jako Paramátmá přítomný všude, dokonce i v atomu, pak může dovést činnosti své mysli — myšlení, cítění a chtění — k dokonalosti. Dokonalý oddaný nevidí hmotný svět tak, jak se jeví hmotným očím, neboť všude vidí přítomnost svého uctívaného Pána v Jeho aspektu Paramátmy.”
Mahárádž Paríkšit dále řekl, že funkce uší může být přivedena k dokonalosti prostým nasloucháním o transcendentálních činnostech Pána a hlavu lze plně využít, když se klaní před Pánem a Jeho představitelem. Skutečností je, že Pán je zastoupen v srdci každého, a proto vysoce pokročilý oddaný vzdává úctu každé živé bytosti, neboť její tělo je pro něho chrámem Pána. Všichni lidé se však nemohou dostat na tuto úroveň okamžitě, neboť to je úroveň prvotřídního oddaného. Oddaný druhé třídy může za Krišnovy představitele považovat vaišnavy neboli oddané Pána a oddaný, který je teprve na začátku, začátečník neboli oddaný třetí třídy, může sklánět hlavu před Božstvem v chrámu a před duchovním učitelem, který je přímým projevem Nejvyšší Osobnosti Božství. Jak v začátečním stádiu, tak v prostředním i dokonalém, plně rozvinutém stádiu lze tedy dokonale využít funkci hlavy poklonami před Pánem či Jeho představitelem. Podobně funkci očí lze dovést k dokonalosti díváním se na Pána a Jeho představitele. Takto může každý využívat různých částí svého těla na nejvyšší úrovni dokonalosti jednoduše tím, že je zaměstná ve službě Pánu nebo Jeho představiteli. Není-li člověk schopný dělat nic víc, může se jen klanět Pánu a Jeho

představiteli a pít *caraṇāmṛtu*, vodu, která omývala lotosové nohy Pána či Jeho oddaného.

Když Šukadéva Gósvámí slyšel, jak Mahárádž Paríkšit mluví, královo pokročilé pochopení vaišnavské filosofie ho uvedlo do extáze oddanosti. Šukadéva Gósvámí již vyprávěl o Pánových činnostech, a když ho Mahárádž Paríkšit požádal, aby o nich hovořil dále, pokračoval v přednášení *Śrīmad-Bhāgavatamu* s velkým potěšením.

Pán Krišna měl jednoho pěkného bráhmanského přítele. Jako dokonalý bráhmana byl velice pokročilý v transcendentálním poznání, a díky tomu nebyl ani trochu připoutaný k hmotnému požitku. Byl proto velice klidný a nabyl naprosté vlády nad svými smysly. To znamená, že tento bráhmana byl dokonalý oddaný, protože nikdo jiný nemůže dosáhnout nejvyšší úrovně poznání. V *Bhagavad-gītě* je řečeno, že člověk, který dosáhl dokonalosti poznání, se odevzdá Nejvyšší Osobnosti Božství. Jinými slovy — každý, kdo odevzdal svůj život službě Nejvyšší Osobnosti Božství, dospěl k dokonalému poznání. Výsledkem dokonalého poznání je, že se člověk odpoutá od materialistického způsobu života. Být odpoutaný znamená zcela ovládat své smysly, které jsou vždy přitahované k hmotnému požitku. Smysly oddaného se očistí, a na této úrovni se zaměstnají službou Pánu. To je úplná podoba oddané služby.

I když byl bráhmanský přítel Pána Krišny hospodář, nedbal na hromadění majetku, aby mohl žít v pohodlí; spokojil se s tím, co k němu přicházelo automaticky podle jeho osudu. To je známka dokonalého poznání. Člověk s dokonalým poznáním ví, že nikdo nemůže mít více štěstí, než kolik je mu dáno osudem. V hmotném světě je každému předurčeno zakoušet určité množství utrpení a těšit se z určitého množství štěstí. Kolik toho štěstí a utrpení bude, je každé živé bytosti předem dáno. Nikdo nemůže zvětšit nebo zmenšit štěstí materialistického způsobu života. Bráhmana se proto nesnažil získat více hmotného štěstí; místo toho využíval svůj čas pro rozvoj vědomí Krišny. Navenek vypadal velice chudý, protože neměl žádné honosné šaty a nemohl je opatřit ani své ženě. Jelikož nebyli po

hmotné stránce příliš bohatí, neměli ani dostatek jídla, a proto byli oba velice hubení. Ženě nešlo o to, aby měla pohodlí pro sebe, ale dělala si starosti o svého manžela, který byl tak zbožným bráhmanou. Kvůli chatrnému zdraví se celá třásla, a přestože nerada manželovi něco nařizovala, promluvila následovně.
“Můj milý pane, vím, že Pán Krišna, manžel bohyně štěstí, je tvůj osobní přítel. Jsi také Jeho oddaný a On je vždy připravený svým oddaným pomáhat. Dokonce i když si myslíš, že Pánu neprokazuješ žádnou oddanou službu, jsi Mu odevzdaný a Pán je ochránce odevzdaných duší. Navíc vím, že Pán Krišna ideálně ztělesňuje védskou kulturu. Vždy přeje bráhmanské kultuře a je velice laskavý ke kvalifikovaným bráhmanům. Jsi nejšťastnější člověk, protože Nejvyšší Osobnost Božství je tvým přítelem. Pán Krišna je jediným útočištěm pro osoby, jako jsi ty, protože ses Mu úplně odevzdal. Jsi zbožný, učený a zcela ovládáš své smysly. Pán Krišna je tedy tvé jediné útočiště. Proto tě prosím, jdi za Ním. Jsem si jistá, že okamžitě pochopí, v jaké žiješ chudobě. Jsi hospodář, a bez peněz máš proto nouzi. Jakmile však On pozná, v jakém jsi postavení, jistě ti dá dostatek bohatství, abys byl zajištěný. Pán Krišna je nyní králem dynastií Bhódžů, Vrišniovců a Andhaků a slyšela jsem, že nikdy neopouští své hlavní město Dváraku. Žije tam a za žádnými povinnostmi nikam nevyjíždí. Je tak laskavý a štědrý, že komukoliv, kdo se Mu odevzdá, dá okamžitě všechno, dokonce i Sám Sebe. Jelikož je připravený dát oddanému Sebe Samotného, není nic podivuhodného na tom, když dá nějaké hmotné bohatství. Ovšemže neposkytne mnoho hmotného bohatství oddanému, který není příliš stálý, ale myslím, že v tvém případě dobře ví, jak jsi stálý v oddané službě. Nebude se proto zdráhat poskytnout ti nějakou hmotnou výpomoc, abys měl základní věci, které potřebuješ k životu.”
Takto bráhmanova žena znovu a znovu naléhala, velice pokorně a skromně, aby šel za Pánem Krišnou. Bráhmana si myslel, že není potřeba žádat Pána Šrí Krišnu o nějaké hmotné věci, ale žena ho svými opakovanými prosbami přemluvila. Kromě toho uvažoval: “Když tam půjdu, budu mít možnost vidět Pána osobně. To bude jedinečná příležitost, i když Ho o žádný hmotný majetek

nepožádám.” Jakmile byl rozhodnutý za Krišnou jít, zeptal se své ženy, zda má něco v domě, co by mohl Krišnovi věnovat, protože musí mít pro svého přítele nějaký dárek. Manželka ihned sehnala od přátelských sousedek čtyři hrstě rýžových vloček, svázala je do uzlíčku a dala je svému manželovi jako dárek pro Krišnu. Bráhmana už na nic nečekal, vzal dárek s sebou a vydal se do Dváraky navštívit svého Pána. Byl pohroužený v myšlenkách na to, jak bude moci spatřit Pána Krišnu. V srdci nemyslel na nic jiného než na Krišnu.

Dostat se do paláců králů jaduovské dynastie bylo samozřejmě velice těžké, ale bráhmanům byly návštěvy dovoleny. Když tam Krišnův bráhmanský přítel přišel, musel společně s dalšími bráhmany projít třemi vojenskými tábory. V každém táboře stály velké brány, jimiž musel také projít. Za branami a tábory stálo šestnáct tisíc velkých paláců, jež obývalo šestnáct tisíc Krišnových královen. Bráhmana vstoupil do jednoho paláce, který byl nádherně vyzdobený, a pocítil, že plave v oceánu transcendentální blaženosti. Měl pocit, že se neustále potápí do tohoto transcendentálního oceánu a opět vynořuje na hladinu.

Pán Krišna právě seděl na posteli královny Rukminí. Už z dálky viděl, že do Jeho domu přichází bráhmana, a poznal v něm svého přítele. Okamžitě vstal a vyšel mu naproti, aby ho přivítal. Jakmile se setkali, oběma pažemi bráhmanu obejmul. Pán Krišna je zdrojem veškeré transcendentální radosti, a přesto sám pocítil velkou radost, když chudého bráhmanu objímal, protože se setkal se svým drahým přítelem. Usadil ho na vlastní postel a osobně mu přinesl různé druhy ovoce a nápojů, jak se sluší při vítání ctihodných hostů. Pán Šrí Krišna je svrchovaně čistý, ale jelikož hrál úlohu obyčejné lidské bytosti, ihned omyl bráhmanovi nohy a pro své očištění si touto vodou pokropil hlavu. Pak potřel bráhmanovo tělo různými druhy vonných mastí — ze santálu, aguru a šafránu. Zapálil několik druhů vonných tyčinek, a jak je zvykem, uctil ho obřadem *ārati* s hořícími lampičkami. Poté, co ho takto náležitě přivítal, a poté, co se bráhmana najedl a napil, Pán Krišna řekl: “Můj milý příteli, je velkým požehnáním, že jsi sem přišel.”

Jelikož byl bráhmana chudý, nebyl dobře oblečený; měl děravé a špinavé šaty, byl hubený a slabý. Nevypadal příliš čistě a na vyzáblém těle mu zřetelně vystupovaly kosti. Bohyně štěstí Rukminídéví ho začala osobně ovívat čámarou, ale ostatní ženy v paláci žasly nad Krišnovým chováním, že toho bráhmanu přijímá takovým způsobem. S údivem hleděly na dychtivost Pána Krišny, se kterou tohoto bráhmanu vítal. Divily se, že Pán Krišna osobně vítá chudého, nepříliš čistého a nuzně oblečeného bráhmanu, ale zároveň chápaly, že tento bráhmana není obyčejná lidská bytost. Věděly, že jistě musel vykonat neobyčejné zbožné činnosti — proč by se o něho jinak Pán Krišna, manžel bohyně štěstí, tak staral? Ještě více žasly, když viděly bráhmanu sedět na Krišnově posteli, a zvláště je udivilo, když ho Pán Krišna objal, jako by objímal svého staršího bratra Balarámadžího. Pán Krišna totiž obvykle objímal pouze Rukminí nebo Balarámu, a nikoho jiného.
Poté, co se bráhmanovi dostalo pěkného uvítání a byl usazen na loži Pána Krišny, obloženém polštáři, vzali se s Krišnou za ruce a začali mluvit o svém dětství, kdy oba žili v gurukule (internátní škole). Pán Krišna řekl: “Můj milý bráhmanský příteli, jsi velice inteligentní osobnost a dobře znáš zásady náboženského života. Věřím, že poté, co jsi ukončil studium v domě našeho učitele a dostatečně ses mu odměnil, ses jistě vrátil do svého domova a přijal způsobilou ženu za manželku. Dobře vím, že od samého začátku jsi vůbec nebyl připoutaný k materialistickému způsobu života, ani sis nepřál být po hmotné stránce příliš bohatý, a proto máš málo peněz. Osoby nepřipoutané k hmotnému bohatství jsou v tomto hmotném světě velice vzácné. Takoví nepřipoutaní lidé nemají nejmenší touhu hromadit majetek a zajistit si blahobyt pro smyslový požitek, ale někdy je možné je vidět, jak shánějí peníze, jen aby předvedli ukázkový život hospodáře. Ukazují, jak se náležitým rozdělováním majetku může člověk stát ideálním hospodářem a zároveň velkým oddaným. O takových ideálních hospodářích je třeba vědět, že kráčejí v Mých stopách. Doufám, můj milý bráhmanský příteli, že se pamatuješ na všechny ty dny našeho školního života, které jsme trávili společně v gurukule. Veškeré poznání, které jsme oba dva v

životě získali, jsme ve skutečnosti nahromadili během našeho studentského života.
Pokud během studentského života pod vedením pravého učitele člověk nabude dostatečného vzdělání, jeho život bude v budoucnosti úspěšný. Dokáže velice snadno překonat oceán nevědomosti a nebude podléhat vlivu klamné energie. Můj milý příteli, každý by měl považovat svého otce za svého prvního učitele, protože jeho milostí dostal toto tělo. Otec je proto přirozený duchovní učitel. Naším dalším duchovním učitelem je ten, kdo nás zasvětí do transcendentálního poznání, a toho je třeba uctívat stejně jako Mě. Duchovní učitel nemusí být jen jeden. Duchovní učitel, který poučuje žáka o duchovních záležitostech, se nazývá *śikṣā-guru* a duchovní učitel, který dá žákovi zasvěcení, se nazývá *dīkṣā-guru*. Oba jsou Mými představiteli. Může být mnoho duchovních učitelů, kteří dávají pokyny, ale zasvěcující duchovní učitel je jeden. Pokud člověk využije těchto duchovních učitelů, získá od nich náležité poznání, a tak překoná oceán hmotné existence, znamená to, že náležitě využil své lidské životní podoby. Má praktické poznání, že konečným životním zájmem, který lze naplnit pouze v tomto lidském těle, je dosáhnout duchovní dokonalosti, a tak se dostat zpátky domů, zpátky k Bohu.
Můj milý příteli, Já jsem Paramátmá, Nadduše sídlící v srdci každého, a Mým přímým nařízením je, aby se lidská společnost řídila zásadami jednotlivých varen a ášramů. Jak jsem prohlásil v *Bhagavad-gītě*, lidská společnost má být rozdělená do čtyř varen podle vlastností a činností. Podobně by si měl každý rozdělit svůj život do čtyř stádií. První stádium by měl využít k tomu, aby se stal řádným studentem, získal přiměřené poznání a dodržoval slib *brahmacaryi*, aby mohl svůj život plně zasvětit službě duchovnímu učiteli bez holdování smyslovému požitku. Brahmačárí má vést asketický život. Hospodář má vést život usměrněného smyslového požitku, ale nikdo by neměl zůstat hospodářem i ve třetím životním stádiu. Tehdy se má člověk navrátit k askezi, kterou praktikoval jako brahmačárí, a tak se zbavit připoutanosti k životu

hospodáře. Poté, co se oprostí od svých pout k materialistickému způsobu života, může přijmout *sannyās*.

Jako Nadduše živých bytostí sídlím v srdcích všech a sleduji činnosti každého v každém životním stádiu. Bez ohledu na to, v jakém stádiu se člověk nachází, je Mi nanejvýš drahý ten, kdo vážně a upřímně plní svoje povinnosti, jež mu uložil jeho duchovní učitel, a tak zasvěcuje svůj život službě duchovnímu učiteli. Co se týče *brahmacaryi* — dokáže-li někdo pokračovat v životě brahmačárího pod vedením duchovního mistra, je to výborné; pokud však při takovém životě cítí sexuální nutkání, měl by svého duchovního mistra opustit. Předtím by ho však měl ještě uspokojit podle toho, jaké má guru přání. Védský systém je dát duchovnímu učiteli dar zvaný *guru-dakṣiṇā*. Pak by měl žák přijmout život hospodáře a s náboženským obřadem se oženit."

Tyto pokyny, které dal Pán Krišna během rozhovoru se svým přítelem, učeným bráhmanou, jsou velice dobré pro vedení celé lidské společnosti. Lidská civilizace, která nepodporuje existenci varen a ášramů, není ničím jiným než naleštěnou zvířecí civilizací. V lidské společnosti je nepřijatelné, aby svobodný muž či svobodná žena žili pohlavním životem. Muž má striktně dodržovat zásady života brahmačárího, nebo se má se svolením duchovního učitele oženit. Život s nedovoleným sexem bez uzavření manželství je zvířecí život, neboť zvířata žádnou takovou instituci jako manželství nemají.

Moderní společnost nemá za cíl naplnit poslání lidského života, kterým je vrátit se domů, zpátky k Bohu. Aby toto poslání mohlo být naplněno, je nutné uplatňovat systém varen a ášramů. Je-li tento systém následován důsledně a vědomě, zajistí naplnění životního poslání, ale je-li následován s odchylkami, bez vedení vyšší autority, pak jen vytvoří rozruch ve společnosti a po klidu a blahobytu není ani památky.

Krišna pokračoval v rozhovoru se svým bráhmanským přítelem: "Můj milý příteli, myslím, že si pamatuješ, co jsme dělali za dnů, kdy jsme žili jako studenti. Možná si vzpomeneš, že jsme jednou na nařízení ženy našeho gurua šli do lesa na dříví. Jak jsme sbírali

suché dřevo, vešli jsme do hustého lesa, a tam jsme se ztratili. Nečekaně se zvedla písečná bouře, přihnaly se mraky, na nebi se blýskalo a burácely hromy. Pak zapadlo slunce a my jsme bloudili v tmavé džungli. Nato se spustil prudký liják; celá země byla zaplavená vodou a my nemohli najít cestu zpátky do ášramu našeho gurua. Pamatuješ se na ten prudký déšť? Tomu se ani nedalo říkat déšť, ale spoušť. Písečná bouře a prudký déšť nám začaly působit velkou trýzeň, a ať jsme se vydali kterýmkoliv směrem, nikam to nevedlo. V té tísnivé situaci jsme se vzali za ruce a snažili se najít cestu ven. Tak jsme strávili celou noc a brzy ráno, když náš gurudéva zjistil naši nepřítomnost, poslal své další žáky, aby nás šli hledat. Sám šel také a našli nás v džungli celé vystrašené.
Náš gurudéva řekl s velkým soucitem: ‚Moji milí hoši, je obdivuhodné, že jste pro mě tolik trpěli. Každý se rád stará především o svoje tělo, ale vy jste tak dobří a věrní svému guruovi, že bez ohledu na tělesné pohodlí jste pro mě podstoupili takové těžkosti. Rád vidím, když upřímní žáci, jako jste vy, podstupují jakékoliv nesnáze pro uspokojení duchovního učitele. To je způsob, jak se pravý žák může zbavit dluhu vůči svému duchovnímu učiteli. Žák má povinnost odevzdat svůj život službě duchovnímu učiteli. Moji drazí, nejlepší z dvojzrozených, vaše jednání mě velice těší a žehnám vám: Nechť se naplní všechny vaše touhy a přání. Nechť poznání Véd, jemuž jste se ode mne naučili, zůstane navždy ve vaší paměti, abyste si v každém okamžiku dokázali vzpomenout na to, co Védy učí, a bez potíží mohli citovat jejich pokyny. Tak nikdy nepoznáte zklamání, v tomto životě ani v příštím.`”
Krišna pokračoval: “Můj milý příteli, možná si vzpomínáš na mnoho takových událostí, které se přihodily, když jsme žili v ášramu našeho gurua. Oba víme, že bez požehnání duchovního učitele nemůže být nikdo šťastný. Milostí duchovního učitele a díky jeho požehnání může člověk dosáhnout spokojenosti a blahobytu a být schopen naplnit poslání lidského života.”
Když to učený bráhmana slyšel, odpověděl: “Můj milý Krišno, jsi Nejvyšší Pán a nejvyšší duchovní učitel každého, a jelikož jsem měl to štěstí, že jsem s Tebou mohl žít v domě našeho gurua, myslím, že

už se nemusím zabývat předepsanými védskými povinnostmi. Můj milý Pane, védské hymny, rituální obřady, náboženské činnosti a vše ostatní, co je nezbytné k tomu, aby byl lidský život dokonalý, včetně ekonomického rozvoje, smyslového požitku a osvobození, to vše pochází z jednoho zdroje: z Tvojí svrchované osobnosti. Všechny různé životní procesy jsou v konečném smyslu určeny k pochopení Tvé osobnosti. Jsou to, jinými slovy, různé části Tvého transcendentálního těla. A přesto jsi hrál roli žáka a žil s námi v domě gurua. To znamená, že jsi všechny tyto zábavy prováděl jen pro Své potěšení; jinak nemáš zapotřebí hrát úlohu lidské bytosti."

Takto končí Bhaktivédántův výklad 80. kapitoly knihy Krišna, nazvané "Setkání Pána Krišny s bráhmanou Sudámou".

81. KAPITOLA

Bráhmana Sudámá dostává od Krišny požehnání

Pán Krišna, Nejvyšší Osobnost Božství, Nadduše všech živých bytostí, zná velice dobře srdce každého. Zvláště je nakloněný oddaným bráhmanům. Říká se Mu také *brahmaṇya-deva,* což znamená, že Ho bráhmanové uctívají. Proto oddaný, který je plně odevzdaný Nejvyšší Osobnosti Božství, již dosáhl bráhmanského postavení. Nikdo se nemůže přiblížit k Nejvyššímu Brahmanu, Pánu Krišnovi, aniž by se stal bráhmanou. Krišna se zvláště stará, aby odstranil utrpení svých oddaných, a je jediným útočištěm čistých oddaných.

Pán Krišna dlouho mluvil se Sudámou Viprou o jejich společných zážitcích z minulosti. Potom, aby si vychutnal společnost starého přítele, se usmál a zeptal se: “Co jsi Mi přinesl, Můj milý příteli? Dala ti pro Mě tvá žena nějakou pochoutku?” Když to říkal, usmíval se a hleděl na něho s velkou láskou. Ještě řekl: “Můj milý příteli, jistě jsi Mi z domova přinesl nějaký dárek.”

Pán Krišna věděl, že se Mu Sudámá zdráhá dát lacinou rýži, která byla ve skutečnosti pro Krišnu k jídlu nevhodná. Znal mysl Sudámy Vipry, a tak řekl: “Můj milý příteli, samozřejmě, že nic nepotřebuji, ale když Mi Můj oddaný něco dává z lásky, i kdyby to byla sebenepatrnější věc, přijmu ji s velkou radostí. Na druhou stranu, pokud někdo není oddaný, může Mi nabízet i velmi cenné věci, ale Já nemám zájem je přijímat. Ve skutečnosti přijímám jenom věci obětované s oddaností a láskou; jiné věci nepřijmu, bez ohledu na to, jak jsou cenné. Pokud Mi Můj čistý oddaný obětuje něco docela obyčejného — malý květ, kousek lístku, trochu vody — a naplní svou oběť láskou a oddaností, pak to nejen rád přijmu, ale i sním s velkým potěšením.”

Pán Krišna ujistil Sudámu Vipru, že velice rád přijme rýžové vločky, které přinesl ze svého domova, ale Sudámá Vipra se přesto ostýchal je Pánu dát. Myslel si: “Jak mohu Krišnovi nabídnout takovou nicotnost?” a jenom sklonil hlavu.

Pán Krišna, Nadduše, ví o všem v srdcích všech. O každém ví, co chce a co potřebuje. Proto znal i důvod, proč za Ním Sudámá Vipra přišel. Věděl, že tam přišel na žádost manželky, donucen krajní chudobou. Když myslel na Sudámu jako na svého drahého přítele ze školy, věděl, že Sudámova přátelská láska k Němu nebyla nikdy poskvrněna touhou po hmotném prospěchu. Krišna uvažoval: “Sudámá Mě nepřišel o nic požádat; přišel za Mnou jen kvůli žádosti své ženy, aby ji potěšil.” Pán Krišna se proto rozhodl obdařit Sudámu Vipru větším bohatstvím, než jaké si dovede představit i král nebes.

Potom popadl uzlíček rýžových vloček, který visel na rameni chudého bráhmany, zabalený v cípu jeho přehozu, a řekl: “Co je to? Můj milý příteli, tys Mi přinesl dobré, chutné rýžové vločky!” Aby Sudámovi Viprovi dodal sebedůvěry, řekl mu: “Myslím, že toto množství rýžových vloček nasytí nejen Mě, ale celé stvoření.” Z tohoto prohlášení je zřejmé, že Krišna jakožto původní zdroj všeho je kořenem celého stvoření. Stejně jako se zaléváním kořene okamžitě dodá vláha každé části stromu, oběť Krišnovi nebo jakoukoliv činnost vykonanou pro Krišnu je třeba považovat za nejvyšší dobročinnou práci pro všechny, protože prospěch z takové oběti se roznáší po celém stvoření. Láska ke Krišnovi se předává všem živým bytostem.

Zatímco Pán Krišna k Sudámovi Viprovi hovořil, snědl jedno sousto rýžových vloček z jeho uzlíku, a když chtěl jíst druhé sousto, Rukminídéví, samotná bohyně štěstí, uchopila Pána za ruku a zadržela Ho. Poté, co se dotkla Krišnovy ruky, řekla: “Můj milý Pane, jedno takové sousto rýžových vloček stačí, aby ten, kdo je přinesl, velice zbohatl v tomto životě a aby ho bohatství provázelo i v životě příštím. Můj Pane, jsi ke svému oddanému tak laskavý, že už pouhé jedno sousto rýžových vloček Tě velice potěší, a Tvá spokojenost zaručí oddanému bohatství v tomto i příštím životě.” To naznačuje, že když oddaný Pánu Krišnovi obětuje s láskou a oddaností jídlo a Jeho to potěší a přijme to, pak je Rukminídéví, bohyně štěstí, tomuto oddanému tak zavázaná, že musí osobně přijít do jeho domu, aby z něj udělala ten nejbohatší domov na světě.

Pokud někdo dostatečně nasytí Nárájana, pak Lakšmí, bohyně štěstí, se automaticky stává hostem v jeho domě, což znamená, že tento dům zbohatne. Učený bráhmana Sudámá strávil noc v domě Pána Krišny, a když tam byl, připadal si, jako by žil na vaikunthské planetě. Ve skutečnosti opravdu žil na Vaikuntě, neboť místo, kde žije Pán Krišna, původní Nárájan, a Rukminídéví, bohyně štěstí, se neliší od duchovních planet, Vaikunthalók.
Když byl učený bráhmana Sudámá v paláci Pána Krišny, zjevně od Něho nic hmotného nedostal, ale přesto Ho o nic nepožádal. Druhý den ráno se vydal zpátky domů, stále myslel na to, jak ho Pán Krišna přijal, a tak se topil v transcendentální blaženosti. Celou cestu domů jen vzpomínal na Krišnovo jednání a byl velice rád, že se s Pánem setkal.
Bráhmana přemýšlel: “Vidět Pána Krišnu, který je tak oddaný bráhmanům, je to největší potěšení. Jak velkým je milovníkem bráhmanské kultury! Je sám Nejvyšší Brahman, a přesto udržuje živé vztahy s bráhmany. Také má bráhmany v takové úctě, že si i tak chudého bráhmanu, jako jsem já, přitiskl na hruď, přestože si kromě bohyně štěstí nikdy nikoho na hruď netiskne. Jak by bylo možné srovnávat mne, chudého, hříšného bráhmanu, s Nejvyšším Pánem Krišnou, který je jediným útočištěm bohyně štěstí? A přesto mě s upřímným potěšením objal svými transcendentálními pažemi, protože mě považuje za bráhmanu. Pán Krišna ke mně byl tak laskavý, že mě nechal sedět na stejné posteli, na kterou si lehá bohyně štěstí. Považoval mě za skutečného bratra. Ani nevím, jak bych Mu měl být zavázán. Když jsem byl unavený, Šrímatí Rukminídéví, bohyně štěstí, mě vlastnoručně ovívala čámarou. Vůbec nedbala na své vznešené postavení první Krišnovy královny. Nejvyšší Pán, Osobnost Božství, mi sloužil, protože si velice váží bráhmanů. Masíroval mi nohy, vlastní rukou mi podával jídlo, a tak mě vlastně uctíval! Každý v celém vesmíru uctívá lotosové nohy Pána Krišny s touhou dosáhnout nebeských planet, osvobození, hmotného bohatství všeho druhu nebo dokonalosti mystických sil. A ke mně byl Pán přesto tak laskavý, že mi vůbec nic nedal, protože dobře věděl, že jsem chudák, a kdybych dostal nějaké peníze, mohl

bych zpyšnět, zbláznit se do hmotného bohatství, a tak na Něho zapomenout.”
Úvaha bráhmany Sudámy je správná. Když se obyčejný chudý člověk modlí k Pánu, aby mu požehnal hmotným bohatstvím, a když nějakým způsobem po hmotné stránce zbohatne, okamžitě zapomene, jak je Pánu zavázán. Proto Pán nedává svému oddanému bohatství, dokud není oddaný důkladně vyzkoušený. Když začínající oddaný Pánu upřímně slouží a zároveň chce hmotné bohatství, Pán mu spíše brání v tom, aby nějaké získal.
S těmito myšlenkami nakonec učený bráhmana došel ke svému domu. Tam však uviděl, že se všechno úžasně změnilo. Na místě jeho chýše stály velké paláce z cenných kamenů a drahokamů zářící jako slunce, měsíc a paprsky ohně. Byly tam nejen ohromné paláce, ale mezi nimi také krásně vyzdobené parky, ve kterých se procházelo mnoho nádherných mužů a žen. V parcích byla pěkná jezera, plná lotosových květů a nádherných lilií a také hejna pestrobarevných ptáků. Bráhmana se díval na tu úžasnou proměnu svého rodiště a přemýšlel: “Jak to, že tu vidím takové změny? Patří toto místo mně, nebo někomu jinému? Pokud je to stejné místo, kde jsem dříve žil, jak je potom možné, že se tak úžasně změnilo?”
Zatímco učený bráhmana takto uvažoval, skupina krásných mužů a žen s rysy polobohů ho za doprovodu hudebníků přišla přivítat. Všichni zpívali příznivé písně. Když o manželově návratu uslyšela bráhmanova žena, zaradovala se a chvatně vyšla z paláce. Byla tak nádherná, že to vypadalo, jako by mu vyšla vstříc samotná bohyně štěstí. Jakmile uviděla svého muže, z očí jí vyhrkly slzy radosti a zalkl se jí hlas, takže ani nebyla schopná ho oslovit. Nadšením jen zavřela oči. S velkou láskou se však před svým manželem poklonila a v duchu si představila, jak ho objímá. Byla dokonale ozdobená zlatým náhrdelníkem a dalšími šperky, a když stála mezi služebnicemi, vypadala jako manželka poloboha, která právě sestoupila z nebeského letadla. Bráhmana žasl, že vidí svou manželku tak nádhernou, a s hlubokou náklonností a beze slova s ní vešel do paláce.

Když vstoupil do svých osobních komnat v paláci, viděl, že to nejsou obyčejné komnaty, ale sídlo krále nebes. Palác obklopovalo mnoho sloupů z drahokamů. Pohovky a postele byly ze slonoviny, posázené zlatem a drahokamy; ložní prádlo bylo bílé jako mléčná pěna a hebké jako lotos. Bylo tam mnoho ovívadel se zlatými držáky a mnoho zlatých trůnů s poduškami na sezení měkkými jako lotosové květy. Na různých místech visely sametové a hedvábné baldachýny, protkané šňůrami perel. Celá stavba stála na prvotřídním průsvitném mramoru se smaragdovými rytinami. Ženy v paláci držely lampy z drahých kamenů; plameny a drahokamy společně vytvářely úžasně zářivé světlo. Když bráhmana viděl, že se znenadání změnila jeho situace a najednou je bohatý, a když nemohl zjistit příčinu této náhlé změny, začal vážně uvažovat, jak se to mohlo stát.
Přemýšlel: “Od začátku života jsem byl velice chudý. Co by tedy mohlo být příčinou toho, že mám náhle tak velké bohatství? Nenacházím jiný důvod než milostivý pohled mého přítele Pána Krišny, vůdce jaduovské dynastie. Toto jsou jistě dary Krišnovy bezpříčinné milosti. Pán je soběstačný, je manžel bohyně štěstí, a proto stále v plné míře oplývá šesti vznešenými atributy. Ví, na co Jeho oddaný myslí, a přepychově plní jeho touhy. To vše je dílo mého přítele Pána Krišny. Můj nádherný tmavý přítel Krišna je mnohem štědřejší než mrak, který může naplnit vodou velký oceán. Mrak může spustit v noci vydatný déšť, aby uspokojil zemědělce a nerušil ho srážkami během dne, ale když se zemědělec ráno probudí, přesto si myslí, že pršelo málo. Pán podobně plní touhy všech úměrně jejich postavení, ale ten, kdo si není vědom Krišny, považuje všechny Pánovy dary za nedostatečné v porovnání s jeho touhou. Na druhou stranu Pán, když dostane od svého oddaného s láskou nějakou maličkost, tak ji považuje za velký a cenný dar. Já jsem toho živým příkladem: nabídl jsem Mu jen hrst rýžových vloček, a On mi dal na oplátku větší bohatství, než má král nebes.”
Co oddaný Pánu nabízí, Pán ve skutečnosti nepotřebuje, protože je soběstačný. Když oddaný Pánu něco obětuje, prospěje to jemu samotnému, protože vše, co Pánu dá, se mu vrátí miliónkrát

znásobené. Člověk neztrácí tím, že něco Pánu dává; naopak miliónkrát získává.

Bráhmana se cítil Krišnovi velice zavázaný a myslel si: “Modlím se, abych byl přítelem Pána Krišny a abych Mu sloužil a s láskou se Mu odevzdával život za životem. Nechci žádné bohatství. Má jediná touha je nezapomenout na službu Jemu. Chci se sdružovat jen s Jeho čistými oddanými. Ať jsou mé činnosti i mysl stále zapojené jen do služby Jemu. Nezrozený Nejvyšší Pán, Osobnost Božství Krišna, ví, že mnoho velkých osobností pokleslo ze svých postavení kvůli nadměrnému bohatství. Proto někdy bohatství nedá, i když Ho oddaný o nějaké žádá. Pán je na své oddané velice opatrný. Když by oddaný, který není vyzrálý v oddané službě, dostal velké bohatství, mohl by poklesnout ze svého postavení, jelikož se nachází v hmotném světě, a proto mu Pán žádné bohatství nedá. To je další projev Pánovy bezpříčinné milosti vůči svému oddanému. Jeho prvním zájmem je, aby oddaný nepoklesl. Je jako starostlivý otec, který nedá příliš velké bohatství do rukou nevyzrálého syna, ale dá mu celou pokladnici, jakmile syn vyroste a ví, jak s penězi nakládat.”

Učený bráhmana tedy došel k závěru, že ať už od Pána získal jakékoliv bohatství, neměl by ho používat pro svůj nadměrný smyslový požitek, ale pro službu Pánu. Bráhmana své nově nabyté bohatství přijal, ale v náladě odříkání. Zůstal nepřipoutaný ke smyslovému požitku, a tak žil pokojně se svou manželkou a ze všeho bohatého vybavení se těšil jako z Pánova prasádam. Pochutnával si na různých pokrmech tak, že je nejprve obětoval Pánu a pak je přijímal jako prasádam. To platí i pro nás — pokud Pánovou milostí získáme výsady, jako je hmotné bohatství, sláva, moc, vzdělání či krása, je naší povinností považovat je za dary od Pána, které se musí použít ke službě Jemu, a ne pro náš smyslový požitek. Učený bráhmana zůstal v tomto postavení, a tak jeho láska ke Krišnovi den za dnem rostla; ani velké bohatství ji nezničilo. Hmotné bohatství se může stát příčinou degradace, ale i povznesení; podle toho, za jakým účelem se používá. Používá-li se pro smyslový

požitek, způsobuje degradaci, a používá-li se pro službu Pánu, vede k povznesení.
Z jednání Pána Krišny se Sudámou Viprou je zřejmé, že Nejvyšší Osobnost Božství velice těší lidé mající bráhmanské vlastnosti. Kvalifikovaný bráhmana jako Sudámá Vipra je přirozeně oddaným Pána Krišny. Proto se říká: *brāhmaṇo vaiṣṇavaḥ* — bráhmana je vaišnava. Někdy se také říká: *brāhmaṇaḥ paṇḍitaḥ*. Pandit znamená vysoce vzdělaný člověk. Bráhmana nemůže být hloupý nebo nevzdělaný. Existují tedy dva druhy bráhmanů: vaišnavové a panditové. Ti, kdo jsou pouze učení, jsou panditové, ale ještě nejsou oddanými Pána neboli vaišnavy. Ti Pána Krišnu nijak zvlášť netěší. Být jen učeným bráhmanou není dostatečná kvalifikace, která by upoutala Nejvyšší Osobnost Božství. Bráhmana musí být nejen kvalifikovaný podle požadavků uvedených v písmech, jako je *Bhagavad-gītā* a *Śrīmad-Bhāgavatam*, ale zároveň musí být i oddaným Pána Krišny. Názorným příkladem je Sudámá Vipra. Byl kvalifikovaným bráhmanou, nepřipoutaným k jakémukoliv hmotnému smyslovému požitku, a zároveň byl velkým oddaným Pána Krišny. Pán Krišna, který se těší ze všech obětí a veškeré askeze, má velice rád bráhmany, jako je Sudámá Vipra, a přímo z Pánova chování jsme viděli, jak takové bráhmany uctívá. Stát se vaišnavským bráhmanou jako Sudámá Vipra je tedy ideálem lidské dokonalosti.
Sudámá Vipra osobně poznal, že i když je Pán Krišna nepřemožitelný, přesto se někdy nechá přemoci od svých oddaných. Uvědomil si, jak byl k němu Pán Krišna laskavý, a zůstával neustále v transu, pohroužený v myšlenkách na Krišnu. Díky tomuto nepřetržitému styku s Pánem Krišnou se zcela rozplynula veškerá temnota hmotného znečištění, která ještě zbývala v jeho srdci, a velice brzy byl přemístěn do duchovního království, které je cílem všech světců v dokonalém životním stavu.
Šukadéva Gósvámí prohlásil, že všichni, kdo poslouchají tento příběh o Sudámovi Viprovi a Pánu Krišnovi, budou vědět, v jaké lásce Pán Krišna chová oddané bráhmany, jako byl Sudámá. Proto každý, kdo vyslechl tento příběh, postupně vyvine stejné vlastnosti

jako Sudámá Vipra, a tak bude přemístěn do duchovního království Pána Krišny.

Takto končí Bhaktivédántův výklad 81. kapitoly knihy Krišna, nazvané "Bráhmana Sudámá dostává od Krišny požehnání".

82. KAPITOLA

Pán Krišna a Balaráma se setkávají s obyvateli Vrindávanu

V době, kdy Pán Krišna a Balaráma žili pokojně ve svém velkém městě Dvárace, došlo ke vzácnému úkazu — úplnému zatmění slunce, k jakému dochází na konci každé *kalpy* neboli Brahmova dne. Na konci *kalpy* zahalí slunce velký mrak a neustálé deště zaplaví nižší planetární soustavy až po Svargalóku. Lidé byli o tomto velkém zatmění informováni na základě astrologických výpočtů předem, a proto se všichni, muži i ženy, rozhodli shromáždit na posvátném místě na Kurukšétře známém jako Samanta-paňčaka. Poutní místo Samanta-paňčaka je slavné tím, že tam Pán Parašuráma vykonal velké oběti poté, co jedenadvacetkrát pozabíjel všechny kšatriji na světě. Když zabil všechny kšatriji, jejich spojená krev se valila jako řeka. Na Samanta- paňčace vyhloubil Pán Parašuráma pět velkých jezer, která touto krví naplnil. Pán Parašuráma je *viṣṇu-tattva.* Jak stojí v *Īśopaniṣadě*, *viṣṇu-tattvu* nemohou znečistit žádné hříšné činnosti. Avšak přestože je Pán Parašuráma všemocný a neznečištěný, předvedl ideální charakter a vykonal na Samanta-paňčace velké oběti, aby odčinil své takzvaně hříšné zabíjení kšatrijů. Svým příkladem stanovil, že i když je umění zabíjet někdy nezbytné, není dobré. Pán Parašuráma se cítil vinným za hříšné zabití kšatrijů; oč více jsme vinni my za takové ohavné neschválené jednání. Zabíjení živých bytostí je tedy již odnepaměti zakázané na celém světě.

Všechny významné osoby ze všech částí Bhárata-varši využily příležitosti zatmění slunce a navštívily posvátné poutní místo. Některé z významných osobností jsou zmíněny jménem: ze starších tam byli Akrúra, Vasudéva a Ugraséna a z mladší generace Gada, Pradjumna, Sámba a mnoho dalších členů jaduovské dynastie, kteří přišli odčinit hříšné činy, jichž se dopustili při vykonávání svých předepsaných povinností. Jelikož se na Kurukšétru vydali téměř všichni členové jaduovské dynastie, některé významné osobnosti, jako Aniruddha, Pradjumnův syn, a Kritavarmá, vrchní vojevůdce

jaduovské dynastie, spolu se Sučandrou, Šukou a Sáranou zůstali ve Dvárace, aby chránili město.
V jaduovské dynastii byli všichni přirozeně velice krásní, ale při této příležitosti, kdy byli náležitě ozdobení zlatými náhrdelníky a květinovými girlandami, oblečení do drahocenných šatů a patřičně vyzbrojení svými osobními zbraněmi, se přirozená krása jejich osobností stonásobně zvětšila. Jaduovci přijeli na Kurukšétru ve svých nádherně vyzdobených kočárech, jež připomínaly letadla polobohů a jež táhli zdatní koně, kteří se pohybovali jako vlny na moři. Někteří Jaduovci jeli na silných, statných slonech, kteří se pohybovali jako mraky po obloze. Jejich manželky nesli na krásných palankýnech muži, kteří svou krásou připomínali Vidjádhary. Celé shromáždění vypadalo stejně nádherně jako shromáždění nebeských polobohů.
Po příjezdu na Kurukšétru se členové jaduovské dynastie obřadně vykoupali, s naprostou sebevládou, jak je doporučeno v *śāstrách,* a po celou dobu zatmění se postili, aby se zbavili reakcí za hříšné jednání. Védským zvykem je rozdat v hodinách zatmění co nejvíce milodarů, a proto Jaduovci darovali mnoho set krav bráhmanům. Všechny ty krávy byly celé ozdobené pěknými látkami a šperky. Jejich zvláštními doplňky byly zlaté zvonečky na nohou a květinové girlandy kolem krků.
Po zatmění se všichni členové jaduovské dynastie znovu vykoupali v jezerech, která vytvořil Pán Parašuráma. Potom bohatě nakrmili bráhmany prvotřídním vařeným jídlem, připraveným na másle. Podle védského standardu existují dva druhy jídla: prvnímu se říká syrové a druhému vařené. “Syrové jídlo” není pouze syrová zelenina a obilí, ale jídlo vařené ve vodě, zatímco “vařené jídlo” se připravuje v ghí. Čapátí, dál, rýže a obyčejná zelenina se nazývá syrové jídlo stejně jako ovoce a saláty. Avšak purí, kačórí, samósy, sladké kuličky a podobně jsou jídla vařená. Všichni bráhmanové, které Jaduovci při této příležitosti pozvali, byli dosyta nakrmeni vařeným jídlem.
Obřady vykonané členy jaduovské dynastie navenek připomínaly rituály, které provádějí karmí (lidé toužící po plodech svých

činností). Když karmí provádí nějaký obřad, jeho cílem je smyslový požitek: dobré postavení, dobrá manželka, dobrý dům, dobré děti či majetek, ale cíl Jaduovců byl jiný. Ti chtěli Krišnovi s vírou nabídnout neotřesitelnou oddanost. Všichni členové jaduovské dynastie byli velcí oddaní. Po mnoha životech hromadění zbožných činností tedy dostali možnost stýkat se s Pánem Krišnou. Když se šli vykoupat na poutním místě na Kurukšétře, když dodržovali usměrňující zásady během zatmění slunce nebo když dávali jídlo bráhmanům — při všech svých činnostech — mysleli pouze na oddanost Krišnovi. Jejich ideálním Pánem hodným uctívání byl Krišna, a nikdo jiný.
Poté, co se bráhmanové najedí, je zvykem, že hostitelé s jejich svolením přijmou prasádam. Všichni členové jaduovské dynastie tedy se svolením bráhmanů poobědvali. Potom ulehli ve stínu velkých stromů, a když si dostatečně odpočali, připravili se přijmout návštěvníky, mezi nimiž byli příbuzní, přátelé a také mnoho podřízených králů a vladařů. Byli tam vládci provincií Matsja, Ušínara, Kóšala, Vidarbha, Kuru, Sriňdžaja, Kámbódža, Kékaja, Madrás, Kuntí, Ánarta, Kérala a mnoha jiných zemí a krajů. Někteří vladaři patřili k znepřáteleným stranám a jiní byli přátelé. Nejvýznačnější ze všech však byli návštěvníci z Vrindávanu. Vrindávanští obyvatelé v čele s Nandou Mahárádžem žili kvůli odloučení od Krišny a Balarámy ve velké úzkosti. Nyní využili zatmění slunce a přišli navštívit Krišnu a Balarámu, kteří pro ně byli vším.
Obyvatelé Vrindávanu byli důvěrnými přáteli a příznivci jaduovské dynastie. Setkání těchto dvou skupin po dlouhém odloučení bylo velice dojemnou událostí. Jaduovcům i obyvatelům Vrindávanu přinášelo setkání a společné hovory tak velké potěšení, že to byl jedinečný výjev. Setkali se po dlouhé době a všichni z toho měli radost; srdce se jim rozbušila a jejich tváře vypadaly jako čerstvě rozkvetlé lotosové květy. Z očí jim kanuly slzy, chlupy na tělech se jim ježily a kvůli nesmírné extázi nějaký čas ani nebyli schopní mluvit. Utápěli se v oceánu štěstí.

Zatímco se muži tímto způsobem vítali, ženy se přivítali obdobně. Přátelsky se objímaly, mile se usmívaly a hleděly na sebe s velkou náklonností. Když se navzájem sevřely v náručí, šafrán a kunkuma na jejich ňadrech se přenášely z jedné na druhou a všechny cítily nebeskou extázi. Kvůli vroucím objetím jim po tvářích stékaly přívaly slz. Mladší se klaněli starším a starší žehnali mladším. Takto vítali jeden druhého a dotazovali se navzájem, jak se komu daří. Nakonec však mluvili jen o Krišnovi. Všichni sousedé a příbuzní byli spojeni s Krišnovými zábavami v tomto světě a Pán Krišna byl středem všech jejich činností. Všechny činnosti, které prováděli — společenské, politické, náboženské či všední — byly transcendentální.
Skutečné povznesení lidského života se zakládá na poznání a odříkání. V prvním zpěvu *Śrīmad-Bhāgavatamu* stojí, že oddaná služba Krišnovi automaticky přináší dokonalé poznání a odříkání. Rodinní členové jaduovské dynastie a pastevci z Vrindávanu měli mysli upřené na Krišnu. To je příznak dokonalého poznání. A jelikož jejich mysl stále spočívala u Krišny, byli automaticky prostí všech hmotných činností. Takové životní stádium se podle Šríly Rúpy Gósvámího nazývá *yukta-vairāgya*. Poznání a odříkání tedy neznamená suchou spekulaci a zříkání se činů. Člověk však musí začít mluvit a jednat pouze ve spojitosti s Krišnou.
Na Kurukšétře se po dlouhém odloučení setkali Kuntídéví a Vasudéva, dva sourozenci, společně se svými syny a snachami, dětmi a dalšími příbuznými. Při vzájemném rozhovoru brzy zapomněli na všechno své strádání z minulosti. Kuntídéví oslovila svého bratra Vasudévu: “Můj milý bratře, jsem velice nešťastná, protože se mi nikdy nesplnila žádná touha. Jak jinak se mohlo stát, že ačkoliv mám tak zbožného bratra, jako jsi ty, dokonalého ve všech ohledech, nezeptal ses mě, jak prožívám nelehké dny svého života?” Kuntídéví zřejmě vzpomínala na těžké dny, které následkem ničemného plánu Dhritaráštry a Durjódhany trávila se svými syny ve vyhnanství. Dále řekla: “Můj milý bratře, chápu, že když je prozřetelnost k někomu obrácena zády, i nejbližší příbuzní na něho zapomenou. Za takových podmínek na něho zapomene

dokonce i vlastní otec, matka či děti. Proto ti to nemám za zlé, milý bratře.”
Vasudéva své sestře odpověděl: “Má milá sestro, netrap se a nedávej mi to za vinu. Měli bychom mít vždy na paměti, že jsme jen hračky v rukách prozřetelnosti. Každého ovládá Nejvyšší Pán, Osobnost Božství. Veškeré plodonosné činnosti a jejich reakce probíhají vždy pod Jeho vládou. Má milá sestro, víš, že nás sužoval král Kansa a jeho pronásledování nás zahnalo na různá místa. Úzkost nás doprovázela všude. Až v několika posledních dnech jsme se Boží milostí vrátili do našich sídel.”
Po tomto rozhovoru Vasudéva a Ugraséna přijali krále, kteří za nimi přišli, a náležitě je přivítali. Jakmile tam návštěvníci spatřili Pána Krišnu, všichni pocítili transcendentální blaženost a vnitřní klid. Mezi významnými návštěvníky byli: Bhíšmadéva, Drónáčárja, Dhritaráštra, Durjódhana, Gándhárí se svými syny, král Judhišthira se svou manželkou a Pánduovci společně s Kuntí, dále Saňdžaja, Vidura, Kripáčárja, Kuntíbhódža, Viráta, král Nagnadžit, Purudžit, Drupada, Šalja, Dhrištakétu, král města Káší, Damaghóša, Višálákša, král Mithily, král Madrásu (dříve známého jako Madra), král Kékaji, Judhámanju, Sušarmá, Báhlika se svými syny a mnoho jiných vladařů podřízených králi Judhišthirovi.
Když návštěvníci hleděli na Pána Krišnu s Jeho tisíci královen, byli při pohledu na takovou krásu a transcendentální bohatství naprosto spokojení. Všichni přítomní osobně navštívili Pána Balarámu a Krišnu a poté, co se jim od Nich dostalo náležitého přivítání, začali oslavovat členy jaduovské dynastie, zvláště Krišnu s Balarámou. Jelikož Ugraséna byl králem Bhódžů, byl považován za vůdce Jaduovců, a proto návštěvníci oslovili jeho zvlášť: “Vaše Veličenstvo Ugraséno, králi Bhódžů, Jaduovci jsou ve skutečnosti jediní obyvatelé tohoto světa, kteří jsou dokonalí ve všech ohledech. Sláva vám! Sláva vám! Zvláštním rysem vaší dokonalosti je, že stále vidíte Pána Krišnu, jehož hledá mnoho mystických jógích, podstupujících dlouhá léta přísnou askezi. Vy jste všichni v přímém styku s Pánem Krišnou v každém okamžiku.

Všechny védské hymny oslavují Nejvyšší Osobnost Božství, Krišnu. Voda Gangy je považována za posvátnou, protože se s ní omývají lotosové nohy Pána Krišny. Védská písma nejsou nic jiného než Krišnovy pokyny. Účelem studia všech Véd je poznat Pána Krišnu; proto Krišnova slova a poselství o Jeho zábavách vždy očišťují. Vlivem času a okolností všechno bohatství tohoto světa téměř vymizelo, ale jakmile se Krišna zjevil na této planetě, díky doteku Jeho lotosových nohou se znovu objevila veškerá příznivá znamení. V Jeho přítomnosti se postupně vyplňují všechny naše touhy a snažení. Vaše Veličenstvo, králi Bhódžů, s jaduovskou dynastií jsi spřízněný pokrevně i manželským svazkem. Díky tomu jsi v neustálém styku s Pánem Krišnou a není pro tebe nijak těžké Ho kdykoli vidět nebo se Ho dotýkat. Pán Krišna s tebou cestuje, mluví s tebou, sedává s tebou, odpočívá s tebou a obědvá s tebou. Jaduovci se zdánlivě stále zabývají světskými záležitostmi, které jsou považovány za královskou cestu do pekla, ale díky přítomnosti Pána Krišny, původní Osobnosti Božství v kategorii Višnua, který je vševědoucí, všudypřítomný a všemohoucí, jste ve skutečnosti všichni oproštěni od všeho hmotného znečištění a spočíváte na transcendentální úrovni osvobození, na úrovni Brahmanu.”
Když se Nanda Mahárádž a ostatní obyvatelé Vrindávanu doslechli, že Krišna bude během zatmění slunce na Kurukšétře a že tam budou i všichni členové jaduovské dynastie, ihned se tam vydali. Král Nanda v doprovodu svých pastevců naložil vše potřebné na povozy tažené voly a všichni obyvatelé Vrindávanu přijeli na Kurukšétru, aby spatřili své milované syny, Pána Balarámu a Pána Krišnu. Jakmile vrindávanští pastevci dorazili na Kurukšétru, všichni Jaduovci se velice zaradovali. Sotva uviděli vrindávanské obyvatele, povstali na uvítanou a vypadali, jako by se jim vrátil život. Všichni po setkání velice toužili, a když se konečně setkali, vzájemně se objímali k plnému uspokojení a dlouho zůstávali jeden druhému v náručí.
Jakmile Vasudéva uviděl Nandu Mahárádže, vyskočil, rozběhl se k němu a srdečně ho objal. Vyprávěl, co všechno se mu mezitím přihodilo: jak ho uvěznil král Kansa, jak zabíjel jeho děti, jak po

Krišnově narození okamžitě přenesl Krišnu do sídla Nandy Mahárádže a jak Nanda Mahárádž a jeho královna Jašódá vychovávali Krišnu a Balarámu jako své vlastní děti. Rovněž i Pán Balaráma a Krišna objali krále Nandu a matku Jašódu a poklonou vzdali úctu jejich lotosovým nohám. Kvůli náklonnosti, kterou vůči Nandovi a Jašódě cítili, se Pánu Krišnovi a Balarámovi zalknula hrdla a na několik sekund nebyli schopni slova. Nejpožehnanější král Nanda a matka Jašódá si posadili své syny na klín a objímali Je ke svému úplnému uspokojení. V odloučení od Krišny a Balarámy se král Nanda a Jašódá po dlouhou dobu utápěli v hlubokém zármutku. Když se s Nimi nyní setkali a objímali Je, všechno jejich trápení se utišilo.
Potom objala matku Jašódu Krišnova matka Dévakí a Balarámova matka Róhiní. Řekly: “Drahá královno Jašódádéví, ty i Nanda Mahárádž jste naši dobří přátelé, a když si na vás jen vzpomeneme, ihned nás zaplaví myšlenky na vaše přátelské jednání. Jsme vám tak zadlužené, že i kdybychom měly splatit vaše dobrodiní bohatstvím krále nebes, nestačilo by to na opětování vašeho přátelského chování. Nikdy na vaši laskavost nezapomeneme. Když se Krišna a Balaráma narodili, byli svěřeni do vaší péče ještě dřív, než spatřili svého skutečného otce a matku, a vy jste Je vychovávali jako své vlastní děti a pečovali o Ně, jako ptáci pečují o své potomky v hnízdě. Dávali jste Jim lahodná jídla, starali se o Ně, milovali Je a pro Jejich dobro jste vykonali mnoho příznivých náboženských obřadů.
Ve skutečnosti to nejsou naši synové; patří vám. Nanda Mahárádž a ty jste skutečný otec a matka Krišny a Balarámy. Dokud byli ve vaší péči, neměli nejmenší potíže. Pod vaší ochranou vůbec neznali strach. Láskyplná péče, kterou jste Jim poskytli, zcela odpovídá vašemu vznešenému postavení. Nejšlechetnější osobnosti nedělají rozdíly mezi svými syny a cizími, a nikdo nemůže být šlechetnější než Nanda Mahárádž a ty.”
A gópí z Vrindávanu, ty od samého začátku svého života neznaly nic jiného než Krišnu. Krišna a Balaráma pro ně byli vším. Gópí byly ke Krišnovi tak připoutané, že nemohly tolerovat ani okamžiky, kdy Ho

neviděly kvůli mrkání očních víček. Odsuzovaly Brahmu, stvořitele těla, za to, že hloupě stvořil oční víčka, která mrkají a brání jim v pohledu na Krišnu. Když gópí přišly s Nandou Mahárádžem a matkou Jašódou, cítily při pohledu na Krišnu silnou extázi, jelikož od Něho byly tolik let odloučené. Nikdo si nedovede ani představit, jak hodně si přály Krišnu znovu vidět. Jakmile Ho spatřily, očima Ho přijaly do nitra svých srdcí a tam Ho dosyta objímaly. Přestože objímaly Krišnu pouze v mysli, zaplavila je taková extáze a radost, že se na čas úplně zapomněly. Extatického transu, kterého dosáhly pouhým objetím Krišny v mysli, nemohou dosáhnout ani velcí jógí, kteří o Nejvyšší Osobnosti Božství neustále meditují. Krišna poznal, že gópí jsou unesené tím, jak Ho objímají v mysli, a jelikož je přítomný v srdci každého, zevnitř jim objetí opětoval.
Krišna seděl s matkou Jašódou a svými dalšími matkami, Dévakí a Róhiní, ale když byly zabrané do rozhovoru, využil příležitosti a odešel do ústraní, aby se setkal s gópími. Jakmile přišel mezi ně, usmál se a poté, co je objal a zeptal se, jak se jim daří, je začal utěšovat: “Mé milé přítelkyně, víte, že Pán Balaráma a Já jsme opustili Vrindávan, jen abychom potěšili své příbuzné. Dlouho jsme pak bojovali s Našimi nepřáteli a na vás, které jste ke Mně byly připoutané s takovou láskou a náklonností, jsme byli nuceni zapomenout. Chápu, že jsem se k vám zachoval nevděčně, ale přesto vím, že jste Mi věrné. Mohu se vás zeptat, zda jste na Nás myslely i přesto, že jsme vás museli opustit? Mé milé gópí, vzpomínáte na Mne teď nerady a myslíte si, že jsem vůči vám byl nevděčný? Berete Mé špatné zacházení s vámi velmi vážně?
Měly byste vědět, že to koneckonců nebyl Můj záměr vás opustit; byli jsme odloučeni řízením Prozřetelnosti, která je koneckonců svrchovaným vládcem a jedná, jak se Jí zlíbí. Způsobuje, že se lidé setkávají, a pak je zase rozdělí, jak si přeje. Někdy vidíme, že silný vítr spojí mraky, smítka prachu nebo chomáčky bavlny dohromady, a když se vítr utiší, všechny mraky, částečky prachu a chomáče bavlny se opět oddělí a rozptýlí se na různá místa. Nejvyšší Pán je podobně stvořitelem všeho. Objekty, které vidíme, jsou různé projevy Jeho energie. Z Jeho svrchované vůle jsme někdy spojeni a

jindy odděleni. Můžeme tedy dojít k závěru, že v konečném smyslu jsme absolutně závislí na Jeho vůli.
Vy jste naštěstí vyvinuly pouto lásky ke Mně, což je jediný způsob, jak dosáhnout transcendentálního postavení v Mé společnosti. Každá živá bytost, která vyvine takovou čistou oddanost vůči Mně, se nakonec jistě vrátí domů, zpátky k Bohu. Jinými slovy — čistá oddaná služba a náklonnost ke Mně vedou k nejvyššímu osvobození.
Mé milé přítelkyně gópí, vězte ode Mne, že všude působí jen Mé energie. Vezměte si například hliněnou nádobu: není to nic jiného než kombinace země, vody, vzduchu, ohně a éteru. Vždy má stejné fyzikální složení — na svém počátku, během své existence i po svém zničení. Hliněná nádoba je stvořena ze země, vody, ohně, vzduchu a éteru, po dobu svého trvání má stejné složení, a když se rozbije a je zničena, její složky jsou zachovány v různých částech hmotné energie. Stejně tak při stvoření tohoto vesmírného projevu, během jeho udržování a po jeho zničení je vše jen různými projevy Mé energie. A jelikož tato energie ode Mě není oddělená, znamená to, že existuji ve všem.
Stejně tak i tělo živé bytosti není ničím jiným než stavbou z pěti prvků a živá bytost vtělená v hmotných podmínkách je také Mou nedílnou částí. Živá bytost je uvězněná v hmotných podmínkách kvůli tomu, že se mylně považuje za nejvyššího poživatele. Toto falešné ego živé bytosti je příčinou jejího uvěznění v hmotné existenci. Já jako Nejvyšší Absolutní Pravda jsem transcendentální vůči živé bytosti i vůči jejímu hmotnému vtělení. Obě energie, hmotná i duchovní, jednají pod Mou svrchovanou vládou. Mé milé gópí, netrapte se a raději se snažte všechno přijímat s filosofickým náhledem. Pak pochopíte, že jste stále se Mnou a že není důvod naříkat nad naším odloučením.”
Tento důležitý pokyn Pána Krišny gópím mohou využít všichni oddaní vědomí si Krišny. Celá filosofie se zakládá na nepochopitelné současné totožnosti a odlišnosti. V *Bhagavad-gītě* Pán říká, že je přítomný všude ve svém neosobním rysu. Vše existuje v Něm, ale On přesto není všude osobně přítomný. Vesmírný projev není nic jiného než ukázka Krišnovy energie, a

jelikož se energie neliší od energetického zdroje, nic není od Krišny odlišné. Pokud nám toto absolutní vědomí, vědomí Krišny, chybí, jsme od Krišny oddělení, ale jsme-li si vědomí Krišny, pak od Něho oddělení nejsme. Oddaná služba je metodou obnovení vědomí Krišny, a má-li oddaný to štěstí, že chápe, že hmotná energie není od Krišny oddělená, pak může využívat hmotnou energii a její výtvory ve službě Pánu. Bez vědomí Krišny se však zapomnětlivá živá bytost — i když je nedílnou částí Krišny — falešně staví do pozice toho, kdo si užívá hmotného světa, a jelikož se takto zaplétá do složitých hmotných vazeb, je hmotnou energií nucena pokračovat v hmotné existenci. To potvrzuje *Bhagavad-gītā.* Přestože živou bytost nutí jednat hmotná energie, ona si o sobě falešně myslí, že je vším na světě a nejvyšším poživatelem.
Jestliže si je oddaný dokonale vědom toho, že *arcā-vigraha* neboli podoba Božstva Pána Krišny v chrámu je stejná *sac-cid-ānanda-vigraha* jako samotný Pán Krišna, pak se jeho služba chrámovému Božstvu stává přímou službou Nejvyšší Osobnosti Božství. Ani samotný chrám, chrámové vybavení a jídlo obětované Božstvu nejsou od Krišny oddělené. Je třeba dodržovat usměrňující pravidla, jež předepsali áčárjové, a pod vyšším vedením je tak možné plně realizovat Krišnu dokonce i v hmotném světě.
Gópí, které takto Krišna poučil o filosofii současné totožnosti a odlišnosti, si stále uchovávaly vědomí Krišny, a tak se zbavily všeho hmotného znečištění. Vědomí živé bytosti, která se falešně vydává za poživatele hmotného světa, se nazývá *jīva-kośa*, což znamená uvěznění falešným egem. Nejen gópí, ale každý, kdo se řídí těmito Krišnovými pokyny, je z vězení *jīva-kośa* okamžitě vysvobozen. Člověk zcela si vědomý Krišny je stále osvobozený od falešného egoismu—používá vše ke službě Krišnovi a nikdy není od Krišny oddělen.
Gópí se tedy modlily ke Krišnovi: “Milý Krišno, z Tvého pupku vyrostl původní lotosový květ, na kterém se narodil stvořitel Brahmá. Nikdo nedokáže odhadnout Tvoji slávu či Tvůj majestát, jež proto zůstávají záhadou i pro ty nejpřemýšlivější z lidí, kteří jsou vládci všech mystických sil. Podmíněná duše, která poklesla do

temné studny hmotného bytí, však může velice snadno přijmout útočiště u Tvých lotosových nohou. Pak má zaručené osvobození.”
Gópí pokračovaly: “Milý Krišno, jsme stále zaneprázdněné rodinnými starostmi. Proto Tě žádáme, abys zůstal v našich srdcích jako vycházející slunce. To bude Tvé největší požehnání.” Gópí jsou věčně osvobozené duše, protože jsou si zcela vědomé Krišny. Pouze předstíraly, že jsou zapletené do rodinných starostí ve Vrindávanu. Krišna je s ohledem na jejich odloučení od Něho mohl vybídnout, aby se s Ním vrátily do Jeho sídelního města Dváraky. Ale obyvatelkám Vrindávanu, gópím, se nelíbila představa, že by měly jet s Krišnou do Dváraky. Chtěly zůstat zaneprázdněné ve Vrindávanu, a tak vnímat Krišnovu přítomnost na každém kroku svých životů. Ihned vyzvaly Krišnu, aby se vrátil do Vrindávanu. Tyto transcendentální emoce gópí jsou základem učení Pána Čaitanji. Festival Ratha-játrá, kterého se Pán Čaitanja zúčastňoval, je průvodem plným emocí, který má přivézt Krišnu zpátky do Vrindávanu. Šrímatí Rádhárání odmítla jet s Krišnou do Dváraky užívat si Jeho společnosti v atmosféře královského bohatství, neboť se z Jeho společnosti chtěla těšit v původní vrindávanské atmosféře. Jelikož je Pán Krišna hluboce připoutaný ke gópím, nikdy neopouští Vrindávan, a gópí i ostatní obyvatelé Vrindávanu zůstavají zcela spokojení, naplnění vědomím Krišny.
Takto končí Bhaktivédántův výklad 82. kapitoly knihy Krišna, nazvané “Pán Krišna a Balaráma se setkávají s obyvateli Vrindávanu”.

83. KAPITOLA

Setkání Draupadí s Krišnovými královnami

Mnoho hostů přišlo navštívit Krišnu a mezi nimi i Pánduovci v čele s králem Judhišthirou. Poté, co Pán Krišna promluvil s gópími a udělil jim největší požehnání, uvítal krále Judhišthiru a další příbuzné, kteří za Ním přišli. Ze všeho nejdříve se jich zeptal, zda se jim daří dobře. Ve skutečnosti není možné, aby se komukoliv, kdo vidí lotosové nohy Pána Krišny, dařilo špatně, ale když se Pán Krišna přesto ze zdvořilosti zeptal krále Judhišthiry na jeho situaci, krále takové přijetí velice potěšilo a takto Pána oslovil: “Můj milý Pane Krišno, velké osobnosti a oddaní zcela si vědomí Krišny stále myslí na Tvé lotosové nohy a jsou vždy zcela spokojení, neboť pijí nektar transcendentální blaženosti. Nektar, který stále pijí, někdy vytéká z jejich úst a pokropí druhé v podobě vyprávění o Tvých transcendentálních činnostech. Tento nektar plynoucí z úst oddaného je tak mocný, že má-li někdo to štěstí, že ho může pít, je okamžitě vysvobozen z nekonečné pouti zrození a smrti. Naše hmotné bytí je způsobené zapomněním na Tvou osobnost, ale když je někdo obdařen tou výsadou, že může naslouchat o Tvé slávě, temnota zapomnění se naštěstí okamžitě rozptýlí. Jak by tedy bylo možné, můj milý Pane, aby se dařilo špatně tomu, kdo neustále naslouchá o Tvých slavných činech?

Jsme si jistí, že nás čeká jen štěstí, protože jsme se Ti zcela odevzdali a nemáme jiné útočiště než Tvé lotosové nohy. Můj milý Pane, jsi oceán neomezeného poznání a transcendentální blaženosti. Výsledky mentálních výmyslů ve třech fázích hmotného života — bdění, spánku a hlubokém spánku — nemohou ve vědomí Krišny existovat. Díky praktikování vědomí Krišny se všechny výplody mysli přestanou projevovat. Jsi konečným cílem všech osvobozených osob. Jen ze své svobodné vůle jsi prostřednictvím své vnitřní energie *yogamāyi* sestoupil na Zemi a zjevil ses jako obyčejná lidská bytost, abys obnovil védské životní zásady. Jelikož jsi Nejvyšší Osoba, nemůže toho, kdo se Ti plně odevzdal, potkat žádné neštěstí.”

Zatímco Pán Krišna byl zaneprázdněn přijímáním různých hostů, a ti Ho opěvovali svými modlitbami, ženy kuruovské a jaduovské dynastie využily příležitosti k vzájemnému setkání a rozmlouvaly o Krišnových transcendentálních zábavách. Nejprve se Draupadí zeptala Krišnových manželek: “Má milá Rukminí, Bhadro, Džámbavatí, Satjo, Satjabhámo, Kálindí, Šaibjo (Mitravindo), Lakšmano, Róhiní a všechny ostatní ženy Pána Krišny, můžete nám říci, jak vás Pán Krišna, Nejvyšší Osobnost Božství, pojal za manželky a jak se s vámi oženil se svatebními obřady, jaké se pořádají pro obyčejné lidské bytosti?”
Hlavní z královen, Rukminídéví, na tuto otázku odpověděla: “Má milá Draupadí, již bylo prakticky dohodnuté, že vladaři jako Džarásandha mě chtějí provdat za krále Šišupálu, a všichni princové přítomní na svatebním obřadu byli jako obvykle připravení s brněním a v plné zbroji bojovat proti komukoliv, kdo by se opovážil svatbu překazit. Nejvyšší Pán, Osobnost Božství, mě však unesl, jako když lev odnese jehně ze stáda. Pro Pána Krišnu na tom nebylo nic podivuhodného, neboť každý, kdo se v tomto světě vydává za velkého hrdinu či krále, je podřízený lotosovým nohám Pána. Všichni králové se dotýkají lotosových nohou Pána Krišny svými korunami. Má milá Draupadí, mojí věčnou touhou je život za životem sloužit Pánu Krišnovi, který je zdrojem veškeré radosti a krásy. To je má jediná touha a cíl v životě.
Potom začala mluvit Satjabhámá: “Moje milá Draupadí, mého otce velice zarmoutila smrt jeho bratra Prasény a neprávem obvinil Pána Krišnu, že mu zabil bratra a že ukradl drahokam Sjamantaka, který ve skutečnosti vzal Džámbaván. Aby Pán Krišna obhájil svůj čistý štít, bojoval s Džámbavánem a zachránil drahokam Sjamantaka, který později předal mému otci. Otec se velice styděl a litoval, že Pána Krišnu obviňoval z bratrovy smrti. Poté, co získal drahokam Sjamantaka zpátky, uznal za moudré napravit svou chybu, a třebaže už slíbil mou ruku někomu jinému, odevzdal mě i s drahokamem k lotosovým nohám Krišny. Tak mě Pán přijal za svou služebnici a manželku.”

Poté na Draupadinu otázku odpověděla Džámbavatí: “Milá Draupadí, když Pán Krišna napadl mého otce Džámbavána, krále rikšů, otec nevěděl, že je to jeho dřívější pán, Šrí Rámačandra, manžel Síty. Aniž by znal Krišnovu totožnost, bojoval s Ním bez ustání po dvacet sedm dní. Po takové době se unavil a pochopil, že jeho protivník, Pán Krišna, musí být jedině Pán Rámačandra, protože nikdo jiný by ho nedokázal porazit. Tak se umoudřil a drahokam Sjamantaka okamžitě vrátil. Navíc, aby Pána uspokojil, nabídl Mu mě za ženu. Tak jsem byla provdána za Pána, a tím se splnila má touha být život za životem služebnicí Krišny.”
Pak promluvila Kálindí: “Má drahá Draupadí, podrobovala jsem se přísné askezi, abych získala Pána Krišnu za manžela. Když se o tom dozvěděl, laskavě mě se svým přítelem Ardžunou navštívil a vzal si mě za ženu. Potom mě odvezl od břehů Jamuny a od té doby uklízím dům Pána Krišny a Pán se ke mně chová jako ke své ženě.”
Poté hovořila Mitravindá: “Moje milá Draupadí, na mém obřadu *svayaṁvara* se sešlo mnoho princů. Pán Krišna tam byl také, a když všechny prince porazil, přijal mě za svou služebnou. Ihned mě odvezl do Dváraky, jako když lev sebere svou kořist smečce psů. Když mě Pán Krišna unášel, moji bratři s Ním chtěli bojovat a později byli poraženi. Tak se splnila má touha být život za životem Krišnovou služebnou.”
Satjá pak řekla Draupadí: “Má drahá Draupadí, můj otec pozval mnoho hostů na moji *svayaṁvaru*, a aby vyzkoušel sílu a hrdinství nápadníků, dal si podmínku, že každý musí bojovat se sedmi divokými býky, kteří měli dlouhé ostré rohy. Mnoho hrdinů se pokoušelo býky porazit, ale všichni byli těžce zraněni a vraceli se domů jako zlomení mrzáci. Když přišel Pán Šrí Krišna a s býky bojoval, byli pro Něho jako hračky. Chytil je a každému z nich uvázal provaz k nozdrám. Tak je zkrotil, jako si děti snadno zkrotí malá kůzlátka. Můj otec byl spokojen, provdal mě za Pána Krišnu s velkou slávou a věnem Mu dal mnoho vojenských oddílů, koní, vozů a slonů společně se stovkami služebnic. Tak si mě Pán Krišna přivezl do svého hlavního města Dváraky. Na zpáteční cestě na Něho mnozí princové zaútočili, ale Pán Krišna je všechny porazil, a

tak se mi dostalo té pocty, že mohu sloužit Jeho lotosovým nohám jako Jeho služebná.”

Potom začala mluvit Bhadrá: “Má milá Draupadí, Pán Krišna je synem mého strýce z matčiny strany. Měla jsem to štěstí, že mě upoutaly Jeho lotosové nohy. Když můj otec porozuměl mým pocitům, osobně mi vystrojil svatbu, pozval Pána Krišnu, aby se se mnou oženil, a daroval Mu věnem jednu *akṣauhiṇī* neboli oddíl ozbrojených sil společně s mnoha služebnicemi a jiným královským příslušenstvím. Nevím, zda budu moci zůstat pod ochranou Pána Krišny život za životem, ale přesto se k Pánu modlím, abych nezapomněla na svůj vztah k Jeho lotosovým nohám, ať už se narodím kdekoliv.”

Lakšmaná pak řekla: “Moje milá královno, mnohokrát jsem slyšela velkého mudrce Náradu opěvovat zábavy Pána Krišny. Jeho lotosové nohy mě začaly přitahovat, když jsem slyšela Náradu říkat, že přitahují i bohyni štěstí Lakšmí. Od té doby jsem na Něho stále myslela a mé pouto k Němu sílilo. Moje milá královno, můj otec ke mně byl velice laskavý. Když poznal, že mě přitahuje Krišna, vymyslel stejný plán jako tvůj otec: během *svayaṁvary* museli nápadníci prostřelit šípem oko ryby. Rozdíl mezi soutěží při tvé a mojí *svayaṁvaře* byl ten, že při tvé visela ryba u stropu odkrytá, každému na očích, kdežto při mé byla zakrytá a jediné, co bylo vidět, byl její odraz na hladině vody v nádobě. To byla zvláštnost mojí *svayaṁvary.*

Zpráva o této podmínce se roznesla po celém světě, a když se o ní princové doslechli, sjížděli se ze všech stran do hlavního města mého otce v brněních, vedeni svými vojenskými rádci. Každý z nich si přál mě získat za ženu a jeden po druhém zvedali luk se šípem, aby rybu zasáhli. Mnozí nedokázali ani napnout tětivu mezi oba konce luku, a aniž by se pokusili rybu zasáhnout, nechali luk lukem a odjeli. Někteří s velkými těžkostmi natáhli tětivu od jednoho konce k druhému, ale jelikož nebyli schopni ji uvázat, luk se vymrštil jako pružina a srazil je k zemi. Moje milá královno, budeš se divit, ale na mé *svayaṁvaře* bylo mnoho slavných králů a hrdinů. Rekům, jako byl Džarásandha, Ambaštha, Šišupála, Bhímaséna, Durjódhana a

Karna, se samozřejmě podařilo tětivu natáhnout, ale nedokázali rybu trefit, protože byla zahalená a podle odrazu nedokázali zjistit její přesnou polohu. Slavný Pánduovský hrdina Ardžuna byl schopný vidět odraz ryby ve vodě, ale i když pečlivě určil její umístění a vystřelil šíp, nezasáhl ji na správném místě. Dokázal však, že je lepší než všichni ostatní princové, neboť jeho šíp o rybu alespoň zavadil. Všichni princové, kteří se pokoušeli terč zasáhnout, byli zklamaní, protože se jim to nepodařilo, a někteří kandidáti dokonce odjeli, aniž by se o to vůbec pokusili, ale když se nakonec luku chopil Pán Krišna, napnul tětivu tak lehce, jako když si dítě hraje s hračkou. Nasadil šíp, jen jednou se podíval na odraz ryby ve vodě, vystřelil a zasažená ryba ihned spadla dolů. Tohoto vítězství Pán Krišna dosáhl v poledne, v době zvané *abhijit*, která je podle astrologických výpočtů příznivá. Po celém světě tehdy bylo slyšet volání *"Jaya! Jaya!"* a z nebe se ozývalo dunění bubnů, na které hráli nebeští obyvatelé. Velcí polobozi byli šťastní a shazovali na Zem spršky květů.

V tom okamžiku jsem vstoupila do soutěžní arény a zvonky na kotnících mi při chůzi líbezně cinkaly. Byla jsem pěkně oblečená do nových hedvábných šatů, ve vlasech jsem měla květy, a jelikož zvítězil Pán Krišna, byla jsem celá bez sebe radostí a mile jsem se usmívala. V rukách jsem nesla zlatý náhrdelník posázený drahokamy, který se každou chvíli rozzářil. Kadeřavé vlasy mi lemovaly tvář, která jasně zářila odrazem mých různých náušnic. S mrkáním jsem si nejdříve prohlédla všechny přítomné prince, a když jsem došla k mému Pánu, pomaličku jsem Mu pověsila zlatý náhrdelník kolem krku. Jak jsem ti již říkala, má mysl byla od počátku přitahovaná k Pánu Krišnovi, a věnčit Ho pro mě tedy bylo velké vítězství. Jakmile jsem pověsila náhrdelník na Pánův krk, rozezněly se mridangy, bubny pataha a ánaka, lastury, kotle a další nástroje, které společně vytvořily burácivý zvuk, a zatímco hudba hrála, výborní tanečníci a tanečnice tančili a zpěváci sladce zpívali. Má drahá Draupadí, když jsem pojala Pána Krišnu za svého ctěného chotě a On mě přijal jako svou služebnou, z řad zklamaných princů se ozval velký křik. Všichni byli vzrušení chtíčem, ale můj manžel

na ně nedbal a v podobě čtyřrukého Nárájana mě okamžitě posadil na svůj kočár, který táhli čtyři znamenití koně. Jelikož od princů očekával odpor, nasadil si brnění a uchopil svůj luk zvaný Šárnga a potom se náš slavný vozataj Dáruka bez sebemenšího otálení rozjel s nádherným kočárem k městu Dvárace. Takto mě Krišna velice rychle unesl v přítomnosti všech princů, jako když lev odnese srnu ze stáda. Někteří z princů nás chtěli zadržet a důkladně vyzbrojeni se nám postavili na odpor, jako když se psi snaží zabránit postupu lva. Šípy, které Pán Krišna vystřelil z luku Šárnga, tehdy usekaly některým princům ruce, někteří ztratili nohy, jiní hlavy a zemřeli a ostatní utekli z bojiště.
Nejvyšší Pán, Osobnost Božství, pak vjel do Dváraky, nejslavnějšího města ve vesmíru, a vypadal přitom jako zářící slunce. Celá Dváraká byla u této příležitosti bohatě vyzdobená. Všude viselo tolik vlajek a věnců a stálo tolik slavobrán, že ani nepropouštěly do města sluneční svit. Již jsem ti řekla, že můj otec mě velice miloval, a když tedy viděl, že sňatkem s Pánem Krišnou se mi splnila má touha, s velkou radostí začal rozdávat přátelům a příbuzným různé dary, jako drahé šaty, ozdoby, postele a koberce na sezení. Pán Krišna je vždy soběstačný, ale otec přesto ze své vůle dal mému manželovi věnem cennosti, vojáky, slony, kočáry, koně a mnoho vzácných a hodnotných zbraní. To vše daroval Pánu s velkým nadšením. Má milá královno, tehdy jsem mohla tušit, že jsem v minulém životě musela vykonat nějakou podivuhodnou zbožnou činnost, a díky tomu mohu být v tomto životě jednou ze služebnic v domě Nejvyšší Osobnosti Božství.”
Když všechny hlavní královny Pána Krišny dokončily svá vyprávění, Róhiní jako představitelka zbývajících šestnácti tisíc královen začala líčit, jak se ty staly Krišnovými manželkami.
“Moje milá královno, když Bhaumásura dobýval celý svět, uchvacoval při každé příležitosti všechny krásné dcery králů a držel nás uvězněné ve svém paláci. Jakmile se zpráva o našem uvěznění donesla k Pánu Krišnovi, vypravil se s Bhaumásurou bojovat a vysvobodil nás. Pán Krišna zabil Bhaumásuru a všechny jeho vojáky, a přestože nepotřeboval ani jednu manželku, na naši žádost

se oženil s námi se všemi, s šestnácti tisíci žen. Drahá královno, naší jedinou kvalifikací bylo, že jsme stále myslely na lotosové nohy Pána Krišny — to je způsob, jak se vysvobodit z pout opakovaných zrození a smrtí. Má milá královno Draupadí, prosím věř, že nám nejde o žádné bohatství v podobě království, říše nebo možnosti nebeského požitku. Nechceme si užívat takových hmotných vymožeností, ani netoužíme po jógových dokonalostech či vznešeném postavení Brahmy. Nechceme ani různé druhy osvobození: *sārūpya*, *sālokya*, *sārṣṭi*, *sāmīpya* nebo *sāyujya*. Žádné takové bohatství nás nepřitahuje. Naším jediným přáním je život za životem nosit na hlavách prach, který lpí na lotosových nohách Pána Krišny. Bohyně štěstí také touží mít tento prach, smíchaný s voňavým šafránem, na svých ňadrech. Toužíme jen po tomto prachu, který se hromadí pod lotosovýma nohama Krišny, když putuje vrindávanskou zemí jako pasáček krav. Zvláště gópí a také pastevci a ženy z domorodých kmenů stále touží stát se trávou na vrindávanských cestách, aby po nich šlapaly Krišnovy lotosové nohy. Má drahá královno, přejeme si tak zůstávat život za životem a nic jiného nechceme."

Takto končí Bhaktivédántův výklad 83. kapitoly knihy Krišna, nazvané "Setkání Draupadí s Krišnovými královnami".

84. KAPITOLA

Vasudévovy obětní obřady

Mezi ženami přítomnými na Kurukšétře během zatmění slunce byly Kuntí, Gándhárí, Draupadí, Subhadrá a královny mnoha jiných králů a také gópí z Vrindávanu. Když Krišnovy královny vyprávěly příběhy o svých svatbách a jak je Pán Krišna pojal za manželky, všechny ženy kuruovské dynastie žasly. Naplnil je obdiv, jakou láskou byly všechny královny ke Krišnovi poutány. Když slyšely o intenzitě jejich lásky, neubránily se slzám.

Zatímco ženy mezi sebou rozmlouvaly a muži také měli o čem hovořit, ze všech světových stran se tam sešli téměř všichni významní mudrci a asketové, kteří chtěli spatřit Pána Krišnu a Balarámu. Hlavními mudrci byli Krišna- dvaipájana Vjása, velký mudrc Nárada, Čjavana, Dévala, Asita, Višvámitra, Šatánanda, Bharadvádža, Gautama, Pán Parašuráma (se svými žáky), Vasištha, Gálava, Bhrigu, Pulastja, Kašjapa, Atri, Márkandéja, Brihaspati, Dvita, Trita, Ékata, čtyři synové Brahmy zvaní Kumárové (Sanaka, Sanandana, Sanátana a Sanat-kumára), Angirá, Agastja, Jágjavalkja a Vámadéva.

Jakmile se mudrci a asketové objevili, všichni králové, včetně Mahárádže Judhišthiry, ostatních Pánduovců i Pána Krišny a Balarámy, okamžitě vstali ze svých míst a poklonami vzdali úctu těmto mudrcům ctěným po celém vesmíru. Pak je náležitě uvítali nabídnutím místa k sezení a vody na omytí nohou. Donesli jim chutné ovoce, květinové girlandy, vonné tyčinky a santálovou pastu a všichni králové, v čele s Krišnou a Balarámou, uctili mudrce podle védských pravidel. Když byli mudrci pohodlně usazeni, Pán Krišna, jenž sestoupil proto, aby chránil náboženství, k nim za všechny krále promluvil. Jakmile začal hovořit, všichni ztichli, neboť chtěli slyšet Jeho slova na uvítanou a porozumět jim.

Pán Krišna pravil: “Sláva všem přítomným mudrcům a asketům! Dnes cítíme, že se naše životy staly úspěšnými. Dnes jsme dosáhli vytouženého životního cíle, neboť vidíme tváří v tvář všechny vznešené osvobozené mudrce a askety, které si přejí spatřit dokonce

i velcí polobozi na nebesích. Začátečníci v oddané službě, kteří se pouze klaní Božstvu v chrámu, ale nechápou, že Pán sídlí v srdcích všech, a ti, kdo jen uctívají různé polobohy za účelem naplnění svých chtivých tužeb, nejsou schopni porozumět významu těchto mudrců. Nedovedou využít možnosti přivítat tyto mudrce — dívat se na ně, dotýkat se jejich lotosových nohou, ptát se, jak se jim daří, a s nadšením je uctívat.”

Začínající oddaní nebo zbožní lidé nemohou porozumět důležitosti velkých *mahātmů.* Formálně navštěvují chrám a klaní se Božstvu. Když ale někdo pokročí na další úroveň transcendentálního vědomí, porozumí důležitosti *mahātmů* a oddaných a v tomto stádiu se je snaží uspokojit. Proto Pán Krišna řekl, že začátečníci nechápou význam velkých mudrců, oddaných či asketů.

Pán Krišna pokračoval: “Člověk se nemůže očistit jen tím, že putuje na svatá poutní místa, kde se vykoupe, nebo že zhlíží podoby polobohů v chrámech. Pokud se však stane, že potká velkého oddaného, *mahātmu*, který je představitelem Osobnosti Božství, okamžitě se očistí. Pro očištění je předepsáno uctívat oheň, slunce, měsíc, zemi, vodu, vzduch, éter a mysl. Uctíváním všech těchto prvků a jejich vládnoucích božstev se lze postupně oprostit od vlivu závisti, ale službou velké duši může závistivá osoba okamžitě smazat všechny své hříchy.

Moji drazí ctění mudrci a ctihodní králové, vězte ode Mne, že ten, kdo pokládá hmotné tělo vytvořené ze tří prvků — hlenu, žluči a vzduchu — za sebe samotného, kdo považuje rodinu a příbuzné za své vlastní, pro koho jsou hmotné věci hodné uctívání nebo kdo navštěvuje svatá poutní místa jen proto, aby se tam vykoupal, ale nikdy se nestýká s velkými osobnostmi, mudrci a *mahātmy*, taková osoba není nic jiného než zvíře jako osel, i když má lidské tělo.”

Když Pán Krišna, nejvyšší autorita, takto vážně promluvil, zavládlo mezi mudrci a askety hrobové ticho. Žasli, když Ho slyšeli tak stručně a výstižně vykládat absolutní filosofii života. Dokud člověk není pokročilý v poznání, myslí si, že tělo je on sám, že příbuzní jsou jeho a že země, kde se narodil, je hodná uctívání. Z tohoto životního pojetí vzešla moderní ideologie nacionalismu. Pán Krišna

takové myšlenky odsoudil a také odsoudil ty, kdo se namáhají cestovat na svatá poutní místa jen proto, aby se tam vykoupali a opět se vrátili zpátky, aniž by využili příležitosti vyhledat společnost velkých oddaných a *mahātmů*, kteří tam žijí. Tito lidé jsou přirovnáni k nejhloupějšímu zvířeti, oslu. Všichni, kdo slyšeli Pána Krišnu mluvit, o Jeho slovech nějaký čas přemýšleli a usoudili, že Pán Krišna je ve skutečnosti Nejvyšší Osobnost Božství a jen hraje úlohu obyčejné lidské bytosti, nucené přijmout určitý druh těla jako následek svých dřívějších činů. Přijal tuto zábavu v podobě obyčejného člověka, jen aby všechny lidi učil, jak mají žít pro dokonalé vyplnění lidského poslání.
Poté, co mudrci došli k závěru, že Krišna je Nejvyšší Osobnost Božství, oslovili Ho: "Drahý Pane, jsme vůdci lidské společnosti a předpokládá se, že máme správnou životní filosofii, ale přesto jsme zmateni vlivem Tvé vnější energie. Překvapuje nás, když vidíme Tvé chování, které připomíná chování obyčejné lidské bytosti a zakrývá Tvou skutečnou totožnost Nejvyšší Osobnosti Božství, a proto nám Tvoje zábavy připadají velice podivuhodné.
Náš drahý Pane, svou energií tvoříš, udržuješ a ničíš celý vesmírný projev různých jmen a podob stejně, jako země tvoří mnohé tvary kamenů, stromů a různá jiná jména a podoby, ale přesto zůstává stejná. Třebaže prostřednictvím své energie tvoříš různé projevy, tyto činnosti Tě neovlivňují. Náš drahý Pane, Tvé úžasné činy nás ohromují. I když jsi vůči celému tomuto hmotnému stvoření transcendentální a jsi Nejvyšší Pán a Nadduše všech živých bytostí, působením své vnitřní energie se zjevuješ na Zemi, abys chránil oddané a ničil darebáky. Svým zjevením znovu zavádíš zásady věčného náboženství, na které lidská společnost kvůli dlouhodobému styku s hmotnou energií zapomíná. Náš drahý Pane, jsi stvořitelem společenských tříd a duchovních stavů v lidské společnosti podle vlastností a činností, a když nezodpovědní lidé tato pravidla překrucují, zjevuješ se a dáváš je do pořádku.
Drahý Pane, védské poznání představuje Tvé čisté srdce. Askeze, studium Véd a meditativní transy vedou k různým realizacím Tvé Osoby ve Tvých projevených a neprojevených aspektech. Celý svět

jevů je projevem Tvé neosobní energie, ale Ty sám, jako původní Osobnost Božství, v něm nejsi projevený. Jsi Nejvyšší Duše, Nejvyšší Brahman. Ti, kdo patří k bráhmanské kultuře, proto mohou chápat Tvou transcendentální podobu. Z toho důvodu vždy chováš bráhmany v úctě a jsi považován za nejpřednějšího stoupence bráhmanské kultury. Proto se Ti říká *brahmaṇya-deva*. Náš drahý Pane, jsi vrcholem všeho štěstí a konečným útočištěm všech světců; proto si všichni myslíme, že setkáním s Tebou jsme dosáhli dokonalosti svého života, vzdělání, askeze a získávání transcendentálního poznání. Ve skutečnosti jsi Ty konečným cílem všeho transcendentálního snažení.

Náš drahý Pane, Tvé neomezené poznání nemá konce. Tvá podoba je transcendentální a věčně oplývající blažeností a poznáním. Jsi Nejvyšší Osobnost Božství, Nejvyšší Brahman, Nejvyšší Duše. Jelikož jsi zahalený svou vnitřní energií, *yogamāyou*, nyní dočasně skrýváš své neomezené síly, ale my přesto chápeme Tvé vznešené postavení, a proto se Ti všichni s úctou klaníme. Drahý Pane, užíváš si zábav v úloze lidské bytosti a skrýváš přitom svůj pravý transcendentální majestát; proto nikdo z přítomných králů, dokonce ani členové jaduovské dynastie, jež jsou s Tebou neustále ve styku, jedí a sedají s Tebou, neví, že jsi původní příčina všech příčin, duše každého a původní příčina celého stvoření.

Když člověk v noci sní, postavy vytvořené halucinací ve snu považuje za skutečné a imaginární tělo ve snu považuje za své pravé tělo. Na čas zapomene, že kromě halucinací stvořeného těla má ještě jiné, skutečné tělo, když nespí. Zmatená podmíněná duše podobně i v bdělém stavu považuje smyslový požitek za skutečné štěstí. Uspokojováním smyslů hmotného těla se duše zahalí a její vědomí se hmotně znečistí. Hmotné vědomí způsobuje, že nemůžeme porozumět Nejvyšší Osobnosti Božství, Krišnovi. Všichni velcí mystičtí jógí se snaží obnovit své vědomí Krišny uváženým praktikováním jógového systému, jen aby porozuměli Tvým lotosovým nohám. Meditují o Tvé transcendentální podobě, aby odstranili nahromaděné výsledky hříšných činností. Je řečeno, že voda z Gangy může zlikvidovat spousty hříšných reakcí, ale tato

voda je slavná jenom díky Tvým lotosovým nohám. Voda Gangy vytéká jako pot z Tvých lotosových nohou. A my všichni máme to štěstí, že dnes můžeme vidět Tvé lotosové nohy přímo. Drahý Pane, všichni jsme odevzdané duše, Tvoji oddaní; buď k nám tedy prosím laskavý a dej nám svou bezpříčinnou milost. Dobře víme, že ti, kdo dosáhli osvobození nepřetržitou oddanou službou Tobě, již nejsou znečištění hmotnými kvalitami přírody, a jsou tak způsobilí vstoupit do Božího království v duchovním světě.”

Poté, co shromáždění mudrci přednesli Pánu Krišnovi své modlitby, chtěli požádat krále Dhritaráštru a krále Judhišthiru o svolení a odebrat se do svých ášramů. V tu chvíli k nim však přistoupil Vasudéva, otec Pána Krišny a nejslavnější ze všech zbožných mužů, a s velkou pokorou jim na projev úcty padl k nohám. Vasudéva řekl: “Drazí vznešení mudrci, jste váženější než polobozi. Proto se vám s úctou klaním. S vaším svolením bych vás rád o něco požádal. Budu považovat za velké požehnání, pokud mi laskavě vysvětlíte nejvyšší plodonosnou činnost, kterou lze odstranit reakce za všechno ostatní jednání.”

Velký mudrc Nárada byl vůdcem všech přítomných mudrců, a proto promluvil: “Moji drazí mudrci, není těžké pochopit, že Vasudéva, jenž přijal Krišnu za svého syna, a tak se stal otcem Osobnosti Božství, se nás chce ze své velké dobroty a prostoty zeptat, co by mu mohlo pomoci. Říká se, že důvěrnost plodí pohrdání. Vasudéva má Krišnu za syna, a proto se na Něho nedívá s bázní a úctou. Někdy je vidět, že lidé žijící na břehu Gangy nepovažují Gangu za příliš důležitou a putují někam daleko, aby se vykoupali na poutním místě. Vasudéva nás nemusí žádat o pokyny, když je přítomný Pán Krišna, jehož poznání nemůže být za žádných okolností méněcenné. Na Krišnovo poznání nepůsobí proces stvoření, udržování a zničení, ani je neovlivňuje někdo jiný než On sám, není narušené vzájemným působením hmotných kvalit ani se s časem nemění. Jeho transcendentální podoba je plná poznání, jež nikdy nenaruší nevědomost, pýcha, připoutanost, závist nebo smyslový požitek. Jeho poznání v žádném případě nepodléhá zákonům *karmy* vztahujícím se na zbožné a bezbožné jednání a

neovlivňují ho tři kvality hmotné energie. Nikdo Ho nepředčí a nikdo se Mu nevyrovná, protože On je nejvyšší autorita, Osobnost Božství.
Obyčejná podmíněná lidská bytost si může myslet, že podmíněná duše, která je zahalená svými materialistickými smysly, myslí a inteligencí, je na stejné úrovni jako Krišna, ale Pán Krišna je jako slunce, které není nikdy zahalené mrakem, sněhem či mlhou nebo zakryté jinými planetami během zatmění, přestože to tak někdy může vypadat. Když mají méně inteligentní lidé oči zakryté těmito vlivy, myslí si, že slunce je neviditelné. Podobně nemohou osoby ovlivněné smysly propadlými hmotnému požitku jasně vidět Nejvyšší Osobnost Božství."
Shromáždění mudrci pak za přítomnosti Pána Krišny, Balarámy a mnoha jiných králů začali dávat Vasudévovi pokyny, o které je žádal: "Na odčinění karmických reakcí a tužeb, které člověka nutí k plodonosnému jednání, je nutné s vírou a oddaností vykonávat předepsané oběti určené k uctívání Pána Višnua. Pán Višnu je příjemce výsledků všech obětí. Velké osobnosti a mudrci, kteří vidí vše jasně očima zjevených písem a mají vizi tří fází času — minulosti, přítomnosti a budoucnosti — shodně doporučují, že pro očištění prachu hmotných nečistot nahromaděného v srdci a pro otevření cesty k osvobození a dosažení transcendentální blaženosti musí člověk potěšit Pána Višnua. Všem, kdo žijí jako hospodáři v některé z vyšších společenských tříd (bráhmana, kšatrija a vaišja), se toto uctívání Nejvyšší Osobnosti Božství, Pána Višnua — jenž je také známý jako Purušóttama, původní osoba — doporučuje jako jediná příznivá cesta.
Všechny podmíněné duše v tomto hmotném světě mají hluboce zakořeněné touhy vládnout zdrojům hmotné přírody. Každý chce hromadit bohatství, každý chce na nejvyšší míru užívat života, každý chce manželku, domov a děti a každý chce být v tomto světě šťastný a v příštím životě se dostat na nebeské planety. Takové touhy však způsobují hmotné otroctví. Aby se tedy člověk z tohoto otroctví vysvobodil, musí obětovat své poctivě nabyté jmění pro uspokojení Pána Višnua.

Jedinou metodou, jak odstranit veškeré hmotné touhy, je zaměstnat se oddanou službou Pánu Višnuovi. Tak se má sebeovládnutý člověk, byť ještě žijící jako hospodář, zbavit hmotných tužeb trojího druhu — touhy po hromadění hmotného bohatství, po požitku s manželkou a dětmi a po dosažení vyšších planet. Nakonec by se měl vzdát rodinného života a přijmout stav odříkání, ve kterém se bude zcela věnovat oddané službě Pánu. Každý, i když se narodil ve vyšším postavení jako bráhmana, kšatrija či vaišja, má dluhy vůči polobohům, mudrcům, předkům a jiným živým bytostem, a aby všechny tyto dluhy splatil, musí provádět oběti, studovat védskou literaturu a zplodit děti jako zbožný hospodář. Pokud přijme životní stav odříkání, aniž by vyrovnal tyto dluhy, jistě ze svého postavení poklesne. Ty jsi dnes již odčinil své dluhy vůči předkům a mudrcům. Nyní se můžeš vykonáním obětí zbavit svých závazků vůči polobohům, a tak se zcela odevzdat Nejvyšší Osobnosti Božství. Drahý Vasudévo, jistě jsi vykonal mnoho zbožných činností ve svých minulých životech. Jak jinak by ses mohl stát otcem Krišny a Balarámy, Nejvyšší Osobnosti Božství?"
Po vyslechnutí mudrců se světec Vasudéva poklonil jejich lotosovým nohám. Takto je potěšil a pak je vyzval k vykonání *yajñí*. Když byli mudrci vybráni jako kněží pro oběti, vybídli zase oni Vasudévu, aby shromáždil na onom poutním místě všechny potřebné věci k provedení *yajñí*. Jakmile byl Vasudéva takto vyzván, aby začal vykonávat *yajñi*, všichni členové jaduovské dynastie se vykoupali, pěkně se oblékli, ozdobili a ověnčili lotosovými květy. Vasudévovy manželky v krásných šatech, s ozdobami a zlatými náhrdelníky přicházely k obětišti a v rukou nesly obětní předměty.
Když bylo vše připravené, zazněly mridangy, lastury, kotle a jiné hudební nástroje. Profesionální tanečníci i tanečnice začali předvádět své umění. Sútové a mágadhové — profesionální zpěváci — začali zpěvně pronášet modlitby. Gandharvové se svými manželkami, jejichž hlasy jsou velice sladké, zároveň zpívali mnohé příznivé písně. Vasudéva si nalíčil oči černým líčidlem, tělo si potřel máslem a potom se svými osmnácti manželkami v čele s Dévakí

usedl před kněze, aby podstoupil očistný obřad zvaný *abhiṣek*. Během obřadu, který se prováděl přísně podle pokynů písem, připomínal Vasudéva měsíc obklopený hvězdami. Jelikož byl připravován na oběť, měl na sobě jelení kůži, ale jeho ženy měly na sobě pěkná sárí, náramky, náhrdelníky, nákotníčky, náušnice a mnoho jiných ozdob. V kruhu svých manželek vypadal Vasudéva velice krásně — stejně, jako když takové oběti provádí nebeský král.

Když do velké obětní arény usedli Pán Krišna a Pán Balaráma se svými ženami, dětmi a příbuznými, vypadalo to, jako že je Nejvyšší Pán přítomný se všemi živými bytostmi a mnoha energiemi, svými částmi. To, že Pán Krišna má různé energie a nedílné části, se dozvídáme ze *śāster*, ale zde na obětišti mohli všichni vnímat osobně, jak Nejvyšší Osobnost Božství existuje věčně se svými energiemi. Pán Krišna tehdy vypadal jako Pán Nárájan a Pán Balaráma vypadal jako Sankaršan, zdroj všech živých bytostí.

Vasudéva uspokojil Pána Višnua vykonáním různých obětí, jako je *jyotiṣṭoma* a *darśa-pūrṇamāsa*. Některé z nich se nazývají *prākṛta* a jiným se říká *śaurya- satra* či *vaikṛta*. Poté byly provedeny ještě další oběti, známé jako *agnihotra*, a byly náležitým způsobem obětovány předepsané předměty. Tím byl Pán Višnu uspokojen. Konečným cílem všech nabízených obětí je potěšit Pána Višnua. V tomto věku Kali je však velice obtížné nashromáždit vše potřebné pro oběť. Lidé nemají prostředky na získání nutného vybavení, ani nezbytné poznání či sklony takové oběti vykonávat. Proto je ve věku Kali, kdy jsou lidé většinou nešťastní, plní úzkosti a rozrušení různými pohromami, jedinou doporučenou obětí *saṅkīrtana-yajña*. Uctívání Pána Čaitanji *saṅkīrtana-yajñou* je jediný doporučený proces pro současný věk.

Po vykonání různých obětí Vasudéva daroval kněžím hojnost bohatství, šaty, ozdoby, krávy, pozemky a služebnice. Poté se všechny jeho manželky podrobily koupeli *avabhṛta* a provedly část obětních povinností známou jako *patnī- saṁyāja*. Po obětování všeho potřebného se všichni společně vykoupali v jezerech vytvořených Parašurámou, zvaných Ráma-hrada. Když se Vasudéva

a jeho ženy vykoupali, darovali šaty a ozdoby, které měli předtím na sobě, zpěvákům, tanečníkům a dalším níže postaveným osobám. Můžeme si všimnout, že provádění obětí vyžaduje i hojné rozdávání bohatství. Milodary se dávají nejprve kněžím a bráhmanům a použité šaty a ozdoby se po ukončení oběti dají podřízeným pomocníkům.
Když Vasudéva a jeho ženy rozdali použité předměty zpěvákům a recitátorům, v nových šatech a s novými ozdobami všechny dosyta pohostili, od bráhmanů až po psy. Potom se všichni Vasudévovi přátelé, příbuzní, manželky a děti shromáždili společně s králi a příslušníky vaidarbhské, kóšalské, kuruovské, kášíské, kékajské a sriňdžajské dynastie. Kněží, polobozi, obyčejní lidé, předkové, duchové i Čáranové byli náležitě odměněni hojnými dary a projevy úcty. Pak všichni přítomní požádali Krišnu, manžela bohyně štěstí, o svolení k odchodu a cestou do svých domovů opěvovali Vasudévovu dokonalou oběť.
Když se král Dhritaráštra, Vidura, Judhišthira, Bhíma, Ardžuna, Bhíšmadéva, Drónáčárja, Kuntí, Nakula, Sahadéva, Nárada, Pán Vjásadéva a mnozí další příbuzní připravovali odejít, pociťovali odloučení, a proto srdečně objali každého člena jaduovské dynastie. Na cestu se vydali i ostatní účastníci oběti. Poté Pán Krišna a Pán Balaráma společně s králem Ugrasénou uspokojili obyvatele Vrindávanu, v čele s Nandou Mahárádžem a pastevci, hojným množstvím různých darů, jimiž je uctili a potěšili. Obyvatelé Vrindávanu tam zůstali s příslušníky jaduovské dynastie ještě dlouhou dobu, neboť je pojilo hluboké přátelství.
Vasudéva cítil po vykonání oběti takové uspokojení, že jeho štěstí neznalo mezí. Všichni členové jeho rodiny byli s ním a v jejich přítomnosti uchopil Nandu Mahárádže za ruce a řekl mu: “Můj milý bratře, Nejvyšší Pán, Osobnost Božství, stvořil pevné pouto, pouto náklonnosti a lásky. Myslím, že i pro velké mudrce a světce je velice těžké toto pouto lásky přetnout. Můj milý bratře, projevoval jsi mi lásku, kterou jsem nebyl schopen opětovat. Proto si myslím, že jsem nevděčný. Choval ses přesně tak, jak je příznačné pro světce, ale já ti to nikdy nebudu moci vrátit. Nemám, čím bych ti oplatil tvoje

přátelské jednání. Přesto jsem si jistý, že se naše pouto lásky nikdy nepřetrhne. Naše přátelství musí trvat navždy navzdory tomu, že se ti nedokážu odměnit. Doufám, že mi to odpustíš.
Můj milý bratře, zpočátku jsem byl ve vězení, a proto jsem ti nikdy nemohl sloužit jako přítel, a přestože v současné době jsem hodně bohatý, můj hmotný blahobyt mě oslepil. Proto tě ani nyní neumím náležitě uspokojit. Můj milý bratře, jsi tak ušlechtilý, že druhým prokazuješ veškerou úctu, ale neočekáváš žádnou úctu pro sebe. Člověk, který usiluje o pokrok v životě, nesmí mít příliš mnoho hmotného bohatství, aby neoslepl a nezpyšněl, a měl by se starat o své přátele a příbuzné."
Když Vasudéva takto mluvil k Nandovi Mahárádžovi, dojímalo ho jeho přátelství a vše dobré, co pro něho král Nanda udělal. Oči se mu proto zalily slzami a rozplakal se. Jelikož Nanda Mahárádž chtěl potěšit svého přítele Vasudévu a poutala ho láska k Pánu Krišnovi a Balarámovi, strávil v jejich společnosti tři měsíce. Na konci této doby se všichni členové jaduovské dynastie snažili potěšit vrindávanské obyvatele vším, co si mohli jen přát. Nabízeli Nandovi Mahárádžovi a jeho společníkům oděvy, ozdoby a mnohé jiné cennosti a všichni byli šťastní. Vasudéva, Ugraséna, Pán Krišna, Pán Balaráma, Uddhava i ostatní členové jaduovské dynastie věnovali Nandovi Mahárádžovi a jeho společníkům své osobní dary. Poté, co Nanda Mahárádž přijal tyto dary na rozloučenou, vyjel se svými společníky do Vradžabhúmi, Vrindávanu. Mysli vrindávanských obyvatel však zůstaly u Krišny a Balarámy, a tak všichni vyrazili do Vrindávanu bez svých myslí.
Když členové vrišniovského rodu viděli všechny přátele a návštěvníky odjíždět, pozorovali, že se blíží období dešťů, a tak se rozhodli pro návrat do Dváraky. Byli naprosto spokojení, protože Krišna byl pro ně vším. Když se vrátili do Dváraky, s velkým uspokojením vyprávěli, jak Vasudéva prováděl oběť, jak se setkali s různými přáteli a příznivci a různé jiné události, které se přihodily během jejich cesty na poutní místa.
Takto končí Bhaktivédántův výklad 84. kapitoly knihy Krišna, nazvané "Vasudévovy obětní obřady".

85. KAPITOLA

Krišnovy duchovní pokyny Vasudévovi a navrácení šesti mrtvých synů Dévakí

Je védským zvykem, že mladší členové rodiny by měli každé ráno prokazovat úctu starším. Zvláště děti nebo žáci by se měli ráno poklonit svým rodičům či duchovnímu učiteli. V souladu s touto védskou zásadou se Pán Krišna a Balaráma klaněli svým rodičům, Vasudévovi a Dévakí.

Jednoho dne po návratu z obětí na Kurukšétře, když se Pán Krišna a Balaráma šli poklonit Vasudévovi, využil Vasudéva této příležitosti k tomu, aby ocenil vznešené postavení svých dvou synů. Měl možnost mít postavení Krišny a Balarámy vysvětlené od velkých mudrců, kteří se shromáždili v obětní aréně. Nejenže naslouchal mudrcům, ale při mnoha příležitostech sám zažil, že Krišna a Balaráma nejsou obyčejné lidské bytosti, ale že jsou jedineční. Proto věřil slovům mudrců, že jeho synové Krišna a Balaráma jsou Nejvyšší Osobnost Božství.

S pevnou vírou ve své syny Je oslovil: “Můj milý Krišno, jsi *sac-cid-ānanda- vigraha,* Nejvyšší Osobnost Božství. A Ty, můj milý Balarámo, jsi Sankaršan, vládce všech mystických sil; proto chápu, že jste věční. Oba jste transcendentální vůči tomuto hmotnému projevu i vůči jeho původci, Nejvyšší Osobě, Mahá-Višnuovi. Jsi původní vládce všeho a místo spočinutí tohoto vesmírného projevu. Jsi jeho stvořitelem a jsi také jeho tvůrčími složkami. Jsi Pán tohoto vesmírného projevu a ve skutečnosti je stvořen jen pro Tvé zábavy. Různé hmotné fáze, které se projevují od počátku do konce vesmíru podle různých časových plánů, jsi také Ty, protože jsi příčina i důsledek tohoto projevu. Jsi také dvěma rysy hmotného světa — vládnoucím a ovládaným — a jsi svrchovaný transcendentální vládce, jenž stojí nad nimi. Proto jsi mimo dosah vnímání našich smyslů. Jsi Nejvyšší Duše, nezrozený a neměnný. Neovlivňuje Tě šest druhů proměn, ke kterým dochází v hmotném těle. Úžasnou rozmanitost hmotného světa jsi stvořil také Ty a jako Nadduše jsi

vstoupil do všeho, až po atom. Jsi životní silou všech těchto projevů a také jejich svrchovaným vědomím. Proto jsi udržovatelem všeho. Životní síla — princip života ve všem — a tvůrčí síla z ní vyvozená nepůsobí nezávisle, ale závisí na Tobě, Nejvyšší Osobě stojící nad těmito silami. Bez Tvé vůle nemohou jednat. Hmotná energie nemá vědomí. Nemůže jednat nezávisle, aniž bys ji Ty uvedl do chodu. Jelikož hmotná příroda závisí na Tobě, živé bytosti se mohou pouze pokoušet jednat. Nic však nemohou vykonat bez Tvého svolení a vůle a ani nemohou získat výsledky, po kterých touží.
Původní energie pochází pouze z Tebe. Můj milý Pane, světlo měsíce, žár ohně, třpyt hvězd a elektrické blesky se jeví velice mocné, a stejně tak i tíha hor, energie země či její vůně — to vše jsou jen různé projevy Tebe. Čistá chuť vody, voda samotná a životní síla, která udržuje všechen život jsou také rysy Tebe.
Můj milý Pane, i když se zdá, že síla smyslů, schopnost mysli přemýšlet, chtít a cítit a tělesná síla, pohyb a růst těla jsou výsledkem proudění různých vzduchů v těle, nakonec jsou to všechno projevy Tvojí energie. Obrovský vesmírný prostor spočívá v Tobě. Zvuky oblohy (její hřmění), nejvznešenější zvuk (*oṁkāra*) a uspořádání různých slov k odlišení jedné věci od druhé jsou symbolická zastoupení Tebe. Smysly a vládci smyslů (polobozi), získávání poznání, k němuž jsou smysly určeny, jakož i předmět poznání — to vše jsi Ty. Rozhodnost inteligence a bystrá paměť živé bytosti jsi také Ty. Jsi egoistickým principem nevědomosti, který je příčinou hmotného světa, egoistickým principem vášně, který je příčinou smyslů, a egoistickým principem dobra, který je původem různých vládnoucích božstev hmotného světa. Matoucí energie neboli *māyā*, která je příčinou neustálého převtělování podmíněné duše z jedné podoby do druhé, jsi Ty.
Můj milý Pane, Nejvyšší Osobnosti Božství, jsi původní příčina všech příčin, stejně jako je země původní příčina různých stromů, rostlin a jiných projevů. Tak jako je země přítomná ve všem, jsi Ty přítomný v celém hmotném projevu jako Nadduše. Jsi nejvyšší příčina všech příčin, věčný princip. Vše je ve skutečnosti projevem Tvé jedné energie. Tři kvality hmotné přírody — *sattva*,

rajas a *tamas* — a výsledky jejich vzájemného působení jsou s Tebou spojené prostřednictvím Tvé *yogamāyi*. Jsou pokládány za nezávislé, ale ve skutečnosti veškerá hmotná energie spočívá na Tobě, Nadduši. Jelikož jsi svrchovanou příčinou všeho, vzájemné reakce hmotného projevu — zrození, růst, bytí, proměna, chřadnutí a zánik — v Tobě neexistují. Tvoje svrchovaná energie *yogamāyā* působí v různých projevech, ale jelikož je Tvojí energií, jsi tak přítomný všude."

V *Bhagavad-gītě* je tato skutečnost velice pěkně vysvětlena v deváté kapitole, kde Pán říká: "Ve své neosobní podobě prostupuji celou hmotnou energií; všechno spočívá ve Mně, ale Já tam nejsem." To samé říká Vasudéva. Prohlášení, že Pán není přítomný všude, znamená, že stojí stranou všeho, přestože Jeho energie všude působí. Dá se to pochopit na hrubém příkladu: ve velkém podniku působí energie či organizace hlavního vedoucího v každém rohu a zákoutí, ale to neznamená, že je tam původní majitel osobně přítomný. I když pracovníci vnímají jeho přítomnost v každém oddělení, fyzická přítomnost majitele v každém oddělení je pouze formalitou. Ve skutečnosti jedná všude jeho energie. Podobně je všudypřítomnost Nejvyššího Pána, Osobnosti Božství, vnímána v působení Jeho energií. Filosofie nepochopitelné současné totožnosti s Pánem a odlišnosti od Něho se tedy potvrzuje všude. Pán je jeden, ale Jeho energie jsou různé.

Vasudéva řekl: "Hmotný svět je jako velká plynoucí řeka a její vlny jsou tři hmotné kvality přírody: dobro, vášeň a nevědomost. Hmotné tělo, smysly, schopnost myšlení, cítění a chtění a stavy zármutku, štěstí, připoutanosti a chtíče — to vše jsou různé výtvory těchto tří kvalit. Hlupák, který nechápe Tvou transcendentální totožnost nad všemi těmito hmotnými reakcemi, zůstává zapletený v plodonosném jednání a podléhá neustálému rození a umírání, aniž by se mohl vysvobodit."

To potvrzuje Pán jiným způsobem ve čtvrté kapitole *Bhagavad-gīty*. Tam je řečeno, že každý, kdo zná zjevení a činnosti Nejvyššího Pána Krišny, je vysvobozen ze zajetí hmotné přírody a vrátí se

domů, zpátky k Bohu. Krišnovo transcendentální jméno, podoba, činnosti a vlastnosti tedy nejsou výtvory této hmotné přírody.
“Můj milý Pane,” pokračoval Vasudéva, “když někdo i přes všechny tyto nedostatky podmíněné duše přijde nějakým způsobem do styku s oddanou službou, získá civilizované lidské tělo s vyvinutým vědomím, což mu umožní dělat v oddané službě další pokrok. Ale lidé přesto obyčejně nevyužívají této výhody lidské formy života, zmateni Tvou vnější energií. Tak se připravují o možnost věčné svobody a zbytečně ničí pokrok, který po tisících životů udělali. Člověk s tělesným pojetím života je vlivem falešného egoismu připoutaný k tělesným potomkům, a tak je každý v podmíněném životě chycený v pasti falešných vztahů a falešné náklonnosti. Celý svět se točí pod vlivem tohoto falešného domnění a trpí v zajetí hmoty. Vím, že ani jeden nejste můj syn; oba jste původní vládce a praotec, Osobnost Božství, Puruša s *pradhānou.* Zjevili jste se však na povrchu této planety, aby jste ulehčili světu pobitím kšatrijských králů, kteří zbytečně zvětšují svou vojenskou moc. O tom jsi mi již říkal. Můj milý Pane, jsi útočiště odevzdané duše, nejlepší příznivec pokorných a skromných. Proto vyhledávám ochranu Tvých lotosových nohou, které jediné mohou člověka vysvobodit ze zajetí v hmotné existenci.
Dlouho jsem považoval toto tělo za sebe samotného, a přestože jsi Nejvyšší Osobnost Božství, považoval jsem Tě za svého syna. Můj milý Pane, hned jak ses poprvé zjevil v Kansově vězení, tak jsi mi sdělil, že jsi Nejvyšší Osobnost Božství a že jsi sestoupil, abys ochránil náboženské zásady a zničil nevěřící. I když jsi nezrozený, sestupuješ v každém věku naplnit své poslání. Můj milý Pane, stejně jako se na nebi objevuje a mizí mnoho tvarů, tak i Ty se zjevuješ v mnoha věčných podobách a pak zase odcházíš. Kdo tedy může chápat Tvé zábavy a tajemství Tvých příchodů a odchodů? Jediné, co bychom měli dělat, je opěvovat Tvou svrchovanou velikost.”
Když Vasudéva takto mluvil ke svým božským synům, Pán Krišna a Balaráma se usmívali. Jelikož mají své oddané velice rádi, přijali všechny Vasudévovy poklony s laskavým úsměvem. Krišna pak potvrdil všechny jeho výroky slovy: “Můj milý otče, bez ohledu na

to, co říkáš, jsme nakonec tví synové. Promluvil jsi o Nás s vysoce filosofickým pochopením duchovního poznání. Se vším bez výhrad souhlasím.”

Vasudéva již dosáhl úplné dokonalosti života, když považoval Pána Krišnu a Balarámu za své syny, ale protože shromáždění mudrci na posvátné Kurukšétře hovořili o Pánu jako o nejvyšší příčině všeho, Vasudéva to z lásky ke Krišnovi a Balarámovi pouze opakoval. Pán Krišna nechtěl narušit svůj vztah s Vasudévou jako s otcem, a proto hned na začátku své odpovědi uznal, že je věčným synem Vasudévy a že Vasudéva je Jeho věčným otcem. Potom Pán Krišna poučil svého otce o duchovní totožnosti všech živých bytostí. Pokračoval: “Můj milý otče, všichni včetně Mě a Mého bratra Balarámy, jakož i všichni obyvatelé města Dváraky a celého vesmírného projevu jsou přesně takoví, jak jsi popsal, ale zároveň jsme také všichni kvalitativně stejní.”

Pán Krišna chtěl, aby Vasudéva viděl vše pohledem *mahā-bhāgavaty*, prvotřídního oddaného, který vidí, že všechny živé bytosti jsou nedílné části Nejvyššího Pána a že Nejvyšší Pán sídlí v srdci každé z nich. Ve skutečnosti má každá živá bytost svou duchovní totožnost, ale ve styku s hmotnou existencí se dostává pod vliv hmotných kvalit přírody. Je zahalena pojetím tělesného života a zapomíná, že její duše je stejné kvality jako Nejvyšší Osobnost Božství. Chybně považuje jednu osobu za odlišnou od druhé pouze kvůli hmotným tělesným obalům. Duše se nám jeví rozdílně kvůli rozdílům mezi těly.

Pán Krišna pak uvedl pěkný příklad s pěti hmotnými prvky. Celkové hmotné prvky — éter, vzduch, oheň, voda a země — jsou přítomné ve všem v hmotném světě, ať už v hliněné nádobě, v hoře, ve stromu, či v náušnici. Těchto pět prvků je přítomných všude v různých poměrech a různém množství. Hora je ohromná sloučenina těchto prvků a malá hliněná nádoba je tvořená stejnými prvky, ale v menším množství. Všechny hmotné předměty se tedy skládají ze stejných složek, i když mají různé tvary a velikosti. Podobně i všechny živé bytosti počínaje Pánem Krišnou, včetně miliónů Višnuových podob a také živých bytostí v různých tělech, od Pána

Brahmy až po malého mravence, jsou stejné duchovní kvality. Některé jsou kvantitou velké a jiné malé, ale kvalitativně jsou stejné povahy. Upanišady proto potvrzují, že Krišna neboli Nejvyšší Pán je hlavní mezi všemi živými bytostmi a že je udržuje a dodává jim všechny životní nezbytnosti. Každý, kdo zná tuto filosofii, má dokonalé poznání. Védský výrok *tat tvam asi* — "ty jsi stejný" — neznamená, že každý je Bůh, ale že každý je kvalitativně stejné povahy jako Bůh.

Když Vasudéva vyslechl od Krišny ve stručném podání celou filosofii duchovního života, byl se svým synem nesmírně spokojen. Samou radostí nemohl mluvit a jen mlčel. Mezitím Dévakí, matka Pána Krišny, usedla vedle svého manžela. Slyšela předtím, že Krišna a Balaráma byli tak laskaví ke svému učiteli, že mu přivedli zpátky jeho mrtvého syna ze zajetí vládce smrti, Jamarádže. Od té doby, co se doslechla o této události, myslela také na své syny, které zabil Kansa, a jak na ně vzpomínala, naplňoval ji zármutek.

Ze soucitu ke svým mrtvým synům se Dévakí obrátila na Pána Krišnu a Balarámu s touto žádostí: "Můj milý Balarámo, samotné Tvé jméno vyjadřuje, že dáváš veškerý požitek a sílu všem. Tvá neomezená moc je mimo dosah naší mysli a slov. A Ty, můj milý Krišno, jsi Pánem všech mystických jógích. Vím, že jsi Pánem Pradžápatiů, jako je Brahmá a jeho pomocníci, a jsi původní Osobnost Božství, Nárájan. S jistotou také vím, že jsi sestoupil, abys zničil všechny darebáky, kteří se s postupem času dostali na scestí. Ztratili vládu nad svou myslí a smysly, poklesli z úrovně kvality dobra, vědomě odvrhli pokyny zjevených písem a žijí prostopášným životem. Sestoupil jsi na Zemi, abys ulehčil světu tím, že zabiješ tyto ničemné vládce. Můj milý Krišno, vím, že Mahá-Višnu, který leží v Oceánu příčin vesmírného projevu a který je zdrojem celého tohoto stvoření, je pouhou expanzí Tvé úplné části. Stvoření, udržování a zničení tohoto vesmírného projevu je vykonáno pouze Tvou úplnou částí. Proto se Ti bez výhrad odevzdávám. Slyšela jsem, že když jsi chtěl odměnit svého učitele Sandípani Muniho, požádal Tě, abys získal zpátky jeho mrtvého syna, a Ty s Balarámou jste ho ihned přivedli z Jamarádžova zajetí, přestože byl mrtvý již

dlouhou dobu. Z tohoto činu chápu, že jsi nejvyšší Pán všech mystických jógích. Proto Tě žádám, abys stejně tak splnil i moji touhu — přiveď zpátky všechny mé syny, které zabil Kansa. Pak bude mé srdce spokojené a bude pro mě velkou radostí je spatřit, i kdyby to mělo být jen jednou.”

Když Pán Balaráma a Krišna vyslechli tuto řeč své matky, ihned zavolali na pomoc *yogamāyu* a vydali se na nižší planetární soustavu zvanou Sutala. Bali Mahárádž, král démonů, dříve uspokojil Nejvyššího Pána, Osobnost Božství, v Jeho inkarnaci Vámany tím, že Mu daroval všechno, co měl. Tehdy dostal celou Sutalu jako své sídlo a království. Když nyní tento velký oddaný viděl, že Pán Balaráma a Krišna přicestovali na jeho planetu, ihned se ocitl v oceánu štěstí. Jakmile spatřil Pána Krišnu a Balarámu před sebou, se všemi členy své rodiny vstal a poklonil se u lotosových nohou Pánů. Nabídl Jim to nejlepší místo k sezení, a když byli oba pohodlně usazeni, jal se omývat Jejich lotosové nohy. Touto vodou pak pokropil hlavu sobě i svým příbuzným. Voda použitá k omytí lotosových nohou Krišny a Balarámy může očistit i ty největší polobohy, jako je Pán Brahmá.

Potom Bali Mahárádž přinesl drahé šaty, ozdoby, santálovou pastu, arekové oříšky, lampy a různá nektarová jídla, společně s členy své rodiny Pány uctíval podle usměrňujících zásad a nabídl své bohatství i tělo Jejich lotosovým nohám. Král Bali cítil takovou transcendentální radost, že opakovaně bral lotosové nohy Pánů do rukou a tiskl si je k hrudi a někdy na hlavu. To mu přinášelo transcendentální blaženost. Z očí mu tekly slzy lásky a chlupy na těle se mu ježily. Začal se k Pánům modlit zalknutým, přerývaným hlasem.

“Můj Pane Balarámo, jsi původní Anantadéva. Jsi tak velký, že Anantadéva Šéša a další transcendentální podoby vyšly původně z Tebe. A Ty, Pane Krišno, jsi původní Osobnost Božství s věčnou podobou, která je dokonale blažená a plná všezahrnujícího poznání. Jsi stvořitel celého světa. Jsi původní autor a učitel systémů *jñāna-yogy* a *bhakti-yogy.* Jsi Nejvyšší Brahman, původní Osobnost Božství. Proto se Vám oběma klaním s veškerou úctou. Moji drazí

Páni, živé bytosti Vás těžko mohou uzřít, ale když jste milostiví ke svým oddaným, mohou Vás snadno spatřit. Tak jste se jen ze své bezpříčinné milosti rozhodli sem přijít a ukázat se nám, kteří většinou podléháme vlivu nevědomosti a vášně.

Můj milý Pane, patříme k Daitjům neboli démonům. Démoni či démonské osoby—Gandharvové, Siddhové, Vidjádharové, Čáranové, Jakšové, Rákšasové, Pišáčové, duchové a skřeti — jsou ze své přirozenosti neschopní Tě uctívat nebo se stát Tvými oddanými. Místo toho, aby se stali Tvými oddanými, jsou pouze překážkami na cestě oddanosti. Ty jsi však Nejvyšší Osobnost Božství, zastupující všechny Védy, a setrváváš na úrovni neznečištěného dobra. Tvé postavení je vždy transcendentální. Z toho důvodu se někteří z nás odevzdali Tvým lotosovým nohám a stali se oddanými, přestože jsme se narodili z kvalit vášně a nevědomosti. Někteří z nás jsou skutečně čistí oddaní a někteří jsme se uchýlili k Tvým lotosovým nohám proto, že si od oddanosti slibujeme nějaký zisk.

Jedině Tvou bezpříčinnou milostí jsme my démoni v přímém styku s Tvou osobností. Tento styk není možný ani pro velké polobohy. Nikdo neví, jak jednáš prostřednictvím své *yogamāyi.* Ani polobozi nejsou schopni určit rozsah činností Tvé vnitřní energie, tak jak bychom je mohli znát my? Proto se k Tobě pokorně modlím: Buď ke mně, který se Ti plně odevzdal, prosím laskavý a dej mi svou bezpříčinnou milost, abych dovedl život za životem vzpomínat na Tvé lotosové nohy. Mým jediným cílem je žít o samotě jako *paramahaṁsové*, kteří putují sami z místa na místo s klidnou myslí a závisejí pouze na Tvých lotosových nohách. Také si přeji, pokud se mám s někým stýkat, aby to byli jen Tvoji čistí oddaní, a nikdo jiný, protože Tvoji čistí oddaní jsou vždy příznivci všech živých bytostí.

Můj milý Pane, jsi nejvyšší Pán a vládce celého světa. Proto mě prosím zaměstnej ve službě Tobě, abych se tak mohl zbavit všech hmotných nečistot. Ty mě můžeš takto očistit, protože když Ti někdo s láskou slouží, okamžitě je osvobozen od všech usměrňujících zásad předepsaných ve Védách.”

Zde uvedené slovo *paramahaṁsa* znamená “svrchovaná labuť”. Říká se, že labuť dokáže vysát mléko ze směsi mléka s vodou; mléko vypije a vodu nechá. Podobně ten, kdo dokáže vytáhnout z hmotného světa to, co je duchovní, a kdo dokáže žít sám, záviset jen na Nejvyšší Duši, a ne na hmotném světě, se nazývá *paramahaṁsa.* Jakmile někdo dosáhne úrovně *paramahaṁsy,* již nepodléhá usměrňujícím zásadám védských pokynů. *Paramahaṁsa* přijímá pouze společnost čistých oddaných, a ostatní osoby, které příliš lpí na hmotných věcech, odmítá. Jinými slovy ti, kdo závisejí na hmotných věcech, nedovedou pochopit hodnotu *paramahaṁsy,* ale ti, kdo jsou požehnaní, pokročilí v duchovním smyslu, přijmou u *paramahaṁsy* útočiště a úspěšně naplní poslání lidského života.
Pán Krišna vyslechl modlitby Baliho Mahárádže a pak promluvil: “Můj milý králi démonů, ve věku Svájambhuvy Manua zplodil Pradžápati jménem Maríči v lůně své ženy Úrny šest synů, polobohů. Jednou Pána Brahmu okouzlila krása jeho dcery a poháněn pohlavní touhou se za ní vydal. Těchto šest polobohů tehdy na Brahmovo počínání hledělo s opovržením. Kritika Brahmova jednání byla ze strany polobohů velkým přestupkem, a z toho důvodu byli odsouzeni narodit se jako synové démona Hiranjakašipua. Tito Hiranjakašipuovi synové byli potom umístěni do lůna matky Dévakí, a když se rodili, Kansa je jednoho po druhém zabíjel. Můj milý králi démonů, matka Dévakí si vroucně přeje těchto šest mrtvých synů opět vidět a velice se rmoutí, že je Kansa předčasně zabil. Vím, že všichni žijí u tebe. Rozhodl jsem se vzít je s sebou, abych uklidnil svou matku Dévakí. Po setkání s Mou matkou bude všech těchto šest podmíněných duší osvobozeno, a tak se s radostí přemístí na svou původní planetu. Jména těchto šesti podmíněných duší jsou: Smara, Udgítha, Parišvanga, Patanga, Kšudrabhrit a Ghriní. Vrátí se do svých dřívějších postavení polobohů.”
Toto Krišna sdělil králi démonů a zmlkl. Bali Mahárádž porozuměl Pánovu záměru. Náležitě Ho uctil a poté si Pán Krišna a Pán Balaráma odvedli šest podmíněných duší a vrátili se do města

Dváraky, kde je Pán Krišna přivedl jako šest malých dětí své matce Dévakí. Matka Dévakí se rozzářila radostí a mateřské city v ní vyvolaly takovou extázi, že jí z prsou začalo okamžitě téci mléko, kterým děťátka s velkým uspokojením nakojila. Znovu a znovu je brala do náruče, čichala k jejich hlavám a myslela si: “Mám zpátky své ztracené děti!” Na nějaký čas byla přemožená energií Višnua a s mateřskou láskou se těšila ze společnosti svých ztracených dětí. Mateřské mléko Dévakí byl transcendentální nektar, protože stejné mléko pil i Pán Krišna. Tímto způsobem se děti, které pily mléko z prsu Dévakídží, jehož se předtím dotklo tělo Pána Krišny, okamžitě staly seberealizovanými osobami. Začaly se proto klanět Pánu Krišnovi, Balarámovi, svému otci Vasudévovi a své matce Dévakí. Poté byly ihned přemístěny na své nebeské planety.
Dévakí byla po jejich odchodu ztuhlá úžasem, že se její mrtvé děti vrátily a byly znovu poslány na své planety. Dovedla se s událostmi vyrovnat jedině, když myslela na to, že Pán Krišna může ve svých zábavách vykonat cokoliv podivuhodného, protože všechny Jeho energie jsou nepochopitelné. Bez přijetí existence nepochopitelných, neomezených sil Pána nemůže nikdo porozumět tomu, že Pán Krišna je Nejvyšší Duše. Pomocí svých neomezených sil provádí neomezené zábavy a nikdo je nedokáže plně popsat, ani je nikdo nemůže všechny znát. Súta Gósvámí, jenž přednášel *Śrīmad-Bhāgavatam* před mudrci v Naimišáranji vedenými Šaunakou Rišim, se v této souvislosti vyjádřil následovně.
“Velcí mudrci, prosím pochopte, že všechny transcendentální zábavy Pána Krišny jsou věčné. Nejedná se o obyčejná vyprávění historických událostí. Tato vyprávění jsou totožná se samotným Nejvyšším Pánem, Osobností Božství. Každý, kdo slyší vyprávění o Pánových zábavách, se proto okamžitě zbaví znečištění hmotné existence. A ti, kdo jsou čistí oddaní, tato vyprávění vychutnávají jako nektar, který jim proudí do uší.” Taková vyprávění pronášel Šukadéva Gósvámí, vznešený syn Vjásadévy, a každý, kdo je slyší, a také každý, kdo je opakuje pro druhé, získá vědomí Krišny. A jedině ti, kdo jsou si vědomi Krišny, se mohou vrátit domů, zpátky k Bohu.

Takto končí Bhaktivédántův výklad 85. kapitoly knihy Krišna, nazvané “Krišnovy duchovní pokyny Vasudévovi a navrácení šesti mrtvých synů Dévakí”.

86. KAPITOLA

Únos Subhadry a Krišnova návštěva Šrutadévy a Bahulášvy

Poté, co král Paríkšit vyslechl události popsané v minulé kapitole, jeho touha naslouchat o Krišnovi a Jeho zábavách ještě vzrostla, a tak se zeptal Šukadévy Gósvámího, jak jeho děd Ardžuna unesl na podnět Pána Krišny jeho babičku Subhadru. Král Paríkšit byl dychtivý dozvědět se, jak jeho děd unesl jeho babičku a jak se s ní oženil.

Šukadéva Gósvámí začal vyprávět následující příběh: Jednou se Ardžuna, děd krále Paríkšita a velký hrdina, vydal navštívit několik posvátných poutních míst a při svém putování dospěl do Prabhása-kšétry. Tam se doslechl, že Pán Balaráma sjednává svatbu Subhadry, dcery Vasudévy, Ardžunova strýce z matčiny strany. Její otec Vasudéva a její bratr Krišna s tím sice nesouhlasili, ale Balaráma ji chtěl provdat za Durjódhanu. Ardžuna však sám zatoužil získat Subhadřinu ruku. Jak myslel na Subhadru a její krásu, čím dál víc ho uchvacovala myšlenka, že se s ní ožení. S promyšleným plánem se oblékl jako vaišnavský sannjásí s *tridaṇḍou* v ruce.

Májávádští sannjásí nosí jednu *daṇḍu* neboli tyč, kdežto vaišnavští sannjásí nosí tři. Trojitá tyč neboli *tridaṇḍa* vyjadřuje slib vaišnavského sannjásího sloužit Nejvyšší Osobnosti Božství svým tělem, myslí a slovy. *Tridaṇḍa-sannyās* je systém existující již dlouhou dobu a vaišnavský sannjásí se nazývá *tridaṇḍī* nebo někdy *tridaṇḍi-svāmī* či *tridaṇḍi-gosvāmī.*

Být sannjásí obecně znamená cestovat po celé zemi a kázat, ale během čtyř měsíců období dešťů v Indii, od července do října, sannjásí necestují; uchýlí se na jedno místo, kde zůstanou. To se nazývá Čáturmásja-vrata. Když sannjásí setrvává tyto čtyři měsíce na jednom místě, místní obyvatelé využívají jeho přítomnosti pro svůj duchovní pokrok.

Ardžuna v rouchu *tridaṇḍi-sannyāsīho* zůstával po čtyři měsíce období dešťů ve Dvárace a promýšlel plán, jak by mohl získat Subhadru za ženu. Žádný z obyvatel Dváraky včetně Pána Balarámy

nepoznal, že sannjásím je Ardžuna, a proto se mu všichni klaněli a vzdávali mu úctu, aniž by věděli, jak se věci skutečně mají.
Jednoho dne pozval Pán Balaráma tohoto sannjásího na oběd do svého domu. Velice uctivě mu nabídl různá lahodná jídla a takzvaný sannjásí s chutí jedl. Během jídla v domě Balarámadžího se sannjásí celou dobu jen díval na krásnou Subhadru, která okouzlovala velké hrdiny a krále. Ardžunovi se z lásky k ní rozzářily oči a díval se na ni jiskrným pohledem. Rozhodl se, že musí jakýmkoliv způsobem získat Subhadru za ženu, a tato silná touha rozrušovala jeho mysl. Ardžuna, děd Mahárádže Paríkšita, byl sám neobyčejně krásný a stavba jeho těla velice přitahovala i Subhadru, která si proto usmyslela, že jedině Ardžunu pojme za manžela. Jako prostá dívka se šťastně usmívala a dívala se na něho. To k ní Ardžunu přitahovalo ještě víc. Takto se Subhadrá zaslíbila Ardžunovi a on se rozhodl oženit se s ní za každou cenu. Dvacet čtyři hodin denně byl ponořený do myšlenek, jak by mohl dostat Subhadru za ženu. Tak ho trápila myšlenka na získání Subhadry, že jeho mysl neměla ani chvíli klid.
Jednou Subhadrá vyjela na kočáře za hradby paláce navštívit bohy v chrámu. Ardžuna využil této příležitosti a se svolením Vasudévy a Dévakí ji unesl. Jakmile vyskočil na Subhadřin vůz, připravil se k boji. Chopil se luku a svými šípy odháněl vojáky, kteří měli nařízeno ho zadržet. Tak odvezl Subhadru pryč. Když ji takto unášel, její příbuzní začali naříkat, ale on ji přesto odvezl, jako když lev uchvátí svou oběť a zmizí. Jakmile se doneslo k Pánu Balarámovi, že takzvaným sannjásím byl Ardžuna, který naplánoval tento úskok, jen aby unesl Subhadru, a že to také skutečně udělal, Balaráma se velice rozzlobil. Byl rozrušený stejně, jako se rozbouří vlny na moři, když je měsíc v úplňku.
Pán Krišna byl Ardžunovi nakloněn, a proto společně s dalšími členy rodiny padl Balarámovi k nohám, aby Ho uklidnil, a prosil Ho, ať Ardžunovi odpustí. Krišna přesvědčil Pána Balarámu, že se Ardžuna Subhadře velice líbil, a tak měl Balaráma radost, když slyšel, že Ardžunu sama chtěla za manžela. Vše bylo urovnáno a Pán Balaráma pro potěšení novomanželů nechal poslat věno, které se

skládalo z mnoha cenností, včetně slonů, kočárů, koní, služebníků a služebnic.
Mahárádž Paríkšit chtěl slyšet o Pánu Krišnovi ještě něco víc, a tak po skončení vyprávění, jak Ardžuna unesl Subhadru, začal Šukadéva Gósvámí s dalším příběhem.
Jeden bráhmana žil jako hospodář v Mithile, hlavním městě vidéhského království. Jmenoval se Šrutadéva a byl velkým oddaným Pána Krišny. Jelikož si byl plně vědom Krišny a neustále Pánu sloužil, jeho mysl byla naprosto klidná a odpoutaná od všech hmotných lákadel. Byl velice učený a netoužil po ničem jiném než být plně pohroužený ve vědomí Krišny. I když žil jako hospodář, nikdy se příliš nenamáhal vydělávat si na živobytí; byl spokojený s čímkoliv, co mohl získat bez velkého úsilí, a tímto způsobem žil, jak se dalo. Každý den dostal věci nezbytné pro život, jen tolik, kolik potřeboval, a nic víc. Takový byl jeho úděl. Bráhmana netoužil mít víc, než kolik potřeboval, a tak spokojeně dodržoval usměrňující zásady bráhmanského života, jak nařizují zjevená písma.
Král Mithily byl naštěstí stejně dobrý oddaný jako tento bráhmana. Byl to slavný král a jmenoval se Bahulášva. Byl velice vážený jako dobrý panovník a vůbec neměl zájem rozšiřovat své království za účelem smyslového požitku. Bráhmana i král Bahulášva tedy přebývali v Mithile jako čistí oddaní Pána Krišny.
Jelikož Pán Krišna byl k těmto dvěma oddaným — králi Bahulášvovi a bráhmanovi Šrutadévovi — velice milostivý, požádal jednou svého vozataje Dáruku, aby Ho zavezl do hlavního města Mithily. Pána Krišnu doprovázeli velcí mudrci: Nárada, Vámadéva, Atri, Vjásadéva, Parašuráma, Asita, Aruni, Šukadéva, Brihaspati, Kanva, Maitréja, Čjavana a další. Pán Krišna s mudrci projížděl mnoha vesnicemi a městy a obyvatelé je všude vítali s velkou úctou a obětovali jim předměty používané k uctívání. Obyvatelům, kteří se přišli na Pána a všechny shromážděné mudrce podívat, připadalo, jako by tam bylo slunce obklopené svými satelitními planetami. Pán Krišna a mudrci na této cestě projeli královstvími Ánarty, Dhanvy, Kuru-džángaly, Kanky, Matsji, Páňčály, Kunti, Madhu, Kékaji, Kóšaly a Arny a všichni obyvatelé těchto míst, jak muži, tak i ženy,

mohli vidět Pána Krišnu tváří v tvář. Díky tomu zakoušeli nebeské štěstí, se srdci naplněnými láskou k Pánu, a když viděli Pánovu tvář, připadalo jim to, jako by očima pili nektar. Při pohledu na Krišnu se jim všechny nevědomé mylné představy o jejich životech rozplynuly. Když Pán projížděl různými zeměmi a lidé se s Ním přicházeli setkat, pouhým pohledem, který na ně upřel, je obdařil veškerým štěstím a osvobodil je od všech druhů nevědomosti. Na některých místech se k lidem přidali i polobozi a jejich opěvování Pána očistilo všechny světové strany od všech nepříznivých vlivů. Takto Pán Krišna postupně dojel do vidéhského království.

Když lidé dostali zprávu o Pánově příjezdu, všichni pocítili nekonečné štěstí a s dary v rukách Ho šli přivítat. Jakmile Pána Krišnu uviděli, jejich srdce okamžitě rozkvetla transcendentální blažeností jako lotosové květy při východu slunce. Předtím pouze slyšeli jména těch velkých mudrců, ale nikdy je neviděli. Nyní měli milostí Pána Krišny příležitost vidět jak velké mudrce, tak Pána samotného.

Král Bahulášva a bráhmana Šrutadéva dobře věděli, že je Pán přijel poctít svou přízní, a tak ihned padli k Jeho lotosovým nohám na projev úcty. Se sepjatýma rukama oba zároveň pozvali Pána Krišnu a všechny mudrce do svého domova. Pán Krišna se expandoval na dva Krišny a šel do domu krále i bráhmany, aby je potěšil; ani jeden z nich však nevěděl, že Pán šel i do domu toho druhého. Oba si mysleli, že Pán navštívil pouze jejich dům. To, že byl se svými společníky přítomný v obou domech, ačkoliv si bráhmana i král mysleli, že je jen v jednom, je další ukázka majestátu Nejvyšší Osobnosti Božství. Zjevená písma tento atribut nazývají *vaibhava-prakāśa*. Když se Pán Krišna oženil se šestnácti tisíci ženami, expandoval se na šestnáct tisíc podob, přičemž každá z nich byla stejně mocná jako On sám. Podobně ve Vrindávanu, když Brahmá ukradl Krišnova telátka a pasáčky, se Krišna expandoval do mnoha nových telátek a chlapců.

Bahulášva, král Vidéhy, byl velice inteligentní a dokonale ovládal zdvořilé chování. Byl překvapený, že v jeho domě je osobně přítomno mnoho mudrců společně s Nejvyšší Osobností Božství.

Dobře věděl, že podmíněné duše, které se zabývají světskými věcmi, nemohou být stoprocentně čisté, zatímco Nejvyšší Pán a Jeho čistí oddaní jsou vždy transcendentální vůči světskému znečištění. Proto žasl, když viděl, že Nejvyšší Osobnost Božství, Krišna, a všichni velcí mudrci navštívili jeho dům, a děkoval Pánu Krišnovi za Jeho bezpříčinnou milost.
Cítil se velice zavázán a chtěl své hosty co nejlépe přivítat, tak nechal přinést krásná křesla a polštáře a Pán Krišna se i se všemi mudrci pohodlně usadil. Mysl krále Bahulášvy byla v tu chvíli velice neklidná; ne kvůli nějakým problémům, ale z extáze lásky a oddanosti. Jeho srdce bylo naplněné láskou k Pánu a Jeho společníkům a oči měl zalité slzami extáze. Omyl svým božským hostům nohy a použitou vodou si potom se členy své rodiny pokropili hlavy. Pak daroval hostům pěkné květinové girlandy, santálovou pastu, vonné tyčinky, nové šaty, ozdoby, lampy, krávy a býky. Takto každého z nich uctil způsobem hodným jeho královského postavení. Když se všichni dosyta najedli a když pohodlně odpočívali, Bahulášva přistoupil před Pána Krišnu a uchopil Jeho lotosové nohy. Položil si je na klín, a zatímco je masíroval, promluvil sladkým hlasem o Pánově slávě.
“Můj milý Pane, jsi Nadduše všech živých bytostí a jako svědek v srdci víš o činnostech všech. Jsme proto povinni myslet vždy na Tvé lotosové nohy, abychom zůstávali v bezpečném postavení a neodchylovali se od věčné služby Tobě. Neustále na Tvé lotosové nohy vzpomínám a Tys mě za to laskavě osobně navštívil, abys mě obdařil svou bezpříčinnou milostí. Slyšeli jsme, můj milý Pane, jak ve svých různých výrocích potvrzuješ, že Tví čistí oddaní jsou Ti dražší než Pán Brahmá nebo Tvá stálá služebnice bohyně štěstí. Tvoji oddaní jsou Ti milejší než Tvůj první syn, Pán Brahmá, a já jsem si jistý, žes mě laskavě přišel navštívit proto, abys potvrdil své božské prohlášení. Nedovedu pochopit, jak mohou lidé zůstávat bezbožní a démonští i poté, co poznali Tvou bezpříčinnou milost a náklonnost k Tvým oddaným, kteří stále jednají s vědomím Krišny. Jak mohou zapomínat na Tvé lotosové nohy?

Můj milý Pane, je nám známo, že jsi tak laskavý a velkorysý, že když někdo opustí všechno jen proto, aby rozvíjel vědomí Krišny, dáš mu někdy na oplátku za tuto čistou službu i sám sebe. Zjevil ses v jaduovské dynastii, abys naplnil své poslání a osvobodil všechny podmíněné duše, které hnijí v hříšných činnostech hmotné existence. Toto zjevení je již slavné po celém světě. Můj milý Pane, jsi oceán nekonečné milosti a lásky. Tvá transcendentální podoba je plná blaženosti, poznání a věčnosti. Svou nádhernou podobou Šjámasundary, Krišny, dokážeš upoutat srdce všech. Tvé poznání je neomezené, a abys všechny lidi učil, jak vykonávat oddanou službu, poslal jsi svou inkarnaci Nara-Nárájana, jenž podstupuje přísnou askezi v Badarínárájanu. Proto prosím, přijmi mé pokorné poklony u Tvých lotosových nohou. Můj milý Pane, žádám Tebe i Tvé společníky, velké mudrce a bráhmany, abyste pobyli v mém domě alespoň několik dní, aby tato rodina slavného krále Nimiho mohla být posvěcena prachem z vašich lotosových nohou.” Pán Krišna nemohl odmítnout prosbu svého oddaného, a tak tam s mudrci na několik dní zůstal, aby posvětil město Mithilu i všechny její obyvatele.
Mezitím bráhmanu Šrutadévu, který Pána Krišnu a Jeho společníky přijímal ve stejnou dobu ve svém domě, přemohla transcendentální radost. Když svým hostům nabídl vhodná místa k sezení, roztancoval se a mával kolem sebe svým přehozem. Šrutadéva nebyl vůbec bohatý. Nabídl tedy Pánu Krišnovi a mudrcům, svým vznešeným hostům, pouze matrace, dřevěné podložky, slaměné rohože a podobně, ale vítal je, jak nejlépe dovedl. Promluvil o Pánu a mudrcích s velkým uznáním a pak s manželkou každému z nich umyli nohy. Poté vzal tuto vodu a pokropil s ní všechny členy své rodiny, a přestože byl zjevně velice chudý, v tu chvíli byl zcela šťastný. Když vítal Pána Krišnu a Jeho společníky, v transcendentální radosti se úplně zapomněl. Po uvítání jim podle svých možností přinesl ovoce, vonné tyčinky, ochucenou vodu, voňavý jíl, lístky tulasí, trávu kuša a lotosové květy. Nebyly to drahé věci a daly se získat zcela jednoduše, ale protože byly nabízeny s láskou a oddaností, Pán Krišna a Jeho společníci je rádi přijali.

Bráhmanova žena uvařila prostá jídla, jako rýži a dál, a Pán Krišna je se svými průvodci přijal s velkým potěšením, neboť jim byla předložena s láskou a oddaností. Když Pán a Jeho společníci jedli, bráhmana Šrutadéva si myslel: “Upadl jsem do hluboké, temné studny rodinného života a jsem největší nešťastník. Jak je možné, že Pán Krišna, Nejvyšší Osobnost Božství, a Jeho společníci, velcí mudrci, jejichž samotná přítomnost kdekoli vytváří posvěcená poutní místa, svolili k návštěvě mého domu?” Zatímco bráhmana takto přemýšlel, hosté dojedli a pohodlně se posadili. Bráhmana Šrutadéva a jeho manželka, děti i jiní příbuzní tam tehdy přišli, aby význačným hostům sloužili. Bráhmana se dotkl lotosových nohou Pána Krišny a promluvil.
“Můj milý Pane,” řekl, “jsi Nejvyšší Osoba, Purušóttama, na transcendentální úrovni nad projeveným i neprojeveným hmotným stvořením. Činnosti tohoto hmotného světa a podmíněných duší nemají s Tvým postavením nic společného. Chápeme, že nejen dnes jsi mi poskytl svou společnost, ale že se jako Paramátmá sdružuješ se všemi živými bytostmi od počátku stvoření.”
Tato bráhmanova řeč je velice poučná. Nejvyšší Pán, Osobnost Božství, ve svém aspektu Paramátmy vstupuje do stvoření hmotného světa jako Mahá- Višnu, Garbhódakašájí Višnu a Kšíródakašájí Višnu a s velice přátelským postojem sídlí společně s podmíněnou duší v těle. Každá živá bytost má tedy od samého počátku Pána stále s sebou, ale kvůli svému mylnému vnímání života to nechápe. Když se ovšem její vědomí změní ve vědomí Krišny, může ihned pochopit, jak se Krišna snaží pomoci podmíněným duším vyprostit se z hmotného zapletení.
Šrutadéva pokračoval: “Můj milý Pane, vstoupil jsi do hmotného světa jakoby ve spánku. Při spaní si podmíněná duše vytváří ve své mysli neskutečné, dočasné světy a věnuje se mnoha iluzorním činnostem — někdy se stane králem, někdy je zavražděna a někdy jde do neznámého města. To všechno je dočasné. Podobně i Ty, jako kdybys také spal, vstupuješ do hmotného světa, abys vytvořil dočasný projev; ne pro své osobní potřeby, ale pro podmíněnou duši, která Tě chce napodobovat jako poživatele. Požitek podmíněné duše

v hmotném světě je dočasný a iluzorní, ale sama si přesto nedovede vytvořit ani takové dočasné prostředí pro svůj iluzorní požitek. Abys splnil její touhy, byť dočasné a iluzorní, vstupuješ do tohoto dočasného projevu, abys jí pomohl. Od samého počátku, kdy podmíněná duše vstoupila do hmotného světa, jsi tedy jejím neustálým průvodcem. Proto když podmíněná duše přijde do styku s čistým oddaným a rozhodne se věnovat oddané službě, počínaje nasloucháním o Tvých transcendentálních zábavách, oslavováním Tvých transcendentálních činností, uctíváním Tvé věčné podoby v chrámu, modlením se k Tobě a účastí na rozmluvách, jež slouží k pochopení Tvého transcendentálního postavení, postupně se zbavuje nečistot hmotné existence. A jak se její srdce očišťuje od veškeré hmotné špíny, postupně jsi v něm stále více viditelný. Přestože jsi s podmíněnou duší neustále, zjevíš se jí teprve tehdy, když se očistí oddanou službou. Jiní, kteří jsou zmatení plodonosnými činnostmi, ať už podle védských pokynů, nebo v rámci běžného jednání, a kteří se nevěnují oddané službě, jsou uneseni vnějším štěstím tělesného pojetí života. Takovým osobám se neodhaluješ; naopak zůstáváš daleko od nich. Avšak ten, kdo se zaměstnává oddanou službou Tobě a očišťuje svoje srdce neustálým zpíváním Tvého svatého jména, velice snadno porozumí, že jsi jeho věčným průvodcem.

Je řečeno, že sídlíš v srdci oddaného a dáváš mu vedení, podle kterého může velice rychle přijít zpátky domů, zpátky k Tobě. Tyto Tvé přímé pokyny odhalují Tvou existenci v srdci oddaného. Pouze oddaný si dovede okamžitě uvědomit Tvou existenci ve svém srdci, kdežto pro toho, kdo zná jen tělesné pojetí života a věnuje se uspokojování smyslů, zůstáváš vždy zahalený závojem *yogamāyi*. Takový člověk nedovede pochopit, že jsi velice blízko, že sídlíš v jeho srdci. Neoddaný Tě pozná jen jako smrt na konci svého života. Je v tom rozdíl podobný tomu, když kočka nese v zubech svá koťata, nebo myš. Myš cítí v kočičí tlamě svoji smrt, zatímco koťata cítí mateřskou lásku. Ty jsi podobně přítomný pro všechny, ale neoddaný Tě cítí jako konečnou krutou smrt, kdežto pro oddaného jsi nejvyšší učitel a filosof. Ateista tedy chápe přítomnost Boha jako smrt, ale oddaný ví, že Bůh je vždy přítomný v jeho srdci,

přijímá od Tebe pokyny a žije transcendentálně, neovlivněn znečištěním hmotného světa.
Jsi nejvyšší vládce a dozorce činností hmotné přírody. Ateisté jen pozorují, jak hmotná příroda jedná, ale nejsou schopni přijít na to, že Ty jsi původním základem. Oddaný však v každém pohybu hmotné přírody okamžitě vidí Tvoji ruku. Závoj *yogamāyi* nemůže zahalit oči Tvého oddaného, ale oči neoddaného zahalit dovede. Neoddaný Tě nemůže spatřit tváří v tvář, stejně jako člověk, jehož oči zakryl mrak, nemůže vidět slunce, i když ti, kdo letí nad mrakem, vidí zářící sluneční světlo takové, jaké je. Můj milý Pane, s úctou se Ti klaním. Můj milý Pane, jenž vydáváš svou vlastní záři, jsem Tvůj věčný služebník. Proto mi prosím poruč — co pro Tebe mohu udělat? Podmíněná duše cítí bolesti hmotného znečištění jako trojí utrpení tak dlouho, dokud Tě nemůže vidět. Jakmile Tě spatří, díky rozvoji vědomí Krišny, veškeré utrpení hmotné existence rázem zmizí."
Krišna, Nejvyšší Osobnost Božství, je přirozeně láskyplně nakloněný svým oddaným. Když vyslechl Šrutadévovy modlitby čisté oddanosti, byl velice spokojený. Vzal ho za ruce a řekl mu: "Můj milý Šrutadévo, všichni tito velcí mudrci, bráhmanové a světci jsou k tobě velice laskaví, že tě přišli osobně navštívit. Měl bys to považovat za veliké štěstí. Jsou tak laskaví, že cestují se Mnou a kamkoliv přijdou, pouhým dotekem prachu ze svých nohou vytvoří atmosféru čistou jako transcendence. Lidé jsou zvyklí chodit do chrámů Boha. Navštěvují také svatá poutní místa a dlouhodobým prováděním takových činností po mnoho dní, kdy se věnují uctívání, se postupně očišťují. Vliv velkých mudrců a světců je ale tak velký, že pouhým pohledem na ně se člověk okamžitě zcela očistí.
Navíc i samotná očistná síla poutních cest či uctívání různých polobohů pochází z milosti svatých osob. Poutní místa se stávají svatými díky přítomnosti světců. Můj milý Šrutadévo, když se člověk narodí jako bráhmana, okamžitě se stává nejlepší ze všech lidských bytostí. A zůstane-li takový bráhmana spokojený sám v sobě, praktikuje-li askezi, studuje-li Védy a věnuje-li se oddané službě Mně, což je povinností bráhmany — jinými slovy, stane-li se

bráhmana vaišnavou — , jak úžasná je jeho vznešenost! Má podoba čtyřrukého Nárájana Mi nepřináší takovou radost a není Mi tak drahá jako bráhmanský vaišnava. Bráhmana znamená ‚ten, kdo je zběhlý ve védském poznání`. Bráhmana je symbolem dokonalého poznání a Já jsem úplným projevením všech bohů. Méně inteligentní lidé Mě nechápou a neznají ani vliv bráhmanského vaišnavy. Jsou ovlivnění třemi kvalitami hmotné přírody, a tak se opovažují Mě a Mé čisté oddané kritizovat. Bráhmanský vaišnava čili oddaný, který je již na bráhmanské úrovni, Mě může poznat ve svém srdci, a proto dochází ke konečnému závěru, že celý vesmírný projev a jeho rozmanité rysy jsou výtvory různých energií Pána. Má tedy jasný obrázek celé hmotné přírody a celkové hmotné energie a vidí v každém činu jen Mě, a nic jiného.
Můj milý Šrutadévo, můžeš tedy přijmout všechny tyto velké světce, bráhmany a mudrce jako Mé pravé představitele. Budeš-li je s vírou uctívat, budeš tím uctívat Mě ještě lépe. Uctívání Mých oddaných považuji za lepší než přímé uctívání Mě. Pokud se Mě někdo pokouší uctívat přímo, aniž by uctíval Mé oddané, pak takové uctívání nepřijmu, ani když je velice bohaté.”
Takto bráhmana Šrutadéva i král Mithily uctívali podle Pánova nařízení Krišnu i Jeho průvodce, velké mudrce a zbožné bráhmany, na stejné úrovni duchovní důležitosti. Bráhmana i král nakonec dosáhli nejvyššího cíle — přemístění do duchovního světa. Oddaný nezná nikoho než Pána Krišnu a Krišna je ke svému oddanému velice laskavý. Pán Krišna pobýval v Mithile současně v domě bráhmany Šrutadévy i v paláci krále Bahulášvy. A poté, co je štědře obdaroval svými transcendentálními pokyny, vrátil se do svého hlavního města Dváraky.
Z tohoto příběhu se můžeme poučit, že král Bahulášva i bráhmana Šrutadéva byli Pánem přijati na stejné úrovni, protože oba byli čistí oddaní. To je pravou kvalifikací, aby Nejvyšší Pán někoho uznal. Jelikož v současném věku se stalo módou být falešně pyšný na zrození v kšatrijské nebo bráhmanské rodině, vidíme, jak lidé, kteří nemají jiné kvalifikace než svůj původ, se prohlašují za bráhmanu, kšatriju či vaišju. V písmech však stojí: *kalau śūdra-sambhavaḥ* —

“V tomto věku Kali se každý rodí jako šúdra.” Je tomu tak proto, že se neprovádějí očistné procesy zvané *saṁskāry*, které začínají od doby otěhotnění matky a pokračují až do smrti. Nikdo se nemůže řadit k určité kastě, a zvláště k vyšší kastě (bráhmanské, kšatrijské či vaišjovské), jen na základě zrození. Pokud někdo není očištěn obřadem při oplodnění, kterému se říká *garbhādhāna-saṁskāra*, okamžitě se řadí mezi šúdry, protože pouze šúdrové se nepodrobují tomuto očistému procesu. Pohlavní styk bez očistného procesu vědomí Krišny je pouze oplodňovacím aktem šúdrů nebo zvířat. Vědomí Krišny je tedy nejlepší metodou očištění. Touto metodou může každý dojít na úroveň vaišnavy, jež zahrnuje všechny bráhmanské kvalifikace. Vaišnavové jsou vedeni k tomu, aby se vyvarovali čtyř druhů hříšných činností: nedovoleného pohlavního styku, požívání omamných látek, hazardování a jedení jídel ze zvířat. Nikdo nemůže být na bráhmanské úrovni, aniž by splňoval tyto předběžné kvalifikace, a kdo se nestane kvalifikovaným bráhmanou, nemůže se stát čistým oddaným.

Takto končí Bhaktivédántův výklad 86. kapitoly knihy Krišna, nazvané “Únos Subhadry a Krišnova návštěva Šrutadévy a Bahulášvy”.

87. KAPITOLA

Modlitby zosobněných Véd

Král Paríkšit se zeptal Šukadévy Gósvámího na velice důležitou věc týkající se porozumění transcendentálnímu námětu: “Jelikož se védské poznání většinou týká třech kvalit hmotné přírody, jak může dospět k transcendentálním námětům, jež jsou mimo dosah tří hmotných kvalit? Jestliže je mysl hmotná a vibrace slov je hmotný zvuk, jak může védské poznání, které vyjadřuje hmotným zvukem hmotné myšlenky, dosáhnout transcendence? Vylíčit námět vyžaduje popsat zdroj, odkud pochází, jeho vlastnosti a činnosti, což je možné pouze přemýšlením hmotnou myslí a vibrací hmotných slov. Brahman, neboli Absolutní Pravda, nemá hmotné vlastnosti a naše schopnost řeči nepřevyšuje hmotné kvality. Jak může být potom Brahman, Absolutní Pravda, popsán tvými slovy? Není mi jasné, jak je možné porozumět transcendenci pomocí hmotného zvuku.”

Účelem otázek krále Paríkšita bylo od Šukadévy Gósvámího zjistit, zda Védy z konečného hlediska popisují Absolutní Pravdu jako neosobní či osobní. Poznání Absolutní Pravdy má tři fáze-neosobní Brahman, Paramátmá v srdcích všech bytostí a nakonec Nejvyšší Osobnost Božství, Krišna.

Védy se zabývají třemi oblastmi činností. První se nazývá *karma-kāṇḍa* neboli činnosti vykonávané podle védských příkazů, které nás postupně očišťují, abychom porozuměli našemu skutečnému postavení. Druhá je *jñāna-kāṇḍa* neboli poznávání Absolutní Pravdy spekulativními způsoby a třetí je *upāsanā- kāṇḍa* neboli uctívání Nejvyšší Osobnosti Božství a někdy také polobohů. Védami předepsané uctívání polobohů je založeno na znalosti jejich vztahu k Osobnosti Božství. Nejvyšší Osobnost Božství má mnoho nedílných částí: některé se nazývají *svāṁśa*, neboli Jeho osobní expanze, a některé se nazývají *vibhinnāṁśa*, živé bytosti. Všechny expanze *svāṁśa* i *vibhinnāṁśa* pocházejí z původní Osobnosti Božství. Expanze *svāṁśa* se nazývají *viṣṇu-tattva* a expanze *vibhinnāṁśa* se nazývají *jīva-tattva*. Různí polobozi jsou *jīva-tattva*. Podmíněné duše jsou většinou uvrženy do činností

hmotného světa kvůli touze po smyslovém požitku, a proto se podle *Bhagavad-gīty* pro usměrnění těch, kdo jsou příliš závislí na různých druzích smyslového požitku, někdy doporučuje uctívání polobohů. Například lidem, kteří propadli pojídání masa, Védy doporučují uctívat podle předpisů *karma-kāṇḍy* bohyni Kálí, obětovat kozu (žádné jiné zvíře) a potom mohou jíst maso. Smyslem není podporovat pojídání masa, ale dovolit tomu, kdo na tom trvá, ho za určitých omezení jíst. Uctívání polobohů není uctívání Absolutní Pravdy, ale postupně a nepřímo se tak dospěje k přijetí Nejvyšší Osobnosti Božství. Toto nepřímé přijetí se v *Bhagavad-gītě* nazývá *avidhi*. *Avidhi* znamená “nepravé”. Jelikož je uctívání polobohů nepravé, impersonalisté kladou důraz na neosobní rys Absolutní Pravdy. Otázka krále Paríkšita zněla: Co je konečným cílem védského poznání-toto soustředění na neosobní rys Absolutní Pravdy nebo soustředění na rys osobní? Osobní i neosobní rys Nejvyššího Pána se vymykají našim hmotným představám. Neosobní rys Absolutního, záře Brahmanu, není nic jiného než paprsky Krišnova těla, které se šíří po celém Pánově stvoření a část této záře zahalená oblakem hmoty se nazývá stvořený vesmír tří hmotných kvalit-*sattva*, *rajas* a *tamas*. Jak si může někdo v této zahalené části zvané hmotný svět představit Absolutní Pravdu spekulativní metodou?

Šukadéva Gósvámí na otázku krále Paríkšita odpověděl, že Nejvyšší Pán, Osobnost Božství, stvořil mysl, smysly a životní sílu živé bytosti pro smyslový požitek a převtělování z jednoho těla do druhého a také aby umožnil osvobození z hmotných podmínek. Jinými slovy, smysly, mysl a životní sílu lze použít pro smyslový požitek a převtělování z jednoho těla do druhého, nebo pro osvobození. Védské pokyny dávají podmíněným duším příležitost uspokojovat svoje smysly podle předepsaných zásad, a tím jim umožňují dosáhnout lepších životních podmínek. Když je vědomí čisté, osoba zaujme své původní postavení a vrátí se domů, zpátky k Bohu.

Živá bytost je inteligentní a musí tuto inteligenci použít k ovládání mysli a smyslů. Když jsou mysl a smysly náležitým používáním

inteligence očištěny, podmíněná duše je osvobozena. Když však inteligence není náležitě využita k ovládání mysli a smyslů, podmíněná duše pokračuje v převtělování z jednoho těla do druhého pouze pro smyslový požitek. Z odpovědi Šukadévy Gósvámího je zřejmé, že Pán stvořil mysl, smysly a inteligenci individuální živé bytosti. Není řečeno, že by byly stvořeny samy živé bytosti. Tak jako zářící částice slunečních paprsků existují spolu se sluncem, živé bytosti existují věčně jako nedílné části Nejvyšší Osobnosti Božství. I když podmíněné duše věčně existují jako části Nejvyššího Pána, jsou někdy uvrženy do temné nevědomosti hmotného života, tak jako jsou sluneční paprsky někdy zahaleny mrakem, který stvořilo slunce. Védský proces slouží ke zmírnění tohoto stavu temna. Když jsou smysly a mysl podmíněné bytosti nakonec plně očištěny, dospěje do svého původního postavení zvaného vědomí Krišny, a to je osvobození.

První *sūtra* neboli aforismus *Vedānta-sūtry* se dotazuje na Absolutní Pravdu. *Athāto brahma-jijñāsā:* Jaká je povaha Absolutní Pravdy? Následující *sūtra* odpovídá, že Absolutní Pravda je zdrojem všeho. Vše, co vnímáme, i v tomto hmotném životě, pochází z Ní. Absolutní Pravda stvořila mysl, smysly a inteligenci. To znamená, že Absolutní Pravda Sama o sobě mysl, inteligenci a smysly nepostrádá. Jinak řečeno, není neosobní. Samotné slovo *stvořila* znamená, že má transcendentální inteligenci. Když například otec zplodí dítě, jeho dítě má smysly, protože je má i otec. Dítě se narodí s rukama a nohama, protože otec má také ruce a nohy. Někdy se říká, že člověk byl stvořen k obrazu Boha. Absolutní Pravda je tedy Nejvyšší Osobnost s transcendentální myslí, smysly a inteligencí. Ten, kdo má mysl, inteligenci a smysly očištěné od hmoty, pochopí, že původní rys Absolutní Pravdy je osoba.

Védy postupně povyšují podmíněnou duši z kvality nevědomosti do kvality vášně a z kvality vášně do kvality dobra. V kvalitě dobra dokáže porozumět věcem v pravém světle. Například ze země vyroste strom a z jeho dřeva lze získat oheň. Při rozdělávání ohně si nejdříve všimneme kouře, potom cítíme teplo a pak spatříme oheň. Oheň můžeme použít k různým účelům, a proto je konečným cílem.

Podobně na hrubohmotné úrovni života převládá kvalita nevědomosti. Při postupném vývoji civilizace z barbarské úrovně na civilizovanou se nevědomost vytrácí a o osobě, která dosáhne civilizované úrovně života, se říká, že je v kvalitě vášně. Na barbarské úrovni, v kvalitě nevědomosti, jsou smysly uspokojovány velice primitivním způsobem, zatímco v kvalitě vášně, v civilizovaném životě, jsou uspokojovány kultivovaně. Když však osoba dosáhne kvality dobra, pochopí, že smysly a mysl se věnují hmotným činnostem jen proto, že jsou zahaleny zvráceným vědomím. Když se toto zvrácené vědomí postupně přemění ve vědomí Krišny, cesta k osvobození je otevřena. Není tedy pravda, že k Absolutní Pravdě nelze dospět pomocí smyslů a mysli. Závěr zní, že smysly, mysl a inteligence v hrubě znečištěném stavu nemohou pravdivě vnímat povahu Absolutní Pravdy, ale v očištěném stavu ji mohou poznat. Očistný proces se nazývá oddaná služba, neboli vědomí Krišny.

V *Bhagavad-gītě* se jasně uvádí, že účelem védského poznání je poznat Krišnu. Krišnu lze poznat oddanou službou, která začíná odevzdáním se. V *Bhagavad- gītě* se říká, že každý má neustále myslet na Krišnu, vždy Mu s láskou sloužit a neustále Ho uctívat a klanět se Mu. Bezpochyby jen tak lze vstoupit do království Boha. Ten, kdo se pomocí oddané služby dostane do kvality dobra, se zbaví kvalit nevědomosti a vášně. V odpovědi na otázku krále Paríkšita Šukadéva Gósvámí použil slovo *ātmane*, které poukazuje na bráhmanskou úroveň, kdy osoba může studovat védskou literaturu zvanou Upanišady. Ty různými způsoby popisují transcendentální vlastnosti Nejvyššího Pána. Absolutní Pravda, Nejvyšší Pán, se nazývá *nirguṇa*. To však neznamená, že nemá žádné vlastnosti. Podmíněné živé bytosti mohou mít vlastnosti jen díky tomu, že je má On. Účelem studia Upanišad je porozumět transcendentálním vlastnostem Absolutní Pravdy v protikladu k hmotným vlastnostem nevědomosti, vášně a dobra. To je cesta védského poznání. Velcí mudrci, jako jsou čtyři Kumárové vedení Sanakou, následovali tyto principy védského poznání a postupně přešli od neosobního chápání na úroveň osobního uctívání

Nejvyššího Pána. Proto se doporučuje následovat vznešené osobnosti. Šukadéva Gósvámí je také jednou z nich a jeho odpověď na dotaz Mahárádže Paríkšita je autoritativní. Ten, kdo jde ve stopách tak vznešených osobností, jistě kráčí snadno po cestě osvobození a nakonec dospěje domů, zpátky k Bohu. To je způsob, jak dovést lidský život k dokonalosti.
Šukadéva Gósvámí dále Mahárádžovi Paríkšitovi řekl: “Můj drahý králi, k tomu ti povím pěkný příběh. Je důležitý, protože souvisí s Nárájanem, Nejvyšší Osobností Božství. Je to rozhovor mezi Nárájanem Rišim a vznešeným mudrcem Náradou.” Nárájan Riši stále sídlí v Badarikášramu a je považován za inkarnaci Nárájana. Badarikášram leží v nejsevernější oblasti Himálaje a je neustále pokryt sněhem. Zbožní Indové toto místo přesto navštěvují a to během léta, kdy sněží méně.
Když jednou Nárada, vznešený oddaný a asketa mezi polobohy, cestoval po různých planetách, zatoužil se osobně setkat s asketou Nárájanem v Badarikášramu a složit Mu poklony. Nárájan Riši, tato inkarnace Boha v podobě vznešeného mudrce, se věnoval askezi od počátku stvoření, aby učil obyvatele Bhárata- varši, jak dosáhnout nejvyšší dokonalosti, návratu zpátky k Bohu. Jeho askeze je příkladem pro lidské bytosti. Nárájan Riši, inkarnace Boha, seděl mezi mnoha oddanými ve vesnici zvané Kalápagráma. Je zřejmé, že ti, kdo Ho doprovázeli, nebyli obyčejní mudrci. Nyní se tam zjevil také vznešený mudrc Nárada. Poklonil se Nárájanovi Rišimu a položil Mu přesně tutéž otázku jako král Paríkšit Šukadévovi Gósvámímu. Riši poté odpověděl odkazem na své předchůdce. Vyprávěl příběh o tom, jak byla stejná otázka probírána na planetě zvané Džanalóka, která leží nad planetami Svargalóky, jako jsou Měsíc a Venuše. Na této planetě žijí vznešení mudrci a světci, a ti kdysi rozebírali stejné téma týkající se porozumění Brahmanu a Jeho skutečné totožnosti.
Vznešený mudrc Nárájan promluvil: “Můj drahý Nárado, povím ti příběh, který se odehrál před nesmírně dávnou dobou. Kdysi se konalo velké setkání obyvatel nebeských planet, jehož se zúčastnili téměř všichni významní brahmačárí, jako jsou čtyři Kumárové-

Sanandana, Sanaka, Sanátana a Sanat-kumára. Mluvili o pochopení Absolutní Pravdy, Brahmanu. Ty ses na toto setkání nedostavil, protože jsi byl navštívit Moji expanzi Aniruddhu, který žije na ostrově Švétadvípu. Na tomto setkání všichni vznešení mudrci a brahmačárí podrobně rozebírali otázku, kterou jsi Mi položil, a jejich diskuse byla velmi zajímavá. Bylo to tak těžké téma, že ani Védy nedokázaly složité otázky zodpovědět."

Nárájan Riši řekl Náradadžímu, že tutéž otázku, na kterou se Náradadží zeptal, probírali na onom setkání na Džanalóce. Tak se přijímá poznání prostřednictvím paramparý, žákovské posloupnosti. Mahárádža Paríkšit položil otázku Šukadévovi Gósvámímu, a ten se odvolal na to, jak se Nárada zeptal na stejnou otázku Nárájana Rišiho, který se odvolal na ještě vyšší autority na planetě Džanalóce, kde ji rozebírali čtyři vznešení Kumárové-Sanátana, Sanaka, Sanandana a Sanat-kumára. Tito čtyři brahmačárí, Kumárové, jsou uznávaní znalci Véd a dalších *śāster*. Jejich neomezené poznání podpořené askezí se odráží v jejich vznešené, dokonalé povaze. Jejich chování je velmi příjemné a laskavé a nerozlišují mezi přáteli, příznivci a nepřáteli. Transcendentální osobnosti, jako jsou Kumárové, se k hmotným dualitám stavějí vždy nestranně. Čtyři bratři mezi sebou při rozhovoru vybrali jako mluvčího Sanandanu a ostatní naslouchali.

Sanandana řekl: "Po zničení celého vesmírného projevu vstoupí veškerá energie a celé stvoření v zárodečném stavu do těla Garbhódakašájí Višnua. Pán poté spí velmi dlouhou dobu, a když je opět třeba stvoření, shromáždí se kolem Něho zosobněné Védy a začnou ho opěvovat popisováním Jeho úžasných transcendentálních zábav, tak jako služebníci oslavují krále. Když král ráno spí, vybraní přednašeči se shromáždí kolem jeho lůžka a začnou velebit jeho rytířské činy. Král se pomalu probudí nasloucháním svým slavným skutkům.

"Přednašeči Véd neboli zosobněné Védy zpívají: ‚Ó nepřemožitelný Pane, jsi Nejvyšší Osobnost. Nikdo Ti není roven a nikdo Tě nepředčí. Činy nikoho jiného nemohou být slavnější. Sláva Tobě! Sláva Tobě! Díky své transcendentální povaze vlastníš všech šest

vznešených vlastností v plné míře. Můžeš proto osvobodit všechny podmíněné duše z pout *māji*. Ó Pane, vroucně si přejeme, abys tak laskavě učinil. Všechny živé bytosti jsou Tvé nedílné části, přirozeně věčné, plné blaženosti a poznání, ale kvůli svým nedostatkům Tě napodobují a chtějí se stát nejvyšším poživatelem. Tím se vzpouzejí Tvé svrchovanosti, dopouštějí se přestupků a následně podléhají Tvé hmotné energii. Tak jejich transcendentální vlastnosti-radost, blaženost a poznání-zahalí mraky tří hmotných kvalit. Tento vesmírný projev vytvořený třemi hmotnými kvalitami je jako vězení pro podmíněné duše. Ty se usilovně snaží osvobodit z pout hmoty a podle svého rozmanitého podmínění jsou jim přiděleny různé činnosti. Všechny činnosti jsou však založeny na poznání, které dáváš Ty, a proto podmíněné duše mohou jednat zbožně, jen když je k tomu milostivě inspiruješ. Bez přijetí útočiště u Tvých lotosových nohou tedy nikdo nemůže překonat vliv hmotné energie. Jsme zosobněné védské poznání a neustále Ti sloužíme tím, že pomáháme podmíněným duším Tě poznat.`”

Tato modlitba zosobněných Véd ukazuje, že účelem Véd je pomoci podmíněným duším poznat Krišnu. Všechny zosobněné Védy neboli *śruti* Pána znovu a znovu oslavovaly voláním *“Jaya! Jaya!”* To znamená, že Pán je ta nejslavnější osoba. Nejdůležitější ze všech Jeho slavných vlastností je Jeho bezpříčinná milost vůči podmíněným duším, která je osvobozuje z pout *māji*.

V různých druzích těl je nekonečné množství živých bytostí, některé pohyblivé a některé stojící na jednom místě. Podmíněný život těchto živých bytostí je následkem zapomnění jejich věčného vztahu k Nejvyšší Osobnosti Božství. Když chce živá bytost vládnout hmotné energii napodobováním Krišnova postavení, hmotná energie ji okamžitě polapí a podle její touhy jí nabídne jedno z 8 400 000 rozmanitých druhů těl. Zmatená živá bytost podléhá trojímu utrpení hmotné existence, a přesto se mylně považuje za pána všeho kolem sebe. Pod vlivem hmotné energie, kterou představují tři hmotné kvality, je natolik zapletena, že se není vůbec schopna osvobodit, pokud neobdrží milost Nejvyššího Pána. Živá bytost nemůže překonat vliv kvalit hmotné přírody vlastní snahou, ale jelikož

hmotná příroda jedná pod kontrolou Nejvyššího Pána, Pán nepodléhá její moci. Kromě Něho všechny živé bytosti Brahmou počínaje a mravencem konče podléhají vlivu hmotné přírody. Pouze Pán je mimo vliv hmotné přírody, neboť v plné míře vlastní šest vznešených vlastností: bohatství, sílu, slávu, krásu, poznání a odříkání. Pokud si není živá bytost vědomá Krišny, nemůže se Nejvyšší Osobnosti Božství přiblížit. Pán jako Nadduše jí však přesto díky své všemohoucnosti může radit zevnitř, jak k Němu může postupně dospět, třebaže koná běžnou práci. V *Bhagavad-gītě* Pán doporučuje: "Ať děláš cokoliv, dělej to pro Mě, ať jíš cokoliv, nejdříve to obětuj Mně, ať rozdáváš jakékoliv milodary, nejprve obdaruj Mě a ať chceš provádět jakoukoliv askezi, konej ji pro Mě." Tímto způsobem jsou karmí postupně vedeni k rozvoji vědomí Krišny. Podobně Krišna vede filosofy, aby k Němu postupně dospěli rozlišováním mezi Brahmanem a *māyou,* protože až nakonec jejich poznání dosáhne zralosti, odevzdají se Krišnovi. Krišna říká v *Bhagavad-gītě:* "Po mnoha a mnoha zrozeních se moudrý filosof odevzdá Mně. Jógí jsou vedeni k tomu, aby soustředili svoji meditaci na Krišnu v srdci a neustálým rozvojem vědomí Krišny se mohou také zbavit pout hmotné energie. Oddaní však Pánovi od samého počátku s láskou a oddaností slouží, a proto je osobně vede, aby k Němu mohli bez potíží či oklik dospět. To říká *Bhagavad-gītā.* Pouze milostí Pána může živá bytost dokonale porozumět postavení Brahmanu, Paramátmy a Bhagavána.
Výroky zosobněných Véd jasně potvrzují, že jediným účelem védské literatury je poznat Krišnu. *Bhagavad-gītā* potvrzuje, že prostřednictvím všech Véd je třeba poznat pouze Krišnu. Krišna se neustále raduje, v hmotném i duchovním světě, a protože je nejvyšším poživatelem, neexistuje pro Něho mezi hmotným a duchovním světem rozdíl. Hmotný svět je pro obyčejné živé bytosti překážkou, protože podléhají jeho vlivům, ale Krišna hmotnému světu vládne a překážky se Ho tedy netýkají. Upanišady a Védy proto na různých místech prohlašují: "Nejvyšší Brahman je věčný, oplývá poznáním a blažeností. Tato Nejvyšší Osobnost Božství sídlí v srdcích všech živých bytostí." Díky své všudypřítomnosti může

vstoupit nejen do srdcí všech živých bytostí, ale i do atomů. V podobě Nadduše ovládá všechny činy živých bytostí. Žije v jejich nitru, je svědkem jejich činů a dovoluje jim jednat podle jejich tužeb a také jim uděluje výsledky za jejich různé činnosti. Je živou silou všeho, ale je transcendentální hmotným kvalitám. Je všemocný, umí dokonale stvořit cokoliv a díky svému vyššímu poznání, které je Mu vlastní, si může každého podmanit. Je Pánem všech bytostí. Někdy se zjeví na této planetě, ale zároveň je přítomen ve veškeré hmotě. S touhou expandovat se do nekonečně mnoha podob pohlédl na hmotnou přírodu, a tak projevil nekonečné množství živých bytostí. Jeho vyšší energie vytváří všechno a vše v jeho stvoření vypadá dokonale a bez vady. Ti, kdo usilují o osvobození z tohoto hmotného světa, tedy musí uctívat Nejvyšší Osobnost Božství, původní příčinu všech příčin. Přirovnává se k hlíně, z níž se vyrábějí různé hliněné nádoby. Nádoby jsou vyrobeny z hlíny, stojí na hliněné zemi a po zničení jejich prvky nakonec opět splynou se zemí, původní příčinou všech projevů.
Impersonalisté používají toto přirovnání Brahmanu k hlíně a kladou zvláštní důraz na výrok Véd *sarvaṁ khalv idaṁ brahma:* “Všechno je Brahman.” Neberou však v úvahu různorodost projevů pocházejících ze svrchované příčiny, Brahmanu. Uznávají pouze, že vše pochází z Brahmanu, po zničení s Ním vše splyne a přechodný stav projevení je také Brahman. Ačkoliv májávádí věří, že vesmír před svým projevením spočíval v Brahmanu, spočívá v Něm také po stvoření a po zničení s Ním splyne, nevědí, co Brahman je. *Brahma-saṁhitā* Jej však jasně popisuje: “Živé bytosti, prostor, čas a hmotné prvky jako oheň, země, éter, voda a mysl představují celkový vesmírný projev známý jako Bhúh, Bhuvah a Svah, který tvoří Góvinda. Góvindova moc jej také udržuje a po zničení vstoupí do Góvindy a je v Něm uchován.” Pán Brahmá proto říká: “Uctívám Góvindu, původní osobu, příčinu všech příčin.”
Slovo “Brahman” znamená největší ze všech a udržovatel všeho. Impersonalisty přitahuje velikost oblohy, ale vzhledem k jejich nedostatečnému poznání je nepřitahuje Krišnova velikost. Ve všedním životě nás však přitahuje velikost osoby, a ne velikost hory.

Slovo “Brahman” se tedy vztahuje pouze na Krišnu, a proto Ardžuna v *Bhagavad-gītě* uznal Krišnu za Parabrahman, svrchované útočiště všeho.
Krišna je Nejvyšší Brahman, neboť má nekonečné poznání, nekonečné energie, nekonečnou sílu, nekonečný vliv, je nekonečně krásný a umí si nekonečně odříkat. Slovo “Brahman” se tedy může vztahovat jen na Krišnu. Ardžuna potvrzuje, že jelikož neosobní Brahman je záře paprsků vycházející z Krišnova transcendentálního těla, Krišna je Parabrahman. Všechno spočívá v Brahmanu, ale samotný Brahman spočívá v Krišnovi. Krišna je tedy svrchovaný Brahman, neboli Parabrahman. Hmotné prvky se považují za Krišnovu nižší energii. Jejich vzájemným působením vesmírný projev vzniká, spočívá na Krišnovi a po zničení opět vstoupí do Krišnova těla jako Jeho subtilní energie. Krišna je proto příčina tvoření i ničení.
Sarvaṁ khalv idaṁ brahma znamená, že všechno je Krišna. To je vize *mahā- bhāgavatů.* Vidí vše ve vztahu ke Krišnovi. Impersonalisté tvrdí, že Krišna Samotný se rozmnožil do mnoha, a proto je všechno Krišna a uctívat cokoliv znamená uctívat Jeho. Tento falešný argument Krišna vyvrací v *Bhagavad-gītě:* ačkoliv je všechno přeměnou Jeho energie, Sám není přítomen všude. Je a není přítomen zároveň. Prostřednictvím své energie je přítomen všude, ale jako energetický zdroj všude přítomen není. Tuto současnou přítomnost a nepřítomnost nemůžeme našimi současnými smysly pochopit. Na začátku *Īśopaniṣady* je jasně vysvětleno, že Nejvyšší Pán je tak úplný, že i když z Něho vycházejí neomezené energie a jejich proměny, Krišnova osobnost se ani v nejmenším nemění. Krišna je příčina všech příčin, a inteligentní lidé by se proto měli odevzdat Jeho lotosovým nohám.
Krišna radí všem, aby se odevzdali pouze Jemu, a védské pokyny říkají totéž. Jelikož je Krišna příčina všech příčin, prostřednictvím následování předepsaných zásad Ho uctívají všichni mudrci a světci. Vznešené osobnosti meditují o transcendentální podobě Krišny v srdci. Jejich mysl je neustále soustředěna na Krišnu, a oni tak přirozeně mluví pouze o Krišnovi.

Hovořit nebo zpívat o Krišnovi se nazývá kírtan. Šrí Čaitanja doporučuje *kīrtanīyaḥ sadā hariḥ*, neustále pouze myslet na Krišnu a hovořit o Něm. To je vědomí Krišny. Vědomí Krišny je tak vznešené, že každý, kdo je rozvíjí, dosáhne nejvyšší životní dokonalosti, jež dalece převyšuje osvobození. Krišna proto radí v *Bhagavad-gītě*, aby na Něho každý neustále myslel, oddaně Mu sloužil, uctíval Ho a klaněl se Mu. Tak si bude oddaný Krišny vždy vědom a nakonec se ke Krišnovi vrátí.
Ačkoliv Védy doporučují uctívání polobohů jako různých nedílných částí Krišny, je třeba vědět, že tyto pokyny jsou určeny méně inteligentním lidem, které stále přitahuje hmotný smyslový požitek. Kdo chce však opravdu dosáhnout životního cíle, měl by uctívat jen Krišnu. To celou věc usnadní a zaručí úspěch jeho lidského života. Nebe, voda a země jsou části hmotného světa, ale když člověk stojí na pevné zemi, jeho postavení je jistější než na nebi nebo na vodě. Inteligentní osoba proto nehledá ochranu u různých polobohů, i když jsou nedílnými částmi Krišny, a raději stojí na pevné zemi vědomí Krišny. Jeho postavení je tak spolehlivé a bezpečné.
Impersonalisté někdy uvádějí příklad, že když stojíme na kameni nebo kusu dřeva, stojíme na zemi, protože kámen i dřevo leží na zemském povrchu. Na to však lze odpovědět, že stát přímo na zemi je jistější než stát na kusu dřeva nebo kameni, které leží na zemi. Hledat ochranu u Paramátmy nebo u neosobního Brahmanu není tak bezpečné jako uchýlit se s vědomím Krišny přímo ke Krišnovi. Postavení gjáních nebo jógích proto není tak jisté jako postavení oddaných Krišny. Pán Krišna tedy v *Bhagavad-gītě* uvádí, že polobohy uctívá jen ten, kdo ztratil rozum. A o těch, které přitahuje neosobní Brahman, *Śrīmad- Bhāgavatam* říká: “Můj milý Pane, ti, kdo se považují za osvobozené mentální spekulací, dosud nejsou očištěni od hmoty, protože nedokáží přijmout útočiště u Tvých lotosových nohou. I když dosáhnou transcendentální úrovně v neosobním Brahmanu, zaručeně z tohoto vznešeného postavení poklesnou, protože zesměšňují Tvoje lotosové nohy.” Pán Krišna tedy uvádí, že ti, kdo uctívají polobohy, nejsou příliš inteligentní, protože obdrží pouze dočasné výsledky. Jejich snahy jsou snahy

méně inteligentních lidí. Pán naproti tomu ujišťuje své oddané, že se poklesnutí nemusejí obávat.
Zosobněné Védy pokračovaly: “Drahý Pane, je-li třeba uctívat někoho nadřazeného, měli bychom po zvážení všech hledisek už jen kvůli zdvořilému chování uctívat Tvoje lotosové nohy, neboť jsi nejvyšší vládce stvoření, udržování a ničení. Jsi pán tří světů-Bhú, Bhuvar a Svar. Podléhá Ti čtrnáct vyšších a nižších světů a také tři hmotné kvality. Polobozi a osoby pokročilé v duchovním poznání neustále naslouchají Tvým transcendentálním zábavám a opěvují je, protože to má zvláštní účinek v podobě zničení nahromaděných výsledků hříšného života. Inteligentní osoby jsou ponořeny v oceánu Tvých nektaru podobných činů a velmi vytrvale jim naslouchají. Tak se okamžitě zbavují znečištění hmotnými kvalitami, aniž by pro pokrok v duchovním životě museli podstupovat tvrdou askezi. Toto opěvování Tvých transcendentálních zábav a naslouchání jim je nejsnadnější způsob seberealizace. Pouhým pokorným nasloucháním transcendentálnímu poselství se srdce zbaví všech nečistot, a vědomí Krišny zapustí kořeny v srdci oddaného.” Vznešená autorita, Bhíšmadéva, také zastává názor, že tento proces opěvování Nejvyššího Pána, Osobnosti Božství, je ten nejvyšší náboženský proces. *Taittirīya Upaniṣad* říká, že uctívání Nejvyšší Osobnosti Božství je esencí všech védských obřadů.
“Drahý Pane,” pokračovaly zosobněné Védy, “oddaný, který se chce povznést pouze oddanými činnostmi, zvláště nasloucháním a zpíváním, se velmi brzy dostane ze spárů dualit hmotné existence. Nadduši v srdci oddaného tato jednoduchá askeze velmi těší a poskytne oddanému vedení, aby se mohl vrátit domů, zpátky k Bohu. V *Bhagavad-gītě* stojí, že ten, kdo se všemi činy a smysly věnuje oddané službě Pánu, dosahuje naprostého klidu, protože s ním je Nadduše spokojena. Oddaný je transcendentální všem dualitám, jako je horko a chlad a chvála a pohana. Zažívá tak transcendentální blaženost a již více nezakouší starosti a utrpení hmotné existence. *Bhagavad-gītā* potvrzuje, že oddaný, který si je neustále vědom Krišny, se neobává o svoje živobytí a ochranu. Je neustále ponořen ve vědomí Krišny a nakonec dosáhne nejvyšší

dokonalosti. V hmotném světě žije velmi mírumilovně a blaženě bez starostí a úzkostí a po opuštění těla se vrací domů, zpátky k Bohu. Pán potvrzuje v *Bhagavad-gītě:* “Mé svrchované sídlo je transcendentální místo, a když tam někdo dospěje, nikdy se nevrátí do tohoto hmotného světa. Každý, kdo dosáhne nejvyšší dokonalosti-osobní oddané služby Mně ve věčném sídle-se nemusí vracet do hmotného světa plného utrpení.”

Zosobněné Védy pokračovaly: “Drahý Pane, je nutné, aby živé bytosti rozvíjely vědomí Krišny, čili neustále Ti s oddaností sloužily předepsanými metodami, jako je naslouchání a opěvování, a plnily Tvoje příkazy. Nerozvíjí-li osoba vědomí Krišny a nevěnuje-li se oddané službě, je zbytečné, aby projevovala známky života. Obvykle se za živého považuje ten, kdo dýchá. Osobu bez vědomí Krišny však lze přirovnat k měchům v kovárně. Velké měchy tvoří kožený vak, který vypouští a nasává vzduch, a lidská bytost, která pouze žije ve vaku z kůže a kostí bez vědomí Krišny a láskyplné oddané služby, není lepší než měchy. Podobně se dlouhý život neoddaného přirovnává k dlouhému životu stromu, jeho nenasytnost v jídle ke žravosti psů a prasat a jeho sexuální požitek k prasečímu a kozímu.”

Vesmírný projev může existovat proto, že Nejvyšší Pán, Osobnost Božství, jako Mahá-Višnu vstoupil do hmotného světa. Celková hmotná energie je uvedena do činnosti pohledem Mahá-Višnua a teprve poté začíná vzájemné působení tří kvalit hmotné přírody. Proto je třeba učinit závěr, že všechny hmotné prostředky, kterých si snažíme užívat, jsou dostupné jen díky milosti Nejvyšší Osobnosti Božství.

V těle je pět různých úrovní existence, které se nazývají *anna-maya*, *prāṇa- maya*, *mano-maya*, *vijñāna-maya* a nakonec *ānanda-maya*. Na počátku života si je každá živá bytost vědoma pouze jídla. Dítě nebo zvíře je spokojeno, když dostane dobré jídlo. Tento stav vědomí, jehož cílem je dosyta se najíst, se nazývá *anna-maya*. *Anna* znamená “jídlo”. Následuje vědomí, že je naživu. Udrží-li se živá bytost naživu, aniž by byla napadena nebo zabita, považuje se za šťastnou. Tento stav se nazývá *prāṇa-maya*, neboli vědomí vlastní

existence. Když pak spočívá na mentální úrovni, její vědomí se nazývá *mano-maya*. Materialistická civilizace se většinou nachází v těchto třech stavech *anna-maya, prāṇa-maya* a *mano-maya*. První starostí civilizovaných osob je ekonomický rozvoj, druhou je obrana následována vědomím mentální spekulace, filosofickým přístupem k životním hodnotám.

Pokud se živé bytosti rozvojem filosofického života podaří dosáhnout úrovně intelektuálního života a pochopí, že není toto hmotné tělo, ale duchovní duše, je ve stavu *vijñāna-maya*. Potom duchovním vývojem získá poznání o Nejvyšším Pánu, neboli Nejvyšší Duši. Když rozvine svůj vztah s Ním a oddaně Mu slouží, tato úroveň života se nazývá vědomí Krišny, stav *ānanda-maya*. Jedná se o věčně blažený život s plným poznáním.

Ve *Vedānta-sūtře* stojí: *ānanda-mayo 'bhyāsāt*. Povaha Nejvyššího Brahmanu i podřízeného Brahmanu, neboli Nejvyšší Osobnosti Božství a živých bytostí, je blažená. Dokud živé bytosti setrvávají na čtyřech nižších stádiích života (*anna-maya, prāṇa-maya, mano-maya* a *vijñāna-maya*), jsou považovány za podmíněné hmotou, ale duše, která dosáhne stavu *ānanda-maya*, je osvobozená. Tento stav *ānanda-maya Bhagavad-gītā* popisuje jako *brahma-bhūta*. Uvádí, že ve stavu *brahma-bhūta* neexistuje úzkost ani touha. Na počátku tohoto stavu je stejný přístup ke všem živým bytostem a dále se rozvíjí vědomí Krišny, kdy oddaný neustále touží sloužit Nejvyšší Osobnosti Božství. Tato touha po pokroku v oddané službě není totožná s touhou po smyslovém požitku na úrovni hmotné existence. Jinak řečeno, touha existuje i v duchovním životě, ale je očištěna. Když jsou naše smysly očištěné, jsou také osvobozené ode všech hmotných úrovní-*anna-maya, prāṇa-maya, mano-maya* a *vijñāna-maya*-a dosáhnou nejvyšší úrovně-*ānanda-maya*, neboli blaženého života s vědomím Krišny. Májávádští filosofové považují *ānanda-mayu* za stav splynutí s Nejvyšším. *Ānanda-maya* pro ně znamená jednotu Nadduše a individuální duše. Jednota však ve skutečnosti neznamená splynutí s Nejvyšším a ztrátu vlastní individuální existence. Ponoření do duchovní existence znamená, že živá bytost realizuje kvalitativní

jednotu s Nejvyšším Pánem v Jeho aspektech věčnosti a poznání. Pravou *ānanda-mayu*, stav blaženosti, však představuje oddaná služba. To je potvrzeno v *Bhagavad-gītě: mad-bhaktiṁ labhate parām*. Zde Pán Krišna uvádí, že stav *brahma-bhūta ānanda-maya* je úplný jen tehdy, když dochází k láskyplné výměně mezi Nejvyšším a podřízenými živými bytostmi. Dokud živá bytost nedospěje do tohoto stavu *ānanda-maya*, její dýchání je jako nafukování měchů v kovárně, její dlouhý život připomíná život stromu a sama není o nic lepší než nižší zvířata jako velbloudi, prasata a psi.

O tom, že věčná živá bytost nemůže být za žádných okolností zničena, není pochyb. Nižší druhy života však žijí v ubohých podmínkách, zatímco ten, kdo oddaně slouží Nejvyššímu Pánu, žije ve stavu blaženosti, *ānanda-maya*. Všechny výše popsané stavy se vztahují k Nejvyšší Osobnosti Božství. Přestože Nejvyšší Pán i živé bytosti existují za všech okolností, rozdíl je v tom, že Nejvyšší Osobnost Božství vždy setrvává na úrovni *ānanda-maya*, zatímco podřízené živé bytosti mají jako nepatrné částečky Nejvyššího Pána sklon poklesnout na ostatní úrovně života. Přestože Nejvyšší Pán i živé bytosti existují stále, Nejvyšší Osobnost Božství je vždy transcendentální našemu pojetí života, ať jsme podmínění nebo osvobození. Celý vesmírný projev je stvořen milostí Nejvyššího Pána, trvá díky milosti Nejvyššího Pána a po zničení splyne s Nejvyšším Pánem. Proto Nejvyšší Pán představuje svrchovanou existenci, příčinu všech příčin. Závěr tedy zní, že bez rozvoje vědomí Krišny je život jen ztráta času.

Těm, kdo jsou příliš materialističtí a nemohou pochopit situaci v duchovním světě, Krišnově sídle, vznešení mudrci doporučují jógový proces, jehož pomocí se postupně povznesou z meditace o břiše, která se nazývá *mūlādhāra* či *maṇipūraka*. *Mūlādhāra* a *maṇipūraka* jsou odborné výrazy, které označují vnitřnosti. Hrubě materialistické osoby považují ekonomický rozvoj za nejdůležitější, protože žijí v domnění, že živá bytost žije jen z jídla. Tito hrubí materialisté zapomínají, že i když můžeme jíst, jak chceme, není-li jídlo

stráveno, způsobuje zažívací potíže a překyselení žaludku. Proto jedení samotné není příčinou životní energie. Pro trávení jídla potřebujeme pomoc jiné, vyšší energie, která se v *Bhagavad-gītě* označuje jako *vaiśvānara*. Pán Krišna říká v *Bhagavad-gītě*, že v podobě *vaiśvānary* napomáhá zažívání. Nejvyšší Pán, Osobnost Božství, je všudypřítomný, a proto Jeho přítomnost v žaludku v podobě *vaiśvānary* není nic mimořádného.

Krišna je ve skutečnosti přítomen všude. Vaišnava si proto značí tělo chrámy Višnua: nejprve si označí *tilakem* chrám na břiše, na hrudi, mezi klíčními kostmi, na čele a pak postupně temeno hlavy, *brahma-randhru.* Třináct chrámů na těle vaišnavy označených *tilakem* je známo takto: na čele je chrám Pána Kéšavy, na břiše Pána Nárájana, na hrudi Pána Mádhavy, a na krku, mezi klíčními kostmi, je chrám Pána Góvindy. Na pravém boku je chrám Pána Višnua, na pravé paži chrám Pána Madhusúdana a na konci pravé klíční kosti chrám Pána Trivikramy. Podobně je na levém boku chrám Pána Vámanadévy, na levé paži chrám Šrídhara, na konci levé klíční kosti chrám Hrišíkéši, na horní části zad chrám Padmanábhy a na dolní horní části zad chrám Dámódara. Na temeni hlavy je chrám Vásudévy. To je způsob meditace o Pánově umístění v různých částech těla, ale těm, kdo nejsou vaišnavové, vznešení mudrci doporučují meditaci o tělesném pojetí života-meditaci o vnitřnostech, o srdci, o krku, o obočí, o čele a pak o temeni hlavy. Někteří z mudrců v žákovské posloupnosti od velkého světce Aruny meditují o srdci, protože se v něm nacházejí Nadduše a živá bytost. To potvrzuje Pán v *Bhagavad-gītě,* kde v patnácté kapitole uvádí: “Sídlím v srdci každé bytosti.”

Pro vaišnavy je ochrana těla pro službu Pánu součástí oddané služby, ale hrubí materialisté považují tělo za vlastní já. Uctívají je jógovou meditací o jeho různých částech jako *maṇipūraka*, *dahara* a *hṛdaya* a postupně pokračují po *brahma-randhru* na temeni hlavy. Prvotřídní jógí, který dosáhl dokonalosti v józe, nakonec projde *brahma-randhrou* na jakoukoliv planetu v hmotných či duchovních světech. Jak se jógí dokáže přemístit na jinou planetu, je detailně popsáno ve druhém zpěvu *Śrīmad-Bhāgavatamu.*

Šukadéva Gósvámí v této souvislosti doporučil začátečníkům uctívat *virāṭ- puruṣu,* obrovskou vesmírnou podobu Pána. Tomu, kdo není schopen uvěřit, že Pána lze se stejným úspěchem uctívat jako Božstvo (*arcā*) nebo se na tuto podobu nedokáže soustředit, radí uctívat vesmírnou podobu Pána. Nižší část vesmíru se považuje za chodidla a nohy Pánovy vesmírné podoby, střední část vesmíru se považuje za pupek či břicho Pána, vyšší planetární systémy jako Džanalóka a Maharlóka jsou srdce Pána a nejvyšší planetární systém, Brahmalóka, se považuje za temeno Pánovy hlavy. Vznešení mudrci doporučují tomuto věřícímu různé procesy podle jeho postavení, ale konečným cílem všech meditativních jógových procesů je vrátit se domů, zpátky k Bohu. V *Bhagavad-gītě* stojí, že každý, kdo dosáhne nejvyšší planety, Krišnova sídla, nebo i Vaikunth, se nikdy nemusí vracet do tohoto strastiplného hmotného života.
Védy tedy doporučují učinit lotosové nohy Višnua cílem všech činností. *Tad viṣṇoḥ paramaṁ padam:* Višnuovy planety, Višnu-lóka, se nacházejí nad všemi hmotnými planetami. Tyto Vaikunthy jsou známy jako *sanātana-dhāma* a jsou věčné. Nejsou nikdy zničeny, dokonce ani při zničení tohoto hmotného světa. Závěr zní, že když lidská bytost nenaplní uctíváním Nejvyššího Pána poslání svého života a nevrátí se domů, zpátky k Bohu, je zřejmé, že dýchá jako kovářské měchy, žije jako strom, jí jako velbloud a v sexu se podobá psům a prasatům. Tím se jí nepodařilo naplnit specifický smysl lidského života.
Další modlitba zosobněných Véd k Pánu se týká Jeho vstupu do různých životních druhů. Ve čtrnácté kapitole *Bhagavad-gīty* je řečeno, že v každém druhu a formě života je přítomna nedílná duchovní část Nejvyššího Pána. Pán Samotný v *Bhagavad-gītě* tvrdí, že je otcem dávajícím sémě všem formám a druhům, které tedy musejí být považovány za Jeho syny. Vstup Nejvyššího Pána v podobě Paramátmy do srdcí všech bytostí někdy impersonalisty svádí k tomu, že kladou živé bytosti a Nejvyššího Pána na stejnou úroveň. Myslí si: “Nejvyšší Pán i individuální duše vstupují do různých těl, jaký je tedy mezi nimi rozdíl? Proč by měla individuální

duše uctívat Paramátmu neboli Nadduši?” Podle nich jsou Nadduše a individuální duše na stejné úrovni, jsou totožné a není mezi nimi rozdíl. Mezi Nadduší a individuální duší však rozdíl je a vysvětluje ho *Bhagavad-gītā* v patnácté kapitole, kde Pán říká, že i když se nachází s živou bytostí ve stejném těle, Jeho postavení je vyšší. Zevnitř diktuje či dává inteligenci individuální duši. V *Gītě* jasně stojí, že Pán dává individuální duši inteligenci a že paměť a zapomnění ovlivňuje Nadduše. Nikdo nemůže jednat nezávisle bez souhlasu Nadduše. Individuální duše jedná podle své minulé karmy, kterou připomíná Pán. Individuální duše je svojí povahou zapomnětlivá, ale Pán v srdci jí připomíná, co chtěla v minulém životě dělat. Inteligence individuální duše se projevuje jako oheň ve dřevě. Ačkoliv oheň zůstává vždy ohněm, jeho velikost odpovídá množství dřeva. Podobně i když je individuální duše kvalitativně totožná s Nejvyšším Pánem, projevuje se podle toho, jak jí dovolí omezení jejího současného těla. Nejvyšší Pán, Nadduše, je však neomezený. Označuje se jako *eka-rasa*. *Eka* znamená “jedna” a *rasa* znamená “nálada”. Transcendentální postavení Nejvyššího Pána se vyznačuje věčností, blažeností a plným poznáním. Jeho postavení *eka-rasa* se ani v nejmenším nemění, když se stává svědkem a rádcem individuální duše v každém individuálním těle. Individuální duše Pánem Brahmou počínaje a mravencem konče projevuje svoji duchovní energii úměrně svému současnému tělu. Polobozi náleží do téže kategorie jako individuální duše v tělech lidských bytostí nebo nižších zvířat. Inteligentní osoby proto polobohy, kteří jsou pouze nepatrní zástupci Krišny projevení v podmíněných tělech, neuctívají. Individuální duše může projevit svoji energii jen úměrně tvaru a struktuře těla. Nejvyšší Osobnost Božství však může projevit všechny svoje energie zcela beze změny v jakémkoliv tělesném tvaru či podobě. Názor májávádských filosofů, že Bůh a individuální duše jsou jedno a totéž, nelze přijmout, protože individuální duše musí rozvíjet svoji energii podle stupně vývoje různých druhů těl. Individuální duše v těle nemluvněte nemůže projevit plnou sílu dospělého muže, ale Nejvyšší Osobnost Božství, Krišna, dokázal projevit svoji plnou

moc zabitím Pútany a dalších démonů, kteří Ho napadli, i když ležel jako dítě na klíně své matky. Duchovní energie Nejvyšší Osobnosti Božství se tedy označuje jako *eka-rasa*, neměnná. Nejvyšší Pán, Osobnost Božství, je proto jako jediný hoden uctívání a osoby, které nejsou znečištěny kvalitami hmotné přírody, to velmi dobře vědí. Jinými slovy, Nejvyšší Osobnost Božství mohou uctívat pouze osvobozené duše. Méně inteligentní májávádí uctívají polobohy, protože si myslí, že polobozi a Nejvyšší Osobnost Božství jsou na stejné úrovni.

Zosobněné Védy pokračovaly ve svých poklonách: “Drahý Pane,” modlily se, “po mnoha a mnoha zrozeních začnou ti, kdo opravdu zmoudřeli, s dokonalým poznáním uctívat Tvoje lotosové nohy.” To je potvrzeno v *Bhagavad-gītě*, kde Pán říká, že po mnoha a mnoha zrozeních se vznešená duše, *mahātmā*, odevzdá Pánu, jelikož dobře ví, že Vásudéva, Krišna, je příčina všech příčin. Védy pokračovaly: “Již bylo vysvětleno, že mysl, inteligenci a smysly nám dal Bůh, a když jsou tyto nástroje skutečně očištěny, není jiná možnost, než je všechny zaměstnat v oddané službě Pánu. Živá bytost je uvězněna v různých formách života kvůli zneužití mysli, inteligence a smyslů k hmotným činnostem. Různé druhy těl jsou udělovány jako výsledek činů živé bytosti a hmotná příroda je stvoří podle jejích tužeb. Protože si živá bytost přeje a zaslouží určitý druh těla, hmotná příroda jí ho na pokyn Nejvyššího Pána dá.”

Ve třetím zpěvu *Śrīmad-Bhāgavatamu* je vysvětleno, že živá bytost je pod dohledem vyšší autority umístěna do semene mužského jedince a vstříknuta do lůna určitého ženského jedince, aby vyvinula určitý druh těla. Živá bytost používá svoje smysly, inteligenci, mysl a tak dále specifickým způsobem, který si sama zvolí, a tak vyvine určitý druh těla, v němž zůstane uvězněna. Tak se ocitá v různých formách života, buď v těle poloboha, člověka nebo zvířete, podle různých situací a okolností.

Védská literatura vysvětluje, že živé bytosti uvězněné v různých životních druzích jsou nedílné části Nejvyššího Pána. Májávádští filosofové si pletou živou bytost s Paramátmou, která ve skutečnosti doprovází živou bytost jako přítel. Protože jak Paramátmá

(lokalizovaný aspekt Nejvyšší Osobnosti Božství), tak individuální živá bytost se nacházejí v těle, dochází někdy k omylu, že mezi nimi není rozdíl. Mezi individuální živou bytostí a Nadduší však existuje jednoznačný rozdíl a *Varāha Purāṇa* ho vysvětluje takto. Nejvyšší Pán má dva druhy nedílných částí-živou bytost zvanou *vibhinnāṁśa* a Paramátmu zvanou *svāṁśa*. Úplná část Nejvyšší Osobnosti Božství zvaná *svāṁśa* je stejně mocná jako Samotná Nejvyšší Osobnost Božství. Mezi mocí Nejvyšší Osoby a Její úplné expanze, jako je Paramátmá, není sebemenší rozdíl. Nedílné části zvané *vibhinnāṁśa* však mají jen nepatrnou část Pánovy moci. *Nārada Pañcarātra* uvádí, že živé bytosti, které představují okrajovou energii Nejvyššího Pána, jsou nepochybně téže duchovní kvality jako Samotný Pán, ale jsou náchylné být znečištěny hmotnými kvalitami. Protože má nepatrná živá bytost sklon podléhat hmotným kvalitám, nazývá se *jīva*. Nejvyšší Osobnost Božství je někdy také znám jako Šiva, dokonale příznivý. Rozdíl mezi Šivou a *jīvou* spočívá v tom, že dokonale příznivá Osobnost Božství není nikdy ovlivněna hmotnými kvalitami, zatímco nepatrné části Nejvyšší Osobnosti Božství mají sklon podléhat jejich vlivu.

Nadduše v těle určité živé bytosti si jako úplná část Pána zaslouží být individuální živou bytostí uctívána. Vznešení mudrci proto dospěli k závěru, že proces meditace slouží k tomu, aby se individuální živá bytost mohla soustředit na lotosové nohy Nadduše (Višnua). To je skutečné *samādhi*. Živá bytost se nemůže z otroctví hmoty vysvobodit vlastním úsilím. Musí tedy začít s oddanou službou lotosovým nohám Nejvyššího Pána neboli Nadduše ve svém nitru. Šrídhara Svámí, významný komentátor *Śrīmad-Bhāgavatamu*, o tom složil pěkný verš s tímto významem: “Můj milý Pane, jsem Tvou věčnou částí, ale uvěznily mě hmotné energie, které také pocházejí z Tebe. Jako příčina všech příčin jsi vstoupil do mého těla v podobě Nadduše a já si po Tvém boku mohu užívat svrchovaně blaženého života s plným poznáním. Proto mi, můj milý Pane, prosím nařiď, abych Ti s oddaností sloužil, a mohl se tak vrátit do svého původního postavení transcendentální blaženosti.”

Vznešené osobnosti vědí, že živá bytost uvězněná v tomto hmotném světě se nemůže osvobodit vlastní snahou. Proto se s pevnou vírou a oddaností věnují transcendentální oddané službě Pánu. To je výrok zosobněných Véd.
Zosobněné Védy pokračovaly: "Drahý Pane, dosáhnout dokonalého poznání Absolutní Pravdy je velmi obtížné. Jsi tak laskavý k pokleslým duším, že se zjevuješ v různých inkarnacích a věnuješ se různým činnostem. Objevuješ se dokonce i jako historická osobnost v tomto hmotném světě a Tvoje zábavy jsou velmi pěkně popsány ve védské literatuře. Tyto zábavy jsou stejně přitažlivé jako oceán transcendentální blaženosti. Lidé mají přirozený sklon číst příběhy, ve kterých jsou oslavovány obyčejné *jīvy*, ale když je začne přitahovat védská literatura, která líčí Tvoje věčné zábavy, ponoří se do opravdového oceánu transcendentální blaženosti. Tak jako unaveného člověka osvěží, když se ponoří do vodní nádrže, podmíněná duše, která je velmi znechucena hmotnými činnostmi, se osvěží a zapomene na všechnu únavu z hmotných činností pouhým ponořením se do transcendentálního oceánu Tvých činností a pohroužením se do transcendentálního oceánu blaženosti. Nejinteligentnější oddaní se proto nevěnují žádnému jinému způsobu seberealizace než oddané službě a neustále se zabývají jejími devíti procesy, zvláště nasloucháním a opěvováním. Když Tvoji oddaní naslouchají Tvým transcendentálním zábavám a opěvují je, nestarají se ani o transcendentální blaženost spojenou s osvobozením nebo se splynutím s Nejvyšším. Tito oddaní se nezajímají ani o takzvané osvobození a určitě nemají zájem o hmotné činnosti sloužící k povznesení se na nebeské planety kvůli smyslovému požitku. Čistí oddaní vyhledávají pouze společnost *paramahaṁsů* neboli vznešených osvobozených oddaných, aby mohli neustále naslouchat o Tvé slávě a opěvovat ji. Proto jsou čistí oddaní připraveni obětovat veškeré pohodlí v životě včetně rodinného života a takzvané společnosti, přátelství a lásky. Ti, kdo ochutnali nektar oddanosti v podobě transcendentální vibrace opěvující Tvoji slávu-*Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare/Hare Rāma, Hare Rāma, Rāma Rāma, Hare*

Hare-se nezajímají o žádnou jinou duchovní blaženost nebo o hmotné pohodlí, které čistým oddaným připadají méně důležité než tráva na ulici.”

Zosobněné Védy pokračovaly: “Drahý Pane, když osoba dokáže očistit svoji mysl, smysly a inteligenci oddanou službou s plným vědomím Krišny, mysl se jí stane přítelem. Jinak je mysl vždy nepřítelem. Když se mysl věnuje oddané službě Pánu, stane se důvěrným přítelem živé bytosti, protože ta potom může neustále myslet na Nejvyššího Pána. Ty, Pane, jsi živé bytosti věčně drahý, takže když na Tebe myslí, okamžitě cítí velkou spokojenost, po které toužila život za životem. Když je její mysl takto soustředěna na lotosové nohy Nejvyšší Osobnosti Božství, živá bytost se nevěnuje žádnému nižšímu druhu uctívání nebo nižšímu procesu seberealizace. Snaží-li se uctívat nějakého poloboha nebo přijme-li nějaký jiný způsob seberealizace, stane se obětí koloběhu rození a umírání a nikdo nedokáže ani odhadnout, jak hluboko poklesne tím, že vstoupí do odporných forem života, jako jsou kočky a psi.”

Šrí Naróttama dás Thákur zpíval, že osoby, které oddaně neslouží Pánu, ale které přitahuje filosofická spekulace a plodonosné činnosti, pijí jedovaté výsledky těchto činností. Tyto osoby jedí všemožné odporné věci, jako je maso, a holdují alkoholu a dalším omamným látkám a po smrti jsou nuceni se narodit v nižších druzích života. Materialisté obvykle uctívají pomíjivé hmotné tělo a zapomínají na blaho duchovní duše v něm. Někteří se uchylují k materialistické vědě, aby zlepšili své tělesné pohodlí, a jiní uctívají polobohy, aby byli povzneseni na nebeské planety. Cílem jejich života je zajistit pohodlí hmotnému tělu, ale zapomínají na zájem duchovní duše. Tyto osoby védská literatura označuje za sebevrahy, protože lpění na hmotném těle a jeho pohodlí nutí živou bytost neustále se rodit a umírat a trpět přitom hmotnými bolestmi. Lidská životní podoba dává příležitost pochopit svoje postavení. Proto ta nejinteligentnější osoba začne oddaně sloužit, aby zaměstnala mysl, smysly a tělo výhradně ve službě Pánu.

Zosobněné Védy pokračovaly: “Drahý Pane, je mnoho velmi učených mystických jógích, kteří s velkou rozvahou usilují o

nejvyšší životní dokonalost. Jógovým procesem ovládají životní vzduch v těle, soustřeďují mysl na podobu Višnua a přísně ovládají smysly, ale i po velmi náročné askezi a sebeovládání dosahují stejného cíle jako Tvoji nepřátelé. Jinými slovy, jógí i velcí moudří spekulující filosofové nakonec dosáhnou záře neosobního Brahmanu, jehož automaticky dosáhnou démoni, zapřisáhlí nepřátelé Pána. Démoni jako Kansa, Šišupála a Dantavakra také dosáhnou Brahmanu, protože ve svém nepřátelství neustále meditují o Nejvyšší Osobnosti Božství. Jde o to soustředit mysl na Nejvyšší Osobnost Božství. Ženy jako gópí ke Krišnovi lnuly proto, že si je podmanila Jeho krása, a jejich mentální soustředění na Krišnu pocházelo z chtíče. Chtěly, aby je objímaly Jeho paže, které připomínají svým překrásně zaobleným tvarem hada. Podobně my, védské hymny, pouze soustřeďujeme mysl na Tvoje lotosové nohy. Ženy jako gópí na Tebe myslí pod vlivem chtíče a my se soustřeďujeme na Tvoje lotosové nohy, abychom se vrátily domů, zpátky k Bohu. Tvoji nepřátelé na Tebe také myslí-neustále přemýšlejí, jak Tě zabít-a jógí podstupují velkou askezi, jen aby dosáhli Tvé neosobní záře. Přestože všechny tyto osoby soustřeďují svoji mysl různými způsoby, dosáhnou duchovní dokonalosti odpovídající jejich různým pohledům, protože Ty, ó Pane, neděláš mezi svými oddanými rozdíly.”

Šrídhara Svámí napsal v této souvislosti pěkný verš: “Můj drahý Pane, neustále myslet na Tvoje lotosové nohy je velmi obtížné. Dokáží to vznešení oddaní, kteří k Tobě již vyvinuli lásku a prokazují Ti transcendentální láskyplnou službu. Můj drahý Pane, přeji si, aby moje mysl také spočinula na Tvých lotosových nohách, alespoň na nějaký čas.”

To, jak různí spiritualisté dosahují duchovní dokonalosti, je popsáno v *Bhagavad-gītě*, kde Pán říká, že udělí oddanému dokonalost, po které touží, úměrně tomu, jak se Mu odevzdá. Impersonalisté, jógí a nepřátelé Pána vstoupí do Pánovy transcendentální záře, ale personalisté, kteří následují ve stopách obyvatel Vrindávanu nebo přísně následují cestu oddané služby, jsou povzneseni do Krišnova osobního sídla, Gólóky Vrindávanu, nebo na Vaikunthy.

Impersonalisté i personalisté vstupují do duchovní říše, duchovního nebe, ale impersonalisté dostávají místo v neosobním Brahmanu, zatímco personalisté získávají místo na Vaikuntě nebo na planetě Vrindávanu podle své touhy sloužit Pánu v určitých náladách. Zosobněné Védy prohlásily, že osoby narozené po stvoření tohoto hmotného světa nemohou pochopit existenci Nejvyšší Osobnosti Božství svým hmotným poznáním. Tak jako osoba narozená v určité rodině nechápe situaci svého praděda, který žil před narozením současné generace, my nedokážeme pochopit Nejvyšší Osobnost Božství, Nárájana či Krišnu, který věčně existuje v duchovním světě. V osmé kapitole *Bhagavad-gīty* je jasně řečeno, že Nejvyšší Osoby, která žije věčně v duchovním království Boha (*sanātana-dhāma*), lze dosáhnout jedině oddanou službou.
Brahmá je první stvořená bytost v hmotném světě. Před ním v hmotném světě žádná živá bytost neexistovala-byl prázdný a temný, dokud se Brahmá nenarodil na lotosu, který vyrostl z břicha Garbhódakašájí Višnua. Garbhódakašájí Višnu je expanzí Káranódakašájí Višnua, který je expanzí Sankaršana, a ten je expanzí Balarámy, jenž je přímou expanzí Pána Krišny. Po stvoření Brahmy se narodily dva druhy polobohů: polobozi, jako jsou čtyři bratři Sanaka, Sanátana, Sanandana a Sanat-kumára, kteří představují zřeknutí se světa, a polobozi jako Maríči a jejich potomci určení k tomu, aby si tohoto hmotného světa užívali. Z těchto dvou druhů polobohů se postupně projevily všechny ostatní živé bytosti, včetně lidských. Všechny živé bytosti v tomto hmotném světě, včetně Brahmy, všech polobohů a všech Rákšasů, je tedy třeba považovat za mladé. To znamená, že se narodily teprve nedávno. Proto tak jako osoba nedávno narozená v nějaké rodině nechápe situaci svého vzdáleného předka, nikdo v tomto hmotném světě nedokáže porozumět postavení Nejvyššího Pána v duchovním světě, protože hmotný svět byl stvořen teprve nedávno. Všechny projevy v hmotném světě-konkrétně čas, živé bytosti, Védy a hrubé a jemné hmotné prvky-sice existují dlouho, ale jsou v určité době stvořeny. Každý proces vymyšlený v této stvořené situaci jako způsob, jak

porozumět původnímu zdroji stvoření, je třeba považovat za produkt nové doby.
Procesem seberealizace či realizace Boha prostřednictvím plodonosných činností, filosofické spekulace nebo mystické jógy se tedy nelze dostat až k původnímu zdroji všeho. Když stvoření zanikne, když přestanou existovat Védy, hmotný čas i hrubé a jemné hmotné prvky a živé bytosti spočívají v neprojeveném stavu v Nárájanovi, všechny stvořené procesy pozbývají platnost a přestávají fungovat. Oddaná služba však věčně pokračuje ve věčném duchovním světě. Proto jediný skutečný proces seberealizace či realizace Boha je oddaná služba a ten, kdo se jí začne věnovat, následuje skutečnou cestu realizace Boha.
Šrídhara Svámí složil verš, který vyjadřuje myšlenku, že svrchovaný zdroj všeho, Nejvyšší Osobnost Božství, je tak velký a neomezený, že Mu živé bytosti nemohou porozumět žádným hmotným úsilím. Proto bychom se měli modlit k Pánu, abychom Mu mohli věčně oddaně sloužit, a tak mohli Jeho milostí poznat svrchovaný zdroj stvoření. Svrchovaný zdroj stvoření, Nejvyšší Pán, se zjevuje jen oddaným. Ve čtvrté kapitole *Bhagavad-gīty* říká Pán Ardžunovi: “Můj milý Ardžuno, protože jsi Můj oddaný a důvěrný přítel, vyjevím ti způsob, jak Mě můžeš poznat. Jinými slovy, svrchovaný zdroj stvoření, Nejvyšší Osobnost Božství, nelze poznat vlastní snahou. Musíme Ho potěšit oddanou službou a On se nám pak zjeví. Tehdy Ho můžeme do určité míry poznat.
Existují různé druhy filosofů, kteří se snažili poznat svrchovaný zdroj svojí mentální spekulací. Existuje šest druhů mentálních spekulantů, jejichž spekulace se nazývají *ṣaḍ-darśana.* Všichni tito filosofové jsou impersonalisté a jsou známi jako májávádí. Každý z nich se snažil prosadit svůj názor, ačkoliv později se shodli na kompromisu a prohlásili, že všechny názory vedou ke stejnému cíli, a jsou tedy platné. Podle modliteb zosobněných Véd však neplatí žádný z nich, protože jejich proces poznání je vytvořen v pomíjivém hmotném světě. Nikdo z nich nepochopil to skutečně podstatné: Nejvyšší Osobnost Božství neboli Absolutní Pravdu lze poznat jen oddanou službou.

Jeden druh filosofů známých jako mímánsakové a představovaných mudrci jako Džaimini dospěl k závěru, že by se měli všichni věnovat zbožným činnostem nebo předepsaným povinnostem, což je přivede k nejvyšší dokonalosti. To však vyvrací devátá kapitola *Bhagavad-gīty*, kde Pán Krišna říká, že prostřednictvím zbožných činností je možné být povznesen na nebeské planety, ale jakmile se zásoba zbožných činností vyčerpá, je třeba opustit vyšší úroveň hmotného požitku na nebeských planetách a okamžitě sestoupit znovu na tyto nižší planety, kde se žije velmi krátce a úroveň hmotného požitku je nižší. Přesná slova použitá v *Bhagavad-gītě* jsou *kṣīṇe puṇye martya-lokaṁ viśanti*. Závěr mímánsaků, že zbožné činnosti nás přivedou k Absolutní Pravdě, tedy neplatí. Ačkoliv čistý oddaný má v povaze jednat zbožně, nikdo nemůže dosáhnout přízně Nejvyšší Osobnosti Božství samotnými zbožnými činnostmi. Ty nás mohou zbavit znečištění způsobeného nevědomostí a vášní, ale oddaný, který neustále naslouchá transcendentálnímu poselství Boha v podobě *Bhagavad-gīty, Śrīmad- Bhāgavatamu* či podobných písem, této očisty dosáhne automaticky. Z *Bhagavad-gīty* víme, že i osobu, která nedosáhla úrovně zbožných činností, ale zcela se věnuje oddané službě, je třeba považovat za správně umístěnou na cestě duchovní dokonalosti. V *Bhagavad-gītě* je také řečeno, že toho, kdo oddaně slouží s láskou a vírou, vede Nejvyšší Osobnost Božství z jeho nitra. Pán Samotný jako Paramátmá neboli duchovní mistr v srdci dává oddanému přesné pokyny, pomocí nichž se může postupně vrátit k Bohu. Závěr mímánsaků není pravda, která nás může přivést ke skutečnému poznání.

Sánkhjoví filosofové-metafyzici či materialističtí vědci-zase studují tento vesmírný projev svojí vymyšlenou vědeckou metodou a neuznávají svrchovanou autoritu Boha jako jeho stvořitele. Činí mylný závěr, že reakce hmotných prvků jsou původní příčinou stvoření. *Bhagavad-gītā* však tuto teorii neuznává. Jasně říká, že činnosti vesmíru v pozadí řídí Nejvyšší Osobnost Božství. Tuto skutečnost potvrzuje védský pokyn *sad vā saumyedam agra āsīt*, což znamená, že původ stvoření existoval před projevením vesmíru. Z toho důvodu nemohou být hmotné prvky příčinou hmotného

stvoření. I když jsou považovány za bezprostřední příčiny, původní příčina je Samotná Nejvyšší Osobnost Božství. *Bhagavad-gītā* proto uvádí, že hmotnou přírodu řídí Krišna.

Závěr ateistické sánkhjové filosofie je, že vzhledem k dočasné či klamné povaze následků-jevů tohoto hmotného světa-je příčina také klamná. Sánkhjoví filosofové se přiklánějí k voidismu, ale pravda je taková, že původní příčina je Nejvyšší Osobnost Božství a tento vesmírný projev je dočasný projev Jeho hmotné energie. Když je zničen, jeho příčina, věčný duchovní svět, pokračuje v existenci beze změny, a proto se nazývá *sanātana-dhāma*, věčné sídlo. Závěr sánkhjových filosofů je tedy nesprávný.

Pak zde jsou filosofové vedení Gautamou a Kanádou. Dopodrobna studovali příčinu a následek hmotných prvků a dospěli k závěru, že původní příčina stvoření je kombinace atomů. Materialističtí vědci v současnoti následují ve stopách Gautamy a Kanády, kteří šířili tuto teorii zvanou *Paramāṇuvāda*. Nelze ji však podpořit, neboť původní příčinou nejsou netečné atomy. To potvrzuje *Bhagavad-gītā, Śrīmad-Bhāgavatam* a Védy, které praví *eko nārāyaṇa āsīt:* před stvořením existoval pouze Nárájan. *Śrīmad-Bhāgavatam* a *Vedānta-sūtra* navíc uvádějí, že původní příčina má vědomí a přímo i nepřímo si je vědoma všeho v tomto stvoření. V *Bhagavad-gītě* Krišna říká: *ahaṁ sarvasya prabhavaḥ* ("Jsem původní příčina všeho.") a *mattaḥ sarvaṁ pravartate* ("Vše je stvořeno ze Mě.") Atomy tedy mohou tvořit základní strukturu hmoty, ale tvoří je Nejvyšší Osobnost Božství. Filosofii Gautamy a Kanády proto nelze podpořit.

Impersonalisté vedení Aštávakrou a později Šankaračárjou považují za příčinu všeho neosobní záři Brahmanu. Podle jejich teorie je hmotný projev dočasný a neskutečný, zatímco neosobní záře Brahmanu je skutečnost. Tuto teorii však také nelze podpořit, neboť Pán Samotný říká v *Bhagavad-gītě,* že záře Brahmanu spočívá na Jeho osobnosti. *Brahma-saṁhitā* potvrzuje, že záře Brahmanu jsou paprsky Krišnova těla. Neosobní Brahman tedy nemůže být původní příčinou vesmírného projevu. Tou je dokonalá a vědomá Osobnost Božství, Góvinda.

Nejnebezpečnější teorie impersonalistů uvádí, že když Bůh přichází jako inkarnace, přijímá hmotné tělo stvořené třemi kvalitami hmotné přírody. Tuto májávádskou teorii zavrhl Pán Čaitanja jako nanejvýš urážlivou. Řekl, že kdo si myslí, že transcendentální tělo Osobnosti Božství stvořila hmotná příroda, se dopouští největšího přestupku proti lotosovým nohám Višnua. *Bhagavad-gītā* také uvádí, že když Pán, Osobnost Božství, sestoupí v lidské podobě, vysmívají se Mu jen pošetilci a darebáci. To se ve skutečnosti dělo, když se Pán Krišna, Pán Ráma a Pán Čaitanja pohybovali v lidské společnosti jako lidské bytosti.
Zosobněné Védy zavrhují neosobní pojetí jako hrubě překroucené. *Brahma- saṁhitā* popisuje tělo Nejvyšší Osobnosti Božství slovy *ānanda-cinmaya-rasa.* Nejvyšší Pán, Osobnost Božství, má duchovní, nikoliv hmotné tělo. Může si všeho užívat kteroukoliv jeho částí, a proto je všemocný. Končetiny hmotného těla mohou mít jen určitou funkci, například ruce mohou uchopit, ale ne vidět či slyšet. Protože však tělo Nejvyšší Osobnosti Božství tvoří *ānanda-cinmaya- rasa,* a je proto *sac-cid-ānanda-vigraha,* může si Pán užívat čehokoliv a konat cokoliv kteroukoliv končetinou. Považování duchovního těla Pána za hmotné je způsobeno sklonem stavět Nejvyšší Osobnost Božství na stejnou úroveň s podmíněnou duší. Podmíněná duše má hmotné tělo. Má-li tedy Bůh také hmotné tělo, lze neosobní teorie o absolutní jednotě Nejvyšší Osobnosti Božství a živých bytostí velmi snadno šířit. Když přichází Nejvyšší Osobnost Božství, projevuje nehmotné tělo, a proto neexistuje rozdíl mezi Jeho dětským tělem, kdy ležel na klíně matky, a Jeho takzvaně dospělým tělem, kdy bojoval s démony. V dětském těle také bojoval s démony, například s Pútanou, Trinávartou a Aghásurou, a to se stejnou silou jako s démony Dantavakrou či Šišupálou ve svém mládí. Jakmile podmíněná duše změní hmotné tělo, zapomene na vše, co s minulým tělem souviselo, ale z *Bhagavad-gīty* víme, že Krišna díky svému tělu *sac-cid-ānanda-vigraha* nezapomněl na to, že před milióny let učil boha Slunce *Bhagavad-gītu*. Pán je proto známý jako Purušóttama, neboť je transcendentální hmotné i duchovní existenci. To, že je příčinou

všech příčin, znamená, že je příčinou duchovního i hmotného světa. Nejvyšší Pán, Osobnost Božství, je všemocný a vševědoucí. Jelikož hmotné tělo nemůže být všemocné ani vševědoucí, Pánovo tělo je nepochybně nehmotné. Májávádskou teorii, že Osobnost Božství přichází do tohoto hmotného světa s hmotným tělem, nelze ničím podpořit.

Lze učinit závěr, že všechny teorie materialistických filosofů pocházejí z dočasné, klamné existence jako představy ve snu. Ty nás nepochybně nemohou dovést k Absolutní Pravdě. Absolutní Pravdu lze realizovat jen oddanou službou. V *Bhagavad-gītě* Pán říká: *bhaktyā mām abhijānāti:* “Lze Mě poznat jedině oddanou službou.” Šríla Šrídhara Svámí o tom složil pěkný verš: “Můj drahý Pane, nechť se jiní věnují falešným sporům, suché spekulaci a teoretizování o vznešených filosofických tezích. Nechť bloudí v temnotě nevědomosti a klamu a kochají se falešnými představami, že jsou velcí učenci, ačkoliv postrádají poznání o Nejvyšší Osobnosti Božství. Co se mě týče, přeji si být osvobozen pouhým zpíváním svatých jmen svrchovaně krásné Nejvyšší Osobnosti Božství—Mádhava, Vámana, Trinajana, Sankaršan, Šrípati a Góvinda. Ó Pane Madhupati, zbav mě znečištění tohoto hmotného světa pouhým zpíváním Tvých transcendentálních jmen.”

Zosobněné Védy řekly: “Drahý Pane, když pouze Tvojí milostí živá bytost dosáhne správného závěru o Tvém vznešeném transcendentálním postavení, již se nestará o různé teorie vymyšlené mentálními spekulanty či takzvanými filosofy.” Tím se poukazuje na spekulativní teorie Gautamy, Kanády, Pataňdžaliho a Kapily (*nirīśvara*). Ve skutečnosti existují dva Kapilové: první, syn Kardamy Muniho, je inkarnací Boha, a druhý je novodobý ateista. Ateistický Kapila je často mylně označován za Nejvyšší Osobnost Božství. Pán Kapila, inkarnace Boha, se zjevil jako syn Kardamy Muniho před dávnou dobou, ve věku Svájambhuvy Manua. Modernímu věku vládne Vaivasvata Manu.

Podle májávádské filosofie je tento projevený, hmotný svět *mithyā* či *mājā,* falešný. Májávádí káží *brahma satyaṁ jagan mithyā:* “Pouze záře Brahmanu je skutečná a vesmírný projev je

klamný, neboli falešný.” Podle vaišnavské filosofie je však tento vesmírný projev skutečný, protože ho stvořil Nejvyšší Pán, Osobnost Božství. V *Bhagavad-gītě* Pán říká, že do tohoto hmotného světa vstupuje svojí jednou úplnou částí, a tak dochází ke stvoření. Také z Véd víme, že tento dočasný vesmírný projev (*asat*) pochází ze svrchované reality (*sat*). Rovněž z *Vedānta-sūtry* vyplývá, že všechno vzešlo z Nejvyššího Brahmanu. Proto vaišnavové tento vesmírný projev za falešný nepovažují. Vzhledem k tomu, že do tohoto hmotného světa Pán, Osobnost Božství, vstoupil ve své úplné části a zapříčinil stvoření, vaišnavští filosofové vidí vše, co se v něm nachází, ve vztahu k Nejvyššímu Pánu.

Toto pojetí hmotného světa velmi pěkně popisuje Šríla Rúpa Gósvámí. Říká, že odříkání těch, kdo zavrhnou hmotný svět jako klamný či falešný, aniž by věděli, že je projevem Nejvyššího Pána, nemá žádnou hodnotu. Vaišnavy však tento svět nepřitahuje, protože i když je hmotný svět obvykle považován za předmět smyslového požitku, oni nenacházejí ve smyslovém požitku zálibu, a tak je hmotné činnosti nepoutají. Vaišnava přijímá tento hmotný svět v souladu s védskými pokyny a jedná bez připoutanosti. Jelikož Nejvyšší Osobnost Božství je původní příčina všeho, vaišnava vidí vše ve vztahu ke Krišnovi, dokonce i v tomto hmotném světě. Díky tomuto pokročilému poznání se vše zduchovní. Jinými slovy, vše v hmotném světě je již duchovní, ale kvůli našemu nedostatku poznání vidíme věci jako hmotné.

Zosobněné Védy uvedly příklad, že ti, kdo hledají zlato, neodmítnou zlaté náušnice, náramky nebo cokoliv jiného ze zlata jen proto, že se tvarem liší od původního zlata. Všechny živé bytosti jsou nedílné části Nejvyššího Pána a kvalitativně totožné, ale nyní mají různé tvary v 8 400 000 druzích života, podobně jako mnoho různých ozdob vyrobených ze stejného zdroje zlata. Tak jako ten, kdo se zajímá o zlato, přijímá všechny zlaté ozdoby různých tvarů, vaišnava, který dobře ví, že všechny živé bytosti jsou kvalitativně totožné s Nejvyšší Osobností Božství, je všechny přijímá jako věčné služebníky Boha. Jako vaišnava má tedy osoba dostatek možností sloužit Nejvyšší Osobnosti Božství tím, že tyto podmíněné, svedené

živé bytosti napraví, poučí je o vědomí Krišny a vede je zpátky domů, zpátky k Bohu. Skutečností je, že tři hmotné kvality nyní rozrušují mysli živých bytostí, a živé bytosti proto jako ve snu transmigrují z jednoho těla do druhého. Když se však jejich vědomí změní ve vědomí Krišny, okamžitě umístí Krišnu do svých srdcí, a tak se jim otevře cesta k osvobození.

Všechny Védy označují Nejvyšší Osobnost Božství a živé bytosti za kvalitativně totožné-*cetana*, duchovní. To potvrzuje *Padma Purāṇa* výrokem, že existují dva druhy duchovních bytostí: jedna se nazývá *jīva* a druhá Nejvyšší Pán. Všechny živé bytosti od Pána Brahmy po mravence jsou *jīvy*, zatímco Pán je svrchovaný čtyřruký Višnu, neboli Džanárdana. Přesně řečeno, slovem *ātmā* lze označit jen Nejvyšší Osobnost Božství, ale protože živé bytosti jsou Jeho nedílné části, někdy se jím označují i ony. Živé bytosti se proto nazývají *jīvātmā* a Nejvyšší Pán Paramátmá. Paramátmá i *jīvātmā* jsou přítomny v tomto hmotném světě, a proto má hmotný svět jiný účel než smyslový požitek. Pojetí života jako smyslového požitku je klam, ale pojímat život jako službu *jīvātmy* Paramátmě není v žádném případě klamné ani v tomto hmotném světě. Osoba vědomá si Krišny to dokonale ví, a tak nepovažuje tento hmotný svět za falešný, ale jedná v realitě transcendentální služby. Oddaný proto vidí všechno v tomto hmotném světě jako příležitost sloužit Pánu. Nezavrhuje nic jako hmotné, ale zapojuje všechno do služby Pánu. Tak je vždy v transcendentálním postavení a vše, co používá ve službě Pánu, se tím duchovně očišťuje.

Šrídhara Svámí o tom složil pěkný verš: “Uctívám Nejvyššího Pána, Osobnost Božství, který je neustále projeven jako skutečný i v tomto hmotném světě, jenž někteří považují za falešný.” Představu, že tento hmotný svět je falešný, způsobuje nedostatek poznání, ale osoba s rozvinutým vědomím Krišny vidí Nejvyšší Osobnost Božství ve všem. To je skutečná relizace védského aforismu *sarva khalv idaṁ brahma:* “Vše je Brahman.”

Zosobněné Védy pokračovaly: “Drahý Pane, méně inteligentní lidé přijímají jiné cesty seberealizace, ale ve skutečnosti se nikdo nemůže zbavit znečištění hmotou nebo zastavit opakující se koloběh

rození a umírání, pokud není zcela čistý oddaný. Drahý Pane, vše spočívá na Tvých rozmanitých energiích a podporuješ všechny bytosti, jak uvádějí Védy: *eko bahūnāṁ yo vidadhāti kāmān.* Proto jsi udržovatel a živitel všech živých bytostí-polobohů, lidí i zvířat. Všechny udržuješ při životě a jsi také v srdcích všech bytostí. Jinými slovy, jsi kořen veškerého stvoření. Proto ti, kdo Ti neochvějně slouží a neustále Tě uctívají, ve skutečnosti zalévají kořen vesmírného stromu. Oddanou službou proto osoba uspokojuje nejen Osobnost Božství, ale také všechny ostatní bytosti, protože Pán vše udržuje a živí. Oddaný zná všudypřítomný rys Nejvyšší Osobnosti Božství, a je proto tím nejpraktičtějším lidumilem a altruistou. Tito čistí oddaní, kteří se plně věnují oddané službě, velmi snadno překonají koloběh rození a umírání, jako by přeskočili smrti přes hlavu."

Oddaný se nikdy nebojí smrti nebo změny těla. Jeho vědomí se změní ve vědomí Krišny, a i když se nevrátí k Bohu a přijme jiné hmotné tělo, nemá se čeho bát. Vhodným příkladem je Bharata Mahárádž. Třebaže se ve svém příštím životě stal jelenem, v následujícím životě byl zcela prost veškerého znečištění hmotou a dospěl do království Boha. *Bhagavad-gītā* proto potvrzuje, že oddaný není nikdy poražen. Cesta oddaného do duchovního království, zpátky domů, zpátky k Bohu, je zaručena. I když oddaný v jednom životě klopýtne, jeho pokračující vědomí Krišny ho povznáší stále výše, dokud se nevrátí k Bohu. Čistý oddaný očistí nejen sebe sama-každý, kdo se stane jeho žákem, bude také očištěn a nakonec bude moci bez potíží vstoupit do království Boha. Jinými slovy, smrt dokáže snadno překonat nejen čistý oddaný, ale jeho následovníci to mohou jeho milostí snadno dokázat také. Moc oddané služby je tak velká, že čistý oddaný může svými transcendentálními pokyny o překročení oceánu nevědomosti osvítit jinou osobu.

Pokyny čistého oddaného jeho žákovi jsou také velmi jednoduché. Nikdo nemá s následováním čistého oddaného potíže. Každý, kdo následuje ve stopách uznávaných oddaných, jako jsou Pán Brahmá, Pán Šiva, Kumárové, Manu, Kapila, král Prahlád, král Džanaka,

Šukadéva Gósvámí, Jamarádž a jejich následovníci v žákovské posloupnosti, velmi snadno najde bránu osvobození otevřenou. Na druhé straně neoddaní, kteří se zabývají nejistými procesy seberealizace jako gjána, jóga a karma, jsou považováni za stále znečištěné. Tyto znečištěné osoby, třebaže jsou zdánlivě pokročilé v seberealizaci, nedokáží osvobodit ani sebe, o svých následovnících ani nemluvě. Tito neoddaní se přirovnávají k uvázaným zvířatům, protože se nedokáží vymanit z formalit určitého druhu víry.
V *Bhagavad-gītě* jsou zavrženi jako *veda-vāda-rata.* Nejsou schopni pochopit, že se Védy zabývají činnostmi kvalit hmotné přírody-dobra, vášně a nevědomosti. Pán Krišna však Ardžunovi poradil, že je třeba překonat hranici povinností předepsaných ve Védách a začít rozvíjet vědomí Krišny, oddanou službu. V *Bhagavad-gītě* říká: *nistrai-guṇyo bhavārjuna:* "Můj milý Ardžuno, snaž se transcendovat védské obřady." Toto transcendentální postavení nad védskými obřady je oddaná služba. V *Bhagavad-gītě* Pán jasně uvádí, že ti, kdo Mu neochvějně oddaně slouží, jsou na úrovni Brahmanu. Skutečnou realizaci Brahmanu představuje vědomí Krišny a oddaná služba. Oddaní jsou proto skuteční brahmačárí, protože vždy jednají s vědomím Krišny neboli oddaně slouží.
Hnutí pro vědomí Krišny proto důrazně a s velkou autoritou vyzývá všechny zbožné lidi, aby se k němu připojili, neboť se tak mohou naučit milovat Boha, a překonat tak veškeré formální příkazy písem. Osoba, která se nedokáže vymanit z vlivu stereotypních náboženských zásad, se přirovnává ke zvířeti, které jeho pán uvázal na řetěz. Smyslem veškerého náboženství je poznat Boha a rozvinout svoji neprojevenou lásku k Němu. Pokud se někdo pouze drží formálních náboženských pokynů, ale nedosáhne lásky k Bohu, považuje se za uvázané zvíře. Není-li si vědom Krišny, není způsobilý pro osvobození z hmotné existence.
Šríla Šrídhara Svámí o tom složil pěkný verš: "Nechť se ostatní věnují tvrdé askezi, vrhají se z vrcholů hor na zem a umírají, nechť jiní cestují na mnohá poutní místa kvůli osvobození nebo důkladně studují filosofii a védskou literaturu. Nechť mystičtí jógí slouží meditací a nechť se různé náboženské skupiny zbytečně přou o to,

která je nejlepší. Skutečností je, že bez vědomí Krišny, oddané služby a milosti Nejvyšší Osobnosti Božství nelze překonat tento oceán hmoty.” Inteligentní osoba se proto vzdá všech stereotypních představ a připojí se k hnutí pro vědomí Krišny, aby získala skutečné osvobození.

Zosobněné Védy pokračovaly ve svých modlitbách: “Drahý Pane, Védy vysvětlují Tvůj neosobní rys. Nemáš ruce, ale můžeš přijímat všechny nabízené oběti. Nemáš nohy, ale můžeš kráčet rychleji než kdokoliv jiný. Ačkoliv nemáš oči, vidíš všechny události v minulosti, přítomnosti i budoucnosti. I když nemáš uši, slyšíš vše vyřčené. Přestože nemáš mysl, znáš každou bytost a všechny její minulé, současné i budoucí činnosti, a přesto nikdo neví, kdo jsi. Znáš všechny, ale Tebe nikdo nezná. Proto jsi nejstarší a svrchovaná osobnost.”

Jiná část Véd uvádí: “Nic nemusíš dělat. Tvoje poznání a moc jsou tak dokonalé, že se vše projevuje pouhou Tvojí vůlí. Nikdo se Ti nevyrovná ani Tě nepředčí a každý Ti věčně slouží.” Tak výroky Véd popisují, že Absolutní nemá nohy, ruce, oči, uši ani mysl, a přesto může jednat prostřednictvím svých energií a uspokojovat potřeby všech živých bytostí. *Bhagavad-gītā* uvádí, že Jeho ruce a nohy jsou všude, protože je všudypřítomný. Ruce, nohy, uši a oči všech živých bytostí řídí Nadduše v jejich srdci. Bez přítomnosti Nadduše se ruce a nohy nemohou pohybovat. Nejvyšší Pán, Osobnost Božství, je tak vznešený, nezávislý a dokonalý, že i bez očí, nohou a uší nezávisí ve svých činnostech na jiných. Ostatní naopak závisejí ohledně činností svých různých smyslů na Něm. Pokud živou bytost neinspiruje a neřídí Nadduše, sama nemůže jednat.

Skutečností je, že z konečného hlediska je Absolutní Pravda Nejvyšší Osoba. Protože však jedná prostřednictvím svých různých energií, které naprostí materialisté nemohou vidět, považují Pána za neosobního. Například lze pozorovat něčí umění, s nímž maluje květinu, a je pochopitelné, že sladění barev, tvar a vše ostatní si vyžádalo umělcovu pečlivou pozornost. Umělcova práce se jasně projevuje v malování různých rozkvetlých květin. Naprostý

materialista však nevidí ruku Boha za tak uměleckými výtvory, jako jsou skutečné kvetoucí květiny v přírodě, a dochází k závěru, že Absolutní Pravda je neosobní. Absolutní je ve skutečnosti osoba, ale je nezávislý. Nemusí osobně vzít štětec a barvy, aby namaloval květiny, protože Jeho energie jednají tak úžasně, že se zdá, jako by květiny vyrostly bez pomoci umělce. Neosobní pohled na Absolutní Pravdu přijímají méně inteligentní lidé, protože bez služby Pánu nelze pochopit, jak Nejvyšší jedná-nelze se ani dozvědět Pánovo jméno. Vše o Pánových činnostech a osobních rysech je vyjeveno oddanému jen prostřednictvím jeho láskyplného služebnického postoje.

V *Bhagavad-gītě* se jasně praví: *bhoktāraṁ yajña-tapasām:* “Pán přijímá všechny oběti a výsledky veškeré askeze.” Poté Pán říká: “*sarva-loka-maheśvaram:* “Patří Mi všechny planety.” To je postavení Nejvyšší Osobnosti Božství. Zatímco se transcendentálně raduje na Gólóce Vrindávanu ve společnosti svých věčných společníků, gopí a pasáčků, Jeho energie jednají pod Jeho vedením po celém stvoření, aniž by rušily Jeho věčné zábavy.

Pouze oddanou službou lze porozumět, jak Nejvyšší Osobnost Božství jedná prostřednictvím svých nepochopitelných energií zároveň neosobně i jako osoba. Jedná přesně jako svrchovaný císař, jemuž podléhá mnoho tisíc králů a náčelníků. Nejvyšší Osobnost Božství je svrchovaně nezávislá vládnoucí osoba a všichni polobozi včetně Pána Brahmy, Pána Šivy, Indry (krále nebes) a králů planet Měsíce a Slunce jednají pod Jeho vedením. Védy potvrzují, že slunce svítí, vítr vane a oheň šíří teplo ze strachu z Nejvyšší Osobnosti Božství. Hmotná příroda vytváří v hmotném světě všemožné druhy pohyblivých a nehybných objektů, ale žádný z nich nemůže jednat nezávisle nebo tvořit bez souhlasu Nejvyššího Pána. Všechny jednají jako Jeho poddaní, tak jako podřízení králové odvádějí roční daně císaři.

Védy uvádějí, že každá živá bytost se sytí zbytky jídla obětovaného Nejvyšší Osobnosti Božství. Pokyny k velkým obětem říkají, že Nárájan má být přítomen jako svrchované Božstvo oběti, po níž se zbytky jídla rozdělují polobohům. Tomu se říká *yajña-bhāga*. Každý

polobůh dostává podíl *yajña-bhāgy*, který přijímá jako prasádam. Závěr zní, že polobozi nemají nezávislou moc: jako různí výkonní činitelé podléhají Nejvyšší Osobnosti Božství a přijímají prasádam, neboli zbytky obětí. Plní příkazy Nejvyššího Pána přesně podle Jeho plánu. Nejvyšší Pán, Osobnost Božství, je v pozadí, a protože Jeho pokyny plní jiní, zdá se být neosobní. To, jak Nejvyšší Osoba transcenduje neosobní činnosti hmotné přírody, si nedokážeme naším výhradně materialistickým způsobem představit. Proto Pán vysvětluje v *Bhagavad-gītě*, že není nic vyššího než On a že neosobní Brahman Mu jako projev Jeho osobních paprsků podléhá. Šrípáda Šrídhara Svámí o tom proto složil pěkný verš: “Uctivě se klaním Nejvyššímu Pánu, Osobnosti Božství, který nemá hmotné smysly, ale díky Jehož řízení a vůli pracují všechny hmotné smysly. Je svrchovanou energií všech hmotných smyslů či orgánů. Je všemocný a svrchovaný vykonavatel všeho. Proto by Ho měli všichni uctívat. Této Nejvyšší Osobě se uctivě klaním.”
Krišna Samotný prohlašuje v *Bhagavad-gītě*, že je transcendentální všem vnímajícím i nevnímajícím bytostem, a proto se nazývá Purušóttama, což znamená Nejvyšší Osobnost. (*Puruṣa* znamená “osoba” a *uttama* znamená “nejvyšší” či “transcendentální.”) Na jiném místě říká, že tak jako vzduch spočívá ve všudypřítomném éteru, spočívá každý v Něm a jedná pod Jeho vedením.
Zosobněné Védy se dále modlily: “Drahý Pane, ke všem bytostem přistupuješ stejně, nestraníš žádnému druhu živé bytosti. Všechny živé bytosti si užívají či trpí v různých životních podmínkách vlivem svých hmotných tužeb. Jako Tvoje nedílné části se podobají jiskrám ohně. Tak jako jiskry tančí v planoucím ohni, všechny živé bytosti tančí na Tvé podpoře. Poskytuješ jim vše, po čem touží, a přesto nejsi zodpovědný za jejich požitek či utrpení. Existují různé druhy živých bytostí-polobozi, lidé, zvířata, stromy, ptáci, šelmy, mikrobi, červi, hmyz a vodní živočichové-a všechny si užívají nebo trpí, zatímco spočívají v Tobě.”
Živé bytosti se dělí na dva druhy: jedny se nazývají *nitya-mukta*, věčně osvobozené, a druhé *nitya-baddha*, věčně podmíněné. Živé bytosti *nitya-mukta* jsou v duchovním království a *nitya-*

baddhové v hmotném světě. V duchovním světě živé bytosti i Pán zaujímají svoje původní postavení, jako živé jiskry v planoucím ohni. V hmotném světě je Pán všudypřítomný ve svém neosobním rysu, ale živé bytosti do větší či menší míry ztratily svoje vědomí Krišny, tak jako jiskry někdy vyletí z planoucího ohně a ztratí svoji původní zářivost. Některé spadnou do suché trávy, a tak roznítí další velký oheň. To se vztahuje na čisté oddané, kteří mají soucit s ubohými a nevinnými živými bytostmi. Čistý oddaný rozněcuje vědomí Krišny v srdcích podmíněných duší, a tak se planoucí oheň duchovního světa projevuje i v tomto hmotném světě. Některé jiskry spadnou do vody a okamžitě ztratí svoji původní záři a vyhasnou. Lze je přirovnat k živým bytostem, které se narodí mezi naprostými materialisty. V tomto případě jejich původní vědomí Krišny vyhasne. Některé jiskry spadnou na zem a napůl hoří a napůl vyhasínají. Některé živé bytosti tedy postrádají vědomí Krišny, některé ho mají jen napůl a některé si jsou Krišny skutečně vědomy. Polobozi na vyšších planetách-Pán Brahmá, Indra, Čandra, bůh Slunce a různí další-si jsou všichni vědomi Krišny. Lidská společnost se nachází mezi polobohy a zvířaty, a tak jsou si někteří víceméně vědomi Krišny a jiní na Krišnu zcela zapomněli. Živé bytosti třetí třídy-zvířata, rostliny, stromy a vodní živočichové-vědomí Krišny úplně ztratili. Tento ve Védách uvedený příklad s jiskrami planoucího ohně je velmi vhodný k pochopení, jak jsou různé druhy živých bytostí podmíněné. Nade všemi ostatními živými bytostmi však je Nejvyšší Osobnost Božství, Krišna neboli Purušóttama, jehož žádné hmotné podmínky nikdy nesvazují.
Někdo se může ptát, proč živé bytosti náhodou poklesly do různých podmínek života. Pro zodpovězení této otázky je třeba nejprve pochopit, že na živé bytosti nemůže mít vliv náhoda; týká se jen neživých věcí. Podle védské literatury mají živé bytosti poznání, a proto se nazývají *cetana*, což znamená "obdařené poznáním". Jejich různé životní podmínky tedy nejsou náhodné. Jedná se o jejich volbu, protože mají poznání. V *Bhagavad-gītě* Pán říká: "Zanech všeho a jen se odevzdej Mně." Tento proces realizace Nejvyšší Osobnosti Božství je otevřený všem, ale přesto záleží na volbě

konkrétní živé bytosti, zda tuto nabídku přijme nebo odmítne. V poslední části *Bhagavad-gīty* Pán Krišna Ardžunovi velmi jasně říká: “Můj milý Ardžuno, nyní jsem Ti řekl vše. Můžeš se rozhodnout, jestli to přijmeš, či ne.” Také živé bytosti, které sestoupily do tohoto hmotného světa, se samy rozhodly užívat si v něm. Krišna je sem neposlal. Hmotný svět byl stvořen pro požitek živých bytostí, které chtěly zanechat své věčné služby Pánu, aby se samy staly nejvyššími poživateli. Vaišnavská filosofie tvrdí, že když živá bytost touží uspokojovat svoje smysly a zapomene na službu Pánu, dostane možnost svobodně jednat v hmotném světě podle své touhy, a tak vytváří životní situaci, v níž si buď užívá, nebo trpí. Je třeba s určitostí vědět, že Pán i živé bytosti jsou věčně vědomí a nerodí se ani neumírají. Když dochází ke stvoření, neznamená to, že jsou stvořeny i živé bytosti. Pán tvoří hmotný svět, aby dal podmíněným duším možnost povznést se na vyšší úroveň vědomí Krišny. Pokud podmíněná duše této příležitosti nevyužije, po zničení tohoto hmotného světa vstoupí do Nárájanova těla a setrvá v hlubokém spánku až do dalšího stvoření.
V této souvislosti je velmi vhodný příklad období dešťů. Sezónní déšť lze považovat za činitele stvoření, protože po něm mohou na zavlažených polích vyrůst různé druhy rostlin. Jakmile dojde Pánovým pohledem na hmotnou přírodu ke stvoření, živé bytosti se okamžitě projeví ve svých rozmanitých životních podmínkách, tak jako po dešti vyrůstají různé druhy rostlin. Déšť je jeden, ale rostliny jsou rozmanité. Déšť dopadá stejnoměrně na celé pole, ale různé rostliny mají rozličné tvary a podoby podle toho, jaká semena byla zasazena. Také semena našich tužeb jsou rozličná. Každá živá bytost má odlišný druh touhy, která je semenem, jež způsobuje růst určitého druhu těla. To vysvětluje Rúpa Gósvámí slovem *pāpa-bīja*. *Pāpa* znamená “hříšný”. Všechny naše hmotné touhy je třeba považovat za *pāpa-bīja*, neboli semena hříšných tužeb. *Bhagavad-gītā* vysvětluje, že naše hříšná touha spočívá v tom, že se neodevzdáváme Nejvyššímu Pánu. Proto Pán v *Bhagavad-gītě* říká: “Ochráním tě před reakcemi hříšných tužeb.” Ty se projevují v různých druzích těl, a proto nikdo nemůže obvinit Nejvyššího Pána

ze zaujatosti-že by dal jeden druh těla určitému druhu živé bytosti a jiný druh těla jiné živé bytosti. Všechna těla 8 400 000 druhů jsou stvořena podle stavu mysli individuálních živých bytostí. Nejvyšší Osobnost Božství, Purušóttama, jim pouze dává možnost jednat podle jejich tužeb. Proto živé bytosti při svém jednání využívají příležitosti dané Pánem.

Zároveň se živé bytosti rodí z transcendentálního těla Pána. Tento vztah mezi Pánem a živými bytostmi vysvětluje védská literatura, která uvádí, že Nejvyšší Pán pečuje o všechny své děti a dává jim vše, co chtějí. V *Bhagavad-gītě* Pán říká: “Jsem otec všech živých bytostí, který dává sémě.” Je velmi snadné pochopit, že otec plodí děti, ale ty jednají podle svých vlastních tužeb. Proto otec nikdy neodpovídá za různou budoucnost svých dětí. Každé může využít otcova majetku a pokynů, ale i když dědictví a pokyny mohou být stejné pro všechny děti, každé dítě si připravuje různý život na základě svých různých tužeb a podle toho si buď užívá, nebo trpí. Také pokyny *Bhagavad-gīty* jsou stejné pro všechny: každý by se měl odevzdat Nejvyššímu Pánu a On se o něho postará a ochrání ho před hříšnými reakcemi. Všechny živé bytosti mají stejnou možnost žít v Pánově stvoření. Vše na zemi, ve vodě i na obloze je dáno všem živým bytostem rovným dílem. Jelikož jsou všechny syny Nejvyššího Pána, může si každá užívat možností daných Pánem, ale nešťastné živé bytosti mezi sebou bojují, a vytvářejí tak nepříznivé životní situace. Odpovědnost za tento boj a vytváření příznivých a nepříznivých životních situací leží na živých bytostech, ne na Nejvyšší Osobnosti Božství. Využijí-li tedy Pánových pokynů v *Bhagavad-gītě* a rozvinou-li vědomí Krišny, jejich životy budou vznešené a ony se mohou vrátit k Bohu.

Je možné vznést námitku, že tento hmotný svět stvořil Pán, a proto nese odpovědnost za jeho stav. Jistě je nepřímo odpovědný za stvoření a udržování tohoto hmotného světa, ale nikdy neodpovídá za různé podmínky živých bytostí. Pánovo stvoření tohoto hmotného světa se přirovnává k tomu, jak vytváří mrak rostliny. V období dešťů mrak vytvoří různé druhy rostlin. Pouští vodu na zemský povrch, ale nikdy se země přímo nedotkne. Také Pán tvoří tento

hmotný svět pouhým pohledem na hmotnou energii. To potvrzují Védy: “Pohlédl na hmotnou přírodu, a tak došlo ke stvoření.” *Bhagavad-gītā* to potvrzuje: pouhým svým transcendentálním pohledem na hmotnou přírodu Pán tvoří různé druhy bytostí, pohyblivých i nehybných, živých i neživých. Stvoření hmotného světa tedy lze považovat za jednu z Pánových zábav, protože tento hmotný svět stvoří, kdykoliv si přeje. Tato touha Nejvyššího Pána, Osobnosti Božství, je zároveň Jeho svrchovaná milost, protože podmíněným duším znovu umožňuje rozvinout jejich původní vědomí, a tak se vrátit k Bohu. Nikdo tedy nemůže Nejvyššího Pána za stvoření tohoto hmotného světa obviňovat.

Z rozebíraného námětu můžeme jasně pochopit rozdíl mezi impersonalisty a personalisty. Neosobní pojetí doporučuje splynout s Nejvyšším a voidistická filosofie doporučuje nahradit všechny hmotné rozmanitosti prázdnotou. Obě tyto filosofie jsou známy jako májáváda. Vesmírný projev sice zanikne a stane se prázdnotou, až živé bytosti splynou s tělem Nárájana, aby odpočívaly do dalšího stvoření, což lze nazvat neosobním stavem, ale tyto situace nejsou nikdy věčné. Zánik rozmanitosti hmotného světa a splynutí živých bytostí s tělem Nejvyššího nejsou trvalé, protože dojde opět ke stvoření a živé bytosti, které splynuly s tělem Nejvyššího bez toho, aby rozvinuly vědomí Krišny, se při dalším stvoření znovu objeví v tomto hmotném světě. *Bhagavad-gītā* potvrzuje skutečnost, že tento hmotný svět je neustále tvořen a ničen a že podmíněné duše postrádající vědomí Krišny se při dalších hmotných stvořeních opakovaně vracejí. Pokud využijí této příležitosti a rozvinou vědomí Krišny podle Pánových přímých pokynů, jsou přemístěny do duchovního světa a nemusejí se vracet do hmotného stvoření. Proto se uvádí, že voidisté a impersonalisté nejsou příliš inteligentní, neboť nepřijímají útočiště u lotosových nohou Pána. Vzhledem ke své nízké inteligenci podstupují různé druhy askeze, aby dosáhli buď nirvány, což znamená ukončení hmotného života, nebo jednoty splynutím s tělem Pána. Všichni však znovu poklesnou, protože přehlížejí Pánovy lotosové nohy.

V *Caitanya-caritāmṛtě* její autor Krišnadás Kavirádž Gósvámí po prostudování celé védské literatury a vyslechnutí všech autorit předložil svůj názor, že Krišna je jediný svrchovaný vládce a že všechny živé bytosti jsou Jeho věční služebníci. Jeho prohlášení potvrzují modlitby zosobněných Véd. Závěr tedy zní, že každý podléhá Nejvyššímu Pánovi, Osobnosti Božství, každý slouží pod Jeho svrchovaným řízením a každý se Ho bojí. Vše probíhá správně ze strachu před Ním. Každá bytost je podřízena Nejvyššímu Pánu, ale Pán přesto žádné živé bytosti nestraní. Je jako neomezené nebe; tak jako jiskry tančí v ohni, všechny živé bytosti připomínají ptáky létající po neomezeném nebi Nejvyššího Pána. Někteří létají velmi vysoko, jiní níže a další ještě níže. Různí ptáci létají různě vysoko podle svých schopností, ale nebe nemá s jejich schopnostmi nic společného. V *Bhagavad-gītě* Pán potvrzuje, že různým živým bytostem uděluje různá postavení v poměru k jejich odevzdání se. Tato úměrná odměna Osobnosti Božství živým bytostem nemá nic společného se zaujatostí. Proto i když živé bytosti v rozmanitých postaveních, sférách působnosti a druzích života vždy podléhají Nejvyššímu Pánu, Osobnosti Božství, On nikdy neodpovídá za jejich rozmanité životní podmínky. Je proto pošetilé a nepřirozené považovat se za rovného Nejvyššímu Pánu a ještě pošetilejší je myslet si, že Boha nikdo nespatřil. Každý vidí Boha podle svých schopností; rozdíl spočívá pouze v tom, že teisté vidí Boha jako Nejvyšší Osobnost, nejmilovanějšího, Krišnu, a ateisté vidí Absolutní Pravdu jako konečnou smrt.

Zosobněné Védy se dále modlily: “Drahý Pane, ze všech védských informací je zřejmé, že jsi svrchovaný vládce a všechny živé bytosti jsou ovládané. Pán i živé bytosti se nazývají *nitya*, věčné, a jsou tedy kvalitativně totožné, avšak *nitya* v jednotném čísle, Nejvyšší Pán, je vládce, zatímco *nityové* v množném čísle jsou ovládaní. Individuální ovládaná živá bytost sídlí v těle a svrchovaný vládce je v něm jako Nadduše přítomen také, ale Nadduše individuální duši řídí. To je názor Véd. Kdyby individuální duši neřídila Nadduše, jak by bylo možné vysvětlit výrok Véd, že živá bytost transmigruje z jednoho těla do druhého, přičemž si užívá a trpí následky svých minulých

činů a někdy je povznesena na vyšší úroveň života a jindy poklesne na nižší? Z toho vyplývá, že podmíněné duše nepodléhají jen Nejvyššímu Pánu, ale také hmotné přírodě. Tento vztah živých bytostí s Nejvyšším Pánem jako ovládaných a vládce jednoznačně dokazuje, že i když je Nadduše všudypřítomná, individuální živé bytosti všudypřítomné nikdy nejsou. Kdyby byly všudypřítomné, nemohlo by být ani řeči o jejich podřízenosti. Teorie, že Nadduše a individuální duše si jsou rovné, je tedy nesprávná a žádná rozumná osoba ji nepřijímá; naopak je třeba se snažit porozumět rozdílům mezi svrchovaným věčným a podřízenými věčnými.”

Zosobněné Védy dospěly k závěru: “Ó Pane, jsi neomezený věčný (*dhruva*) a živé bytosti jsou omezení věční.” Podoba neomezeného věčného je někdy chápána jako vesmírná podoba a védská literatura jako Upanišady podrobně popisují podobu omezeného věčného. Praví se v nich, že původní, duchovní podoba živé bytosti je jedna desetitisícina konečku vlasu. Také se uvádí, že duchovní podstata je větší než největší a menší než nejmenší. Individuální živé bytosti, věčné nedílné části Boha, jsou menší než nejmenší. Našimi hmotnými smysly nedokážeme vnímat ani Nejvyššího, který je větší než největší, ani individuální duši, která je menší než nejmenší. Toho, který je větší než největší, i toho, který je menší než nejmenší, musíme poznat prostřednictvím autorizovaných zdrojů védské literatury. Ta uvádí, že Nadduše se nachází v srdci těla každé živé bytosti a je velká jako palec. Proto lze předložit argument: Jak se může něco velikosti palce vejít do srdce mravence? Odpověď zní, že v případě Nadduše je tato velikost palce úměrná tělu živé bytosti. Za žádných okolností tedy nemohou být Nadduše a individuální živá bytost považovány za totožné, třebaže obě vstupují do hmotného těla živé bytosti. Nadduše žije v srdci, aby řídila či ovládala individuální živou bytost. Ačkoliv jsou obě *dhruva*, věčné, živá bytost vždy podléhá Nejvyššímu.

Lze namítnout, že když se živé bytosti rodí z hmotné přírody, jsou si všechny rovné a nezávislé. Ve védské literatuře je však řečeno, že Nejvyšší Osobnost Božství oplodňuje hmotnou přírodu individuálními živými bytostmi, a ty se potom projevují. Proto jejich

projevení není ve skutečnosti pouze dílem hmotné přírody, tak jako dítě není nezávislým výtvorem ženy. Ženu nejprve oplodní muž, a potom se narodí dítě. Dítě vytvořené ženou je tedy nedílnou částí muže. Také živé bytosti zdánlivě vytvořila hmotná příroda, ale nikoliv nezávisle. Živé bytosti jsou zde přítomné díky oplodnění hmotné přírody svrchovaným otcem. Proto argument, že individuální živé bytosti nejsou nedílné části Nejvyššího, neobstojí. Například různé části těla nelze považovat za rovnocenné celku; celé tělo naopak ovládá různé končetiny. Také nedílné části svrchovaného celku jsou vždy závislé na svém zdroji a podléhají mu. *Bhagavad-gītā* potvrzuje, že živé bytosti jsou nedílné části Krišny: *mamaivāṁśaḥ.* Žádný duševně zdravý člověk proto nepřijme teorii, že Nadduše a individuální duše patří do stejné kategorie. Jsou si rovné co do kvality, ale kvantitativně je Nadduše vždy Nejvyšší a individuální duše Jí vždy podléhá. To je závěr Véd. V této souvislosti je použito významné slovo *yan-maya*, neboli *cin-maya*. Sanskrtská gramatika používá slovo *mayaṭ* ve smyslu "přeměna" a také "dostatečnost". Májávádští filosofové to vykládají tak, že *yan-maya* nebo *cin-maya* naznačuje, že živá bytost se vždy vyrovná Nejvyššímu Pánu. Je však třeba vzít v úvahu, zda je přípona *mayaṭ* použita ve smyslu "dostatečnost" nebo "přeměna". Živá bytost nikdy nevlastní nic ve stejné míře jako Nejvyšší Osobnost Božství. Proto tuto příponu *mayaṭ* nelze použít ve smyslu, že je soběstačná. Individuální živá bytost nikdy nemá dostatečné poznání; jak by jinak mohla podlehnout *māji*, hmotné energii? Slovo "dostatečný" lze proto použít jen úměrně velikosti živé bytosti. Duchovní jednotu Nejvyššího Pána a živých bytostí nelze nikdy brát jako homogenitu. Každá živá bytost je individuální. Je-li přijata homogenní jednota, pak by osvobozením jedné individuální duše byly okamžitě osvobozeny všechny ostatní individuální duše. Skutečností však je, že každá individuální duše si v hmotném světě užívá a trpí různě.

Již bylo zmíněno výše, že slovo *mayaṭ* se také používá ve smyslu "přeměna" a někdy i jako "vedlejší produkt". Podle impersonalistické teorie Brahman samotný přijal různé druhy těl

jako svoji *līlu*, neboli zábavu. Existují však statisíce druhů života v různých podmínkách-lidé, polobozi, zvířata a ptáci-a kdyby byly všechny úplnými částmi Nejvyšší Absolutní Pravdy, nebylo by možné hovořit o osvobození, protože Brahman již osvobozený je. Májávádí předkládají další výklad, podle něhož se v každém věku projevují různá těla a na jeho konci všechna těla neboli expanze Brahmanu automaticky splynou v jedno a rozmanitost projevů zmizí. V dalším věku se podle této teorie Brahman opět projeví v různých tělech. Pokud tuto teorii přijmeme, pak by to znamenalo, že Brahman podléhá změně. To je však nepřijatelné. Z *Vedānta-sūtry* víme, že Brahman je svojí povahou radostný. Nemůže se tedy proměnit v tělo, které je vystavené mnoha nepříjemným podmínkám. Živé bytosti jsou nekonečně malé nedílné části Brahmanu a jako takové mají sklon být zahalené matoucí energií. Dříve bylo vysvětleno, že částečky Brahmanu připomínají jiskry blaženě tančící v ohni, ale hrozí jim, že se z ohně dostanou do kouře, přestože kouř je jiným stavem ohně. Tento hmotný svět se podobá kouři a duchovní svět planoucímu ohni. Nesčetné živé bytosti mají sklon poklesnout pod vlivem energie klamu z duchovního světa do hmotného a je také možné, aby byla znovu osvobozena, až se rozvojem skutečného poznání zcela zbaví znečištění hmotou.
Teorie asurů říká, že živé bytosti se rodí z hmotné přírody (*prakṛti*) ve styku s *puruṣou.* Tuto teorii nelze přijmout, protože hmotná příroda i Nejvyšší Osobnost Božství existují věčně. Hmotná příroda ani Nejvyšší Osobnost Božství se nemohou zrodit. Nejvyšší Pán je známý jako *aja*, nezrozený a hmotná příroda se zase nazývá *ajā*. Oba tyto názvy, *aja* i *ajā*, znamenají “nezrozený”. Vzhledem k tomu, že hmotná příroda i Nejvyšší Pán jsou nezrození, není možné, aby mohli zplodit živé bytosti. Védská literatura však uznává, že tak jako voda ve styku se vzduchem někdy projeví nesčetné bubliny, spojení hmotné přírody s Nejvyšší Osobou způsobuje zjevení živých bytostí v tomto hmotném světě. Tak jako bubliny ve vodě mají různé tvary, živé bytosti se také objevují v hmotném světě v různých tvarech a podmínkách pod vlivem kvalit hmotné přírody. Není tedy chyba učinit závěr, že živé bytosti

objevující se v tomto hmotném světě v různých podobách jako lidské bytosti, polobozi, zvířata a ptáci, získávají svoje těla na základě různých tužeb. Nikdo nemůže říci, kdy se v nich tyto touhy probudily, a proto se používá výraz *anādi-karma:* příčinu této hmotné existence nelze vypátrat. Nikdo neví, kdy hmotný život začal, ale je pravda, že má počátek, protože původně je každá živá bytost duchovní jiskra. Tak jako pád jiskry z ohně na zem má svůj počátek, příchod živé bytosti do tohoto hmotného světa jej má také, ale nikdo nedokáže tuto dobu určit. Třebaže v čase zničení všechny živé bytosti zůstávají pohrouženy v duchovní existenci Pána jako v hlubokém spánku, jejich původní touhy vládnout hmotné přírodě nezanikají. Když dojde k novému stvoření vesmíru, vynoří se, aby si splnily tytéž touhy, a proto se objevují v různých druzích života. Živé bytosti pohroužené v době zničení v Nejvyšším se přirovnávají k medu, v němž se uchovávají chuti různých květin. Když jíme med, nedokážeme rozeznat, který med pochází ze které květiny, ale jeho lahodná chuť prozrazuje, že med není stejnorodý, ale je kombinací různých chutí. Dalším příkladem je, že ačkoliv různé řeky se nakonec smísí s vodou moře, neznamená to zánik individuální totožnosti řek. I když se voda Gangy a Jamuny smísí s mořskou vodou, řeky Ganga a Jamuna přesto dále existují nezávisle. Splynutí různých živých bytostí s Brahmanem v době zničení se týká zničení různých druhů těl, ale živé bytosti se svými rozmanitými náladami jsou nadále pohroužené v Brahmanu do dalšího projevení hmotného světa. Tak jako se liší slaná chuť mořské vody a sladká chuť vody Gangy a tento rozdíl trvá, rozdíl mezi Nejvyšším Pánem a živými bytostmi je trvalý, třebaže v době zničení zdánlivě splynou. Závěr tedy zní, že i když se živé bytosti zbaví veškerého znečištění v podobě podmínění hmotou a pohrouží se do duchovního království, jejich individuální nálady ve vztahu s Nejvyšším Pánem trvají dále.
Zosobněné Védy pokračovaly: “Drahý Pane, naším závěrem tedy je, že všechny živé bytosti přitahuje Tvoje hmotná energie a jen kvůli tomu, že se mylně považují za výtvory hmotné přírody, transmigrují z jednoho těla do druhého v zapomnění na svůj věčný vztah s Tebou. Z nevědomosti se ztotožňují s různými druhy života, a zvláště když

jsou povzneseny do lidského těla, ztotožňují se s určitou třídou, národem, rasou či takzvaným náboženstvím a zapomínají na svoji skutečnou totožnost Tvých věčných služebníků. Kvůli tomuto mylnému pojetí života se opakovaně rodí a umírají. Když jeden člověk z mnoha miliónů získá díky společnosti čistých oddaných dostatečnou inteligenci, porozumí filosofii vědomí Krišny a vymaní se z vlivu mylného hmotného pojetí.”
Šrí Čaitanja v *Caitanya-caritāmṛtě* potvrzuje, že živé bytosti putují tímto vesmírem v různých druzích života, a získá-li jedna z nich milostí duchovního mistra a Nejvyšší Osobnosti Božství, Krišny, dostatečnou inteligenci, začne žít oddaným životem s vědomím Krišny. Říká se *hariṁ vinā na mṛtiṁ taranti:* bez pomoci Nejvyšší Osobnosti Božství se nelze dostat z pout opakovaného rození a umírání. Jinými slovy, pouze Nejvyšší Pán, Osobnost Božství, může podmíněné duše vysvobodit z koloběhu opakovaného rození a umírání.
Zosobněné Védy se dále modlily: “Vliv času-minulosti, přítomnosti a budoucnosti-a hmotné utrpení, jako je nadměrné horko, chlad, zrození, smrt, stáří a nemoc, jsou pouze pohyby Tvého obočí. Vše se děje pod Tvým dohledem.” *Bhagavad-gītā* uvádí, že veškeré hmotné činnosti probíhají pod dohledem Nejvyšší Osobnosti Božství, Krišny. Védy pokračovaly: “Všechna podmínění hmotné existence jsou překážky pro osoby, které se Ti neodevzdaly. Pro odevzdané duše s dokonalým vědomím Krišny však nemohou být zdrojem strachu.” Když se zjevil Pán Nrsimhadéva, Prahlád Mahárádž se Ho nebál, zatímco jeho ateistický otec náhle stanul tváří v tvář zosobněné smrti a byl zabit. Proto i když se Pán Nrsimhadéva zjevuje ateistovi, jakým byl Hiranjakašipu, jako smrt, k oddaným jako Prahlád je vždy laskavý a je zdrojem veškeré jejich radosti. Čistý oddaný se proto nebojí zrození, smrti, stáří ani nemoci.
V této souvislosti složil Šrípáda Šrídhara Svámí pěkný verš s tímto významem: “Můj drahý Pane, jsem živá bytost neustále rušená podmínkami hmotné existence. Drtící kolo hmotné existence mě rozmačkalo na kusy a za své různé hříšné činnosti v tomto hmotném světě hořím v ohni hmotných reakcí. Nějakým způsobem se stalo, že

jsem přijal útočiště u Tvých lotosových nohou, můj drahý Pane. Prosím, přijmi mě a ochraň mě.” Šríla Naróttama dás Thákur se modlí podobně: “Můj drahý Pane, ó synu Nandy Mahárádže, a dcero Vrišabhánua, přišel jsem přijmout útočiště u Vašich lotosových nohou poté, co jsem velmi trpěl v životě podmíněném hmotou, a modlím se, abyste ke mně byli milostiví. Prosím, neodmítejte mě, protože nemám jiné útočiště než Vás.”

Závěr zní, že každý proces seberealizace nebo realizace Boha kromě *bhakti- yogy* neboli oddané služby je nesmírně obtížný. Přijetí útočiště u oddané služby Pánu v plném vědomí Krišny je tedy jediný způsob, jak se zbavit znečištění v podobě hmotného, podmíněného života, zvláště v tomto věku. Ti, kdo si nejsou vědomi Krišny, pouze marní čas a nemají žádný hmatatelný důkaz o tom, že jejich duchovní život přináší výsledky.

Pán Rámačandra řekl: “Vždy ujišťuji důvěrou a bezpečím každého, kdo se Mi odevzdá a s konečnou platností se rozhodne, že je Mým věčným služebníkem, protože to je Můj přirozený sklon.” Podobně říká Pán Krišna v *Bhagavad-gītě:* “Vliv hmotné přírody je nepřekonatelný, ale každý, kdo se Mi odevzdá, jej může překonat.” Oddaní se ani v nejmenším nezajímají o diskuse s neoddanými, aby vyvrátili jejich teorie. Místo aby marnili čas, se neustále věnují transcendentální láskyplné službě Pánu s dokonalým vědomím Krišny.”

Zosobněné Védy pokračovaly: “Drahý Pane, přestože velcí mystičtí jógí mohou plně ovládat slona mysli a hurikán smyslů, pokud nepřijmou útočiště u pravého duchovního mistra, podlehnou vlivu hmoty a jejich pokusy o seberealizaci nebudou nikdy úspěšné. Tyto osoby bez vedení se přirovnávají k obchodníkům vyplouvajícím na moře na lodi bez kapitána.” Ze spárů hmotné přírody se tedy nelze dostat vlastní snahou. Je třeba přijmout pravého duchovního mistra a jednat pod jeho vedením. Pak je možné překonat nevědomost hmotného podmínění. Šrípáda Šrídhara Svámí o tom složil pěkný verš: “Ó dokonale milostivý duchovní mistře, představiteli Nejvyšší Osobnosti Božství, až se má mysl plně odevzdá u tvých lotosových

nohou, jen tehdy budu tvojí milostí zbaven všech překážek v duchovním životě a můj život bude blažený.”

Extatického *samādhi*, neboli pohroužení v Nejvyšším Pánu, Osobnosti Božství, lze dosáhnout neustálou službou Jemu a tato trvalá oddaná služba je možná jedině pod vedením pravého duchovního mistra. Védy proto radí, že k poznání vědy o oddané službě je třeba se odevzdat pravému duchovnímu mistrovi, který tuto vědu zná v žákovské posloupnosti. Této posloupnosti se říká *śrotriya*. Hlavním znakem toho, kdo se stal duchovním mistrem v žákovské posloupnosti, je stoprocentní ustálenost v *bhakti-yoze*. Někdy lidé nepřijímají duchovního mistra a místo toho usilují o seberealizaci pomocí mystické jógy, ale je známo mnoho případů neúspěchu, a to i u velkých jógích, jako byl Višvámitra. Ardžuna řekl v *Bhagavad-gītě*, že ovládání mysli je stejně nepraktické jako snaha zastavit hurikán. Někdy se mysl přirovnává k šílenému slonu. Bez vedení duchovního mistra nelze mysl a smysly ovládnout. Jinými slovy, kdo se věnuje mystické józe bez pomoci pravého duchovního mistra, zaručeně neuspěje. Bude jen ztrácet drahocenný čas. Védský pokyn zní, že nikdo nemůže získat plné poznání, aniž by ho vedl áčárja. *Ācāryavān puruṣo veda:* ten, kdo přijal áčárju, zná pravý stav věcí. Absolutní Pravdu nelze poznat prostřednictvím argumentů. Ten, kdo dosáhl úrovně dokonalého bráhmany, začne být přirozeně odříkavý. Neusiluje o hmotný zisk, protože díky duchovnímu poznání dospěl k závěru, že v tomto světě není ničeho nedostatek. Nejvyšší Osobnost Božství dodává vše v dostatečném množství. Skutečný bráhmana proto neusiluje o hmotnou dokonalost. Místo toho se obrátí na pravého duchovního mistra, aby od něho přijímal pokyny. Jedna z kvalifikací duchovního mistra je *brahma-niṣṭha*, což znamená, že zanechal všech ostatních činností a zasvětil svůj život pouze službě Nejvyšší Osobnosti Božství, Krišnovi. Když skutečný student přijde za skutečným duchovním mistrem, pokorně se k němu modlí: “Můj drahý pane, přijměte mě laskavě za svého žáka a učte mě tak, abych byl schopen zanechat všech ostatních procesů seberealizace a věnoval se jen rozvoji vědomí Krišny, oddané službě.”

Oddaný, kterého duchovní mistr zaměstnává v transcendentální láskyplné službě Pánu, uvažuje: “Můj drahý Pane, jsi zdroj radosti. Jelikož jsi přítomný, k čemu je pomíjivá radost ze společnosti, přátelství a lásky? Osoby, které neznají svrchovaný zdroj radosti, se ji mylně snaží získat ze smyslového požitku, ale ten je pomíjivý a klamný.” Vidjápati, velký vaišnava a básník, v této souvislosti říká: “Můj drahý Pane, společnost, přátelství a láska bezpochyby poskytují jistou radost, i když hmotně pojatou, ale ta nemůže uspokojit mé srdce, které se podobá poušti.” V poušti je třeba celého oceánu vody. Jakou cenu tam má pouhá kapka? Také naše hmotná srdce jsou plná různých tužeb, které nemůže materialistická společnost, přátelství a láska uspokojit. Když naše srdce začínají získávat radost ze svrchovaného zdroje radosti, můžeme být uspokojeni. Toto transcendentální uspokojení je možné jen v oddané službě s dokonalým vědomím Krišny.
Zosobněné Védy pokračovaly: “Drahý Pane, jsi *sac-cid-ānanda vigraha*, vždy blažená podoba poznání, a protože jsou živé bytosti Tvé nedílné části, je pro ně přirozené, že si Tě jsou plně vědomé. Každý, kdo v tomto hmotném světě rozvinul toto vědomí Krišny, již nemá zájem o materialistický způsob života. Bytost vědomá si Krišny ztratí zájem o rodinný život, kde je do určité míry povolen smyslový požitek. Dokonalost lidského života je založena na poznání a odříkání, ale snažit se této úrovně dosáhnout v rodinném životě je velmi obtížné. Osoby vědomé si Krišny se proto uchylují do společnosti oddaných nebo na svatá poutní místa. Znají vztah mezi Nadduší a individuálními živými bytostmi a nikdy nepodléhají tělesnému pojetí života. Jelikož Tě vždy s plným vědomím nosí ve svých srdcích, jsou natolik očištěné, že každé místo, na které vstoupí, se stane svatým poutním místem, a voda, která omyla jejich nohy, dokáže osvobodit mnoho hříšných osob bloudících tímto hmotným světem.”
Když Prahláda Mahárádže jeho ateistický otec požádal, aby mu pověděl o něčem opravdu dobrém, co se naučil, Prahlád otci odpověděl: “Pro materialistu, kterého neustále sužují starosti, protože se zabývá dočasnými a relativními skutečnostmi, je nejlepší

opustit vyschlou studnu rodinného života a odejít do lesa odevzdat se Nejvyššímu Pánu.” Skuteční čistí oddaní jsou oslavováni jako *mahātmové*, vznešení mudrci, osobnosti s dokonalým poznáním. Neustále myslí na Nejvyššího Pána a Jeho lotosové nohy, a tak dosahují automaticky osvobození. Oddané, kteří vždy zaujímají toto postavení, posilují nepochopitelné energie Pána, a oni se tak sami stávají zdrojem osvobození pro své následovníky a oddané. Osoba vědomá si Krišny je zcela duchovní, a proto každý, kdo se čistého oddaného dotkne nebo u něho přijme útočiště, bude také posílen duchovními energiemi. Tito oddaní nejsou nikdy pyšní na hmotné přednosti. Mezi ně se obvykle počítají dobrý původ, vzdělání, krása a bohatství, ale třebaže oddaný může vlastnit všechny čtyři, nikdy kvůli tomu nepodlehne pýše. Vznešení oddaní Pána cestují po celém světě z jednoho poutního místa na druhé a cestou potkávají mnoho podmíněných duší, které osvobozují svojí společností a šířením transcendentálního poznání. Obvykle sídlí na místech, jako je Vrindávan, Mathurá, Dváraká, Džagannáth Purí a Navadvíp, protože na těchto místech se shromažďují pouze oddaní. Navzájem si poskytují svatou společnost, a dělají tak pokrok. Otevírají chrámy a ášramy, kde se scházejí Krišnovi oddaní, a každá živá bytost tak může využít jejich společnosti. Díky této společnosti mohou lidé stále více rozvíjet vědomí Krišny. Tento pokrok není možný v běžném rodinném životě, který postrádá vědomí Krišny. Zosobněné Védy pokračovaly: “Drahý Pane, existují dva druhy transcendentalistů-impersonalisté a personalisté. Impersonalisté zastávají názor, že tento hmotný projev je falešný a skutečná je pouze Absolutní Pravda. Názor personalistů však je, že hmotný svět, i když velmi pomíjivý, není falešný, ale skutečný. Tito transcendentalisté mají různé argumenty, aby prokázali platnost svých filosofií. Ve skutečnosti je hmotný svět jak skutečný, tak neskutečný. Je skutečný, protože vše je expanze Nejvyšší Absolutní Pravdy, a je i neskutečný vzhledem ke své dočasnosti: je stvořen a zničen. Kvůli různým okolnostem své existence nezaujímá vesmírný projev žádné pevné postavení.” Ti, kdo prosazují, že tento hmotný svět je falešný, jsou obecně známí výrokem *brahma satyaṁ jagan*

mithyā. Argumentují, že vše v hmotném světě je z hmoty. Například mnoho předmětů je z hlíny-hliněné hrnce, talíře a misky. Ty mohou být po svém zničení přeměněny v mnoho jiných hmotných předmětů, ale jejich existence jako hlína trvá za všech okolností. Hliněný džbán na vodu může být po rozbití přeměněn v misku nebo talíř, ale hlína v podobě talíře, misky nebo džbánu existuje dál. Proto jsou podoby džbánu, misky nebo talíře falešné, ale jejich existence v podobě hlíny je skutečná. To je názor impersonalistů. Tento vesmírný projev nepochybně pochází z Absolutní Pravdy, ale protože existuje dočasně, je falešný. Impersonalisté chápou Absolutní Pravdu, která je stále přítomná, jako jedinou pravdu. Podle názoru jiných transcendentalistů je však tento hmotný svět skutečný, protože vznikl z Absolutní Pravdy. Impersonalisté namítají, že to není pravda, neboť hmota někdy vzniká z duše a jindy duše vzniká z hmoty. Tito filosofové argumentují, že i když je kravský trus mrtvá hmota, někdy z něho vylézají štíři. Také mrtvá hmota jako nehty a vlasy vyrůstají z živého těla. Proto věci vzniklé z určité věci s ní nemají vždy totožnou podstatu. Na základě tohoto argumentu májávádští filosofové se snaží prosadit myšlenku, že navzdory tomu, že tento vesmírný projev vzešel z Absolutní Pravdy, pravdu nutně neobsahuje. Podle tohoto názoru je třeba Absolutní Pravdu, Brahman, přijímat jako pravdu, zatímco produkt této Absolutní Pravdy za pravdu považovat nelze.
Pohled májávádského filosofa však *Bhagavad-gītā* označuje za pohled asurů neboli démonů. Pán v *Bhagavad-gītě* říká: *asatyam apratiṣṭhaṁ te jagad āhur anīśvaram/ aparaspara-sambhūtaṁ kim anyat kāma-haitukam:* “Asurové hledí na tento vesmírný projev jako na falešný. Myslí si, že zdrojem stvoření je pouhé vzájemné působení hmoty a že neexistuje žádný vládce či Bůh.” Skutečnost je však jiná. Ze sedmé kapitoly *Bhagavad-gīty* víme, že pět hrubých prvků-země, voda, oheň, vzduch a éter-a jemné prvky-mysl, inteligence a falešné ego—představují osm oddělených energií Nejvyššího Pána. Nad touto nižší, hmotnou energií je duchovní energie známá jako živé bytosti, považované za vyšší energii Pána. Celý vesmírný projev je kombinací nižších a vyšších energií, jejichž

zdrojem je Nejvyšší Pán, Osobnost Božství, který vlastní mnoho různých druhů energií. Védy to potvrzují: *parāsya śaktir vividhaiva śrūyate*. “Transcendentální energie Pána jsou rozmanité.” A protože tyto rozmanité energie pocházejí z Nejvyššího Pána, nemohou být falešné. Pán existuje věčně a energie také. Některé z nich jsou sice dočasně projevené, čili někdy projevené a někdy neprojevené, to však neznamená, že jsou falešné. Lze uvést příklad, že když se někdo hněvá, dělá věci, které by za normálních okolností neudělal, ale to, že hněvivá nálada přichází a mizí, neznamená, že energie hněvu je falešná. Proto vaišnavští filosofové nepřijímají argument májávádských filosofů o falešnosti tohoto světa. Podle Pána Samotného je názor, že neexistuje svrchovaná příčina tohoto hmotného projevu, neexistuje Bůh a vše je pouze výtvorem vzájemné působení hmoty, názorem asurů.

Májávádský filosof někdy předkládá argument s hadem a provazem. Ve večerní temnotě je někdy stočený provaz z neznalosti považován za hada. Splést si provaz s hadem však neznamená, že provaz či had jsou falešní, a proto tento příklad používaný májávádími pro doložení falešnosti hmotného světa neplatí. Když je něco považováno za skutečnost, ale ve skutečnosti to neexistuje, nazývá se to falešné. Je-li však něco zaměněno za něco jiného, neznamená to, že je to falešné. Vaišnavští filosofové používají velmi vhodný příklad-přirovnávají tento hmotný svět k hliněné nádobě. Když se díváme na hliněnou nádobu, ta z ničeho nic nezmizí a nepromění se v něco jiného. Může existovat dočasně, ale používá se pro nošení vody a my ji vidíme jako hliněnou nádobu. Proto i když je hliněná nádoba dočasná a liší se od původní hlíny, nemůžeme ji označit za falešnou. Měli bychom tedy dospět k závěru, že hliněná nádoba a veškerá hlína jsou skutečné, protože jedna je výtvorem druhé.

Z *Bhagavad-gīty* víme, že po zničení tohoto vesmírného projevu vstoupí hmotná energie do Nejvyššího Pána, Osobnosti Božství, který se svými rozmanitými energiemi existuje věčně. Jelikož hmotné stvoření pochází z Něho, nemůžeme říci, že tento vesmírný projev je výtvorem něčeho prázdného. Krišna není prázdný. Kdykoliv mluvíme o Krišnovi, je přítomný se svou podobou,

vlastnostmi, jménem, doprovodem a majetkem. Krišna tedy není neosobní. Původní příčina všeho není ani prázdná ani neosobní-je to Nejvyšší Osoba. Démoni mohou tvrdit, že toto hmotné stvoření je *anīśvara*, bez vládce neboli Boha, ale tyto argumenty z konečného hlediska neobstojí.

Argument májávádských filosofů, že neživá hmota jako nehty a vlasy pochází ze živého těla, není příliš rozumný. Nehty a vlasy jsou nepochybně neživé, nepocházejí však ze živé bytosti, ale z neživého hmotného těla. Také argument, že štír pochází z kravského trusu, což má naznačovat, že živá bytost pochází z hmoty, je mylný. Štír, který vylézá z kravského trusu, je bezpochyby živá bytost, ale živá bytost z kravského trusu nevznikla. Pochází z něho pouze její hmotné tělo, tělo štíra. Jiskry živých bytostí, jak víme z *Bhagavad-gīty*, jsou vpraveny do hmotné přírody a potom se objevují. Různé druhy těl živé bytosti dodává hmotná příroda, ale samotnou živou bytost dodává Nejvyšší Pán. Otec a matka jí za určitých podmínek dávají pro ni nezbytné tělo. Živá bytost transmigruje z jednoho těla do druhého podle svých různých tužeb, které ji v jemné podobě inteligence, mysli a falešného ega doprovázejí z těla do těla. Vyšším řízením je umístěna do lůna určitého druhu hmotného těla, kde vyvine podobné tělo. Není tedy výtvorem hmoty, ale přijímá určitý druh těla na základě vyššího řízení. Podle naší současné zkušenosti je tento hmotný svět kombinací hmoty a duše. Duše hýbe hmotou. Duše (živá bytost) a hmota jsou různé energie Nejvyššího Pána, a jelikož jsou obě výtvorem Svrchovaného Věčného, neboli Nejvyšší Pravdy, jsou skutečné, nikoliv falešné. Živá bytost je nedílná část Nejvyššího, a tak existuje věčně. V jejím případě tedy nemůže být ani řeči o zrození a smrti. K takzvanému zrození a smrti dochází kvůli hmotnému tělu. Védský výrok *sarvaṁ khalv idaṁ brahma* znamená, že obě tyto energie pocházejí z Nejvyššího Brahmanu, a proto nic z toho, co vnímáme, se od Brahmanu neliší. Existence hmotného světa se týká mnoho argumentů, ale vaišnavský filosofický závěr je z nich nejlepší. Příklad hliněné nádoby je velmi příhodný: její tvar může být dočasný, ale nádoba samotná má určitý účel-přenášet vodu z jednoho místa na druhé. Také toto hmotné tělo,

třebaže pomíjivé, má zvláštní účel. Živá bytost dostává od počátku stvoření příležitost rozvinout různé druhy hmotných těl podle tužeb, které nahromadila odnepaměti. Lidské tělo představuje zvláštní příležitost, protože v něm lze využít rozvinuté vědomí.
Májávádští filosofové někdy namítají, že pokud je tento hmotný svět skutečnost, proč se hospodářům radí přetrhnout pouto k němu a přijmout sannjás? Vaišnavský pohled na sannjás neříká, že svět je falešný, a proto je třeba zanechat hmotných činností. Účelem vaišnavského sannjásu je používat věci tak, jak mají být používány. Šríla Rúpa Gósvámí dal transcendentalistům dvě pravidla, jak jednat v tomto hmotném světě. Když vaišnava zanechá materialistického způsobu života a přijme sannjás, není to na základě představy o falešnosti hmotného světa, ale aby vše plně zaměstnával ve službě Pánu. Šríla Rúpa Gósvámí proto dává toto pravidlo: "Je třeba být odpoutaný od hmotného světa, protože hmotné pouto nemá žádný smysl. Celý hmotný svět, celý vesmírný projev, patří Bohu, Krišnovi. Proto je třeba vše používat pro Krišnu a oddaný by měl zůstat odpoutaný od hmotných věcí." To je význam vaišnavského sannjásu. Materialista lpí na tomto světě kvůli smyslovému požitku, ale vaišnavský sannjásí, i když nepřijímá nic pro svůj vlastní smyslový požitek, zná umění, jak vše použít ve službě Pánu. Šríla Rúpa Gósvámí proto kritizoval májávádské sannjásí ve svém druhém pravidle: "Protože májávádí nevědí, že všechno má své použití ve službě Pánu, považují svět za falešný a mylně se domnívají, že jsou zbaveni znečištění hmotného světa." Jelikož je vše expanzí energie Nejvyššího Pána, expanze jsou stejně skutečné jako Nejvyšší Pán.
To, že je vesmír projeven pouze dočasně, neznamená, že je falešný on nebo zdroj jeho projevení. Jelikož je zdroj jeho projevení skutečnost, projev je také skutečný, ale je třeba vědět, jak ho používat. Lze opět uvést příklad hliněné nádoby: hliněná nádoba vytvořená z hlíny je dočasná, ale je-li použita ke správnému účelu, není falešná. Vaišnavští filosofové vědí, jak použít tento dočasný hmotný svět, tak jako rozumný člověk ví, jak použít dočasnou hliněnou nádobu. Když je hliněná nádoba použita k nesprávnému

účelu, je falešná. Analogicky, lidské tělo či hmotný svět zneužité ke smyslovému požitku jsou falešné. Jsou-li však využity ve službě Nejvyššímu Pánu, jejich činnosti nejsou nikdy falešné. *Bhagavad-gītā* proto potvrzuje, že i nepatrné využití těla a hmotného světa ve službě Pánu může osobu zachránit před největším nebezpečím. Vyšší ani nižší energie pocházející z Nejvyšší Osobnosti Božství nejsou při správném využití falešné.

Pokud jde o plodonosné činnosti, ty většinou spočívají na úrovni smyslového požitku, a proto se jimi pokročilá Krišny si vědomá osoba nezabývá. Výsledek plodonosných činností může osobu povznést na vyšší planetární soustavu, ale *Bhagavad-gītā* uvádí, že pošetilci se po vyčerpání výsledků svých zbožných činností v nebeském království vracejí na tuto nižší planetární soustavu a pak se opět snaží dostat na vyšší planetární soustavu. Jediné, co jim to přinese, jsou obtíže v podobě cesty tam a zpět, tak jako mnozí materialističtí vědci v současnosti marní čas snahou dostat se na planetu Měsíc a znovu se vrátit. Ty, kdo se věnují plodonosným činnostem, zosobněné Védy označují za *andha-paramparu,* slepé následovníky védských obřadů. Třebaže se o těchto obřadech Védy zmiňují, nejsou určeny pro inteligentní lidi. Lidé příliš připoutaní ke hmotnému požitku jsou uchváceni vidinou povznesení na vyšší planetární soustavu, a tak se uchylují k těmto obřadům. Inteligentní osoby, které přijaly útočiště u pravého duchovního mistra, aby viděly věci v pravém světle, se však plodonosnými činnostmi nezabývají, ale věnují se transcendentální láskyplné službě Pánu. Neoddaní konají védské obřady z hmotných důvodů a pak jsou zmateni. Lze uvést vhodný příklad: inteligentní osoba vlastnící milión dolarů v bankovkách své peníze nepřechovává, aniž by je používala, i když dobře ví, že samy bankovky nejsou nic jiného než papír. Když má někdo milión dolarů v bankovkách, je majitelem vlastně jen velkého stohu papíru, ale pokud je používá za určitým účelem, má z toho prospěch. Také tento hmotný svět může být falešný, tak jako papír, ale lze jej prospěšně využít. Protože bankovky, třebaže jsou pouhý papír, vydává vláda, mají plnou hodnotu. I tento hmotný svět může být falešný či dočasný, ale

protože pochází z Nejvyššího Pána, je plnohodnotný. Vaišnavský filosof uznává plnou hodnotu tohoto hmotného světa a ví, jak jej správně využít, zatímco májávádský filosof to nedokáže, tak jako ti, kdo si spletou bankovku s obyčejným papírem, zahodí ji, a nemohou tak peníze použít. Šríla Rúpa Gósvámí proto prohlašuje, že pokud někdo zavrhne tento hmotný svět jako falešný a nevezme v úvahu jeho důležitost coby prostředku ve službě Nejvyšší Osobnosti Božství, má toto odříkání pramalou hodnotu. Osoba, která zná vlastní hodnotu tohoto hmotného světa ve službě Pánu, není k němu připoutaná a zříká se jej tím způsobem, že jej nepřijímá pro smyslový požitek, provádí skutečné odříkání. Tento hmotný svět je expanzí hmotné energie Pána, a proto je skutečný. Není falešný, jak se z příkladu hada a provazu někdy usuzuje.

Zosobněné Védy pokračovaly: "Vesmírný projev vzhledem ke své pomíjivé existenci připadá méně inteligentním lidem falešný." Májávádští filosofové využívají pomíjivosti tohoto vesmírného projevu k prokázání své teze o jeho falešnosti. Podle Véd tento svět před stvořením neexistoval a po zničení již nebude projeven. Voidisté také využívají tohoto výroku a docházejí k závěru, že příčinou tohoto hmotného světa je prázdnota. Védy však nic takového neříkají. Védské výroky definují zdroj stvoření a zničení slovy *yato vā imāni bhūtāni jāyante,* "Ten, ze kterého tento vesmírný projev vznikl a do něhož se po zničení vše pohrouží." Totéž vysvětluje *Vedānta-sūtra* a první verš první kapitoly *Śrīmad-Bhāgavatamu* slovy *janmādy asya yataḥ,* "Ten, z něhož pochází vše." Všechny tyto védské výroky poukazují na to, že vesmírný projev existuje díky Nejvyššímu Pánu, Absolutní Osobnosti Božství, a po zničení s Pánem splyne. Totéž potvrzuje *Bhagavad-gītā:* "Vesmírný projev vzniká a zaniká a po zániku splyne s Nejvyšším Pánem." Tento výrok s konečnou platností potvrzuje, že určitá energie známá jako *bahir-aṅga-māyā,* neboli vnější energie, je navzdory své pomíjivé povaze energií Nejvyššího Pána, a jako taková nemůže být falešná. Pouze se tak jeví. Májávádští filosofové docházejí k závěru, že vzhledem k tomu, že hmotná příroda na počátku ani po zničení neexistuje, je falešná. Názor Véd však

ukazuje příklad hliněných nádob a talířů: i když určité vedlejší produkty Absolutní Pravdy existují dočasně, energie Nejvyššího Pána je trvalá. Hliněnou nádobu či džbán na vodu lze rozbít nebo přeměnit v jiný tvar, jako například talíře či misky, ale surovina, neboli hmotný základ, hlína, se nezmění. Základ vesmírného projevu je vždy tentýž: Brahman, neboli Absolutní Pravda. Proto teorie májávádských filosofů o jeho falešnosti je pouhý výmysl. Dočasnost vesmírného projevu neznamená, že je falešný. Definice falešnosti je "to, co nikdy neexistovalo, ale existuje jen jako pojem." Například koňská vejce, králičí rohy nebo květiny na obloze jsou fenomény, které existují jen jako pojmy. Nic z toho neexistuje. Mnoho věcí existuje jen v pojmech či v představách, ale nikoliv ve skutečnosti. Tyto věci tedy lze označit za falešné. Vaišnava však nemůže tento hmotný svět považovat za falešný pouze na základě jeho pomíjivosti, že je projeven a následně zničen.

Zosobněné Védy pokračovaly výrokem, že Nadduše a individuální duše, neboli Paramátmá a *jīvātmā*, si nemohou být za žádných okolností rovny, i když obě jsou ve stejném těle jako dva ptáci sedící na stejném stromě. Podle Véd si tito dva ptáci nejsou rovni, třebaže sedí vedle sebe jako přátelé. Jeden, Paramátmá neboli Nadduše, je pouze svědkem. Druhý pták pojídá ovoce stromu. To je *jīvātmā*. Když dojde ke stvoření vesmíru, *jīvātmā*, neboli individuální duše, se objeví v různých podobách podle svých předchozích plodonosných činů, a kvůli svému dlouhodobému zapomnění na skutečnou existenci se ztotožňuje s určitou podobou, kterou jí přidělily zákony hmotné přírody. Po přijetí hmotné podoby podléhá třem hmotným kvalitám přírody a jedná podle toho, čímž prodlužuje svoji existenci v hmotném světě. Když je zahalena touto nevědomostí, její přirozený majestát se téměř vytratí. Majestátu Nadduše, neboli Nejvyšší Osobnosti Božství, však neubývá, ačkoliv se zjevuje v tomto hmotném světě. Zachovává si veškerý majestát a dokonalost v plné míře, zatímco si udržuje odstup ode všeho utrpení tohoto hmotného světa. Podmíněná duše se v hmotném světě zaplete, ale Nadduše, Nejvyšší Osobnost Božství, jej opustí bez následků, tak jako když had svlékne kůži. Rozdíl mezi Nadduší a

podmíněnou individuální duší je ten, že Nadduše, neboli Nejvyšší Osobnost Božství, si udržuje svůj přirozený majestát známý jako *ṣaḍ-aiśvarya, aṣṭa-siddhi* a *aṣṭa-guṇa.*
Z nedostatku poznání májávádští filosofové zapomínají na skutečnost, že Krišna vždy v plné míře vlastní šest vznešených atributů, osm transcendentálních vlastností a osm druhů dokonalosti. Šest vznešených atributů jsou bohatství, síla, krása, sláva, poznání a odříkavost. V těchto atributech Krišnu nikdo nepřekoná ani se Mu nevyrovná. První z osmi Krišnových transcendentálních vlastností je, že nikdy není znečištěn hmotou. To také zmiňuje *Īśopaniṣada: apāpa-viddham.* Tak jako slunce není nikdy ničím znečištěno, Nejvyšší Pán není nikdy znečištěn žádnou hříšnou činností. Ačkoliv Krišnovy činy mohou někdy vypadat bezbožně, nikdy Ho neznečišťují. Druhá transcendentální vlastnost je, že Krišna nikdy neumírá. Ve čtvrté kapitole *Bhagavad-gīty* říká Ardžunovi, že On i Ardžuna se v hmotném světě zjevili již mnohokrát, ale pouze On si vše pamatuje-minulost, přítomnost a budoucnost. To znamená, že nikdy neumírá. Smrt způsobuje zapomnění. Když zemřeme, změníme těla a zapomeneme. Krišna však nikdy nezapomíná. Pamatuje si vše, co se v minulosti stalo. Jak jinak by si mohl pamatovat, že poprvé učil jógový systém *Bhagavad- gīty* boha Slunce, Vivasvána? Proto nikdy neumírá a také nikdy nestárne. Ačkoliv Krišna byl v době bitvy na Kurukšétře pradědem, jako stařec nevypadal. Krišna nemůže být znečištěn žádnou hříšnou činností, Krišna neumírá, Krišna nestárne, Krišna nikdy nepodléhá nářku, Krišna nemá nikdy hlad ani žízeň. Cokoliv si přeje, je naprosto legitimní, a co rozhodne, to nikdo nemůže změnit.
To je Krišnových osm transcendentálních vlastností. Kromě toho je Krišna znám jako Jógéšvara. Má veškerou moc neboli mystické schopnosti jako *aṇimā- siddhi,* schopnost být menší než nejmenší.

Brahma-saṁhitā uvádí, že Krišna vstoupil i do atomu (*aṇḍāntara-stha-paramāṇu-cayāntara-stham*). Krišna je také v podobě Garbhódakašáji Višnua přítomen v obrovském vesmíru a leží i v Příčinném oceánu v podobě Mahá-Višnua s tělem tak obrovitým, že

když vydechne, z Jeho těla vycházejí milióny a bilióny vesmírů. Tomu se říká *mahimā-siddhi.* Krišna má také schopnost *laghimā:* může se stát nejlehčím. *Bhagavad-gītā* uvádí, že všechny planety se vznášejí ve vzduchu, protože Krišna vstupuje do tohoto vesmíru i do atomů. To je vysvětlení stavu beztíže. Krišna vlastní i dokonalost *prāpti:* dostane vše, co chce. Má také *īśitu,* schopnost ovládat. Je znám jako svrchovaný vládce, Paraméšvara. Navíc si Krišna dokáže kohokoliv podmanit. Tomu se říká *vaśitā.*

Tímto způsobem Krišna vlastní všechny druhy majestátu, transcendentální vlastnosti a mystické síly. Žádná obyčejná živá bytost se Mu nemůže rovnat. Proto je májávádská teorie o rovnosti Nadduše a individuální duše pouhý omyl. Závěr tedy zní, že Krišna si zaslouží být uctíván a všechny ostatní živé bytosti jsou pouze Jeho služebníci. Toto pochopení se nazývá seberealizace. Jakoukoliv jinou realizaci vlastního já mimo tento vztah věčné služby Krišnovi podněcuje *mājā.* Uvádí se, že poslední léčkou *māji* je diktovat živé bytosti, aby se snažila vyrovnat Nejvyšší Osobnosti Božství. Májávádský filosof se prohlašuje za rovného Bohu, ale nedokáže odpovědět na otázku, proč poklesl do zajetí hmoty. Je-li Nejvyšším Bohem, jak je možné, že ho přemohly bezbožné činnosti, a tak podlehl utrpení danému zákonem karmy? Když májávádí dostanou tuto otázku, nedokáží rozumně odpovědět. Spekulace o tom, že se duše vyrovná Nejvyšší Osobnosti Božství, je další příznak hříšného života. Nikdo nemůže začít rozvíjet vědomí Krišny, není-li zcela oproštěn ode všech hříšných činností. Samotná skutečnost, že se májávádí prohlašuje za totožného s Nejvyšším Pánem, znamená, že není dosud zbaven reakcí hříšných činností. *Śrīmad-Bhāgavatam* tyto osoby označuje výrazem *aviśuddha-buddhayaḥ.* To znamená, že vzhledem k tomu, že se mylně považují za osvobozené a zároveň rovné Absolutní Pravdě, jejich inteligence není očištěná. Zosobněné Védy řekly, že pokud se jógí a gjání nezbaví hříšných tužeb, jejich proces seberealizace nebude nikdy úspěšný.

“Drahý Pane,” pokračovaly zosobněné Védy, “pokud světci plně neodstraní kořeny hříšných tužeb, nemohou vnímat Nadduši, třebaže se nachází po boku individuální duše. *Samādhi* neboli meditace znamená nalézt Nadduši ve svém nitru. Ten, kdo se nezbavil hříšných tužeb, nemůže Nadduši vidět. Pokud má někdo na svém náhrdelníku medailónek s drahokamem, ale zapomene na ten drahokam, je to téměř, jako by jej neměl. Podobně když individuální duše medituje, ale ve skutečnosti přítomnost Nadduše ve svém nitru nevnímá, její meditace je k ničemu.”

Osoby, které se vydaly cestou seberealizace, se proto musejí pečlivě vyhnout znečištění vlivem *māyi.* Šríla Rúpa Gósvámí říká, že oddaný by měl být zcela prostý všech hmotných tužeb a neměly by ho ovládat výsledky *karmy* a *jñāny.* Je třeba pouze poznat Krišnu a plnit Jeho přání. To je úroveň čisté oddanosti. Zosobněné Védy pokračovaly: “Mystičtí jógí, kteří stále mají nečisté touhy po smyslovém požitku, ve svém snažení nikdy neuspějí, ani nemohou realizovat Nadduši ve svém nitru. Proto tito takzvaní jógí a gjání, kteří pouze marní čas různými druhy smyslového požitku, buď mentální spekulací, nebo projevováním omezených mystických sil, nebudou nikdy vysvobozeni z podmíněného života a budou vystaveni opakovaným zrozením a smrtím. Pro tyto osoby jsou tento i příští život zdroji utrpení. Tito hříšní lidé trpí již v tomto životě, a protože nedosáhli dokonalosti v seberealizaci, čeká je v příštím životě další utrpení. Navzdory všem snahám o dosažení dokonalosti budou tito jógí znečištění touhami po smyslovém požitku dále trpět v tomto i v příštím životě.”

Šríla Višvanátha Čakravartí Thákur v této souvislosti poznamenává, že pokud se sannjásí (osoby ve stavu odříkání, které opustily domov kvůli seberealizaci) nevěnují oddané službě Pánu, ale přitahuje je lidumilná činnost jako otevírání vzdělávacích ústavů, nemocnic, nebo dokonce klášterů, kostelů či chrámů polobohů, působí jim tyto činnosti jen potíže nejen v tomto, ale i v příštím životě. Sannjásí, kteří nevyužijí tohoto života k realizaci Krišny, pouze marní čas a energii činnostmi, jež nesouvisejí se stavem odříkání. Snaha oddaného využít své energie na činnosti, jako je stavění Višnuova

chrámu, však není nikdy marná. Těmto snahám se říká *kṛṣṇārthe akhila-ceṣṭā*, rozmanité činnosti pro potěšení Krišny. Filantropovo otevření školy a stavění chrámu v případě oddaného není na stejné úrovni. Ačkoliv filantropovo otevření vzdělávacího ústavu může být zbožná činnost, podléhá zákonu karmy, zatímco stavění chrámu pro Višnua je oddaná služba.

Oddaná služba nikdy nepodléhá zákonu *karmy. Bhagavad-gītā* uvádí: *sa guṇān samatītyaitān brahma-bhūyāya kalpate*: "Oddaní Osobnosti Božství transcendují všechny reakce tří kvalit hmotné přírody a spočívají na transcendentální úrovni realizace Brahmanu." Oddaní jsou osvobození v tomto i v příštím životě. Každá činnost vykonaná v tomto hmotném světě pro Jagju (Višnua či Krišnu) se považuje za osvobozenou činnost, ale bez spojení s Ačjutou, dokonalou Nejvyšší Osobností Božství, není možné zastavit výsledky zákona *karmy.* Život s vědomím Krišny je osvobozeným životem. Závěr zní, že oddaný je milostí Pána osvobozený v tomto i v příštím životě, zatímco karmí, gjání a jógí nejsou nikdy osvobozeni, ani v tomto ani v příštím životě.

Zosobněné Védy pokračovaly: "Drahý Pane, každý, kdo Tvojí milostí poznal slávu Tvých lotosových nohou, je netečný vůči hmotnému štěstí a neštěstí." Dokud jsme v hmotném světě, hmotné utrpení je nevyhnutelné, ale oddaný nerozptyluje svoji pozornost těmito akcemi a reakcemi, což jsou výsledky zbožných a bezbožných činností. Také ho příliš nevyvádí z míry ani netěší chvála či odsouzení obyčejných lidí. Někdy se mu dostává velké chvály za transcendentální činnosti a někdy je kritizován, i když pro to není důvod. Čistý oddaný je však netečný ke chvále či odsouzení ze strany obyčejných lidí. Jeho činnosti jsou ve skutečnosti na transcendentální úrovni. Nezajímá se o chválu nebo odsouzení lidí věnujících se hmotným činnostem. Pokud si oddaný takto dokáže udržovat svoje transcendentální postavení, jeho osvobození v tomto i v příštím životě zaručuje Nejvyšší Osobnost Božství.

Oddaný v tomto hmotném světě si udržuje transcendentální postavení ve společnosti čistých oddaných pouhým nasloucháním slavným činům Pána v různých epochách a inkarnacích. Hnutí pro

vědomí Krišny je založeno na této zásadě. Šríla Naróttama dás Thákur zpíval: “Můj milý Pane, zaměstnej mě ve Své transcendentální láskyplné službě podle příkladu předchozích áčárjů a dovol mi žít ve společnosti čistých oddaných. To je má touha život za životem.” Jinými slovy, oddaný se příliš nestará o to, zda je, či není osvobozený-touží jen po oddané službě. Oddaná služba znamená nedělat nic nezávisle bez souhlasu áčárjů. Činnosti hnutí pro vědomí Krišny řídí předchozí áčárjové v čele se Šrílou Rúpou Gósvámím. Ve společnosti oddaných následujících tyto zásady je oddaný schopen si dokonale udržovat svoje transcendentální postavení.

V *Bhagavad-gītě* Pán říká, že oddaný, který Ho dokonale zná, je Mu velmi drahý. Oddaně sloužit začínají čtyři druhy zbožných osob. Pokud zbožný člověk trpí, přichází k Pánu, aby zmírnil jeho utrpení. Když zbožný člověk potřebuje hmotnou pomoc, modlí se o ni k Pánu. Chce-li se zbožný člověk dozvědět o vědě o Bohu, přijde za Nejvyšší Osobností Božství, Krišnou. Také zbožný člověk, který chce pouze poznat vědu o Krišnovi, se obrací na Nejvyššího Pána. Posledního z těchto čtyř druhů lidí Krišna Samotný chválí v *Bhagavad-gītě.* Osoba, která se s plným poznáním a oddaností snaží porozumět Krišnovi následováním předchozích áčárjů obeznámených s vědeckým poznáním o Nejvyšším Pánu, si zaslouží chválu. Tento oddaný chápe, že všechny životní situace, příznivé i nepříznivé, vytváří svrchovaná vůle Pána. Když se plně odevzdá lotosovým nohám Nejvyššího Pána, nestará se, je-li jeho životní situace příznivá či nepříznivá. I nepříznivou situaci považuje za zvláštní milost Osobnosti Božství. Pro oddaného ve skutečnosti žádné nepříznivé situace neexistují. Ví, že vše přichází díky vůli Pána, a tak všechny podmínky vidí jako příznivé a v každé životní situaci je nadšený do své oddané služby. Tento oddaný postoj vysvětluje *Bhagavad-gītā:* oddaný se za nepříznivých životních okolností nikdy nermoutí a za příznivých okolností se nijak zvlášť neraduje. Na vyšších úrovních oddané služby se nezabývá ani příkazy a zákazy. Toto postavení si lze udržet jen následováním áčárjů. Díky tomu je třeba každý čin čistého oddaného v oddané

službě chápat jako transcendentální. Pán Krišna nás proto učí, že na áčárju se nevztahuje kritika. Začínající oddaný by si neměl myslet, že je na stejné úrovni jako áčárja. Je třeba připustit, že áčárjové jsou na stejné úrovni jako Nejvyšší Osobnost Božství, a proto by začínající oddaní neměli kritizovat ani Krišnu, ani Jeho představitele, áčárju.

Tak zosobněné Védy uctívaly Nejvyšší Osobnost Božství různými způsoby. Uctívat Nejvyššího Pána modlitbami znamená vzpomínat na Jeho transcendentální vlastnosti, zábavy a činnosti. Pánovy zábavy a vlastnosti jsou však nekonečné. Všechny Pánovy vlastnosti si nemůžeme pamatovat. Zosobněné Védy proto uctívaly podle svých nejlepších schopností a nakonec řekly:

“Drahý Pane, ačkoliv Brahmá, božstvo vládnoucí nejvyšší planetě, Brahmalóce, král Indra, polobůh vládnoucí nebeským planetám, a také všechna božstva vládnoucí planetám jako Slunce a Měsíc jsou velmi důvěrní vládci tohoto hmotného světa, o Tobě toho vědí velmi málo. Co potom o Tobě mohou vědět obyčejní lidé a mentální spekulanti? Nikdo nemůže vyčíslit Tvoje nekonečné transcendentální vlastnosti. Nikdo, ani mentální spekulanti a polobozi na vyšších planetárních soustavách, nedokáže odhadnout délku a šířku Tvé podoby a rysů. Myslíme si, že ani Ty dokonale neznáš své transcendentální vlastnosti. Je to tím, že jsi neomezený. I když není vhodné říci, že neznáš Sám Sebe, je dobré pochopit, že vzhledem k Tvým neomezeným vlastnostem a energiím a Tvému neomezenému poznání existuje nikdy nekončící soutěž mezi Tvým poznáním a expanzemi Tvých energií.”

Vzhledem k tomu, že Bůh i Jeho poznání jsou neomezené, jakmile si Bůh začne být některých ze svých energií vědom, zjistí, že jich má ještě více. Tak se Jeho energie i poznání rozšiřují. Protože je obojí neomezené, energie ani poznání, jimiž je lze postihnout, nemají konce. Bůh je nepochybně vševědoucí, ale zosobněné Védy říkají, že ani On nezná své energie v plném rozsahu. To není v rozporu s Jeho vševědoucností. Pokud určitá osoba něco nezná, nazývá se to neznalost či nedostatek poznání. To se však netýká Boha, protože On zná Sám Sebe dokonale. Přesto s tím, jak se Jeho energie a činnosti

rozšiřují, také On rozšiřuje svou schopnost je poznat. Obojí neomezeně a nekonečně vzrůstá. V tomto smyslu lze říci, že ani Bůh Samotný nezná hranice svých energií a vlastností.
To, jak je Bůh ve své expanzi energií a činností neomezený, může zhruba odhadnout každá rozumná a moudrá živá bytost. Védská literatura uvádí, že když Mahá-Višnu ve své *yoga-nidře* vydechne, z Jeho těla vystupují nesčetné vesmíry, a když vdechne, tyto vesmíry do Něho zase vstupují. Musíme si představit, že tyto vesmíry, které jsou podle našeho omezeného poznání nekonečně rozlehlé, jsou tak velké, že hrubé a jemné prvky-pět prvků vesmírného stvoření, jmenovitě země, voda, oheň, vzduch a éter, spolu s celkovou hmotnou energií a falešným egem-nejsou jen uvnitř vesmíru, ale pokrývají jej v sedmi vrstvách, z nichž každá je desetkrát širší než předchozí vrstva. Tak je každý vesmír velmi bezpečně obalen a těchto vesmírů je nekonečně mnoho. Všechny se vznášejí v nesčetných pórech transcendentálního Mahá-Višnuova těla. Uvádí se, že tak jako se atomy a částice prachu vznášejí ve vzduchu spolu s ptáky a nelze je spočítat, nesčetné vesmíry se vznášejí v pórech transcendentálního těla Pána. Z tohoto důvodu Védy říkají, že se Bůh vymyká našemu chápání. *Avāṅ-mānasa- gocara:* poznat délku a šířku Boha není v silách naší mentální spekulace. Proto se skutečně učená a rozumná osoba neprohlašuje za Boha, ale snaží se Ho poznat, přičemž rozlišuje mezi duší a hmotou. Tímto pečlivým rozlišováním lze jasně pochopit, že Nejvyšší duše je transcendentální vyšším i nižším energiím, ačkoliv je s nimi v přímém spojení. V *Bhagavad-gītě* Pán Krišna vysvětluje, že i když vše spočívá na Jeho energii, On Sám se od ní liší.
Příroda a živé bytosti se někdy označují jako *prakṛti* a *puruṣa.* Celý vesmírný projev je spojením *prakṛti* a *puruṣi.* Příroda je hmotná příčina a živé bytosti jsou bezprostřední příčina. Tyto dvě příčiny se spojují a výsledkem je vesmírný projev. Ten, kdo je natolik požehnaný, že vesmírnému projevu a všemu, co se v něm odehrává, správně porozumí, ví, že přímou i nepřímou příčinou toho všeho je Nejvyšší Pán, Osobnost Božství. *Brahma-saṁhitā* proto předkládá závěr: *īśvaraḥ paramaḥ kṛṣṇaḥ sac-cid-ānanda-vigrahaḥ/ anādir*

ādir govindaḥ sarva-kāraṇa-kāraṇam. Když člověk po důkladném přemýšlení a uvažování dosáhne dokonalého poznání, dospěje k závěru, že Krišna neboli Bůh je původní příčina všech příčin. Místo spekulování o velikosti Boha-zda je tak a tak dlouhý nebo široký-či falešného filosofování by měl člověk dospět k závěru *Brahma-saṁhity:* "Krišna neboli Bůh je *sarva-kāraṇa-kāraṇam,* příčina všech příčin." To je dokonalost poznání.

Veda-stuti neboli modlitby zosobněných Véd Garbhódakašájí Višnuovi poprvé v učednické posloupnosti vyprávěl Sanandana svým bratrům, kteří se všichni narodili Brahmovi na počátku stvoření. Čtyři Kumárové byli Brahmovi prvorození synové, a proto jsou známí jako *pūrva-jāta. Bhagavad-gītā* uvádí, že systém *paramparā*, neboli učednická posloupnost, začíná Samotným Krišnou. Také zde, v modlitbách zosobněných Véd, je zřejmé, že systém *paramparā* začíná Nejvyšší Osobností Božství Nárájanem Rišim. Je třeba mít na paměti, že toto *Veda-stuti* vypráví Kumára Sanandana a v Badarikášramu je opakuje Nárájan Riši. Nárájan Riši je inkarnace Krišny ukazující nám cestu seberealizace prostřednictvím tvrdé askeze. V tomto věku Pán Čaitanja ukázal cestu čisté oddané služby tím, že přijal úlohu čistého oddaného. V minulosti byl inkarnací Krišny Pán Nárájan Riši a podstupoval tvrdou askezi v Himálaji. Šrí Nárada Muni Mu naslouchal a z výroku předneseného Nárájanem Rišim Náradovi Munimu, podle vyprávění Kumáry Sanandany v podobě *Veda-stuti,* vyplývá, že Bůh je jediná svrchovaná bytost a všichni ostatní jsou Jeho služebníci. *Caitanya-caritāmṛta* uvádí: *ekale īśvara kṛṣṇa:* "Krišna je jediný Svrchovaný Bůh." *Āra saba bhṛtya:* "Všichni ostatní jsou Jeho služebníci. *Yāre yaiche nācāya, se taiche kare nṛtya:* "Nejvyšší Pán podle svého přání zaměstnává všechny živé bytosti různými činnostmi, a ty tak projevují svá různá nadání a sklony." Toto *Veda-stuti* jsou tedy původní pokyny o vztahu mezi živou bytostí a Nejvyšší Osobností Božství. Pro živou bytost je nejvyšší úrovní realizace život s oddaností. Dokud není plně zbavena znečištění hmotou, nemůže žít oddaně, neboli s vědomím Krišny. Nárájan Riši řekl Náradovi Munimu, že trestí všech Véd a védské literatury

(jmenovitě čtyř Véd, Upanišad, Purán a *Vedānta-sūtry*) je prokazovat transcendentální láskyplnou službu Pánu. V této souvislosti Nárájan Riši použil jedno konkrétní slovo-*rasa*. V oddané službě je tato *rasa* prostředkem či základním principem výměn vztahů mezi Pánem a živou bytostí. *Rasa* je také popsána ve Védách: *raso vai saḥ:* "Nejvyšší Pán je zdrojem veškeré radosti." Celá védská literatura včetně Purán, Véd, Upanišad a *Vedānta-sūtry* učí živé bytosti, jak dosáhnout stádia *rasy*. *Bhāgavatam* také uvádí, že výroky *Mahā-purāṇy* (*Śrīmad-Bhāgavatamu*) představují tresť (*rasu*) veškeré védské literatury. *Nigama-kalpa-taror galitaṁ phalam: Bhāgavatam* je tresť zralého plodu stromu védské literatury. Z dechu Nejvyšší Osobnosti Božství vznikly čtyři Védy, jmenovitě *Ṛg Veda*, *Yajur Veda*, *Sāma Veda* a *Atharva Veda* a také historická vyprávění jako *Mahābhārata* a všechny Purány, které se považují za popis dějin světa. Védská historická vyprávění jako Purány a *Mahābhārata* se nazývají pátá Véda.

Dvacet osm veršů *Veda-stuti* je třeba chápat jako tresť veškerého védského poznání. Čtyři Kumárové a všichni ostatní autorizovaní mudrci dokonale vědí, že oddaná služba s vědomím Krišny je trestí veškeré védské literatury. Cestují meziplanetárním prostorem a káží o ní na různých planetách. Zde se uvádí, že mudrci jako Nárada Muni jen málokdy cestují po zemi-neustále cestují vesmírem. Mudrci jako Nárada a Kumárové cestují vesmírem, aby poučili podmíněné duše, že by se v tomto světě neměly oddávat smyslovému požitku, ale obnovit své původní postavení oddané služby Nejvyšší Osobnosti Božství. Na několika místech se uvádí, že živé bytosti jsou jako jiskry ohně a Nejvyšší Osobnost Božství je jako sám oheň. Pokud jiskry opustí oheň, ztratí svoji přirozenou záři. Je tedy zřejmé, že živé bytosti přicházejí do tohoto hmotného světa přesně jako jiskry, které vyletují z velkého ohně. Živá bytost chce napodobovat Krišnu a ovládat hmotnou přírodu kvůli smyslovému požitku, a tak zapomene na své původní postavení a její zářivost, duchovní totožnost, pohasne. Pokud však začne rozvíjet vědomí Krišny, své původní postavení obnoví. Mudrci a světci jako Nárada a Kumárové cestují po celém vesmíru, učí lidi a rozšiřují řady svých

žáků. Jejich cílem je, aby se všem podmíněným duším dostalo poznání, jak obnovit své původní vědomí, vědomí Krišny, a tak byly vysvobozeny z utrpení hmotného života.

Šrí Nárada Muni je *naiṣṭhika-brahmacārī*. Existují čtyři druhy brahmačárích. První se nazývá *sāvitra*, což je brahmačárí, který musí po zasvěcení a obřadu předání posvátné šňůry dodržet alespoň třídenní celibát. Dalším je *prājāpatya*, neboli brahmačárí, který přísně dodržuje celibát alespoň jeden rok po zasvěcení. Následuje *brāhma-brahmacārī*, který dodržuje celibát od zasvěcení do ukončení svého studia védské literatury. Dalším stupeň se nazývá *naiṣṭhika*, což je brahmačárí, který žije v celibátu celý život. První tři jsou *upakurvāṇa*, což znamená, že se na konci období stráveného jako brahmačárí mohou oženit. *Naiṣṭhika-brahmacārī* však zcela odmítá jakýkoliv pohlavní život, a proto jsou Kumárové a Nárada známi jako *naiṣṭhika-brahmacārī*. Těmto brahmačárím se říká *vīra-vrata*, protože jejich slib celibátu je stejně hrdinný jako sliby kšatrijů. Způsob života brahmačáriho je zvláště vhodný pro posílení paměti a odhodlání. V této souvislosti je zvláště zmíněno, že díky tomu, že Nárada byl *naiṣṭhika- brahmacārī*, si dokázal pamatovat vše, co slyšel od svého duchovního mistra, a nikdy to nezapomněl. Ten, kdo si vše trvale pamatuje, se nazývá *śruti-dhara*. *Śruti-dhara brahmacārī* dokáže doslova opakovat vše, co slyšel, bez poznámek či nahlížení do knih. Velký mudrc Nárada tuto schopnost má, a proto po přijetí pokynů od Nárájana Rišiho šíří filosofii oddané služby po celém světě. Jelikož si tito vznešení mudrci vše pamatují, jsou moudří, seberealizovaní a zcela neochvějní ve službě Pánu.

Tak vznešený mudrc Nárada dosáhl po vyslechnutí svého duchovního mistra Nárájana Rišiho dokonalé realizace. Poznal pravdu a byl tak šťastný, že se začal k Nárájanovi Rišimu modlit. Oslovil Ho jako inkarnaci Krišny a zvláště jako svrchovaného dobrodince podmíněných duší. *Bhagavad-gītā* uvádí, že Pán Krišna sestupuje v každém věku, aby ochránil své oddané a zničil neoddané. Nárájan Riši, inkarnace Krišny, je také osloven jako dobrodinec podmíněných duší. Podle *Bhagavad-gīty* by měl každý

vědět, že Krišnovi se žádný jiný dobrodinec nevyrovná. Každý by měl pochopit, že Pán Krišna je svrchovaný dobrodinec všech a přijmout u Něho útočiště. Tak může dosáhnout plné víry a spokojenosti, neboť ví, že má někoho, kdo mu dokáže poskytnout plnou ochranu. Krišna Samotný, Jeho inkarnace a úplné expanze jsou všechno svrchovaní dobrodinci podmíněných duší, ale Krišna je dobrodincem i démonů, protože osvobodil všechny démony, kteří Ho přišli zabít do Vrindávanu. Proto je Krišnova dobročinnost absolutní, neboť ať zabije démona nebo chrání oddaného, výsledek Jeho činností je tentýž. Uvádí se, že démonice Pútaná dosáhla stejného postavení, jaké měla Krišnova matka. Když Krišna zabije démona, démon z toho má svrchovaný prospěch, tak jako čistý oddaný, kterého Krišna chrání neustále.
Nárada Muni vzdal úctu Nárájanovi Rišimu, svému duchovnímu mistrovi, a pak se odebral do ášramu svého žáka Vjásadévy. Poté, co byl Vjásadévem náležitě přijat v jeho ášramu a velmi pohodlně usazen, vyprávěl celý příběh, který vyslechl od Nárájana Rišiho. Tak Šukadéva Gósvámí sdělil Mahárádži Paríkšitovi odpovědi na jeho otázky o podstatě védského poznání a o tom, co je považováno za konečný cíl Véd. Svrchovaným cílem života je dosáhnout transcendentálních požehnání Nejvyšší Osobnosti Božství, a tak začít s láskyplnou službou Pánu. Je třeba následovat ve stopách Šukadévy Gósvámího a všech ostatních vaišnavů v učednické posloupnosti a vzdávat uctivé poklony Pánu Krišnovi, Nejvyšší Osobnosti Božství, Harimu. Čtyři školy vaišnavské učednické posloupnosti, Madhva-sampradája, Rámánudža-sampradája, Višnusvámí-sampradája a Nimbárka-sampradája, v souladu se všemi závěry Véd souhlasí, že je třeba se odevzdat Nejvyšší Osobnosti Božství.
Védská literatura se dělí na dvě části: *śruti* a *smṛti*. *Śruti* jsou čtyři Védy—*Ṛg*, *Sāma*, *Atharva* a *Yajur*-a Upanišady a *smṛti* jsou Purány a *Itihāsy* jako *Mahābhārata*, která zahrnuje *Bhagavad-gītu*. Závěr všech zní, že je třeba znát Šrí Krišnu jako Nejvyšší Osobnost Božství. Je Parama-puruša neboli Nejvyšší Osobnost Božství, pod jehož dohledem jedná hmotná příroda. Po projevení hmotného

vesmíru Nejvyšší Pán inkarnuje ve třech podobách-jako Pán Brahmá, Pán Višnu a Pán Šiva-pro stvoření, udržování a zničení. Ti mají na starost tři kvality hmotné přírody, ale svrchované řízení je v rukou Pána Višnua. Všechny činnosti hmotné přírody v rámci jejích tří kvalit probíhají pod vedením Nejvyšší Osobnosti Božství, Krišny. To potvrzuje *Bhagavad-gītā* (*mayādhyakṣeṇa*) a ve Védách (*sa aikṣata*).
Ateističtí sánkhjoví filosofové budou samozřejmě argumentovat, že hmotný vesmírný projev existuje díky *prakṛti* a *puruṣovi*-hmotné přírodě a živé bytosti, čili hmotné a bezprostřední příčině. Krišna je však příčina všech příčin, včetně hmotné a bezprostřední příčiny. *Prakṛti* a *puruṣa* nejsou konečné příčiny. Navenek se zdá, že se dítě narodí ze spojení otce a matky, ale svrchovaná příčina otce i matky je Krišna. Je tedy původní příčina neboli příčina všech příčin, jak potvrzuje *Brahma-saṁhitā*.
Do hmotné přírody vstupují Nejvyšší Pán i živé bytosti. Nejvyšší Pán, Krišna, se projevuje jako jedna úplná část, Káranódakašájí Višnu, obrovská podoba Šrí Višnua ležící v Příčinném oceánu. Z této obrovské podoby Mahá-Višnua se expanduje Garbhódakašájí Višnu a vstupuje do každého vesmíru. Z Něho se expandují Brahmá, Višnu a Šiva. Višnu jako Kšíródakašájí vstupuje do srdcí všech živých bytostí a také do všech hmotných prvků včetně atomu. *Brahma-saṁhitā* říká: *aṇḍāntara-stha-paramāṇu-cayāntara-stham:* “Pán je přítomen v tomto vesmíru a také v každém atomu.”
Živá bytost má malé hmotné tělo různých druhů a podob a celý vesmír také není ničím jiným, než hmotným tělem Nejvyšší Osobnosti Božství. *Śāstry* toto tělo označují jako *virāṭ-rūpu.* Tak jako si individuální živá bytost udržuje své tělo, Nejvyšší Osobnost Božství udržuje celý vesmírný projev tím, že do něho vstupuje. Jakmile individuální živá bytost hmotné tělo opustí, tělo je okamžitě zničeno a totéž se stane s vesmírným projevem, když jej opustí Pán Višnu. Individuální živá bytost tedy může být vysvobozena z hmotné existence, jen pokud se odevzdá Nejvyšší Osobnosti Božství. To potvrzuje *Bhagavad-gītā: mām eva ye prapadyante māyām etāṁ taranti te.* Příčinou osvobození tedy je odevzdání se

Nejvyšší Osobnosti Božství, nic jiného. To, jak je živá bytost osvobozena z vlivu kvalit hmotné přírody poté, co se odevzdala Nejvyšší Osobnosti Božství, ukazuje příklad člověka spícího v místnosti. Když člověk spí, každý vidí, že se nachází v místnosti, ale on sám ve skutečnosti není přítomen v těle, protože během spánku zapomíná na svoji tělesnou existenci, ačkoliv ostatní před sebou vidí jeho tělo. Také osvobozenou osobu věnující se oddané službě Pánu mohou ostatní vidět, jak se v hmotném světě zabývá domácími povinnostmi, ale protože je její vědomí zaměřeno na Krišnu, nežije v tomto světě. Zabývá se něčím jiným, tak jako se činnosti spícího člověka liší od činností jeho těla. *Bhagavad- gītā* potvrzuje, že oddaný plně zaměstnaný transcendentální láskyplnou službou Pánu již překonal vliv tří kvalit hmotné přírody, setrvává na úrovni Brahmanu a žije v transcendentálním světě, i když se zdá, že žije v těle nebo v hmotném světě.

Šríla Rúpa Gósvámí ve své knize *Bhakti-rasāmṛta-sindhu* v této souvislosti uvádí, že osoba, jejíž jedinou touhou je sloužit Nejvyšší Osobnosti Božství, může v hmotném světě žít v jakýchkoliv podmínkách, ale je ji třeba považovat za *jīvan-muktu*, neboli osvobozenou již v tomto těle či hmotném světě. Závěr tedy zní, že osoba plně zaměstnaná rozvojem vědomí Krišny je osvobozená. Ve svém hmotném těle ani v hmotném světě nemá žádné povinnosti. Ti, kdo si nejsou vědomi Krišny, se nazývají karmí a gjání, setrvávají na tělesné a mentální úrovni, a osvobozeni proto nejsou. Tato situace se nazývá *kaivalya-nirasta-yoni.* Osoba na transcendentální úrovni je však osvobozena od opakovaného rození a umírání. To potvrzuje čtvrtá kapitola *Bhagavad-gīty:* “Pouhou znalostí transcendentální povahy Nejvyšší Osobnosti Božství, Krišny, je osoba vysvobozena z okovů opakovaného rození a umírání a po opuštění současného těla se vrátí domů, zpátky k Bohu.” To je závěr všech Véd. Poté, co jsme porozuměli modlitbám zosobněných Véd, bychom se tedy měli odevzdat lotosovým nohám Pána Krišny.

Takto končí Bhaktivédántův výklad 87. kapitoly knihy Krišna, nazvané “Modlitby zosobněných Véd”.

88. KAPITOLA

Vysvobození Pána Šivy

Král Paríkšit byl jako Krišnův vznešený oddaný již osvobozený, ale pro vyjasnění kladl Šukadévovi Gósvámímu různé otázky. V předchozí kapitole jeho otázka zněla: “Co je konečným cílem Véd?” Šukadéva Gósvámí to vysvětlil předložením autorizovaných výkladů z učednické posloupnosti od Sanandany po Nárájana Rišiho, Náradu, Vjásadévu a sebe samotného. Závěr zněl, že konečným cílem Véd je oddaná služba neboli *bhakti*. Začínající oddaný se může zeptat: “Je-li konečným cílem života, neboli závěrem Véd, dosažení úrovně oddané služby, proč jsme tedy svědky toho, že oddaný Pána Višnua obvykle nebývá po hmotné stránce příliš zámožný, zatímco oddaný Pána Šivy bývá velice bohatý?” Kvůli objasnění této záležitosti se Paríkšit Mahárádž zeptal Šukadévy Gósvámího: “Můj milý Šukadévo Gósvámí, obvykle je vidět, že ti, kdo uctívají Pána Šivu, ať ve společnosti lidí, démonů nebo polobohů, velmi zbohatnou, ačkoliv Pán Šiva samotný žije jako chuďas. Na druhou stranu oddaní Pána Višnua, vládce bohyně štěstí, se nezdají být velmi zámožní, a někdy dokonce žijí zcela bez hmotného bohatství. Pán Šiva žije pod stromem nebo ve sněhu Himálaje. Nestaví si pro sebe ani dům, ale přesto jsou ti, kdo ho uctívají, velmi bohatí. Krišna neboli Pán Višnu však žije obklopen velkým bohatstvím, ať na Vaikuntě nebo v hmotném světě, ale Jeho oddaní žijí chudě. Proč je tomu tak?”

Otázka Mahárádže Paríkšita je velmi inteligentní. Dva druhy oddaných, jmenovitě oddaní Pána Šivy a oddaní Pána Višnua, spolu vedou neustálé spory. I dnes se v Indii tyto dva druhy oddaných neustále kritizují a zvláště v jižní Indii následovníci Rámánudžáčárji a následovníci Šankaráčárji občas pořádají debaty pro porozumění závěrům Véd. Následovníci Rámánudžáčárji z těchto debat obvykle vycházejí vítězně. Paríkšit Mahárádž tedy chtěl vyjasnit situaci tím, že tuto otázku položil Šukadévovi Gósvámímu. To, že Pán Šiva žije chudě, ačkoliv jeho oddaní jsou bohatí, zatímco Pán Krišna či Pán

Višnu žije vždy v bohatství, a přesto Jeho oddaní vypadají chudě, je pro osobu, která rozlišuje, protichůdné a matoucí.
Šukadéva Gósvámí na otázku krále Paríkšita odpověděl, že Pán Šiva je vládcem hmotné energie. Tu představuje bohyně Durgá, a protože Pán Šiva je jejím manželem, je mu zcela podřízena. Proto je Pán Šiva považován za jejího vládce. Hmotná energie je projevena ve třech kvalitách, jmenovitě dobru, vášni a nevědomosti, a proto je Pán Šiva vládcem těchto tří kvalit. Třebaže je s nimi v kontaktu pro dobro podmíněné duše, zůstává jejich vládcem a není jimi nijak ovlivněn. Jinak řečeno, i když je podmíněná duše třemi kvalitami ovlivněna, Pán Šiva jako jejich vládce jimi ovlivněn není.
Z výroků Šukadévy Gósvámího víme, že uctívání různých polobohů nepřináší stejné výsledky jako uctívání Pána Višnua, jak se některé méně inteligentní osoby domnívají. Šukadéva Gósvámí jasně uvádí, že uctívání Pána Šivy přinese jinou odměnu než uctívání Pána Višnua. To potvrzuje *Bhagavad-gītā:* “Ti, kdo uctívají různé polobohy, dostanou vytoužené výsledky, které příslušní polobozi mohou udělit. Ti, kdo uctívají hmotnou energii, za to dostanou příslušnou odměnu, a ti, kdo uctívají předky, obdrží podobné výsledky. Ti, kdo se však věnují oddané službě neboli uctívají Nejvyššího Pána-Višnua či Krišnu-odcházejí na Vaikunthu či Krišnalóku.” Do transcendentální oblasti zvané *paravyoma*, duchovního nebe, nelze dospět uctíváním Pána Šivy, Brahmy nebo nějakého jiného poloboha.
Jelikož je tento hmotný svět výtvorem tří kvalit hmotné přírody, všechny projevy pocházejí z těchto tří kvalit. Moderní civilizace vytvořila pomocí materialistické vědy mnoho strojů a značné pohodlí, ale i tak je to pouze různé vzájemné působení tří hmotných kvalit. I když jsou oddaní Pána Šivy schopni získat mnoho hmotného majetku, měli bychom vědět, že jen shromažďují výtvory tří kvalit. Tři kvality se dále dělí na šestnáct, jmenovitě deset smyslů (pět činných a pět poznávacích), mysl a pět prvků (země, voda, oheň, vzduch a éter). Těchto šestnáct položek je rozšířením tří kvalit. Hmotné štěstí či bohatství znamená uspokojení smyslů, zvláště pohlavních orgánů, jazyka a mysli. Používáním naší mysli

vytváříme mnoho příjemných věcí pro uspokojení pohlavních orgánů a jazyka. Bohatství osoby v tomto hmotném světě se posuzuje podle používání pohlavních orgánů a jazyka, neboli jak dobře dovede používat své pohlavní schopnosti a jak dobře dokáže uspokojovat svoji náročnou chuť pojídáním lahodných jídel. Hmotný rozvoj civilizace vyžaduje vytvoření předmětů požitku pomocí výplodů mysli, jen aby se dosáhlo štěstí na základě těchto dvou zásad: potěšení pohlavních orgánů a jazyka. Zde je odpověď na otázku krále Paríkšita položenou Šukadévovi Gósvámímu, proč jsou uctívači Pána Šivy tak bohatí.

Oddaní Pána Šivy jsou bohatí jen, pokud jde o hmotné kvality. Ve skutečnosti je takzvaný rozvoj civilizace příčinou zajetí v hmotném světě. Není to vlastně pokrok, ale úpadek. Závěr zní, že Pán Šiva je vládcem tří kvalit, a jeho oddaní proto dostávají věci stvořené vzájemným působením těchto kvalit pro uspokojení smyslů.

V *Bhagavad-gītě* však dostáváme od Pána Krišny pokyn, že tuto existenci na úrovni kvalit je třeba transcendovat. *Nistrai-guṇyo bhavārjuna:* cílem lidského života je transcendovat tři kvality. Dokud osoba není *nistrai-guṇya,* nemůže se vymanit ze zajetí hmoty. Jinak řečeno, projevy přízně od Pána Šivy ve skutečnosti podmíněným duším nepřinášejí žádný prospěch, ačkoliv z hmotného hlediska vypadají jako bohatství.

Šukadéva Gósvámí pokračoval: “Nejvyšší Osobnost Božství, Hari, je transcendentální třem kvalitám hmotné přírody.” V *Bhagavad-gītě* Pán uvádí, že každý, kdo se Mu odevzdá, překoná tři kvality hmotné přírody. Jelikož jsou Hariho oddaní transcendentální třem hmotným kvalitám, On jim je jistě také transcendentální. *Śrīmad-Bhāgavatam* proto uvádí, že Hari, neboli Krišna, je původní Nejvyšší Osobnost. Existují dva druhy *prakṛti,* neboli energií-vnitřní energie a vnější energie-a Krišna vládne oběma. Je *sarva-dṛk,* ten, který vidí všechny činnosti vnitřní a vnější energie, a je také označován jako *upadraṣṭā,* svrchovaný rádce. Proto je nadřazený všem polobohům, kteří pouze následují Jeho pokyny. Pokud osoba následuje přímé pokyny Nejvyššího Pána, jak jsou uvedeny v *Bhagavad-gītě* a *Śrīmad-Bhāgavatamu,* postupně se

stane *nirguṇou*, čili překoná vzájemné působení hmotných kvalit. Být *nirguṇa* znamená být prost hmotného bohatství, protože jak jsme již vysvětlili, hmotné bohatství znamená zvyšování akcí a reakcí tři hmotných kvalit. Uctíváním Nejvyšší Osobnosti Božství, místo pýchy na hmotné bohatství, osoba získá bohatství duchovního rozvoje poznání v rámci vědomí Krišny. Stát se *nirguṇou* znamená dosáhnout věčného míru, nebojácnosti, zbožnosti, poznání a odříkavosti. To vše jsou příznaky osvobození od znečištění hmotnými kvalitami.

Šukadéva Gósvámí při zodpovídání otázky Paríkšita Mahárádže zmínil historickou událost týkající se děda Paríkšita Mahárádže, krále Judhišthiry. Řekl, že po skončení oběti ašvamédha ve velké obětní aréně se král Judhišthira v přítomnosti vznešených autorit právě na toto zeptal Pána Krišny: jak je možné, že oddaní Pána Šivy po hmotné stránce zbohatnou, zatímco oddaní Pána Višnua ne? Šukadéva Gósvámí úmyslně poukázal na krále Judhišthiru slovy "tvůj děd", aby Mahárádžovi Paríkšitovi připomněl, že je spřízněn s Krišnou a že jeho dědové měli k Nejvyšší Osobnosti Božství důvěrný vztah.

Třebaže je Krišna ze své přirozenosti vždy velmi spokojený, když Mu Mahárádž Judhišthira položil tuto otázku, Jeho spokojenost ještě dále vzrostla, protože tato otázka a odpověď na ni má pro společnost oddaných Krišny velký význam. Kdykoliv Pán Krišna něco říká určitému oddanému, není to určeno jen jemu, ale všem oddaným a vskutku celému lidstvu. Pokyny Nejvyšší Osobnosti Božství jsou velmi důležité i pro Pána Brahmu, Pána Šivu a další polobohy, a pokud někdo nevyužije pokynů Nejvyššího Pána, Osobnosti Božství, který sestupuje do tohoto světa pro blaho všech živých bytostí, je nepochybně velmi politováníhodný.

Pán Krišna zodpověděl otázku Mahárádže Judhišthiry takto: "Když nějakému oddanému chci projevit zvláštní přízeň a chci se o něho zvlášť postarat, nejprve mu odeberu jeho bohatství. Když se z oddaného stane žebrák nebo značně zchudne, jeho příbuzní a rodinní členové o něho ztratí zájem a ve většině případů s ním přeruší styky. Oddaný se pak stane dvojnásobně nešťastným." Nejdříve ho trápí, že

ho Krišna připravil o bohatství, a ještě více ho bolí, když ho kvůli jeho chudobě opustí příbuzní. Měli bychom si však uvědomit, že když oddaný takto zchudne, není to kvůli jeho dřívějším bezbožným činnostem zvaným *karma-phala*. Chudobu oddaného způsobil Pán, Nejvyšší Osobnost. Ani když po hmotné stránce zbohatne, není to výsledek jeho zbožných činností. V obou případech, ať oddaný zchudne nebo zbohatne, za to může Nejvyšší Osobnost Božství. Dělá to pro svého oddaného proto, aby ho přiměl k úplné závislosti na Něm a zbavil ho hmotných závazků. Oddaný pak může soustředit svoji energii, mysl a tělo-úplně všechno-na službu Pánu. To je čistá oddaná služba. V *Nārada-pañcarātře* se proto říká *sarvopādhi-vinirmuktam*, což znamená “být prost všech označení”. Každá práce pro rodinu, společnost, společenství, národ či lidstvo má nějaký přívlastek: “Patřím k této společnosti,” “patřím k tomuto společenství,” “patřím k tomuto národu,” “patřím k tomuto druhu.” Tyto totožnosti jsou pouhá označení. Když je oddaný Pánovou milostí prost všech označení, jeho oddaná služba je opravdu *naiṣkarmya*. Pro gjání je stav *naiṣkarmya*, kdy činnosti již nepřinášejí žádné hmotné výsledky, velmi přitažlivý. Činnosti oddaného jsou prosty hmotných následků, a proto již nepatří do kategorie *karma-phalam*, plodonosných činností. Jak zosobněné Védy vysvětlily, štěstí a neštěstí oddaného vytváří Nejvyšší Osobnost Božství, a oddaný se proto nestará, zda je šťastný či nešťastný, ale jen dále plní své povinnosti v oddané službě. I když jeho chování zdánlivě podléhá akcím a reakcím plodonosných činností, ve skutečnosti je zbaven výsledků činností.

Lze se zeptat, proč Osobnost Božství vystavuje oddaného takovým nesnázím. Odpověď zní, že tento Pánův zásah se podobá tomu, když je otec někdy přísný na své syny. Protože oddaný je odevzdaná duše a Nejvyšší Pán se o něho stará, ať ho Pán umístí do jakékoliv životní situace-nešťastné či šťastné-je zřejmé, že za tím je velký plán Osobnosti Božství. Například Pán Krišna vystavil Pánduovce takovým potížím, že ani praotec Bhíšma nedokázal pochopit, jak k tomu mohlo dojít. Naříkal, že celá pánduovská rodina musela podstoupit takové strádání, i když v jejím čele stojí král Judhišthira,

nejzbožnější král, chrání ji dva velcí bojovníci, Bhíma a Ardžuna, a hlavně jsou Pánduovci důvěrní přátelé a příbuzní Pána Krišny. Později se však ukázalo, že to plánoval Nejvyšší Pán, Osobnost Božství, Krišna, jako část své velké mise zničit ateisty a ochránit oddané.

Další otázka může znít: Jaký je rozdíl mezi oddaným a běžným člověkem, když se oba ocitají v různých šťastných a nešťastných situacích-oddaný zásahem Osobnosti Božství a běžný člověk následkem svých minulých činů? V čem je oddaný lepší než obyčejný karmí? Odpověď zní, že karmí a oddaní nejsou na stejné úrovni. Ať je karmí v jakékoliv životní situaci, pokračuje v koloběhu rození a umírání kvůli přítomnosti semene karmy, čili plodonosné činnosti, a to vyklíčí, kdykoliv se k tomu naskytne příležitost. Zákon karmy běžného člověka trvale poutá k opakovanému rození a umírání, zatímco nesnáze a štěstí oddaného, jelikož nepodléhá zákonům karmy, jsou součástí dočasného opatření Nejvyššího Pána, které oddaného nepoutá. Toto opatření Pán činí jen pro dočasný účel. Pokud karmí koná zbožné činy, je povýšen na nebeské planety, a když jedná bezbožně, je uvržen do pekelných podmínek. Ať však oddaný jedná takzvaně zbožně či bezbožně, není nikdy povýšen ani degradován, ale je přemístěn do duchovního království. Proto štěstí a nesnáze oddaného a karmího nejsou na stejné úrovni. Tuto skutečnost podporuje Jamarádžova řeč k jeho služebníkům v souvislosti s osvobozením Adžámila. Jamarádž poradil svým následovníkům, že se mají přibližovat pouze k osobám, které nikdy nevyslovily svaté jméno Pána nebo nevzpomínali na Jeho podobu, vlastnosti a zábavy. Jamarádž také varoval své služebníky, aby se nikdy nepřibližovali k oddaným. Naopak je poučil, že když potkají oddaného, měli by mu vzdát uctivé poklony. Povýšení nebo degradace oddaného v tomto hmotném světě tedy nepřichází v úvahu. Tak jako je propastný rozdíl mezi trestem uděleným matkou a nepřítelem, nesnáze oddaného nejsou stejné jako nesnáze běžného karmího.

Zde je možné položit další otázku: Pokud je Nejvyšší Pán všemocný, proč by se měl snažit napravit svého oddaného tím, že mu přivodí

nesnáze? Odpověď zní, že když Nejvyšší Osobnost Božství přivede svého oddaného do nesnází, není to bez účelu. Někdy je to proto, že v nesnázích se posiluje citové pouto oddaného ke Krišnovi. Když například Krišna před odjezdem domů z hlavního města Pánduovců požádal Kuntí o svolení odjet, řekla: “Můj drahý Krišno, v našich nesnázích jsi byl vždy s námi. Nyní nás opouštíš, protože jsme získali královské postavení. Raději bych tedy žila v nesnázích, než Tě ztratila.” Když je oddaný vystaven utrpení, je to podnět pro jeho oddané činnosti. Proto ho Pán někdy přivede do nesnází, aby mu projevil zvláštní přízeň. Kromě toho se uvádí, že štěstí je sladší pro ty, kdo okusili hořkost. Nejvyšší Pán sestupuje do hmotného světa, aby chránil oddané před utrpením. Jinými slovy, pokud by oddaní netrpěli, Pán by nesestoupil. Pokud jde o Jeho zabíjení démonů či hříšníků, mohou to snadno vykonat Jeho rozmanité energie, jako Jeho vnější energie, bohyně Durgá, která zabíjí mnoho asurů. Proto Pán nemusí sestoupit osobně, aby je zabil, ale když je Jeho oddaný v nesnázích, sestoupit musí. Pán Nrsimhadéva se nezjevil proto, aby zabil Hiranjakašipua, ale aby zachránil Prahláda a požehnal mu. Jinak řečeno, Pán se zjevil, protože se Prahlád Mahárádž ocitl ve velkých nesnázích.
Když po temné noci konečně vyjde slunce, je to velice příjemné; ve spalujícím žáru je velmi příjemná studená voda; a v mrazivé zimě je zase obzvlášť příjemná horká voda. Když si oddaný po zkušenostech s utrpením hmotného světa vychutnává duchovní štěstí, jímž ho obdaří Pán, jeho potěšení a radost jsou o to větší.
Pán pokračoval: “Když Můj oddaný přijde o veškeré hmotné bohatství a opustí ho příbuzní, přátelé a rodinní příslušníci, a protože se o něho nemá kdo postarat, přijme bezvýhradné útočiště u lotosových nohou Pána. Šríla Naróttama dás Thákur o tom zpívá: “Můj drahý Pane Krišno, ó synu Nandy Mahárádže, nyní přede mnou stojíš se Šrímatí Rádhárání, dcerou krále Vrišabhánua. Odevzdávám se Ti. Prosím, přijmi mě a neodkopávej mě. Nemám žádné jiné útočiště než Tebe.”
Když je oddaný umístěn do takzvaně strastipné situace a zbaven bohatství a rodiny, pokouší se dostat zpět své původní bohatství. I

když se však znovu a znovu snaží, Krišna mu opakovaně bere všechny jeho prostředky. Tak je nakonec z hmotných činnosti zklamaný a v tomto stavu se může plně odevzdat Nejvyšší Osobnosti Božství. Těmto osobám Pán poradí z nitra, aby se sdružovaly s oddanými. Tak přirozeně vyvinou sklon sloužit Osobnosti Božství a okamžitě od Pána dostanou vše potřebné k rozvoji vědomí Krišny. Neoddaní si však velmi pečlivě chrání svoji životní úroveň. Obvykle proto neuctívají Nejvyšší Osobnost Božství, ale Pána Šivu nebo jiné polobohy kvůli okamžitému hmotnému zisku. *Bhagavad-gītā* proto uvádí: *kāṅkṣantaḥ karmaṇāṁ siddhiṁ yajanta iha devatāḥ:* "Karmí uctívají různé polobohy, aby dosáhli v tomto hmotném světě úspěchu." Pán Krišna také říká, že ti, kdo uctívají polobohy, nemají vyzrálou inteligenci. Oddaní se proto kvůli silnému poutu k Nejvyššímu Pánu, Osobnosti Božství, neobracejí pošetile na polobohy.

Pán Krišna řekl králi Judhišthirovi: "Mého oddaného nezastraší žádná nepříznivá životní situace; je neustále pevný a neochvějný. Proto mu dávám Sám Sebe a obdařím ho takovou přízní, aby mohl dosáhnout nejvyššího životního úspěchu." Milost udělená osvědčenému oddanému Nejvyšší Osobností se nazývá *brahma*, což naznačuje, že její velikost lze přirovnat jen k všepronikající velikosti Brahmanu. *Brahma* znamená neomezeně velký a nekonečně se rozšiřující. Tato milost je také popsána jako *paramam*, neboť ji v hmotném světě nelze k ničemu přirovnat, a také *sūkṣmam*, velmi jemná. Nejen, že je Pánova milost vůči osvědčenému oddanému velká a neomezeně se šíří, ale má povahu té nejvznešenější transcendentální lásky mezi oddaným a Pánem. Dále je popsána jako *cin-mātram*, zcela duchovní. Slovo *mātram* poukazuje na absolutní duchovnost beze stopy hmotných kvalit. Nazývá se také *sat* (věčná) a *anantakam* (neomezená). Jelikož Pánův oddaný získává tak neomezený duchovní prospěch, proč by měl uctívat polobohy? Oddaný Krišny neuctívá Pána Šivu, Brahmu nebo jakéhokoliv jiného podřízeného poloboha, ale zcela se oddává transcendentální láskyplné službě Nejvyšší Osobnosti Božství.

Šukadéva Gósvámí pokračoval: “Polobohy v čele s Pánem Brahmou a Pánem Šivou, mezi něž patří Pán Indra, Čandra, Varuna a ostatní, mohou jejich oddaní svým správným nebo špatným chováním velmi rychle uspokojit nebo také rozzlobit. To však neplatí o Nejvyšší Osobnosti Božství, Višnuovi.” To znamená, že každou živou bytost v tomto hmotném světě včetně polobohů řídí tři kvality hmotné přírody, a proto v hmotném světě převládají kvality nevědomosti a vášně. Oddaní, kteří přijímají požehnání od polobohů, jsou také nakaženi hmotnými kvalitami, zvláště vášní a nevědomostí. Pán Šrí Krišna proto v *Bhagavad-gītě* prohlásil, že přijímat požehnání od polobohů je méně inteligentní, protože jejich výsledky jsou pomíjivé. Získat hmotné bohatství uctíváním polobohů je snadné, ale výsledek je někdy katastrofální. Proto si požehnání od polobohů cení jen méně inteligentní lidé. Osoby, které přijímají požehnání od polobohů, postupně zpyšní na své hmotné bohatství a stanou se lhostejnými ke svým dobrodincům.
Šukadéva Gósvámí oslovil krále Paríkšita: “Můj milý králi, Pán Brahmá, Pán Višnu a Pán Šiva, hlavní trojice hmotného stvoření, mohou požehnat nebo proklít každého. Z této trojice jsou Pán Brahmá a Pán Šiva velmi snadno uspokojeni, ale také se velmi snadno rozzlobí. Jsou-li spokojeni, dávají požehnání bez rozmýšlení, a když se zlobí, oddaného bez rozmyslu proklejí. Pán Višnu však takový není, ale vše pečlivě rozvažuje. Kdykoliv od něho oddaný něco chce, Pán Višnu nejprve zvažuje, zda toto požehnání z konečného hlediska oddanému prospěje. Pán Višnu nikdy neuděluje požehnání, které by pro oddaného nakonec mělo katastrofální následky. Svojí transcendentální povahou je vždy milostivý, a proto před udělením požehnání zvažuje, jestli to bude pro oddaného prospěšné. Jelikož je Nejvyšší Pán, Osobnost Božství, vždy milostivý, i když se zdá, že zabil démona nebo se na oddaného zdánlivě rozzlobí, Jeho jednání je vždy příznivé. Nejvyšší Pán, Osobnost Božství, je tedy znám jako všedobrý. Vše, co dělá, je dobré.”
Pokud jde o požehnání polobohů jako Pán Šiva, vznešení mudrci uvádějí tento historický příběh. Jednou se Pán Šiva samotný dostal

do velkého nebezpečí poté, co požehnal démonu Vrikásurovi, synovi Šakuniho. Vrikásura chtěl získat požehnání a snažil se rozhodnout, které ze tří božstev uctívat, aby je získal. Mezitím potkal vznešeného mudrce Náradu a zeptal se, na koho se obrátit, aby za svoji askezi rychle získal výsledek: “Které ze tří božstev, jmenovitě Pána Brahmu, Pána Višnua či Pána Šivu, lze nejrychleji uspokojit?”
Nárada prohlédl démonův plán a poradil mu: “Nejlépe uděláš, když budeš uctívat Pána Šivu. Pak rychle získáš vytoužený výsledek. Pán Šiva je velmi rychle uspokojen, ale také se rychle rozzlobí. Snaž se tedy potěšit jeho.” Nárada poté uvedl příklady, kdy démoni jako Rávana a Banásura obdrželi velké bohatství jen díky tomu, že potěšili Pána Šivu modlitbami. Protože vznešený mudrc Nárada znal povahu démona Vrikásury, neporadil mu obrátit se na Višnua nebo Pána Brahmu. Osoby jako Vrikásura, které se nacházejí v hmotné kvalitě nevědomosti, nedokáží Višnua uctívat.
Poté, co démon Vrikásura obdržel pokyn od Nárady, odešel do Kedáranáthu, poutního místa nedaleko Kašmíru, které existuje dodnes. Je téměř neustále pokryto sněhem, ale v červenci je možné spatřit božstvo Pána Šivy a jeho oddaní se mu chodí poklonit. Když se podle védských zásad něco nabízí božstvům k jídlu, obětuje se to do ohně. Ohňová oběť je tedy nezbytná při všech obřadech. *Śāstry* konrétně uvádějí, že bohům se má obětovat jídlo prostřednictvím ohně. Démon Vrikásura tedy odešel do Kedáranáthu a zažehl obětní oheň, aby potěšil Pána Šivu.
Po zapálení ohně ve jménu Pána Šivy mu začal Vrikásura pro jeho potěšení obětovat vlastní maso, které si uřezával z těla. To je příklad uctívání v kvalitě nevědomosti. *Bhagavad-gītā* zmiňuje různé druhy obětí. Některé jsou v kvalitě dobra, jiné v kvalitě vášně a další v kvalitě nevědomosti. Protože v tomto hmotném světě žijí různé druhy lidí, existují různé druhy *tapasyi* a uctívání.
Svrchovaná *tapasya*, vědomí Krišny, je však nejpokročilejší jóga a nejvyšší oběť. *Bhagavad-gītā* potvrzuje, že nejpokročilejší jóga znamená neustále myslet na Pána Krišnu v srdci a nejvyšší obětí je provádění *saṅkīrtana-yajñi*.

V *Bhagavad-gītě* se uvádí, že uctívači polobohů ztratili inteligenci. Z dalšího textu této kapitoly vyplývá, že Vrikásura chtěl uspokojit Pána Šivu kvůli podřadnému materialistickému cíli, jenž byl pomíjivý a nepřinášel skutečný prospěch. Asurové neboli osoby v kvalitě nevědomosti taková požehnání od polobohů přijímají. V naprostém protikladu k této oběti v kvalitě nevědomosti je velmi jednoduchý proces *arcanā-vidhi* pro uctívání Pána Višnua nebo Krišny. Pán Krišna říká v *Bhagavad-gītě*, že od svého oddaného přijímá i kousek ovoce, květinu nebo trochu vody, což dokáže obstarat kdokoliv, bohatý či chudý. Od bohatých lidí se samozřejmě neočekává, že budou Pánu obětovat jen trochu vody, kousek ovoce nebo lístek-měli by obětovat úměrně svému postavení. Je- li však oddaný velmi chudý, Pán přijme i tu nejskromnější oběť. Uctívání Pána Višnua či Krišny je velmi jednoduché a může ho provádět každý v tomto světě. Uctívání v kvalitě nevědomosti, které předvedl Vrikásura, však není jen velmi obtížné a bolestivé, ale také to je zbytečná ztráta času. Proto *Bhagavad-gītā* uvádí, že uctívači polobohů postrádají inteligenci-jejich uctívání je velmi obtížné a zároveň je výsledek nejistý a pomíjivý.
Ačkoliv Vrikásura prováděl svoji oběť šest dní, nepodařilo se mu spatřit Pána Šivu, což byl jeho cíl. Chtěl ho vidět tváří v tvář a požádat ho o požehnání. To je další rozdíl mezi démony a oddanými. Oddaný je přesvědčen, že vše, co obětuje Božstvu ve výlučné oddané službě, Pán přijímá, ale démon chce spatřit své uctívané božstvo na vlastní oči, aby mohl požehnání přijmout přímo. Oddaný neuctívá Višnua nebo Pána Krišnu kvůli požehnání. Proto se oddaný nazývá *akāma*, prostý touhy, a neoddaný se nazývá *sarva-kāma*, toužící po všem. Sedmého dne se démon Vrikásura rozhodl, že by si měl uříznout hlavu a obětovat ji pro potěšení Pána Šivy. Vykoupal se tedy v blízkém jezeře a aniž by si osušil tělo a vlasy, připravil se, že si uřízne hlavu. Podle védského systému se zvíře, které má být obětováno, musí nejprve umýt a obětuje se, dokud je mokré. Když se démon chystal uříznout si hlavu, Pána Šivy se zmocnil velký soucit. Tento soucit je příznakem kvality dobra. Pán Šiva se nazývá *tri-liṅga*, "směs tří hmotných kvalit". Proto je jeho

projev přirozeného soucitu příznak kvality dobra. Tento soucit je však přítomen v každé živé bytosti. V Pánu Šivovi se neprojevil proto, že démon obětoval svoje maso, ale protože se chystal spáchat sebevraždu. To je přirozený soucit. I obyčejný člověk, který vidí někoho připraveného spáchat sebevraždu, se pokusí ho zachránit. Udělá to automaticky, není třeba ho o to žádat. Proto když se Pán Šiva zjevil z ohně, aby démonovi zabránil v sebevraždě, nebyl to projev nějaké velké náklonnosti.

Dotek Pána Šivy zachránil démona před sebevraždou; zranění se mu okamžitě zacelila a jeho tělo bylo jako dřív. Poté Pán Šiva řekl démonovi: “Můj milý Vrikásuro, není třeba, aby sis uřízl hlavu. Můžeš mě požádat o jakékoliv požehnání a já ti tvé přání splním. Nevím, proč sis chtěl pro mé potěšení uříznout hlavu. Potěší mě i oběť v podobě trochy vody.” Podle védského procesu se *śiva-liṅga* neboli podoba Pána Šivy v chrámu uctívá pouhým obětováním vody Gangy, protože se uvádí, že Pána Šivu velmi těší, když se mu na hlavu lije voda Gangy. Oddaní obvykle obětují vodu Gangy a listy stromu bilva, které jsou zvláště určeny jako obětiny Pánu Šivovi a bohyni Durze. Pánu Šivovi se také obětuje plod tohoto stromu. Pán Šiva ujistil Vrikásuru, že ho těší velmi jednoduché uctívání. Proč tedy tak dychtil uříznout si hlavu a proč si působil takovou bolest řezáním si těla na kusy, které pak obětoval do ohně? Tak tvrdá askeze není nutná. Pán Šiva byl přesto ze soucitu připraven, dát mu jakékoliv požehnání chce.

Když démon dostal od Pána Šivy tuto nabídku, požádal o hrozivé a odporné požehnání. Byl velmi hříšný a hříšníci nevědí, o jaké požehnání by měli božstvo žádat. Proto Pána Šivu požádal, aby ho obdařil takovou mocí, že jakmile se dotkne něčí hlavy, ta okamžitě pukne a osoba zemře. *Bhagavad-gītā* popisuje démony jako *duṣkṛtī*, ničemy. *Kṛtī* znamená “velmi záslužný”, ale když se k tomu přidá *duḥ*, znamená to “odporný”. Místo odevzdání se Nejvyšší Osobnosti Božství *duṣkṛtī* uctívají různé polobohy, aby získali odporné hmotné výhody. I když mají *duṣkṛtī* schopnost myslet a další přednosti, používají je k odporným činům. Materialističtí vědci někdy například vymyslí smrtonosnou zbraň.

Vědecký výzkum vedoucí k takovému vynálezu zajisté vyžaduje velmi dobrý mozek, ale místo toho, aby vymysleli pro lidstvo něco prospěšného, vymýšlejí to, co urychlí smrt, kterou má již teď každý člověk jistou. Nedokáží projevit svoje přednosti vymyšlením něčeho, co může zachránit člověka před smrtí; místo toho vymýšlejí zbraně urychlující umírání. Také Vrikásura místo toho, aby Pána Šivu požádal o něco prospěšného pro lidskou společnost, požádal o věc lidstvu velmi nebezpečnou. Pán Šiva je dostatečně mocný, aby dokázal udělit jakékoliv požehnání, takže od něho démon mohl chtít něco prospěšného. Ve svém sobeckém zájmu však požádal, aby každý, jehož hlavy se dotkne rukou, okamžitě zemřel. Pán Šiva pochopil démonův motiv a velmi litoval, že mu slíbil jakékoliv požehnání. Svůj slib už nemohl vzít zpátky, ale v srdci se velmi rmoutil, že mu má dát pro lidstvo tak nebezpečné požehnání. Oddaní Osobnosti Božství nikdy nežádají Pána Višnua či Krišnu o žádné požehnání, a dokonce i když Pána o něco požádají, není to pro lidstvo vůbec nebezpečné. To je rozdíl mezi démony a oddanými, neboli uctívači Pána Šivy a uctívači Pána Višnua.
Když Šukadéva Gósvámí vyprávěl příběh o Vrikásurovi, oslovil Mahárádže Paríkšita Bhárato, čímž poukázal na jeho zrození v rodině oddaných. Když byl Mahárádž Paríkšit ještě v lůně své matky, zachránil ho Pán Krišna. Později mohl Pána Krišnu požádat, aby ho zachránil znovu, před kletbou bráhmany, ale neudělal to. Démon se však chtěl stát nesmrtelným tím, že všechny pozabíjí dotekem ruky. Pán Šiva to věděl, ale protože to slíbil, požehnání mu dal.
Hříšný démon se však okamžitě rozhodl, že využije požehnání k zabití Pána Šivy a unese Gaurí (Párvatí), aby si s ní užíval. Ihned se tedy rozhodl položit ruku na hlavu Pána Šivy. Pán Šiva se tak ocitl v úzkých, ohrožován vlastním požehnáním daným démonovi. To je příklad toho, jak materialistický oddaný zneužívá moci získané od polobohů.
Démon Vrikásura bez dalšího rozmýšlení přistoupil k Pánu Šivovi, aby mu položil ruku na hlavu. Pán Šiva se ho tak polekal, že se roztřásl a uprchl ze země na oblohu a pak na jiné planety, dokud

nedosáhl hranic vesmíru nad vyššími planetárními soustavami. Prchal z jednoho místa na druhé, ale démon Vrikásura ho stále pronásledoval. Božstva vládnoucí jiným planetám jako Brahmá, Indra a Čandra nemohli přijít na žádný způsob, jak Pána Šivu zachránit před hrozícím nebezpečím, a ať přišel kamkoliv, všichni mlčeli.
Pán Šiva nakonec přišel za Pánem Višnuem, který sídlí v tomto vesmíru na planetě zvané Švétadvíp. Je to zdejší Vaikuntha, jež existuje mimo vliv vnější energie. Pán Višnu je ve svém všepronikajícím rysu přítomen všude, ale tam, kde se zdržuje osobně, je atmosféra Vaikunthy. *Bhagavad-gītā* uvádí, že Pán je přítomen v srdci všech živých bytostí. Setrvává tedy v srdci mnoha živých bytostí nízkého původu, ale to neznamená, že On sám je také nízkého původu. Každé místo, kde se zdržuje, se změní ve Vaikunthu. Planeta v tomto vesmíru známá jako Švétadvíp je tedy také Vaikunthalóka. *Śāstry* uvádějí, že obydlí v lese je v kvalitě dobra, obydlí ve velkých městech a vesnicích je v kvalitě vášně a obydlí v atmosféře, kde převládají čtyři hříšné činnosti-nedovolený sex, požívání omamných látek, pojídání masa a hazardování-je v kvalitě nevědomosti. Obydlí v chrámu Višnua, Nejvyššího Pána, je však na Vaikuntě. Nezáleží na tom, kde chrám stojí; chrám samotný, ať je kdekoliv, je Vaikuntha. Také planeta Švétadvíp je Vaikuntha, i když se nachází v hmotném světě.
Pán Šiva nakonec vstoupil na Švétadvíp Vaikunthu. Tam žijí vznešení světci, kteří jsou zcela prosti závistivé povahy vlastní hmotnému světu a netýkají se jich čtyři zásady hmotné činnosti, čili zbožnost, ekonomický pokrok, smyslový požitek a osvobození. Ten, kdo vstoupí na tuto Vaikunthu, se nikdy nevrátí do hmotného světa. Pán Nárájan je oslavován jako ten, který miluje své oddané, a jakmile na dálku poznal, že Pánu Šivovi hrozí velké nebezpečí, zjevil se jako brahmačárí a osobně šel Pána Šivu přivítat. Pán se zjevil jako dokonalý brahmačárí s opaskem kolem pasu, posvátnou šňůrou, oblečen v jelení kůži, s tyčí brahmačárího a růžencem *raudra*. (Růženec *raudra* se liší od růžence z tulasí a používají ho oddaní Pána Šivy.) Pán Nárájan oblečený jako

brahmačárí stál před Pánem Šivou a záře vycházející z Jeho těla přitahovala nejen Pána Šivu, ale i démona Vrikásuru.
Pán Nárájan se Vrikásurovi uctivě poklonil, jen aby vzbudil jeho zájem a pozornost. Tak ho zastavil a oslovil ho: “Můj milý synu Šakuniho, vypadáš velmi unaveně, jako bys přicházel zdaleka. Jaký máš záměr? Proč jsi přišel až do tak dalekých končin? Vidím, že jsi unaven, a proto tě žádám, aby sis trochu odpočinul. Svoje tělo bys neměl zbytečně unavovat. Každý si těla velmi cení, protože jedině s ním může naplnit všechny touhy své mysli. Proto bychom ho neměli zbytečně trýznit.”
Brahmačárí oslovil Vrikásuru jako syna Šakuniho, jen aby ho přesvědčil, že Ho jeho otec Šakuni zná. Vrikásura pak brahmačárího považoval za někoho známého jeho rodině, a proto se mu jeho slova plná účasti zamlouvala. Než mohl démon protestovat, že nemá na odpočinek čas, Pán ho poučil o důležitosti těla, a to démona přesvědčilo. Každý člověk, a zvláště démon, považuje tělo za velmi důležité. Tak Vrikásura nabyl přesvědčení o tom, jak důležité je jeho tělo.
Potom, jen aby démona uklidnil, mu brahmačárí řekl: “Můj milý pane, jestli si myslíš, že můžeš vyjevit důvod, proč jsi podstoupil obtížnou cestu sem, možná ti budu schopen pomoci, abys snadno dosáhl svého cíle.” Pán mu nepřímo oznámil, že Pán jako Nejvyšší Brahman jistě dokáže napravit situaci způsobenou Pánem Šivou. Démona sladká slova Pána Nárájana v podobě brahmačárího velmi uklidnila a nakonec prozradil vše, k čemu došlo v souvislosti s požehnáním od Pána Šivy. Pán démonovi odpověděl: “Já osobně nevěřím, že ti Pán Šiva opravdu dal takové požehnání. Pokud vím, přišel o zdravý rozum. Při sporu se svým tchánem Dakšou byl proklet, aby se stal pišáčou (duchem). Tak se stal vládcem duchů a skřetů. Proto nemám v jeho slova žádnou důvěru. Jestli mu však stále věříš, můj milý králi démonů, proč se nepřesvědčíš tím, že si položíš ruku na svou hlavu? Jestli se požehnání ukáže jako falešné, můžeš toho lháře, Pán Šivu, okamžitě zabít, takže se v budoucnosti již neodváží dávat falešná požehnání.”

Sladká slova Pána Nárájana a expanze Jeho svrchovaně mocná iluze démona zmátly, takže zapomněl na moc Pána Šivy a jeho požehnání a nechal se velmi snadno přesvědčit, aby si položil ruku na vlastní hlavu. Jakmile to udělal, hlava mu pukla, jako by do ní uhodil blesk, a okamžitě zemřel. Polobozi z nebes shazovali na Pána Nárájana květy, chválili Ho voláním “Sláva!” a “Děkujeme!” a klaněli se Mu. Po Vrikásurově smrti tak všichni obyvatelé vyšších planetárních soustav, jmenovitě polobozi, předkové, gandharvové a obyvatelé Džanalóky, shazovali na Osobnost Božství květy.
Tak Pán Višnu v podobě brahmačárího zachránil Pána Šivu před hrozícím nebezpečím, a tím i celou situaci. Pán Nárájan pak Pánu Šivovi oznámil, že tento démon, Vrikásura, byl zabit za své hříšné činnosti. Zvláště se dopustil hříchu a urážky tím, že chtěl experimentovat na svém vládci, Pánu Šivovi. Pán Nárájan poté Pánu Šivovi řekl: “Můj milý pane, osoba, která urazí vznešené duše, nemůže dále žít. Zničí ji její vlastní hříšné činnosti a určitě je tomu tak v případě tohoto démona, který tě tak urazil.”
Milostí Nejvyšší Osobnosti Božství, Nárájana, který je transcendentální všem hmotným kvalitám, tak byl Pán Šiva zachráněn před smrtí rukou démona. Každý, kdo s vírou a oddaností naslouchá tomuto příběhu, bude jistě osvobozen ze zajetí hmoty a také ze spárů svých nepřátel.
Takto končí Bhaktivédántův výklad 88. kapitoly knihy Krišna, nazvané “Vysvobození Pána Šivy”.

89. KAPITOLA

Krišnova výjimečná moc

Velmi dávno se na břehu řeky Sarasvatí shromáždili vznešení mudrci, kteří prováděli velkou oběť zvanou Satra. V takových shromážděních vznešení mudrci obvykle probírají védská a filosofická témata a právě na tomto setkání byla vznesena tato otázka: tři božstva vládnoucí tomuto hmotnému světu-Pán Brahmá, Pán Višnu a Pán Šiva-řídí veškeré dění v tomto vesmíru, ale kdo z nich je Nejvyšší? Po dlouhé rozpravě o této otázce byl pověřen vznešený murdc jménem Bhrigu, syn Pána Brahmy, aby všechna tři božstva vyzkoušel a oznámil shromáždění, kdo z nich je nejvznešenější.

Vybraný vznešený mudrc Bhrigu Muni se nejprve odebral do sídla svého otce na Brahmalóku. Tato tři božstva vládnou třem hmotným kvalitám-dobru, vášni a nevědomosti. Mudrci se dohodli na plánu, podle něhož měl Bhrigu vyzkoušet, které z božstev v plné míře oplývá kvalitou dobra. Proto když Bhrigu přišel za svým otcem, Pánem Brahmou, záměrně mu nevzdal úctu, a to ani poklonami ani modlitbami, jelikož chtěl zjistit, zda je Brahmovi vlastní kvalita dobra. Povinností syna nebo žáka, který přijde za otcem nebo duchovním mistrem, je vzdát mu úctu a pronést příslušné modlitby. Bhrigu Muni však záměrně žádnou úctu nevzdal, jen aby viděl reakci Pána Brahmy na jeho nedbalost. Pána Brahmu synova drzost velmi rozzlobila a projevil známky, které to jednoznačně potvrdily. Byl dokonce připraven Bhrigua zavrhnout kletbou, ale protože šlo o jeho syna, Pán Brahmá svojí vysokou inteligencí hněv ovládl. To znamená, že i když v Pánu Brahmovi převládala kvalita vášně, dokázal ji ovládnout. Hněv Pána Brahmy a schopnost ho ovládnout jsou jako oheň a voda. Voda vzniká z ohně na počátku stvoření, ale oheň může být vodou uhašen. Ačkoliv se Pán Brahmá vlivem kvality vášně velmi rozzlobil, přesto dokázal vášeň ovládnout, neboť Bhrigu Muni je jeho syn.

Po vyzkoušení Pána Brahmy se Bhrigu Muni odebral přímo na horu Kailása, kde sídlí Pán Šiva. Bhrigu Muni je shodou okolností jeho

bratr. Proto jakmile Pán Šiva uviděl Bhrigua přicházet, měl radost a vstal, aby ho objal. Když k němu však přistoupil, Bhrigu Muni ho odmítl obejmout. “Můj milý bratře, řekl, “jsi neustále znečištěn, protože si potíráš tělo popelem. Prosím, nedotýkej se mě.” Když Bhrigu Muni odmítl obejmout svého bratra kvůli tomu, že je nečistý, Pán Šiva se na něho velmi rozzlobil.
Uvádí se, že přestupek lze spáchat tělem, myslí nebo řečí. První přestupek Bhrigua Muniho, vůči Pánu Brahmovi, byl přestupek myslí. Druhý přestupek, kritika Pána Šivy za jeho nečisté zvyky, byl přestupek řečí. Vzhledem k tomu, že v Pánu Šivovi převládá kvalita nevědomosti, po vyslechnutí Bhriguovy urážky mu okamžitě zrudly oči hněvem. V záchvatu neovladatelného vzteku uchopil trojzubec a chystal se Bhrigua Muniho zabít. Tehdy tam byla přítomná i manželka Pána Šivy, Párvatí. Její osobní povaha, tak jako povaha Pána Šivy, je směsí tří kvalit, a proto se jí říká Trigunamají. V tomto případě zachránila situaci tím, že v Pánu Šivovi probudila jeho kvalitu dobra. Padla k nohám svého manžela a sladkými slovy mu zabití Bhrigua Muniho rozmluvila.
Poté, co byl Bhrigu Muni zachráněn před hněvem Pána Šivy, vydal se přímo na planetu Švétadvíp, kde Pán Višnu leží na loži z květin ve společnosti své manželky, bohyně štěstí, která Mu masíruje lotosové nohy. Tam se Bhrigu Muni úmyslně dopustil toho největšího hříchu tím, že Pána Višnua urazil svým tělesným jednáním. Jeho první přestupek byl mentální povahy, druhý byl slovní a třetí tělesný. Závažnost těchto přestupků v tomto pořadí vzrůstá. Přestupek spáchaný v mysli je přestupkem, tentýž přestupek spáchaný slovem je vážnější, a je-li spáchán tělem, je nejhorší. Bhrigu Muni se tedy dopustil největšího přestupku tím, že v přítomnosti bohyně štěstí kopl Pána do hrudi. Pán Višnu je samozřejmě svrchovaně milostivý, a tak Ho chování Bhrigua Muniho nerozzlobilo, protože šlo o vznešeného bráhmanu. Bráhmanovi je třeba odpustit, i když se někdy dopustí přestupku, a Pán Višnu v tom šel příkladem. Uvádí se však, že od této události není bohyně štěstí Lakšmí příznivě nakloněna bráhmanům, a protože jim upírá požehnání, bráhmanové jsou obvykle velmi chudí. To, že Bhrigu Muni kopl Pána Višnua do

hrudi, byla jistě vážná urážka, ale Pán Višnu je tak vznešený, že Mu to nevadilo. Takzvaní bráhmanové v Kali-juze jsou někdy velmi pyšní na to, že se vznešený bráhmana, jako byl Bhrigu Muni, mohl dotknout nohou hrudi Pána Višnua. Ve skutečnosti však šlo o ten největší přestupek, třebaže to Pán Višnu díky své ušlechtilosti nebral příliš vážně.
Místo aby se Pán Višnu na Bhrigua Muniho rozzlobil nebo ho proklel, okamžitě vstal ze svého lůžka i se svojí manželkou, bohyní štěstí, uctivě se bráhmanovi poklonil a oslovil ho: “Můj milý bráhmano, tvůj příchod sem je mé největší štěstí. Posaď se tedy prosím na pár minut na tento polštář. Můj drahý bráhmano, velmi lituji, že když jsi poprvé přišel ke Mně domů, nedokázal jsem tě řádně přivítat. Dopustil jsem se vážného přestupku a prosím tě o prominutí. Jsi tak čistý a ušlechtilý, že voda, která omyla tvé nohy, dokáže očistit i poutní místa. Proto tě žádám, abys očistil Vaikunthu, kde žiji se svými společníky. Můj drahý otče, ó vznešený mudrci, vím, že tvé nohy jsou velmi měkké, jako lotosový květ, a Má hruď je tvrdá jako blesk. Proto se obávám, že ti mohlo způsobit bolest, když jsi Mě kopl do hrudi. Dovol mi dotknout se tvé nohy a ulevit ti od bolesti, kterou jsi utrpěl.” Pán Višnu pak začal masírovat Bhriguovi Munimu nohy.
Pán mu dále řekl: “Můj milý pane, Moje hruď je nyní posvěcena dotekem tvé nohy a jsem si jist, že bohyně štěstí Lakšmí na ní bude velmi ráda trvale sídlit.” Jiné jméno Lakšmí je Čaňčalá, což znamená, že nezůstává dlouho na jednom místě. Proto vidíme, že rodina bohatého člověka někdy po několika generacích zchudne a jindy rodina chudáka velmi zbohatne. Lakšmí, bohyně štěstí, je v tomto hmotném světě Čaňčalá, zatímco na Vaikunthách věčně žije u lotosových nohou Pána. Protože je Lakšmí známá jako Čaňčalá, Pán Nárájan naznačil, že by nemusela trvale žít na Jeho hrudi, ale protože se Jeho hrudi dotkla noha Bhrigua Muniho, Jeho hruď byla posvěcena a nebylo možné, aby ji bohyně štěstí opustila. Bhrigu Muni však znal své i Pánovo postavení a chování Nejvyšší Osobnosti Božství ho přivádělo k úžasu. Z vděčnosti se mu zalkl

hlas a nedokázal na Pánova slova odpovědět. Z očí mu kanuly slzy a nebyl schopen nic říci. Jen před Pánem tiše stál.
Po vyzkoušení Pána Brahmy, Pána Šivy a Pána Višnua se Bhrigu Muni vrátil do shromáždění vznešených mudrců na břehu řeky Sarasvatí a vylíčil svůj zážitek. Mudrci ho pozorně vyslechli a pak učinili závěr, že ze všech vládnoucích božstev je Pán Višnu nepochybně nejvyšší. Ve *Śrīmad-Bhāgavatamu* jsou tito mudrci popsáni jako *brahma-vādinām*, což znamená ti, kdo hovoří o Absolutní Pravdě, ale ještě nedospěli k závěru. Obvykle to označuje impersonalisty nebo ty, kdo studují Védy. Je tedy zřejmé, že všichni shromáždění mudrci byli seriózní studenti védské literatury, ale nedosáhli jednoznačného závěru, kdo je Nejvyšší Absolutní Osobnost Božství. Po vyslechnutí zážitků Bhrigua Muniho ze setkání se všemi třemi vládnoucími božstvy-Pánem Šivou, Pánem Brahmou a Pánem Višnuem-však mudrci dospěli k závěru, že Pán Višnu je Nejvyšší Pravda, Osobnost Božství. Ve *Śrīmad-Bhāgavatamu* se uvádí, že po vyslechnutí podrobností od Bhrigua Muniho mudrci užasli, protože i když se Pán Brahmá a Pán Šiva ihned rozzlobili, Pán Višnu, třebaže Ho Bhrigu Muni kopl, se nerozzlobil ani v nejmenším. Uvádí se příklad, že malé lampy může rozechvět i lehký vánek, ale největší lampou neboli největším zdrojem světla, sluncem, nepohne ani nejsilnější hurikán. Vznešenost je třeba hodnotit podle schopnosti snášet nepříjemné situace. Mudrci shromáždění na břehu řeky Sarasvatí učinili závěr, že ten, kdo chce skutečný mír a zbavit se veškerého strachu, by se měl uchýlit k lotosovým nohám Pána Višnua. Jelikož Pán Brahmá a Pán Šiva ztratili klid při nepatrné provokaci, jak mohou zajišťovat mír a klid svým oddaným? Pokud však jde o Pána Višnua, *Bhagavad-gītā* uvádí, že každý, kdo přijme Pána Višnua nebo Krišnu jako svrchovaného přítele, dosáhne nejvyšší dokonalosti pokojného života.
Mudrci tak dospěli k závěru, že následováním zásad *vaiṣṇava-dharmy* osoba dosáhne dokonalosti. Pokud však následuje všechny náboženské zásady určité skupiny, ale nezíská přitom hluboké poznání o Nejvyšší Osobnosti Božství, Višnuovi, je veškeré

láskyplné úsilí marné. Následovat náboženské zásady znamená dosáhnout úrovně dokonalého poznání. Pokud jí někdo dosáhne, ztratí zájem o hmotné záležitosti. Dokonalé poznání znamená poznání vlastního já a Nejvyššího Já. Nejvyšší Já a individuální já, třebaže kvalitativně totožné, se liší kvantitou. Toto analytické poznání je dokonalé. Pouze pochopit, že “nejsem hmota, jsem duše”, není dokonalé poznání. Skutečná náboženská zásada je oddaná služba neboli *bhakti*. To potvrzuje *Bhagavad-gītā*, kde Pán Krišna říká: “Zanech všech ostatních náboženských zásad a jen se odevzdej Mně.” Proto se pojem *dharma* týká jen *vaiṣṇava-dharmy*, čili *bhagavad-dharmy*, jejíž následování automaticky vede k dosažení všech dobrých vlastností a pokroku v životě. Nejdokonalejším poznáním je poznání Nejvyššího Pána. Nelze Ho poznat žádným jiným náboženským procesem než oddanou službou; proto se okamžitého výsledku dokonalého poznání dosáhne oddanou službou. Po dosažení poznání se osoba přestane zajímat o hmotný svět. To však není výsledek suché filosofické spekulace. Oddaní ztrácejí zájem o hmotný svět nejen na základě pouhého teoretického poznání, ale díky praktické zkušenosti. Když oddaný na vlastní kůži pocítí účinek sdružování se s Nejvyšším Pánem, přirozeně získá odpor k takzvané společnosti, přátelství a lásce. Tato odpoutanost není suchá, ale je výsledkem dosažení vyšší úrovně života pomocí vychutnávání transcendentálních nálad. *Śrīmad-Bhāgavatam* dále uvádí, že po dosažení tohoto poznání a odpoutanosti od hmotného uspokojování smyslů se bez vedlejšího úsilí dosáhne pokroku v rozvoji osmi vznešených vlastností, jako jsou *aṇimā*, *laghimā* a *prāpti siddhi*, dostupných prostřednictvím mystické jógové praxe. Dokonalým příkladem je Mahárádž Ambaríš. Nebyl to mystický jógí, ale vznešený oddaný, a přesto v rozepři s Mahárádžem Ambaríšem mystik Durvásá podlehl královĕ oddanosti. Jinak řečeno, oddaný nemusí praktikovat systém mystické jógy, aby získal moc. Moc stojí za ním milostí Pána, tak jako když malé dítě závisí na mocném otci, veškerá otcova moc stojí za ním.

Když se osoba proslaví jako oddaný Pána, její věhlas nikdy nepomine. Pán Čaitanja v rozhovoru s Rámánandou Rájem položil

otázku: “Jaká sláva je největší?” Rámánanda Ráj odpověděl, že dokonalá sláva je být znám jako čistý oddaný Pána Krišny. Závěr tedy je, že *viṣṇu-dharma*, neboli náboženství oddané služby Nejvyšší Osobnosti Božství, je určena přemýšlivým osobám. Správným využitím přemýšlivosti osoba dosáhne úrovně, kdy myslí na Nejvyšší Osobnost Božství. Tím se zbaví znečištění nevhodnou společností hmotného světa, a tak dosáhne klidu. Svět je plný zmatku, protože ve společnosti chybějí takoví vyrovnaní oddaní. Neoddaný nemůže být nestranný vůči všem živým bytostem. Oddaný však přistupuje stejně ke zvířatům, lidem a všem ostatním živým bytostem, protože vidí každou z nich jako nedílnou část Nejvyššího Pána. *Īśopaniṣad* jasně uvádí, že ten, kdo dosáhl této úrovně, vůči nikomu necítí nenávist ani náklonnost. Oddaný netouží vlastnit více, než potřebuje. Oddaní jsou proto *akiñcana*, spokojení v každé životní situaci. Říká se, že oddaný je vyrovnaný v pekle i v nebi. Je lhostejný ke všemu, co nesouvisí s jeho oddanou službou. Tento způsob života představuje nejvyšší dokonalost, z níž je možné být povznesen do duchovního světa, domů, zpátky k Bohu. Oddané Nejvyšší Osobnosti Božství zvláště přitahuje nejvyšší hmotná kvalita, dobro, které symbolicky představuje kvalifikovaný bráhmana. Oddaného tedy přitahuje bráhmanský život. Vášeň a nevědomost ho příliš nezajímají, i když tyto vlastnosti také pocházejí z Nejvyššího Pána, Višnua. *Śrīmad-Bhāgavatam* oddané popisuje jako *nipuṇa-buddhayaḥ*, což znamená, že tvoří nejinteligentnější skupinu lidí. Oddaného neovlivňuje připoutanost a nenávist, žije velmi pokojně a nerozrušuje ho vliv vášně a nevědomosti.

Zde je možné položit otázku, proč by měl být oddaný připoutaný ke kvalitě dobra v hmotném světě, když je transcendentální všem hmotným kvalitám. Odpověď zní, že v kvalitách hmotné přírody se nacházejí různé druhy lidí. Ti v kvalitě nevědomosti se nazývají rákšasové, ti v kvalitě vášně asurové a ti v kvalitě dobra surové, neboli polobozi. Hmotná příroda tvoří tyto tři skupiny lidí pod vedením Nejvyššího Pána, ale ti v kvalitě dobra mají větší šanci být povzneseni do duchovního světa, domů, zpátky k Bohu.

Tak se všichni mudrci, kteří se shromáždili na břehu řeky Sarasvatí, aby se pokusili rozhodnout, které božstvo je svrchované, zbavili veškerých pochyb o uctívání Višnua. Všichni se poté začali věnovat oddané službě, a tak dosáhli vytouženého výsledku a vrátili se zpátky k Bohu.

Ti, kdo opravdu touží po vysvobození z pout hmoty, by udělali dobře, kdyby bez otálení přijali závěr Šrí Šukadévy Gósvámího. Na začátku *Śrīmad-Bhāgavatamu* předneseného Šukadévou Gósvámím se uvádí, že naslouchání *Śrīmad- Bhāgavatamu* velmi napomáhá osvobození. Totéž nyní potvrzuje Súta Gósvámí: pokud má ten, kdo bezcílně putuje tímto hmotným světem, zájem naslouchat nektarovým slovům Šukadévy Gósvámího, zajisté dospěje ke správnému závěru, kterým je, že pouhou oddanou službou Nejvyšší Osobnosti Božství je možné ukončit neustálé únavné převtělování z jednoho hmotného těla do druhého. Jinak řečeno, tomu, kdo se neochvějně soustředí na láskyplnou oddanou službu Pánu Višnuovi, se nepochybně dostane úlevy od tohoto putování hmotným životem. Je to velmi jednoduché: naslouchat sladkým slovům Šukadévy Gósvámího v podobě *Śrīmad-Bhāgavatamu*.

Další závěr zní, že bychom nikdy neměli stavět polobohy, dokonce ani Pána Šivu a Pána Brahmu, na stejnou úroveň s Pánem Višnuem. Pokud to uděláme, v tu chvíli se podle *Padma Purāṇy* ocitáme v kategorii ateistů. Ve védském písmu zvaném *Hari-vaṁśa* se uvádí, že uctívat se má pouze Nejvyšší Osobnost Božství, Višnu, a má se neustále zpívat Hare Krišna mahá-mantra či nějaká jiná *viṣṇu-mantra*. Ve druhém zpěvu *Śrīmad-Bhāgavatamu* Pán Brahmá říká: “Pánu Šivovi i mně Nejvyšší Osobnost Božství přiděluje různé funkce pod Jeho vedením.” Také v *Caitanya-caritāmṛtě* se uvádí, že jediným vládcem je Krišna a všichni ostatní na všech úrovních života jsou pouze Jeho služebníci.

V *Bhagavad-gītě* Pán potvrzuje, že Krišnu žádná pravda nepřevyšuje. Šukadéva Gósvámí vyprávěl o události z doby, kdy zde byl přítomen Pán Krišna, aby upozornil na skutečnost, že mezi všemi *viṣṇu-tattvami* je Pán Krišna stoprocentní Nejvyšší Osobnost Božství.

Jednou ve Dvárace bráhmanova žena porodila dítě, které však naneštěstí zemřelo ihned poté, co se narodilo a dotklo se země. Bráhmana vzal dítě a šel přímo do králova paláce. Velmi se hněval, protože dítě předčasně zemřelo před očima svého mladého otce a matky. Jeho mysl tím byla velmi rozrušená. V dřívějších dobách, kdy žili zodpovědní králové, až do Dvápara-jugy, kdy byl přítomen Pán Krišna, král nesl vinu za předčasnou smrt dítěte v přítomnosti svých rodičů. Tatáž zodpovědnost platila v době Pána Rámačandry. V prvním zpěvu *Śrīmad-Bhāgavatamu* jsme vysvětlili, že král zodpovídal za pohodlí občanů do té míry, že musel dohlížet, aby nebylo dokonce ani přílišné horko nebo chladno. Nyní bráhmana, jehož dítě zemřelo a jenž si myslel, že se žádné chyby nedopustil, okamžitě odešel k bráně paláce s mrtvým dítětem v náručí a takto obvinil krále.

“Současný král, Ugraséna, je zaujatý vůči bráhmanům!” Přesné slovo použité v této souvislosti je *brahma-dviṣaḥ.* Ten, kdo je zaujatý vůči Védám, kvalifikovanému bráhmanovi nebo bráhmanské varně, se nazývá *brahma-dviṣ*. Král byl tedy nařčen, že je *brahma-dviṣ,* a také *śaṭha-dhī,* falešně inteligentní. Výkonný vládce státu musí být velmi inteligentní, aby mohl dohlížet na pohodlí občanů, ale podle tohoto bráhmany král nebyl vůbec inteligentní, ačkoliv seděl na královském trůně. Bráhmana ho tedy označil také slovem *lubdha,* což znamená “chamtivý”. Jinými slovy, král nebo výkonný vládce státu by neměl zastávat vysoké místo prezidenta nebo krále, je-li chamtivý a sleduje-li pouze vlastní zájem. Je však přirozené, že výkonný vládce státu začne sledovat vlastní zájem, když lpí na hmotném požitku. Proto další zde použité slovo je *viṣayātmanaḥ.*

Bráhmana také krále obvinil, že je *kṣatra-bandhu,* což označuje osobu narozenou v rodině kšatrijů či královského původu, ale postrádající královské kvalifikace. Král by měl chránit bráhmanskou kulturu a velmi pečlivě dbát na pohodlí svých občanů. Neměl by být chamtivý následkem připoutanosti k hmotnému požitku. Pokud se osoba bez kvalifikací vydává za kšatriju nebo člena královského stavu, nenazývá se kšatrija, ale *kṣatra-bandhu.* Podobně osoba

narozená bráhmanskému otci, ale bez bráhmanské kvalifikace, se nazývá *brahma-bandhu* či *dvija-bandhu.* To znamená, že bráhmana či kšatrija není přijímán jako takový pouze na základě původu. Musí se pro určité postavení kvalifikovat; jen pak je považován za bráhmanu či kšatriju.

Tak bráhmana vznesl obvinění, že jeho novorozeně zemřelo kvůli nekvalifikovanosti krále. Bráhmana to považoval za nanejvýš nepřirozené, a tak za to vinil krále. Z védské historie také vidíme, že když byl kšatrijský král nezodpovědný, někdy ho svrhla rada bráhmanů, kterou monarchie vydržovala. S přihlédnutím ke všem těmto bodům se zdá, že postavení vládce ve védské civilizaci s sebou nese velkou zodpovědnost.

Bráhmana proto řekl: “Nikdo by neměl uznávat nebo uctívat krále, který je plný zášti. Takový král tráví čas buď lovem a zabíjením zvířat v lese, nebo zabíjením občanů za jejich zločiny. Nedokáže se ovládat a má špatný charakter. Pokud občané takového krále uctívají či ctí, nikdy nebudou šťastní. Vždy zůstanou chudí, plní úzkosti a zármutku a nešťastní.” V moderní politice byl úřad krále zrušen a prezident nenese odpovědnost za pohodlí občanů. V tomto věku Kali výkonný vládce státu nějak získá volební hlasy a je zvolen do vysokého úřadu, ale občané jsou i nadále plní úzkosti, chudí, nešťastní a nespokojení.

I bráhmanovo druhé dítě po narození zemřelo a třetí také. Měl devět dětí, které všechny po narození zemřely, a pokaždé přišel k bráně paláce, aby za to krále žaloval. Když bráhmana přišel obvinit krále Dváraky podeváté, stalo se, že tam byl Ardžuna s Krišnou. Když Ardžuna slyšel, že bráhmana obviňuje krále za to, že ho nedostatečně chrání, vzbudilo to jeho zvědavost a přišel k bráhmanovi. Řekl: “Můj milý bráhmano, proč říkáš, že neexistují řádní kšatrijové, kteří by chránili občany tvé země? Což tu není ani osoba, která se může za kšatriju vydávat a nosit luk a šípy, aby ochranu alespoň předstírala? Myslíš si, že všichni členové královského rodu v této zemi jen konají oběti s bráhmany, ale postrádají udatnost rytířů?” Tím Ardžuna naznačil, že kšatrijové by si neměli jen užívat pohodlí pod záminkou, že provádějí védské

obřady, ale musejí prokazovat velkou statečnost při ochraně občanů. Bráhmanové se věnují duchovním činnostem a nemají dělat nic, co vyžaduje tělesnou námahu. Proto potřebují ochranu kšatrijů, aby nebyli při výkonu svých vyšších povinností rušeni.
“Pokud bráhmanové pociťují nežádoucí odloučení od svých manželek a dětí,” pokračoval Ardžuna, “a kšatrijští králové se o ně nestarají, pak tyto kšatriji nelze považovat za nic víc než za pouhé herce. V divadelním dramatu může herec hrát roli krále, ale od tohoto předstíraného krále nikdo žádný prospěch neočekává. Podobně pokud král nebo výkonný vládce státu nedokáže poskytnout ochranu hlavě společenské struktury, je považován za obyčejného podvodníka. Tito výkonní představitelé si vysokým postavením vládců státu pouze zajišťují vlastní živobytí. Můj pane, slibuji, že ochráním tvé děti, a pokud toho nebudu schopen, vstoupím do planoucího ohně, abych odstranil znečištění hříchem, který na mně ulpěl.”
Když bráhmana slyšel Ardžunu hovořit tímto způsobem, odpověděl: “Můj milý Ardžuno, Pán Balaráma je přítomen, ale ochránit moje děti nedokázal. Pán Krišna je také přítomen, avšak ani On to nedokázal. Je zde také mnoho dalších hrdinů s luky a šípy jako Pradjumna a Aniruddha, ale mé děti ochránit nedovedli.” Bráhmana přímo naznačil, že Ardžuna nemůže dokázat to, co je nemožné pro Nejvyšší Osobnost Božství. Měl pocit, že Ardžuna slibuje něco, co je nad jeho síly. Řekl: “Považuji tvůj slib za slib nezkušeného dítěte. Nemohu do něho vkládat svou víru.”
Ardžuna pak pochopil, že bráhmana ztratil veškerou důvěru v kšatrijské krále. Proto, aby ho povzbudil, promluvil, jako by kritizoval i svého přítele Pána Krišnu. Zatímco Pán Krišna a další naslouchali, napadl zvláště Krišnu slovy: “Můj milý bráhmano, nejsem ani Sankaršan, ani Krišna, ani jeden z Krišnových synů jako Pradjumna či Aniruddha. Jmenuji se Ardžuna a nosím luk známý jako Gándíva. Nemůžeš mě urážet, protože jsem svojí statečností potěšil i Pána Šivu, když jsme oba lovili v lese. Bojoval jsem s Pánem Šivou, jenž se přede mnou zjevil jako lovec, a když jsem ho uspokojil svou chrabrostí, dal mi zbraň zvanou Pášupata.

Nepochybuj o mé udatnosti. Přivedu tvé syny zpět, i kdybych musel bojovat se zosobněnou smrtí.” Bráhmanu tak vznešená Ardžunova slova uklidnila a přesvědčila, a tak se vrátil domů.
Když měla bráhmanova manželka porodit další dítě, bráhmana začal volat: “Můj milý Ardžuno, prosím, přijď a zachraň mé dítě.” Jakmile ho Ardžuna uslyšel, okamžitě se připravil-dotkl se posvěcené vody a pronesl posvátné mantry, aby ochránil své luky a šípy před nebezpečím. Specificky vzal šíp darovaný Pánem Šivou a při odchodu vzpomínal na Pána Šivu a jeho velkou přízeň. Tak se objevil před domem rodičky vyzbrojen lukem známým jako Gándíva a různými dalšími zbraněmi.
Ardžuna, který zjevně neopustil Dváraku, protože měl splnit slib daný bráhmanovi, byl zavolán v noci, když měla bráhmanova manželka porodit dítě. Cestou do domu rodičky, kde chtěl být přítomen porodu bráhmanovy ženy, Ardžuna vzpomínal na Pána Šivu, a ne na svého přítele Pána Krišnu; myslel si, že když Krišna nedokázal bráhmanu ochránit, bude lepší přijmout útočiště u Pána Šivy. To je další případ toho, jak se osoba uchyluje k polobohům. Je to vysvětleno v *Bhagavad-gītě: kāmais tais tair hṛta-jñānāḥ prapadyante 'nya-devatāḥ.* “Osoba, která vlivem chamtivosti a chtíče ztratila inteligenci, zapomene na Nejvyšší Osobnost Božství a přijme útočiště u polobohů.” Ardžuna samozřejmě nebyl obyčejná živá bytost, ale kvůli svému přátelství s Krišnou si myslel, že Krišna nedokáže bráhmanu ochránit a že bude lepší vzpomínat na Pána Šivu. Později se Ardžunovo přijetí útočiště u Pána Šivy místo u Krišny ukázalo jako zcela bez úspěchu. Ardžuna však udělal vše, co mohl-pronesl různé mantry a střílel šípy nahoru a dolů, aby chránil dům rodičky ze všech stran. Bráhmanova manželka porodila chlapce, a ten začal jako obvykle plakat. Znenadání však během několika minut dítě i Ardžunovy šípy zmizely v obloze.
Vypadá to, že bráhmanův dům stál blízko Krišnova sídla a že se Pán Krišna bavil vším, co se zdánlivě navzdory Jeho autoritě dělo. To On pomocí triku odnesl bráhmanovo dítě i šípy včetně toho, který Ardžunovi daroval Pán Šiva a na nějž byl Ardžuna tak pyšný. *Anta-vat tu phalam teṣāṁ tad bhavaty alpa- medhasām:* “Lidé s nízkou

inteligencí se pod vlivem klamu uchylují k polobohům a spokojí se s dočasnými výsledky, které udělují.”
Před Pánem Krišnou a dalšími začal bráhmana obviňovat Ardžunu: “Všichni vidí moji pošetilost! Uvěřil jsem slovům Ardžuny, který je neschopný a ovládá jen umění falešných slibů. Jak hloupý jsem byl, že jsem mu věřil. Slíbil ochránit moje dítě, když ani Pradjumna, Aniruddha, Pán Balaráma a Pán Krišna neuspěli. Jelikož ani tak vznešené osobnosti nedovedly ochránit moje dítě, kdo jiný to tedy dokáže? Proto Ardžunu za jeho falešný slib zavrhuji, i s jeho proslulým lukem Gándívou a jeho drzostí, s níž se prohlásil za lepšího než Pán Balaráma, Pán Krišna, Pradjumna a Aniruddha. Jak může někdo zachránit mé dítě, které již bylo přemístěno na jinou planetu? Jen z čiré pošetilosti si Ardžuna myslel, že by mohl moje dítě přivést z jiné planety.”
Ardžuna, jehož bráhmana takto zavrhl, se vybavil mystickou jógovou dokonalostí, aby mohl cestovat na kteroukoliv planetu a najít bráhmanovo dítě. Nejprve se vypravil na planetu známou jako Jamalóka, kde žije vládce smrti, Jamarádža. Hledal tam bráhmanovo dítě, ale nepodařilo se mu ho najít. Pak se okamžitě odebral na planetu, kde žije král nebes, Indra. Když nedokázal dítě najít ani tam, odebral se na planetu poloboha ohně, pak na planetu poloboha Nirrtiho a poté na planetu Měsíc. Potom se vydal na Vájulóku a Varunalóku. Když na těchto planetách dítě nenalezl, sestoupil na planetu Rasátala, nejnižší ze všech planet. Poté, co navštívil všechny tyto planety, nakonec odcestoval na Brahmalóku, kam nemohou ani mystičtí jógí. Milostí Pána Krišny Ardžuna tuto schopnost měl a vypravil se nad nebeské planety na Brahmalóku. Když se mu nepovedlo najít dítě ani po prohledání všech možných planet, pokusil se vrhnout do ohně, jak bráhmanovi slíbil, že učiní, pokud se mu nepodaří jeho dítě přivést zpět. Pán Krišna však byl k Ardžunovi velmi laskavý, protože to je Jeho nejdůvěrnější přítel. Přesvědčil Ardžunu, aby neskákal kvůli hanbě do ohně. Krišna naznačil, že kdyby Ardžuna skočil v beznaději do ohně, nepřímo by to poškodilo i Jeho, protože je Jeho přítel. Pán Krišna proto Ardžunu zadržel a

ujistil ho, že dítě najde. Řekl Ardžunovi: “Nepáchej z pošetilosti sebevraždu.”
Pán Krišna tímto způsobem oslovil Ardžunu a pak zavolal svůj transcendentální kočár. Nastoupil na něj s Ardžunou a vyrazil na sever. Pán Krišna, všemocná Osobnost Božství, mohl přivést dítě zpět bez jakékoliv námahy, ale musíme mít stále na paměti, že hrál roli lidské bytosti. Jako se člověk musí o dosažení určitých výsledků snažit, Pán Krišna jako obyčejný člověk či jako Jeho přítel Ardžuna opustil Dváraku, aby přivedl bráhmanovo dítě zpět. Tím, že se Krišna zjevil mezi lidmi a projevil své zábavy jako lidská bytost, jednoznačně ukázal, že Ho žádná osobnost nepřevyšuje. “Bůh je velký.” To je definice Nejvyšší Osobnosti Božství. Když byl tedy Krišna přítomen v tomto hmotném světě, prokázal, že ve vesmíru neexistuje žádná větší osobnost.
Krišna sedící na svém kočáře s Ardžunou pokračoval k severu a míjel mnoho planetárních soustav. *Śrīmad-Bhāgavatam* je popisuje jako *sapta-dvīpa*. *Dvīpa* znamená “ostrov”. Tyto planety jsou někdy popsány ve védské literatuře jako *dvīpy*. Planeta, na které žijeme, se nazývá Džambúdvípa. Vesmír se považuje za velký oceán vzduchu, v němž je mnoho ostrovů, což jsou různé planety. Na každé planetě jsou také oceány. Na některých jsou oceány slané vody a na jiných oceány mléka. Na dalších jsou oceány alkoholu, ghí či oleje. Existují tam také různé druhy hor. Každá planeta má odlišný druh atmosféry. Krišna minul všechny tyto planety a dojel k obalu vesmíru. *Śrīmad-Bhāgavatam* jej popisuje jako velkou temnotu. Hmotný svět jako celek se popisuje jako temný. V meziplanetárním prostoru září sluneční světlo, ale v obalu je kvůli nepřítomnosti slunečního svitu přirozená temnota. Když se Krišna přiblížil k obalové vrstvě tohoto vesmíru, čtyři koně táhnoucí Jeho kočár-Šaibja, Sugríva, Méghapušpa a Baláhaka-se zdráhali do temnoty vstoupit. Toto zdráhání je také částí zábav Pána Krišny, protože Krišnovi koně nejsou obyčejní. Není možné, aby obyčejní koně procestovali celý vesmír a pak vstoupili do vnějších obalových vrstev. Tak jako je Krišna transcendentální, Jeho kočár, koně a vše, co se Ho týká, je také transcendentální, mimo kvality tohoto hmotného světa. Měli

bychom mít stále na paměti, že Krišna hrál roli obyčejné lidské bytosti, a Jeho koně Krišnovou vůlí také hráli role obyčejných koní tím, že váhali vstoupit do temnoty.

Krišna je známý jako Jógéšvara, jak se uvádí v poslední části *Bhagavad-gīty. Yogeśvaro hariḥ:* ovládá veškeré mystické síly. Z vlastní zkušenosti známe mnohé lidské bytosti, které mají mystickou jógovou sílu a někdy konají velmi úžasné činy, ale Krišna je považován za vládce veškeré mystické síly. Proto když viděl, že Jeho koně váhají vstoupit do temnoty, okamžitě vypustil svůj disk známý jako Sudaršana-čakra, který ozařoval oblohu tisíckrát jasněji než sluneční světlo. Temnota obalu vesmíru je také výtvor Krišny a Sudaršana-čakra je Krišnův stálý společník. Krišna tedy pronikl temnotou se Sudaršana-čakrou před sebou. *Śrīmad-Bhāgavatam* uvádí, že Sudaršana-čakra pronikla temnotou, tak jako šíp vypuštěný z luku Šárnga Pána Rámačandry pronikl Rávanovou armádou. *Su* znamená “velmi pěkný” a *darśana* znamená “pozorování”. Milostí disku Pána Krišny, Sudaršany, lze vše velmi dobře vidět a nic nemůže zůstat v temnotě. Tak Pán Krišna s Ardžunou překonali rozsáhlou oblast temnoty pokrývající hmotné vesmíry.

Ardžuna pak spatřil záři známou jako *brahmajyoti.* Nachází se vně obalů hmotných vesmírů, a protože ji nelze vidět našima současnýma očima, nazývá se někdy *avyakta.* Tato duchovní záře je konečným cílem impersonalistů známých jako védántisté. *Brahmajyoti* je také popisována jako *ananta-pāram,* neomezená a nezměrná. Když Pán Krišna s Ardžunou dospěli do této oblasti *brahmajyoti,* Ardžuna tuto oslňující záři nesnesl a zavřel oči. To, jak Pán Krišna s Ardžunou dospěli do oblasti *brahmajyoti,* popisuje *Hari-vaṁśa.* V tomto védském písmu Pán Krišna oznamuje Ardžunovi: “Můj drahý Ardžuno, oslňující záře, transcendentální světlo, které vidíš, jsou paprsky Mého těla. Ó nejpřednější z Bharatových potomků, tato *brahmajyoti* jsem Já sám.” Tak jako nelze oddělit sluneční kotouč a sluneční záři, nelze oddělit ani Krišnu od Jeho tělesných paprsků, *brahmajyoti.* Krišna tedy prohlašuje, že *brahmajyoti* je On sám. To je jasně uvedeno

v *Hari-vaṁśe,* když Krišna říká *ahaṁ saḥ. Brahmajyoti* je spojení nepatrných částic známých jako duchovní jiskry neboli živé bytosti zvané *cit-kaṇa.* Védský pojem *so 'haṁ* neboli “jsem *brahmajyoti*” lze aplikovat i na živé bytosti, které mohou rovněž tvrdit, že patří do *brahmajyoti.* V *Hari-vaṁśe* Krišna dále vysvětluje:
“Tato *brahmajyoti* je expanzí Mé duchovní energie.”
Krišna řekl Ardžunovi: “*Brahmajyoti* existuje mimo oblast Mé vnější energie známé jako *māyā-śakti.*” Ten, kdo žije v hmotném světě, nemůže tuto záři Brahmanu vnímat. Jinak řečeno, v hmotném světě není tato záře projevena, zatímco v duchovním světě projevena je. To je význam slov *vyakta-avyakta* v *Hari-vaṁśe.* V *Bhagavad-gītě* je řečeno: *avyakto 'vyaktāt sanātanaḥ:* obě tyto energie jsou věčně projeveny.”
Potom Krišna s Ardžunou vstoupili do nezměrných duchovních vod, které se nazývají oceán Kárana. To znamená, že tento oceán je původem stvoření hmotného světa. Toto místo je také známo jako Viradžá, protože je prosté vlivu tří kvalit hmotného světa. Ve védském textu *Mṛtyuñjaya-tantra* je příhodný popis tohoto oceánu Kárana neboli Viradži. Uvádí se tam, že nejvyšší planetární soustava v tomto hmotném světě je Satjalóka neboli Brahmalóka, nad níž je Rudralóka a Mahá-Višnulóka. *Brahma-saṁhitā* o této Mahá-Višnulóce říká: *yaḥ kāraṇārṇava-jale bhajati sma yoga-nidrām ananta-jagad-aṇḍa-sa-roma-kūpaḥ:* “Pán Mahá-Višnu leží na oceánu Kárana. Když vydechuje, vznikají nesčetné vesmíry, a když opět vdechuje, tyto nesčetné vesmíry vstupují do Něho.” Tak hmotné stvoření střídavě vzniká a zaniká. Když Pán Krišna s Ardžunou vstoupili do těchto vod, zuřil tam silný hurikán transcendentální záře a voda oceánu Kárana byla velmi rozbouřena. Milostí Pána Krišny měl Ardžuna jedinečný zážitek, že mohl spatřit překrásný oceán Kárana.
Ardžuna, jehož doprovázel Krišna, ve vodě spatřil velký palác. Měl mnoho tisíc sloupů z drahých kamenů a jejich oslňující záře Ardžunu okouzlila svojí krásou. V paláci Ardžuna a Krišna viděli obrovského Anantadévu, který je také známý jako Šéša. Pán Anantadéva, neboli Šéša-nága, měl podobu velkého hada s

tisícovkami hlav a každou z nich zdobily cenné a překrásně zářící drahokamy. Všechny Anantadévovy hlavy měly dvě hrozivě vyhlížející oči. Jeho tělo bylo bílé jako vrchol hory Kailása, který je neustále pokryt sněhem. Jeho krky byly namodralé, stejně jako Jeho jazyky. Tak Ardžuna viděl podobu Šéša-nágy a viděl i to, že na Jeho velmi měkkém a bílém těle pohodlně leží Pán Mahá-Višnu. Vypadal jako všepronikající a velmi mocný a Ardžuna pochopil, že Nejvyšší Osobnost Božství je v této podobě známý jako Purušóttama. Jako Purušóttama, svrchovaná či nejlepší Osobnost Božství, je známý proto, že z této podoby v hmotném světě emanuje další podoba Višnua známá jako Garbhódakašájí Višnu. Pánova podoba Mahá-Višnua se také nazývá Purušóttama (Puruša-uttama), protože existuje mimo hmotný svět. *Tama* znamená “temnota” a *ut* znamená “nad, transcendentální”; *uttama* tedy znamená “nad nejtemnější oblastí hmotného světa”. Ardžuna viděl, že barva Purušóttamova, Mahá-Višnuova, těla je tmavá jako čerstvý mrak v období dešťů. Byl oblečen do velmi pěkného žlutého oděvu, překrásně se usmíval a Jeho oči podobné okvětním lístkům lotosu byly nesmírně přitažlivé. Přílba Pána Mahá-Višnua byla poseta drahokamy a Jeho nádherné náušnice zdůrazňovaly krásu Jeho kadeřavých vlasů. Pán Mahá-Višnu měl osm paží, dlouhých až ke kolenům. Jeho krk zdobil drahokam Kaustubha a hruď znak Šrívatsa, který znamená “sídlo bohyně štěstí”. Pán měl na sobě girlandu z lotosů dlouhou až po kolena, která je známá jako Vaidžajantí.
Kolem Pána stáli Jeho osobní společníci, Nanda a Sunanda, a také zosobněný disk Sudaršana. Védy uvádějí, že Pán má nesčetné energie, a ty tam také stály ve svých osobních podobách. Nejdůležitější z nich jsou: Pušti, energie pro výživu; Šrí, energie krásy; Kírti, energie věhlasu, a Adžá, energie hmotného stvoření. Všemi těmito energiemi jsou obdařeni správci hmotného světa, jmenovitě Pán Brahmá, Pán Šiva a Pán Višnu a také Indra (král nebeských planet), Čandra, Varuna a bůh Slunce. Jinými slovy, všichni tito polobozi zmocněni Pánem různými energiemi se věnují transcendentální láskyplné službě Nejvyšší Osobnosti Božství. Mahá-Višnu je expanzí Krišnova těla. *Brahma-saṁhitā* potvrzuje, že

Mahá-Višnu je částí Krišnovy úplné expanze. Žádná z těchto expanzí se neliší od Osobnosti Božství, ale protože se Krišna zjevil v tomto hmotném světě, aby projevil svoje zábavy jako lidská bytost, okamžitě se spolu s Ardžunou Pánu Mahá-Višnuovi poklonil.
Podle *Śrīmad-Bhāgavatamu* skutečnost, že se Pán Krišna poklonil Mahá-Višnuovi, znamená, že Krišna se nepoklonil nikomu jinému než Sobě, protože Pán Mahá-Višnu se neliší od Krišny Samotného. Tyto Krišnovy poklony Mahá-Višnuovi však nepředstavují uctívání známé jako *ahaṅgrahopāsanā*, které se někdy doporučuje osobám, jež se snaží dostat do duchovního světa prováděním oběti poznání. Tyto osoby jsou také zmíněny v *Bhagavad-gītě: jñāna-yajñena cāpy anye yajanto mām upāsate.*
I když se Krišna nemusel klanět, protože je mistr, učil Ardžunu, jak vzdávat Pánu Mahá-Višnuovi úctu. Ardžuna se však při spatření obrovské podoby všehomíra, která nepřipomínala žádnou hmotnou zkušenost, vyděsil. Když viděl Krišnu klanět se Pánu Mahá-Višnuovi, ihned Ho následoval a potom stanul před Pánem se sepjatýma rukama. To obrovského Mahá-Višnua velmi potěšilo, takže se mile usmál a řekl:
“Můj drahý Krišno a Ardžuno, velmi jsem dychtil vás oba spatřit, a proto jsem zařídil únos bráhmanových dětí a držím je zde. Očekával jsem vás oba v tomto paláci. Zjevili jste se v hmotném světě jako Mé inkarnace, abyste omezili sílu démonských osob, které zatěžují svět. Nyní, po zabití všech těchto nežádoucích démonů, se laskavě vraťte sem ke Mně. Vy dva jste inkarnace vznešeného mudrce Nara-Nárájana. Přestože jste oba sami o sobě úplní, kvůli ochraně oddaných, záhubě démonů a zvláště ustanovení náboženských zásad učíte základní zásady pravého náboženství, aby vás světští lidé mohli následovat, a tím dosáhnout míru a blahobytu.”
Pán Krišna s Ardžunou se pak Pánu Mahá-Višnuovi poklonili a s bráhmanovými dětmi se stejnou cestou, kterou vstoupili do duchovního světa, vrátili do Dváraky. Všechny bráhmanovy děti samozřejmě patřičně vyrostly. Po návratu do Dváraky předal Pán Krišna s Ardžunou bráhmanovi všechny jeho syny.

Ardžuna však po návštěvě transcendentálního světa milostí Pána Krišny nevycházel z údivu. Díky Krišnově milosti také chápal, že sebevětší majestát, který se může vyskytnout v tomto hmotném světě, pochází z Něho. Každé vznešené postavení, které osoba může v tomto hmotném světě mít, je výsledek Krišnovy milosti. Měli bychom si tedy být neustále vědomi Krišny v naprosté vděčnosti Pánu, protože vše, co máme, dává On.
Ardžunův úžasný zážitek umožněný Krišnovou milostí je jedna z mnoha tisíců zábav, které Pán Krišna za svého pobytu v tomto hmotném světě provedl. Všechny byly jedinečné a v dějinách světa nemají obdoby. Všechny tyto zábavy plně dokazují, že Krišna je Nejvyšší Osobnost Božství. Přesto hrál v tomto hmotném světě roli obyčejného člověka s mnoha světskými povinnostmi. Hrál roli dokonalého hospodáře s více než 16 000 manželkami, 16 000 paláci a 160 000 dětmi. V této roli provedl mnoho obětí, jen aby učil královský stav, jak žít v hmotném světě pro blaho lidstva. Jako dokonalá Svrchovaná Osobnost splnil tužby všech, od bráhmanů, nejvýše postavených osob v lidské společnosti, po obyčejné živé bytosti včetně nejníže postavených lidí. Tak jako má král Indra na starost příděly deště po celém světě, aby postupně uspokojil všechny, Pán Krišna uspokojuje každého přívalem své bezpříčinné milosti. Jeho posláním bylo chránit oddané a zabíjet démonské krále. Proto zabil mnoho stovek a tisíců démonů. Některé osobně a jiné zabil Ardžuna, jehož tím Krišna pověřil. Postupně dosadil do čela světa mnoho zbožných králů, jako je Judhišthira. Tak svým božským řízením vytvořil dobrou vládu krále Judhišthiry a výsledkem byl mír a klid.
Takto končí Bhaktivédántův výklad 89. kapitoly knihy Krišna, nazvané “Krišnova výjimečná moc”.

90. KAPITOLA

Souhrnný popis Krišnových zábav

Ardžuna byl po návratu z duchovního království, které mohl navštívit s Krišnou osobně, zcela užaslý. V duchu si myslel, že i když je pouze obyčejná živá bytost, Krišnovou milostí mu bylo umožněno spatřit duchovní svět. A nejen to, na vlastní oči viděl také původního Mahá-Višnua, příčinu hmotného stvoření. Říká se, že Krišna nikdy neopouští Vrindávan: *vṛndāvanaṁ parityajya pādam ekaṁ na gacchanti*. Krišna je svrchovaný v Mathuře, na ještě vyšší úrovni ve Dvárace a nanejvýš svrchovaný je ve Vrindávanu. Krišnovy zábavy ve Dvárace projevuje Jeho část zvaná Vásudéva, a přesto mezi touto částí projevenou v Mathuře a ve Dvárace a původním projevem Krišny ve Vrindávanu není rozdíl. Na začátku této knihy jsme hovořili o tom, že když se Krišna zjevuje, přicházejí s Ním všechny Jeho inkarnace, úplné části a části úplných částí. Některé z Jeho rozmanitých zábav tedy neprojevuje původní Krišna osobně, ale Jeho expanze.

Důvod, proč byl Ardžuna zmaten, že Krišna šel navštívit Káranárnavašájího Višnua v duchovním světě, je zevrubně rozebrán v komentářích Šríly Višvanátha Čakravartího Thákura. Z Mahá-Višnuových slov vyplývá, že toužil spatřit Krišnu. Lze však říci, že když Mahá-Višnu odnesl bráhmanovy syny, musel kvůli tomu nepochybně do Dváraky přijít. Proč tam tedy Krišnu nenavštívil? Možná odpověď zní, že bez Krišnova svolení Ho nemůže spatřit ani Mahá- Višnu ležící na Příčinném oceánu v duchovním světě. Mahá-Višnu tedy odnesl bráhmanovy syny jednoho po druhém ihned po jejich narození, aby si pro ně Krišna osobně přišel do Příčinného oceánu, a Mahá-Višnu Ho mohl spatřit. Je-li tomu tak, následující otázka zní: Proč by Mahá-Višnu osobně chodil do Dváraky, kdyby nemohl Krišnu spatřit? Proč neposlal některého ze svých společníků, aby bráhmanovy syny odnesli? Možná odpověď je, že v Krišnově přítomnosti je velmi obtížné způsobit kterémukoliv občanovi Dváraky potíže. Jelikož tedy žádný z Mahá-Višnuových společníků nemohl bráhmanovy syny unést, přišel pro ně Mahá-Višnu osobně.

Lze položit i další otázku: Pán je znám jako *brahmaṇya-deva*, Božstvo uctívané bráhmany. Proč tedy chtěl bráhmanu vystavit tak hrozné situaci, kdy naříkal nad ztrátou jednoho syna za druhým, dokud nepřišel o desátého? Odpověď zní, že Pán Mahá-Višnu tolik toužil spatřit Krišnu, že se nezdráhal způsobit potíže ani bráhmanovi. I když je to zakázáno, Pán Višnu byl připraven udělat cokoliv, jen aby spatřil Krišnu-tak moc Ho toužil vidět. Bráhmana po ztrátě každého syna přišel k bráně paláce a obvinil krále, že není schopen bráhmany ochránit, a proto není způsobilý sedět na královském trůně. Mahá-Višnuův plán byl, aby bráhmana obvinil kšatriji a Krišnu a Krišna Ho musel přijít navštívit, aby bráhmanovy syny přivedl zpět.

Je možné položit ještě jinou otázku: Jestliže Mahá-Višnu nemůže Krišnu spatřit, co Krišnu potom nutilo, aby k Němu přišel a přivedl bráhmanovy syny zpět? Odpověď zní, že Pán Krišna nepřišel navštívit Pána Mahá-Višnua, aby odvedl bráhmanovy syny, ale jen kvůli Ardžunovi. Jeho přátelství s Ardžunou bylo tak důvěrné, že když se Ardžuna chystal zemřít skokem do ohně, Krišna mu chtěl poskytnout naprostou ochranu. Ardžuna však od toho nechtěl upustit, nebudou-li bráhmanovi synové přivedeni zpět. Proto mu Krišna slíbil: “Bráhmanovy syny přivedu. Nepokoušej se o sebevraždu.”

Kdyby Pán Krišna šel navštívit Pána Višnua jen proto, aby získal zpět bráhmanovy syny, pak by nečekal, až bude unesen desátý syn. Když ale Pán Mahá- Višnu unesl desátého a Ardžuna se chystal skočit do ohně, protože nesplnil slib, vážnost situace přiměla Pána Krišnu k rozhodnutí, aby šel s Ardžunou navštívit Mahá-Višnua. Uvádí se, že Ardžuna je zmocněná inkarnace Nara-Nárájana. Někdy se mu Nara-Nárájan i říká. Inkarnace Nara-Nárájana je také jedna z úplných expanzí Pána Višnua. Proto, když Krišna s Ardžunou šli navštívit Pána Višnua, rozumí se, že Ardžuna tak učinil ve svém rysu Nara-Nárájana, tak jako Krišna jednal ve svém rysu Vásudévy, když projevil zábavy ve Dvárace.

Po návštěvě duchovního světa dospěl Ardžuna k závěru, že veškerý majestát, který lze v hmotných či duchovních světech ukázat, je

darem Pána Krišny. Pán Krišna se projevuje v různých podobách, jako *viṣṇu-tattva* a *jīva-tattva*, neboli jinými slovy jako *svāṁśa* a *vibhinnāṁśa*. *Viṣṇu-tattva* je známá jako *svāṁśa* a *jīva-tattva* jako *vibhinnāṁśa*. Může se tedy podle libosti projevit ve svých různých transcendentálních zábavách, jako *svāmśa* či *vibhinnāmśa*, ale přesto zůstává původní Nejvyšší Osobností Božství.

Závěrečná část Krišnových zábav se nachází v devadesáté kapitole desátého zpěvu *Śrīmad-Bhāgavatamu*. V této kapitole chtěl Šukadéva Gósvámí vysvětlit, jak Krišna šťastně žil ve Dvárace obklopen veškerým majestátem. Krišnův majestát síly se již projevil v Jeho různých zábavách a nyní se ukáže, jak Jeho sídlo ve Dvárace oplývalo Jeho majestátem bohatství a krásy. V tomto hmotném světě se majestát bohatství a krásy považují za nejvyšší ze všech, a přesto jsou to jen zvrácené odrazy těchto majestátů v duchovním světě. Když tedy Krišna setrvával na této planetě jako Nejvyšší Osobnost Božství, Jeho majestát bohatství a krásy neměl ve třech světech obdoby. Krišna se těšil s šestnácti tisíci krásných manželek a nejdůležitější na tom je, že žil ve Dvárace jako jediný manžel těchto tisíců překrásných žen. To je zdůrazněno-byl jediným manželem šestnácti tisíc manželek. V dějinách světa samozřejmě není neobvyklé, že si mocný král vydržoval stovky královen, ale přestože mohl být jediným mužem tolika žen, nemohl si užívat se všemi najednou. Pán Krišna se však těšil se všemi svými šestnácti tisíci ženami zároveň.

Třebaže lze říci, že jógí mohou také expandovat svá těla do mnoha podob, jejich expanze a expanze Pána Krišny není stejná. Krišna se proto někdy nazývá Jógéšvara, vládce všech jógích. Ve védské literatuře vidíme, že jógí Saubhari Muni se expandoval do osmi podob. Tato expanze ale připomínala televizní vysílání, jež se ukazuje v miliónech expanzí, které však nemohou jednat odlišně; jsou to pouze odrazy originálu a mohou jednat jen jako originál. Krišnova expanze není hmotná jako expanze televize nebo jógího. Když Nárada navštívil různé Krišnovy paláce, viděl, že se Krišna ve

svých různých expanzích v každém paláci královen věnoval jiným činnostem.
Také se uvádí, že Krišna žil ve Dvárace jako manžel bohyně štěstí. Tou je královna Rukminí a všechny ostatní královny jsou Její expanze. Krišna, vládce Vrišniho dynastie, si tedy užíval s bohyní štěstí obklopen bohatstvím. Krišnovy královny jsou popisovány jako věčně mladé a krásné. Krišna měl sice vnoučata a pravnoučata, ale ani On ani Jeho královny nevypadali starší než na šestnáct či dvacet let. Mladé královny byly tak krásné, že při chůzi připomínaly blesk letící oblohou. Neustále na sobě měly nádherné ozdoby a šaty a na střechách paláců se věnovaly zábavám, jako je tanec, zpěv či hra s míčem. Tanec a tenis, jimž se věnují dívky v hmotném světě, jsou zvrácené odrazy původních zábav původní Nejvyšší Osobnosti Božství, Krišny, a Jeho manželek.
Cesty a ulice města Dváraky byly neustále plné slonů, koní, kočárů a pěších vojáků. Slonům se při práci dává pít alkohol a říká se, že sloni ve Dvárace dostávali tolik alkoholu, že ho ve velkém množství rozstřikovali na cestu, a přesto kráčeli po ulicích opilí. Pěší vojáci chodili po ulicích bohatě ozdobeni zlatými šperky a ulicemi se pohybovali i koně a zlaté kočáry. Po celém městě Dváraká, kam jen člověk pohlédl, byly zelené parky a zahrady plné stromů a rostlin obtěžkaných plody a květy. Jelikož tam rostlo tolik pěkných stromů s plody a květy, všichni sladce švitořící ptáci a bzučící čmeláci společně vytvářeli sladkou zvukovou kulisu. Město Dváraká tedy v plné míře projevovalo veškerý majestát. Hrdinové Jaduovy dynastie se považovali za nejšťastnější obyvatele města a opravdu si užívali všech transcendentálních zdrojů požitku.
Všech šestnáct tisíc paláců Krišnových královen stálo v tomto krásném městě Dvárace a Pán Krišna, svrchovaný věčný poživatel toho všeho, se expandoval do šestnácti tisíc podob a zároveň se věnoval různým rodinným záležitostem v těchto šestnácti tisících palácích. V každém paláci se nacházely pěkně vyzdobené zahrady a jezírka, v jejichž křišťálově čisté vodě rostlo mnoho kvetoucích lotosů různých barev-modré, žluté, bílé a červené-a vánek roznášel jejich šafránový pyl po celém okolí. Všechna jezírka byla plná

krásných labutí, kachen a jeřábů, kteří se čas od času ozývali melodickými hlasy. Pán Šrí Krišna se někdy chodil k těmto jezírkům nebo řekám koupat se svými ženami a oddával se tam s nimi vodním hrátkám plným bujarého veselí. Manželky Pána Krišny, které byly všechny bohyně štěstí, Pána občas ve vodě při plavání či koupání obejmuly a rumělka kunkuma krášlící jejich překrásná ňadra ozdobila Pánovu hruď červenou barvou.
Impersonalisté by se neodvážili uvěřit, že v duchovním světě existuje taková rozmanitost požitku, ale Pán Krišna sestoupil na tuto planetu, aby ukázal skutečný věčně blažený požitek duchovního světa a předvedl, že duchovní svět tyto možnosti požitku nepostrádá. Jediný rozdíl je, že v duchovním světě toto vše probíhá věčně a nikdy to nekončí, zatímco v hmotném světě se jedná pouze o dočasné zvrácené odrazy. Když se Pán Krišna tímto způsobem radoval, gandharvové a profesionální hudebníci Ho oslavovali melodickými hudebními koncerty za doprovodu kotlů, mridang a jiných bubnů, strunných nástrojů a mosazných trubek a celá atmosféra se proměnila ve velmi bujarou slavnost. Pánovy manželky v radostné náladě občas stříkaly na Jeho tělo vodu nástrojem podobným stříkačce a Pán podobně zmáčel těla královen. Když se Krišna a královny oddávali těmto zábavám, vypadalo to, jako by se nebeský král Jakšarádž bavil se svými mnoha manželkami. (Jakšarádž je také znám jako Kuvéra a je považován za strážce pokladů nebeského království.) Poté, co byly manželky Pána Krišny mokré, krása jejich ňader a stehen tisíckrát vzrostla a jejich dlouhé vlasy se rozpustily, aby ozdobily tyto části jejich těl. Krásné květy jim vypadly z vlasů a královny, kterým zdánlivě vadilo, že na ně Pán stříká vodu, se k Němu přiblížily, aby se stříkačky zmocnily. Tento pokus vytvořil situaci, kdy je Pán mohl obejmout, jakmile se k Němu dobrovolně přiblížily. Manželky Pána při objímání pocítily na svých ústech jasné známky milostné lásky, a to vytvořilo atmosféru duchovní blaženosti. Když se girlanda na krku Pána dotkla ňader královen, celá těla jim pokryla šafránová žluť. Královny oddávající se nebeským radovánkám se zapomněly a jejich rozpuštěné vlasy vypadaly překrásné vlny na řece. Když stříkaly vodu na Krišnovo

tělo nebo On ji stříkal na jejich těla, vypadalo to, jako když si slon hraje s mnoha slonicemi v jezeře.
Když se královny a Pán Krišna dosyta pobavili, vyšli z vody a odložili mokré a velice cenné šaty, aby si je vzali profesionální zpěváci a tanečníci. Tito zpěváci a tanečníci neměli žádný jiný zdroj obživy než odměny v podobě drahých šatů a ozdob zanechaných královnami a králi při takových příležitostech. Celý společenský systém byl tak dobře promyšlen, že všichni její členové ve svých rozličných postaveních bráhmanů, kšatrijů, vaišjů a šúdrů si bez potíží vydělali na živobytí. Mezi společenskými skupinami neexistovalo soupeření. Původní koncept kastovního systému byl plánován tak, aby skupina lidí zaměstnaných určitou profesí nekonkurovala jiné skupině s jiným zaměstnáním.
Tak si Pán Krišna užíval společnosti svých šestnácti tisíc manželek. Oddaní, kteří chtějí Nejvyššího Pána, Osobnost Božství, milovat v náladě milenecké lásky, jsou povýšeni do postavení Krišnových manželek a Krišna je k sobě trvale poutá svým laskavým chováním. Krišnovo chování vůči jeho manželkám—Jeho pohyby, rozmluvy s nimi, úsměvy, objímání a další podobné činnosti, které přesně odpovídají činnostem milujícího manžela-je k Němu stále velmi silně poutalo. To je nejvyšší životní dokonalost. Když někdo stále lne ke Krišnovi, rozumí se, že je osvobozený a jeho život je úspěšný. S každým oddaným, který Krišnu miluje z celého srdce, má Krišna takový vztah, že oddaný k Němu nemůže zůstat nepřipoután. Vzájemné výměny mezi Krišnou a Jeho oddanými jsou tak přitažlivé, že oddaný není schopen myslet na nic jiného než na Krišnu.
Krišna byl to jediné, co královny uctívaly. Neustále myslely na Krišnu, krásně načernalou Osobnost Božství s lotosovýma očima. Někdy pohrouženy v myšlenkách na Krišnu mlčely a jindy ve velké extázi *bhāvy* a *anubhāvy* mluvily, jako by blouznily. Občas i před Pánem Krišnou barvitě líčily radovánky, kterých si s Ním užívaly v jezeře nebo řece. Některé z těchto rozhovorů jsou popsány zde.
Královny řekly: “Milý ptáku kurarí, je pozdě v noci a všichni spí. Celý svět je naplněn klidem a mírem. Nejvyšší Pán, Osobnost

Božství, teď spí, ačkoliv Jeho poznání žádné okolnosti nenaruší. Proč tedy nespíš ty? Proč celou noc naříkáš? Milý příteli, také tě přitahují lotosové oči, sladké úsměvy a přitažlivá slova Nejvyššího Pána, Osobnosti Božství, jako nás? Také ti toto jednání Nejvyšší Osobnosti Božství zraňuje srdce jako nám?
Haló čakravákí! Proč zavíráš oči? Hledáš svého manžela, který možná odletěl do cizích krajin? Proč tak žalostně naříkáš? Běda, zdá se, že tě něco velmi trápí. Nebo je pravda, že se také chceš stát věčnou služebnicí Nejvyšší Osobnosti Božství? Máme za to, že toužíš položit girlandu na lotosové nohy Pána a pak na své vlasy.
Ó milý oceáne, proč ve dne v noci burácíš? Nerad spíš? Domníváme se, že tě sužuje nespavost nebo, pokud se nemýlíme, tě náš drahý Šjámasundara chytře zbavil důstojnosti a trpělivosti, které jsou ti vrozené. Je pravda, že to je důvod, proč nemůžeš tak jako my spát? Ano, přiznáváme, že na tuto nemoc není lék.
Milý bože Měsíce, podle nás tě stihl vážný druh tuberkulózy, a proto se den za dnem ztrácíš. Ó pane, nyní jsi tak slabý, že tvé chabé paprsky nemohou rozptýlit temnotu noci. Nebo je snad pravda, že tě tak jako nás omráčila tajemně sladká slova našeho Pána Šjámasundary? Je pravda, že tě tak vážným činí tato bolestivá úzkost?
Ó vánku z Himálaje, co jsme ti provedly, že nás úmyslně trápíš probouzením palčivé touhy setkat se s Krišnou? Nevíš, že nám již ublížilo nečestné jednání Osobnosti Božství? Milý himálajský vánku, prosím, věz, že zasažené již jsme a není třeba nás ještě více zraňovat.
Milý krásný mraku, barva tvého nádherného těla přesně připomíná tělesnou barvu našeho nejdražšího Šjámasundary. Myslíme si tedy, že jsi našemu Pánu, vládci jaduovské dynastie, velmi drahý, a proto jsi pohroužen v meditaci přesně jako my. Cítíme, že tvé srdce je plné obav o Šjámasundaru. Vypadáš, že Ho příliš dychtíš spatřit, a vidíme, že jen z tohoto důvodu z tvých očí tak jako z našich kanou slzy. Milý temný mraku, musíme otevřeně přiznat, že navázat důvěrný vztah se Šjámasundarou znamená být stižen zbytečnou úzkostí, zatímco jinak žijeme pohodlně doma.”

Kukačka obvykle kuká před úsvitem nebo brzy ráno. Poté, co královny na sklonku noci slyšely její kukání, řekly: “Milá kukačko, tvůj hlas je přesladký. Jakmile se ozveš, okamžitě si vzpomeneme na Šjámasundaru, protože tvůj hlas se přesně podobá Jeho. Musíme otevřeně uznat, že tvůj hlas oplývá nektarem a je tak osvěžující, že může navrátit život těm, kteří jsou na pokraji smrti z odloučení od jejich nejdražšího přítele. Proto jsme ti velmi zavázány. Prosím, řekni nám, jak tě můžeme uvítat, nebo co pro tebe můžeme udělat.”
Královny pokračovaly v tomto hovoru a oslovily horu: “Milá horo, jsi velmi štědrá. Jen díky tvé tíze je celá zemská kůra správně udržována, a přestože plníš své povinnosti velice věrně, neumíš se pohybovat. Jelikož jsi tak důstojná, nepohybuješ se z místa na místo a ani nic neříkáš. Naopak stále působíš zamyšleným dojmem. Mohla bys neustále myslet na velmi vážnou a důležitou věc, ale my můžeme přesně odhadnout, na co myslíš. Jsme si jisté, že myslíš na to, jak položit lotosové nohy Šjámasundaru na své vyvýšené vrcholky, jako my chceme položit Jeho lotosové nohy na naše vzedmutá ňadra.
Milé vyschlé řeky, víme, že je léto, a proto jsou vaše řečiště suchá a nemáte žádnou vodu. Protože vaše voda vyschla, již vás nezkrášlují kvetoucí lotosy. Teď vypadáte pohuble, takže chápeme, že váš stav se přesně podobá našemu. Nyní jsme o vše přišly kvůli odloučení od Šjámasundary a již neslyšíme Jeho příjemná slova. Naše srdce již nepracují správně, a proto jsme také velmi pohubly. Máme tedy za to, že jste jako my. Zhubly jste, protože nedostáváte žádnou vodu od vašeho manžela, oceánu, prostřednictvím mraků.” Příklad, který zde královny uvedly, je velmi příhodný. Řečiště vyschnou, když oceán přestane dodávat vodu skrze mraky. Oceán se považuje za manžela řek, a proto by se o ně měl postarat. Pokud manžel svou ženu nezaopatří životními nezbytnostmi, i ona vyschne jako řeka.
Jedna z královen oslovila labuť: “Má milá labuti, pojď sem, prosím, pojď. Jsi vítána. Prosím, posaď se a napij se trochy mléka. Má milá labuti, můžeš mi říci, jestli máš nějaký vzkaz od Šjámasundary? Považuji tě za Jeho posla. Máš-li nějaké zprávy, sděl mi je, prosím. Náš Šjámasundara je vždy velmi nezávislý a nikdy nikomu

nepodléhá. Žádné z nás se nepodařilo Ho ovládnout, a proto se tě ptáme-daří se Mu dobře? Mohu ti oznámit, že Šjámasundara je velmi vrtkavý. Jeho přátelství netrvá nikdy dlouho a skončí i na nepatrný popud. Mohla bys mi však laskavě vysvětlit, proč se mnou jedná tak bezcitně? Dříve říkal, že jsem Jeho jediná nejdražší manželka. Vzpomíná si na toto ujišťování? Přesto jsi vítána. Posaď se, prosím. Nemohu však přijmout tvoji naléhavou prosbu jít za Šjámasundarou. Když se o mě nestará, proč bych po Něm měla bláznit? S politováním ti oznamuji, že ses stala poslem duše s velmi ubohým srdcem. Žádáš mě, abych za Ním šla, ale já nepůjdu. Cože? Říkáš, že přijde za mnou? Přeje si přijít, aby naplnil mé dávné očekávání Jeho příchodu? Dobrá. Můžeš Ho sem přivést. Nevoď však s Ním Jeho nejmilovanější bohyni štěstí. Myslíš si, že se od ní nedokáže ani na okamžik odloučit? Nemohl by přijít sám, bez Lakšmí? Jeho chování ve mně vzbuzuje odpor. Znamená to, že Šjámasundara nemůže být bez Lakšmí šťastný? Nemůže být šťastný s žádnou jinou manželkou? Znamená to, že láska bohyně štěstí k Němu je jako oceán a žádná z nás se jí nemůže rovnat?”

Všechny manželky Pána Krišny byly zcela pohrouženy v myšlenkách na Něho. Krišna je znám jako Jógéšvara, vládce všech jógích, a všechny Krišnovy ženy ve Dvárace chovaly tohoto Jógéšvaru ve svých srdcích. Lepší než se snažit ovládnout všechny jógové mystické síly je uchovávat si svrchovaného Jógéšvaru v srdci. Tak se život může stát dokonalým a lze velmi snadno dosáhnout přemístění do království Boha. Rozumí se, že všechny Krišnovy královny, které s Ním žily ve Dvárace, byly v minulých životech velmi vznešení oddaní, kteří chtěli s Krišnou navázat vztah milenecké lásky. Dostali tedy příležitost stát se Jeho manželkami a užívat si s Ním trvalého láskyplného vztahu. Nakonec byly všechny přemístěny na Vaikunthy.

Svrchovaná Absolutní Pravda, Osobnost Božství, není nikdy neosobní. Veškerá védská literatura oslavuje různé osobní transcendentální činnosti a zábavy Pána. Uvádí se, že Védy a *Rāmāyaṇa* popisují pouze Pánovy zábavy. V celé védské literatuře se opěvuje Jeho sláva. Jakmile lidé s měkkým srdcem jako například

ženy slyší tyto transcendentální zábavy Pána Krišny, okamžitě je to k Němu začne přitahovat. Ženy a dívky s měkkým srdcem se tedy velmi snadno připojují k hnutí pro vědomí Krišny. Kdo se k hnutí pro vědomí Krišny připojí a snaží se být s tímto vědomím v trvalém styku, zajisté dosáhne svrchovaného osvobození, návratu zpátky ke Krišnovi na Gólóku Vrindávan. Je-li možné být pouhým rozvojem vědomí Krišny přemístěn do duchovního světa, lze si jen představovat, jak blažené a požehnané byly královny, které s Pánem Krišnou osobně hovořily a viděly Ho tváří v tvář. Štěstí manželek Pána Krišny nedokáže nikdo náležitě popsat. Osobně se o Něho staraly prokazováním různých transcendentálních služeb-koupaly Ho, podávaly Mu pokrmy, těšily Ho a sloužily Mu. Ničí askezi tedy nelze přirovnat ke službě královen ve Dvárace.
Šukadéva Gósvámí sdělil Mahárádžovi Paríkšitovi, že co se týče seberealizace, nemá askeze královen ve Dvárace obdoby. Cíl seberealizace je jediný: Krišna. Proto i když jednání královen s Krišnou připomíná obyčejné chování mezi manželi, je třeba brát zřetel především na připoutanost královen ke Krišnovi. Celý proces askeze má osobu odpoutat od hmotného světa a posílit její pouto ke Krišnovi, Nejvyšší Osobnosti Božství. Krišna je útočištěm všech osob následujících cestu seberealizace. Jako dokonalý hospodář žil se svými manželkami a konal védské obřady, jen aby méně inteligentním osobám ukázal, že Nejvyšší Pán není nikdy neosobní. Krišna žil se svými ženami a dětmi obklopen veškerým blahobytem přesně jako obyčejná podmíněná duše, jen aby tyto doopravdy podmíněné duše poučil, že musí vstoupit do Krišnova rodinného kruhu, jehož je On středem. Příkladem jsou členové jaduovské dynastie, kteří žili v Krišnově rodině a Krišna byl středem všech jejich činností.
Odříkání není tak důležité jako posílení připoutanosti ke Krišnovi. Hnutí pro vědomí Krišny je zvláště určeno k tomuto účelu. Kážeme, že není důležité, zda je někdo sannjásí nebo grihastha (hospodář). Pouze musí zvýšit svoji připoutanost ke Krišnovi, a pak bude jeho život úspěšný. Podle příkladu Pána Šrí Krišny lze žít s rodinnými členy, ve společnosti či v národě. Nikoliv kvůli smyslovému

požitku, ale za účelem realizace Krišny prohlubováním pouta k Němu. Existují čtyři principy povznesení se z podmíněného do osvobozeného života, které se odborně nazývají *dharma, artha*, *kāma* a *mokṣa* (náboženství, ekonomický pokrok, smyslový požitek a osvobození). Pokud osoba žije rodinným životem podle příkladu členů rodiny Pána Krišny, může dosáhnout všech těchto čtyř principů úspěchu zároveň tím, že učiní Krišnu středem všech činností.
Již víme, že Krišna měl 16 108 manželek. Všechny byly vznešené osvobozené duše a nejpřednější mezi nimi byla královna Rukminí. Po ní následovalo sedm dalších význačných manželek. Jména synů těchto osmi hlavních královen již byla zmíněna. Kromě synů narozených těmto osmi královnám měl Pán Krišna s každou královnou deset synů. Celkový počet synů Pána Krišny tedy činil 16 108 krát deset. Když slyšíme, že Krišna měl tolik synů, neměli bychom nad tím žasnout. Je třeba mít vždy na paměti, že Krišna je Nejvyšší Osobnost Božství a vlastní neomezené energie. Prohlašuje, že všechny živé bytosti jsou Jeho syny, takže skutečnost, že měl 161 080 synů, kteří s Ním měli přímý svazek, by neměla vzbuzovat údiv. Osmnáct z Krišnových velmi mocných synů jsou *mahā-rathové,* protože dokázali bojovat sami proti mnoha tisícům pěších vojáků, bojovníků na kočárech, jízdě a slonům. Pověst těchto osmnácti synů je rozšířena široko daleko a píše se o ní téměř ve všech védských textech. Těchto osmnáct Krišnových synů-*mahā-rathů* jsou Pradjumna, Aniruddha, Díptimán, Bhánu, Sámba, Madhu, Brihadbhánu, Čitrabhánu, Vrika, Aruna, Puškara, Védabáhu, Šrutadéva, Sunandana, Čitrabáhu, Virúpa, Kavi a Njagródha. Pradjumna je považován za nejpřednějšího z nich. Byl nejstarším synem královny Rukminí a zdědil všechny vlastnosti svého vznešeného otce, Pána Krišny. Oženil se s dcerou svého strýce z matčiny strany, Rukmího, a z tohoto manželství se narodil Aniruddha. Ten byl tak mocný, že dokázal bojovat proti deseti tisíci slonům. Vzal si vnučku Rukmího, bratra své babičky Rukminí. Jelikož vztah mezi těmito bratranci byl vzdálený, nebyl takový sňatek neobvyklý. Aniruddha měl syna Vadžru. Když celou

jaduovskou dynastii zničila kletba několika bráhmanů, Vadžra jako jediný přežil. Měl jediného syna jménem Pratibáhu, jehož syn se jmenoval Subáhu, jeho syn byl Šántaséna a jeho syn Šataséna. Šukadéva Gósvámí uvádí, že všichni členové jaduovské dynastie měli mnoho dětí. Tak jako měl Krišna mnoho synů, vnuků a pravnuků, měl každý z jmenovaných králů podobně rozsáhlé příbuzenstvo. Nejenže měli všichni spoustu dětí, ale byli i neobyčejně bohatí. Nikdo z nich nebyl slabý nebo krátkého věku a především byli všichni členové jaduovské dynastie neochvějně oddáni bráhmanské kultuře. Povinností kšatrijských králů je udržovat bráhmanskou kulturu a chránit kvalifikované bráhmany a všichni tito králové své povinnosti plnili dokonale. Členové jaduovské dynastie byli tak početní, že by bylo velmi obtížné je všechny popsat, i kdyby člověk žil mnoho tisíc let. Šríla Šukadéva Gósvámí oznámil Mahárádžovi Paríkšitovi, že ze spolehlivých zdrojů slyšel, že jen vzdělávání dětí jaduovské dynastie vyžadovalo 38 800 000 učitelů neboli áčárjů. Bylo-li ke vzdělávání jejich dětí třeba tolika učitelů, lze si jen domýšlet, jak nesmírný byl počet členů této rodiny. Pokud jde o jejich vojenskou sílu, uvádí se, že samotný král Ugraséna zaměstnával jako osobní stráž deset biliónů vojáků. Před příchodem Pána Krišny do tohoto vesmíru došlo mezi démony a polobohy k mnoha bitvám. Mnozí démoni v boji padli a všichni dostali možnost narodit se ve vznešených královských rodech na této Zemi. Kvůli svému vznešenému královskému postavení ale velmi zpychli a jejich jediným zájmem bylo týrat poddané. Pán Krišna se zjevil na této planetě na samém konci Dvápara- jugy, aby všechny tyto démonské krále zahubil. *Bhagavad-gītā* uvádí: *paritrāṇāya sādhūnāṁ vināśāya ca duṣkṛtām:* "Pán přichází chránit oddané a vyhladit ničemy." Někteří z polobohů byli požádáni, aby se zjevili na této Zemi a podíleli se na transcendentálních zábavách Pána Krišny. Krišna se zjevil spolu se svými věčnými služebníky, ale někteří polobozi byli požádáni, aby také sestoupili a pomáhali Mu. Proto se narodili v jaduovské dynastii. Tu tvořilo 101 klanů v různých částech země. Všichni členové těchto klanů prokazovali Pánu Krišnovi úctu úměrnou Jeho božskému postavení a byli Mu

oddáni srdcem a duší. Všichni členové jaduovské dynastie byli velmi bohatí, šťastní a úspěšní a netrápila je žádná úzkost. Díky jejich bezvýhradné víře v Pána Krišnu a oddanosti k Němu je žádní králové nikdy neporazili. Jejich láska ke Krišnovi byla tak hluboká, že i při svých obvyklých činnostech-když seděli, spali, cestovali, hovořili, bavili se, myli se a koupali se-mysleli jen na Krišnu a potřebám těla nevěnovali pozornost. To je příznak čistého oddaného Pána Krišny. Tak jako když se někdo plně zahloubá do určité myšlenky a zapomene někdy na ostatní tělesné činnosti, členové jaduovské dynastie se automaticky starali o potřeby těla, ale jejich skutečná pozornost patřila vždy Krišnovi. Své tělesné činnosti prováděli mechanicky, ale jejich mysl se neustále zaobírala Krišnou.
Šríla Šukadéva Gósvámí uzavřel devadesátou kapitolu desátého zpěvu *Śrīmad-Bhāgavatamu* poukázáním na pět výjimečných rysů Pána Krišny. Prvním je, že před zjevením Pána Krišny v jaduovské dynastii byla řeka Ganga známá jako nejčistší ze všech-i nečisté věci mohou být očištěny pouhým dotekem vody Gangy. Voda Gangy má tuto naprosto výjimečnou moc proto, že pramení z palce Pána Višnua. Když se však Pán Krišna, Nejvyšší Višnu, zjevil v jaduovské dynastii, procestoval osobně jaduovské království a díky Jeho osobní společnosti se celá Jeho rodina nejen velmi proslavila, ale také získala schopnost očišťovat ostatní lépe než voda Gangy.
Další výjimečností zjevení Pána Krišny bylo, že i když zdánlivě chránil oddané a pobíjel démony, oddaní i démoni dosáhli stejného výsledku. Pán Krišna uděluje pět druhů osvobození, z nichž *sāyujya-mukti*, neboli osvobození splynutím s Nejvyšším, získali démoni jako Kansa, zatímco gópí dostaly příležitost stýkat se s Ním osobně. Ponechaly si svoji individualitu, aby se radovaly ve společnosti Pána Krišny, ale Kansa byl přijat do Jeho neosobního *brahmajyoti*. Jinými slovy, démoni i gópí byli duchovně osvobozeni, ale protože démoni byli nepřátelé a gópí přátelé, byli démoni zabiti a gópí ochráněny.
Třetí výjimečností zjevení Pána Krišny bylo, že bohyně štěstí, kterou uctívají polobozi jako Pán Brahmá, Indra a Čandra, neustále sloužila Pánu, i když Pán dával přednost gópím. Lakšmídží, bohyně štěstí, se

snažila ze všech sil vyrovnat gópím, ale nedokázala to. Přesto zůstala Krišnovi věrná, třebaže obvykle nesetrvává na jednom místě, i když ji uctívají polobozi jako Pán Brahmá.
Čtvrtá výjimečnost zjevení Pána Krišny se týká slávy Jeho jména. Védská literatura uvádí, že pronášením různých jmen Pána Višnua tisíckrát se získá stejný prospěch jako trojím pronesením jména Pána Rámy a pouhým jediným pronesením svatého jména Pána Krišny. Jinými slovy, ze všech svatých jmen Nejvyšší Osobnosti Božství, včetně Višnua a Rámy, je svaté jméno Pána Krišny nejmocnější. Védská literatura proto výslovně zdůrazňuje pronášení svatého jména Krišny: *Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare/Hare Rāma, Hare Rāma, Rāma Rāma, Hare Hare.* V tomto věku Pán Čaitanja zavedl zpívání svatého jména Krišny, čímž osvobození oproti jiným věkům velmi usnadnil. Jinak řečeno, Pán Krišna vyniká nad své inkarnace, ačkoliv všechny jsou rovnocenně Nejvyšší Osobnost Božství.
Pátá výjimečnost zjevení Pána Krišny spočívá v tom, že svým výrokem v *Bhagavad-gītě* ustanovil nejvznešenější ze všech náboženských zásad: že pouhým odevzdáním se Jemu lze vykonat všechny náboženské obřady. Védská literatura zmiňuje dvacet druhů náboženských zásad a každou z nich popisují jiné *śāstry.* Pán Krišna je ale k pokleslým podmíněným duším tohoto věku natolik laskavý, že se osobně zjevil a požádal všechny, aby zanechali všech náboženských obřadů a jen se odevzdali Jemu. Uvádí se, že v tomto věku Kali se ze tří čtvrtin vytratily náboženské zásady a stěží jedna čtvrtina z nich se stále následuje. Milostí Pána Krišny se však tato prázdnota Kali-jugy nejen zcela zaplnila, ale náboženský proces byl tak usnadněn, že pouhou transcendentální láskyplnou službou Pánu Krišnovi pronášením Jeho svatých jmen *Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare/Hare Rāma, Hare Rāma, Rāma Rāma, Hare Hare* lze dosáhnout nejvyššího výsledku náboženství neboli přemístění na nejvyšší planetu duchovního světa, Gólóku Vrindávan.
Po zvážení toho všeho můžeme okamžitě ocenit prospěch plynoucí ze zjevení Pána Krišny na Zemi a pochopit, že úleva, kterou svým

příchodem přinesl lidem tohoto světa, nepředstavovala nic neobyčejného.
Šríla Šukadéva Gósvámí tedy uzavírá popis nanejvýš vznešeného postavení Pána Krišny touto chvalořečí: “Ó Pane Krišno, sláva Tobě. Jsi přítomen v srdci každé bytosti jako Paramátmá. Proto jsi znám jako Džananivása, neboli ten, který žije v srdci všech tvorů.” *Bhagavad-gītā* to potvrzuje: *īśvaraḥ sarva-bhūtānāṁ hṛd-deśe 'rjuna tiṣṭhati:* “Nejvyšší Pán ve svém rysu Paramátmy žije v srdci každého.” To však neznamená, že Krišna neexistuje i odděleně jako Nejvyšší Osobnost Božství. Májávádští filosofové uznávají všudypřítomný rys Parabrahmanu, ale když se Parabrahman neboli Nejvyšší Pán zjeví, myslí si, že k tomu došlo pod kontrolou hmotné přírody. Jelikož se Pán Krišna zjevil jako syn Dévakí, májávádští filosofové Ho považují za obyčejnou živou bytost, která se rodí v tomto hmotném světě. Šukadéva Gósvámí je proto varuje slovy *devakī- janma-vāda*, podle nichž je Krišna sice slavný jako syn Dévakí, ale ve skutečnosti je Nadduše, všudypřítomný Nejvyšší Pán, Osobnost Božství. Oddaní však chápou slova *devakī-janma-vāda* jinak. Vědí, že Krišna byl ve skutečnosti synem matky Jašódy. Třebaže se nejprve zjevil jako syn Dévakí, okamžitě se přemístil na klín matky Jašódy a z Jeho dětských zábav se těšili matka Jašódá a Nanda Mahárádž. Tuto skutečnost uznal sám Vasudéva, když se setkal s Nandou Mahárádžem a Jašódou na Kurukšétře. Uznal, že Krišna a Balaráma jsou ve skutečnosti synové matky Jašódy a Nandy Mahárádže. Vasudéva a Dévakí byli pouze Jejich formální otec a matka, ale Jejich skuteční rodiče byli Nanda a Jašódá. Proto Šukadéva Gósvámí popisuje Pána Krišnu slovy *devakī-janma-vāda*.
Šukadéva Gósvámí poté oslavuje Pána jako toho, jehož ctí *yadu-vara-pariṣat*, sněm jaduovské dynastie, a jako ničitele různých druhů démonů. Krišna, Nejvyšší Osobnost Božství, mohl zabít všechny démony prostřednictvím svých různých hmotných energií, ale On je chtěl zabít osobně, aby je osvobodil. Kvůli zabíjení démonů Krišna nemusel do tohoto hmotného světa přicházet; pouhou vůlí mohl zabít mnoho set tisíc démonů bez osobního úsilí. Ve skutečnosti však sestoupil kvůli svým čistým oddaným, aby si

hrál jako dítě s matkou Jašódou a Nandou Mahárádžem a těšil obyvatele Dváraky. Zabíjením démonů a chráněním oddaných Pán Krišna stanovil skutečnou náboženskou zásadu, kterou představuje pouze láska k Bohu. Následováním pravé náboženské zásady, lásky k Bohu, byly i živé bytosti známé jako *sthira-cara* zbaveny veškerého hmotného podmínění a přemístěny do duchovního království. *Sthira* znamená stromy a rostliny, které se nemohou pohybovat, a *cara* označuje pohyblivá zvířata, zvláště krávy. Krišna během své přítomnosti osvobodil všechny stromy, opice a ostatní rostliny a zvířata, která Ho spatřila a sloužila Mu ve Vrindávanu a ve Dvárace.
Pán Krišna je zvláště oslavován, protože těší gópí a královny z Dváraky. Šukadéva Gósvámí opěvuje Pána Krišnu pro Jeho okouzlující úsměv, jímž si podmanil nejen gópí z Vrindávanu, ale i královny z Dváraky. Přesná slova použitá v této souvislosti jsou *vardhayan kāma-devam.* Ve Vrindávanu jako přítel mnoha gópí a ve Dvárace jako manžel mnoha královen Krišna zvyšoval jejich smyslné touhy po požitku s Ním. Kvůli realizaci Boha či seberealizaci je třeba obvykle podstoupit tvrdou askezi po mnoho tisíc let a pak se může podařit Boha zrealizovat. Gópí a královny z Dváraky však nejvyššího druhu osvobození dosáhly pouhým zvyšováním svých smyslných tužeb radovat se s Krišnou jako se svým přítelem či manželem.
Chování Pána Krišny ke gópím a královnám je v historii seberealizace jedinečné. Lidé se obvykle domnívají, že kvůli seberealizaci je třeba odejít do lesa či do hor a podstoupit tvrdou askezi. Gópí a královny však pouhou připoutaností ke Krišnovi ve vztahu milenecké lásky a radováním se v Jeho společnosti, takzvaně smyslným životem plným přepychu a bohatství, dosáhly nejvyššího osvobození, jehož nemohou dosáhnout ani vznešení mudrci a světci. Démoni jako Kansa, Dantavakra a Šišupála, kteří se ke Krišnovi chovali jako k nepříteli, také získali nejvyšší prospěch-přemístění do duchovního světa.
Na začátku *Śrīmad-Bhāgavatamu* Šríla Vjásadéva složil uctivé poklony Nejvyšší Pravdě, Vásudévovi, Krišnovi. Poté učil svého

syna Šukadévu Gósvámího kázat *Śrīmad-Bhāgavatam.* V této souvislosti Šukadéva Gósvámí oslavuje Pána slovem *jayati.* Po vzoru Šríly Vjásadévy, Šukadévy Gósvámího a všech áčárjů v učednické posloupnosti by mělo celé lidstvo oslavovat Pána Krišnu a ve svém nejlepším zájmu se zapojit do tohoto hnutí pro vědomí Krišny. Proces je to snadný a prospěšný-pouze pronášet mahá-mantru *Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare/Hare Rāma, Hare Rāma, Rāma Rāma, Hare Hare.* Pán Čaitanja proto doporučil být netečný k hmotnému střídání štěstí a neštěstí. Hmotný život je pomíjivý, a životní vzestupy a pády proto přicházejí a odcházejí. Když přijdou, je třeba být snášenlivý jako strom a pokorný jako tráva na ulici a rozvíjet vědomí Krišny pronášením *Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare/Hare Rāma, Hare Rāma, Rāma Rāma, Hare Hare.*

Nejvyšší Osobnost Božství, Krišna, Nadduše všech živých bytostí, ze své bezpříčinné milosti sestupuje a projevuje své rozmanité transcendentální zábavy v různých inkarnacích. Naslouchání přitažlivým zábavám různých inkarnací Pána Krišny dává podmíněné duši příležitost k osvobození a činnosti Pána Krišny Samotného, ty nejúžasnější a nejpříjemnější, jsou ještě přitažlivější, protože Pán Krišna osobně je přitažlivý pro všechny.

Následováním ve svatých stopách Šríly Šukadévy Gósvámího jsme se pokusili předložit tuto knihu *Krišna* ke čtení a naslouchání podmíněným duším tohoto věku. Naslouchání zábavám Pána Krišny zajistí osvobození a přemístění domů, zpátky k Bohu. Podle výroku Šukadévy Gósvámího tím, jak nasloucháme transcendentálním zábavám Pána, postupně rozsekáváme uzly znečištění hmotou. Proto bez ohledu na to, kdo čím je, touží-li po společnosti Pána Krišny v transcendentálním království Boha ve věčné blaženosti, musí naslouchat zábavám Pána Krišny a pronášet mahá-mantru *Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare/Hare Rāma, Hare Rāma, Rāma Rāma, Hare Hare.*

Transcendentální zábavy Nejvyšší Osobnosti Božství, Krišny, jsou tak mocné, že když této knize *Krišna* někdo pouze naslouchá, čte ji a učí se ji nazpaměť, bude jistě přemístěn do duchovního světa, jenž je

obvykle velmi obtížně dostupný. Popisy zábav Pána Krišny jsou tak přitažlivé, že nás automaticky podněcuje k opakovanému studiu, a čím více je studujeme, tím více k Pánu lneme. Právě tato připoutanost ke Krišnovi umožňuje přemístění do Jeho sídla, Gólóky Vrindávanu. V předchozí kapitole jsme se dozvěděli, že překonat hmotný svět znamená překonat tvrdé zákony hmotné přírody. Ty nemohou zastavit toho, koho přitahuje duchovní příroda. To potvrzuje Pán Samotný v *Bhagavad-gītě:* "Ačkoliv přísné zákony hmotné přírody je velmi obtížné překonat, kdo se odevzdá Pánu, může nevědomost velmi snadno překonat." V duchovním světě vliv hmotné přírody nepůsobí. Z druhého zpěvu *Śrīmad-Bhāgavatamu* jsme se dozvěděli, že nepřítomnost vládnoucí moci polobohů a vlivu hmotné přírody v duchovním světě je nápadná. Šríla Šukadéva Gósvámí proto na začátku druhého zpěvu Mahárádžovi Paríkšitovi sdělil, že každá podmíněná duše by měla naslouchat transcendentálním zábavám Pána a opěvovat je. Také králi Paríkšitovi oznámil, že v minulosti mnoho jiných králů a vladařů odešlo do džungle provádět tvrdou askezi, aby se vrátili domů, zpátky k Bohu. V Indii je stále zvykem, že mnoho pokročilých transcendentalistů zanechává rodinného života a odchází do Vrindávanu, aby tam žili o samotě a plně se věnovali naslouchání a opěvování svatých zábav Pána. Tento způsob doporučuje *Śrīmad-Bhāgavatam* a následovalo jej šest Gósvámích z Vrindávanu, ale v současnosti je Vrindávan přeplněn mnoha karmími a pseudooddanými, kteří napodobují způsob doporučený Šukadévou Gósvámím. Uvádí se, že dříve za tímto účelem odešlo do lesa mnoho králů a vladařů, ale Šríla Bhaktisiddhánta Sarasvatí Thákura nedoporučuje přijmout osamělý život ve Vrindávanu nezralým osobám.

Ten, kdo odejde do Vrindávanu žít podle pokynů Šukadévy Gósvámího předčasně, se opět stane obětí *māyi*, a to i během pobytu ve Vrindávanu. Aby Šríla Bhaktisiddhánta Sarasvatí Thákura zamezil tomuto neautorizovanému životu ve Vrindávanu, zpíval o tom pěknou píseň, jejíž význam zní: "Má milá mysli, proč jsi tak pyšná na to, že jsi vaišnava? Tvoje opakování svatého jména Pána v

ústraní je založeno na touze po laciné popularitě, a proto jde o pouhou přetvářku. Tuto touhu po laciné slávě lze přirovnat k výkalům vepře, protože tato sláva je dalším projevem *māyi.*” Někdo může odejít do Vrindávanu za lacinou slávou a místo toho, aby se pohroužil do vědomí Krišny, může neustále myslet na peníze a ženy, což jsou jen pomíjivé zdroje štěstí. Lepší je zapojit všechny své případné peníze a ženy do služby Pánu, protože smyslový požitek není pro podmíněnou duši vhodný.

Pán smyslů je Hršíkéša, Pán Krišna, a smysly by Mu proto měly neustále sloužit. Mnoho démonů jako Rávana se chtělo kvůli hmotnému věhlasu vzepřít zákonům hmotné přírody, ale žádný z nich neuspěl. Proto by se nikdo neměl po vzoru démonů prohlašovat za vaišnavu jen kvůli falešné slávě, aniž Pánu slouží. Když se však osoba věnuje oddané službě Pánu, pověst vaišnavy se dostaví automaticky. Není třeba závidět oddaným, kteří káží slávu Pána. Máme praktickou zkušenost, že nám takzvaní bábádží ve Vrindávanu radili, že není třeba kázat, ale je lepší žít v ústraní ve Vrindávanu a zpívat svaté jméno. Tito bábádží nevědí, že když někdo káže neboli oslavuje Nejvyšší Osobnost Božství, automaticky ho provází dobrá pověst kazatele. Proto by nikdo neměl předčasně opouštět počestný život hospodáře, aby žil zhýrale ve Vrindávanu. Doporučení Šríly Šukadévy Gósvámího opustit domov a odejít do lesa hledat Krišnu není určeno nezralým osobám. Mahárádž Paríkšit zralý byl. I během svého života hospodáře či od samého počátku života uctíval *mūrti* Pána Krišny. V dětství uctíval Božstvo Pána Krišny a později i jako hospodář nikdy na ničem nelpěl. Když tedy dostal zprávu o blížící se smrti, okamžitě přerušil všechna pouta k rodinnému životu a posadil se na břehu Gangy, aby ve společnosti oddaných naslouchal *Śrīmad-Bhāgavatamu.*

Takto končí Bhaktivédántův výklad 90. kapitoly knihy Krišna, nazvané “Souhrnný popis Krišnových zábav”.